T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ
ANABİLİM DALI

DIOCAESAREA TİYATROSU

Doktora Tezi

Hazırlayan
Okan ÖZDEMİR

Danışman
Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU

NİSAN-2023, MERSİN

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ
ANABİLİM DALI

DIOCAESAREA TİYATROSU

Doktora Tezi

Hazırlayan
Okan ÖZDEMİR
ORCID No: 0000-0003-2829-3290

Danışman
Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU
ORCID No: 0000-0001-9908-9110

Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

NİSAN-2023, MERSİN

ÖZET

DIOCAESAREA TİYATROSU

Diocaesarea Tiyatrosu, bugün Silifke'nin 25 km kuzeyinde bulunan Uzuncaburç mahallesi içinde bulunan Diocaesarea kentinde yer alır. Burası, Hellenistik Dönemde Olba Rahip Krallığı'nın yönetim merkezi ve Roma İmparatorluk Dönemi ile önemini arttıran ve kutsallığı ile öne çıkan bir Dağlık Kilikia kentidir. Diocaesarea konumu, tarihteki yeri ve barındırdığı kültürel ve beşerî zenginlikleri bakımından dikkat çeken bir kent olmuştur. Özellikle Dağlık Kilikia'nın merkez bir kenti olması ve dağlık kesimlerde sıkça karşılaşılmayan kent özellikleri barındırması; Antik Dünya için de büyük Hellenistik kutsal alanlardan Zeus Olbios'a sahip olması dolayısı ile bir hayli önem teşkil etmektedir. Diocaesarea Tiyatrosu ise bu yapılar arasında iyi korunmuşluğu ile dikkat çeker. Diocaesarea Tiyatrosu sahne binası yazıtıyla MS 164 yılına kesin olarak tarihlenmektedir. Sahne binası ise korinth düzenindedir. İki katlı bir yapıdır. Elde edilen veriler, yapının ilk katının MS 164 yılında caveası ile birlikte ikinci katının ise MS 193-235 arasında Severuslar Döneminde inşa edildiğini göstermektedir. MS 164 yılında yapının ilk katı ve cavea tam bir Roma Tiyatrosu modelinde inşa edilmiştir. Severuslar Dönemi'nde ise sahne binasının ikinci katı inşa edilmiştir. İkinci katta ise mimarlık tarihinde daha önce benzerlerine rastlamayan inşa ve dizayn özellikleri tespit edilmiştir. Bu uygulamalar yapının Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki evrelerini de oluşturmaktadır. Tiyatronun son kullanım evresi olan Geç Antik Dönem'de ise bir dizi değişiklik ve yeni tamir geçiren Diocaesarea Tiyatrosu yaklaşık olarak 600 yıl kullanımda kalmıştır. Bu çalışmada ise yapı bütünüyle ele alınmış, mimarisi, sahne binası süslemeleri, geçirdiği evreler ve tasarım özellikleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir ve restitüsyonlarla sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Diocaesarea, Mimari Süsleme, Sahne Binası, Dağlık Kilikia.

Danışman: Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU, Arkeoloji Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

THE THEATER OF DIOCAESAREA

The Theater of Diocaesarea is located in the ancient city of Diocaesarea, which is located in the Uzuncaburç district, 25 km north of Silifke today. This is the administrative center of the Priest Kingdom of Olba in the Hellenistic Period and a Rough Cilicia city that increased its importance with the Roman Imperial Period and stood out with its sanctity. Diocaesarea has been a remarkable city in terms of its location, place in history and cultural and human richness. Especially the fact that Rough Cilicia is a central city and has urban features that are not frequently encountered in mountainous areas; It is of great importance for the Ancient World as it has Zeus Olbios, one of the great Hellenistic sanctuaries. Theater of Diocaesarea, on the other hand, draws attention with its well-preserved structure. The scaenae building of the Diocaesarea Theater is dated to 164 AD with its inscription. The scaenae building is in corinthian order. It was a two-storey building. The data obtained show that the first floor of the building with its cavea was built in 164 AD, and the second floor was built during the Severan Period between 193-235 AD. The first floor of the building and the cavea were built in the model of a Roman theater in 164 AD. During the Severan Period, the second floor of the scaenae building was built. On the second floor, construction and design features that have not been seen before in the history of architecture have been identified. These practices also constitute the phases of the building in the Roman Imperial Period. Diocaesarea Theater, which underwent a series of changes and new repairs in the Late Antiquity, the last phase of use of the theater, remained in use for approximately 600 years. In this study, the building has been evulated as a whole, its architecture, scaenae decorations, phases and design features have been evaluated in detail and presented with restitutions.

Keywords: Theatre, Diocaesarea, Architectural Decoration, Scaenae Building, Rough Cilicia.

Advisor: Prof. Dr. Ümit Aydınoğlu, Department of Archeology, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

Diocaesarea Tiyatrosu, bu tez çalışmasına başlayana kadar büyük ölçüde toprak altında yatmaktaydı. Daha önce ise sadece yüzeydeki malzemeler üzerinden çalışılmıştı. Ancak bu çalışmanın ötesinde yapı toprak altında olduğu için ve mimari ayrıntılarının büyük kısmı büyük ölçüde belirsizdi. 2017 yılında büyük bir enerji ve umutlarla başladığımız Diocaesarea Tiyatrosu kazıları, daha önce neredeyse hiç tahmin edilemeyen özelliklere sahip bir Küçük Asya Tiyatrosu ortaya çıkardı. Bu sebeple yapının bütünüyle yeniden ele alınıp bir doktora çalışması kapsamında değerlendirilmesini hedefledik. Bu kapsamda doktora tez çalışması baştan sonra kazılan bir Antik Tiyatro'nun bütün ayrıntıları ile çalışıldığı bir doktora tezi oldu.

2017 yılında çalışmaya başladığım Diocaesarea'ya 2019 yılında bütünüyle yaşamımı taşıyarak bu doktora çalışmasını Diocaesarea'da bitirdim. Yardımlarını esirgemeyen herkesi atlamadan belirtmeliyim. Öğrenciliğimden bu yana yanında yetiştiğim, Kilikia'yı keşfetmemi sağlayan, beni her şekilde desteğini esirgemeyen Doktora babam, Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım; Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL'e sadece çalışmamla sınırlı kalmayan, öğrenciliğimden bu zamana kadar hocalığı ve arkadaşlığı için ne kadar teşekkür etsem azdır. Ağabeyim Doç. Dr. Ahmet Mörel'e destekleri için teşekkürü borç bilirim. Pandemi sürecinde yardımlarını ve görüşlerini esirgemeyen bu araştırmaya büyük katkısı olan Doç. Dr. Deniz KAPLAN'a teşekkürlerimi sunarım. Geçen yıl sonsuzluğa yürüyen, doktora çalışmamda hiçbir yardımını esirgemeyen, sağlık sorunları ile savaştığı sırada Uzuncaburç'a gelmeyi bile göze alan; görüşleri ve önerileri ile yol gösteren Prof. Dr. Burhan VARKIVANÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım; anısı, bizimle sonsuza kadar yaşayacaktır. Doktora çalışmamın ortasında tez komiteme dahil olmayı kabul eden ve çalışmamla ilgili birçok sorunu çözmemde yol gösterici olan ve desteğini esirgemeyen Doç. Dr. S. Hakan ÖZTANER'e bu zorlu çalışmada verdiği her destek için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Arazi çalışmalarında, belgelemelerde ve kazılarda yardımlarını esirgemeyen Uzuncaburç kazı ekibi, Emre ÜNSEVER, Mustafa KUŞTEPE, Aylin ALIŞ, Yasemin SÖĞÜT, Kübra DUNDERER, Cihangir ARSLAN, Ali ŞİMŞEK, Gözde UÇAR ve İlayda DABANLI'ya destekleri için çok teşekkür ederim. Bunun yanında çalışmalarım sırasında ekibimize kısa süreliğine dahil olmalarına karşın yardımlarını esirgememiş olan Yakup Emre HAYAT ve Güneş IŞIK'a teşekkür ederim. Tiyatro'nun restorasyon proje yüklenicisi Mustafa ERİM ve Furkan ERİM'e çalışmanın özellikle kazı ve belgeleme aşamasında vermiş oldukları destekler ve iyi niyetleri için ne kadar teşekkür etsem azdır. Restoratörler Yunus TEZE, Asiye ÜNAL ve İsa UYGUÇ'a arazi ve kazı çalışmalarındaki destekleri teşekkür ederim. Tiyatro'nun belgelenmesi ve çizimleri sırasında hiçbir yardımı esirgememiş Mimar Sena KORKMAZ'a ve Kesit Mimarlık ekibine teşekkürlerimi sunuyorum.

Son teşekkürlerim ise Aileme: Babam Yılmaz ÖZDEMİR, annem Hülya ÖZDEMİR ve kız kardeşim Hava ÖZDEMİR'e doktora çalışmam sırasında gösterdikleri destek, sabır ve özveri için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bu tez çalışması Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 2019-3-TP3-3826 numaralı Doktora Tez Projesi olarak değerlendirilmiş ve maddi olarak desteklenmiştir.

Okan ÖZDEMİR
Mersin, 2023

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	**i**
ONAY	**ii**
ETİK BEYAN	**iii**
ÖZET	**iv**
ABSTRACT	**v**
TEŞEKKÜR	**vi**
İÇİNDEKİLER	**vii**
TABLOLAR DİZİNİ	**xii**
ŞEKİLLER DİZİNİ	**xii**
KISALTMALAR ve SİMGELER	**xv**
GİRİŞ	**1**
1. GEZGİNLER, ARAŞTIRMALAR VE KAZILAR	**5**
1. 1. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Kenti	5
1. 2. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu	9
1. 3. 2017 ve 2021 Yılları Kazı Çalışmaları	17
2. BÖLÜM CAVEA, ORKESTRA VE ANALEMMATA	**22**
2.1. Cavea: Genel Mimari Tanım ve Topografya	22
2.1.1. Cunei	24
2.1.2. Ima Cavea	25
2.1.3. Balteus	27
2.1.4. Scalaria	29
2.1.5. Biselliumlar (Arkalıklı Koltuklar)	29
2.1.6. Baş Köşe Tribünü (Bisellum-Baldahin?)	31
2.1.7 Preaecinctio	32
2. 1. 8 Summa Cavea	35
2. 1. 8. 1. Vomitoria	35
2. 1. 8. 2. Cryptae	39
2. 1. 9. Orkhestra	41
2. 1. 10. Aditus	42
2. 1. 11. Analemmata	45
2. 1. 12. Cavea Oturma basamaklarında bulunan Yuvalar ve İşlevleri	48
3. BÖLÜM SAHNE BİNASI	**50**
3.1. Korunmuş Mimari Kalıntılar ve Tanım	50
3.1.1 Scanae Frons	50
3.1.2.Pulpitum	51
3.1.3. Frons Pulpiti	51
3.1.4 Hyposcaenium	53
3.1.5. Podium	54
3.1.6. Portae Hospitales	56
3.1.7. Valva Regia	56
3.1.8. Versurae	57
3.1.9 Postscaenium	59
3. 2. Columnatio ve Mimari Bloklar	62
3. 2. 1. Birinci Kata ait Mimari Bloklar	62
3.2.1.1. Sütun Kaideleri	62
3.2.1.2. Sütunlar	62
3.2.1.3. Sütun Başlıkları	63
3.2.1.3.1. Normal Korinth Başlıkları (Tip 1A)	63
3.2.1.4. Arşitrav-frizler	63
3.2.1.4.1. Düz Arşitrav-frizler	65
3.2.1.4.1.1. Ön yüzlerde kullanılan Kenarı Kama Biçimli Arşitrav-frizler (Cuneus)	65

3.2.1.4.1.2. Yan yüzlerde Kullanılan İç bükey çentik şeklinde Kenarlara sahip Arşitrav-frizler 65
3.2.1.4.2. Valva Regia ve Portae Hospitales üzerinde Lento olarak kullanılan Düz arşitrav-frizler 65
3.2.1.4.3. İç Bükey Arşitrav-frizler 65
3.2.1.5. Kornişler 65
3.2.1.5.1. Köşe Kornişler 67
3.2.1.5.1.1. İç Köşelerde Yer Alan Kornişler 67
3.2.1.5.1.2. Dış Köşelerde Yer Alan Kornişler 67
3.2.1.5.1.3. İç Bükey Kornişler 67
3.2.1.5.2. Düz Kornişler 68
3.2.1.5.2.1. Düz Bezemeli Kornişler 68
3.2.1.5.2.2. Valva Regia ve Portae Hospitales Üzerinde Kullanılan Düz Bezemesiz Kornişler 68
3. 2. 2. İkinci Kata Ait Mimari Bloklar 69
3.2.2.1 Sütun Kaideleri 69
3.2.2.2 Sütunlar 69
3.2.2.3 Sütun Başlıkları 71
3.2.2.3.1 Tip 1B 71
3.2.2.3.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Kalmış Korinth Başlıkları 71
3.2.2.3.2.3.Tip 3 Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları 71
3.2.2.3.2.3.1. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı 71
3.2.2.3.2.3.2. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları 71
3.2.2.4 Arşitrav-frizler 72
3.2.2.4.1. İç Bükey Arşitrav-frizler 73
3.2.2.4.2. Düz Arşitrav-frizler 73
3.2.2.4.2.1 Dış Kenarları Kama Şeklinde (Cuneus) 73
3.2.2.4.2.2 Dış geniş açılı çentik şeklinde Dado 73
3.2.2.4.3. Üç yüzü Bezenmiş Arşitrav-frizler 74
3.2.2.4.4. Columnatio Duvar bloklarından direkt oluşturulmuş Arşitrav-frizler 74
3.2.2.5 Kornişler 74
3.2.2.5.1 Köşe Kornişler 75
3.2.2.5.1.1 İç Köşelerde Yer Alan Kornişler 75
3.2.2.5.2 Üç Yüzü İşlenmiş Kornişler 75
3.2.2.5.3 İç Bükey Kornişler 76
3.2.2.5.4 Düz Kornişler 76
3.2.2.5.4.1 Düz Bezemeli Kornişler 76
3.2.2.5.4.2 Düz Bezemesiz Kornişler 76
3.2.2.6 Alınlıklar 77
3.2.2.6.1 Geniş Açılı Üçgen Formlu Alınlıklar 78
3.2.2.6.2 İç Bükey Alınlıklar 78
3.2.2.6.3 Merkez Kırıklı Alınlık 79
3.2.2.7 Akroterler 80
3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler 80
3.3.1. Palmet Dizileri 81
3.3.1.1.Kapalı Palmetler 81
3.3.1.2.Açık Palmetler (Akanthuslaştırılmış) 82
3.3.1.3.Yan Dallı Açık Palmetler 83
3.3.1.4. Palmet Dizileri Değerlendirme ve Tarihleme 84
3.3.1.4.1 Kapalı ve Açık Palmetler 84
3.3.1.4.2 Yan Dallı Açık Palmetler 90
3.3.2. Ayırıcı Motifler 93
3.3.2.1.Lotus Tomurcuk ve Çiçekleri 94
3.3.2.2. Eksen Yapraklı ve Yapraksız Kapalı Palmetler 94
3.3.2.3. Açık Palmet ve Yapraklar 94
3.3.2.4. Ayırıcı Motifler Değerlendirme ve Tarihleme 95
3.3.3. Korinth Başlıkları 97
3.3.3.1. Tip 1 Normal Korinth Başlıkları 98

3.3.3.1.1. Tip 1A 98
3.3.3.1.2. Tip 1B 99
3.3.3.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Bırakılmış Korinth Başlıkları 101
3.3.3.3. Tip 3 Detaylandırılmamış Korinth Başlıklar 104
3.3.3.3.1. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı 104
3.3.3.3.2. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları 104
3.3.3.3.3. Tip 3C Detaylandırılmamış Dört Yapraklı Başlıklar 105
3.3.3.4. Korinth Başlıkları Değerlendirme ve Tarihleme 106
3.3.3.4.1. Tip 1 Normal Korinth Başlıkları 106
3.3.3.4.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Kalmış Korinth Başlıkları 117
3.3.3.4.3. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı 123
3.3.3.4.4. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları 123
3.3.3.4.5. Tip 3C Detaylandırılmamış Dört Yapraklı Başlıklar 124
3.3.4. Ion Kymationları 125
3.3.4.1. Tip 1 Üçgen Formda Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 125
3.3.4.2. Tip 2 Sık Dizili Çanaklara Sahip Üçgen Formlu Derin Kanatlı Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 126
3.3.4.3. Tip 3 Çatallı ve Düz Sapa Sahip Kalp Şeklinde Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 126
3.3.4.4. Tip 4 Geniş Kanallarla Ayrılmış Gevşek Dizilere ve Düz Oklara Sahip Ion kymationları 126
3.3.4.5.Tip 5 Ters İşlenmiş Ion Kymationları 127
3.3.4.6.Tip 6 Okları Çalışılmamış Ion Kymationları 127
3.3.4.7. Ion Kymationları Değerlendirme 127
3.3.4.7.1. Tip 1 Üçgen Formda Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 127
3.3.4.7.2. Tip 2 Sık Dizili Çanaklara Sahip Üçgen Formlu Derin Kanatlı Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 128
3.3.4.7.3. Tip 3 Çatallı ve Düz Sapa Sahip Kalp Şeklinde Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları 129
3.3.4.7.4. Tip 4 Geniş Kanallarla Ayrılmış Gevşek Dizilere ve Düz Oklara Sahip Ion kymationları 131
3.3.4.7.5. Tip 5 Ters İşlenmiş Ion Kymationları 134
3.3.5. Lesbos Kymationları 135
3.3.5.1.Tip 1 Üçgen Formlu Yaprak şeklindeki Lesbos Kymationları 136
3.3.5.1.1. Tip 1A 136
3.3.5.1.2. Tip 1B 136
3.3.5.1.3. Tip 1C 137
3.3.5.2.Tip 2 Üzengi Formda (*bügelkymation*) Lesbos Kymationları 137
3.3.5.3.Tip 3 137
3.3.5.4.Tip 4 137
3.3.5.5. Tip 5 138
3.3.5.6. Lebos Kymationları Değerlendirme 138
3.3.5.6.1. Tip 1 (A-B-C) Üçgen Formlu Yaprak şeklindeki Lesbos Kymationları 138
3.3.5.6.2. Tip 2 Üzengi Formlu (*bügelkymation*) Lesbos Kymationları 139
3.3.5.6.3. Tip 3-4 140
3.3.5.6.4. Tip 5 141
3.3.6. İnci-Makara Dizisi 143
3.3.6.1. İnci-Makara Dizisi Değerlendirme ve Tarihleme 143
3.3.7. Friz Bezemeleri 143
3.3.7.1.Oluk-Dil/Yiv ve Akanthus 143
3.3.7.2. Kıvrık Dal (Ranke) 148
3.3.8. Soffitler 150
3.3.8.1.Tip 1 Kıvrım Dallar Üzerinde Sarmaşık Dalına Sahip Soffitler 150
3.3.8.2. Tip 2 Tekrarlanan Dairesel ve Diagonal Motifli Soffitler 152
3.3.8.3.Tip 3 Tekrarlanan Baklava Dilimi Şeklinde Motiflere Sahip Soffitler 152
3.3.8.4.Tip 4 Tekrarlanan Kalp Şeklinde Zeytin Yapraklarına Sahip Soffitler 153
3.3.8.5.Tip 5 Düz Girland Formunda Defne Yapraklarına Sahip Soffit 153
3.3.8.6. Soffitler Değerlendirme 154
3.3.8.6.1. Tip 1 Kıvrım Dallar Üzerinde Asma Filizlerine ve Sarmaşıklara Sahip Soffitler 155

3.3.8.6.2. Tip 2 Tekrarlanan Dairesel ve Diagonal Motifli Soffitler 156
3.2.9.6.3. Tip 3 Tekrarlanan Baklava Dilimi Şeklinde Motiflere Sahip Soffitler 157
3.3.8.6.4. Tip 4 Tekrarlanan Kalp Şeklinde Zeytin Yapraklarına Sahip Soffitler 157
3.3.8.6.5. Tip 5 Düz Girland Formunda Defne Yapraklarına Sahip Soffit Bezemeleri 158
3.3.9. Konsollar ve Rozetler 159
3.3.9.1. Konsolların Alt yüzlerinde Üzerinde Görülen Bezemeler 159
3.3.9.1.1 Çeşitli Yaprak ve Meyveler 159
3.3.9.1.2 Saz (Kamış yaprakları) 160
3.3.9.1.3. Bitki Tomurcukları ya da Tek Başına Yapraklar 160
3.3.9.1.4. Dört Yapraklı Bitkisel Öğeler (36-47). 160
3.3.9.1.5 Köşe Konsollarda Bitkisel Öğeler (48-51). 161
3.3.9.2. Rozetler Üzerinde Görülen Bezemeler 161
3.3.9.2.1. Çiçek Motifleri 161
3.3.9.2.2. Çeşitli Yaprak ve Tomurcuklar 161
3.3.9.2.3. Mitolojik Figürler 162
3.3.9.2.4. Çeşitli Hayvan Figürleri 162
3.3.9.2.5. Çeşitli Seramikler ve Aletler 162
3.3.9.2.6. Geometrik Motifler 163
3.3.9.2.7. Sebze ve Meyveler 163
3.2.9.3. Konsollar ve Rozetler Değerlendirme 163
3.3.10. Akroterler 168
3.3.10.1. Tepe Akroterler 168
3.3.10.1.1. İç Bükey Alınlıklar Üzerinde 168
3.3.10.1.2 Düz Alınlıklar Üzerinde 169
3.3.10.2. Köşe Akroterler 169
3.3.10.2.1. Akroterler Değerlendirme 169
3.3.11. Diş Sıraları (Dentil) 170
4. BÖLÜM RESTİTÜSYON: CAVEA, ORKHESTRA, ANALEMMATA VE SAHNE BİNASI 172
4.1 Ön Bilgiler ve Problemler 172
4.2. Cavea, Orkhestra ve Analemmata 174
4.2.1. Tiyatronun 1. ve 2. Evresinde Cavea, Orkhestra ve Analemmata (MS 164-235) 174
4.2.1.1 Cavea 174
4.2.1.2 Orkhestra 178
4.2.1.3 Aditus 178
4.2.1.4 Analemmata 179
4.2.2. Tiyatronun 3. Evresinde Cavea, Orchetra ve Analemmata (MS 4-6. yüzyıllar) 180
4.2.1.1 Cavea 180
4.2.1.2 Orkhestra 182
4.2.1.3 Aditus 182
4.2.1.4 Analemmata 183
4.3. Sahne Binası 183
4.3.1. Anastylosis 184
4.3.2. 1. ve 2. Evrede Sahne Binası (MS 193-235) 190
4.3.2.1. Pulpitum ve Frons Pulpiti 190
4.3.2.2. Podium 192
4.3.2.3. Portae Hospitales 192
4.3.2.4. Valva Regia 192
4.3.2.5. Columnatio 193
4.3.2.6. Postscaenium 195
4.3.2.7. Versurae 196
4.3.3.3. 3. Evrede Sahne Binası (MS 4-6. Yüzyıllar) 196
4.3.3.3.1. Frons Pulpiti 196
4.3.3.3.2. Pulpitum 196
4.3.3.3.3. Hyposcaenaium 197

4.3.3.3.4. Podium 197
4.3.3.3.5. Postscaenium ve Versuraeler 197
5. BÖLÜM MALZEME, TASARIM, YAPI TEKNİĞİ VE KAPASİTE 199
5.1. Malzeme 199
5.2. Metroloji ve Geometrik Tasarım 199
5.2.1. Ölçü Sistemleri: Kanıtlar, Öneriler ve Saptamalar 199
5.2.2. Geometrik Tasarım 201
5.2.2.1. Cavea ve Orkhestra ve Analemmata 203
5.2.2.2 Sahne Binası 204
5.3. Taş İşçiliği 206
5.4. Taşçı İşaretleri 207
5.5. Kılavuz Çizgileri, Yuvalar ve Yataklar 210
5.6. Kenet, Dübel ve Taş Kaldırma Yuvaları 211
5.7. Kapasite 213
TARTIŞMA VE SONUÇ 215
İthaf Yazıtı ve Yeni Veriler 215
Tiyatro'da Tespit Edilen Evrelerde İnşa ve Kullanım 217
M. Aurelius ve L. Verus Dönemi (MS 164) 217
Severuslar Dönemi (MS 193-235) 218
Geç Antik Dönem (MS 4-6. yüzyıllar) 218
Mimari ve Süsleme: Yerel Atölyeler (*Bauhütte*) ve Dış Etkiler 219
Cavea, Orkhestra ve Analemmata Mimarisi ve Antik Mimarlık Tarihindeki Yeri 223
Sahne Binasının Mimarisi ve Antik Mimarlık Tarihindeki Yeri 236
Sonuç 240
KAYNAKLAR 246
EKLER 280
EK 1-TERMİNOLOJİ 280
EK 2-SÜSLEMELER KATALOĞU 286
EK 3-SAHNE BİNASI MİMARİ BLOK KATALOĞU 308
EK 4-PLANLAR 592
BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI 614
ÖZGEÇMİŞ 615

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Birinci Kata ait Arşitrav-frizler	64
Tablo 3.2 Birinci Kata ait Kornişler	66
Tablo 3.3 Portae Hospitales ve Valva Regia Kornişleri	68
Tablo 3.4 İkinci Kata ait Arşitrav-frizler	73
Tablo 3.5 İkinci Kata ait Kornişler	75
Tablo 3.6 İkinci kat Valva Regia Kornişleri	77
Tablo 3.7 Alınlıklar	78

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Dıicaesarea Kent Planı	7
Şekil 1.2. E. L. Hicks tarafından yayımlanan yazıt	10
Şekil 1.3. R. Heberdey tarafından yayımlanan yazıt	10
Şekil 1.4. G. L. Bell Tarafından Çekilen Tiyatro Fotoğrafları	11
Şekil 1.5 E. Herzfeld ve S. Guyer Yayımlanan Diocaesarea'nın İlk Taslak Planı	12
Şekil 1.6 J. Keil ve A. Wilhelm Çizdiği Diocaesarea'nın Tiyatrosu'nun İlk Taslak Çizimi	13
Şekil 1.7 J. Keil ve A. Wilhelm tarafından Çekilen Tiyatro Fotoğrafları	14
Şekil 1.8 1972 yılında H. Gonnet-Bağana Tarafından Çekilen Cavea Fotoğrafı	15
Şekil 1.9 Ş. Başal Tarafından Tiyatro Kazılarından Sonra Yapılan Kesit ve Rölöve Çizimleri	16
Şekil 1.10 2017 Yılı Kazılarından Önce Diocaesarea Tiyatrosu	17
Şekil 1.11 2017 Yılı Kazılarından Önce Diocaesarea Tiyatrosu Doğudan Cavea ve Sahne Binası	17
Şekil 1.12 2017 Yılı Kazıları Sırasında Sahne Binasına ait çıkarılan Mimari Bloklar	18
Şekil 1.13 2017 Yılı Müze Kazıları Sonrasında Tiyatro	18
Şekil 1.14 2017 Yılı Müze Kazıları Sonrasında Tiyatro ve Tiyatronun Güneyine Kaldırılan Sahne Binası Blokları	19
Şekil 1.15 2017 Yılı Adana Rölöve ve Anıtlar Belgeleme Müdürlüğü Çalışmasından Sonra Taş Tarlası	19
Şekil 1.16 2021 Kazıları Sonrasında Tiyatro	21
Şekil 1.17 2021 Kazıları Sonrasında Tiyatro ve Taş Tarlası	21
Şekil 2.1. 2021 Tiyatro Planı 2022	24
Şekil 2.2. Doğudan Cavea Genel Görünüm	25
Şekil 2.3. Cavea Oturma Basamakları Kesit Çizimleri	26
Şekil 2.4. Cavea Oturma Basamakları Harfler	26
Şekil 2.5. Orkhestra Balteusu ve Kesit Çizimleri	28
Şekil 2.6. Scalarialar ve Çizimleri	29
Şekil 2.7. In situ korunmuş Biselliumlar	30
Şekil 2.8. Aslan Ayakları ve Direkslikleri olan Biselliumlar	30
Şekil 2.9. Aslan Ayakları ve Direkslikleri olan Biselliumlar Rölöve ve Kesit Çizimleri	30
Şekil 2.10 Baş Köşe Tribünü	31
Şekil 2.11. Pracintio ve Praecintio Balteusu	32
Şekil 2.12. Praecintio Balteusu Kesit Çizimleri	32
Şekil 2.13. Batı Vomitorium ve Praecintio Üzerindeki Taşçı İşaretleri	33
Şekil 2.14. Praecintio Üzerindeki Biselliumların Oturma Yuvaları ve Korkulukların Klavuz Çizgileri	34
Şekil 2.15. Praecintio Baltusundaki Merdivenler	34
Şekil 2.16. Kuzey Vomitorium	35
Şekil 2.17. Kuzey Vomitorium İç Kısımlar	36
Şekil 2.18. Kuzey Vomitorium Kemeri	37
Şekil 2.19. Batı Vomitorium	38
Şekil 2.20. Doğu Vomitorium	39
Şekil 2.21. Cryptae	40
Şekil 2.22. Orkhestra ve Orkhestra Balteusu	41
Şekil 2.23. Batı Aditus	42
Şekil 2.24. Batı Aditus İç Kapı	43
Şekil 2.25. Doğu Aditus	44
Şekil 2.26. 2021 Batı Analemma ve Payandalar	45
Şekil 2.27. Batı Aditus Önünde Devşirme Taşlardan Ayaklıklar	46
Şekil 2.28. Doğu Analema, Geç Antik Eklentiler ve Taşçı işareti	47
Şekil 2.29. Cavea Oturma Basamakları Üzerindeki Yuvalar	48
Şekil 3.1. Scaenae Frons	50
Şekil 3.2. Pulpitum	52

Şekil 3.3. Frons Pulpiti 52
Şekil 3.4. Frons Pulpiti Önündeki Auleum'a ait Klavuz Çizgileri 52
Şekil 3.5. Pulpitum Üzerindeki Hatıl Yuvaları 53
Şekil 3.6. Pulpitum Üzerinde Bulunan Kazınmış Malta Haçı ve Tabula Lisoria 53
Şekil 3.7. Hyposcaenium 53
Şekil 3.8. Hyposceanium İç Kısım ve Devşirme Duvarlar 53
Şekil 3.9. Podium 55
Şekil 3.10a. Podium Ayrıntı Fotoğraflar 55
Şekil 3.10b. Podium Ayrıntı Fotoğraflar 56
Şekil 3.11. Portae Hospitales ve Valva Regia 57
Şekil 3.12. Batı Versurae 58
Şekil 3.13. Batı Versurae Devşirme Eklentiler 58
Şekil 3.14. Doğu Versurae 59
Şekil 3.15. Doğu Versurae İç Kısımda Kapatılan Bölüm 59
Şekil 3.16. Postscaenium 60
Şekil 3.17. 2021 Postscaenium İç Kısım 60
Şekil 3.18. Postscaenium Arka Duvar ve Plaster Kaideler 61
Şekil 3.19. Postscaenium Kaide Çizimleri 61
Şekil 3.20. Postscaenium Arka Duvar 2021 yılı Kazı Öncesi 61
Şekil 3.21. Postscaenium Arka Duvar 2021 yılı Kazı Sonrası 61
Şekil 3.22. Postscaenium Arka Duvar Korunan Taşlarla Anastylosis 61
Şekil 4.1. Diocaesarea Tiyatrosu İlk kata ait a)Arşitrav dizilimleri, b)Korniş Dizilmleri c)Anastylosis d)Entablatür Düzeni 188
Şekil 4.2. Diocaesarea Tiyatrosu İkinci kata ait a)Arşitrav dizilimleri b)Korniş Dizilmleri c)Anastylosis d)Entablatür Düzeni 191
Şekil 4.3. Portae Hospitales ve Valva Regia Anastylosis 194
Şekil 4.4. Portae Hospitales ve Valva Regia Restitüsyon 194
Şekil 5.1. Diocaesarea Tiyatrosu Geometrik Tasarım 204
Şekil 5.2. Taşçı İşaretleri 207
Şekil 5.3. Sahne Binası Modül ve Oran Ölçüleri 208
Şekil 5.4. Sahne Binası Sütunlar Üzerindeki Modül Oranları 208
Şekil 5.5. Sahne Binası Tasarlanmasında Kullanılan Izgara Sistemi 209
Şekil 5.6. Sahne Binası Geometrisi 209
Şekil 5.7. Kılavuz Çizgileri, Yuvalar ve Yataklar 211
Şekil 5.8. Kenet, Dübel ve Kaldırma Yuvaları 212
Şekil 6. İthaf Yazıtı Bulunan Arşitrav-friz ve Çizimi 215

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simge	Tanım
AST	Araştırma Sonuç Toplantıları
Bk.	Bakınız
KST	Kazı Sonuç Toplantıları
Kat. No.	Katalog Numarası
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
Örn.	Örneğin
Ra	Roma Ayağı

GİRİŞ

Diocaeasarea Tiyatrosu, bugün Silifke'nin 25 km kuzeyinde bulunan Uzuncaburç mahallesi içinde bulunan Diocaesarea kentinde yer alır. Burası, Hellenistik Dönem'de Olba Rahip Krallığı'nın idari ve dini merkezidir. Roma Dönemi ile birlikte önemini arttıran kent, konumu, tarihteki yeri ve barındırdığı kültürel ve beşerî zenginlikleri bakımından öne çıkar. Kentin önemi Hellenistik Dönem'deki büyük kutsal alanlardan biri olan Zeus Olbios Kutsal Alanı'na sahip olmasından kaynaklanır. Hellenistik Dönem'de, beş katlı bir konut ve savunma kulesi olan Hellenistik Kule ve Gymnasium içinde yer alan polygonal teknikteki yapı kalıntıları ile Dorik düzende yapılmış Piramidal Çatılı Kule Mezar, kentin yayılımını alanı ve ihtişamını gösterir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde (MS 17) Diocaesarea adını alan kentte bu süreçte Zeus Olbios Kutsal Alanı, Sütunlu Caddeler, Nymphaium, Tyche Tapınağı, İmparatorluk Takı, Tören Kapısı ve Tiyatros inşa edilir ve planlı ve yapılarla donatılmış bir kent görüntüsü ortaya çıkar.

Bu tez çalışmasının konusunu oluşturan iyi korunmuş Tiyatro yapısı son dönemlerde gerçekleştirilen kazılarla açığa çıkarılmıştır. Elde edilen ve aşağıda tartışılacak olan veriler yoğun bir çalışmanın sonuçlarını içerir. Diocaesaera Tiyatrosu'nda gerçekleştirilen yeni kazılar, 2017 yılında Silifke Müzesi başkanlığında ve Prof. Dr. Ümit Aydınoğlu bilimsel danışmanlığında başlatılmıştır. Sahne binasının neredeyse bütün mimari elemanlarının pulpitum ve orkhestraya yıkıldığı görülmüştür. Kazılara Silifke Müze Müdürlüğü tarafından 2017 yılında devam edilmiştir ve sahne binasının tüm blokları kaldırılmış ve Tiyatro'nun hemen güneyindeki tarlaya alınmıştır. Ancak bu süreçte yapılan kazı çalışmalarına dair rapor, belgeleme ve kazı bilgileri eksiktir sadece çekilen fotoğraflar üzerinden çalışmalar takip edilebilmektedir ve yapılan çalışmaların ayrıntıları bilinmemektedir. 2021 yılında "*Mersin Uzuncaburç Örenyeri Restorasyon Projesi*" kapsamında kazılara başlanmış ve 6 aylık bir çalışmayla yapının bütününe yakını ortaya çıkarılmıştır.

"Diocaesarea Tiyatrosu" başlıklı doktora tezinin içeriğini yapının bütün mimarisi ve süslemeleri oluşturmaktadır. Diocaesarea Tiyatrosu, yazıtıyla Küçük Asya tiyatroları arasında kesin tarihlenen nadir yapılardan biridir ve bu bölge ve mimarlık tarihi açısından önem arz eder.

Tiyatro'nun bu zamana kadar bilinen tüm özellikleri ve süslemeleri, yüzeydeki buluntularla sınırlıdır. Sahne binasına ait olan bloklardaki süslemeleri de aynı şekilde yüzeydeki parçalarla sınırlı kalmıştır. Bu durum, yapılan araştırmalarda yapının tam aydınlatılamamasına ve yapı ile ilgili belirsiz durumların çözülememesine sebep olmuştur.

Tiyatro üzerine az sayıda çalışma vardır ve önemlisi M. Spanu tarafından yayınlanan kitaptır. Bu kitapta, Tiyatro mimarisi ve süslemeleri ile değerlendirilmiş; yapı evreleri, rekonstrüksiyon, kapasite ve kent topografyasındaki yerine dair öneriler ile sonuçlandırılmıştır. Ancak, yapı kazılmaksızın, yü-

zey araştırması ve yapının açıktaki kısımlarının belgelemesine dayanan bu çalışma yapıyla ilgili birçok sorunu aydınlatmakta yetersiz kalmaktadır. Bu eksikler arasında kazı olmadığı için mimari ayrıntıların tamamına hakim olunamaması yer alır. Ayrıca, Tiyatro'nun caveasının sınırları tam olarak belirlenememiş, boyutları tespit edilememiştir. Cavea ve sahne binasının rekonstrüksiyonlarında eksikler vardır; sahne binasına ait süslemeler var olan bloklar üzerinden değerlendirildiği için eksiktir; yapının inşa evreleri oluşturulamamıştır. Diocaesarea Tiyatrosu'nun, sahne binası süslemeleri üzerine diğer bir çalışma ise D. Kaplan tarafından yapılmıştır. Süslemeler, Kilikia Bölgesi Roma imparatorluk Dönemi süslemeleri içine değerlendirilmiş ve yapının iki evrede yapıldığı ve sahne binasının iki katlı olabileceği önerisi getirilmiştir.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun mimarisinin ve sahne binasına ait süslemelerin detaylı olarak inceleneceği bu doktora çalışmasında yapının kazılarının gerçekleştirilmesi sebebiyle bütün mimarisinin ve süslemelerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu hedefler doğrultusunda ise yapının problemleri ve çözüm önerileri belirlenmiştir. Bunlar:

• Tiyatro'nun caveasının bütün bölümlerinin yeniden detaylı incelemesini yapmak ve incemeler üzerinden yapının bütün ayrıntılarını ortaya koymak.

• Tiyatro'nun sahne binasının tasarımını bütün ayrıntıları ile plan, düzen ve inşa bakımından yeniden incelemek ve aydınlatılamamış yerlerdeki problemleri çözerek anastylosis ve restitüsyon önerilerini sunmak.

• Tiyatro'nun kesin olarak tarihlenmesi sebebiyle sahne binasına ait süslemeleri bütün olarak değerlendirmek ve tarihlemek; tarihlemeler üzerinden kullanım evrelerini saptamak, süslemelerin atölye problemleri üzerine tartışmalar gerçekleştirmek.

• Tiyatronun bit bütün olarak restitüsyonunu yapmak ve saptanan kullanım evrelerini ayrı restitüsyon çalışmalarında sunmak.

• Tiyatro'nun mimarlık tarihindeki yerini saptamak, mimari kurgusunun nasıl olduğu, tasarımı ve kapasitesi yeniden ele alarak kazı verileri ile tamamlayıcı bir çalışma sunmak amaçlanmaktadır.

Bu Doktora tez çalışmasında, belirlenen hedeflerine ulaşabilmek için konular bölümler altında ele alınmışlardır. Bu kapsamda, çalışmanın birinci bölümünde Diocaeasarea kenti ve Tiyatrosu üzerine yapılan araştırmalar incelenmiş ve 20. yüzyılın sonlarında kadar yöreyi gezen gezgin ve bilim insanlarının çalışmaları ele alınmıştır. Bu kapsamda 2017 ve 2021'deki kazı çalışmalarının bir panoraması sunularak arkeolojik araştırmalar ve çalışmalar gösterilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Tiyatro'nun cavea, orkhestra ve analemmata bölümleri önceki çalışmadaki veriler ve kazılardan elde edilen yeni veriler ele alınarak detaylı olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu

kapsamda, Tiyatro'ya ait her bir bölüm ayrı başlıklar atında değerlendirilmiş ve mimari olarak bütün kanıtlar verileri ile sunulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde sahne binası tüm kalıntılar ve kazılardan elde edilen yeni veriler kullanılarak ayrıntılı tanımlanmıştır. Sahne binasını oluşturan bölümler daha önceki bölümde olduğu gibi ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Sahne binasına ait mimari bloklar ayrıntılı olarak ele alınmış ve kataloglanmıştır. Son olarak mimari bloklar üzerinde görülen mimari süslemelerin hepsi tanımlanmış ve değerlendirilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde Tiyatro'nun restitüsyonu çalışılmıştır. Bu kapsamda problemler belirlenmiş, cavea orkhestra, analemmata ve sahne binasının, Tiyatro'da saptanılan inşa evrelere göre restitüsyonları çalışılmıştır. Her evredeki değişim ve inşa verileri ayrı planlarla sunulmuştur.

Tezin beşinci bölümünde Tiyatro'nun inşasında kullanılan malzeme, tasarım, yapı tekniği ve kapasite üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda Tiyatro'nun inşasında kullanılan malzemeler çıkarıldığı ocaklar, metrolojisi ve geometrik tasarımı ile birlikte inşa teknikleri işçilik ve kapasite üzerine tespit edilen veriler tartışılmıştır.

Tezin son bölümünde ise sahne binasının yapı yazıtının tamamlamasıyla elde edilen verilerin tartışması yapılmıştır. Yapı yazıtı sonrasında Tiyatro'nun tespit edilen inşa evreleri kronolojiye oturtulmuştur. Sahne binasının, mimarisi ve süslemeleri atölye problemleri tartışılmış, cavea orhestra ve analemmata ile birlikte sahne binasının mimarlık tarihindeki yeri değerlendirilerek çalışma sonuçlanmıştır. Diocaesarea Tiyatrosunun iki katlı olduğunu tespit edilmesi sebebiyle, detaylı tarihleme ve inşa evreleri saptamak için mimari süslemeler tipolojik olarak ayrılmış ve gruplanmıştır. Bunun için yapının kesin tarihleyici yazıtı sayesinde elde edilen verilerin yanısıra benzer yapıların süslemeleriyle karşılaştırma yoluna da gidilmiştir. Böylece, kanıtlara dayalı bir kronoloji sunulmasının yanı sıra, Diocaesarea Tiyatrosu verilerinden yola çıkarak Dağlık Kilikia'daki yerel atölyelerle ilişkiler, atölyelerin kendi üslupları, süslemelerin dönemin trendlerini takip edip etmedikleri ve etkileşimlerin hangi bölgeler ve yapılarla olduğunun belirlenmesi tezin sonuçları arasında yer almaktadır.

Çalışmanın ekler başlığı altında yer alan, terminoloji, katalog ve planlar, metin içinde belirlenen sırayla oluşturulmuştur. Terminoloji'de yapının bölümleri ve sahne binasına ait süslemelerin terminolojik tanımlamaları yapılmıştır. Diocaesarea Tiyatrosu'nun Roma İmparatorluk Dönemi tiyatrosu olması ve daha önceki çalışmada da Latince terminoloji kullanılması sebebiyle mimari tanımlamada bir birlik olması için Latince terminoloji tercih edilmiştir. Bu şekli ile oturma basamakları ve seyircilerin oturduğu alan için "cavea" terimi, oturma basamakları arasında kalan merdivenler için "scalaria", Tiyatro'nun kanatlarını oluşturan ve etrafını çeviren duvarlar için tekil olarak "analemma", çoğul olarak "analemmata" terimi kullanılmıştır. Cavea bölümlendirilmesinde alt kısım için "ima cavea", üst kısım için "summa

cavea", ima cavea ve summa caveayı ayıran geçiş kısmı için "praecinctio" kullanılmıştır. Caveanın kuzey doğu ve batısında yer alan üstü kemerli ve praecinctio açılan geçitler için "vomitorium" kullanılmıştır. Sahne binasını tanımlanırken ise ön kısmı için "frons pulpiti ve pulpitum", pulpitumun iç kısmında açılan kısım için "hyposcaenaium", sahne binasının arka bölümü için "postscaenium", Tiyatro'ya dış geçişlerin bulunduğu hole sahip geçitlere "aditus" terimi kullanılmıştır. Cavea'nın merkezinde yer alan yarım daire bölüm içinse "orkestra" terimi kullanılmıştır. Süslemelerin tanımlamalarında ise Türkçe terimlerin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Katalog kısmında iki bölümlü bir kataloglama sistemi oluşturulmuştur. İlk kısımda, sahne binasına ait bütün süslemeler tiplerine göre ayrılmış ve ait olduğu dönemlere gruplanmıştır. İkinci bölümde ise sahne binasına ait bütün mimari bloklar değerlendirilmiştir. Katalogdaki dizilimleri ise sahne binasında tespit edilen katların inşa düzeni sırasına göre oluşturulmuştur[1]. Katalog içinde tüm eserlerin, tanımı ayrıntılı yapılmamıştır. Bu tanımlamalar blokların birçoğu ortak özellikler içerdiğinden 3. 2. Columnatio ve Mimari Bloklar bölümü içinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Katalog içinde ise ölçü, korunma durumları ve dönemleri ve tarihlemeleri belirtilmiştir. Katalogda her mimari blok ve parça katlarda bulunduğu kısımdaki diğer parçalarla gruplanarak kataloglanmıştır (Ör. Kaideler, Sütunlar, Kornişler, Arşitrav-frizler). Kataloglanan her bir gruptan sonra okuyucu tarafından kolay takip edilebilmesi için katalog numaralarına göre çizim ve fotoğrafları yerleştirilmiştir.

1 Bu dizilim Anastylosis'de tespit edilen dizilim sırasına göre belirlenmiştir.

1. GEZGİNLER, ARAŞTIRMALAR VE KAZILAR

1. 1. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Kenti

Diocaesarea (Uzuncaburç)[2] birçok gezgin, bilim insanı tarafından ziyaret edilmiştir. İlk ziyaretler, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında görülür. 1854 yılında, kenti yeniden keşfeden Rus coğrafyacı P. von Tschihatscheff'dir. "*Ousounbourdj*" olarak adlandırdığı kentin, Karaman'dan Silifke'ye doğru gidilen yolda önemli bir noktada olduğunu ve iki kentin tam merkezinde yer aldığını belirtir. Kısa notlarla Uzuncaburç köyünden bahseden gezgin; nekropolis, Sütunlu Cadde, Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın temenos duvarı, Hellenistik Kule, bazı yazıtlar ve mimari kalıntılar hakkında bilgi vererek bunların genel olarak çalılarla kaplı olduğu ifade eder[3]. P. von Tchihatcheff 1867'de ilk kez Diocaesarea'nın yerini "*Ousounbourdj*" olarak gösteren ve Küçük Asya rotasını gösteren bir harita da yayımlar[4]. 1889 Nisan ayında kenti ziyaret eden J. T. Bent Şeytan Deresi vadisi üzerinden izlediği rotada ilk olarak Olba'ya (Ura) ulaşır ve bugün Roma yolu olarak adlandırılan Diocaesarea'nın Doğu Nekropolisi'ndeki döşeme yol üzerinden Diocaesarea'ya gelir. J. T. Bent bu sebeple Diocaesarea ve Olba'yı aynı kent olarak algılamıştır ve 1890 ve 1891 yıllarındaki yayımladığı raporlarında kentteki kalıntılardan ve yazıtlardan bahseder[5]. J. T. Bent'in bahsettiği Diocaeasarea ile ilgili yazıtlar aynı dergide 1891'de E. L. Hicks tarafından yayımlanmıştır[6].

R. Heberdey ve A. Wilhelm, 1892'de kente yaptıkları üç günlük konaklamaları süresince aldıkları notları yayımlarlar. Bu yayım, epigrafik araştırma yalnız Zeus Olbios Tapınağı ve Tören Kapısı'nın fotoğrafları ve yazıtlar ile ilgili bilgilerle sınırlıdır[7]. Kent için önemli bir ziyaretçi olan G. L. Bell 2 Mayıs 1905'te, "*Ouzounjaburj*" olarak adlandırdığı kentin önemli anıtlarını fotograflar[8]. Ayrıca kendisinin aynı tarihli günlüğünde kentle ilgili kentle ilgili notları vardır[9].

2 Diocaesarea (Uzuncaburç) kenti çoğu araştırmacı tarafından Hellenistik Dönem'de Olba Bölgesinde kurulmuş bir kent olması ve merkezliğini üstlenmesi sebebiyle Olba/Diocaesarea olarak anılır. Roma İmparatorluk Dönem'inde Diocaesarea ismini alarak ayrı bir kent haline gelmiştir.

3 Piotr de Tchihatcheff, "Lettre Sur Les Antiquitis De l'Asie Mineure Adressee", *M. Mohl, Journal Asiatique,* 5. IV (1854): 123-126 vd.

4 Piotr de Tchihatcheff, *Resien Klein Asien und Armenien 1847-1863* (Gotha: Justus Pertes, 1867), 54. Haritada izlenen bütün rotalar görülebilir.

5 James Theodore Bent, "Explorations Cilicia Tracheia". *Proceedings of The Royal Geographical Society and Monthly Record of Geography,* (1890): 458-460; James Theodore Bent, "A Journey in Cilicia Tracheia". *Journal of Hellenic Studies,* 12 (1891): 220-222.

6 Edward Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", *Journal of Hellenic Studies,* 12 (1891): 263-267.

7 Rudolf Heberdey ve Adolf Wilhelm, *Reisen in Kilikien,* (Wien: Carl Geeold's Sohn, 1896), 81-90.

8 Yirmi fotoğraf Diocaesarea'nın 20. yüzyılın başındaki durumunu anlamak için oldukça önemli dökümanlardır ve Newcastle Üniversitesi'nin Gertrude Bell arşivinde yayımlanmaktadırlar, "University of Newcastle upon Tyne Gertrude Bell Archive 1905 turkey D_060-077; D_107". (erişim tarihi 19.04.2023) https://gertrudebell.ncl.ac.uk/gsearch?f%5B0%5D=creator%3AGertrude%20Bell&f%5B1%5D=date%3A1905&f%5B2%5D=format%3Aphotographs&f%5B3%5D=place%3A466

9 Gertrude Lowthian Bell, "Diary written by Gertrude Bell while travelling 2 may 1905" (erişim tarihi 19.04.2023) https://gertrudebell.ncl.ac.uk/d/gb-2-9-5-2.

1907 yılında E. Herzfeld tarafından arkeolojik anıtların belgelenmesi için çalışmalar yapılır[10]. Ardından E. Herzfeld ve G. Guyer, 1909 yılında *Archäologischer Anzeiger* dergisinde "*Usundjaburdj*" olarak adlandırdıkları kenti daha önceki gezginlerin bahsettikleri şekli ile genel olarak ele alırlar. Gezginler, Tapınak ve Tychaion üzerine mimari değerlendirmede bulunurlar. Bununla birlikte J. T. Bent tarafından Tiyatro'da tespit edilen yazıttan kendileri de bahseder. Tiyatro'nun hemen kuzeyinde yazıtlı yeni bir kilise keşfederler. Bunlara ek olarak kentin ilk planını yayımlarlar[11]. Kenti 2 Mayıs 1914 yılında ziyaret eden J. Keil ve A. Wilhelm; Kule, Zeus Tapınağı, Tyche Tapınağı ve Kuzey Kapısı ve birkaç yazıtla ilgili notlarını paylaşırlar ve yapıların fotoğraflarını yayımlarlar[12]. 1925 yılı baharında tekrar gelen J. Keil ve A. Wilhelm, kentte kapsamlı yüzey araştırması ve belgeleme çalışmaları yapmışlardır. Bu çalışmanın sonuçları olarak kentin ilk detaylı plan, çizim ve fotoğrafları 1931 yılında *MAMA (Monumenta Asiae Minoris Antiqua) III*. serisinde *Denkmäler aus dem Rauhen Kiliken* adı altında yayımlanmıştır[13]. Kuzey kapısı üzerindeki İmparator Arcadius ve Honorius Dönemi'ne tarihlenen yazıtta, kentin isminin "Diocaesarea" olarak geçtiğini bu çalışmalar sırasında tespit edilmiştir. Bu çalışmadaki belgelemeler ise J. Storozinsky tarafından yapılmıştır ve kentin planı Doğu Nekropolisi hariç, tamamen çizilmiştir. E. Herzfeld'in planlarının yayımlanması ve güncellenmiş bir ana planın eklenmesiyle *MAMA III*, Diocaesarea kentinin temel yayımı olmuştur.

Kent V. Shultze tarafından "*Altchristliche Städte und Landschaften*" kitap serisi içinde Hıristiyanlık Dönemi içerisinde iç piskoposluk kenti olarak sayılır. Kentten Olba olarak bahseder ve kentin kalıntılarını ve kısa tarihçesini anlatır[14].

1950'li yıllarda Ekrem Akurgal'ın girişimleri ve Yusuf Boysal incelemeleri ile antik kentte çalışmalar yapılır. Bu çalışmalarda, Zeus Tapınağı'nda stylobat açığa çıkarılmıştır[15]. 1966'da E. Akurgal'ın önerisi üzerine, H. Plommer başkanlığındaki Cambridge Üniversitesi'nden beş kişilik bir grup, incelemeler için dört gün boyunca Uzuncaburç'a bulunmuşlardır[16].

10 Ernst Herzfeld, "Eine Reise Durch Das Westliche Kilikien im Frühjahre 1907", *Dr. A. Petermanns Geographische Mitteilungen,* (1909): 32. Tafel 3.

11 Ernst Herzfeld ve Samuel Guyer, "Archäologische Gesellschaft Zu Berlin. Sitzung Vom 2. März 1909", *Archäologischer Anzeiger,* 1909 Band 3 (1909): 436-441; Ernst Herzfeld, Tiyatro'nun kent planındaki yerini sadece yazı ile belirmiştir. Ayrıca bk. Bent, *Explorations Cilicia Tracheia,* 220-222; Heberdey ve Wilhelm, *Reisen in Kilikien,* 84; "Gertrude Bell Archive Turkey 1905 D_071-072"; Josef Keil ve Adolf Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien, MAMA III,* (Manchester: The Manchester University Press, 1931), Taf. 30, 84.

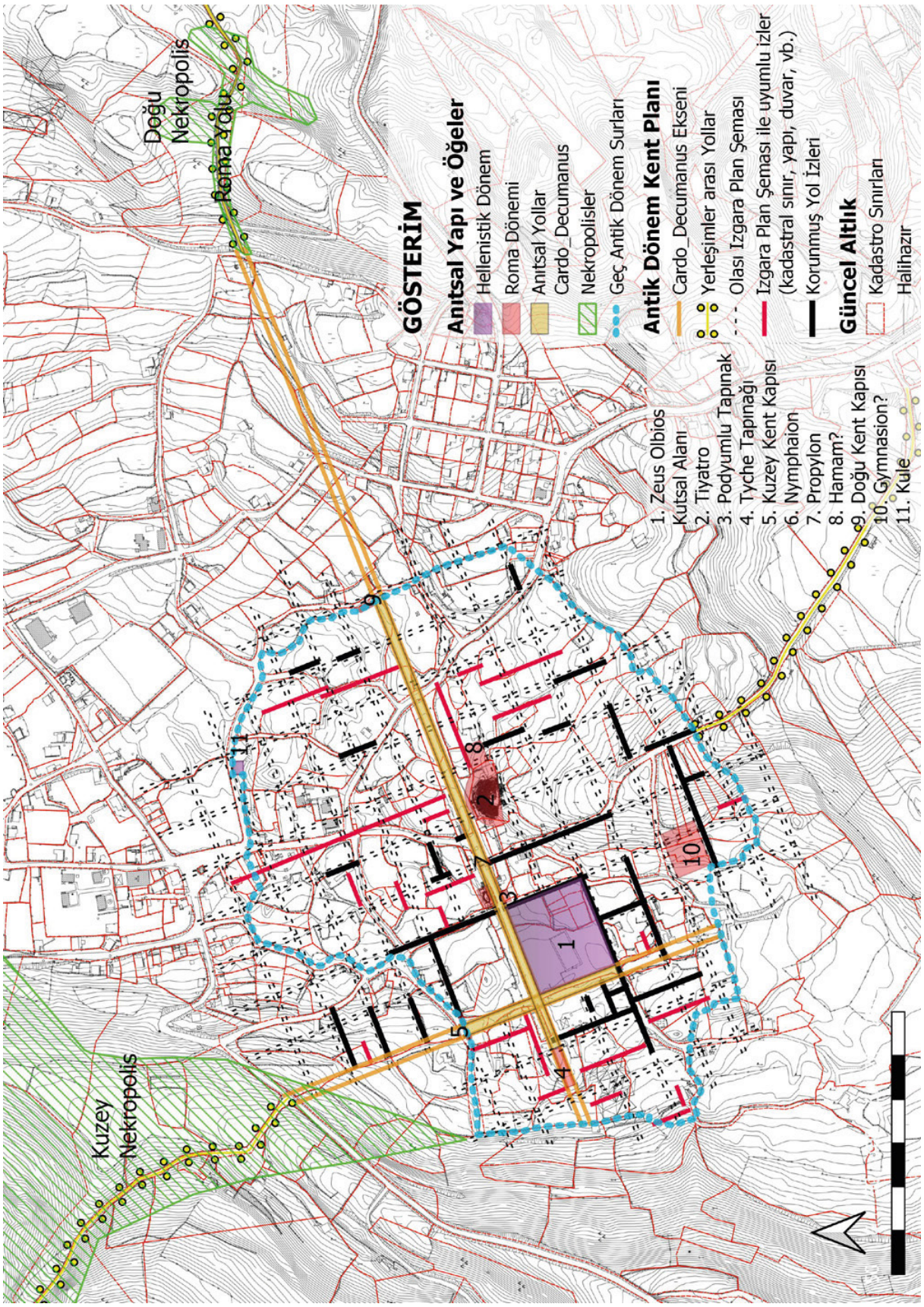
12 Josef Keil ve Adolf Wilhelm, "Vorläufiger bericht über eine reise in Kilikien", *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes,* XVIII (Beiblatt) (1915): 25-40.

13 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,* 44, Taf. 21.

14 Victor Schultze, *Altchristliche Städte Landschaften Kleinasien II,* (Berlin: Verlag Von C. Bertelsmann in Gütersloh, 1926), 248.

15 Y. Boysal tarafından yürütülen çalışmaların odağı Zeus Tapınağıydı. Ancak beklenin aksine, ortaya çıkarılan tapınak, Zeus Tapınağı'nın pagan kültünün sona ermesinden sonra dönüştürüldüğü Erken Bizans bazilikasına aittir. Yapılan çalışmalar Y. Boysal tarafından iki makale ve bir kılavuz olarak yayımlanmıştır: Yusuf Boysal, "Korinth Düzeninin En Eski Dini Yapısı Olan Silifke Civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında". *IV. Türk Tarih Kurumu Bildileri,* (1952); Yusuf Boysal, "Die Korinthischen Kapitelle Der Hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anadolu/Anatolia,* 2 (1957); Yusuf Boysal, *Uzuncaburç ve Ura,* (Ankara: MEB Yayımları, 1963), 8.

16 Bu kısa araştırmaya ait notlar ve fotoğraflar, Ankara'daki İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nün kütüphanesinde

Şekil 1.1 Diocaesarea Kent Planı (Aydınoğlu-Belge 2023).

Zeus Olbios Tapınağı'nın kiliseye çevrilmesi ile ilgili bir çalışma ise 1990 yılında H. Hellenkemper tarafından yeni bir plan önerisi ile birlikte yayımlanmıştır[17]. H. Hild ve H. Hellenkemper *Tabula Imperii Byzantini* serisi içerisinde kentin tarihçesi, literatür ve yapılarının dökümünü de yapmışlardır[18].

Diocaesarea'da 1991-1994 yılları arasında Silifke Arkeoloji Müzesi müdürü Ş. Başal ve Y. Er-Scarborough ile birlikte yürütülen çalışmalar da bilinir. Zeus Tapınağı'nda yapılan ölçümler ve mimari elemanlarla ilgili veriler ve Kutsal Alan'ın kuzeyindeki Höyük ve Zeus Tapınağı'ndaki kazı çalışmalarındaki son değişiklikler ile ilgili raporlar *American Journal of Archeology* dergisindeki çalışma notu olarak yayımlanmasına karşın, çalışmanın boyutları tamamen belirsizdir[19]. 1992 ve 1993 yıllarında Tiyatro'da Silifke Müze Müdürlüğü tarafından yapılan kazılarla sahne binasının kalıntıları ve orkhestrada bir sondaj ile zemin seviyesi ortaya çıkarılmıştır[20].

Bu çalışmaların yanı sıra, S. Hagel ve K. Tomaschitz tarafından hazırlanan çalışmada Diocaesarea yazıtlarına da yer verilmiştir[21]. Ayrıca, dikkat çekici Piramidal Çatılı Mezar Anıtı C. Berns tarafından ele alınmış ve değerlendirilmiştir[22].

2001-2006 yılları arasında Diocaesarea'da D. Wannagat başkanlığında Alman bir ekip tarafından yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir[23]. Yüzey araştırmasının sonuçları çeşitli makaleler ile

bulunmaktadır. H. Plommer, notlarında alandaki tahribata dikkat çekmiştir: "*Site, doğal aşınma ve yıpranma nedeniyle bozuluyor ve hiç olmadığı kadar turistler için daha erişilebilir hale geliyor*" Hugh Plommer, *Uzuncaburç. Report On A Brief Survey*, *March 1966* (Yayımlanmamış İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Yayımı), (Ankara: 1966).

17 Hansgerd Hellenkemper, "Die Kirsche im Tempel. Zeustempel und Paulusbasilika in Seleukeia am Kalykadnos". İçinde *Orbis Romanus Christianusque ab Diocletiani Aetate Usque Aad Heraclium. Travaux Sur L'antiquité Tardive Rassemblés Autour Des Recherches De* ed. Noël Duval, (Paris: De Boccard, 1990), 245, Abb. 25.

18 Frederich Hild ve Hansgerd Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien,* (Wien: Adolf Holzhausen, 1990), 239-240.

19 Yasemin Er-Scarborough ve Şinasi Başal, "A Preliminary Survey of Olba and Diocaesarea in Rough Cilicia", *American Journal of Archeology,* 96 (1992): 337; Yasemin Er-Scarborough ve Şinasi Başal, "Survey and Excavations at The Sanctuary of Zeus Olbios, Rough Cilicia", *American Journal of Archeology,* 97 (1993): 342; Yasemin Er-Scarborough ve Şinasi Başal, "Excavations at the Sanctuary of Zeus Olbios", *American Journal of Archeology,* 99 (1995): 344.

20 Şinasi Başal, "Uzuncaburç Tiyatrosu 1993 Çalışmaları", *Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri,* V (1995): 310-315.

21 Stefan Hagel ve Kurt Tomaschitz, *Repertorium der westkilikischen Inschriften,* (Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 1998), 324-346.

22 Christof Berns, "ΣHMATA untersuchungen zu den grab- und memorialbauten des spaten hellenismus und der frühen kaiserzeit in kleinasien", (Yayımlanmış Doktora Tezi, Köln Üniversitesi, 1996); Christof Berns, "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien)", *Damaszener Mitteilungen,* 10 (1998): 135-154.

23 Detlev Wannagat, "Bericht über Die Erste Foschungskampagne in Diokaisareia/Uzuncaburç", *AST,* 20.1 (2003): 197-206; Detlev Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç; 2001-2004 Das Zeus-Olbios-Heiligtum und Die Stadt Diokaisareia", *Archäologischer Anzeiger,* (2005): 117-165; Detlev Wannagat, Claudia Dorl, Norbert Kramer, Marcello Spanu ve Stephan Westphalen, "Bericht über Die Forschungen In Diokaisareia/Uzancaburç", *AST,* 22.1 (2005): 355-368; Detlev Wannagat, Stephan Westphalen, Norbert Kramer ve Roman Koch, "Bericht über Die Forschungen in Diokaisareia/Uzancaburç", *AST,* 23.2 (2006), 1-12; Detlev Wannagat, "Der Tempel Des Zeus-Olbios Uzuncaburç 2005", *AST,* 24.1 (2007): 245-252; Detlev Wannagat, Stephan Westphalen, Norbert Kramer ve Roman Koch, "Hellenistiche Architektur, Kaiserzeitliche Grabbauten und Landwirtschaftliche Anlagen in Uzuncaburç/Diokaisareia", *AST,* 25.2 (2008): 77-84.

yayımlanmıştır[24]. D. Wannagat tarafından başkanlığında yapılan yüzey araştırmalarının ayrıca bu araştırmanın sonuçları üç ciltlik "*Diokisareia in Kilikien*" adlı bir kitap serisi ile de ele alınmıştır[25]. S. Westphalen tarafından da Diocaesarea'nın Erken Hıristiyanlık ve Bizans Dönemi mimari elemanları değerlendirilmiştir[26]. C. Dorl-Kligenschmidt ve C. Kayser tarafından Diocaesarea Nymphaiumu bir makale'de değerlendirilmiştir[27]. 2017 yılından bu yana, Ü. Aydınoğlu başkanlığında sürdürülen kazıların sonuçları da çeşitli yayımlarla duyurulmuştur. Bu kapsamda "*Diocaesarea Doğu Nekropolis Mezarlar ve Buluntular*" başlıklı bir monografi kitabı[28] yayımlanmıştır. Ayrıca antik kentin planlanmasıyla ilgili bir inceleme ve kentin yayılım alanlarıyla ilgili araştırmaların sonuçları da bilim dünyasına sunulmuştur[29].

1. 2. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu

Diocaesarea kent merkezinde yer alan Tiyatro 19. yüzyılın ortalarından itibaren kaynaklarda yer almaya başlar. J. T. Bent 1890 yılında yaptığı ziyaretine ilişkin notlarında Tiyatro'dan bahseder [30]:

"*...Olba tiyatrosu[31] bize şehrin büyüklüğü için küçük ve fakir görünüyordu. Uzun ve geç bir yazıt, proscenium boyunca uzanıyordu. No. 52 bir fragman olan yazıt, MS ikinci yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Tiyatro'nun üzerinde ise güzel sütun dizisi bulunan conglomeradan büyük sütunlar bulunuyordu. Tiyatro'nun altında, bir duvarı ayakta duran, bir diğer uzun bir bina vardı; ama birkaç pencere ve kapı vardı ve bize, Roma İmparatorluğu'nun Asia'lı yöneticilerinin Myra, Patara ve diğer yerlerde kendileri için inşa ettikleri ince yapıları hatırlattı..."*[32].

J. T. Bent tarafından sahne binası üzerinde Kilikia'daki önemli yazıtlardan biri tespit edilmiştir. Bir arşitrav-friz bloğu üzerinde yer alan yazıt E. L. Hicks tarafından yayımlanmıştır[33].

24 Detlev Wannagat, "Zur Säulenordnung Des Zeustempels von Olba-Diokaisareia", *Olba,* I (1999): 354-367; Detlev Wannagat, *Neue Forschungen in Uzuncaburç*; Detlev Wannagat, "Priester, Türme, Tempel. Zum Umfeld des Zeus-Olbios-Heiligtums im Rauhen Kilikien", *Byzas,* 14 (2011): 259-274.

25 Marcello Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, (Berlin: De Gruyter, 2011); Norbert Kramer, *Keramik und Kelinfunde von Diokaisareia.* (Berlin: De Gruyter, 2012); Johannes Christian Linemann, *Die Nekropolen von Diokaisareia,* (Berlin: De Gruyter, 2013).

26 Stephan Westphalen, "Studien Zur Frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/ Uzuncaburç", *Istanbuler Mitteilungen*, 56 (2006): 391-405.

27 Claudia Dorl-Kligenschmidt ve Christian Kayser, "Das Nymphaeum von Diokaisareia", *Istanbuler Mitteilungen,* 59 (2009): 97-129.

28 Ümit Aydınoğlu, *Diocaesarea Doğu Nekropolis, Mezarlar ve Buluntular,* (İstanbul: Bilgin Kültür Sanat Yayımları, 2022)

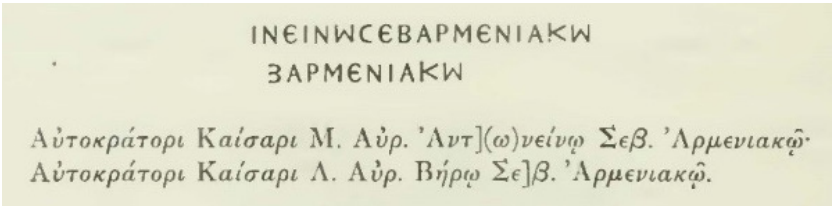
29 Ümit Aydınoğlu ve Burak Belge, "Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme", *Olba,* XXXI (2023): 61-78.

30 Bent, "Explorations Cilicia Tracheia", 459.

31 Gezginler tarafından keşfedilmeden önce bölge Olba Bölgesi olarak bilindiği için J. T. Bent tarafından sözü edilen yapı Olba Tiyatrosu olarak adlandırılmıştır. Tiyatro, Diocaesarea Tiyatrosu'dur.

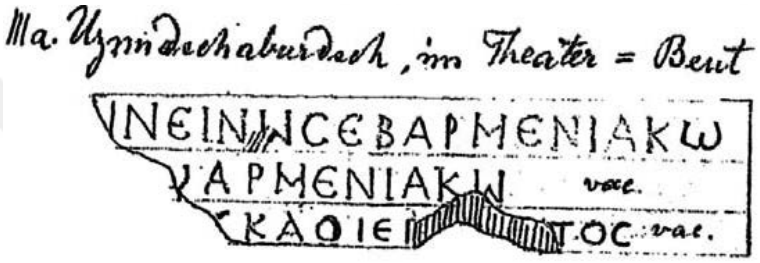
32 Bent, "A Journey in Cilicia Tracheia", 221. M. Spanu, J. T. Bent'in tanımladığı alanın sahne binası olduğunu önerir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 6.

33 Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", No. 52, 264; Bent, "A Journey in Cilicia Tracheia", 221. Yazıt 2017 yılında yapılan kazılarda tamamı ile çıkarılmıştır. Bk. Bölüm 6.1 İthaf yazıtı ve Yeni Veriler.

Şekil 1.2. E. L. Hicks tarafından yayımlanan yazıt (Hicks, 1912)

R. Heberdey ve A. Wilhelm, 1892'deki üç günlük konaklamaları süresince kentte çeşitli incelemeler yapmışlardır. Tiyatro'dan özel olarak bahsetmemelerine karşın yazıtla ilgilenmişlerdir. R. Heberdey kendi not defterine J. T. Bent tarafından bulunan yazıtın bir çizimini yapmıştır ve bu yazıtta üçüncü satırın varlığını tespit etmiştir[34]. Bu yeni gözlemlerini *Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes'de* birkaç yıl sonra yayımlamıştır[35].

Şekil 1.3. R. Heberdey tarafından yayımlanan yazıt (*IGRR III*, no. 847, 331)

G. L. Bell'in 1905'teki ziyareti Tiyatro hakkında önemli verilerin günümüze aktarılmasına yol açmıştır. G. L. Bell Tiyatro'nun toprak üstünde kalan bölümlerini fotoğraflamıştır[36] ve 2 Mayıs 1905 tarihli günlüğüne Tiyatro ile ilgili şunları not düşmüştür: "*Güneyde, Yörüklerin evlerini inşa ettiği için çok keşfedilemeyen bir tiyatro*"[37]. Fotoğraflar yapının koruma durumunu değerlendirmek için son derece önemlidir. Batı cepheden alınan bu fotoğraflar caveanın merkezi ve doğu kısımlarını göstermektedir ve kazılmadan önceki görünümünden belirgin bir şekilde farklı bir durumu belgelemektedir. Fotoğraflarda dolgu nedeniyle, caveanın alt kısmı görülememektedir. Öte yandan, summa cavea oturma basamakları kolayca tespit edilebilmektedir. Bununla birlikte cavea üzerinde yer alan yörük evleri de görülebilmektedir[38]. İki fotoğrafta görüleceği üzere, iki yapının inşasıyla Tiyatro'nun bazı bölümlerinin tahrip edil-

34 Heberdey ve Wilhelm, *Reisen in Kilikien,* 81-90.

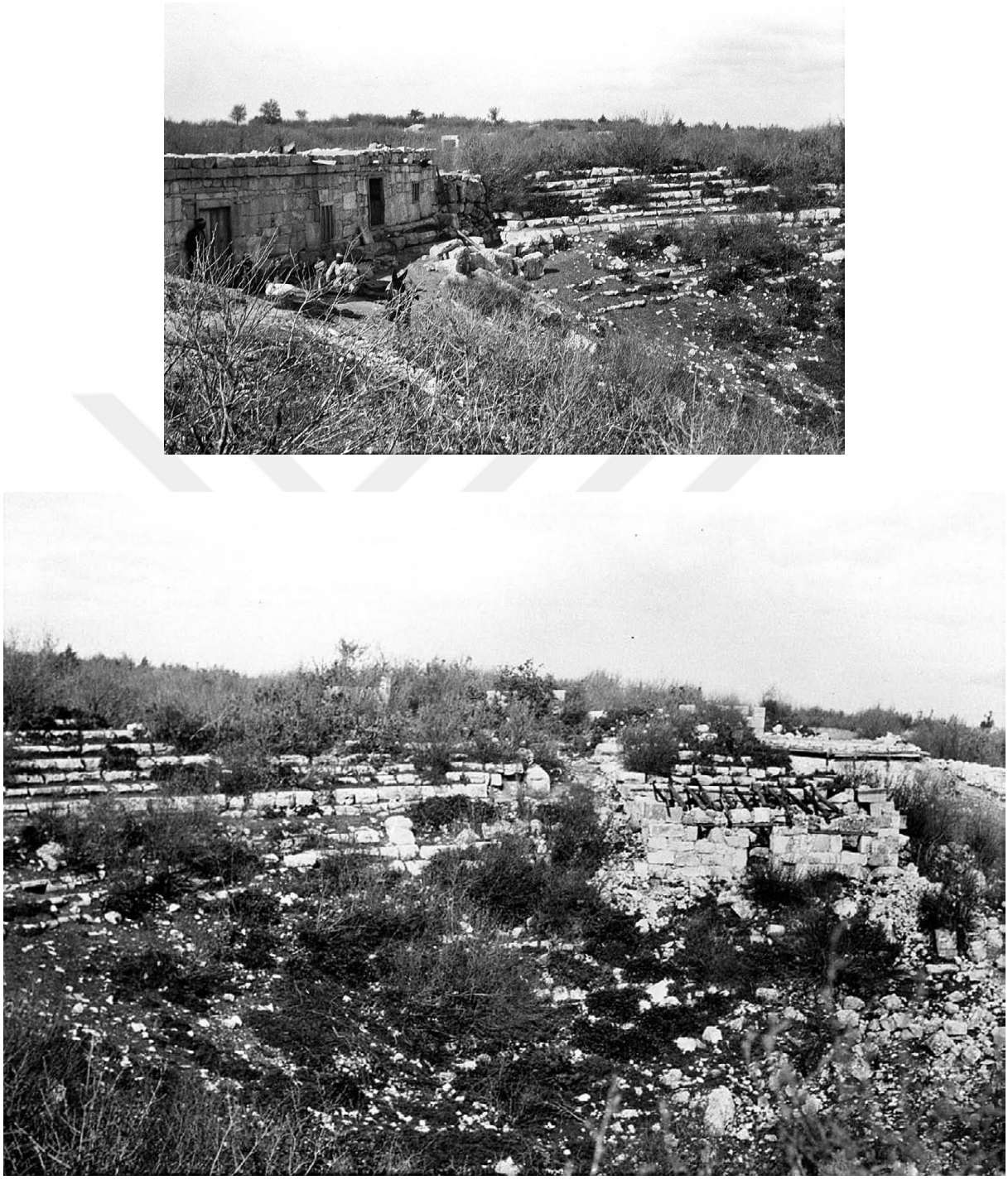
35 *IGRR III*, No. 847, 331.

36 Bu fotoğraflar Diocaesarea Tiyatrosu'nun bilinen en eski fotoğraflarıdır. D 71 ve D 72 numarası ile kodlanarak Newcastle üniversitesi tarafından arşivlenmiştir. Online olarak G. L. Bell arşivinde yayımlanmıştır. "University of Newcastle upon Tyne Gertrude Bell Archive 1905 turkey".

37 G. L. Bell, "Diary written by Gertrude Bell while travelling 2 may 1905" (erişim tarihi 19.04.2023) https://gertrudebell.ncl.ac.uk/d/gb-2-9-5-2.

38 G. L. Bell'in fotoğraflarında yörük evleri summa cavea'nın en üstünde, doğu bölümde ve kuzey batı bölümde yer almaktadır. Kuzey batıda bulunan yörük evleri fotoğrafın çekildiği zamanda kullanılmaktadır. Öte yandan doğuda bulunan, piraecintio ile batıdaki duvarın arasında bulunan ev ise terk edilmiş ve sadece çatısını destekleyen hatıllar kalmıştır. Bu evlerin her ikisi de kapı ve pencerelerle birlikte yeniden kullanılan büyük blokların devşirmesi ile inşa edilmiş ve ahşap levhaların derzlerinde aralıklı olarak kama kullanımı ile çok dikkatli bir şekilde düzenlenmiştir. Bunlar özellikle ikinci binada görülebilir. Bununla birlikte bugüne kadar kuzeybatıdaki evlerin biri kullanılmaya devam ederken diğerleri terk edilerek yıkılmıştır.

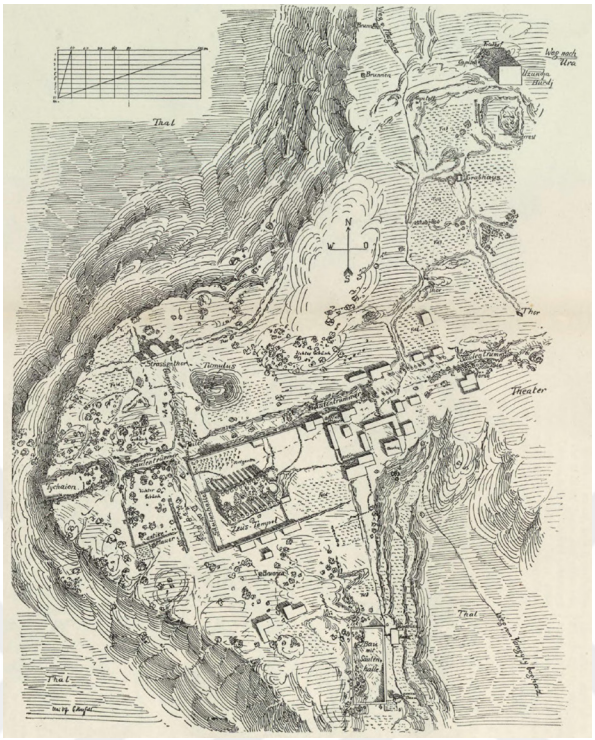
diğini anlaşılmaktadır. Doğudaki bugün sadece temel seviyesinde korunmuş bir evin çatısının yıkıldığı görünmektedir. Alt taraftaki binanın Tiyatro'ya zarar vermiş olduğu anlaşılmaktadır[39].

Şekil 1.4 G. L. Bell Tarafından Çekilen Tiyatro Fotoğrafları (G. L. Bell Archive 1905)

39 Tiyatro'da gerçekleştirdiğimiz kazılarda Yörük Dönemi'ne ait çok sayıda etnografik eser de tespit edilmiştir.

E. Herzfeld ve S. Guyer[40] 1909 yılında *Archäologischer Anzeiger* dergisinde Tiyatro ile ilgili notlar yayımlarlar[41]. Ancak zaman kısıtlamaları yapının dikkatle incelenmemesine neden olmuştur ve kentin ilk plan taslağında Tiyatro'nun bulunduğu kısımda sadece ismini yazmakla yetinmişlerdir[42].

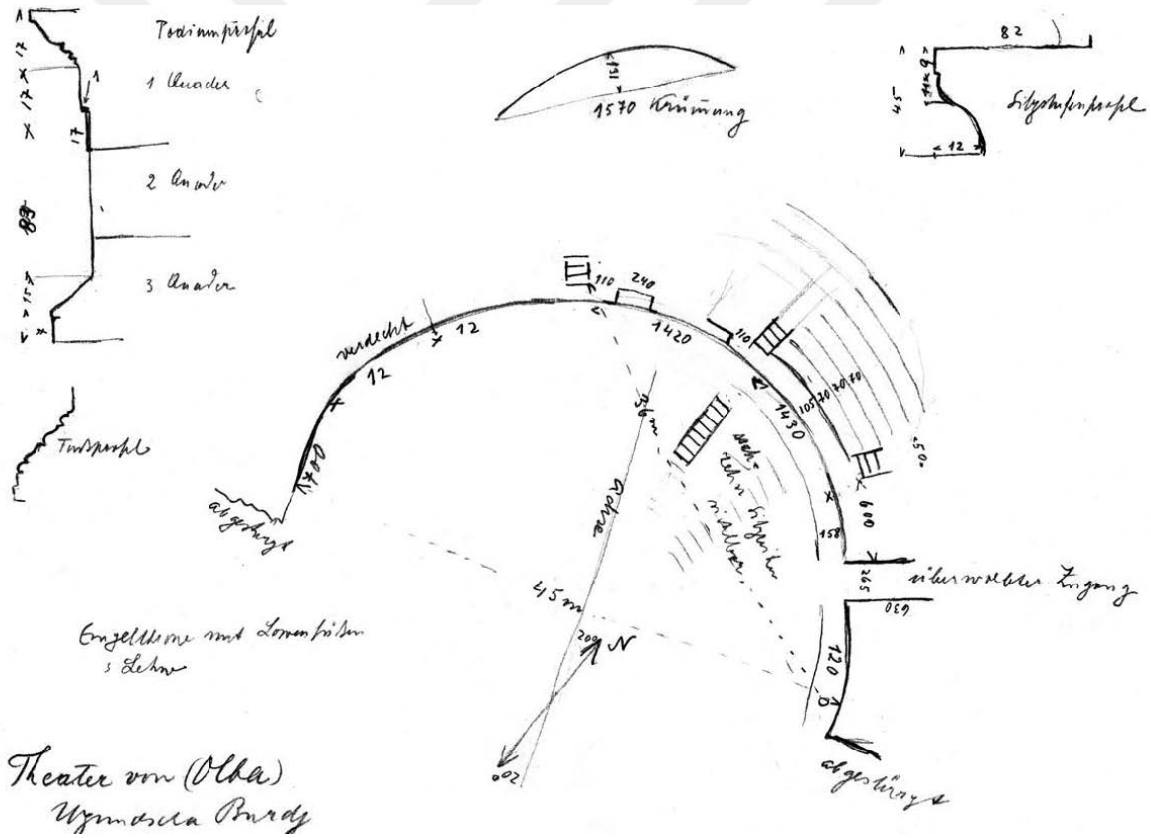
Şekil 1.5 E. Herzfeld ve S. Guyer Yayımlanan Diocaesarea'nın İlk Taslak Planı (Herzfeld ve Guyer, 1909)

V. Shultze "*Altchristliche Städte und Landschaften*" kitap serisi içindeki yayımda Tiyatro'dan bahseder "*...Doğu ucunda göreceli olarak küçük bir tiyatro vardı, batıda Tychaion var, hala bazı sütunlar var…"* [43].

1925 yılında Diocaesarea'ya tekrar gelen J. Keil ve A. Wilhelm, Tiyatro'nun ilk detaylı belgelemelerini yaparlar. Belgelemeler J. Storozinsky tarafından yapılmıştır ve bu kapsamda Tiyatro'nun kentin içerisinde ilk şematik planı çizilmiştir[44]. 2011 yılında M. Spanu tarafından yayımlanan "*The Theater of Diokaesareia*" kitabında bu çalışmaya ait, orijinalleri bugün Viyana'da tutulan başka belgeler de yayımlamıştır[45]. Bu belgelerde Tiyatro'nun mimarisi ve ölçülerine ait bir taslak ve iki fotoğraf bulunmaktadır. Yayımlanmamış fotoğraf kalitesiz olmasına rağmen, G. L. Bell'in fotoğraflarından sonra, summa cavea-

40 Herzfeld, "Eine Reise durch Das Westliche Kilikien İm Frühjahre 1907", 32, Tafel 3.
41 Herzfeld ve Guyer, "Archäologische Gesellschaft Zu Berlin", 438 vd.
42 E. Herzfeld tarafından toplanan belgelerin bilgi miktarı ve ayrıntılı niteliği, bu malzemenin tek bir günde araştırmasının sonucu olmasına rağmen oldukça önemli bilgiler içerir. Herzefld, "Eine Reise Durch Das Westliche Kilikien İm Frühjahre 1907", 32 vd. Tiyatro burada yapı bazında küçük olarak bahsedilmiştir. Cadde üzerinde bir heykel bulunmuştur. Heykelinse, M. Aurelius ve L. Verus'un yazıtından yola çıkarak bir İmparator heykeli olduğu düşünülmüştür. Tiyatro ise caddeye bağlı Tiyatro olarak bahsedilmiştir. Aynı zamanda Sütunlu Cadde yakınında ve Tiyatro'ya yakın bir Bizans Kilisesi'nden söz edilir.
43 Schultze, *Altchristliche Städte Landschaften Kleinasien*, 248.
44 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,* Taf. 21.
45 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* Fig. 6, Plate 3.2.

da bulunan eve bir ekleme yapıldığı ve bu yeni yapının praecinctioyu ve daha önce oldukça görülebilen merkezi vomitoriumun girişini kısmen yok ettiği konusunda bilgi sağlamaktadır. Bu planda cavea eksik bir şekilde gösterilir. Cavea sırasıyla beş ve on beş basamaklı iki bölüme ayrılır ve merkezde yer alan vomitorium gösterilmiştir. Doğu taraftaki vomitorium yayımlanmamış taslakta "kemerli geçiş" olarak tanımlanmıştır ve planda bazı scalarialar basamakları ile görülmektedir[46]. Scalarialaların dördüncüsü tüm cavea boyunca kesilirken, üçüncü ve beşinci sadece summa cavea üzerinde gösterilmiştir. Bunun nedeni ise Tiyatro'nun doğu kısmının batı kısmını işaret eden bazı mimari özellikleri anlayacak şekilde açık olması ve batı kısmının tamamen kapalı olmasıdır. Bu nedenle bu eskiz üzerinde şematik olarak entegre edilmiştir. Aynı zamanda E. Herzfeld'in eskizinde biraz farklı olsa da J. T. Bent tarafından tarif edilen plasterler de bulunmaktadır. Bu yanı sıra sadece iki tanesi görünüşte bozulmamış olan sütunlardan ibarettir ve diğerleri "sütun yıkıntıları" olarak tanımlanmıştır[47]. J. Storozynski'nin planında ise, G. L. Bell'in fotoğrafında bulunan doğudaki ikinci ev görülmemektedir.

Şekil 1.6 J. Keil ve A. Wilhelm Çizdiği Diocaesarea'nın Tiyatrosu'nun İlk Taslak Çizimi (Spanu, *The Theater of Diokaisareia.*)

46 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 10, Fig. 6

47 M. Spanu'ya göre, bu tutarsızlığın, bu bölüm için verilen farklı yorumlardan kaynaklanmaktadır. Aslında, sadece kare sütun çizgilerinin görünür olması ve bu nedenle J. T. Bent tarafından pilaster olarak yorumlanması ve R. Heberdey tarafından bu yorum devam ettirilmiş ve bunlar daha sonra sütunlu caddenin devamı olarak tanımlanmış ve buna göre restore edilmiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 11.

J. Keil ve A. Wilhelm tarafından yapılan Tiyatro'nun tanımı, şehrin diğer anıtlarına göre nispeten kısadır. Kısaca, anıt daha önce tespit edilen yazıt ve mimari verilerle birlikte Marcus Aurelius ve Lucius Verus Dönemi'ne tarihlenmiştir[48]. Caveanın iç dolaşımının ise her biri yarım metre genişliğinde yedi scalaria ile sağlandığı düşünülmüştür. Caveanın çapı praecinctio baz alınarak 48m olarak ölçülmüştür[49]. Kavisli koridorun genişliği 1.58m olarak verilmiştir. Yürüme yolundaki balteus profili ve oturma basamakları da belgelenmiştir[50].

Şekil 1.7 J. Keil ve A. Wilhelm tarafından Çekilen Tiyatro Fotoğrafları (Spanu, The Theater of Diokaisareia, Pl. 3)

48 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien*, 56.
49 Orijinal çap 45m'dir.
50 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien*, 59.

1956 yılında Y. Boysal Uzuncaburç'ta çalışmalar yapmıştır. Daha çok tapınak üzerinde çalışmış olmasına karşın, yayımladığı küçük Uzuncaburç ve Ura kılavuzunda Tiyatro'dan bahsetmiştir: *"...Şehrin ortasındaki sütunlu yoldan doğuya doğru gidildiğinde Tiyatro'ya vasıl olunur. Üzeri tonoz şeklinde kapatılmış olan bir giriş yer ile oturma sıralarından bir kısmı kalmış olan tiyatronun sahne binasına ait hiçbir kalıntı gözükmemektedir. Birinci diozoma (oturma yerleri arasındaki ufki geçiş yeri) ya kadar olan seyirci sıraları arazinin meylinden istifade edilerek yamaca oturtulmuş, yukardaki sıralar ise Tiyatro'nun arka tarafına çekilen destek vazifesi gören bir duvar sayesinde inşa edilmiştir. Bu Tiyatro'nun Roma İmparatorlarından Marcus Aurelius (161-180) ile Lucius Verus (161-169) tarafından inşa ettirildiğine dair burada eski araştırıcılar bir kitabe tespit etmişlerdir..."*[51].

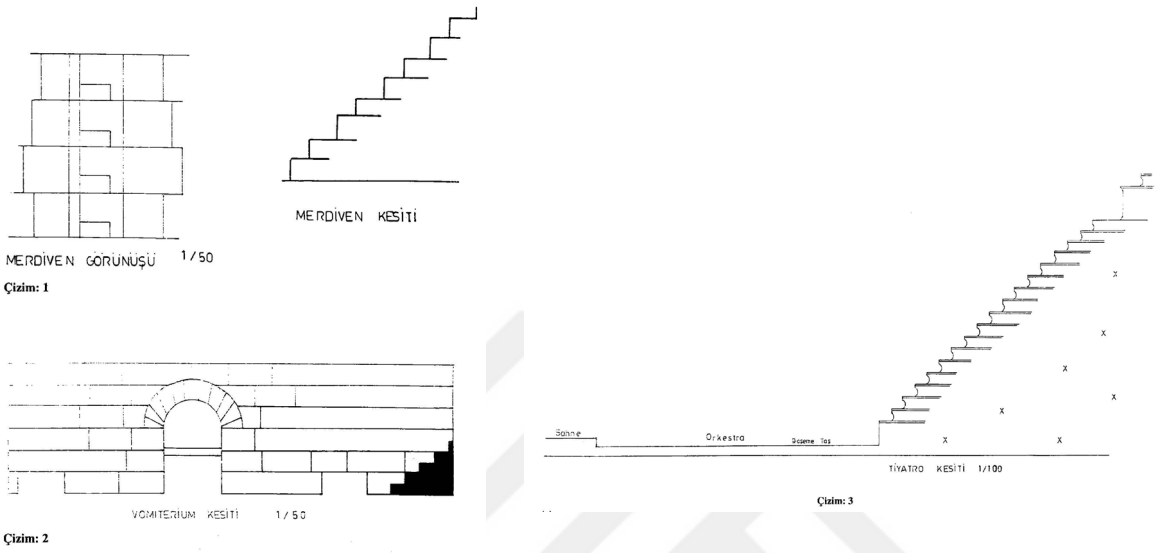
Koç Üniversitesi fotoğraf arşivinde yayımlanan 1972 yılına ait H. Gonnet-Bağana'nın çektiği fotoğrafta ise doğu analemmada bulunan yörük ağılı hala kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Şekil 1.8 1972 yılında H. Gonnet-Bağana Tarafından Çekilen Cavea Fotoğrafı (Koç University Library)

51 Boysal, *Uzuncaburç ve Ura,* 10.

1993 yılında Silifke Müze Müdürlüğü tarafından cavea üzerindeki toprak temizlenmiştir. Çıka-rılan basamakların ve cavea'nın bazı bölümlerinin basit kesit rölöve çizimleri yapılmıştır[52]. Orkhestra üzerinde 2x1m ölçülerinde bir karelaj açılarak bir balteus ve zemine ulaşılmıştır. Ortaya çıkarlan mimari parçaların bazıları Tiyatro'nun güneyindeki açık alana taşınmıştır.

Şekil 1.9 Ş. Başal Tarafından Tiyatro Kazılarından Sonra Yapılan Kesit ve Rölöve Çizimleri (Başal, 1995)

Diocaesarea Tiyatrosu bazı bilim insanları tarafından Diocaesarea üzerine yapılan çalışmalarda da anılır[53]. Yine yukarıda vurgulandığı gibi 2001-2006 yılları arasında Diocaesarea'da D. Wannagat başkanlığında yapılan yüzey araştırmaları sırasında M. Spanu tarafından Diocaesarea Tiyatrosu üzerine belgeleme çalışmaları yapılmış ve tiyatro bir kitapla bilim dünyasına sunulmuştur[54].

52 Başal, "Uzuncaburç Tiyatrosu 1993 Çalışmaları".

53 Mary Gough, *The Plain and Rough Places,* (London: Chatto & Windus, 1955), 168-169. (Olba Tiyatrosu olarak bahsedilir); Theodora Stillwell Mackay, "Olba in Rough Cilicia", (Yayımlanmış Doktora Tezi, Bryn Mawr College, 1968), 115-116; Ernst Kirsten, "Diokaisareia und Sebaste, Zwei Städtegründungen Der Frühen Kaiserzeit im Kilikischen Arbeitsgebiet Der Akademie", *Anzeiger der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien,* 110 (1973): 347-363, 354; Theodora Stillwell Mackay, "Diocaesarea", *Princeton Encyclopedia of Classical Sites* (New Jersey: Princeton University Press, 1976): 276; Hild ve Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien,* 240.

54 Spanu, *The Theater of Diokaisareia.*

1.3. Tiyatro'daki 2017 ve 2021 Yılı Kazı Çalışmaları

2017 ve 2021 yılındaki iki sezonluk kazı çalışmaları ile Diocaesarea Tiyatrosu'nun tamamının araştırılması için yeterli veri sağlanmıştır. 2017 yılında Silifke Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve Prof. Dr. Ümit Aydınoğlu danışmanlığında antik kentteki kazılara Tiyatro ile başlanmıştır. Kazılarda öncelikle doğu analemma bölümünün açığa çıkarılması hedeflenmiştir.

Şekil 1.10 2017 Yılı Kazılarından Önce Diocaesarea Tiyatrosu

Şekil 1.11 2017 Yılı Kazılarından Önce Diocaesarea Tiyatrosu Doğudan Cavea ve Sahne Binası

Kazılarda, ilk etapta yörük evinin kullanım sürecinde kalan malzemelere rastlanmış; buradan bu tabakadan sonra karışmış toprak içinde MS 2. ve MS 6. yüzyıl arasına tarihlenen buluntular ele geçmiştir[55].

Şekil 1.12 2017 Yılı Kazıları Sırasında Sahne Binasına ait çıkarılan Mimari Bloklar

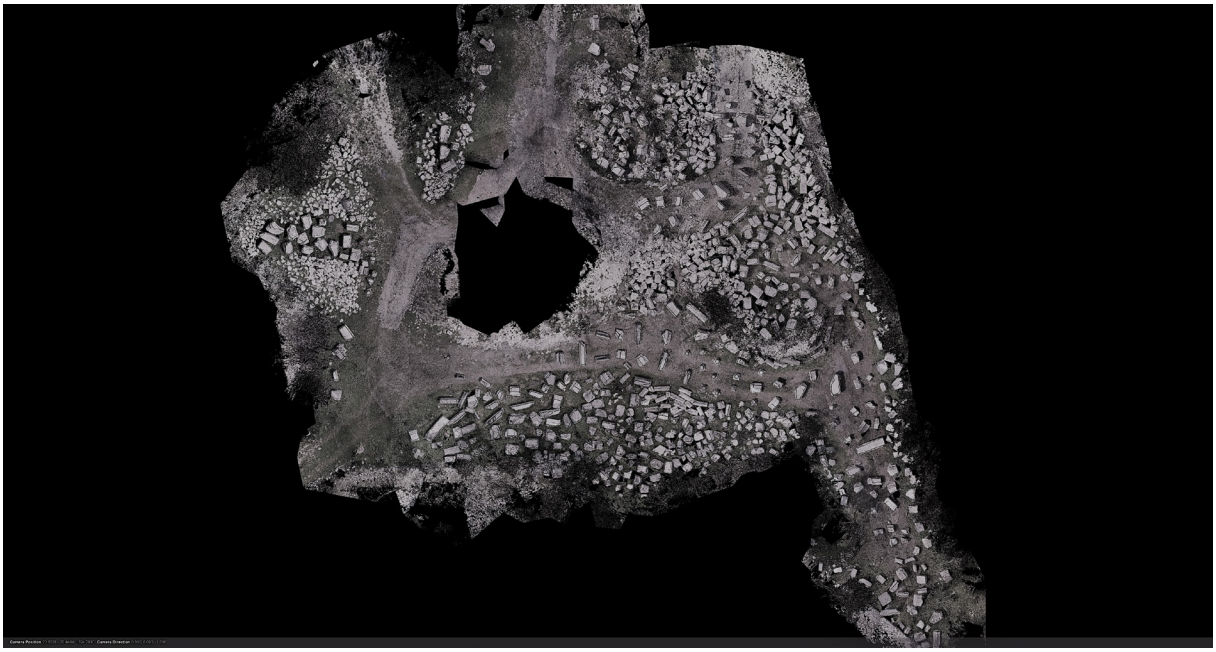

Şekil 1.13 2017 Yılı Müze Kazıları Sonrasında Tiyatro

55 Bu buluntulardan sikke grubunu C. Arslan Yüksek Lisans Tezi kapsamında çalışmaktadır. G. Uçar ise Yüksek Lisans Tezi kapsamında günlük kullanım seramiklerini değerlendirmiştir. Gözde Uçar, "Diocaesarea Tiyatrosu Günlük Kullanım Seramikleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023).

Şekil 1.14 2017 Yılı Müze Kazıları Sonrasında Tiyatro ve Tiyatronun Güneyine Kaldırılan Sahne Binası Blokları

Şekil 1.15 2017 Yılı Adana Rölöve ve Anıtlar Belgeleme Müdürlüğü Çalışmasından Sonra Taş Tarlası

Bu bölümden sonra Tiyatro'nun orkhestra bölümüne geçilmiş ve bu bölüm açığa çıkarılmıştır. Sahne binasının orkhestra içine yıkıldığı görülmüş ve birçok mimari blok orkhestra içinde tespit edilmiştir. Batı aditus bölümünde sürdürülen kazılarda da yapının bu bölümünde sahne binasına ait blokların kalanının yıkıldığı görülmüş ve yapının sahne binasına ait blokların neredeyse bir bütün olarak korunduğu anlaşılmıştır. Kazılara, Silifke Müze Müdürlüğü tarafından 2017 yılında devam edilmiştir. Bu süreçte sahne binasına ait bloklar kaldırılmış ve Tiyatro'nun hemen güneyindeki tarlaya alınmıştır. Devam eden kazılar sonucunda sahne binası, doğu ve batı analemma, orkhestra, batı vomitoriumun belli bir kısmı ve batıda cryptaenin batı vomitoriuma bağlanan bölümü kazılmıştır. Ancak bu süreçte yapılan kazı çalışmalarına dair rapor, belgeleme ve kazı bilgileri eksiktir, sadece çekilen fotoğraflar üzerinden çalışmalar takip edilebilmektedir ve yapılan çalışmaların ayrıntıları bilinmemektedir. Kazıların sonlanmasının ardından Adana Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü tarafından Tiyatro'nun rölöve restorasyon işlerine başlanmış ve yapıya ait blokların tamamı ve yapının kazılan kısımları laser scaner ile taranarak rölöve ve restitüsyon çalışmaları yapılmıştır[56]. Ancak bu çalışmalar sırasında taş tarlasındaki bütün taş-ların belgelenmek için yerlerinin değiştirilmesi; müze kazı çalışmalarının yarım kalmış olması, sahne binasın ait mimarı blokların dağınık olarak taş tarlasına yerleştirmesi sebebiyle belgelemede önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Alandaki sistematik belgelemelere bu tez çalışması kapsamında 2018 yılında başlanmış, tespit edilen blokların eşleştirmeleri yapılarak ilk kazı sezonundaki kısımlara göre blokların analizi yapılmıştır. 2019 yılında yapılan tespitlerle belgeleme ve rölöve çizimlerine başlanmıştır. 2019-2020 yılında ise tespit ve belgeleme çalışmaları bitirilmiştir.

Tiyatro kazılarına tekrar 2021 yılında başlanmıştır. Tiyatro, "*Mersin Uzuncaburç Örenyeri Restorasyon Projesi*" kapsamında 6 aylık bir çalışmayla kazılmış, summa cavea, doğu, batı ve kuzey vomitorium, cryptae, sahne binasının tamamı, batı ve doğu analemmata kazıları büyük ölçüde tamamlanmıştır. 2021 aralık ayında bitirilen çalışmalar sonrasında yapının restorasyon projesinin revizyonu için tekrar belgeleme çalışmalarına başlanmış; bu kapsamda yapının laser scaner ile nokta bulutu çıkarılmış, rölöveleri 1:50 ölçeğinde revize edilerek çizilmiştir. Daha sonra mimari bloklar arasında eksikleri tespit edilen parçaların rölöve çizimleri yapılmış ve belgeleme çalışmalarına devam edilmiştir. Elde edilen verilerin kaydı yapılarak detaylıca fotoğraflanmıştır. Sahne binasına ait tahrip olmuş mimari blokların birleştirilmesi yapılmıştır. Anastylosis denemeleri gerçekleştirilmiştir. Belgeleme çalışmaları yapıldıktan sonra cavea ve sahne binasının restitüsyonları tamamlanmıştır[57]. Daha önceki çalışmalarda taş tarlasına kaldırılmış olan sahne binasına ait olan blokların yerleri tespit edilmiş, orijinal yerlerine göre yeniden düzenlenmiştir.

56 Bu çalışmada ise çizilen blokların büyük bir kısmı rölöve, anastylosis ve restitüsyon çalışmasında kullanılmıştır. Sema mimarlık Fahrettin Emrah Köşgeroğlu'na belgelemelerle ilgili dökümanları paylaştığı için teşekkür ederim.

57 Bu çizimler ve belgelemeler sırasında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen, Restorasyon projesinin yüklenicisi Tuba İnşaat'ten başta Mustafa Erim ve Furkan Erim olmak üzere, Mimar Sena Korkmaz'a; Mimar Begüm Taşken Bağcı'ya; Restoratörler Yunuz Teze ve Asiye Ünal teşekkür ederim.

Toplamda büyük ve kırıklı mimari parçalar olarak 782 parça ele geçmiş, bunların birçoğu birleştirilerek daha sonra yapılacak olan restorasyon çalışmaları için hazırlanmıştır.

Şekil 1.16 2021 Kazıları Sonrasında Tiyatro

Şekil 1.17 2021 Kazıları Sonrasında Tiyatro ve Taş Tarlası

2. BÖLÜM CAVEA, ORKHESTRA VE ANALEMMATA

2.1. Genel Korunma Durumu, Mimari Tanım ve Topografya[58]

Diocaesarea Tiyatrosu, güneybatı kuzeydoğu yönlü inşa edilmiştir. Bunun sebebi caveanın, kentin hemen güneyindeki, bulunduğu yamaca yaslandırılarak inşa edilmesidir ve bu uygulama Hellenistik geleneğe işaret eder. Ancak bütün kalıntıların detaylı analizinde Hellenistik Dönem ya da Erken İmparatorluk Dönemi'ne işaret eden herhangi bir mimari veri saptanmamıştır[59]. Tiyatro'nun genel itibari ile MS 164 yıllından itibaren inşa edildiği süreçten, son kullanım evresi olan MS 4-6. yüzyıllara kadar olan değişimler ve eklemeler cavea ve sahne binasında izlenebilir. Bunun yanında, doğusunda, batısında ve kuzeyinde yer alan 19. yüzyılda inşa edildiği anlaşılan ve 1970'li yıllara kadar kullanıldığı bilinen yörük evlerinin temelleri Tiyatro'nun belli kısımlarında görülmektedir. Bu evlerden biri hala ayakta durmaktadır[60].

Cavea Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerindeki geleneksel Tiyatro tasarımı[61] baz alınarak dizayn edilmiştir. Caveanın analemma duvarları ile simetrik olarak 180^0 bir yay şeklinde tasarlandığı ve doğu batı yönünde 67,80m genişliğe ve kuzey güney yönünde 34,80m uzunluğa sahip olduğu saptanmıştır. Cavea bulunduğu yamaca kuzeydoğu yönünde 11°'lik bir açıyla konumlandırılmıştır. Ima caveanın yüksekliği praecinctio bağlanan basamağına kadar 7,77m, caveanın toplam korunan yüksekliği ise 11,75m'dir. Buradan caveanın oturma basamaklarının 31°'lik bir açıyla eğime sahip olduğu görülmektedir. Cavea, ima ve summa cavea olarak iki bölüme ayrılmıştır. Ima caveada 17 sıra oturma basamağı, summa cavea'da belirli bölümlerde bir iki sıra, sadece kuzey doğu kısımda ise 6 sıra oturma basamağı korunmuştur. Bu haliyle summa caveanın büyük ölçüde tahrip olduğu söylenebilir. Ima ve summa cavea 6 adet scalaria ile 7 adet cuneiye bölünmüştür ve her scalaria birbirini ima ve summa cavea'da aynı hatta izlemektedir. Cavea, ima cavea ve summa caveayı birbirinden ayıran bir praecinctioya sahiptir. Praecintioya doğu, batı ve kuzeyde birbirine simetrik olmayan üç adet vomitorium bağlanmıştır. Bu vomitoriumlardan en iyi korunanı kuzeydedir. Diğer iki vomitorium üst kemeleri yıkılmış sadece kemer ayakları korunmuştur. Vomitoriumlar, dışa açılan kısımlarından Tiyatro'yu bir yay formunda tamamlayan bir cryptae ile bağlanırlar. Söz konusu cryptaenin batıda kemer ayakları; doğuda tonozun ayakları

58 Tiyatro'nun tanımında bir Roma tiyatrosu olması sebebiyle Latince terminoloji kullanılacaktır.

59 Sahne binasının podiumunun altından bulunan temel bloklarından devam eden ve Tiyatro'nun adituslarının, orkhestraya bağlanan bölümlerinde caveaya doğru ilerleyen büyük bloklardan olası temellere kalıntılar bulunmaktadır. Söz konusu duvarlar, sahne binasının temeli altında kalmaktadır. Bu duvarlar, Tiyatro'nun Roma İmparatorluk Dönemi'nde (MS 164) büyük çaplı inşası başlamadan önce yapılan daha mütevazi bir sahne binasına ait olduğu düşünülebilir. Blokların ince çalışılması ve derzlerinin kalitesi bu ihtimali düşündürmektedir. Buna destek olan ikinci veri ise aynı seviye batı analemmanın dış kısmında MÖ 2. yüzyıla ait içe çekik kaselerin bulunması; Tiyatro'nun MÖ 2. yüzyıla gittiğine dair hipotetik veriler oluşturmaktadır. Ancak mimari veri olmadığı için sadece iki temel kalıntısı üzerinden hareket etmek zordur. Bu sebeple Hellenistik evre için -varsa eğer- sadece iki temel örgüsünün kaldığı söylenebilir.

60 Bunların yanında yörük evlerine ait bir tuvalet! ise batı vomitorium üzerinde 2017 yılına kadar kullanılmaktaydı. 2017 yılı müze tarafından yapılan kazı çalışmaları sırasında kaldırılmıştır.

61 Frank Sear, *Roman Theaters an Architectural Study,* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 2.

korunmuştur[62]. Doğu cryptaenin devam etmesi gereken alanda büyük çaplı değişiklikler yapıldığı görülür. Tiyatro'nun bu bölümüne geçiş, ilk etapta tamamen kaldırılmış, yerine 1,80m derinliğinde ve 50cm genişliğinde bir atık su kanalı açılmıştır[63]. Bu atık su kanalının üzerine Tiyatro'nun doğu cryptaesinin bulunması gereken alanda küçük kesme taşlarla bir istinat duvarı yapılmış ve bu duvar summa caveadaki oturma basamakları seviyesine kadar yükseltilmiştir. Duvarın sınırladığı alanlara ise Geç Antik Dönem'de konut ya da türevi başka mekanlar eklenmiştir. Bu ekleme ve değişimler kuzey vomitoriumun batısında ve kuzeyindeki büyük bloklardan örülmüş istinat duvarı ile devam ettirilmiştir. Bu istinat duvarının Tiyatro'nun kuzeyindeki Sütunlu Cadde ile birlikte bu alanın yeniden düzenlenmesi sırasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Tiyatro'nun sonraki kullanım evrelerinde daraltılarak orijinal boyutlarının küçültüldüğü görülmektedir.

Caveanın güneyinde ise analemmata duvarları doğu ve batı kanatta belli seviyeye kadar korunmuştur. Analemmata duvarları Tiyatro'nun inşa edildiği yamaca yaptığı baskı göz önüne alınarak birbirine eşit aralıkları olmayan dörder ve üçer adet payanda ile desteklenmiştir. Payandalar direkt duvarla bağlantılı yapılmışlardır.

Caveayı oluşturan yapının tamamı yerel kireçtaşı kullanılarak inşa edilmiştir. Taşların yüzeylerinde ve belli kısımlarında deniz kabuğu ve küçük omurgasız deniz canlılarından oluşan birçok fosil gözlenir. Bu durum bu taşların Miyosen Dönem'de oluşmuş kayaçlardan kullanılarak yapılan mikritik kireç taşı kullanımını göstermektedir. Söz konusu taşların nereden getirildiğine dair ipuçları da mevcuttur. Kent merkezinin 5 km kuzeyinde yer alan Tolaz/Toloz mevkii'nde anakaya üzerinde kesilmiş birbirini takip edilen düzgün kesilmiş sekiler yaklaşık 1 km^2 alanda gözlenmektedir. Bu durumda kentin hemen kuzeyindeki yerel kireçtaşı kayaçlarını kullandığını söylemek mümkündür. Bu ocaktan çıkan ve Tiyatro'da kullanılan kireçtaşlarında temel problem ise hava şartlarındaki ani değişikliklerde taşın üzerinde zamanla oluşan çatlaklarından aldığı suyla çabuk ısınıp soğuması dolayısıyla çabuk tahrip olmasıdır. Bu nedenle caveada yer alan birçok oturma basamağını özellikle açıkta kalan profilli kısımları tahrip olmuştur. Söz konusu taşlar, aynı zamanda, sahne binasında ve analemma duvarlarında da kullanılmıştır. Bu sebeple bu kısımlarda da iklim şartlarına dayalı çok fazla tahribat meydana gelmiş olduğu görülmektedir.

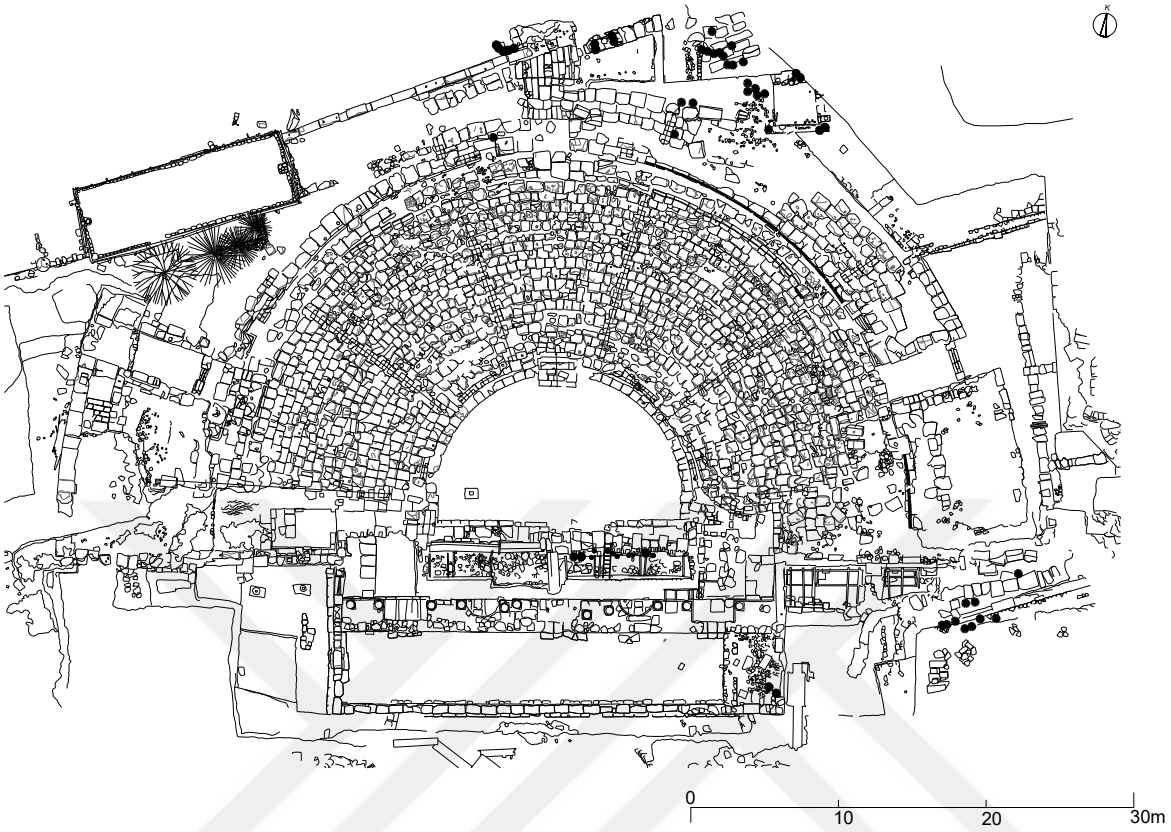
Yapı terkedildikten sonra 1700'lü yıllardan itibaren Diocaesarea'ya yerleşen yörüklerin inşa ettikleri evlerin bir bölümü de Tiyatro'nun summa cavesi üzerine yapılmıştır. Bu evlere ait kanıtlar G. L. Bell'in, J. Keil ve A. Wilhelm'in çektiği fotoğraflarda görülmektedir[64]. Bu sebeple summa caveanın tahrip olan kısımlarında 1900'lü yıllarda inşa edilen ya da terkedilen evlerin olduğunu söylemek müm-

62 Bunlar üstte ikinci praecinctioya çıkışı sağlayan oturma basamaklarının korunan 5 adet basamağının bitiminde yer alan ve tonozun üzerini kapatan ayaklardır.

63 Bu atık su kanalının üzerini kapatmak için kullanılan kapaklar çeşitli mimari süslemeye sahip veya direkt düz bloklar kullanılarak yapılmıştır. Bu sebeple bu düzenlemenin Geç Antik Dönemde yapıldığı görülmektedir.

64 Bk. Bölüm 1. 3. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu.

kündür. Bu sebeple caveanın değiştirilmesinin son evresi ise Geç Osmanlı Dönemi'nde Diocaesarea'ya yerleşen yerel yörük ailelerinin inşa ettikleri evler oldukları anlaşılmaktadır.

Şekil 2.1. 2021 Tiyatro Planı 2022

2.1.1. Cunei

Tiyatro'nun caveasında yer alan cuneuslar, Vitruvius'un belirttiği Roma Tiyatroları'nda takip edilen ardışık düzende 7 adet yapılmıştır[65]. Caveadaki her bir cuneus orkhestra ile caveanın, orkhestranın bittiği duvarların merkez noktası baz alınarak kurgulanmıştır. Bu şekliyle merkezden çekilen her bir hat her bir cuneusta birer eşkenar üçgen oluşturmaktadır. Aynı zamanda orkhestranın yarı çapı merkez alınarak tasarlanmışlardır. Ima ve summa caveadaki scalariaların iyi korunması sayesinde cuneusların 34-37°'lik açılarla (II. Cuneus 34°, III. Cuneus 35°, IV. Cuneus 35°, V. Cuneus 37°, VI. Cuneus 36°), yerleştirildiği ölçülmüştür[66].

65 Vitruvius, *De Architectrura Libri Decem (Mimarlık Üzerine On Kitap),* çev., Çiğdem Dürüşken (İstanbul: Alfa Yayınları, 2017), V, 6, 2. Detaylı analiz için bk. Sear, *Roman Theaters,* 2.

66 Bu kısımda kısaca bahsedilen tasarım ve geometri, tarafımdan yayımlanan bir makale ile bilim dünyasına sunulmuştur. Okan Özdemir "Tiyatro Tasarlamak: Diocaesarea Tiyatrosu'nun Geometrik ve Mimari Kompozisyonu", içinde *V. Uluslararası Kilikya Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* editörler Serra Durugönül, Deniz Kaplan ve Ulus Tepebaş (2023). Aynı zamanda bu tasarım ve ölçü özellikleri bu çalışmada da tartışılmıştır. Bk. 5.2. Metroloji ve Geometrik Tasarım.

2.1.2. Ima Cavea

Ima cavea'da 17 sıra oturma basamağı korunmuştur. Orhkestranın balteusu ile başlayan oturma sıraları, praecinctioda sonlanır. Ima cavea genel olarak iyi korunmuş bir görünüm sunsa da ayrıntılı bakıldığında belirgin tahrip izleri görülmektedir. Genel olarak en fazla tahrip olan kısımlar batı ve doğuda yer alan I. ve VII. cuneusların olduğu kısımlardır. Bunların üzerinde daha önce belirtilen yörük evlerinin ve evlere ek kısımların inşası bu kısımları tahrip etmiştir[67]. Derin tahribatların ise yapının kendi statik sorunları ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Batıda, I. cuneus, üzerinde yer aldığı aditusa ait holü kapayan tonozun çökmesi sonucu yıkılmıştır. Bunun sonucu olarak da bu bölümde yıkılmış oturma basamakları daha sonraki kullanım evrelerinde yapının farklı alanlarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Doğuda ise aditusun üzerini kapayan tonoz çökmemiştir, bununla birlikte muhtemel bir çökme riskine karşı tedbir alınmış ve aditusa dışardan giriş sağlanan kapı duvar örülerek kapatılarak içerisi yığma toprakla doldurulmuştur. Geriye kalan cuneuslarda 17 basamak, çeşitli kısımlarında, zemin çöküntüsü nedeniyle gönyesinden çıkmış, tahrip olmuş, değiştirilmiş ve basamaklardan bazıları eksilmiştir[68]. Ima caveada genel olarak oturma basamaklarının ön kısımdaki profilli kısımları da kırılmış durumdadır.

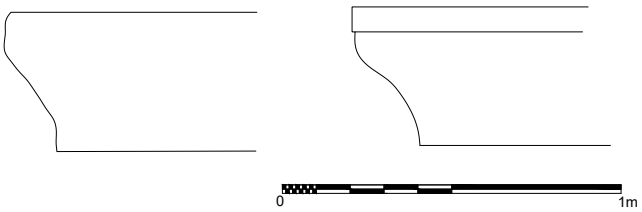

Şekil 2.2 Doğudan Cavea Genel Görünüm

67 Bu yapılara ait kalıntılar G. L. Bell'in 1905 yılında çektiği fotoğraflarda ve H. Gonnet-Bagana'nın 1972 yılında çektiği fotoğrafta açıkça görülmektedir. Bk. 1. 3. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu. Günümüze ise sadece, temel seviyesinde yapılara ait dikdörtgen bloklara sahip köşe yapan duvarlar kalmıştır. Söz konusu yapılardan ilki caveanın doğusunda VI. ve VII cuneusun son dört oturma basamağı kullanılarak inşa edilmiştir. Buradan oturma basamaklarının temel olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Uzuncaburç Yörük evlerinden alışık olunan toprak harç aynı şekilde bu yapıda da kullanılmış olmalıdır. Yapı yıkılması ile zamanla yağmurla akıp giden toprak harç inşa da kullanılan blokların arasını boşaltmış ve kuru duvar görünümü vermiştir. Söz konusu duvarlar 2021 kazı çalışmalarında vinçle alınarak basamakların üzeri boşaltılmıştır. İkinci yapı ise daha sonra kapatılan sahne binasının doğu yan duvarlını üzerine oturtularak 1970 yıllara kadar kullanılmıştır. Kazılar sırasında ise yapının içi duvarlarının kentin diğer bölgelerinden getirilen devşirme taşlarla inşa edildiği anlaşılmıştır. Bu yapıya ait temeller, Müze kazıları sırasında da kaldırılmıştır.

68 Yukarıda da anlatıldığı gibi basamakların bozulma süreci, şüphesiz kullanılan taşın çatlamaya eğilimli bir kireç taşı olması ile bağlantılıdır. Bunun yanında blokların üst üste bindirilmesiyle oluşturulan kilitlemeyle inşa edilmiş olması da bu süreci teşvik etmiş olmalıdır. Blokları birleştirmek için dübellerin ve kenetlerin kullanıldığını gösteren herhangi kanıt yoktur. Görünen delikler, üst yüzeyin merkezinde bulunanlardır. Bunların da yapının ilk evresinde kullanıldığı şüphelidir. Caveayı oluşturan blokların miktarına kıyasla bu deliklerin son derece sınırlı sayıda olması da bu duruma kanıttır. Caveadaki oturma sıralarının blokların moloz ve toprak katmanları üzerine herhangi bir bağlayıcı kullanılmadan veya en fazla fakir harç kullanılarak döşendiği görülmektedir. Bu yöntem ise zaman içinde blokların birbirinden kopmasına ve gönyesinin bozulmasına yol açmıştır. Bloklar arasına yağmur suyunun sızması, hava sıcaklarının değişimi ile donup erimesi önüne geçilemeyecek tahribatlara yol açmıştır. Nihayetinde, en açıkta profilli kısımların çabuk kırılmasına neden olmuş olabilir.

Oturma basamaklarının, taç kısımları da profillidir. Profil, ince bir silme ve onun üzerinde daha kalın bir taç silmesi ile biter ve 7cm yüksekliktedir. Bu basamakların profilleri iyi durumda olanları ise batıda II. cuneusda büyük ölçüde korunmuştur. Söz konusu basamaklar yapının ilk inşa aşamasına aittirler. Bunun yanında caveanın belli kısımlarında profile sahip olmayan, oldukça kaba şekilde taraklanarak bırakılmış köşeli profille özensiz oturma basamakları da bulunur.

Şekil 2.3 Cavea Oturma Basamakları Kesit Çizimleri

Bu basamakların bazılarının profil olması gereken kısımlarında ise toponymus olarak yunanca harfler ve isimler yer almaktadır[69].

Şekil 2.3 Cavea Oturma Basamakları Toponymuslar

Bunların yanında ise bir grubu temsil edecek bir tribüne işaret eden Latince "L" harfi ile belirtilen ve I. cuneusa ait bir başka basamakta ise ters olarak kazınmış "C Є Z" harfleri görülmektedir. Yazıtların kötü korunmuş olmasına karşın, Vitruvius'un belirttiği kent sakinlerine veya aile üyelerine, gruplara ayrılmış koltuklara yapılan göndermelerle bağlantılı oldukları aşikardır ancak ne zaman kullanıldıkları belirsizdir. Bu nedenle, büyük olasılıkla, belirli koltukların daha sonraki dönemlerde yeniden şekillendirilerek elden geçirilmesine ve dolayısıyla görünüşlerinin basamakların yeniden işlenmesi ya da değiştirilmesine yol açmış olmalıdır.

Şekil 2.4 Cavea Oturma Basamakları Harfler

69 Söz konusu yunanca toponymuslar bu doktora çalışmasında ilk kez yayımlanmaktadır.

Ima caveadaki oturma basamakları, ölçüleri değişkenlik gösteren kireçtaşı bloklardan yapılmıştır. Genişlikleri, 70cm civarındadır. Ancak başmaklarda aynı ölçü takip edilememiştir. Tasarruflu olarak taş kullanımı amaçlanmış olmalıdır. Bu sebeple 50cm ile 100-115cm arasında değişen bir genişliğe sahip oturma basamakları bulunmaktadır. Basamaklar, genel olarak 38 cm yüksekliğe sahiptir. Bunun yanında yükseklikleri 29cm ile 38cm arasında değişen oturma basamakları da mevcuttur.

Oturma basamakları, orkhestranın balteusu yapıldıktan sonra her oturma basama bir yay şeklinde dizilerek, katman katman aşağıdan yukarıya doğru yatay sıralar halinde sıralandığı 17 basamaktan oluşturulmuştur. Oturma basamaklarında, yamacın basamaklarının hattını izleyerek harçla ve konglomera ile doldurulduğu görülmektedir. Bloklarsa bu konglomera düzlem üzerine bir üst bloğun yaklaşık 20cm uzunluğunda alt bloğun üzerine bindirilerek çıkılmıştır. Burada belirleyici özellik ise, bloğun üst yüzeyinin iç kısmının, bu yüzeyi pürüzlendirmek ve böylece üzerindeki bloğa sürtünmesini artırmak amacıyla kalın taraklı keski ile işlenmesidir. Bazı bloklarda takip edilen bu tarzın, çalışmaların yukarıdaki bloğa oturduğu bölüme gelen bölümle sınırlı kalmayıp açıkta kalan kalan yüzeyin bir kısmını da kapsadığını görmek mümkündür[70]. Her oturma basamağı 80cm uzunluğunda bir yüzeye sahiptir ancak söz konusu yüzey bir üstteki basamağın S profilli yüzeyine bağlı olarak 65-68cm arasında bir oturum yüzeyi sağlamaktadır. Büyük ihtimalle, oturma alanı ile yukarıdaki koltukta bulunan seyircinin ayaklarını çekerek bir aşağıdaki seyirciyi rahatsız etmemesi için gereken alan için oluşturulmuş olmalıdır.

2.1.3. Balteus

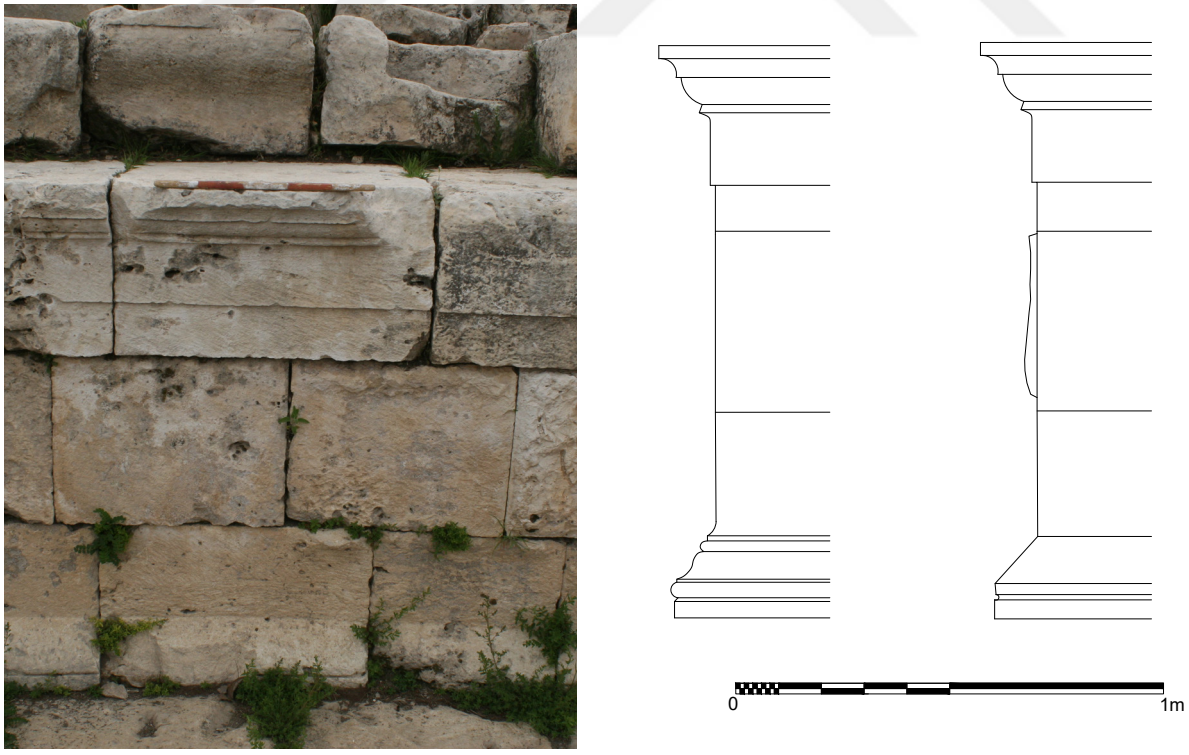
Ima caveanın başlangıcında yer alan balteus, orkhestra seviyesine göre 135cm yüksekliğe sahiptir. Bu blokların en üstünde ve en altında çıkıntılı silmeler bulunur. Söz konusu silmeler üst kısımda orkhestrayı boylu boyunca dolanırken, alt kısımdakilerin bir bölümü profillendirilmiş bir bölümü ise profillendirilmeden yatay ve dik yüzeyli yapılan kaba profili ile bırakılmıştır. Üstteki profil sırasıyla bir fascia, kyma reversa, kyma recta, bir şeritle biter. Silme, bloktan 13cm'lik bir çıkma yapar ve 15cm yüksekliktedir. Alttaki silme ise işlenen kısımlarında sütun kaidelerindeki gibi bir silme ile başlar, bir torus, scoita ve kalın bir torusla devam eder düz bir silme ile sonlanır. Profil, 20cm yüksekliğinde sahiptir ve 8cm çıkıntı yapar.

Balteusu oluşturan bloklar, ima caveada olduğu gibi belli bölümlerinde oldukça fazla kırık ve çatlaklara sahiptir, hatta bazı bölümlerde taşlar tamamen yok olmuştur. Bazı bölümlerde taşların yüzeyi ince taraklı alınmayıp kaba bırakılmıştır. Bunlar özellikle batı kısımda ikinci sıra taşlar üzerinde izlenebilir. Bunun yanında balteus üzerinde scalariadan orkhestraya iniş ve çıkışı sağlayan merdivenlerin iyi derece korunduğu görülür. Merdivenlerin tasarımı basit ancak işlevseldir. Merdivenlerin kurgusu iki

70 M. Spanu, her bir oturma sırasının oluşturulmasından sonra taraklama yapıldığını ve bu nedenle görünen kısmın son düzleştirilmesi yapının kullanımından sonraki aşınma sürecine bırakıldığını ifade etmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 17-20.

düzende yapılmıştır. 1. ve 6. scalaria çıkışı sağlayan merdivenler tek taraflıdır. Orkhestranın doğu ve batı köşesinde yer alırlar. Aynı zamanda I. cuneus ve II. ile VI. ve VII. cuneus'a çıkışı sağlarlar. Orkhestra'dan çıkışı sağlayan diğer iki merdiven ise iki taraflıdır. Bunlar da doğu ve batı kısma göre konumlanmışlardır. II, III, IV ve VI. cuneus'a çıkışı sağlarlar. Orkhestra düzleminden bir basamaktan sonra üç basamakla ima cavea seviyesine ulaşılır. Söz konusu merdivenler, balteusla aynı yüksekliğe sahiptirler. Tek taraflıların genişlikleri 1,90m çift taraflıların ise genişlikleri 2,80m'dir. Merdivenlerin kendisi ise 24cm yüksekliğe ve 35cm rıht genişliğine sahiptir.

Balteusun merkezinde de geniş dikdörtgen bir çıkıntı yer alır. Söz konusu çıkıntı, balteusla aynı yükseklikte ve 2,80m genişliktedir. Dikdörtgen çıktının üst kısmında basamak şeklinde yine dikdörtgen bir yuva (224x45x42cm) yer alır ve bu yuvanın köşe kısımlarında çıkıntı yapan iki ayak bulunur. Bu ayakların üzerinde ise küçük dübel delikleri bulunmaktadır. Farklı dübel deliklerini, çıkıntı yapan kısmın orhcestraya bakan yüzlerinde de tespit etmek mümkündür. Balteusun merkezinde yer alan çıkıntı, cavea ile birlikte dizayn edilmiş olmalıdır. Olasılıkla dübel deliklerinden mermer ya da daha farklı bir materyal ile kaplanmış olduğu düşünülebilir. Ancak aşağıda baş köşe tribününde de tartışıldığı gibi baş köşe tribünü için bazı değişiklikler yapılmıştır. Kalan izlerinden merkezde oturma basamaklarının önünde kentin ileri gelenleri oturması için belirlenmiş alanı vurgulamak için yapmış olmalıdır. Ancak eklentiler sebebi ile daha fazla özellik belirlenememektedir[71].

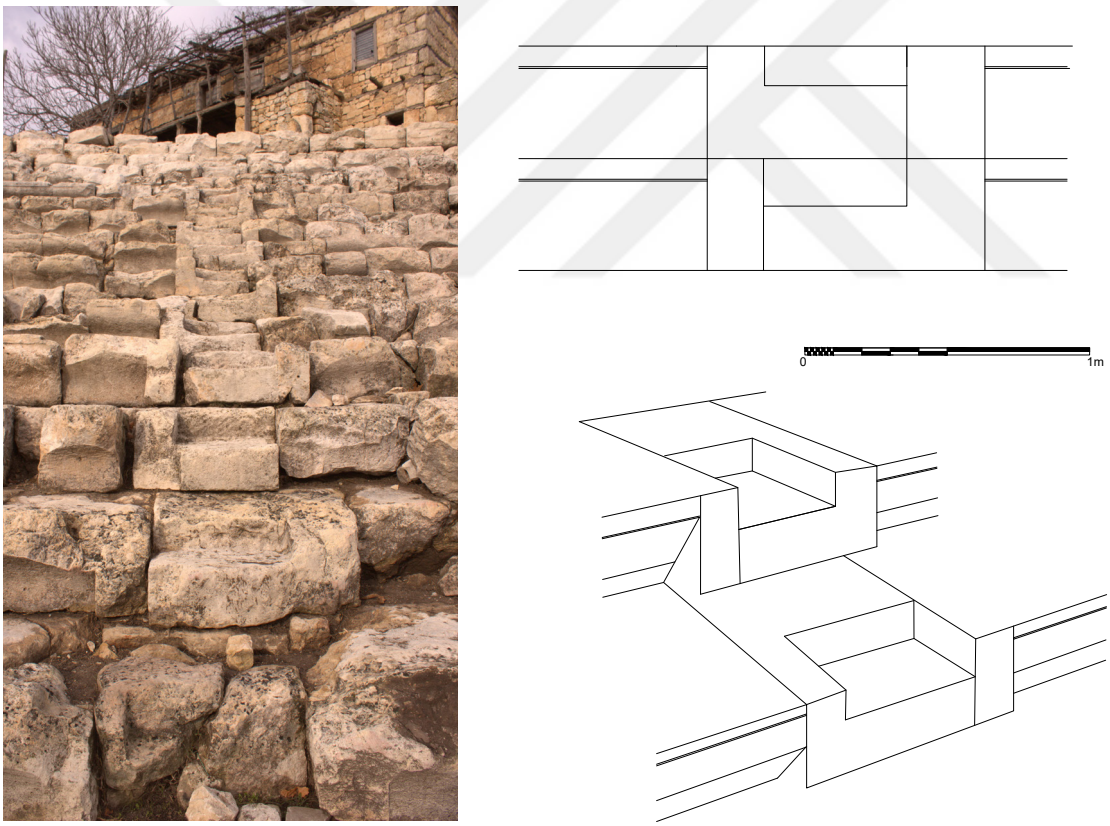

Şekil 2.5 Orkhestra Balteusu ve Kesit Çizimleri

71 Bu açıdan yapı planında da ve cavea restitüsyonunda da aynı şekilde bırakılmıştır.

2.1.4.Scalaria

Oturma basamakları arasında dolaşımı sağlayan scalaria Tiyatro'da 6 hat şeklinde kurgulanmıştır ve summa cavea ve ima caveada da aynı düzlemi izlemektedirler. Ima caveanın scalariası balteus üzerine yapılmış orkhestradan çıkışı sağlayan basamaklarla başlar, en üstte praecinctioya yerleştirilmiş biselliumlarla sona erer. Biselliumlar arasında geçiş, scalaria ile aynı genişlikte dar bir aralıktan sağlanır ve praecintioya bağlanılır. Ima caveada 1. ve 6. scalaria hariç diğer dört scalaria iyi korunmuştur. Suma cavea da ise 4. ve 5. scalarianın birkaç basamak halinde korunduğu görülmektedir. Scalariaları oluşturan merdivenler, oturma basamakları ile aynı hatta üzerinde yerleştirilmiş ve birbirini aynı yükseklikte takip eden kademeli üst üste bindirme yapılmış ile birbirine ters "L" formunda iki bloktan oluşur. Bu bloklar ise oturma basamaklarına ve scalariaları oluşturan merdiven taşlarına koyulan uzun ayaklarla sınırlanır. Ortalama olarak, scalaria blokları 70cm genişliğinde, 100cm uzunluğunda ve 39cm yüksekliğindedir. Bunların her birinden 20cm yüksekliğinde ve yaklaşık 50cm genişliğinde ve 38cm rıhtı olan iki basamak oluşturulmuştur.

Şekil 2.6 Scalarialar ve Çizimleri

2.1.5. Biselliumlar (Arkalıklı Koltuklar)

Ima caveanın bitiminde yer alan biselliumlar, birbirinden farklı genişliklere sahip fakat aynı yükseklikte arkalıklı koltuklar olarak yapılmıştır. Summa caveanın hemen bitiminde oturma basamaklarıyla praecintionun birleşim kısımda 60-65cmlik yayvan yuvalar açılmış ve yuvaların üstü kalın tarakla

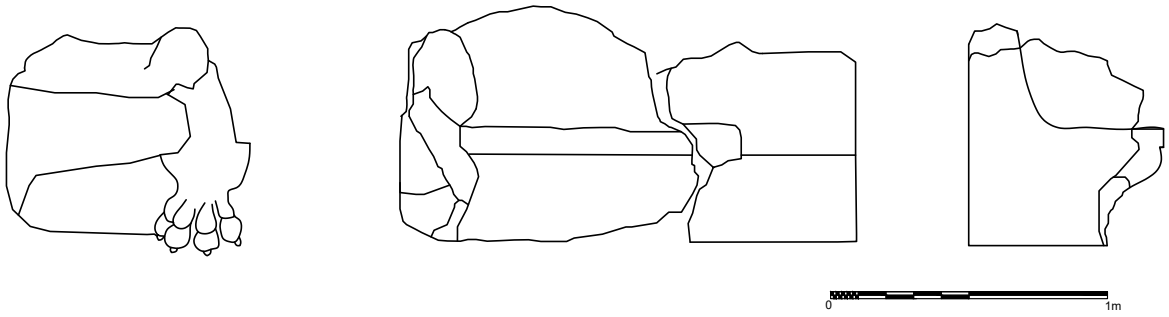
pütürlü yapılıp aynı basamaklardaki gibi koltukların kaymamaları amaçlanmıştır. Söz konusu yuvalar batı ve doğu vomitoriumun güney kemer ayaklarının toichobatı hizasında biter. Bu durum yerleştirmek için kullanılan yuvaların bitiminde bir iz yapılarak hizalanması üzerinden saptanmıştır. Buradan biselliumların da buraya kadar yerleştirildiği söylemek mümkün olmaktadır. Yuvalar, üzerinde biselliumlar doğu kısımda tahrip olmalarına karşın doğu kısımda orijinal hallerinde korunmuştur. Burada 24 adet bisellium bulunur. Batı kısımda ise korunanlar sadece 7 adettir. Kazılar sırasında 13 adet koltuk daha ele geçmiştir. Bunun yanında Tiyatro'nun arka cephesine eklenen dikdörtgen taşlarla yapılmış devşirme istinat duvarının içinde de yapı malzemesi olarak kullanımları söz konusudur.

Şekil 2.7 In situ korunmuş Biselliumlar

Şekil 2.8 Aslan Ayakları ve Direkslikleri olan Biselliumlar

Şekil 2.9 Aslan Ayakları ve Direkslikleri olan Biselliumlar Rölöve ve Kesit Çizimleri

Biselliumlar kaliteli bir tasarıma sahiptir. Scalarianın bitim kısımlarında geçiş için aralıklı bırakılan kısımlarda koltukların köşesine aslan ayakları koyulmuştur. Söz konusu aslan ayaklarının üzerinde ise yatar şekilde dişi? aslanın dirseklik olarak koyulması söz konusudur. Bu durum sadece scalarialara geçiş olarak kullanılan bölümlerde mevcuttur. Arkalıklı koltuklar, 84cm yüksekliğe, 65cm derinliğe ve 47-100cm arasında değişen genişliklere sahiptir[72].

2.1.6. Baş Köşe Tribünü (Bisellium-Baldahin?)

Ima cavea'nın IV. cuneusunun ortasına, balteusun üzerinden başlayan üçüncü ve dördüncü sıralarda, basamaklar kaldırılarak Geç Antik Dönem'de (MS 4-6 yüzyıl) bir baş köşe tribünü eklenmiştir. Söz konusu tribün için yeniden açılan platform 3,14m genişliğinde 2,25m uzunluğundadır. Direkt olarak balteusa platformun oluşturulduğu kısma basamaklar kesilerek devşirme taşlardan bir zemin oluşturulmuştur. Yeni açılan platform, biraz doğuya doğru sapmış şekilde caveanın merkezi alınmadan yerleştirilmiştir. Her iki yanında bulunan 3. ve 4. scalaria ve IV. cuneus merkezi gözetilmeden yapıldığı anlaşılmaktadır. Platformda yeniden kurgulanan oturma basamakları yüzeylerinde kalın taraklı keski düzeltmeleri bulunur. Hemen önünden orkhestraya inilecek şekilde dört basamak yerleştirilmiştir.

Şekil 2.10 Baş Köşe Tribünü

72 Söz konusu genişlikte yapılanların kentin ileri gelenleri arasındaki çiftlere yönelik yapılmış olduğunu düşünmek yanlış olmaz.

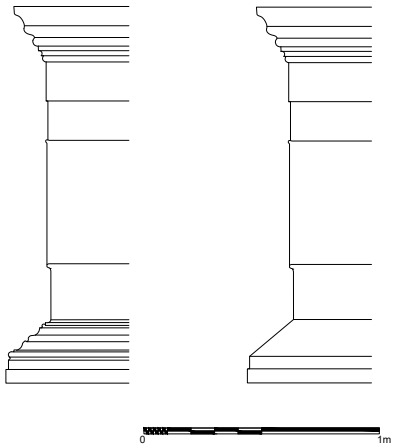
Orkhestra kazıları sırasında bu platform için dikildiği saptanan iki adet sütun da orkhestraya inilen merdivenin her iki yanına yıkılmış şekilde tespit edilmiştir Platformun her iki yanında muhtemel en sütunların konduğu dikdörtgen yuvalar yer almaktadır. Tespit edilen sütunlar ve başlıkları [73] **(Kat. No. 247, 248, 249)** üzerine gelecek herhangi bir mimari parça bulunmamıştır. Sütunlar ve başlıklar bir araya geldiğinde yaklaşık 3,00m'lik bir sütun yüksekliği ortaya çıkmaktadır. Olasılıkla üst kısımlarında ahşap bir konstrüksiyonun yer aldığı düşünülebilir.

2.1.7. Praecinctio

Ima caveanın biselliumları arkasında başlayan praecinctio 1,20m genişliğe sahiptir ve hemen bittiği yerden praecintionun balteusu yükselir[74]. Praecintio balteusu 1,61m yüksekliğe sahiptir. Balteus tıpkı orkhestrada olduğu gibi üst ve alt kısımda profilli silmelere sahiptir. Bütün profiller pracecintioda boylu boyunca devam eder. Bu profiller üst kısımda, 15cm çıkıntı yapar ve 23cm yüksekliğindedir. Alt kısımda ise 19cm çıkma yapar ve 27cm yüksekliğe sahiptir. Üst kısımdaki profiller nerdeyse bütün praecintioda tahrip olmuştur. Sadece çok küçük bir bölüm batı vomitoriumun hemen yanında yer alan summa caveaya çıkışı sağlayan merdivenlerin kenarında korunmuştur.

Şekil 2.11 Pracintio ve Praecintio Balteusu

Şekil 2.12 Praecintio Balteusu Kesit Çizimleri

73 Söz konusu sütunlar ve başlıklar, süslemeler ve mimari parçalar bölümünde değerlendirilmiştir. Bk. 3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler.

74 Söz konusu ölçü taşlara göre alınmıştır. Yapı cavesı ile birlikte öne doğru kayma yaptığından bu genişlikler, yer yer 1,65m kadar çıkmaktadır.

Bu kısımdan profiller belgelenebilmiştir. Üst kısımdaki profiller, kyma recta ile başlar, bir iç bükey ve bir düz silme ile devam eder; tekrar kyma recta, torus, cavetto ve "S" profilli sima silmesi ile sonlanır. Alt silme ise oldukça dar ve birbirini takip eden bir silme profiline sahiptir. Bunlar, iç bükey bir silme, iki kyma recta, iç bükey silme, torus ve iki adet fascia ile sonlanır. Alt kısımdaki profiller, batı vomitorium boyunca devam eder ve kuzey vomitoriumun açıldığı yerde sonlanır. Kuzey vomitoriumdan batı vomitoriuma devam eden kısımlar ise yatay bir profil düz silme başlar ve iki adet fascia biter. Buradan batıdaki kısımların doğudaki gibi işlenmediğini görülmektedir. Bu durum bu kısmın yarım kaldığını göstermektedir. Praecinctioya eklenen zemin döşeme taşları yapının maruz kaldığı hava şartları sebebiyle taşların aralarındaki derzleri açılmıştır. Bunlara ek olarak döşeme taşları batı vomitorium önünde değişiklikler göstermektedir. Ancak geri kalan kısımlar genellikle homojendir. Batı ve doğu kısımda analemma duvarı ile birleşen kısımlar döşeme neredeyse hiç korunmamıştır hatta bu kısımlarda praecinctionun balteusunun belli bölümleri de eksiktir.

Şekil 2.13 Batı Vomitorium ve Praecintio Üzerindeki Taşçı İşaretleri

Batı vomitoriumun önünde yer alan zemin döşeme taşları genel praecintio döşemelerinden farklı bir dizilim sunar ve bu döşemeler vomitoriumun iç kısmına kadar devam ettirilmiştir. Bunun yanında söz konusu taşlar üzerinde taşçı işaretleri de bulunmaktadır. Bunlar, 5 adet Π, bir Є ve bir β'dan oluşur ve sadece batı vomitoriumun girişinde yer alırlar. Söz konusu işaretler zemin döşemesinin açıkça yeniden düzenlediğini göstermektedir[75]. Söz konusu düzenlemede kullanılan işaretlerin ise ne amaçla yapıldığını anlamak güç olsa da yapılan işin bir göstergesi olarak tamiri gerçekleştiren ustalar ya da ocaktan getirilen taşların işaretleri olarak yorumlanabilir[76].

75 Taşların diziliminde genel praecinctio diziliminden farklıdır.

76 Söz konusu döşemelerin Tiyatro'nun son kullanım evresinde yapılmış olan tamiratlar ve eklemelerle ilişkili olması gerektiğini düşünüyoruz. Hellenistik Döne'me ait Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın duvarlarında kullanılan taşçı işaretleri ile de benzeşmezler. Yapıda çıkan Geç Antik Dönem evresinin net bir görünüm vermesi sebebiyle süreç yine bu dönemde yapılan bir tamiratla ilişki olmalıdır. Nitekim, benzer bir taşçı işareti batı aditusun yeniden inşa edilen kapısının sövesinin iç kısmında da bulunmaktadır. Bk. 2. 1. 5 Aditus.

Şekil 2.14 Praecintio Üzerindeki Biselliumların Oturma Yuvaları ve Korkulukların Klavuz Çizgileri

Praecinctio sınırlayan biselliumlar bütün olarak korunmadığı için pracecintio tam anlamıyla korunmuş bir görünüm sunmaz. Ancak biselliumların alt kısımlarına oturması için açılan yuvalardan nerelere kadar yerleştirildikleri takip edilebileceği yukarıda belirtilmişti. Biselliumların oturduğu yuvalar doğu kısımda tahrip olduğu için izler takip edilemez ancak batı bölümde biselliumların son konulduğu kısımda taş yüzeyine çizilen sınır hattı görülebilmektedir. Bu izlerden biselliumların batı kısımda vomitoriumun önünde sınırlandıkları anlaşılmaktadır. Bu sınırlanan kısımdan sonra 24cm genişliğe sahip iki paralel oluk ve çizgi hatları halinde daha dar devam etmektedir. Söz konusu izlerin analemma duvarına kadar devam ettikleri saptanmıştır. Bu izlerin ise vomitoriumun önünden başlayarak batı anallemmaya kadar ilerleyen korkuluklara ait yuvalar olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki düzenlemenin muhtemel olarak batı ve doğu vomitoriumdaki kalabalık insan çıkışına daha çok alan yaratmak için kurgulandığı düşünülebilir. Aynı zamanda bu kalabalık oturan kesimden ayrılmış büyük ihtimalle summa caveada oturan kesimi insan akışından ayırmak amacıyla yapılmış olmalıdır.

Şekil 2.15 Praecintio Baltusundaki Merdivenler

Praecinctionun balteusu üzerinde summa caveaya çıkışı sağlayan merdivenler bulunur. Söz konusu merdivenler, orkhestradaki balteusun tersine direkt doğu batı ve kuzey vomitoriumların her iki yanına yerleştirilmiş ve her ikisi de praecinctio yönünde yürüme hizasına göre sağa ve sola koyulmuştur. Merdivenlerin yükseklikleri praecinctio ile eşittir. Genişlikleri ise 2,96m ile 3,10m arasında değişmektedir. Bunların her biri ise 20cm yüksekliğe ve yaklaşık 50cm genişliğe ve 35cm rıhta sahiptir.

2. 1. 8. Summa Cavea

Summa cavea tahrip olmuş bir görünüm sunar. Summa caveanın büyük bölümü neredeyse yok olmuştur. Geç Antik Dönem eklentileri ile yeniden sınırlanmıştır ve bu sebeple inşa edildiği ilk halinden daha dar bir hale getirilmiştir. Summa caveanın doğu tarafında 10m uzunluğunda, beş oturma basamağı ve 5. scalaria hattının küçük bir bölümü koruna gelmiştir. Bu basamakların, diğer cuneuslarda da birkaç sırasının korunması söz konusudur. Bunlar ise kuzey vomitoriumun hemen doğusunda dört sıra, hemen batısında iki sıra, doğu vomitoriumun güneyinde iki sıra, batı vomitoriumun güneyinde iki sıra olarak tespit edilmiştir. Burada belirtmek gerekir ki korunan kısımlar üzerinde 3, 4 ve 6. scalaria hattına ait basamaklar da görülebilmektedir. Summa caveada doğu kısımda korunan oturma basamakları, summa caveanın sahip olduğu tam basamak sırası sayısına kadar korunmamıştır. Buradan, summa caveanın kuzey vomitorium üzerindeki izlerden yedi sıra basamakla bitirildiği anlaşılmaktadır. Buradan summa caveanın yedi basamakla bitirilen ve buradan da bir yürüyüş hattı için açılmış olan sahanlıkla sonlanan bir kurguya sahip olduğu düşünülebilir.

2.1.8.1 Vomitoria

Vomitoria Tiyatro'da üç adet kurgulanmıştır. Bu vomitoriumlar birbirlerine simetrik olmaksızın, summa cavea hattına kuzey, doğu ve batı bölümde yerleştirilmişlerdir. Bunlar arasında kemer yapısı ile birlikte tek korunanı merkezde yer alan kuzey vomitoriumdur. Doğu'daki ise kemerleri yıkılmış olmasına karşın kemerlerin oturduğu ayaklar ve bir dizi Geç Antik Dönem eklentisi ile koruna gelmiştir. Batıda yer alan vomitorium da aynı durumdadır.

Şekil 2.16 Kuzey Vomitorium

Kuzey vomitoriumun ortalama genişliği 2,65m[77] derinliği ise 7,70m'dir. Yüksekliği vomitoriumun derinliğine göre summa cevea gözetilerek yükseltilmiştir. Bu sebeple Tiyatro'nun caveaya açılan kısmında 2,30m ile başlar ve Sütunlu Cadde'ye açılan kısımda ise 2,50m yükselir. Aynı durum genişlikte de söz konusudur. Genişlik, cavea tarafında 2,57m iken, Sütunlu Cadde tarafında 2,72cm ölçülmüştür. Bu sebeple kuzey vomitoriumun nispeten yamuk bir planda tasarlandığı anlaşılmaktadır.

Kuzey vomitoriuma ait zemin döşemeleri, praecintionun balteus hattına bağlı olarak vomitoriumdan içeri 3,67m devam eder 28cm yükselir ve tekrar geniş bir merdiven sahanlığı ile 2,30m devam eder. 20cm'lik iki basamaklı merdivenle çıkılan 85cm'lik bir merdivenle sonlanır[78]. Bu basamaklar, vomitoriumun yamuk planı dolayısıyla yürüme yolunun duvarlarına tam olarak dik değil, biraz eğik şekilde yerleştirilmiştir. Bu durum, vomitoriumun batıya doğru yönelen bir girişe açıldığını göstermektedir[79]. Vomitoriumun kemerini taşıyan ayakları oluşturan duvarlar ise batıda tahrip olmasına karşın orijinal korunmuşken, doğuda bir dizi devşirme taş (üzeri özensiz taraklanmış bir sütun tamburu ve iki adet yayvan dikdörtgen blok) eklemesi ile tamirat geçirmiştir. Bu müdahalenin kemerin Geç Antik Dönem de sağlam kalması adına yapıldığı düşünülebilir.

Şekil 2.17 Kuzey Vomitorium İç Kısımlar

Kemerin kendisi ise mimarlık tarihi için oldukça sıra dışı bir kurguya sahiptir. Kemer summa caveaya göre kademelendirilerek bir yatay açılı ve bir de düz kemer ile sırasıyla 2,80m ve 2,36m[80] uzunluklara sahip iki ayrı bölüm halinde düzenlenmiştir. Kemerdeki diğer sıra dışı durum ise ilk kademede kemerin bittiği kısımda yer alan blokların yatay bir açı ile kesilerek ikinci kademedeki bloğa bir geçiş hattı oluşturmasıdır. Kemeri oluşturan bloklar 40, 140 ve 45cm ölçülerinde kireçtaşı bloklardan oluşurlar. Kuru duvar örgüsüyle birleştirilmişlerdir. Kemerin bu şekilde iki kademeden oluşması direkt olarak summa caveanın vomitoriumların üzerine oturumu ile ilişkilidir. İlk kademe Güney kısımda 12°'lik bir

77 M. Spanu tarafından söz konusu genişliğin derinliğe göre değişkenlik gösterdiği ölçülmüştür. Bu bakımdan kendisi praecinctio tarafında 2,57m iken, altta (dolgunun başladığı yerde) 2,72m genişliğinde olduğunu ifade etmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 15-17.

78 Buradaki zemin kurgusunun hemen yan duvarda yapılan Geç Antik Dönem eklentileriyle çağdaş olduğunu düşünüyoruz.

79 Söz konusu eklemelerin Geç Antik Dönemde yapılmış olma ihtimali yüksektir. Aynı zamanda kuzey vomitoriumun doğu duvarında da devşirme malzemeler kullanılarak tamirat yapılmış olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

80 Yaptığımız çalışmalarda ikinci bölümün daha uzun olduğunu saptadık. Kemerin, tespit edilen cryptae hattı ile birleşmesi için yaklaşık 200cm daha uzaması gerekmektedir ve bu durum kemerin sonraki dönemde değiştirilen arka duvarla birlikte kısaltıldığını göstermektedir.

eğime sahiptir, ancak daha sonra dikleşir ve 26°'lik bir eğime ulaşır[81]. Bu şekilde verilen eğim sayesinde summa caveanın oturma basamakları vomitoriumun ilk kademe kemerinin üzerine kesilen çentik sayesinde sağlam bir şekilde oturtulmuş ve basamakların yükünü oldukça hafifletecek şekilde çalışması sağlanmıştır.

Şekil 2.18 Kuzey Vomitorium Kemeri

İkinci kademedeki kemer ise kuzey kısımda, praecinctio seviyesinden yaklaşık 2,65m yükseklikte Geç Antik Dönem'de yapılmış yatay istinat duvarları ile sınırlanmıştır. Kemerin oturduğu ayaklardaki alt kesme, dar açıyla işlenmiştir. Kemerdeki bu uygulamanın ilk inşa evresine ait olduğu anlaşılmaktadır [82]. Kemerin Sütunlu Cadde'ye bakan kısmında dikdörtgen bir kapı yuvası açıldığı, burada her iki yandaki lentolardan anlaşılır, buna ait söveler de korunmuştur. Vomitoriumdaki bu yenilemeler istinat duvarının Sütunlu Cadde'ye bağlanan kısmının yeniden düzenlemesi sırasında ihtiyaca göre kurgulanmış olmalıdır. Bu sebeple yeniden kesilen kısımların yüzeyi pürüzlü ve oldukça özensizdir.

Batı vomitorium ise 7,70m derinliğe sahiptir. Cavea'ya açılan kısmı, 2,30m genişliğe cryptaeye bağlanan kısımı ise 2,50m genişliğe sahiptir. Batı vomitoriumda da tıpkı kuzey vomitoriumdaki gibi

81 Aynı açılar M. Spanu tarafında da ölçülmüştür. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 15-17.

82 Aynı zamanda bu kemerin üzerindeki izler sayesinde summa caveada yedi sıra oturma basamağı hattı olduğu da saptanmıştır. Bu saptamada ilk evreye ait olduğunu gösteren diğer bir veridir.

bir kemer kurgusu olduğu anlaşılır. Burada kemer korunamamış olsa da kurguya dair izleri takip etmek mümkündür. Veriler kuzey vomitoriumda olduğu gibi faklı dönem eklentilerinin varlığına işaret eder. Kemeri taşıyan vomitorium duvarı ise neredeyse kuzey vomitoriumun kemeri gibi ince işçilikli uygulamalar içermektedir. Duvarda birbirinin köşeleri üzerine bindirilmiştir. Bu durum kemerin statik olarak taşıyacağı ağırlığın duvara yapacağı baskıya yönelik yapılan bir uygulama olduğu anlaşılmaktadır. Vomitoriumun iç kısmında kuzey vomitoriumda olduğu gibi Geç Antik Dönem'de eklenen ön ve arka kısımda iki sıra küçük kesme taşlardan örülmüş duvarların varlığı söz konusudur[83].

Şekil 2.19 Batı Vomitorium

Bu eklenen duvarlar sırasında vomitoriumun zemininde bulunması gereken döşemeler kaldırılmış veyahut tahrip olmuş olmalıdır. Caveaya açılan kısma eklenen duvarda bir kapı açıklığı bırakılmıştır. Buradan vomitorium içine yeniden sınırlanan bir geçiş hattı oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu uygulama, vomitoriumun cryptae ile birlikte yeniden batı cepheden bir girişe sahip olduğuna işaret eder ve cryptaeye bağlanan kısmındaki kemer ayaklarında kapı için açılmış hatıl yuvalarının varlığı söz konusudur.

Doğu vomitorium ise batı vomitorium gibi kemeri yıkılmış durumdadır ve kemeri taşıyan duvarlar belli kısımlarında tahrip olmalarına karşın korunmuşlardır. Doğu vomitoriumda korunan duvarlar, praecintio balteusu ile benzer duvar örgüsüne sahiptir. Ancak yer yer batı vomitoriumda olduğu gibi taşlar birbirlerine köşelerinde bindirilerek oturtulmuşlardır. Bu durum hem batı hem de doğu vomitori-

83 Aynı örgü batı aditusun içinde yapılan düzenleme ve tamir kurgusunda da kullanılmıştır.

Şekil 2.20 Doğu Vomitorium

umda aynı taş örgü tekniğinin kullanımını gösterir. Doğu vomitoriumda da Geç Antik Dönem kullanımına ait eklemeler vardır. Vomitoriumun bu eklemeler yapılırken batı vomitoriumda olduğu gibi zemin döşeme taşları alınmış olmalıdır. Bunun yanında, vomitoriumun cryptae bağlanan kısmında bir kapı eşiği eklenmiştir. Bu eklenen kısım üç ayrı bloktan oluşur. Olasılıkla bir lentodan devşirilerek kapı için eşik olarak kurgulanmışlardır. Bu eklenen taşların hattında ise büyük ihtimalle kurgulanan kapının kilit mekanizması için kullanılan bir yuvarlak bir hatıl yuvasının da varlığı söz konusudur.

2.1.8.2 Cryptae

Summa caveanın diğer bir bölümü olarak tasarlanan cryptae yeni yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Cryptaenin Tiyatro'nun dolaşım tasarımı ile bağlantılı olarak kurgulandığı ve vomitoriumlarla organik bir bağa sahip olarak inşa edildiği görülmüştür. Cryptaenin neredeyse bütünü tahrip olmuştur. Sadece batıda belli derece korunmuştur. Buradan cryptaenin kurgusunun nasıl olduğuna dair izler tespit edilebilir. Kuzeyde tamamen Geç Antik Dönem eklentilerle değiştirilmiş ve batıda sadece summa caveaya yaslı duvarı üzerinde kemer ayaklarına dair izler kalmıştır.

Cryptae dar bir geçit olarak tasarlanmıştır. 1,85m genişliğe, korunan kemer ayakları üzerinde 2,55m yüksekliğe sahiptir. Cryptaenin batıda ve doğuda kalan izleri üzerinden summa caveanın alt kısmında kemerli bir geçit olarak yapıyı çepeçevre sardığı görülmektedir. Bu bakımdan batı vomitoriumun hemen arkasında korunan kısım, cryptaenin kurgusu için önemli izler içerir. Burada, vomitorium kemerinin bittiği kısımda cryptaenin üzerini kapattığı anlaşılan kemer hattının başladığı görülmektedir. Söz konusu kemer hattı, vomitoriumun güneyine doğru, 2,60m devam eden bir zemin döşemesinden sonra merdiven hattına bağlanır. Bu merdiven hattında yükseklikleri 20cm olan ve rıht genişlikleri 34cm olan beş basamak korunmuştur. Ancak merdivenlerin en üst basamağının daha geniş bir yüzeye sahip olması burada basamakların devam ettiğini göstermektedir. Böylelikle merdiven hattının summa caveanın oturma basamaklarının bittiği kısma kadar çıktığı anlaşılmaktadır. Buradan bu merdiven hattının vomitoriumların her iki yanında bulunan praecintio balteusu üzerinde merdivenlerle birlikte summa cavea üzerinde sahanlığa çıkılan ikinci bir çıkış hattı olarak kurgulandığı söylenebilir. Cryptaeye ait merdiven hattına kadar gelen zemin döşemesi ile vomitoriuma ait zemin arasında 85cmlik bir kod farkı vardır ve Cryptaeden vomitoriuma geçilen hat merdivenli bir yapıya sahip olmalıdır. Ancak bu kod farkının olduğu kısımda bugün küçük kesme taşlarla sonradan eklenmiş bir duvar bulunmaktadır. Bu sebeple orijinal kurguya ait herhangi bir iz kalmamıştır.

Şekil 2.21 Cryptae

Cryptaenin doğu kısmında ise sadece summa cavea duvarları üzerinde bir dizi kemer ayağa korunmuştur. Bunlar ise vomitoriuma bağlanan köşe hattı boyunca 5.30m boyunca devam ederler. Bu bölümde, Tiyatro'nun analemma duvarlarının ve cryptae hattının değiştirilmesi, küçük kesme taşlardan bir istinad duvarının yapılması, summa caveanın VII. cuneus bölümüne ek bir destek duvarı örülmesi[84] ve son olarak Geç Antik Dönem'de bir kanalizasyon açılarak doldurulması sebebiyle bu izler haricinde

84 Bu istinat duvarı üzerinde bir latin haçı graffito olarak kazınmıştır. Bu sebeple bu duvarında Geç Antik Dönemde eklendiğini söylemek mümkündür.

bir ize rastlanmıştır. Ancak batı kısmındaki yapı kurgusu göz önüne alınarak burada da aynı şekilde bir kurgunun varlığının düşünmek doğru olacaktır.

2.1.9. Orkhestra

Orkhestra genel görünümü itibari ile iyi korunmuştur. Orkhestra tam daire olarak tasarlanmamıştır. Balteusun çıkıntı yapan kısımları olan toichobatlarından doğu batı yönünde 18,20m; kuzey-güney yönünde 12,70m ölçülerine sahiptir ve bir "D" harfi şeklindedir. Balteusun bitim kısımlarından 70cmlik bir çıkıntı yapan ve genişlikleri 60cm olan döşeme hattına sahiptir. Söz konusu döşeme hattı, bütün orkhestrayı çevreler. Döşeme, balteusun çıkıntı yaptığı aynı hatta 15cmlik bir çıkıntı yapar ve prosceanium önündeki döşeme ile birleşerek sonlanır. Bu döşemelerin bazı kısımlarında küçük düzenli şekilde açılmış dübel yuvaları bulunmaktadır. Bu döşemenin 5cm altında orhestranın zemini başlar. Söz konusu zeminde döşemelere ait herhangi bir iz takip edilememiştir. Sadece orkhestranın batı kısmında bir adet içinde hatıl yuvası şeklinde bir oyuk olan kare bir blok tespit edilmiştir. Ancak bu bloğun orkhestra ile bir ilişkisi yoktur ve sonradan bu kısma getirildiği görülmektedir. Orkhestrada yapılan çalışmalar sonucunda, zeminin tamamının opus caementiciumla kaplandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu opus caementiciumun bir kısmı temizlenerek alt kısmında daha düzgün olarak yapılmış bir harçlı yüzey tespit edilmiştir. Bu yüzey üzerinde ince hatlarla çizilmiş kılavuz çizgilerinin varlığı da söz konusudur. Ancak harç bütün olarak kaldırılmadığından kılavuz çizgilerinin tam kurgusu tespit edilememiştir. Bu izler, orkhestranın zeminin mermer kaplı olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.22 Orkhestra ve Orkhestra Balteusu

Söz konusu mermerler aynı şekilde orkhestrayı çevreleyen döşeme üzerine de döşenmiş olmalıdır. Bu döşeme üzerinde tespit edilen küçük dübel yuvaları buna kanıt oluşturmaktadırlar[85].

2.1.10 Aditus

Adituslar doğu ve batıda Tiyatro'nun cavesının sahne binasına bağlandığı kısımlarda konumlandırılmıştır. Adituslar tasarım olarak dikdörtgen bir formda kurgulanmış hollerden oluşur. Üst kısımları ise bir tonozla kapatıldığı anlaşılmaktadır. Dış cephede sahne binasının yan duvarının anallema duvarı ile birleştiği kısımda bir kapıya; iç cephede ise bu odadan bir eşik vasıtası ile kemerli bir geçişten caveaya geçildiği görülmektedir.

Batı aditusun analemma duvarı üzerinde yer alan dış cephedeki girişinin büyük bölümü günümüze ulaşmıştır. Giriş, duvar bloklarından oluşan sövelerle kurgulanmış versuraelerle aynı şekildeki lento ile kapatılmıştır. Bu lento, versuraeler üzerindeki gibi profillere sahiptir. Üzerinde ise bir düz hafifletme kemeri bulunur. Söz konusu kemer, beş adet yatay açılı bloktan oluşur. Söz konusu blokların üst kısmında devam eden duvar korunmuştur. Kapının yüksekliği, 2,75m, genişliği 1,35m, derinliği 77cm'dir. Kapının, 45cm eşiği bulunur. Kapıdan, aditusu oluşturan hole girilir. Hol, 4,42m x 2,30m ölçülerindedir. Dikdörtgen planlı yapılmış holün döşeme kısmı bütünüyle günümüze ulaşmamıştır. Sadece bir bölüm temel ait çıkıntı olarak yapılmış taşlar ile ve bu döşemeye ait 80, 70 ve 60cm uzunluğunda 3 adet döşeme taşı korunmuştur. Holün üst örtüsünün bir tonozla kapatıldığı daha önce belirtilmişti. Ancak üst örtü, Tiyatro'nun son evresinden önce yıkılması sebebiyle bölümün bir dizi değişiklik ve tamirle yeniden kullanıma göre düzenliği anlaşılmaktadır. Bu düzenlemelerden ilki, odanın merkezine yerleştirmiştir. 45cm kalınlığında nispeten ince bir kemerdir.

Şekil 2.23 Batı Aditus

85 Bu dübel yuvalarına balteusun merkezinde bulunan çıkıntı yapan kısımda da görmek mümkündür.

Kemer aditusun iç kapısının bağlı olduğu duvara ve karşındaki duvara yeniden yuvalar açılarak oturulmuştur. Aynı zamanda bu kemerin hemen yanında ise aditusun iç kapısına doğru küçük kesme taşlarla yeniden duvar örülmüştür. Bu da bu kemerle birlikte duvara yeniden yapılan uygulamaları göstermektedir.

Aditusun, orkhestra ve caveaya açılan iç geçiş kapısı ise kemerli bir geçittir. Bu geçitin korunmuş kemerli kapısının üst örtü ile yıkılmasının ardından bu geçite daha küçük bir kemerli kapının yeniden kurgulandığı anlaşılmaktadır. Yeniden kurgulanan kapı, 1,80m yükseklikte, 1,15m genişlikte ve 75cm derinliktedir. Kapının söveleri yeniden eklenen bloklarla düzenlenmiştir. Kapının cavea duvarına yasalanan diğer sövesi ise kemerin ilk evresine ait kemer ayağının en alt kısmına koymak suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Bu yeniden koyulan kemer ayağının hemen yanında ise yunanca "IE" harfleri ile kazınmış olası bir taşçı işareti yer alır. Kapının üzerindeki lento ise 45cm yükseklikte ve 1,65m genişliktedir. Bu lentonun üzerinde ise iç kısmı boş bırakılmış bir hafifletme kemeri daha yapılmıştır. Söz konusu hafifletme kemeri ise 81cm yüksekliktedir. Bu kemerin üzerinde ise düz bloklar yer alır. Bu blokların üzerinde ise iç kısma doğru açılmış 20cm genişliğinde hatıl yuvaları bulunmaktadır. Söz konusu hatıl yuvaları odanın üst örtüsünün Geç Antik Dönem'de yapılan düzenlemede kemerin taşıdığı daha düz bir üst örtü olduğunu ve kuvvetli ihtimalle ahşap bir konstrüksiyona sahip olduğuna işaret etmektedir. Kapısının açıldığı düzlemde kapı ile birlikte değişikliğe uğramıştır. Kapının normalde olması gereken eşiği yükseltilerek kapının hemen önündeki yeniden dizilen döşeme hattına bağlanmıştır. Bu döşeme hattına ise 20 cm'lik bir eşikle çıkılmaktadır. Bu eşikte ise bu geçidin bir kapı ile örtüldüğüne dair korumuş izler de bulunmaktadır.

Şekil 2.24 Batı Aditus İç Kapı

Kapının, ilk evrede ise daha geniş bir açıklığa ve bu açıklığa doğru yapılmış bir kemere sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu kemere ait izler kapının hemen yanında versurae kapısı yönünde korunmuştur. Bu izler hem iç kısımda hem de dış kısımda izlenebilmektedir. Buradan kapının ilk evredeki kemerinin korunmuş kısmının aynı duvar blokları takip edilerek söveleri oluşturulmuş ve bitiminde yine iki fasciaya sahip bir kyma reversa ve kyma recta ile bitirilen profilli bir kemer ayağı bulunmaktadır. Bu kemer ayağı üzerinde arşitrav-friz şeklinde kemer blokları oturtulmuştur. Kemer bloklarından üç adeti korunmuştur. Bu korunan kemer üzerinde de aynı şekilde aditusunun dış kapısındaki gibi iki fascia ve kyma reversa ve kyma recta ile bitirilen tacı bulunmaktadır. Kemer hattı takip edilerek kapının genişliğinin 3,10m, yüksekliğinin ise 1,82m olduğu tespit edilmiştir[86].

Doğu aditusun batıdaki ile simetrik olarak kurgulandığı görülmektedir. Doğu aditus daha iyi korunmuştur. Ancak aditusun her iki geçitinin Geç Antik Dönem'de kapatılması nedeniyle iç kısma dair bir tespit yapılamamıştır[87]. Aditusun analemma duvarı üzerindeki girişinin korunan yüksekliği 1,65m'dir. Aynı şekilde batı kısımdaki gibi profilli bir lento ile düz bir hafifletme kemerine sahiptir. Lento bugün sağ köşesinden çatlayarak bir kısmı tahrip olmuştur. Kemer taşlarından da iki adeti eksiktir. Kapı ön kısmına dikdörtgen bloklar örülerek kapatılmıştır.

Şekil 2.25 Doğu Aditus

86 Söz konusu kapı tasarımı 4.2.1.3 Aditus başlığı altında ayrıntılı tartışılmıştır.

87 Tiyatro'nun Doğu aditusunun iç kısmı çökme tehlikesi nedeniyle henüz kazılmamıştır. Bu sebeple bu kısma dair verileri ileriki dönemde yapılan kazılardan sonra analiz edilecektir.

Kapatılmanın sebebi ise aditusun taşıdığı iç odanın tonozunun yıkılma tehlikesine karşı alınmış bir önlem olmalıdır[88]. Kapının içe açılan kısmı ise tıpkı batıdaki gibi kemerli olduğu anlaşılmaktadır. Statik problemler burada da gözetilmiş buradaki kemer ve orijinal duvarın büyük bölümü sökülerek tamamen kapatılmıştır. Ancak kemerli geçidin caveanın duvarına yaslandırılan bölümünde yine aynı şekilde blok taşlarla yapılmış ve aynı profile sahip kemer ayağı ile bir kemer bloğu korunmuştur. Geri kalan kısmı aditusun kemerinin üzerinde başlayan basamaklara kadar yeniden duvar örülerek kapatılmıştır[89].

Batı ve doğu aditusun iç kısımlarındaki düzenlemelerin pulpituma göre yapıldığı anlaşılmaktadır[90]. Tüm bu özellikler göz önüne alındığında aditusun düz ve yüksek kapıya sahip iç kısımda kemerli iki geçitli bir yapıda olduğu ve orkhestra, cavea ve scaena fronsa bağlantı sağladığı anlaşılmaktadır.

2.1.11. Analemmata

Tiyatro yapılarının kanat, çevre duvar bölümleri olan analemmatalar, Diocaesarea Tiyatrosu'nda inşa edildikleri halleri ile korunmamış olmasalar da Tiyatro'nun dış cephe tasarımı için önemli veri sağlar. Yapının doğu ve batı kanatlarını oluşturan analemma duvarları tiyatrolarda benzerlerine çok rastlanmayan inşa özelliklerine sahiptir. Yapının yamaca inşa edilmesi sebebiyle güneye doğru kayması hesaplanarak doğu ve batı kanata payandalar oluşturulduğu görülmektedir.

Şekil 2.26 2021 Batı Analemma ve Payandalar

88 Bu kapalı alanın iç kısmına girmek tehlikeli olduğundan kemere iç kısımdaki kurguya dair analiz yapmak mümkün olmamıştır.

89 Aynı durum versuraelerde de söz konusudur. Bk. 3.1.8. Versurae

90 Söz konusu düzenlemelerin içeriği pulpitum bölümünde tartışılmıştır. Bu sebeple bu bölümde bahsedilmeyecektir.

Batıdaki kanadı oluşturan duvar, 18,90m uzunluğundadır ve korunan en yüksek seviyesi 8,57m'dir[91]. Duvarın, caveanın hattını takip edecek şekilde korunduğu görülmektedir. Duvarı oluşturan taş bloklar tahribata uğramıştır. Aynı cavea basamaklarında olduğu gibi yer yer büyük çatlaklar, yüzeyi kopmuş ve çözünmüş bloklar mevcuttur. Batı analemma duvarı, doğu kısımda sahne binasının batı yan duvarı ile birleşir. Bu bakımdan duvarın bir kısmını batı aditus dış kapısının olduğu kısım oluşturur. Duvar üzerinde birbirinden farklı aralık ve genişliklere sahip dört payanda bulunur. Payandalar batı aditus kapısının 1,56m batısından başlar. Sırasıyla doğudan batıya, 1 ile 1.05m arasında değişen genişliklere sahiptirler. Payandaların arası ise sırasıyla doğudan batıya, 2,83; 3,02; 2,82m aralıklara yerleştirilmiştir ve batı köşede sonlanırlar. Duvar, 55cm ile 1m arasında yüksekliğe sahip bloklarla örülmüştür. Payandalar ise "L" şekilli blokların üzerine bir düz blok yerleştirilerek duvara bağlanmıştır. Bu sayede duvara birleşik inşa edilmiş payandalı bir duvar oluşturulmuştur[92].

Batı aditus kapısının önünde tespit edilen iki devşirme blok ise, Geç Antik Dönem'de üzerlerinde sahip oldukları yuvalarla buradaki bir üst örtü ya da çadır kurgusuna işaret eder. Bunlarda kapı eşiğiyle aynı seviyededirler. Sahne binasının güney doğu köşesine sonradan eklenen bir mekâna ait duvar kalıntısı da bulunur. Söz konusu duvarın batı analemma duvarının ikinci payandasına doğru yöneldiği görülmektedir.

Şekil 2.27 Batı Aditus Önünde Devşirme Taşlardan Ayaklıklar

Anallema duvarının doğu kanadı ise yine batıdaki gibi payandalara sahiptir. Korunan duvar, 17,90m uzunluğundadır ve korunan yüksekliği 6,76m olarak ölçülmüştür. Burada üç adet payanda bulunur. Payandalar doğu aditus kapısının 1,79m doğusundan başlar. Sırasıyla batıdan doğuya yine 1 ile 1,05m arasında değişen genişliklere sahiptirler. Payandaların arası ise sırasıyla 2,68, 2,86, 2,71m'dir anallemma duvarının doğu köşesinden 2,79m önce sonlanırlar. Anaellema duvarı köşede kuzeye dönüş yapar. Duvar, yine batıdaki gibi 55cm ile 1m arasında yüksekliğe sahip bloklarla örülmüştür. Payandalar ise yine "L" şekilli blokların üzerine bir düz blok getirilerek duvara bağlanmıştır.

91 Ancak summa caveanın oturma basamakları ile cryptaenin yüksekliği göz önüne alındığında yaklaşık 13m yükseliğe sahip olduğu görülmektedir.

92 Payandaların ön kısmında kazılan alanlarda bir dizi bloğun direkt payandalar önüne yıkıldığı görülmektedir. Yıkılan bloklar içinde L şekilli bloklar da bulunmaktadır. Bu durum payandaların daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.28 Doğu Analema, Geç Antik Eklentiler ve Taşçı işareti

Doğu kısmın batıdan temel bazı farklılıkları bulunmaktadır. Burada duvarın özellikle doğu köşeye yakın kısmın oturduğu zemin anakayadır. Anakaya, ikinci payandadan itibaren başlar. Analamma duvarının kuzeye döndüğü kısma kadar devam eder. Anakayanın üzeri tıraşlanarak analemma duvarlarının ilk sırası yerleştirilmiştir. Bu sıradaki bloklar diğer bloklara nazaran daha büyüklerdir ve yüzeylerinde kaba keski izleri vardır. bu bloklar, 10cm dışarı çıkıntı yaparlar. Bu çıkıntılar payandalarda net olarak izlenebilir. Duvarın yıkılan kısımlarından ise arka kısmının konglomera ile doldurulduğu görülmektedir.

Doğu analemma duvarında Geç Antik Dönem eklemeleri ve değişikleri de izlenir. Doğu vomitoriumun arkasındaki kanal bu değişikliklerin en dikkat çekenidir. Güneye doğru devam eden bu kanal devşirme bloklarla kapatılmıştır. Analemma duvarının bittiği ve köşe yaptığı taş sıralarının birinde ise Yunanca "θ" harfinden taşçı işareti bulunmaktadır. Söz konusu işareti ile sahne binasının ikinci katına ait iki kaidenin (Kat. No. 110 ve 117) ve üç başlığın (Kat. No. 152 ve 154) üzerinde sahne binasının arka duvarına ait bir bloğun üzerinde de karşılaşılmaktadır. Analemma duvarlarının doğu, batı ve kuzey cephelerde geri kalanı kapalıdır. Bu sebeple henüz cavea çevresinde ne şekilde bir düzene sahip olduklarını söylemek güçtür. Ancak eldeki verilerden, Sütunlu Cadde'ye göre kurgulanmış bir duvar düşünmek yanlış olmaz[93].

Şekil 2.29 Cavea Oturma Basamakları Üzerindeki Yuvalar

2.1.12. Cavea Oturma Basamaklarında Bulunan Yuvalar ve İşlevleri

Caveada oturma basamakları üzerinde düzenli bir sıra ve sistemde oluşturulmamış çeşitli boyutlarda birçok yuva bulunur. Bununla birlikte bu yuvaların yanında basamakların oturma yüzeylerinde kurt ağızı şeklinde deliklerin olduğu basamaklar da vardır. M. Spanu söz konusu yuvaları tarafından detaylıca

93 Bu bakımdan bu kısımlar ileride yapılan çalışmalardan sonra aydınlatılacaktır.

belgelemiş ve iki tipe ayırmıştır[94]. İlk tip kare şeklindedir (12×12cm), iç kısmında 8cm çapında dairesel bir form alır ve derinliği 5cm ile 15cm arasında değişir. Bunlar oturma başmağının içinde kalırlar ve alt kısma geçmezler. İkinci tip ise daha fazla sayıdadır. Dairesel veya eliptik şekildedirler ve 12cm ile 15cm arasında değişen bir çapa sahiptirler. Bunların büyük bir kısmı bir dirsek yapacak şekilde açılmışlardır. Oturma basamağının taç kısmının hemen altından çıkarlar. Bu tipteki yuvalar, oturma basamağının üst yüzeyinde oyulduktan sonra dikey olarak 90° ile 140° arasında değişen bir açıya sahiptirler Bunların yanında kurt ağızı şeklinde açılan yuvalar da dikkat çekicidir. Söz konusu yuvaların oturma basamakları üzerinde açılması ve ilginç bir şekilde diğer yuvalara yakın olarak konumlandırılmaları bu yuvalarında modüler gergi noktaları olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Diocaesarea'da karayel ve poyraz rüzgarları güçlü esintilere sahiptir. Burada diğer gergi yuvaları ile rüzgâra yeterli direnç sağlanmadığında kurt ağızı yuvaların aynı taşların taşınmasında kullanılan metal akşamların basamakların üzerine yerleştirilerek dirençli gergi noktalarını oluşturmuş olmalıdırlar. Bu durum bu yuvaların diğer yuvalarla yakınlığı üzerinden de kanıtlanabilir.

Cavea üzerine yuvalar, Roma İmparatorluk tiyatrolarından alışık olunan bir velum sistemine işaret etse de düzensizleri ve özellikle oturma basamakları üzerine açılmış olmaları bu deliklerin, bütüncül olarak bir velum sistemine hizmet etmediğini göstermektedir. Bunlar, seyirciler için gölgelik yapmayı amaçlayan cuneuslar üzerinde belli bölümlerde oluşturularak yapılmış daha basit bir sisteme hizmet ediyor olmalıdır. Yukarıda bahsedilen iki tipin kullanım aşamasında kolay söküp takılan dikmelerle kullanıldığı açıktır. Özellikle ikinci tipteki yuvaların küçük çapta olmaları ve kurt ağızlarının bulunması bunların ip gergisi için bağlama noktaları olduğunu işaret eder. Bu durumda Tiyatro'nun caveasının üstü belli kısımlarda bir gölgelikle kapatıldığı açıktır. Ancak diğer bilinen gölgelik sistemlerine göre daha basit kurgudur. Bu konuda sağlama yapmak için diğer bir ipucu ise baş köşe tribünü çevresinde tespit edilebilir. Baş köşe tribünün etrafındaki yuvalara dikkatli bakıldığında çevresine oyulan deliklere dikilecek dikmelerin tribüne hizmet ettiği dolayısıyla diğer deliklerden bağımsız olarak burası için kurgulandığı görülebilir. Aynı şekilde diğer deliklerin grup olarak bakıldığında ima caveanın cuneuslarının belli bölümlerinde yoğunlaştıkları hemen dikkati çeker. Buradan özellikle ima caveada bu deliklerin baş köşe tribünü ile birlikte Tiyatro'nun Geç Antik Dönem evresine açıldığını düşünmek söylemek mümkün olur. Geç Antik Dönem'de caveada oturan seyircilerin çok güneşli günlerde üzerlerini kapatan modüler bir çadır sistemi kullandıklarını bunu da belli basamaklara dikilen dikmeler ve bu dikmelerin gergisi olarak kullanılan küçük delikleri kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu kurgunun özelikle II. IV. ve VI. cuneusta kullanılması ise burada büyük olasılıkla oturan grupların kendilerine ait gölgelikler olarak kurgulandığı düşünülmelidir.

94 Bu tezde M. Spanu'nun tip analizleri üzerinden hareket edilecektir. Spanu, *Theater of Diokaisareia,* 21.

3. BÖLÜM SAHNE BİNASI

3.1. Korunmuş Mimari Kalıntılar ve Tanım

3.1.1 Scanae Frons

Scaneae frons büyük oranda yıkılmış olmasına karşın podium seviyesinde korunmuş durumu plan ve kurgusunun anlaşılması bakımından veri sağlar. Bugünkü görünümü Tiyatro'nun geçirdiği evreler sebebiyle birtakım değişiklere dair izleri de içermektedir. Scaneae fronsun bütün duvarları ile birlikte orkhestra ve pulpitum üzerine çöktüğü anlaşılmıştır. Bu veriler sahne binasının özellikle columnatiosunun ve postscaenaium duvarının çok büyük bölümünün günümüze ulaşmasını sağlamıştır.

Podiumun sahne binasının yan duvarlarına bitişik olarak tasarlandığı görülür. Scaenae frons 30m genişliğe, podium ile 2,30m, pulpitum ile 5,60m derinliğe sahiptir. Scaenae frons üç kapıdan (bir valva regia, iki portae hospitales) oluşan, yarım daire nişlere sahip bir podium ile birlikte sade tasarlanmış bir plana sahiptir. Bu plan, columnatioyu taşıyan podiumun, valva regia merkezinden kesilerek birbirine simetrik iki bölüm olarak tasarlanmıştır. Podium köşelerde kare formda kapılar arasında dikdörtgen formda parçalara bölünmüştür. Dikdörtgen kısımların merkezlerine ise yarım daire nişler konumlandırılmıştır. Columnatioyu taşıyacak sütunlar ise podiumu oluşturan kısımların her bölümüne iki adet gelecek şekilde kurgulanmıştır. Bunun yanında podiumun hemen önünde yer alan pulpitum oldukça değişikliğe uğratılmış ve son hali ile koruna gelmiştir. Pulpituma geçişi sağlayan aditusun önünde yer alan bölümleri ise tıpkı pulpitum gibi değişikliğe uğratılmış ve zeminleri de pulpitumda yapılan değişikliklere göre yeniden kurgulanmıştır.

Şekil 3.1 Scaenae Frons

3.1.2. Pulpitum

Pulpitum, 18,70m genişliğe, 1,48m yüksekliğe ve 3,50m derinliğe sahiptir. Devşirme taşlar ve küçük taşlarla örülmüş özensiz duvarlarla inşa edilmiştir. İnşasında, Tiyatro'nun I. cuneusunun yıkılmasının ardından buraya devşirme olarak taşınmış olan oturma basamakları ile batı analemma duvarına ait taşların kullanıldığı görülür. Özensiz, küçük kesme blok taşlarla ve toprak ile örülmüş yan ve arka duvarlara sahiptir. İç kısmında ise sonradan iptal edildiği anlaşılan bir hyposcaenium bölümü yer alır. Pulpitum ile podium arasında 72cm kot farkı vardır. Bu durumda, pulpitumda hyposcaeniumun doldurulduğu ve podium kısmının iptal edilerek son evrede kullanılmaya devam edildiği anlaşılmaktadır.

3.1.3. Frons pulpiti

Frons pulpiti, 1,48m yüksekliktedir. Batı ve doğusundaki taş örgüsü farklıdır. Doğuda, dört sıra batıda ise üç sıra taştan oluşur. En üst sıradaki taşlar, Tiyatro'nun I. cuneusunun yıkılması ardından taşınan devşirme olarak kullanılmış oturma basamaklarından inşa edilmiştir. Bu basamakların, hyposcaenium tarafında kalan kenar kısımlarında ölçüleri, 8cm, 25cm ve 27cm ile arasında değişen genişlikte hatıl yuvaları açılmıştır. Söz konusu hatıl yuvaları pulpitumun ahşap bir konstrüksiyonla kapatıldığını gösterir. Bu hatıl yuvalarındaki ölçümsel değişiklikler ise bu ahşap konstrüksiyonda yer yer açılıp kapanabilen kapakların olduğuna işaret eder[95].

Frons pulpiti, ön cephesinde üç adet yarım daire nişe sahiptir. Nişler, merkezde ve her iki yanda yer alır. Nişler, 1,04m yüksekliğe ve 85cm genişliğe ve 30cm derinliğe sahiptir. Merkezdeki niş, frons pulpiti hattından 50cm dışarı çıkarılmıştır. Bu kısımda nişin her iki yanına rıh genişlikleri 30-25cm arasında değişen 30cm yüksekliğinde 4 adet basamak eklenmiştir. Bu sayede frons pulpitiden orkhestra ya direkt geçişi sağlayan bir bölüm yaratılmıştır. Merkez nişte bu kurguya ek olarak ikinci taş sırası üzerinde 10cm yükseklikte ve 25cm genişlikte dikdörtgen bir açıklık yer almaktadır. Bu açıklık ise hyposceniumdan konuşmada ya da gösteri sırasında gerektiği takdirde sufle yapmak için kurgulanmış bir açıklık olmalıdır. Ancak hyposcaenium tarafında frons pulpiti duvarının arkasına ikincil bir duvar örgüsü yapıldığı için bu kısmında sonradan iptal edildiği görülmüştür.

Frons pulpitinin önünde orkhestra ile pulpitum hattını ayıran döşeme taş sırası bulunur. Bu döşeme taş sırası, frons pulpiti'den 40cm bir açıklıkla ayrılmıştır[96]. Doğusunda ve batısında özensiz yapılmış birbirinden farklı düzende iki merdivenle biter. Batıdaki merdiven, 28-30cm arasında yükseklikleri değişen devşirme olarak kullanılmış büyük kesme blok taşlarla yapılmıştır[97]. Doğudaki merdiven ise 16-29cm arasında değişen yüksekliklere sahip beş basmakla daha dar bir merdiven hattına sahiptir. Bu

95 Bu durum Tiyatro'nun geçirdiği evreler için 4. Bölüm Restitüsyon.

96 Burada açıklığın amacı net olarak anlaşılamamıştır. Büyük olasılıkla döşeme orijinal olan ilk evreye ait olmalıdır. Frons pulpiti yeniden yapılırken duvarı yerleştirmek adına açılmış daha sonra doldurulmuş olmalıdır.

97 Bu merdiveni oluşturan taşlardan biri sahne binasında kullanılan yarım sütunlardan biridir. Ancak temel kurguyu bozmaması için genel olarak sahne binası kataloğuna alınmamıştır.

merdiven hattı yukarıda da belirtildiği gibi doğu versuraelere ait lentolar kullanılarak oluşturulmuştur.

Frons pulpitiyi orkhestradan ayıran döşemenin üzerinde özellikle batı kısımda praecintiodaki gibi ince bir hatla belirtilmiş bir sırasıyla yarım daireler yerleştirilmiş düz hat bulunur. Bu hat üzerindeki daireler, 2,32m aralıkla yerleştirilmiştir. Bu hatta bazı kısımlarda dübel yuvaları da bulunur. Bu izler büyük olasılıkla frons pulpitinin hemen önüne yerleştirilmiş olan auleuma ya da trasennaya ait izler olmalıdır. Bunların yanında frons pulpitinin üst sıra taşları üzerinde bazı graffito ve oyun izleri de yer alır. Bunlar merkez nişin hemen doğundaki en üst sıra taş üzerine kazınmış bir malta haçı[98], bir mangala oyunu için açılmış tabula lisoria'dır.

Şekil 3.2 Pulpitum

Şekil 3.3 Frons Pulpiti

Şekil 3.4 Frons Pulpiti Önündeki Auleum'a ait Klavuz Çizgileri

98 Söz konusu haç, Prof. Dr. Burhan Varkıvanç tarafından tespit edilmiştir.

Şekil 3.5 Pulpitum Üzerindeki Hatıl Yuvaları

Şekil 3.6 Pulpitum Üzerinde Bulunan Kazınmış Malta Haçı ve Tabula Lisoria

3.1.4 Hyposcaenium

Hyposcaeniuma dair korunan kısımlar doğu batı ve frons pultinin arka duvarında özensiz, küçük kesme taşlarla sınırlanmıştır. Hyposcaenium, 2,35m derinliğe ve 17,60m genişliğe ve 1,40m uzunluğa sahiptir. Hyposcaeniumun özensiz duvarlarla sınırlandırması bu kısmın son evrede iptal edilerek kullanımının sona erdiğini göstermektedir. Hyposcaenium içinde kazılar sırasında bir dizi mimari blok, heykel kaidesi ve bir sphenks heykeli ele geçmiştir. Bunlar bölümün daha sonraki evrede doldurulduğuna ve işlevini yitirdiğine önemli kanıtlarlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3.7 Hyposcaenium

Şekil 3.8 Hyposceanium İç Kısım ve Devşirme Duvarlar

3.1.5. Podium

Podiumun, sahne binasınının kurgusunu oluşturan valva regia ve postae hospitaleslere göre kurgulandığı anlaşılmaktadır. Temel kurgu, girişlerin arasında kalan bölüm ile sahne binasının yan duvarı arasında kalan bölüme göre yapılmıştır. Podium böylelikle doğu ve batı köşelerinde kare, valva regianin her iki yanında dikdörtgen olarak tasarlanmış ve merkezlerine 2,39m genişliğinde ve 1m derinliğinde yarım daire nişler yerleştirilmiştir. Podium alt kısımda 15cm ve üzerinde küçük bir silme olan düz bir çıkıntıya sahiptir. Bu çıkıntı bütün podium boyunca yapılmıştır. Bu düz çıkıntıdan düz blok ile podiumu oluşturur. Çıkıntıdan itibaren podium yüksekliği ise 1m'dir. Postae hospitales ve sahne binasının yan duvarı arasında kalan bölüme ise kare şeklinde bir podium kurgulanmış ve sahne binasının yan duvarı ile birleştirilmiştir. Bu sayede sahne binası düz bir hat üzerinde girişlerin önüne açılan kare ve bu girişler arasına yerleştirilmiş yarım daire nişlerle derinliği arttırılarak boyut kazandırılmıştır.

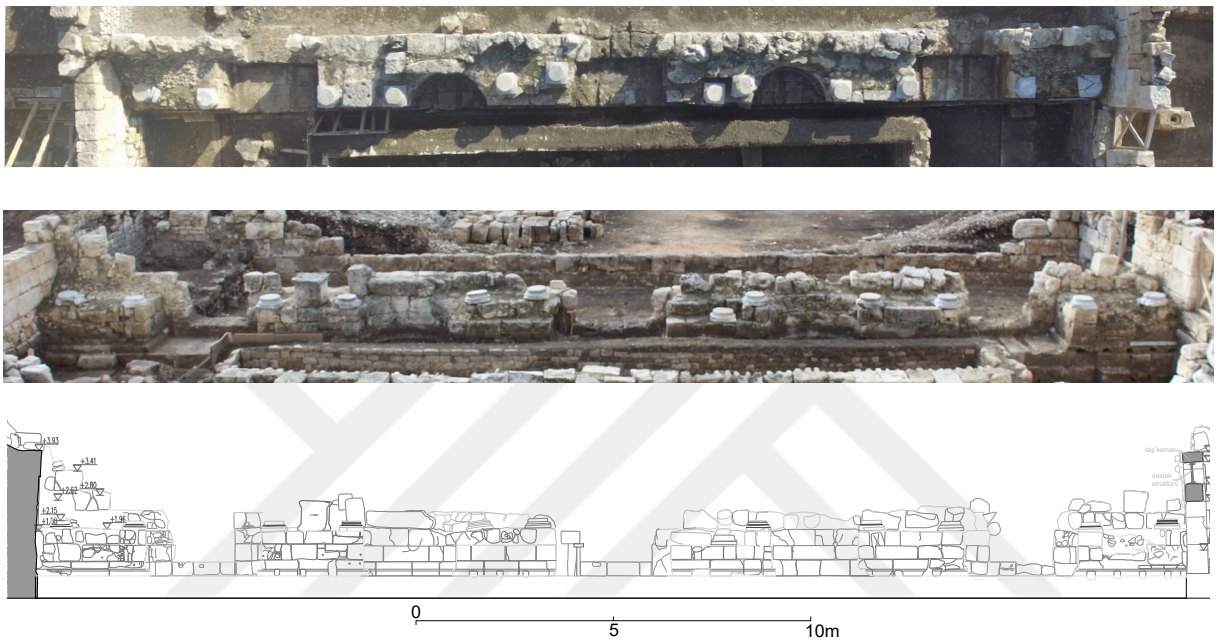
Podium bölümünün blokları podiumun özellikleri hakkında önemli bilgiler içermektedir[99]. Podiumu oluşturan taşların yüzey kısımlarında belli bölümlerinde farklı aralıklarda birbirini takip eden dübel yuvaları bulunmaktadır. Bu dübel yuvaları podiumun yüzeyinin alt kısmındaki çıkıntılarla desteklenerek yerleştirilen mermer plakalarla kaplı olduğunu göstermektedir. Bu mermer plakalara dair hiçbir iz kalmamıştır. Ancak bu mermer plakaların oturtulduğu anlaşılan süpürgelik silmeleri, podiumun batı köşesinde ve doğu portae hospitalesin sağ tarafında alt kısımdaki çıkıntıların üzerinde birkaç parça halinde korunmuştur. Korunan süpürgelik silmelerinden mermer plakların 4cm kalınlığa sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında podiumun üzerinde sütunlara ait kaideler in situ olarak korunmuştur. Bu kaidelerin oturduğu yüzeylerde taşlar üzerine yayvan yuvalar açılmıştır. Kaidelerin, plithoslarının özellikle sahne tarafında bakan kısımlarında küçük dübel yuvaları bulunmaktadır. Bu yuvalar kaidelerin ilk etapta podiuma oturtulduğu ve daha sonra mermer döşeme plinthosları üzerlerindeki dübel yuvaları bağlanarak etraflarının mermerle kaplandığını düşündürmektedir.

Podiumun temelini oluşturan çıkıntılarda ve valva regia portae hopsitaleslerin sahanlıklarında hatıllara dair yuvalar ve hatlar bunların Tiyatro'nun son evresinde açıldığını gösterir.15x15cm ölçülerindeki bu yuvalar, düzenli bir hat izlese de özensiz ve podiumun estetiği gözetilmeden açılmıştır. Podiumun batısından başlayarak doğu portae hospitalesin sahanlığına kadar devam ederler. Sadece podiumun doğu köşesinde ve doğu portae hospitalesin önündeki sahanlıkta bulunmazlar. Bu hatıl yuvalarının karşılıkları da bulunmaktadır. Bunlarla batı aditusun önünde bulunan ve aditus kapsından ilerleyen bir döşeme üzerinde sırasıyla takip edilebilmektedir[100]. Pulpitimun arkasında kalan podium kısımların ise

99 Podiumun, yapılan kazılarla kısımda temel hattı da belirlenebilmiştir. Podiumun temeli, 50cm yükseklikte taşlarla oluşturulmuştur. Bu taşların aditusa ve versuraelere açılan kısımlarında 50cm çıkıntı yapmaktadır. Bu çıkıntı, ön kısmında 80cm uzunluğunda 5 sıra taş ile takip etmektedir. Bu kısmın tam olarak amacı anlaşılamamış olsa da sahne binasının temelinin altında kalması sebebiyle sahne binasının belki de daha erken bir evredeki yapılaşmasına işaret ediyor olabilir. Ancak bu kurguda direkt temele bağlanmıştır.

100 Bu döşeme podiumun temel hattından iki sıra 50cm yüksekliğe sahip bloklardan oluşturulmuştur. Bu blokların podiuma bakan kısmında ise podiumundaki hatıl yuvalarının karşılıkları bulunmaktadır. Bunlara ek

karşılıkları bulunmamaktadır. Bunları olasılıkla pulpitimun yeninden kurgulanması sırasında iptal edip pulpitumu podiumun ayırılmış olmalıdır. Doğuda ise aditusun ön kısmında versuraelere ait lentoları kullanılarak devşirme bir zemin döşemesi yapılmıştır. Bu zemin üzerinde de hatıl yuvalarına dair izler de bulunur. Ancak bunların podium üzerinde karşılıkları bulunmaz. Söz konusu hatıl yuvaları podiumun belli bir süreçte aditusun önünde birlikte tamamıyla ahşap döşeli olarak kullanıldığı göstermektedir. Bununla birlikte, söz konusu döşeme zamanla kullanımdan kalkarak, pulpitumun yeniden kurgulanması sırasında iptal edilmiş ve zeminin kotu değiştirilmiş olmalıdır.

Şekil 3.9 Podium

Şekil 3.10a Podium Ayrıntı Fotoğraflar

olarak bu kullanılan taşların ise batı analemma duvarına ait olduğu düşüncesindeyiz.

Şekil 3.10b Podium Ayrıntı Fotoğraflar

3.1.6. Portae Hospitales

Podiumun doğu ve batısında, podiumla birlikte korunmuş iki adet portae hospitales vardır, Portae hospitleslere, podium hattında açılmış bir merdiven sahanlığı ile girilir. Sahanlık üzerinde eşiğe kadar gelen 18cm genişlikte hatıl oturma izleri bulunmaktadır. Hatılların izlerinin bittiği kısımda ise eşikle postscaenaiuma geçişi sağlanmaktadır. Eşik 18cm yüksekliktedir. Postcaenaium tarafında 38cm çıkıntı ise iç kısımda da ikincil bir eşiği oluşturur. Batı portae hospitalesin kapı açıklığı 1,68m genişliktedir. Derinliği ise 70cm'dir[101]. Doğu portae hospitales ise daha iyi durumda korunmuştur. Ön kısmında bulunan sahanlıkta podiumun oturtulması sırasında kullanıldığı anlaşılan kılavuz çizgisi bulunur. Ancak batıdaki gibi burada hatıl yuvaları açılmamıştır. Aynı şekilde bu doğu portae hospitalesin de 33cm yükseklikte bir kapı eşiği vardır. Postscenium kısmında 38cm çıkıntı yapar ve bu kısımdaki ikinci eşiği oluşturur[102]. Batı portae hospitalesin kapı açıklığı 1,64m genişliktedir. Derinliği ise batı kısımdaki gibi 70cm'dir. Portae hospitalesleri oluşturan kapıların söveleri, columantio duvarına işlenerek oluşturulmuştur. Doğu kısımda, belli bölümü korunmuştur. Buradan direkt columnatio duvarını oluşturan bloklar üzerine arşitrav-friz profilleri işlenmiştir. Batıda ise sövelere ait izler neredeyse bütünüyle tahrip olmuştur ve izler kaba şekli ile seçilebilmektedir. Portae hospitaleslere ait lentolar ve kapı kornişleri sahne binası ile birlikte yıkılmış ve direk kapı açıklarının önüne düşmüşlerdir. Lentolar ve kornişler, oldukça iyi korunmuşlardır[103].

3.1.7. Valva Regia

Valva regia 1,95m genişliğe ve 75cm derinliğe sahiptir. Batı portae hospitalesdeki gibi ön kısmındaki sahanlıkta kapı eşiğine kadar giden 18cm genişlikte hatıl yerleştirme hatları bulunur. Bu hatların bittiği eşik, 18cm yükseklikte korunmuştur. Postscaenium kısmına aynı portae hospitaleslerdeki gibi 38cm'lik çıkıntı ile ikinci bir eşik oluşturur. Valva regianın kapı açıklığı ise 2m genişlikte ve 70cm derinliktedir. Eşiğin üzerinde geçite oturtulan kapının küpeştelerine ait dairesel yuvalarla birlikte bir adet iki tarafı oyulmuş başka bir açıklık da yer alır. Valva regiayı oluşturan oluşturan kapıların söveleri, portae hospitaleslerdeki gibi columantio duvarına işlenerek oluşturulmuştur. Ancak bunlar tahrip

101 Colunmatio duvarı da aynı kalınlıktadır.

102 Bu kısım oldukça iyi korunduğu için portae hospitalesin kurgusu için oldukça önemi verilere sahiptir.

103 Söz konusu bloklar sahne binası blokları içinde değerlendirilmişlerdir. Bu sebeple burada incelememişler; Portae hospitaleslerle ise bir bütün olarak rekostrüksiyon kısmında ele alınmışlardır.

olmuştur. Valva regia'ya ait lento ve kapı kornişleri aynı şekilde sahne binası ile birlikte yıkılmıştır ve 1995 yılındaki müze temizlik çalışmaları sırasında kaldırılmışlardır. Lento küçük bir fragman halinde

Şekil 3.11 Portae Hospitales ve Valva Regia

3.1.8. Versurae

Batı ve doğudaki yan duvarlarda iki adet sahne binasına ait versurae yer almaktadır. Versuaelerden biri scaenae fronsa diğeri ise postscaeniuma açılmaktadır. Versuraelerin, standart bir dizayna sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ancak bunlardan sadece batıda postscaeniuma geçişi sağlayanı iyi derecede korunmuştur. Diğer kısımlarda yer alan versuraeler bir dizi değişiklik geçirmiş veyahut ihtiyaca göre kapatılarak kullanımdan kaldırılmışlardır. Batıda iyi korunmuş versurae, alt kısmı olasılıkla Tiyatro'nun son kullanım evresinde devşirme taşlar ve oturma basamakları kullanılarak doldurulmuştur. Ancak doldururlan kısımın hemen altında kapının ilk inşa edildiği evreye dair kapı eşiğini tespit etmek mümkündür. Buradan bu versuraenin 3m yüksekliğe ve 1,30m genişliğe sahip olduğu ölçülmüştür. Daha sonraki evrede doldurulan alt kısımda eşiğin yükseltilmesi dolayısıyla kapının yüksekliği 1,60m düşürülmüştür. Kapının korunan lentosu, kenarından çatlamış olmasına karşın, orijinal olarak korunmuştur. Lentonun dış cepheye bakan yüzünde ise yüzey profillendirilmiştir. Söz profiller, alttan, iki adet geniş fascia ile başlar bir kyma recta, kyma reversa ile devam eder inci tacçla sonlanır. Profiller, lentonun üzerinde kapı ile aynı genişlikte yapılmışlardır ve köşe kısımları bu hattan itibaren sonlandırılmıştır. Scaenae fraonsa açılan diğer versurae ise orijinal görünümünü büyük ölçüde yitirmiştir. Diğer versuraedeki gibi alt kısmı yine oturma basamakları eklenerek yükseltilmiş ve diğer versurae ile eşik yükseklikleri eşitlenmiştir. Bunun yanında hemen aditus duvarına yaslandırılmış kuzey kısımda kalan sövesi ise değiştirilerek yeniden eklenmiştir. Ancak bu kısımda lento korunmamıştır. Bu kapının da ilk evrede tıpkı postscaenaiumda açılan versurae ile aynı ölçüde olduğu anlaşılmaktadır.

104 Söz konusu bloklar tıpkı portae hospitalesler gibi sahne binası blokları içinde değerlendirilmişlerdir. Bu sebeple burada incelememişler; rekonstrüksiyon kısmında ele alınmışlardır.

Doğuda ise versuraeler tamamen iptal edilmiştir. Bugün tamamı kapalı şekilde günümüze gelmiştir[105]. Burada postscaeniuma geçişi sağlayan versurae küçük taşlarla harçlı bir şekilde doldurulmuştur. Scaenae fronsa geçişi sağlayan versurae ise kentin diğer bölgelerinden getirilen taşlar ve Tiyatro'nun oturma basamakları kullanılarak nispeten daha düzgün şekilde kapatılmıştır[106]. Kapatılan alanların doğu versuraelerin işlevini yitirmeden önce bir dizi değişiklik geçirerek kullanıldığı görülmektedir. Scaenae fronsa geçişi sağlayan kısmın dışa açılan tarafında L planlı ve üç basamağa sahip bir merdiven yapılmıştır. Ancak versurae kapatılmasından sonra bu kısım olduğu gibi bırakılmıştır. Doğu kısımdaki versuraelere ait lentolar, aditusun önünde pulpitumnla birlikte yeniden kurgulanan orkhestraya geçişi sağlayan merdivenler için devşirme olarak kullanılmışlardır. Bu lentoların tahrip olmuş diğer kısımları ise yine bu kısımda dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.12 Batı Versurae

Şekil 3.13 Batı Versurae Devşirme Eklentiler

105 Bu bölümde 1970li yıllara kadar kullanıldığını bildiğimiz bir hayvan ağılı bulunmaktaydı. Kazıların ardından bu bölüm kaldırılmış ve versuraelerin duvarlarının üzerine bu yapının direkt oturtulduğu anlaşılmıştır.

106 Buradaki kapatılma gerekliliği büyük ihtimalle yapının bu bölümde statiğinin büyük ölçüde bozulmasından kaynaklanıyor olmalıydı. Bu gereklilik sonucunda yapının son kullanım evresinde buradan vazgeçilmiş ve bütün dolaşımın batı kısma kanalize edilmiş olmalıdır.

Şekil 3.14 Doğu Versurae

Şekil 3.15 Doğu Versurae İç Kısımda Kapatılan Bölüm

3.1.9 Postscaenaium

Postastscaenium kazılar sonrasında önemli ölçüde açığa çıkan diğer bir kısımdır. Bu bölümün arka duvarı yapının scaenea fronsu ile birlikte çökmesinden dolayı arka duvarlarının ilk üç sırası korunmuştur; kalan kısmı ise postscaeniumun içine çökmüştür. Postscaenaium bölümü dikdörtgen şekilde planlanmıştır. 30,5m uzunluğa ve 6,5m genişliğe sahiptir. Yapının iç kurgusuna dair neredeyse hiçbir iz kalmamıştır. Yapılan kazılarla birlikte buraya yıkılan arka duvar kazı çalışmaları kapsamında yerinden kaldırılarak taşınmıştır.

Postsceniumun duvarları batıda versuraelerin hattında korunmuştur. Batıda versuraelerin alt kısımların doldurularak yükseltilmesi sebebiyle aynı dönemde postscaeniumun içi de doldurulmuş tur. Doğuda ise büyük ölçüde yıkılmıştır. Doğuda doğu portae hopitales hattından küçük kesme taşlardan duvarlar örülerek bu bölümün duvar boyunca kapatıldığı görülür. Postscaeniumun arka duvarı ise yıkılmış olmasına karşın önemli veri sağlar. Yıkılan duvarların üzerinde 6 adet pencere bulunur. Bu pencereler, 1,65m yüksekliktedir. Pencerelerin genişlikleri değişiklik göstermektedir. Batıdan doğuya doğru

sırasıyla 1,36, 1,10, 1,20, 1,00, 1,26 ve 1,38m ölçülere sahiptirler. Pencerelerin üst kısımlarında Tiyatro'nun adituslarının dış girişlerinde uygulanan hafifletme kemerinin daha basit bir örneği yapılmıştır. Pencere lentoları üzerine gelen bu hafifletme kemerleri üç bloktan oluşur. Merkezdeki blok, yanındaki her iki bloğa yatay açıya birleştirilerek düz bir hatta dizilmişlerdir. Bu pencerelerin batıdan ikinci ve beşincisinin alt kısımlarında plaster kaideler bulunmaktadır. Plaster kaideler 46cm yükseklikte ve 93cm genişliktedir. Plaster kaideler alt kısımda bir plintosla başlarlar, bir torus ve ovolo ve düz bir silme ile sonlanırlar. Plaster kaidelerin üst kısmında sütunun devam ettiği de görülmektedir ancak bu sütun kaidelerin yapıldığı blokta sonladığı için ne şekilde devam ettiğini tespit etmek güçtür. Plaster kaidelerin pencere altlarına denk getirilmesi ilginç bir durumdur. Aynı zamanda ilginç bir veri olarak plaster kaideler scaenae fronstaki nişlere simetrik olarak oturtulmuşlardır. Bu sebeple postscaenium duvarının pencereli kısmının daha sonraki bir evrede yapılmış olabileceği akla gelmektedir. Bu duruma dair diğer bir veri ise pencerelerin genişliklerindeki uyumsuzluktur.

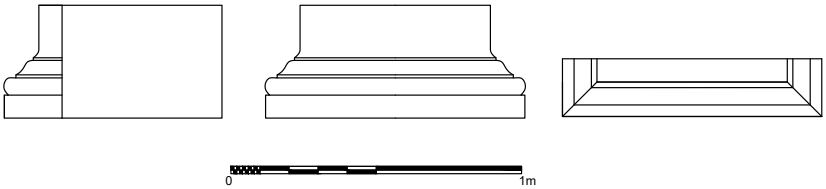
Şekil 3.16 Postscaenaium

Şekil 3.17 2021 Postscaenaium İç Kısım

Şekil 3.18 Postscaenaium Arka Duvar ve Plaster Kaideler

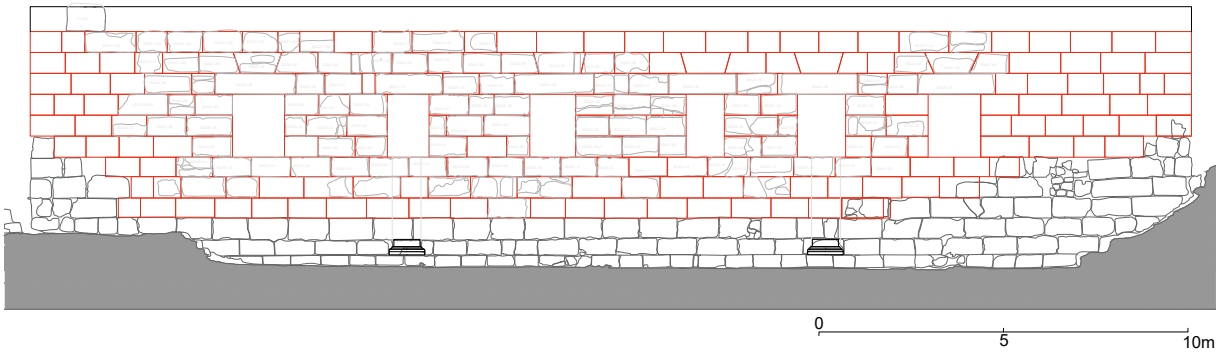
Şekil 3.19 Postscaenaium Kaide Çizimleri

Şekil 3.20 Postscaenaium Arka Duvar 2021 yılı Kazı Öncesi

Şekil 3.21 Postscaenaium Arka Duvar 2021 yılı Kazı Sonrası

Şekil 3.22 Postscaenaium Arka Duvar Korunan Taşlarla Anastylosis

3.2. Columnatio ve Mimari Bloklar

3.2.1 Birinci Kata ait Mimari Bloklar

3.2.1.1. Sütun Kaideleri

Sahne binasının ilk katında, scaenae fronsa ait 12 sütun kaidesi *in situ* halleri ile korunmuştur (Kat. No. 001, 002, 003, 004, 005, 006, 007, 008, 009, 010, 011, 012). Tüm kaideler, mermerden yapılmıştır. Attik-ionik tipte olup, Küçük Asya tarzında yapılmışlardır. Standart profile sahiptiler; neredeyse aynı tornadan çıkmışçasına eşit profil dizilimi gösterirler. Yukarıdan aşağıya doğru profil dizilimleri şu şekildedir:

- Torus
- Silme (Fillet)
- Scotia
- Geniş bir torus (kenarları keskinleştirilmiş neredeyse düze yakın)
- Plinthos

Kaideler birkaç örnek dışında (Kat. No. 001-21cm; Kat. No. 002, 008-22cm) 25cm yüksekliğe sahiptir. Plinthosların genişlikleri 61 ve 64cm arasında değişmektedir. Üst taban çapları ise 49cm'dir. Bazı örneklerin, plinthosların üzerinde köşe kısımlarda sabitlemeye yönelik küçük kenet yuvaları bulunur (Kat. No. 003, 005, 006, 007, 009) ayrıca alt kısmında üst taban çapları eşit kabartma şeklinde dairelerde bulunduğu örnekler de (Kat. No. 004, 006, 007, 009, 010, 011, 012) vardır. Kaidelerin tamamında keski izleri gözlenir. Bu durum kaidelerin perdahlamadan kullanıma sokulduklarını işaret eder.

3.2.1.2. Sütunlar

Sahne binasının ilk katında yer alan sütunlar mermerdendir. Sütunların hiçbiri tam şekli ile korunmamıştır. Büyük çoğunluğu 1993 yılında yapılan çalışmalar sırasında scaenae frons üzerine yıkılmış halde *in situ* şekilde bulunmuştur. Mermer sütunlardan 11 imus scapus parça, 11 sumus scapus parça ve bu parçalarla birleşen birçok gövde parçası korunmuştur ve bunlar bir araya getirilmiştir (Kat. No. 013, 014, 015, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023)[107]. Kaidelerden anlaşıldığı üzere 12 adet sütun olması gerekmektedir. Bu sebeple sütunların biri kayıptır.

Sütunların korunan parçalarından üst kısımları olan sumus scapuslarının çapının 40-41,5cm alt kısımları olan ımus scapuslarının çapının ise 50-52cm olduğu saptanmıştır. Sumus scapusun profilinde bir silme ve torus bulunur. Imus scapuslarında ise kenarları keskin kalın bir silme yer alır. Sütunların

107 Aynı zamanda *in situ* yerlerinde 12 adet mermer kaidenin önüne düşmüş olmaları bunların hangi kaidelerin üzerinde olduğunu göstermektedir. Söz konusu tartışmalar için bk. 4. Bölüm Restitüsyon.

bazı örneklerinin imus scapus (Kat. No. 015, 017, 018, 020) ve sumus scapuslarının (Kat. No. 017, 023) sahne binasına geldiği anlaşılan arka kısımlarında yuvalar açılmıştır. Söz konusu yuvaların işlevinin sütunların bir bölüme oturmak ya da yerleştirmek olduğu düşünülebilir. Ancak yuvalara dair herhangi bir veri bulunamamıştır. İlk kata ait sütunların korunan tüm parçaları birleşmektedir ve böylece 3,50m sütun yüksekliği saptanmıştır[108].

3.2.1.3. Sütun Başlıkları

3.2.1.3.1.Normal Korinth Başlıkları (Tip 1A)

Sahne binasının birinci katına ait başlıklar mermerdir. Söz konusu başlıklar, Tip 1A grubu altında toplanmışlardır. (Kat. No. 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035). Başlıkların hepsi 47-52cm yüksekliğe sahiptir. Alt çapları 34-38cm arasında değişmektedir. Aşağıdan yukarıya doğru süslemelerinin ölçüleri ise alt çelenk 19cm üst çelenk 12cm kaplama yaprakları 6cm, volüt ve helix 6cm abakus yüksekliği 6cm'dir. Abakuslerinin genişlikleri ise 55-65cm arasında değişmektedir. Başlıkların bazılarının üst kısımları düzdür. Bazılarında ise üst kısımlarında olan 1cm yükseklikte yapılmış daireler de bulunur. (Kat. No. 025, 027, 032, 033). Bunların yanı sıra mermer başlıkların alt kısımlarında 2cm'lik bir dübel yuvası da vardır.

3.2.1.4. Arşitrav-frizler

Sahne binasının ilk katına ait tahrip olmuş parçalarla birlikte tamamı orkhestra ve scaenae fronsa yıkılmış şekilde toplam 23 adet arşitrav-friz tespit edilmiştir (Kat. No. 049, 050, 051, 052,053, 054, 055, 056, 057, 058, 059, 060, 061, 062, 063, 064, 065, 066, 067, 068, 069, 070, 071).

Arşirav-frizlerin hepsi tek bir bloktan yapılmıştır. Sahne binasında yerleştirildikleri kısımlara göre farklı tasarımlara sahiptirler. Birinci kata ait arşitrav-frizler süsleme bakımından zengindir[109]. Genel olarak ön yüzleri süslenmiştir. Arka yüzleri, sade bir şekilde profillendirilmiştir. Portae hospitales ve valva regia üzerinde kullanılanlar ise ön yüzleri işlenerek arka yüzleri kaba şekilde tıraşlanarak bırakılmıştır. Arşitrav-frizler, ön yüzde yukardan aşağıya sırasıyla "S" formunda bir frize sahiptir. Frizin alt kısmında bir silme lesbos ve ion kymationu olan arşitrav tacı yer alır. Tacın alt kısımda ise ilk ikisinin bitimlerinde inci makara bulunan üç adet fascia bulunur. Arka kısımlarında ise ön kısımdakinden farklı biçimde kaba tıraşlanarak düz bırakılmış bir friz, onun altında sadece silmelerle belli edilmiş bir taç ve 3 adet fascia bulunur. Alt yüzde ise soffitler yer alır.

Arşitrav-frizlerin ilk kata ait örnekleri düz ve iç bükey örnekler olarak iki grupta toplanabilir.

108 Sütunun uzunluğunun başlık ve kaide ile çapına oranı 1/8,5'dur. Roma mimarlığında Vitruvius'un aktarımlarına göre sütunun çapı bir modül olarak hesaplanmalı ve 8,5 katı olmalıdır. Vitruvius, *De Architectura*, V, 9, 3. Bu bakımdan sütunlar uyum göstermektedir. Söz konusu ölçüler yapının metroloji kısmında tartışılacaktır.
109 Aynı zamanda yapıyı tarihlendirmeyi sağlayan yazıtlı arşitrav-friz bloğu da bu grup içinde yer almaktadır. Bu sebeple, arşitrav-frizlerin üzerindeki süslemeler kesin tarihleyici kriterler sunmaktadırlar.

Düz arşitrav-frizler, yan kenarların birbirine bağlanma noktalarında profillerine ve şekline göre alt gruplara da ayrılabilir:

• Dış kenarları kama şeklinde (Cuneus)

• Dış iç bükey çentik şeklinde

• Portae hospitales ve valva regia üzerinde lento olarak kullanılan düz arşitrav-frizler ve portae hospitales ve valva regia üzerlerine gelen ön yüzü işlenmiş arşitrav-frizler

İç bükey arşitrav-frizler her iki katta da ön yüzleri süslemeye sahip büyük bloklardan oluşturulmuşlardır. İlk kattaki örnekler nispeten küçük boyuttadırlar. İlk kattaki iç bükey arşitrav-frizlerin kendi içlerinde süsleme dizilimleri ve ölçüleri birlik göstermektedir.

Arşitrav-frizlerin hepsi 61cm yüksekliğe sahiptir. Genişlikleri, kullanıldıkları alanlara göre 2,30m-2,46m arasında değişmektedir. Düz olanlar üst kısımda 47cm, alt kısımda 41cm derinliğe sahiplerdir. İç bükey arşitrav-frizler ise 1,46m ile 1,97m arasında değişen genişliklere sahiplerdir.

Arşitrav-frizlerin bazı örneklerinin üst kısımlarında taşıma için kurt ağızı şeklinde yuvalar bulunur. Birleşim noktalarında ise kenet yuvalarına sahiptirler. İç bükey arşitrav-frizlerin bazılarında taşıma yuvalarının blokların boyutlarının büyüklüğü sebebi ile sayılarının arttırılarak üç yuva açıldığı görülmektedir.

Arşitrav-frizlerin ön ve yan yüzlerdeki süsleme ve profil ölçü sıralaması şu şekildedir:

Tablo 3.1 Birinci Kata ait Arşitrav-frizler

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Friz (S şeklinde) (Oluk-dil/yiv ve Akanthus)	25 cm
Arşitrav tacı	7 cm
Şerit	2 cm
Lesbos kymationu (Tip 3-4)	2,4 cm
İon Kymationu Tip 1	2,6 cm
Facia 1 (Düz)	11 cm
İnci makara	2 cm
Facia 2 (Düz)	9 cm
İnci makara	1,2 cm
Facia 3 (Düz)	6 cm
Soffit (Tip 1-2-3-4-5)	85cm-140cm

3.2.1.4.1. Düz Arşitrav-frizler

3.2.1.4.1.1. Ön yüzlerde kullanılan Kenarı Kama Biçimli Arşitrav-frizler (Cuneus)

Kenarı kama biçimli arşitrav-frizler, ilk katta 6 adet tespit edilmiştir **(**Kat. No. 050, 054, 058, 062, 065, 070). Ön yüzleri yukarıda belirtilen sıradaki gibi süslemelere sahiptirler. Arka kısımları sadece düz profiller yer almaktadır. Profiller yan yüzlerde, yarı kısma birleşim noktasına kadar profiller devam ettirilmiştir. Süslemelerin bu kısımlarda yarım bırakıldığı görülmektedir. İkinci kattaki örnekler aynı şekilde yarım bırakılmışlardır. Bu blokların tamamında alt yüzlerde soffitler bulunmaktadır.

3.2.1.4.1.2. Yan Yüzlerde Kullanılan İç bükey Çentik Şeklinde Kenarlara Sahip Arşitrav-frizler

Bu tarz kenar birleşim noktalarına sahip arşitrav-frizler bir önceki gruptaki arşitrav-frizlerle birleşmektedirler. İlk katta bütün örnekler korunmuştur (Kat. No. 049, 051, 053, 059, 061, 066, 069, 071). Blokların bir bölümünün kaba bırakıldığı ve bu bölümden sahne binasının duvarına direkt olarak bağlandıkları anlaşılmaktadır. Tespit edilen örneklerin hepsinde aynı uygulama takip edilmiştir. Bu arşitrav-frizlerin bazılarının ise dış cepheye bakan yüzlerinde ise süsleme bulunmaz. (Kat. No. 049, 052, 053).

3.2.1.4.2. Valva Regia ve Portae Hospitales Üzerinde Lento Olarak Kullanılan Düz Arşitrav-frizler

Valva regia ve portae hospitales üzerindeki arşitrav-frizler *in situ* yerlerinde valva regia ve portae hospitaleslerin önüne yıkılmış şekilde bulunmuşlardır (Kat. No. 040, 043, 048). Özellikle doğu ve batı portae hospitales arşitrav-frizleri iyi korunmuşlukları ile dikkat çekerler. Bu gruptaki arşitrav-frizler 54cm yüksekliğe, 2,80m genişliğe 78cm derinliğe sahiplerdir. Tek bir bloktan oluşturulmuşlardır. Ön yüzlerinde "S" profilli bir friz, silmelerden oluşan bir çerçeve içerisinde yine silmelerle bir arşitravtacı ve üç adet fascia işlenmiştir. Arka yüzlerinde ise taşımak için bu bloklara özel tasarlanan dikdörtgen bir alan içinde dört adet kurtağzı yuvası bulunur.

3.2.1.4.3. İç bükey Arşitrav-frizler

İç bükey arşitrav-frizler sahne binasının ilk katında niş yapan kısımlarını çevreleyen parçalardır. İlk katta altı blok tespit edilmiştir (Kat. No. 055, 056, 057, 063, 064, 065). İlk kattaki örnekler, diğer arşitrav-friz örnekleri gibi, aynı süsleme dizilimine sahiplerdir. Bununla birlikte, ilk katta İç bükey arşitrav-frizlerin bazıları şekilleri itibari ile dikkat çeker (Kat. No. 056, 065). Blokların arka yüzleri düz kaba bırakılmıştır. Bu durum söz konusu İç bükey arşitrav-frizlerin arka yüzlerinin direkt duvara bağlandığını gösterir. Üst yüzeylerinde ise kurt ağızı yuvalarına sahiplerdir.

3.2.1.5.Kornişler

Sahne binasının ilk katına ait kornişlerin hepsi orkhestra ve scaenae fronsa yıkılmış şekilde

bulunmuşlardır (Kat. No. 072, 073, 074, 075, 076, 077, 078, 079a-b, 080, 081, 082, 083, 084, 085, 086, 087, 088, 089, 090, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100, 101a-b, 102, 103, 104, 105, 106)[110]. İyi derecede korunmuş ya da birleşen 35 parça tam blok çalışmada değerlendirilmiştir[111]. Kornişlerin sahne binasının plan tasarımına göre dizayn edildikleri görülür. Bu bakımdan kornişler, köşe (iç ve dış); düz (bezemeli ve bezemesiz) ve iç bükey forma sahiplerdir.

Kornişler standart olarak 43cm yüksekliğe sahiptir. Genişlikleri ise özellikle sahne binasında yerleştirildikleri kısma göre değişiklik gösterir. Bunun sonucu olarak 60-160cm arasında değişen genişliklere sahip olan kornişler görülebilir.

İlk kata ait kornişlerin profilleri üzerinde ölçü farkı olmakla birlikte, temelde aynı profil dizaynına sahiptirler. Hepsi korinth düzeninde kornişlerdir. Korniş alınlarının yivli olması, konsolların yan ve ön yüzlerinde düz olması ve sima kuşakları üzerinde yer alan açık kapalı palmetler ve yaprak şeklinde lesbos kymationları ilk kat kornişlerinin standart özellikleridir. Kornişlerin üst kısımdaki sima kuşağından aşağıdaki ion kymationuna kadar yukardan aşağıya süsleme dizilimleri ise şu şekilde olduğu tespit edilmiştir[112]. Kornişlerin sahip oldukları profillerin yükseklikleri eşit değildir, milimetre bazında ya da en fazla bir veya iki santimetre farklılıklar gösterir. Her iki katta ortalama olarak, aşağıdaki ölçülere sahiptirler:

Tablo 3.2 Birinci Kata ait Kornişler

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Düz fascia	3-5 cm
Sima (Açık ve Kapalı Palmetler)	8,5-9 cm
İnci makara	2 cm
Korniş Alnı (Yivli)	5-5.5 cm
Konsollar (Ion kymationu ile çerçevelenmiş ön ve yan yüzleri düz) ve Rozetler	8 cm
Lesbos Kymationu (Tip 1 (A-B-C))	4 cm
Diş sırası	5,5-6cm
Ion Kymationu (Tip 1-2-3)	4-5 cm
İnce ir Silme	1 cm

110 Kornişlerin bir kısmı 1993 yılındaki müze temizlik çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmış örneklerdir.

111 Her iki katta kornişlere ait çok fazla sayıda bu bloklara ya da tahrip olmuş bloklara ait kırık şekilde parçalarda ele geçmiştir. Ancak bu parçalardaki ölçüler ve süslemeler birbirini tekrar ettiğinden önemli olanlar haricinde tam bloklar üzerinden değerlendirilmeler yapılmıştır.

112 Kornişlerin üzerindeki süslemelerin yanına tipler koyulmuştur. Söz konusu tipler, süslemeler bölümünde ayrıntılı incelenmiştir. bk. 3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler.

Kornişlerin bazı örneklerinin üzerinde taşçı işaretleri de bulunmaktadır. Bunlar Yunanca harflerle yazılmışlardır. Tespit edilen "O" (Kat. 086, 106), "Δ" (Kat. No. 076), "β" (Kat. No. 089) harfleri kornişlerin alt yüzlerinde bulunurlar.

Kornişlerin üst tarafında taşıyıcı olarak kullanıldıkları anlaşılan kenet yuvaları vardır Bahsi geçen yuvalar hemen her kornişte kullanılmıştır ve birçoğu koruna gelmiştir. Bununla birlikte iç bükey kornişlerin sahne binasının merkezine gelenlerinin arka kısımlarına hatıllar için yuvalar da açıldığı da görülmektedir (Kat. No. 082, 083, 095, 096).

3.2.1.5.1 Köşe Kornişler

3.2.1.5.1.1. İç Köşelerde Yer Alan Kornişler

Sahne binasının ilk katında dört adet iç köşe korniş korunmuştur (Kat. No. 075, 078, 090, 101, 104). Bunların ilk katta portae hospitales ve valvae regia'nın çevresini dolanan iç kısımdaki entablatüre ait oldukları saptanmıştır. Kornişler, alınları ve konsol tasarımları üzerinden ortak özelliklere sahiptir. L şeklinde bir forma sahiptirler. Uzun kısımlarından cephedeki dış köşe kornişlerle; kısa kısımlarından dönüş yaptıkları düz korniş ile birleşirler. İç köşe kornişlerin uzun yüzlerinde üç adet konsol ile kısa köşede bir adet konsol vardır.

Köşe yapan kısımda konsollar, birbirlerine köşelerinden değerler. Aralarına ise bir adet rozet yerleştirilmiştir. Bu durumun ilk kata ait iç köşe kornişlerde standart bir tasarım özelliği olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra iç köşe kornişlerin diğer kornişlerle birleşim yerlerinin ise rozetlerin ve sima kuşaklarının üzerinde yer alan kapalı palmetlerin eksen yaprağının tam ortasına gelecek şekilde bırakılmışlardır. Bu şekilde birleşim yerlerinin gizlenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

3.2.1.5.1.2. Dış Köşelerde Yer Alan Kornişler

Sahne binasının ilk katında on adet dış köşe korniş korunmuştur (Kat. No. 072, 074, 079, 080, 084, 091, 093, 098, 100, 105). Bunlar portae hospitales ve valvae regianın çevresini dolanan entablatür sırasından devam eden ve iç köşe kornişlerle birleşen dış köşe kornişlerdir. Dış köşe kornişlerin konsol dizilimlerinde kendi içinde bir standart gözlenir. Bazı örneklerde köşelere ucu sivriltilmiş konsollar koyulurken (Kat. No. 084, 085, 090, 093) bazı örneklerde, konsol koyulmayıp bir sadece rozetle doldurulmuştur (Kat. 074, 100, 105).

3.2.1.5.1.3. İç bükey Kornişler

İç bükey kornişler, sahne binasının ilk katında yedi adet tespit edilmiştir (Kat. No. 081, 082, 083, 094, 095, 096, 097). Süsleme dizilimleri aynı şemayı takip eder. İç bükey kornişlerin üç blok birleşerek nişleri çevrelediği tespit edilmiştir. Nişlerin merkezinde yer alan kornişler ucu kesik "V" formunda bir şekle sahiptirler. Yan parçaları oluşturanlar ise ön yüzlerinde nişe paralel İç bükey kısımla birlikte

yamuk formda yapılmışlardır. Nişlere etrafını dairesel olarak yerleştirilebilmek için bu şekilde yapıldıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, bazı örneklerde arka kısımda hatıl yuvaları da bulunmaktadır. Bu durum sahne binasının ilk katının iç kısmında ahşap bir zeminle bölündüğüne işaret etmesi bakımından önemlidir.

3.2.1.5.2. Düz Kornişler

3.2.1.5.2.1. Düz Bezemeli Kornişler

Sahne binasının ilk katına ait 12 adet düz bezemeli korniş tespit edilmiştir (Kat. No. 073, 076, 077, 085, 087, 088, 089, 092, 099, 102, 103, 106). İlk kattaki düz bezemeli kornişler iç ve dış korniş örnekleri gibi korniş alınları yivli ve konsollarının ise ön ve yan yüzleri düz olup "S" profilli bir şekle sahiptirler. Ölçüleri hemen hemen aynıdır ve süslemeleri ortaktır.

3.2.1.5.2.2. Valva Regia ve Portae Hospitales Üzerinde Kullanılan Düz Bezemesiz Kornişler

Sahne binasının ilk katına ait 10 adet düz bezemesiz korniş tespit edilmiştir. Birinci katta valvaeler üzerinde yer alan örnekler standart olarak 50cm yüksekliğe 77-80cm arasında genişliğe sahiptirler (Kat. No 036, 037, 038, 039, 041, 042, 044, 045, 046, 047, 048). Valva regia ve portae hospitales üzerinde tespit edilen kornişlersin ise profil dizilimi ve profil ölçüleri şekildedir:

Tablo 3.3 Portae Hospitales ve Valva Regia Kornişleri

Süsleme ve Profil	Ölçü
Düz fascia	10 cm
Sima	9,5 cm
Ovolo	3 cm
korniş alnı	9,5 cm
eğik korniş burnu	1 cm
askı plakası	7,5 cm
Kyma reversa	6,5 cm
Diş sırası	8 cm
Ovolo	6 cm
Kyma reversa	2 cm

3. 2. 2. İkinci Kata ait Mimari Bloklar

3.2.2.1. Sütun Kaideleri

Sahne binasının ikinci katında, scaenae fronsa ait 12 sütun kaidesi tespit edilmiştir[113] (Kat. No. 109, 110, 111, 112[114], 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120). Tüm kaideler, kireçtaşından yapılmıştır. İlk katta olduğu gibi Attik-iyonik tiptedirler. Hepsi eşit profil dizilimi gösterirler ancak özenli işçilik ve boyut bakımından çeşitli farklara sahiptirler. Yukarıdan aşağıya doğru profil dizilimleri şu şekildedir:

- Torus
- Scotia
- Geniş bir torus
- Plinthos

Kaideler birkaç örnek dışında (Kat. No. 117, 118-22cm; Kat. No. 112, 119 24cm) Geri kalanların tamamı 21,5 cm yüksekliğe sahiptir. Plinthosların genişlikleri 57-61cm arasındadır. Üst taban çapları ise 43-49cm arasında değişmektedir. Kaidelerin bazı örneklerinin alt kısmında üst taban çapı ile aynı ölçüde daireler bulunur. Bu daireler bazı örneklerde üç ya da iki çizgi ile çevrelenmiştir (Kat. No. 114, 116, 118). Geri kalan örneklerde ise alt yüzeyden belli olacak şekilde daireler yapılmıştır (Kat. No. 109, 11, 113, 115, 117, 119). Kaidelerin altındaki bu dairelerin ise merkezinde kare şeklinde kenet yuvaları da bulunur (Kat. No. 114, 115, 116, 118) ancak bu bütün kaidelere uygulanmamıştır. Bir örnekte ise kanırtma yuvası bulunmaktadır (Kat. No 116). İki kaidenin alt kısmında Yunanca "θ" taşçı işareti vardır. (Kat. No. 110, 117).

3.2.2.2 Sütunlar

Sahne binasının ikinci katına ait sütunların, tamamı kireçtaşı malzeme ile yapılmıştır. İkinci kattaki sütunların da hiçbiri ilk katta olduğu gibi tam olarak korunmamıştır. Ancak yapılan detaylı belgeleme çalışmalarında sütunların üst tarafı olan 12 adet sumus scapus ve sütunun alt tarafı olan 11 adet ımus scapus tespit edilmiştir. Bu parçalarla birlikte çok sayıda gövde parçası da bulunmaktadır ve söz konusu parçalarla birleşmektedirler ancak parçaların hepsi birleştirilemiştir. (Kat. No. 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132). Bunların yanında ikinci kata ait yarım sütunlar da tespit edilmiştir. Yarım sütunlar, tambur şeklinde 12 adet ayrı parça olarak korunmuştur [115] (Kat. No. 133, 134,

113 İki adet kaide, yarım sütunlara ait olduğu için, yarım sütunlarla birlikte tespit edilmiştir. Bu durumda ikinci katta toplam 14 adet kaide kullanılmıştır.

114 Bu kaide tam neredeyse hiç zarar görmeden korunmuş tek örnektir. Kaideler tanımlamak için oldukça önemlidir.

115 Yarım sütunlarda tambur olarak bulunması gereken sumus scapuslardan biri ve altındaki tambur korunmamıştır. Ancak korunan örnek üzerinden yarım sütun bloklarının sayımı üzerine 7 adet olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu parçalar diğer sütuna yerleştirildiğinde eşit olarak iki sütunda tamamlanmaktadır. Bu sebeple her iki sütunda toplamda 14 parça olması gereklidir.

135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144).

Sütunlar monolittir. İlk kattaki örnekler gibi üst kısımda sumus scapus ve bir şerit, alt kısımda ise keskin kenarlı dar bir ımus scapusa sahiplerdir. Sütunların sumus scapuslarının çapları 40cm iken ımus scapusları 45cm'dir. Sumus scapusdan imus scapusa doğru bir genişleme söz konusudur. Sütunlarda birleşen parçalar üzerinden sütunların 3,15m yüksekliğe sahip olduğu saptanmıştır. Ancak her sütunda bu özellik geçerli değildir[116].

Yarım sütunlara ait iki adet kaide ve üst kısmına ait olan bir adet sumus scapus tespit edilmiştir[117]. Bu bağlamda iki adet yarım sütun olduğu ortaya çıkmaktadır. Korunan ve birleşen bloklardan yarım sütunların, sumus scapuslarında 45cm, gövdelerinde ise 49cm çap ölçülerine sahip oldukları görülmüştür. Blokların her birinin ise derinlikleri 70-90cm arasında değişmektedir. Bu sebeple simetrik bir derinlik ölçüsü takip edilmediği anlaşılmaktadır. Yarım sütunlar diğer kireçtaşı sütunlar gibi üst kısımda sumus scapuslarında bir torus ve bir şerite sahiptirler. Alt kısımda imus scapus yapmak yerine direkt olarak kaide ile bir bütün olarak tasarlama yoluna gidilmiştir. Kaidelerin profil dizilimi şu şekildedir:

- Imus scapus
- Torus
- Scotia
- Geniş bir torus
- Plinthos

Kaidelerin plinthos genişlikleri eşit değildir, yükseklikleri sütunun imus scapus kısmı ile 38-40cm' dir (Kat. No 283-284) (Kat. No 283-58cm; Kat. No. 284-62cm) ve üst taban çapları ise 46cm'dir. Yükseklikleri ise sütunun imus scapus kısmı ile birlikte (Kat. No 283-40cm; Kat. No. 284-38cm). Kaidelerin profilleri özensizdir. Scotiaların içe kıvrılan kısmı perdahlamayıp yarım bırakılmıştır. Keski izleri net olarak görülebilmektedir. Kaidelerden birinin (Kat. No. 283) yarım sütunun imus scapus olan kısmı ise 45^0'lik bir silme olarak yarım bırakıldığı görülmektedir.

Sütunların birinin bütün parçaları korunmuştur. Diğerinin ise bir blok ile sumus scapusunun olduğu kısım eksiktir. Korunan yarım sütunun birleşen parçaları üzerinden sütunların boyları hesaplanabilir. Yarım sütunlar kaide ve sumus scapusları ile birlikte yedi parçadan oluşmaktadır Söz konusu parçaların birleşen örnekleri tespit edilmiştir:

1. yarım sütun (Kat. No. 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139).

116 İkinci kattaki sütunların ilk kattaki örnekler gibi 1/8,5 oranında yapıldıkları ortaya çıkmaktadır. Ancak bazı sütunların boyları da değişkenlik göstermektedir.

117 Yarım sütunlardaki kaideler, diğer tamburlarla bir bütün oluşturdukları için söz konusu parçalar yarım sütunlarla birlikte değerlendirilmiş; kaideler başlığı altında değerlendirilmemişlerdir.

2. yarım sütun (Kat. No. 140, 141, 142, 143, 144).

Yarım sütunların birleşen parçaları üzerinden sumus scapusdan imus scapusa 3,15cm, kaideleri ile birlikte 3,37m uzunluğa sahip oldukları görülmektedir. Bu açıdan diğer sütunlarla, kaideler bileştirildiği zaman ortak ölçü sergilemektedirler.

3.2.2.3 Sütun Başlıkları

İkinci kata ait sütun başlıkları, yerel kireçtaşından yapılmış başlıklardır. Kendi içlerinde belli alt gruplara[118] ayrılırlar. Söz konusu başlıklar bu gruplar üzerinden değerlendirilecektir.

3.2.2.3.1 Tip 1B

Tip 1B'deki kireçtaşı başlıkların yükseklikleri 42-51,5cm arasında değişmektedir (Kat. No. 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154). Alt kısımları düz bırakılmıştır. Alt çapları, 33cm-35cm arasında değişiklik göstermektedir. Aşağıdan yukarıya doğru süslemelerinin ölçüleri Alt Çelenk:14cm, Üst Çelenk: 12cm, kaplama yaprakları 11cm, volüt ve helix 8cm, abakus yüksekliği 4cm'dir. Abakus genişliği ise 52cm-57cm arasında değişmektedir. Başlıkların abakus kısmında üst yüzeyde ise alt çapla eşit kabartma şeklinde daire de bulunur 44cm çapında kabartma şeklinde bir daire bulunur. Daire üzerinde ise iki başlıkta Yunanca "θ" harfi ile taşçı işareti bulunmaktadır. (Kat. No. 152, 154).

3.2.2.3.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Kalmış Korinth Başlıkları

Bu gruptaki korinth başlıkların yükseklikleri 50-51cm arasında değişmektedir. Alt kısımları düzdür. Alt çapları 33cm-36cm arasında değişmektedir (Kat. No. 155, 156, 157). Aşağıdan yukarıya doğru süslemelerinin ölçüleri alt çelenk:14-16cm, üst çelenk 11-15cm, kaplama yaprakları 8-12cm, volüt ve helix 6-9cm, abakus yüksekliği 5cm'dir. Üst kısımda 35cm çapında kabartma şekline bir daire bulunur. Abakus genişlikleri ise 51cm-55cm arasında değişmektedir.

3.2.2.3.3.Tip 3 Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları

3.2.2.3.3.1. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı

Detaylandırılmamış korinth başlığı ikinci katta yer alır (Kat. No. 158). Yüksekliği 51cm'dir. Alt kısmı düzdür. Alt çapı ise 35 cm'dir. Aşağıdan yukarıya doğru süslemelerinin ölçüleri alt çelenk 17cm üst çelenk 12cm kaplama yaprakları 11cm, volüt ve helix 8cm, abakus yüksekliği 3cm'dir. Üst kısımda 41cm çapında kabartma şekline bir daire bulunur. Abakus genişlikleri ise 59cm'dir.

3.2.2.3.3.2. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları

İki adet Detaylandırılmamış plaster korinth başlığı tespit edilmiştir (Kat. No. 159, 160). Bunlardan iyi derecede korunmuştur olan örnek 50cm yüksekliğinde, 1,16m genişliğinde ve 80cm derinliğinde

118 Bk. 3.3.3. Korinth Başlıkları.

dikdörtgen bir blok üzerine bezenmiştir (Kat. No. 159). Aşağıdan yukarıya doğru süslemelerinin ölçüleri Alt Çelenk:15cm, Üst Çelenk: 14cm, kaplama yaprakları 15cm, volüt ve helix 6cm, abakus yüksekliği 5cm'dir. Üst yüzeyinde ise Tip 1B'deki gibi 1cm yüksekliğinde bir daire yapılmıştır.

3.2.2.4 Arşitrav-frizler

Sahne binasının ikinci katına ait tamamı orkhestra ve scaenae fronsa yıkılmış halde tahrip olmuş parçalarla birlikte 32 adet arşitrav-friz tespit edilmiştir (Kat. No. 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195).

İkinci kattaki arşitrav-frizler, ilk kattaki örneklere göre daha basit bir tasarıma sahiptir. Ön yüzlerinde düz bir friz, lesbos ve ion kymationu olan bir taç, üç adet fascia içerirler. Söz konusu fasciaların sadece ilkinin bitiminde inci makara dizisi bulunur. Arka yüzleri ise ilk kata ait örnekler gibi düz profillendirilmiştir. Alt kısımlarında ise soffit bezemeleri olan örnekler de vardır, bunlar ise sahne binasının ön yüzünde yer alır (Kat. No. 165, 168, 173, 178, 185, 190, 195).

Arşitrav-frizler ilk kattaki gibi düz ve iç bükey olarak iki grupta toplanabilir. Düz arşitrav-frizler, yan kenarların birbirine bağlanma noktalarında profillerine ve şekline göre alt gruplara da ayrılabilir:

- Dış kenarları kama şeklinde (cuneus)
- Dış geniş açılı çentik şeklinde (Dado)[119]
- Üç yüzü Bezenmiş Arşitrav-frizler
- Sahne Duvar bloklarından oluşturulmuş blok şeklinde arşitrav-frizler

Arşitrav-frizlerin hepsi 61cm yüksekliğe sahiptir ve 2,50m genişliktedir. Düz olanlar (üç yüzlülerde dahil) üst kısımda 45cm, alt kısımda 36cm derinliğe sahiplerdir. İç bükey arşitrav-frizler ise 1,46m ile 1,97m arasında değişen genişliklere sahiplerdir. Arşitrav-frizlerin üst kısımlarında hepsinde olmamakla birlikte taşıma için kurt ağızı şeklinde yuvalar bulunur. Birleşim noktalarında ise kenet yuvalarına sahiptirler. İç bükey arşitrav-frizlerin bazılarında taşıma yuvalarının blokların boyutlarının büyüklüğü sebebi ile sayıları arttırılmıştır. Arşitrav-frizlerin ön ve yan yüzlerde ise süsleme ve profil ölçü sıralaması şu şekildedir:

119 Söz konusu gruplamalar daha önce M. Spanu tarafından yapılmıştır bk. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 44. Bu tez çalışmasında ise söz konusu arşitrav-frizlerın birbirini takip etmesi sebebiyle aynı gruplamanın revize edilerek takip edilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 3.4 İkinci Kata ait Arşitrav-frizler

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Friz (Düz)	25 cm
Arşitrav tacı	7 cm
Şerit	2 cm
Lesbos kymationu (Tip 5)	2,4-2,8 cm
İon Kymationu Tip 4	2,8-3,3 cm
Facia 1 (Düz)	13 cm
İnci makara	1,1 cm
Facia 2 (Düz)	8,3-9 cm
Facia 3 (Düz)	3,7-5 cm
Soffit (Tip 1-4-5)	85cm-140cm

3.2.2.4.1. İç bükey arşitrav-frizler

6 adet iç bükey arşitrav-friz tespit edilmiştir (Kat. No. 175, 176, 179, 186, 188, 189). Bunların, birinci kattaki örneklerin aksine büyük bloklarla direkt duvara yerleştirilecek şekilde dizayn edildikleri görülmektedir. Süslemeler, blokların içe bükülen kısmında yer alır. Bu kısım arşitrav-frizlerin ön yüzünü oluşturmaktadır. Arka kısımda ise oval kısmın hizasına ve arka duvara gelecek şekilde düz ve sade profillendirilmişlerdir. Duvarla birleşim noktaları ise kaba ve düz bırakılmıştır. İç bükey arşitrav-frizlerin yükseklikleri 61cm'dir. Genişlikleri 1,46-1,97m arasında değişmektedir. Bu ölçü farklılıkları ise sahne binası yerleştirildikleri bölümlerden kaynaklanmaktadır.

3.2.2.4.2. Düz Arşitrav-frizler

3.2.2.4.2.1 Dış Kenarları Kama Şeklinde (Cuneus)

Kenarı kama biçimli arşitrav-frizler, ön yüzleri yukarıda belirtilen sıradaki gibi süslemelere sahiptirler (Kat. No. 168, 173, 178, 185, 190). Arka kısımları sadece düz profiller yer almaktadır. Yan yüzlerde, yarı kısma birleşim noktasına kadar profiller devam ettirilmiştir. Süslemelerin bu kısımlarda yarım bırakıldığı görülmektedir. Buradaki blokların tamamında alt yüzlerde soffitler bulunmaktadır.

3.2.2.4.2.2 Ön Ucu Geniş Açılı Çentik Şeklinde Dado

Dado olarak adlandırılan arşirav-frizler ikinci kattaki kenarı kama biçimli arşitrav-frizlerin columnatio duvarı ile aralarında yer alan örneklerdir (Kat. No. 167, 169, 172, 180, 184, 191). İki yüzü bezenmiştir. Ön taraflarında, kenarı kama biçimli arşitrav-frizlere oturacak şekilde geniş açılı bir çentik

bulunur. Arka kısımları ise columnatio duvarının kalınlığına eşit olacak şekilde kaba bırakılarak duvara monte edilmesi için tasarlanmış dadolara sahiptir. İkinci kattaki diğer arşitrav-friz örnekleri gibi süsleme dizilerine sahiptirler. Birkaç örneğin ön yüzünde kenar birleşim noktasında kenet ve kenet demiri korunmuştur ve bu durum söz konusu blokların nasıl birbirine bağlandığını anlamak için önemli bir veridir (Kat. No. 172, 180, 184).

3.2.2.4.3. Üç yüzü Bezenmiş Arşitrav-frizler

Üç yüzü bezenmiş arşitrav-frizler ikinci kata doğu ve batı kanatlara aitlerdir (Kat. No. 165, 195). Arşitrav-frizler, 2,95m uzunluğa sahiplerdir. Üç yüzü işlenmiş kornişlerle entablatür birlikteliğine sahip oldukları saptanmıştır. Söz konusu örnekler, ikinci kattaki arşitrav-frizle aynı süsleme dizilimine sahiptirler. Bunun yanı sıra alt kısımlarında yer alan soffit örnekleri ise blokların uzunluğuna göre yapıldıkları için soffitler arasındaki en uzun örneklerdir.

3.2.2.4.4. Columnatio Duvar Bloklarından Oluşturulmuş Arşitrav-frizler

Sahne binasının duvarlarında blok olarak kullanılan arşitrav-frizler bir yüzü arşitrav-friz şeklinde dizayn edilmiş mimari yapı bloklarıdır (Kat. No. 170, 171, 174, 179, 181, 182, 183, 187, 192, 193, 194). Sadece ön yüzleri süslüdür. Diğer kısımları düz bırakılmıştır. Buradan duvarı oluşturan bloklar olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Diğer arşitrav-frizlerle aynı profillerinde aynı süsleme ve ölçü dizilimine sahiplerdir. Hepsi standart olarak 61cm yüksekliğe sahiplerdir. Hepsinde derinlik 77cm olarak tespit edilmiştir. Genişlikleri ise 1,65-1,67m arasındadır. Üst kısımlarında taşımak için kullanılan kurt ağızı yuvaları bulunur. Ancak birleşim noktalarında kenet yuvaları tespit edilmemiştir.

3.2.2.5 Kornişler

Sahne binasının ikinci katına ait kornişler ilk katta olduğu gibi ikinci katta da mimari bloklar arasında en fazla sayıya sahip olanlardır. Blokların hepsi orkhestra ve scaenae fronsa yıkılmış şekilde şekilde bulunmuşlardır (Kat. No. 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222). Tüm kornişlerden iyi derecede korunmuş tam blok olmak üzere toplamda 27 parça tespit edilmiştir[120]. Kornişlerin ilk katta olduğu gibi sahne binasının plan tasarımına göre dizayn edildikleri görülmektedir. Kornişler, köşe (iç ve dış), düz (bezemeli ve bezemesiz) ve iç bükey forma sahiplerdir. Kornişler hemen hepsi standart olarak 43cm yüksekliğe sahiptir. 40-45cm ölçülerinde örnekler de bulunur. Genişlikleri ise özellikle sahne binasında yerleştirildikleri kısma göre değişiklik göstermektedir. Bunun sonucu olarak ilk katta olduğu gibi 60-160cm arasında değişen genişliklere sahip olan kornişler görülebilir.

120 Çalışma içerisinde sahne binasının ikinci katına ait kornişler, merkez alınlıkta da bulunurlar. Ancak merkez alınlığın gerek katalogda gerekse de çalışmada bir bütün olarak değerlendirilmesi için merkez alınlıkla birlikte kataloglanarak değerlendirilmişlerdir.

İkinci kata ait örnekler kendi içlerinde ortak özellikler barındırırlar. Hepsi korinth düzeninde kornişlerdir. Korniş alınlarının düz olması, konsolların yan ve ön yüzlerinde volütlü olması ve sima kuşakları üzerinde yer alan palmetler ve lesbos kymationlarının stilleri aynı olması standart özellikleridir. Kornişlerin üst kısımdaki sima kuşağından aşağıdaki ion kymationuna kadar yukardan aşağıya süsleme dizilimleri ise şu şekilde olduğu tespit edilmiştir. Kornişler üzerindeki profillerin yükseklikleri tamamen eşit değildir, alınlıklarda olduğu gibi milimetre bazında veya en fazla bir veya iki santimetre farklılıklar gösterir. Her iki katta ortalama olarak, aşağıdaki ölçülere sahiptirler:

Tablo 3.5 İkinci Kata ait Kornişler

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Düz fascia	3-5 cm
Sima (Yan dallı Açık palmet ve Ayırıcı motifler)	8,5-9 cm
İnci makara	2 cm
Korniş Alnı (Düz)	5-5.5 cm
Konsollar (Ion kymationu ile çerçevelenmiş yan yüzlerde ve ön yüzlerde volütler) ve Rozetler	8 cm
Lesbos Kymationu (Tip 2)	4 cm
Diş sırası	5,5-6cm
İon Kymationu (Tip 4-5-6)	4-5 cm
İnce bir Silme	1 cm

Kornişlerin ikinci kata ait bazı örneklerinin üzerinde taşçı işaretleri de tespit edilmiştir. Bunlar yunanca harflerle yazılmışlardır. İkinci katta ise bir örnekte "O" (Kat. No. 209) tespit edilmiştir.

3.2.2.5.1 Köşe Kornişler

3.2.2.5.1.1 İç Köşelerde Yer Alan Kornişler

İkinci kata ait iç köşe kornişler birinci kattan farklı olarak köşe yapan kısımlara dörtgen formlu bir konsol yerleştirilerek uzun tarafta bir ya da iki konsol, kısa tarafta köşedeki konsolun yanına bir rozet gelecek şekilde bir dizilime sahiplerdir (Kat. No. 203, 205, 216). Konsolların sayısı her blokta rozetlerin genişliklerine göre de değişiklik göstermektedir.

3.2.2.5.2 Üç Yüzü İşlenmiş Kornişler

Üç adet üç yüzü işlenmiş korniş korunmuştur (Kat. No. 196, 199, 221). Bunların, sahne binasının ikinci katında doğu ve batı köşelerde, üç yüzlü arşitrav-frizlerin üzerinde yer aldıkları tespit edilmiştir. Söz konusu kornişlerin arşitrav-frizlerin üzerini tamamen kapatacak şekilde iki yüzü işlenmiş

parçaları da bulunur (Kat. No. 197, 198, 200, 220, 221, 222).

3.2.2.5.3 İç bükey Kornişler

İç bükey kornişler, sahne binasının ikinci katında ilk katta olduğu gibi niş yapan kısımlarında yer almaktadır (Kat. No. 206, 207, 208, 209, 212, 213). İkinci kattaki örneklerin süsleme dizilimleri aynı şemayı takip eder. Kornişler, ucu kesik "V" formuna sahiptirler. Nişlere etrafını dairesel olarak yerleştirilebilmek için bu şekilde yapıldıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, bazı örneklerde arka kısımda hatıl yuvaları da bulunmaktadır (Kat. No. 209, 213, 215).

3.2.2.5.4 Düz Kornişler

3.2.2.5.4.1 Düz Bezemeli Kornişler

Sahne binasının ikinci katına ait 4 adet düz bezemeli korniş tespit edilmiştir. (Kat. No. 206, 212, 218, 217). İlk kattaki düz bezemeli kornişler iç ve dış korniş örnekleri gibi korniş alınları yivli ve konsolları ise "S" profilli ve düz tarzdadırlar. Ölçüleri diğer kornişlerle aynıdır ve süslemeleri ortaktır.

3.2.2.5.4.2 Düz Bezemesiz Kornişler

İkinci katta, sahne binasının merkez alınlığın altında yer alan ikinci katın valva regiasına ait düz korniş parçaları da tespit edilmiştir (Kat. No. 161, 162, 163, 164). Söz konusu örneklerin yükseklikleri 43-50cm, genişlikleri ise 80-114cm arasında değişmektedir. Bu kornişlerden biri ise doğu köşedeki alınlığın yan yüzünde yer almaktadır (Kat. No. 202). Kapı üzerinde yer alan kornişlerin ise profilleri ve ölçüleri şu şekildedir.

Tablo 3.6 İkinci kat Valva Regia Kornişleri

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Fascia	3cm
1. Sima	3 cm
2. Ovolo	13 cm
3. Korniş alnı	10 cm
4. Eğik korniş burnu	1 cm
5. Askı plakası	20 cm
6. Kyma reversa	5 cm
7. Düz şerit	9 cm
8. Düz şerit	9 cm

3.2.2.6 Alınlıklar

Sahne binasının ikinci katına ait alınlıklar, 1993 yılındaki Müze temizlik çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan alınlık dışında (Kat. No. 223, 224) ayrı parçalar olarak orkhestra içine yıkılmış halde olarak tespit edilmiştir. (Kat. No. 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240). Tüm parçalar bir araya getirildiğinde tespit edilen tüm alınlık blokları ile 5 adet alınlık saptanmıştır. Bu alınlıkların kendi içlerinde geniş açılı, iç bükey ve kırık alınlıklara sahip merkez kırıklı alınlık olarak tiplere ayırmak mümkündür:

Geniş açılı ve iç bükey alınlıklar, temelde aynı dizayn prensibine sahip dört ayrı parçadan oluşur. Bunlar, iki yan parça, onlarla birleşen bir tepe parça ile tepe parça üzerine gelen bir modüler bir akroterdir[121]. Alınlıkların her iki köşesinde birer köşe akroter daha bulunur. Bloğa birleşik olan bu örnekler tepe akroterlerle aynı şekilde palmet bezemesine sahiplerdir.

Alınlıkların üzerindeki süslemeler ve bu süslemelerin yer aldığı profiller kornişlerle aynı sıralamada ve aynı ölçüde bezenmiştir. Profillerin yükseklikleri arasında birkaç milimetre veya santimetre farklılıklar bulunabilmektedir. Genel olarak aşağıdaki sıralamaya; ortalama olarak da aşağıdaki ölçülere sahiplerdir:

121 Tepe parçaların üzerinde akroter yuvaları yer alır. Ancak herhangi bir kenet yuvası gözlemlenmemiştir. Bu yuvalara oturan üç akroter de alınlıklarla birlikte ele geçmiştir.

Tablo 3.7 Alınlıklar

Süsleme ve Profil	**Ölçü**
Düz fascia	4 cm
Sima: Açıl Yan Dallı Palmetler ve Ayırcı motifler	8,5-9 cm
İnci makara	2 cm
Alın: düz	4 cm
Konsol (Ion kymationu ile çerçevelenmiş ön ve yan yüzleri volütlü) ve Rozetler	10 cm
Lesbos Kymationu: Tip 2	4 cm
Diş sırası: 5,5-6-4,5cm	5,5-6-4,5cm
Ion kymationu Tip 4	4-5cm
Şerit	1 cm

3.2.2.6.1 Geniş Açılı Üçgen Formlu Alınlıklar

Üçgen formlu alınlıklar (Kat. No. 223, 240) iç bükey alınlıklar gibi dört parçadan oluşurlar ancak burada birleşen parçalar geniş açılı bir üçgen oluşturmaktadır. Bu alınlıklarda İç bükey alınlıklardaki modüler akroterin tasarımında da değişikliğe gidilmiştir (Kat. No. 243)[122]. Alt tablasında alınlığın tepe noktası gibi üçgen bir yuva açılarak doğrudan tepe parçaya oturtulmuştur. Bu gruptaki alınlıklar iyi derece korunmuş örneklerdir. Alınlıkların tepe parçaları iyi derece de korunmuştur. Tepe parçaları, 80-60cm yüksekliğe, 80-115cm genişliğe ve 70-110cm derinliğe sahiptir. Yan parçalar ise 90-140cm genişliğe, 70-90cm derinliğe sahiplerdir. Bu durum parçalarda simetrik ölçünün takip edilmediğini göstermektedir. Tepe parçaların, ikisi aynı tasarıma sahiptir. Alınlıkların, yan parçalarının iç kısımlarının birleşim yerlerinde kırlangıç kuyruğu formunda kenet yuvaları, üst kısımlarında hatıl yuvaları ve onların yanında kurt ağızı yuvaları bulunur.

Bunların yanında alınlıkların üst taraflarında hatıl yuvaları da yer alır. Hatıl yuvaları 30x30cm genişliktedir. Söz konusu yuvalar büyük hatıllar için tasarlanmıştır ve çatı ve sahne binası inşa sırasında konstrüksiyonunu destekleyen hatıllar için yapıldıkları anlaşılmaktadır.

3.2.2.6.2 İç bükey Alınlıklar

İç bükey alınlıklar ön yüze ve yan yüzlerinde iç bükey şekilde içe doğru kıvrılarak bir yay oluşturdukları ve tepe parçada düz bir yüzeyde birleştikleri için şekilde adlandırılmışlardır (Kat. No. 224, 239). İç bükey alınlıklar dört parçadan oluşurlar. İyi korunmuş bu alınlıklardan biri alınlıkların anlaşılması için önemli veriler sunar (Kat. No. 239). Bu örnekte, tepe parçası, 80cm yüksekliğe, 1m genişliğe ve 77cm derinliğe sahiptir. İki adet yan parçanın iç kısmına açılan yuvaya oturduğu anlaşıl-

122 Bu örnekten bir adet bulunmuştur. Ancak parçaların tasarımından ötürü diğer parçada olması gerektiği düşünüldüğünden ortak bir özellik olarak değerlendirilmiştir.

maktadır. Tepe parçasının ön yüzünde, her iki yandan iç bükey olarak gelen iki sima kuşağı, yukarıda 35cm genişliğinde düz bir çizgide birleşirler. Birleşen düz çizgiye ise palmet yapraklarından oluşan akroterler yerleştirilmiştir[123]. Yan parçalar ise tepe parçasının iç bükey aksını takip edecek şekilde her iki yanda tepe parçayla birleşir. Yan kısımda kullanılan parçaların genişlikleri 1,25-1,60m; derinlikleri ise 60-80cm arasında değişmektedir. Bu durum simetrik olmayacak şekilde tasarlandıklarını gösterir. Söz konusu ölçülerden birleştirildiklerinde alınlıkların 1,30m yüksekliğe 2,60m genişliğe sahip olduğu anlaşılır. Aynı zamanda geniş açılı üçgen alınlıklar gibi yan yüzlerinde yan parçalarının iç kısımlarının birleşim yerlerinde kırlangıç kuyruğu formunda kenet yuvaları, üst kısımlarında hatıl yuvaları ve onların yanında kurt ağızı yuvaları bulunur. Bunların yanında alınlıkların üst taraflarında hatıl yuvaları da yer alır. Hatıllar yine 30x30cm genişliktedir. Söz konusu yuvalar büyük hatıllar için tasarlanmıştır ve çatı ve sahne binası inşa sırasında konstrüksiyonunu destekleyen hatıllar için yapıldıkları anlaşılmaktadır.

3.2.2.6.3 Merkez Kırıklı Alınlık

Merkeze yer alan kırıklı alınlık diğer ikinci kata ait parçalar gibi orkhestranın içinde yıkılmış şekilde ortaya çıkarılmıştır. Merkez alınlığın öne çıkıntı yapan iki dik üçgen ve bunlara bağlanan arkada bir alınlık tepe parçası tarafından şekillendirildiği görülmektedir. Alınlığın buradan bir tepe parça (Kat. No. 229), düz kornişler (Kat. No. 230, 231, 233, 237), iç köşe kornişler (Kat. No. 231), dış köşe kornişler (Kat. No. 227, 232) ve simasız kornişler (Kat. No. 235, 236), diğer alınlıklar gibi iki yan parça (Kat. No. 225, 234) ile tamamlandığı görülmektedir. Alınlığı oluşturan mimari parçaların bağlayıcıları olan bloklar, alınlığın formunu takip eden üçgen dikdörtgen ve çokgen kenarlı bloklardır. Alınlık, belli kısımlarında çok fazla tahrip olduğu için bazı parçaları eksiktir. Ancak korunan kısımları sayesinde eksik olan parçaların yerleri tespit edilmesine olanak verir. Tüm parçalar bir araya getirildiğinde 3,36m yüksekliğe, 7,96m genişliğe ve 2,36m derinliğe sahip oldukça büyük bir alınlık tasarımı ortaya çıkmaktadır.

Alınlığın ilk kademesini oluşturan dik üçgen şeklindeki kırıklı alınlıklar, 1,30m yükseklikte ve 2,60m genişlikte ve 1,65m derinliktedirler. Bunlar üst kısımda yukarıda sayılan dış köşe korniş, düz köşe korniş yan alınlık ve alt kısımda simasız kornişlerden oluşur ve içe doğru dönüş yaparlar. Ölçülen kısımlardan ½ oranında yapıldıkları anlaşılmakta ve tam bir dik üçgen simetrisi izledikleri görülmektedir. Alınlıkları birleştiren bloklardan sadece biri koruna gelmiştir (Kat. No 238). Söz konusu bloğa ise alınlığın tepe parçası oturacak şekilde bir yuva açılmıştır. Her iki kırıklı alınlıktan iç köşe kornişler vasıtası ile ikinci kademeye bağlantı sağlanmıştır. Buradan da iki düz korniş vasıtası ile tepe parça olduğu ikinci kademe bağlanarak oluşturulmuştur. İkinci kademe öndeki dik üçgen kırıklı alınlıklardan 77cm daha yüksekte yapılmıştır. Burası sahne binasının en yüksek kısmını da oluşturmaktadır. Alındığın tepe parçası, columnatio duvarının üzerine oturtulmuştur. Üzerinde diğer alınlıklarda olduğu gibi bir akroter yuvası yapılmıştır. Ancak bu akroter diğer alınlıklardan farklı olarak oldukça büyük ve geniş

123 Akroterin üzerindeki süslemeler için bk. **3.3.10. Akroterler**

bir yuvaya sahiptir. Buradan büyük cepheli yapıların merkez kısımlarında kullanılan alınlıklardaki gibi büyük bir akroterin oturtulduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu akroter korunmamıştır. Tepe parçasının her iki yanında bulunan iki iç köşe kornişlerin alınlığın üst kısmı ile aynı açıda açılan yuvalara sahiptir. Büyük ihtimalle bu uygulama çatı konstrüksiyonu ile ilişkili olmalıdır.

3.2.2.7 Akroterler

Alınlıklara ait akroterler palmet şeklinde tasarlanmış daha çok antefix formunu andıran örneklerdir[124]. Tepe akroterlerin yükseklikleri 30cm genişlikleri ise 37-47cm arasında değişmektedir (Kat. No. 241, 242, 243). Temel olarak alt kısımda 3-5cm ölçülerinde bir bant bulunur. Söz konusu bantlar, iç bükey arşitrav-frizlerin üzerine yerleştirilen örneklerde düz, üçgen formlu alınlıklara yerleştirilenlerde bant üzerinde üçgen tepe parçaya oturacak şekilde bir yuva açılmıştır. Yuvanın oturduğu bölümü alınlıklara ait tepe parçaların üzerinde de görmek mümkündür. Akroterlerin sadece görünen ön cepheleri nitelikli olarak bezenmiştir. Arka ve yan kısımları kaba olarak bırakılmıştır. Yan yaprakların arkasındaki boşluklardan yüksek plastik olarak çalışıldıkları anlaşılmaktadır. Köşe akroterler ise genel olarak aynı tiptedirler ve bütün alınlılarda korunun örnekler üzerinden benzer tasarım izledikleri ancak tepe akroterlerden farklı olarak her iki yüzünde işlendiği görülür. Yalnızca bir örnekte bir yüzün kaba bırakıldığı görülmektedir (Kat. No 223)[125].

3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler

Diocaesarea Tiyatrosu'nun mimarisi üzerine çalışmalar olmasına karşın, bu çalışmaların yüzeyde bulunan malzemenin incelenmesini içermesi ve kazı çalışmalarına dayanmaması sebebiyle değerlendirmelerde eksiklikler ortaya çıkmıştır. Kazıların olmaması sebebiyle, Tiyatro'nun mimarisi tamamen aydınlatılamamış ve yazıtla sadece tarihlemesi sayesinde tespit edilebilen süslemeler için değerlendirmeler ve öneriler yapılabilmiştir[126]. Gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonunda sahne binasının çok az bir bölümünün yüzeyde olduğu, kalanının orkhestra ve scaenae frons içerisine yıkıldığı anlaşılmıştır. Taşların kaldırılması ile çok zengin bir mimari süsleme repertuarı ile karşılaşılmıştır[127].

124 Akroterler üstündeki süslemeler için bk. 3.3.10. Akroterler

125 Aynı parça üzerinde alınlığın yan yüzü de işlenmemiş sadece profiller işlenmiştir.

126 Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasının süslemeleri kapsamlı olarak ilk olarak M. Spanu tarafından Tiyatro ile bir bütün halinde değerlendirilmiş, ardından D. Kaplan tarafından Kilikia Roma İmparatorluk Dönemi süslemeleri kapsamında doktora tezi çalışmasında tekrar ele alınmıştır. Özellikle Tiyatro'nun yazıtlı sahne binası için M. Spanu tek bir yapı inşa evresini olduğunu savunurken, D. Kaplan ise onarım ya da genişletme ile iki evreye sahip olduğunu önermektedir. Bk. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85-87; Marcello Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", içinde *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches,* eds. Michael Hoff ve Rhys Townsend, (Oxford: Oxbow Books, 2013), 101-103; Deniz Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2013), 147, Dipnot 341; Deniz Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* (Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları, 2019), 109.

127 Tiyatro'da 1993 yılında Silifke Müze Müdürlüğü temizlik çalışmaları gerçekleştirmiştir. 2017 yılında Prof. Dr. Ümit Aydınoğlu danışmanlığında Silifke Müzesi tarafından başlatılan kazı çalışmalarında sahne binası ve orkhestra ortaya çıkarılmıştır. Bu sayede sahne binasının çok az bir bölümünün yüzeyde olduğu, kalanının tiyatronun orkhestrası ve scenae frons içerisine çöktüğü anlaşılmıştır. Kazı Müze Müdürlüğü tarafından devam

Kazılar sonucu açığa çıkarılan sahne binasına ait arşitrav-friz, korniş ve alınlıklar üzerinde çok sayıda mimari süsleme örnekleri bulunur. Bunlar palmet dizileri, ayrıcı motifler[128], konsollar, tavan kasetleri, astragaller/inci-makara, ion kymationları, lesbos kymationları, korinth başlıkları, soffitler, antemion akroterler ve köşe akroterleri, kıvrıldal/Ranke, oluk/dil-yiv ve akanthus frizleri gibi zengin bir repertuardan oluşur.

Bu bölümde bu parçalar üzerinde bulunan süslemeler sahne binasındaki ele geçen tüm parçalar birleştirilerek bir bütün olarak gruplanmıştır. Bu gruplar söz konusu süslemeler açıklanırken alt başlıklar altında değerlendirilerek ayrıntıları verilecektir. Gruplar içinde tespit edilen her bir süsleme elemanına bulunduğu grup ya da grup harfi ile sayı verilmiştir. Bu verilen sayılar üzerinden bir ayrıntılı bir süsleme kataloğu oluşturulmuştur. Metin içerisinde söz konusu katalog üzerinden incelemeler yapılacaktır.

3.3.1. Palmet Dizileri

Diocaesarea Tiyatrosu'nda sahne binasının her iki katında bulunan alınlık ve kornişlerinin sima kuşakları üzerinde toplamda üç ana grup ve bunlar altında 43 alt tipe ayrılan palmet tespit edilmiştir. Bunlar Kapalı Palmetler, Açık Palmetler ve Açık Yan Dallı Palmetler olarak üç ana grupta toplanmıştır[129]. Bununla birlikte bu gruplardaki palmetler alınlık ve kornişlerdeki süslemeler üzerinde tespit edilen aynı tipleri temsil eder. Parça ve oyulma stiline göre kaba ya da ince işçilikli olsalar da aynı stili yansıtırlar. Dizilerde, bir kapalı ve bir açık olarak ilerleyen palmetler, Antoninuslar Dönemin'e (MS 164) ve yan dallı açık palmetler ile ayrıcı motifler ise Severuslar Dönemi'ne (MS 193-217) tarihlenirler.

3.3.1.1. Kapalı Palmetler

Kapalı palmetler ortada bir eksen yaprak ve eksen yaprağın her iki yanında üçer yan yapraktan oluşur. Toplamda yedi yaprağa sahiptirler. Kapalı palmetler kornişler üzerindeki inci-makara dizisi üzerindeki sima kuşağında dairesel bir göbek bağından yükselirler. Açık palmetlerle dönüşümlü bir açık ve bir kapalı olacak şekilde seyreden bir şemayı takip ederler.

Kapalı palmetlerin dairesel göbek bağından çıkan kıvrık dalların varlığı söz konusudur. Kıvrık dallar üzerinde yer aldıkları palmetlere göre boyutlandırılmış, içeri ve dışarı kıvrılan volütler ve küçük parmaklar bulunur.

Kapalı palmetlerin tamamı, açık palmetlerle bir sıra izleyecek şekilde sahne binasının birinci katında bulunan kornişler üzerinde yer alır.

---

ettirilmiş bütün taşlar çöktüğü in situ yerlerinden taş tarlasına alınmıştır.

128 Bu süslemelerde M. Spanu'nun verdiği isim tercih edilmiştir. Bk. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 30.

129 Söz konusu palmetler, diğer Küçük Asya Kentlerindeki yapıların üzerindeki gibi standart tasarım sergilemezler. Farklı stilde bir şema takip ediyor olmaları bu şekilde bir gruplama gerektirmiştir. Bunun yanı sıra aşağıda bu gruplardan sonra incelenecek olan "Ayrıcı Motifler" başlığı altında da eksen yaprağa sahip ve eksen yapraksız kapalı ve açık palmetler bulunur. Bu tip palmetler C grubunda yer alan palmetler arasında ayırıcı motif olarak kullanıldıkları için söz konusu palmet gruplarına dahil edilmemişlerdir.

Bu gruptaki palmetler alt tiplere sahiptir. Tipler arasındaki farklılıklar yan yapraklar ve eksen yaprakların stillerindeki farklılıklardan, kıvrık dallara sahip olmalarından, dairesel göbek bağından çıkmalarından kaynaklanır. Kapalı palmetlerde eksen yapraklar, bazı örneklerde kalın bir şekilde başlarlar, ortada incelerek uca doğru bombe yapıp kalınlaşırlar ve tekrar daralarak sivri bir şekilde biterler (A-1, A-2, A-7). Bazı örneklerde ise eksen yapraklar göbek bağından düz bir şekilde çıkıp uca doğru daralarak sivri bir uçla biter (A-3, A-6, A-10, A-11, A-13). Bir örnekte ise eksen yapraklar göbek bağından dar bir şekilde başlayıp uca doğru olukları seçilecek şekilde genişler (A-5).

Yan yapraklar ise birbirlerine değerek göbek bağı üzerinden "S" şeklinde bir kıvrım yaparak uca yükselir ve uçlarında bir içe kıvrılan bir spiralle (A2, A3, A-4, A-5, A-6, A-7, A-8, A-9, A-10), içe kıvrılan sivri bir uçla (A-1, A-6, A-11, A-12) biterler. Bazı örneklerin spiralleri merkezinde matkap deliği bulunur (A-3, A-5, A-9, A-10). Bir örnekte yan yapraklar da ise ince bir oluk görülür (A-5). Bunun yanı sıra bir palmet ise kaba ya da yarım bırakılıp, sadece eksen yaprakları ve yan yapraklarının ucu sivriltilerek yapılmıştır (A-13).

Bazı kapalı palmetlerde kıvrık dal varlığı da söz konusudur. Bu örneklerde ise kıvrık dallar üzerinde palmete göre boyutlandırılmış (A-7) ve hem içeri hem dışarı (A-8) kıvrılan volütler ve dal üzerinde iki parmak (A-9) görülür. Birkaç örnekte ise yan küçük dallar göbek bağı üzerinden kıvrılarak içe doğru kıvrılmış bir volüt yapar. (A-10, A-11). Aynı zamanda bu kıvrık dallar hemen yanındaki açık palmetin alt yan yaprağının parmaklarına dokunur.

3.3.1.2. Açık Palmetler (Akanthuslaştırılmış)

Açık palmetler ortada bir eksen yaprak ve eksen yaprağın her iki yanında bir örnekte üçer yan yapraktan, diğer kalanların tamamı ikişer yan yapraktan oluşur. Toplamda beş ve yedi yaprağa sahiptirler. Açık palmetler inci-makara dizisi üzerindeki sima kuşağında dairesel bir göbek bağından yükselirler. Kapalı palmetlerle dönüşümlü bir açık ve bir kapalı olacak şekilde seyreden bir şemayı takip ederler.

Açık palmetlerin tamamı A gurubu kapalı palmetlerle aynı dizi içerisindedirler. Sahne binasının birinci katında bulunan kornişler üzerinde yer alırlar.

Bu gruptaki palmetler 15 alt tipten oluşur. Tipler arasındaki farklılıklar tıpkı açık palmetlerdeki gibi yan yapraklar ve eksen yaprakların stillerindeki farklılıklardan, kıvrık dallarının farklı şekillere sahip olmasından ve çıktıkları dairesel göbek bağının şeklinden kaynaklanır. Açık palmetlerin üzerinde de kapalı palmetler gibi dairesel göbek bağından çıkan kıvrık dalların varlığı söz konusudur. Kapalı palmetlerle aynı şekilde kıvrık dallar üzerinde yer aldıkları palmetlere göre boyutlandırılmış, içeri ve dışarı kıvrılan volütler bulunduğu gibi sade ya da sarmaşık şekle kıvrık dallar da bulunur. Bu kıvrık dallar yanlarındaki kapalı palmetlerin kimi örnekte göbek bağına kimi örnekte ise yan yapraklara dokunur (B-4, B-7) ya da direkt spiraller yaparak bağlanır (B-11).

Eksen yapraklar bazı örneklerde düz bir hatta sahipken (B-3, B-5, B-6, B-9, B-13, B-14), Bazı örneklerde ise göbek bağından çıktıktan sonra ortada daralır ve uca doğru bombe yapıp yine daralarak sivri bir şekilde biterler (B-1, B-4, B-7, B-8, B-11, B-12). Bu örneklerin bazılarında ise düz bir sırt çizgisi görülür. (B-1, B-4, B-5, B-7, B-8, B-10, B-11, B-12).

Yan yapraklar, bir örnek hariç bütün örneklerde her iki tarafa bir yay şeklinde açılır. Söz konusu örneklerin bazısı göbek bağından bazısı ise eksen yaprağa bağlanarak (B-2, B-3) çıkarlar. Yan yaprakların tamamında üst ve alt yapraklarının üzerinde üç parmak bulunur. Aynı zamanda yan yapraklar yan taraflarındaki kapalı palmetlere üst ve alt yaprakları ile dokunurlar. Bazı kaba örneklerin dışında (B-12, B-13, B-14) yan yaprakların tamamı olukludur. Sadece bir örnekte yan yapraklar üç adet olup bir çentikle basit iki parmağa ayrılmıştır (B-15).

Açık palmetlerin göbek bağından kıvrık dalların çıktığı örnekler de vardır. Bazısı nispeten kalın olan bu kıvrık dallar, bazı örneklerde hafif kıvrıma sahip sade bir şekilde (B-3, B-4), bazı örneklerde içeriye ve dışarıya kıvrılan volütler şeklinde (B-5, B-6), bazı örnekler de ise ucu çatallı şekilde bazı örnekler ise içe doğru kıvrılmış bir kıvrık dalla (A-12) görülürler (B-7). Bunların yanı sıra bir örnekte ise bu kıvrık dalların alt yan yaprakların altında spiral şeklinde başlayıp bir diğer kapalı palmete bağlanan bir palmetin de varlığı söz konusudur (B-11).

Bunlara ek olarak bu gruptaki bazı palmetler yarım kalmış örnekler olarak dikkat çeker (B-12, B-13, B-14)[130]. Bunlar yukarıda bahsedildiği gibi yukarıda tamamlanmış örneklerin sadece dış hatlarına sahiptirler. Aynı zamanda bu gruptaki palmetlerin bazı örnekleri tam anlamıyla oturtulamadığı için sığdırma kaygısı ile oldukça geniş yapılmıştır[131]. Son olarak bir açık palmet, diğer palmetlerden farklı olarak eksen yaprağın her iki yanında üçer yan yaprağa sahiptir. Yapraklar bir çentik aracılığı ile parmaklara bölünmüştür. 3. Yan yaprak alt kıvrılarak tıpkı kapalı palmetlerdeki gibi bir volüt oluşturmuştur (B-15).

3.3.1.3. Yan dallı Açık Palmetler

Yan dallı açık palmetler ortada eksen yaprak ve eksen yaprağın her iki yanında ikişer ya da üçer yan yapraktan oluşur. Toplamda beş ya da yedi yaprağa sahiptirler. Bu palmetlerde A ve B grubundaki palmetler gibi inci-makara dizisi üzerindeki sima kuşağından düz bir banttan yükselirler. Ancak diğer gruplardan farklı olarak tüm palmetlerde bu bandın altında sivri bir tomurcuk ve iki yan dal bulunur. Yan dallar[132] dikey ve yatay olarak bir palmetlerin hemen yanındaki ayrıcı motife bulunan banda bağlanır.

130 Yarım kalmış süslemeler palmetler dizileri gibi kimi korniş blokları üzerinde inci makara silmesinde, kimi kornişlerde ise lesbos kymationu silmesinde mevcuttur. Bu da sahne binasının süslemelerinin bazı bloklar üzerinde tam anlamı ile bitirilemediğini gösterir.

131 Kat. No 047'de iç bükey korniş parçasının sima kuşağındaki boyutu oldukça genişletilerek yapılmış palmet üzerinde bu durum görülebilir.

132 Yan dalların tamamı kıvrık dal özelliklerine sahiplerdir.

Bazı örneklerde tomurcuk ve dallar palmetlerle simetrik bir düzen takip ederken bazı örneklerde ise palmetlere göre asimetrik hatta yamuk olacak şekilde yapılmışlardır. Dönüşümlü olarak ters bir palmet ve düz bir ayrıcı motifle devam bir şemayı takip ederler.

Yan dallı açık palmetlerin tümü ters bir şekilde ve yanlarında düz bir ayırıcı motifle[133] ayrılan ve palmet ve motiflerin yan dalla bağlandığı dönüşümlü şekilde giden bir şemayı takip ederler. Bu şema ise alınlıklar ve kornişlerin sima kuşaklarının köşe bitimlerinde bulunan XXI no'lu ayırıcı motif olan akanthus yaprağı ile tamamlanır.

Yan dallı açık palmetlerin tamamı sahne binasının iki katında bulunan alınlıklar ve kornişler üzerinde bulunur.

Bu gruptaki palmetler onbeş alt tipten oluşur. Tipler arasındaki farklılıklar yan yapraklar ve eksen yaprakların stillerindeki farklılıklardan kaynaklanır.

Eksen yapraklar, banttan çıkan yan yapraklara bitişik şekilde çıkarlar; sivri bir uca ve keskin bir sırt çizgisine sahiplerdir. Bazı örneklerde kısa ve kalın (C1, C3, C4), bazısında kısa ve ince (C2, C5, C6, C7, C8, C9, C10, C11, C13) bazı örneklerse banttan çıktığı anlaşılır şekilde her iki yan yaprağa bitişik olarak ortada köşe yapacak şekilde kalınlaşır ve tekrar daralarak sivri bir uçla biter (C14, C15).

Yan yapraklar ise bazı örneklerde her ikisi ya da alt yaprak kesiktir. (C1, C3, C7), Bazısında her iki yaprak sivri uçla biter ve akanthuslaşmış görünüm kazanır (C2)[134]. Bazı örneklerin ise üst yan yaprakları (C3), alt yan yaprakları (C4) sivri uçla, bazı örneklerin ise yine üst yaprakları (C4, C7) alt yaprakları (C5) ve her iki yan yaprağı çatallı uçla[135] (C6) biter. Bazı örnekler üst yapraklar çatallı alt yapraklar volüt yapacak şekilde (C-8), üst ve alt yapraklar eşit (C11) ya da bir büyük ve bir küçük parmakla (C9, C10) ve bir örnekte ise üstte sivri altta iki küçük yaprakla biter (C12). Bir örneğin ise yapraklarının alt kısmı dikensi bir görünümle betimlenmiştir (C13). Diğer palmetlerden farklı olarak üç yan yaprağa sahip uçları sivri biten örnekler de bulunur (C14 ve C15). Bu iki farklı örnekten birinin yarım bırakıldığı anlaşılmaktadır (C14).

3.3.1.4. Palmet Dizileri Değerlendirme ve Tarihleme

3.3.1.4.1. Kapalı ve Açık Palmetler

Kapalı ve açık (akanthuslaşmış) palmet örnekleri aynı yapı üzerinde farklı stillere sahip örneklerle çeşitlilik gösteren süslemelerdir. Farklılıklar evre farkından çok, çalışan usta gruplarının[136] farklı

133 Ayrıcı motifler bir sonraki grupta ayrıntılı olarak incelenecektir.

134 Bu tipteki yaprağa sahip örnekler D. Kaplan tarafından Akanthuslaşmış örnekler olarak adlandırılmaktadır. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 148. Bk. Tip I Akanthuslaşmış Açık Palmetler.

135 Bu örnekler D. Kaplan tarafından Severuslar Dönemine atfedilen "*akanthuslaştırılmış*" palmetler olarak değerlendirilmiştir. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 148-149.

136 Palmet süslemelerinde ortaya çıkan düzensizlikler muhtemelen farklı kişilerin veya çalışma gruplarının faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Christine Ertel, "Ornamentik und Rekonstruktion Des Jüngeren

stiller uyguladığına işaret etmektedir. Bunun sebebi olarak açık kapalı palmetlerdeki stillerin genelinde ortak işçilik stiline sahip olmasına rağmen aynı kalite ve forma sahip olmamasını gösterebiliriz[137]. Açıkça görülen bu çeşitlilik dolayısı ile başta Kilikia olmak üzere diğer Küçük Asya bölgelerinde bulunan yapılarda birebir karşılaştırma örnekleri bulunmaz. Buna karşın, Diocaesarea Tiyatrosu'na ait yazıtlı arşitrav-friz parçası ile açık ve kapalı palmetlerin bulunduğu kornişlerin bu yazıtlı arşitrav bloğu ile olan -entablalür birlikteliği- sayesinde tarihlemek mümkündür. Aynı zamanda, çok çeşitli stilde kullanılmaların Antoninuslar Dönemi mimari süslemedeki barok etkisi de göz önüne alınmalıdır[138]. Ancak neredeyse tüm palmetlerdeki stillerin yerel unsurları barındırdığı da[139] göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, bazı bölgelerde karşılaşılan yakın stillerle bölge-atölye ilişkilerine dair fikir yürütülebilir.

Düz açık-kapalı palmet dizileri ile Küçük Asya'da en erken Traianus ve Erken Hadrianus Dönemi'nde karşılaşılır[140] ve bunlar MS 2. yüzyıl içinde yaygın olarak kullanılır. Kilikia'da bu palmet dizilerine MS 2. yüzyıla tarihlenen örnekleri Selinus Traianus kenotafı[141], Tarsus Donuktaş Tapınağı[142] ve de MS 2. yüzyılın ikinci yarısının içlerine tarihlenen Olba Tiyatrosu sahne binasının kornişleri üzerinde rastlanır[143]. Bu sebeple Diocaesarea Tiyatrosu'nda Trianus ve Hadrianus Dönemi'nde ortaya çıkan trendin takip edildiği açıktır.

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki kapalı palmetler içinde yer alan ve sahip olduğu eksen yaprağı-

'Peripteraltempels' in Qanawat", *Damaszener Mitteilungen,* 13 (2002): 187.

137 Wolf Koenigs ve Wolfgang Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", *Istanbuler Mitteilungen*, 29 (1979): 334-335.

138 Sima kuşağı üzerinde farklı şekillerde palmetlerin görülmesi, simetrinin bozulması; serbest, kural kaygısı olmaksızın canlı bir şekilde işleme kaygısı Antoninuslar Dönemi'nin Baroğu ile ilişkilendirilir. Aspendos Tiyatrosu sahne binası süslemelerinde görmek mümkündür. Birol Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", *Adalya,* VIII (2005): 92.

139 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 210-211.

140 Konigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 334-340; Cevat Başaran, "Mimari Bezemeler Işığında II. yy. Ionia ve Pamphyliası", *X. Türk Tarih Kongresi Bildirileri,* (1986): 232; Volker Michael Strocka, *Das Markttor von Milet,* (Berlin: Walter De Gruyter, 1981), 44; Volker Michael Strocka, "Wechselwirkungen der Städtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrian", *Istanbuler Mitteilungen,* 38 (1988): 296; Cevat Başaran, "Anadolu Roma Çağı Lotus Palmet Örgesinde Tip Gelişimi", *Türk Arkeoloji Dergisi,* 28 (1989): 58-59; Jens Rohmann, "Einige Bemerkungen Zum Ursprung Des Feingezahnten Akanthus", *Istanbuler Mitteilungen,* 45 (1995): 115-119; Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, SEMA I,* (Leuven: Brepols, 1997), 166; Kai Jes, "Zur Bauornamentik Des Donuktaş-Tempels", içinde *Tarsos Donuktaş Kazı Raporu.* Ed. Nezahat Baydur (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2001), 50; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 91-93.

141 Claudia Winterstein, "Der Şekerhane Köşkü in Selinus-Berich über die Kampagne 2007", *AST,* 26.2 (2009): 416 Abb. 11; Claudia Winterstein, "Şekerhane Köşkü in Selinus. The Alleged Cenotaph for the Roman Emperor Trajan. Preliminary Report on Current Architectural Research", İçinde *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches,* Eds. Michael Hoff ve Rhys Townsend (Oxford: Oxbow Books, 2013), 168.

142 Jes, "Zur Bauornamentik Des Donuktaş-Tempels", 44, 51; Winfried Held, "Der Donuk Taş in Tarsos. Überlegungen Zur Rekonstruktion und Funktion Eines Kolossaltempels", *Olba,* XVI (2008): 177-179; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 146; Deniz Kaplan, Winfried Held ve Henning Burtwitz, "Tarsus Donuktaş Tapınağı 2012-2013 Yılları Yüzey Araştırmaları ve Sonuçları", içinde Mersin *Arkeolojik Kazıları ve Araştırmalar,* Ed. Ümit Aydınoğlu (Mersin: T. C. Mersin Valiliği Yayınları. 2015), 162-163.

143 Emel Erten ve Deniz Kaplan, "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", *Seleucia ad Calycadnum,* VII (2017): 38 Levha 13. D. Kaplan ve E. Erten bu Tiyatro'nun Diocaesarea Tiyatrosu ile aynı yapı programı içinde yapıldığını önermektedir.

nın yan yapraklar üzerinden taşması ve yapraklarının düz yüzeyli olmasıyla ayrılan bir örneğin (A1)[144] Pamphylia'da MS 2. yüzyıla tarihlenen yapılardaki örnekleri görülür[145]. Ayrıca, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis Apollon Tapınağının korniş simalarındaki palmetlerle de benzerlik taşır[146].

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki kapalı palmetler içinde bir palmetin (A-10) en dıştaki yan yaprakların kıvrım yaparak volüt şeklini alması ilginç bir örnektir. Bu örneğin benzerleri Gerasa Agorası'nın MS 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen dış salonun sağ yan kapısının lentosu üzerindeki kapalı palmetlerde görülebilir[147]. Yaprak bitimleri sivri, yüzeyleri düz yan yaprağa sahip olan kıvrım yapan kapalı palmet örnekler, Pergamon'da yazıtı ile MS 161 yılına tarihlenen Yukarı Gymnasium (Kaisersaal) kornişlerinin simaları üzerinde[148], Rhodiapolis'de Batı Cadde'deki MS 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen kornişlerin simaları üzerinde ve Geç Agora'da Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Asklepieon-Hadrianum

144 A1 nolu kapalı palmet A grubunda tespit edilen diğer palmetlere nazaran kornişlerin sima kuşakları üzerinde en çok kullanılan palmet tipidir.

145 MS 71 yılına tarihlenen Side Vespasian Anıtı bk. Arif Müfid Mansel, "Side Tiyatrosu", *Belleten,* 101-104 (1963): 50; MS 130 yılına tarihlenen Attaleia Hadrianus Kapısı Karl Grafen Lanckoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band I*, (Leipzig: G. Freytag, 1890), 14; Volker Michael Strocka, *Das Markttor von Milet,* 28; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 185; Başaran, "Anadolu Roma Çağı Lotus Palmet Örgesinde Tip Gelişimi", 236; MS 161-168 yılına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 91-93; MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Aspendos Nymphaiumu Claudia Dorl-Kligenschmidt, *Prunkbrunnen in Kleinasiatischen Stadten Funktion im Kontext,* (München: Verlag Dr. Friedrich Pfeil, 2001), 178; Hadrianus Dönemine Tarihlenen Side N1 tapınağı, Arif Müfid Mansel, *Side, 1947–1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları,* (Ankara: TTK Yayınları, 1978), 126; MS 2. yüzyıl ortasına tarihlenen Side Tiyatrosu Arif Müfid Mansel, *Die Ruinen von Side,* 138; Side Tyche Tapınağı Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 348; Arif Müfid Mansel, *Side, 1947–1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları,* 166; MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen Side Devlet Agorası Mansel, *Die Ruinen von Side,* 63; MS 2. Yüzyılın ortasına tarihlenen Side Apollon Tapınağı (N1) ve Athena Tapınağı (N2) Volker Michael Strocka, "Wechselwirkungen der Städtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrian", *Istanbuler Mitteilungen,* 38 (1988): 300; Stefan Pülz, *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, Istanbuler Mitteilungen Beiheft 35,* (Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1989), 42; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 38; Antoninuslar Dönemine verilen Side Nyphaum G, Mansel, *Die Ruinen von Side,* 63. Perge'de Hellenistik Kapıda bulunan MS 117-122 yıllarına tarihlenen Hadrianus Kapısı, Arif Müfid Mansel, "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in Den Jahren 1946-1955", *Archäologischer Anzeiger,* 1956 (1956): 104; Arif Müfid Mansel, "1946-1955 Yıllarında Pamphylia'da Yapılan Kazılar ve Araştırmalar", *Belleten,* 87 (1958): 213; John Bryan Ward-Perkins, "Nicomedia and the Marble Trade", *Papers of the British School at Rome,* 48 (1980): 51; Hadrianus Dönemine tarihlenen Perge güney Hamamı; Geç Hadrianus Dönemine Tarihlenen Nymphaium F3 Mansel, Arif Müfid Mansel, "Ausgrabungen in Pamphylien", *Archäologischer Anzeiger,* 1975 (1975): 92; MS 2. yüzyıl ortalarına verilen Agora Mansel, *Die Ruinen von Side,* 114 ve MS 2. yüzyıl ortasına tarihlenen Tiyatro Arzu Öztürk, "Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters von Perge", (Yayımlanmış Doktora Tezi, Cottbus Teknik Üniversitesi, 1999), 177-190; Arzu Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters In Perge. Denkmaler Antiker Architektur Band XX,* (Berlin: Walter De Gruyter, 2009), 130.

146 Tunç Sezgin, "Hierapolis Roma Dönemi Mimari Bezemeleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2004), Res. 8; Tomasso Ismaelli, *Hierapolis Di Frigia X-Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura, Decorazione E Contesto,* (İstanbul: Ege Yayınları, 2017), 279-392.

147 Emillio Ollavarri Goicoechea, *Excavaciones En El Agora De Gerasa En 1983,* (Madrid: Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos Subdirección General de Arqueología y Etnología, 1986), 26, Pl. IIIa.

148 Paul Schazmann, *Das Gymnasion Der Tempel Bezirk der Hera Basileia. Alter Tümer von Pergamon Band VI.* (Leipzig: Walter De Gruyter, 1923), 57; Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 342 Dipnot 25; Reinhard Köster. *Die Bauornamentik Der Frühen und Mittleren Kaiserzeit: Die Bauornamentik von Milet Teil I.* (Berlin: Walter De Gruyter, 2004), Taf. 130.4

Stoası'nda yer alan kornişlerin simaları üzerinde[149], Laodikeia Traianus Nymphaiumu içinde bulunan ve Geç Traianus Dönemi'ne tarihlenen bir kornişin siması üzerinde[150] ve Laodikeia'da Geç Antoninus-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Aşağı Agora'da bulunan kornişlerin simalarında[151] benzer örnekleri görmek mümkündür.

Bir diğer örnek olan yan yaprağın volüt yaptığı palmetlerin (A-11 ve B-15) benzer örnekleri ile MS 161-168 yılları arasına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu'nun alt kat sima kuşaklarında[152], MS 160-180 yıllarına tarihlenen Sagalossos Aşağı Agora'nın kuzeyindeki Nymphaiuma ait kornişin sima kuşağı üzerinde[153] MS 2. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenen Asklepios-Hygeia Tapınağı'nın korniş bloklarının sima kuşakları üzerinde[154] ve MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenen Adada'da D (İmparatorlar ve Iupitter-Serapis) tapınağının kornişleri üzerinde[155] karşılaşılır. Bir örneğin ise (A-5) göbek bağı üzerinde kırık olsa da kaide yaprağın stilize şekilde bezendiği görülür. Kaide yaprakların bezendiği palmet örnekleri ile ise yine Aspendos Tiyatrosu birinci kata ait kornişlerin sima kuşaklarında rastlamak mümkündür[156].

Diocaesarea'da bazı palmetler üzerinde (A3, A5, A9) yan yaprakların spiral bitimlerinin merkezinde matkap deliklerinin tespit edilmesi de da Severuslar Dönemi'nde görülen matkap delikleri ile yapılan filigran stile işaret eder[157]. Kapalı palmetlerde yan yaprakların bitimlerinin spiral şeklini alması ve bu spiralin ortasında gözlerin bulunması Severuslar Dönemi kapalı palmetleri için tipik özelliktir[158]. Bu durum söz konusu palmetlere Severuslar Dönemi'nde bazı müdahaleler yapıldığını göstermesi açısından önemlidir[159]. Nitekim benzer örnekleri Side'de Batı Nekropolis'de MS 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın başına tarihlenen mausoleum'un kapı kemeri üzerinde yer alan sima kuşağında[160] ve Perge

149 Hülya Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2016), Kat. No. 214, Kat. No. 230.

150 Barış Yener, "Laodikeia Mimari Bezelemeri", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2019), Levha 24. Kat. No: TN-GS-2.

151 Mesut Can Kaya, "Kibyra Kenti Mimari Bezemeleri", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. 2011), Kat. No 71 ve 103.

152 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 92 Res. 8. Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri söz konusu palmetlere göre daha kötü bir işçiliğe sahiptir. Buradaki Palmetler ikinci kata aittirler. Üzerlerinde bulunan korniş bloğu çok fazla tahrip olduğu için sadece sima kuşakları korunmuştur. Ancak ikinci katın kornişlerinin korniş alnının düz olması sebebi ile ikinci kata ait oldukları anlaşılır. Hem de aynı bloklar üzerinde kalp formu ion kymationlarını görmemiz bu durumun ikinci dayanak noktasıdır. Bk. Süsleme Kataloğu A-11 Bu nedenle Severuslar Dönemi'ne ait olmalılardır.

153 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* Pl. 41.1

154 Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", Kat. No. 226 Levha 81.

155 Mustafa Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1996), 51. Levha 33b; Oğuz Alp, "Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006) Levha 54. Bu örnek düz yüzeyli ve sivri yaprakları ile Severuslar Döneminin yozlaşmış örneklerini andırır. Laurence Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation,* (Bordeux: Ausonius, 2005), 160.

156 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 92 Res. 8.

157 Dipnot 64'de kornişlerin tespit edilen birleşim kısımlarındaki kullanılan ayrıcı motiflerde de aynı stil görülür.

158 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 152.

159 Önerimizi, A-11 ve B-15 nolu palmetlerin birebir örnekleri Pisidia kentlerinden Adada'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen D Tapınağı'nın kornişlerindeki palmetlerle benzerlik göstermesi desteklemektedir. Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", 51. Levha 33b.

160 Arif Müfid Mansel, "Grabbauten von Side", *Archäologischer Anzeiger,* 1959 (1960): 376 Abb 27. Vandeput,

Tiyatrosu'nun Geç Antoninus-Erken Severuslar Dönemi'ne ait kapı sövelerinin taç kısmında görmek mümkündür[161].

Açık palmetlerin (B-15 hariç) eksen ve yan yapraklarının ayrı olup bir yay şeklinde açılan benzer form özellikleri barındıran örneklerini Lübnan, Palaeistina ve İsrail bölgelerindeki yapılarda yakalamak mümkündür. Bu örnekler, Lübnan'da Tire Hamamı'na ait kornişler üzerinde, Byblos'da Kale girişinde ve Revaklı Cadde'ye ait kornişleri simaları üzerinde[162], Baalbek'de MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Venüs Tapınağı'nın simaları üzerinde[163], Scytiopolis'de MS 2. yüzyılın sonu ile MS 2. yüzyılın başına tarihlenen Tiyatro'nun kornişlerinin simaları üzerinde[164], Kedesh'deki MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenen Roma Tapınağı'nın kornişlerinin simalarında[165], Gerasa'da tespit edilen bir arşitrav tacının üzerinde[166] ve Kutsal Kabir Kilisesi'nin giriş kapıları üzerinde devşirme olarak kullanılan Hadrianus Dönemi'ne atfedilen kornişlerin simaları üzerinde[167], MS 3. yüzyıla tarihlenen Qanawat'taki Peripteros Planlı Tapınağa ait korniş bloğunun siması üzerinde[168] görmek mümkündür.

Açık palmetler (A7, A8, A9, A-12) ve kapalı palmetler (B3, B4, B-5, B6, B7, B8, B9, B10, B11) üzerinde kıvrık dalların varlığı da söz konusudur. Kıvrık dallar, açık ve kapalı palmetler üzerinde bağlayıcı olmaktan çok her iki yana açılan serbest dallar şeklinde kullanılmıştır. Bu açıdan, Küçük Asya'daki birçok yapıda karşılaşılan palmet süslemeleri ile şekil olarak benzerlik gösterse de birebir örneklerle karşılaşılmaz. Kıvrık dallar Küçük Asya'da çoğu yapı da görülse de Diocaesarea Tiyatro örnekleri birer filiz şeklinde dekore edilmesi sebebi ile genel tasarımlardan farklıdır. Kıvrık dallar göbek bağından çıkarlar. Bu stilde kullanılan örneklerle Augustus Dönemi'ne tarihlenen Sagalassos'daki Dor Tapınağı'nın Propylonuna ait kapının lentosu üzerindeki açık kapalı palmetlerde karşılaşılaşılır[169].

The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, 40. Pl. 117.3.

161 Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen An Der Fassade des Theaters von Perge", *Archäologischer Anzeiger,* 2000 (2000): 285-340. Abb. 15; Cevat Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* (Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1995), 185 Lev. 25a.

162 Patrizio Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia", *Archeologia Classica,* XLIX (1997): 275-422.1997: 288, 314, Fig 7, Fig 44.

163 Rupert Andrae, "Baalbek", içinde *Kunst und Künstler. Illustrierte Monatsschrift Für Kunst und Kunstgewerbe*, ed. Karl Sheffler, (Berlin: Verlag von Bruno Cassirer, 1924), 294.

164 Asher Ovadiah ve Yehudit Turnheim, *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel.* (Roma: Giorgio Bretschneider, 1994), 74. Ils. 223.

165 Yehudit Turnheim, "Formation and Transformation of The Entablature in Northern Eretz Israel and The "Ğōlān" in The Roman and Byzantine Periods", *Zeitschrift Des Deutschen Palästina-Vereins,* 112 (1996): 125 pl. 12A

166 Carl Kraeling, *Gerasa, City of The Decapolis,* (New Haven: American Schools of Oriental Research, 1938), Pl. CXXXI 289.

167 Josef Strzygowski, *Orient oder Rom,* (Leipzig: J. C. Hinrichssche Buchhandlung, 1901), 129-130, Taf IX .1; Robert Ousterhoud, "Architecture as Relic and the Construction of Sanctity: The Stones of the Holy Sepulchre", *Journal of The Society of Architectural Historian,* 62 (2003): 19 fig 24.

168 Ertel, "Ornamentik und Rekonstruktion Des Jüngeren 'Peripteraltempels' in Qanawat", 186. Taf. 35c.

169 Marc Waelkens, *Sagalassos V Report On The Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997,* (Leuven: Leuven University Press, 2000), 229 Fig. 13.

Ancak Diocaesarea Tiyatrosu palmetlerinin Augustus Dönemi'ne ait olmayacağı kesindir. Bundan dolayı palmetlerdeki bu stil, Tip 1B'deki korinth başlıklarında tespit ettiğimiz klasistik etkinin palmetlerde de varlığını düşündürür. Aynı şekilde, palmetlerin göbek bağından çıkan kıvrık dallara, MS 1. yüzyılın sonu ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Aizonoi kapı biçimli stellerinin alınlıkları üzerinde[170] rastlanılması da destekleyici diğer bir veridir. Söz konusu stilin Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'nde çıkan bir yenilik olduğu düşünülür[171]. Mezar stellerindeki örnekler yapraklı olmalarına karşın Diocaesarea Tiyatrosu'nda kullanılmış bir formu yansıtması açısından önemlidirler. Bu bezemenin Antoninuslar Dönemi'ne kesin tarihlenen bir yapı üzerinde kullanılması açısından ise önemli bir veridir. Klasistik etkileri barındırması da Tiyatro'da çalışan ustaların dönemin sanatsal akımlarına aşina olduklarını göstermektedir. Nitekim bu durum Antoninuslar Dönemi'nde görülen barok akımının etkisi olarak da yorumlanabilir.

Diocaesarea Tiyatrosu'nda karşılaşılan açık-kapalı palmetler, daha önceki yayınlarda M. Spanu ve D. Kaplan tarafından ele alınmıştır. M. Spanu, Tiyatro'da tespit edilen kapalı palmetlerden bir örneğe ve açık palmetlerden de bir örneğe süsleme kataloğunda yer vermiştir. Ancak herhangi bir stilistik karşılaştırma ve tarihleme önerisi yapmamıştır[172]. D. Kaplan ise bu palmetlerin aynı şekilde örneklerinin bulunmadığını ve kornişler üzerindeki ion kymationları ile tarihlenebileceğini önerir. Üçgen formda oklara sahip ion kymationlarının aynıları yazıtlı arşitrav bloğunun üzerinde bulunur ve MS 164 yıllına kesin olarak tarihlenir[173]. D. Kaplan buradan yola çıkarak söz konusu kornişlerle sima kuşağı üzerindeki palmetlerin de bu yılları arasına verilmesi gerektiğini önerir[174]. Palmetlerin tarihlenmesi için bu öneriyi kabul edilebilir. Nitekim birinci kata ait 27 korniş saptamış olmamız ve bu kornişlerin simaları üzerinde aynı tip açık-kapalı palmet dizilerine rastlanması ve de bu kornişlerin ion kymalarının farklı tiplerde işlenmesine[175] karşın aynı stili takip etmesi bu durumu destekler.

Yazıtlı arşitrav-friz bloğunun da birinci kata ait olduğunu söylemek mümkündür. Bu da entablatür birlikteliğini gösterir. Kapalı Palmetlerde (A10) ve Açık Palmetlerde (B12, B13, B14) yarım kalmış palmet tipleri de bulunur. Bu palmetler 18 adet korniş üzerinde tespit edilmiştir. Bazıları şekil olarak düzgün ve işlenmiş örnekler gibi bir stile sahip olsa da bazıları tamamı ile ham haldedir. Bu tip palmetlerin görüldüğü kornişler bezeme unsurları ile birliktelik göstermektedir. *In situ* bulundukları yerler

170 Marc Waelkens, *Die Kleinasiatische Türsteine. Typologische und Epigraphische Untersuchungen Der Kleinasiatischen Grabreliefs Mit Scheintür,* (Mainz: Zabern Verlag, 1986), 46 vd.; Veli Köse, "Dionysos-Felicitas-Bereket Küçük Asya Taş Ustalarının Roma Mimarlık Süslemelerine Katkısına Bir Örnek: Kıvrımlı Sarmaşık Dalı", içinde *EUERGETES. Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı.* Ed. İnci Delemen, (İstanbul: Homer Yayınları, 2008), 751; İsaf Bozoğlu, "Aizanoi Antik Kenti Kapı Biçimli Mezar Taşları ve Bezemeleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, 2010), 85-87, Resim 17-20-21-22.

171 Köse, "Dionysos-Felicitas-Bereket Küçük Asya Taş Ustalarının Roma Mimarlık Süslemelerine Katkısına Bir Örnek: Kıvrımlı Sarmaşık Dalı", 751.

172 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 30.

173 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 105.

174 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 145.

175 Söz konusu ion kymationları içinde altı tip tespit edilmiştir. 1. kattaki 27 korniş üzerinde yer alır.

incelediğinde bu parçaların sahne binasının ilk katının batı ya da doğu köşesinde yarım daire nişlerin ve valva regia ve portae hospitaleslerin entablürünü oluşturan kornişlere ait oldukları anlaşılmıştır. İlk bakışta söz konusu örnekler Severuslar Dönemi'ne atfedilen yozlaşmış, özensiz örneklerini andırsa da farkı parçalar üzerindeki aynı şekilde görülmeleri ve ion ve lesbos kymationlarının birlikteliği Severuslar Dönemine ait olmadıklarının kanıtıdır. Diğer palmetlerin ham halleri oldukları göz önüne alındığında da aynı dönemde yapıldıklarını da söylemek mümkündür. Söz konusu yarım bırakılmış örnekler Diocaesarea Tiyatrosu'nun Antoninuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz ilk evrede tam anlamı ile bitirilmediği ve aşağıda tanımlayacağımız ikinci evrede de palmetlere dokunulmadan ya da caveadan görünen kısımlara bazı müdahalelerle ikinci katın inşa edildiğini göstermektedir.

Tiyatro'nun sahne binasının ikinci katı yapılırken, birinci katta bazı düzeltmeler ve eklemeler yapıldığını da söylemek mümkündür. Palmetler üzerindeki bu eklemeler, Severuslar Dönemi özelliklerini yansıtır. Söz konusu eklemeler içinde iki palmetin Pisidia bölgesinde örneklerinin olması ise ilginç bir veridir. Tüm bu veriler göz önüne alındığında A ve B grubundaki palmetlerin Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü ünik örnekler olarak bezendiklerini söylemek mümkündür. Yerel bir stile sahip oldukları söylemek de yanlış olmayacaktır. Açık-kapalı palmetler yazıtlı arşitrav-friz bloğu ile antablür birlikteliği gösteren kornişlerin üstünde olduğu için MS 164 tarihlenmelidir. Severuslar Dönemi'nde bazı ekleme ve düzenlemelerin varlığı da söz konusudur.

3.3.1.4.2. Yan Dallı Açık Palmetler

Yan dallı palmetler, açık yan dallı, açık ters ve bir ayrıcı motif dizilimine sahiplerdir. Ayrıcı motiflerle palmetler arasında standart bir sıra uyumu ve dizilim bulunmaz ve gerek bulundukları alınlıklar üzerinde gerekse de kornişlerde bu durumla karşılaşılır[176]. Bu nedenle MS 2. yüzyılda sıkça karşılaşılan yan dallı ters açık düz kapalı palmet dizileri ile ayrı bir dizilim sergilerler[177]. Genel özellikler açısından bakıldığında, bu örneklerin Severuslar Dönemi'ne tarihlenmesi mümkündür. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu örneklerinde bu dönemin belirleyici özelliği olan yoğun matkap delikleri ve filigran özellikler yoktur. Severuslar Dönemi'nde ise, genel olarak düz yüzeyli yan dallarla bağlanan ters ve düz şekildeki palmet dizileri vardır ve yer yer özenli işçilik görülürken yer yer özenli işçilikten yoksun örnekler görülür [178]. Ayrıca, palmetlere derin matkap oyukları ile yoğun parçalı özellik kazandırılması ve ışık gölge oyunlarının uygulanması, bununla birlikte farklı tarzda palmet ayırıcı motif kullanılması

176 Ayrıcı motifler bir sonraki başlıkta ayrıntılı olarak inceleneceklerdir.

177 Önemli örnekler: MS 147-149 yılların tarihlenen Vedius Gymasiumu Georg Plattner, "Bauornamentik", içinde *Das Vediusgymnasium in Ephesos Archäologie und Baubefund*, eds. Martin Steskal ve Martino La Torre, (Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2008), 282 Taf. 380. 4-5; MS 161-168 yıllarına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 93-95. Resim 7-8-9-10-11-12-13-14.

178 Başaran, "Anadolu Roma Çağı Lotus Palmet Örgesinde Tip Gelişimi", 59; Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* 140; Köster*, Die Bauornamentik von Milet,* 2004: 61; Musa Kadıoğlu, *Die Scanae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander, Forshungen in Nysa am Mäander 1*, (Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 2006), 128-130; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 153-154.

Severuslar Dönemi baroğuna işaret eder. Bu özelliklere en iyi örneklere, Sardes'de yazıtıyla MS 211-212 yıllarına tarihlenen Hamam-Gymnasion kompleksine ait kornişlerin simalarında[179] rastlanır.

Yan dallı palmetlerin, Thrakia Chernessosu'nda Geç Antoninus-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen bir kornişin siması üzerinde iki yapraklı ucu kesik bir örnekte[180] ve Hierapolis'de Tapınak Çeşmesi arşitravfriz bloğunun tacı üzerinde[181], Tartus'da Müze'de bulunan Severuslar Dönemi'ne tarihlenen bir korniş bloğunun sima kuşağı üzerinde[182] benzerleriyle karşılaşılır. Bununla birlikte karşılaştırma örnekleri sınırlıdır ve en yakın örneklere yine Dağlık Kilikia bölgesindeki bazı yapılarda rastlanır.

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki yaprakları kesik ve ucu çatallı (akanthuslaştırılmış)[183] örnekler, Selge Nymphaiumu üzerinde[184], Dağlık Kilikia'da Demircili yerleşimindeki MS 2. yüzyıl sonu ile 3. yüzyılın başına tarihlenen Demircili 1[185] ve Demircili 2[186] tapınak mezarlarının alınlıklarında ve kornişlerinde, Diocaesarea Tören Kapısı'nın kornişlerinde[187] ve Kuzey Kapısı'nın kornişlerinde[188], Kümbetbeleni yerleşimindeki M 36 tapınak mezarının kapı lentosunun simalarında, alınlık ve korniş simalarında[189], Seleucia ad Calycadnum kentindeki MS 2. yüzyılın ortasına tarihlenen tapınağın[190] kornişlerinde görmek mümkündür. Söz konusu palmetler aynı şekilde dikey ve çapraz düz yüzeyli yan dallara bağlanırlar.

Sivri yapraklı palmet örneklerine (C1) Diocaesarea'daki diğer yapılarda rastlanır ve bunlar bilinen en yakın örneklerdir. Diocaesarea kenti içinde, Tören Kapısının sima kuşaklarında[191]; Nymphaium'un ön kısmında yer alan ve sonraki bir dönemde buraya taşınmış olan korniş parçalarının sima

179 Fikret Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis,* (London: Harvard University Press, 1986), Fig. 132-133-134-135.

180 Alla Bujkisch, *Die Antiken Architekturformen im Nördlichen Schwarzmeergebiet Archäologische Forschungen Band 26.* (Berlin: Reichert Verlag Wiesbaden, 2010), 96. Taf. 170. 2

181 Sezgin, "Hierapolis Roma Dönemi Mimari Bezemeleri", 40. Resim 29.

182 P. Pensabene bu şekilde işlenmiş palmetleri Syria atölyeleri ile ilişkilendirir. Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia", Fig. 166.

183 D. Kaplan tarafından bu örnekler de akanthuslaşmış örnekler olarak adlandırılır. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 149-150.

184 Alp, "Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları", Levha 92c.

185 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 149-150.

186 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150.

187 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 61-63.

188 Müjde Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), 49-50; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150.

189 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150; Ahmet Mörel, "Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kültürler Arası Etkileşimin Arkeolojik Kanıtları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2016), 57-58.

190 Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* Levha 42c.

191 Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", 104; Marcello Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", içinde K. Levent Zoroğlu'na Armağan Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu. Ed. Mehmet Tekocak, (İstanbul: Ege Yayınları, 2013), 629-630; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 68-70.

kuşakları üzerinde; Sütunlu Cadde'ye ait olan ancak bugün Zeus Olbios Kutsal Alanı içinde yer alan kornişler üzerinde; Kuzey Kapısı'nın kornişlerinin taçları üzerinde [192] örnekleri görülür. Yukarda sayılan kornişler üzerindeki palmetlerin yan yaprakları birer adet arttırılmıştır[193]. Ancak stil bakımından aynı formu sergilemektedirler. Bu da Tiyatro ile aynı döneme ait olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Bu yaprakların benzerleri, Kilikia'da Hierapolis Kastabala'da Geç Antoninus-Erken Severus Dönemi'ne tarihlenen kornişleri üzerinde[194] ve Phrygia'da Hierapolis'de Severus Dönemi'ne tarihlenen Tiyatro'nun sahne binasının kornişleri üzerinde görülür[195]. Ancak bu örnekler Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki kadar özenli işçiliğe sahip değillerdir.

Yan yaprakları birleşik olup küçük 3 adet sivri parmağa ayrılan farklı stile sahip (C9, C10, C11, C14, C15) palmetler arasında Hellenistik Dönem açık lotus örneklerini andıran iki örneğin varlığı (C14, C15)[196] ustaların farklı stil uygulama çabası olarak düşünülmelidir. Palmetler işçilik bakımından oldukça özenlilerdir fakat örneklerden birinin (C14) yarım kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak yan dallarla bağlanmaları ve farklı stilde yapılmaları tiyatroda Severuslar Dönemi özenli işçiliklerini göstermesi açısından önemlidir.

Yan Dallı palmetlerin bazıları M. Spanu ve D. Kaplan tarafından incelenmişlerdir. M. Spanu 4 adet örnek tespit etmiştir ve bunları katalog olarak tanımlayıp yayımlamıştır[197]. D. Kaplan C grubunda yer alan palmet dizilerini üç grup altında toplamıştır. Yaprakları kesik uçlu örnekler olarak "Tip II" başlığı altında değerlendirilmiştir. D. Kaplan, C grubundaki karşılaşılan örneklerin Severuslar Dönemi'nin belirleyici özellikleri olan yoğun matkap kullanımı ile kazandırılan filigran ve barok tarzdan yoksun olmaları ve yalın olmalarına dikkat çeker. Aynı zamanda bu yalın ve karmaşık halin, estetikten uzak olmaları ve sima kuşağının tamamını kaplamış olmaları Severuslar Dönemi özellikleri olarak ele alınabileceğini belirtir. Bu açıdan Bostra'da Alexandrus Severus Dönemi'ne tarihlenen Kalybe[198] ya-

192 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", 49-50; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630-632; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 151.

193 Yan yaprakların artma sebebi, söz konusu mimari blokların boyutu ile ilgilidir. Sima kuşakları boyut büyüdüğü için genişletilmişlerdir. Bu sebeple büyütülen Palmetlere birer yaprak eklenerek sima kuşağı doldurulabilmiştir. Aynı zamanda bu palmetler daha özenli işçiliğe sahiptir. Bu da yüzey alanlarının geniş olması ile ilişkilidir. Daha büyük formatta olan bezeme bantları daha kaliteli bir işçiliğe sahip oldukları düşünülür. Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 334.

194 Ali Nadir Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3. Yüzyıllarda Kentsel Gelişim,* (İstanbul: Ege Yayınları, 2017), 146.

195 De Bernardi Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1. Cibyra - Selge – Hierapolis,* (Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1966), 66 Fig. 114.

196 Bk. Priene Athena Tapınağı Wolf Koenigs, "Der Athenatempel von Priene Bericht Über Die 1977-82 Durchgeführten Untersuchungen", *Istanbuler Mitteilungen,* 33 (1982): 134-175, Tafel 34.4; Frank Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus,* (Mainz: Verlag Philipp Von Zabern: 1994), 42; Nurettin Koçhan, *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus- Palmet ve Yumurta Bezekleri,* (Erzurum: Fen Edebiyat Fakültesi Offset Tesisleri, 1995), Levha 3c; Priene Bouleuterion sunağı Koçhan, *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus- Palmet ve Yumurta Bezekleri,* Levha 14a.

197 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 30.

198 Klaus Stefan Freyberger, "Das Tychaion von As-Şanamain. Ein Vorbericht", *Damaszener Mitteilungen,* 4 (1989): 54-55 Taf. 11a; Gunnar Brands, *RESAFA VI Die Bauornamentik von Resafa-Sergiopolis Studien Zur*

pısının benzer olduğunu ifade eder. Bununla birlikte Olba Bölgesi için Severuslar Dönemi'nden, Antoninuslar Dönemi'ni ayıran temel özelliğin bölge palmetlerinde görülen düz yüzeyli yan dallar olduğunu söyler[199].

Bu grupta karşılaştırma örnekleri benzer örneklerin Dağlık Kilikia bölgesinde daha çok olması göz önüne alındığında bölgede yerel unsurların ağır bastığı bir süsleme anlayışını hâkim olduğu söylemek yanlış olmaz. Bu yerel anlayışa sahip süslemeye benzer yapılar ise Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir. Bunun temel sebebi kullanılan ion kymationlarının Geç Antoninus-Erken Severus Dönemi'nde kullanılan bir motif olmasıdır[200]. Bu sayede, Diocaesarea Tiyatrosu'nun palmet süslemelerinin bölgenin önemli bir kenti olan Diocaesarea içinde yaygın görülüyor olması sebebi ile bu söz konusu yerel tarzın Diocaesarea'da denenmiş ve bölgeye yayılmış olma ihtimali yüksektir. Nitekim Diocaesarea Tiyatrosu işçilik bakımından kontekse sahip ünik ve estetik stile sahip olan bir yapıdır. Sonuç olarak yan dallı palmetlerin hepsi Severuslar (MS 193-217) Dönemi'ne tarihlenmelidir.

3.3.2. Ayırıcı Motifler[201]

Ayırıcı motifler, ikinci kattaki alınlık ve kornişlerin üzerinde yer alan C grubundaki yan dallı açık palmetler arasındaki ayırıcı elemanlardır. Palmetler arasında farklı tiplerde görüldükleri için kendi içlerinde alt gruplara ayrılmışlardır. Bu gruplar, lotus tomurcuk ve çiçekleri, eksen yapraklı/yapraksız kapalı ve açık palmetler, Açık palmet ve yapraklardan oluşur. Yan dallı palmetlerin arasına bir ters palmet bir düz ayrıcı motif olacak şekilde dönüşümlü olarak seyreden bir şemayı takip ederler.

Ayırıcı motiflerle süsleme olarak kullanılan palmetler bir arada kullanılırlar. Bununla birlikte, ayırıcı motifleri diğer palmetlerden ayıran özellikler stilistik olarak farklılıkları ve sadece açık yan dallı palmetlerin aralarında ayırıcı motif olarak kullanılmalarıdır. Motiflerin ortak özellikleri de vardır. Bunlar ise bir banttan yükselmeleri, bu bandın altında tıpkı yan dallı palmetler gibi bir tomurcuğa sahip olmaları ve yatay ve dikey yan dallarla bağlanmalarıdır.

Söz konusu alt gruplar katalogda karışıklık olmaması için roma rakamı ile numaralandırılmış olup gruplardaki motifler ayrılmamış devam eden grupta bir önceki grubun sayısı takip edilmiştir.

---

spätantiken Architektur und Bauausstattung in Syrien und Nordmesopotamien, (Mainz: Verlag Philipp Von Zabern. 2002), Taf, 104a.

199 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 153.

200 Rudolf Naumann ve Selâhattin Kantar, "Die Agora von Smyrna", *Istanbuler Forschungen*, 17 (1950): 110; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 159 vd.

201 Ayırıcı motifler M. Spanu tarafından 2011 yılındaki çalışmasında Diocaesarea Tiyatrosu'nun süsleme kataloğu içerisinde tanımladığı bir gruptur ve örneklerin çoğaltılması ve aynı şemayı takip etmesi sebebi ile bu isimle gruplanmıştır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 30 vd.

3.3.2.1. Lotus Tomurcuk ve Çiçekleri[202]

Bu grupta 3 adet lotus tomurcuğu bulunur. Lotus tomurcukları iki örnekte yarım olarak sade dış hatları ile verilmişlerdir ve boyut olarak farklıdırlar (I-II). Bir örnekte ise lotus tomurcuğu açılmış şekilde üzerinde tomurcuk olukları seçilir (III). Diğer örnekler olan lotus çiçekleri ise iki yan yaprağa sahip olup bu yan yaprakların arasında kökü seçilen açmış, dört yapraklı ve iki yapraklı çiçekleri yer alır (IV, V, VI). Çiçeklerin yaprakları sivridir. Aynı şekilde bu çiçeklerin merkezinde ise sivri bir tomurcuk bulunur. Bir örnekte ise bant bulunmaz, bu yan dallar direkt yaprak köküne bağlanır (VII).

3.3.2.2. Eksen Yapraklı ve Yapraksız Kapalı Palmetler

Eksen yapraklı kapalı palmetler tıpkı gibi ortada bir eksen yaprak ve her iki yanda üçer yan yan yapraktan oluşur. Bir banttan çıkarlar. Bandın altında birisinin altın oval iki tomurcuk diğerinde ise sivri bir tomurcuk yer alır ve yan dallarla yanlarındaki palmete bağlanırlar. Bu palmetlerden birinde (VIII) eksen yaprağı kalın bir şekilde başlar, ortada incelerek uca doğru bombe yapıp kalınlaşır ve tekrar daralarak sivri bir şekilde biter. Bir diğer örnekte ise eksen yaprağı tam bir yaprak şeklindedir (IX). Yan yapraklar ise birbirlerine değerek göbek bağı üzerinden "S" şeklinde bir kıvrım yaparak uca yükselir ve uçlarında bir içe kıvrılan bir spiralle biterler. Bazı palmetlerin (VIII) yaprakları aynı kalınlıkta yapılırken, bazılarının yan yaprakları dar şekilde başlayıp S kıvrımının bitimine doğru kalınlaşır ve küçük bir spiralle biter (IX).

Eksen yapraksız kapalı palmetler ise tekli, ikili ve üçlü olan yan yapraklara sahiplerdir. Yan yapraklar tıpkı eksen yapraklardaki gibi "S" şeklinde bir kıvrım yapar, üç örnekte spiralle biter (X, XI, XII). Bir diğer örnekte ise içe doğru kıvrık sivri uçla biter. (XIII). Eksen yapraksız palmetler düz bir battan çıkar ve bir yine iki oval tomurcuğa sahip örnek dışında (XII) sivri bir tomurcuğa sahip olup, yan dallarla bir yanlarındaki palmete bağlanırlar.

3.3.2.3. Açık Palmet ve Yapraklar

Açık palmetler ortada iki yaprağa bitişik küçük bir eksen yaprak ve eksen yaprağın hemen yanın ikili ve tekli yan yapraklardan oluşur. Yalnızca bir örnekte eksen yaprak görülmez. (XIX). Eksen yapraklar bazı örneklerde sivri bir küçük şekle sahipken (XIV, XV, XVI) bazısında ise banttan dar çıkıp kalınlaşan bir şekle sahiplerdir (XVII, XVIII). Yan yapraklar ise kesik ve sivri uca sahiptir (XIV, XV, XVI).

Yapraklar ise iki adettir. İlki bir kalp şekilli bir asma yaprağıdır (XX). İkincisi ise bir akanthus yaprağıdır. Akanthus yaprağı alttan geniş bir şekilde başlar üst kısma doğru daralır. Kalın ve düz bir

202 Bu gruptaki ayrıcı motiflerin bazılarını tanımlamakta M. Spanu örnek alınmıştır. Ancak M. Spanu tarafından tanımlanan örnekler ile yeni tespit ettiğimiz birkaç örnekte oldukça benzemektedir. Lotus tomurcuğu olarak adlandırdığımız motiflerde benzer örneklerini göz önüne alarak lotus tomurcuğu oldukları fikrini desteklemeyi uygun gördük.

orta damara sahiptir. Ucu kırık olduğu için tanımlanamamaktadır. Damarın her iki yanında çizgi şekline oluklar seçilir. Orta damarın her iki yanında iki yaprak dilimine bulunur. Alt yaprak dilimlerinin sağında üç, solunda dört parmak bulunur. Üst yaprak dilimleri de iki parmağa sahiptir. Yaprak uçları sivridir. Yaprak dilimleri yaprağın alt kısmından başlayarak parmak uçlarının içlerine kadar uzanan kanallar vardır. Alt yaprak dilimi üst yaprak dilimi ile paralel bir hat izler bu sayedeyse yaprak dilimlerinin ayrıldığı yerde uzun nispeten geniş üçgene benzeyen yarıklar şeklinde gözler oluşur (XXI).

Tüm motifler bir banttan çıkar. Bantlar altında sivri bir tomurcuk ve yandaki palmete bağlanan iki adet yan dala sahiptir.

3.3.2.4. Ayırıcı Motifler Değerlendirme ve Tarihleme

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki lotus tomurcuk ve çiçekleri lotus-palmet dizileri gibi açık-kapalı palmet dizilerini takip eder tarzda bezenmemişlerdir. Bununla birlikte kendi içlerinde standart bir stile sahip olmamaları bunların usta tercihine göre yerleştirilen ve bir uyum amacı güdülmeden bezenmiş olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda yarım kalmış olan örnekler (I-II) özensiz işçiliğin diğer bir göstergesidir. Lotus tomurcuk ve çiçeklerini olarak adlandırdığımız bölümdeki süsleme elemanlarının bazı tiplerin (I, II, ve III) Kilikia ve diğer bölgelerde karşılaştırma örnekleri yoktur. Farklı stildeki yapraklı iki örnek Diocaesarea Tören kapısında yer alan kornişler üzerinde tespit edilmiştir. Tören kapısı ile ilgili son yapılan yayında bu süslemelerin dar alana sığdırma kaygısı ile palmet dizilerindeki bozulmaların ana kaynağı olarak gösterilmiştir[203]. Ancak yaptığımız incelemede Diocaesarea Tiyatrosu ışığında bu motiflerin bilerek yerleştirildiği kanısına varılmıştır. Bu nedenle bozulmadan öte çalışan atölye ile ilişkili bir kullanım olması düşüncesi daha ağır basmaktadır.

Bununla birlikte, diğer tiplerin (IV, V, VI, VII) Dağlık Kilikia'da karşılaştırma örnekleri bulunur. MS 2. yüzyılın sonu ile 3. yüzyılın başına tarihlenen Kümbetbeleni M 36 tapınak mezarının alınlık ve kornişleri ve kapı sövesi üzerinde[204] ve Demirci I tapınak mezarının korniş, alınlık ve kapı sövesi üzerinde[205] rastlanan bu benzer örneklerde stil olarak ortak özellikler görülür. Ancak Diocaesaerea Tiyatrosu'ndaki gibi aynı ters palmet-düz ayrıcı motif sırası bu yapılarda düz palmet-ters ayrıcı motif şeklindedir. Bu motiflerde düz yüzeyli yan dallarla bağlanırlar ve sima kuşağını kaplarlar. Bu sebeple lotus tomurcuk ve çiçekleri de C grubundaki palmetlere bağlanmaları dolayısı ile Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir. Eksen Yapraklı ve Yapraksız Kapalı Palmetler ise alınlıkların köşe yaptığı kısımlarda ve kornişlerde kullanılmıştır[206]. Bu örnekler hem Kilikia'da hem de diğer bölgelerde görülür.

203 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 69.

204 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 149. Levha 59c.

205 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 149. Levha 34-39.

206 Eksen yapraksız kapalı örnekler aynı zamanda kornişlerin ve alınlıkların birleşim noktalarındaki süsleme elemanı olarak da seçilmiştir. Bu örneklerin yan yapraklarını özensizdir ve spiralllerle biter. Spirallerin merkezlerinde matkap delikleri de bulunur. Bu özellikler Severus Dönemi özelliklerini yansıtır. Benzer örnekler Perge'de MS 3. Yüzyılın ortalarına tarihlenen şehir kapısının onarım bloklarından biri olan kornişin siması üzerinde görülür. Gliwitzky, Christian. *Späte Blüte in Side und Perge: Die pamphylische Bauornamentik des 3.*

Yan yaprakları "S" şeklinde kıvrım yapan ve ucunda düğme şekilli küçük spiralle bitene eksen yapraklı kapalı palmetlerin örnekleri (VIII-IX), Miletos'da MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Propylon'un alınlığında[207], Sardes'de MS 211-212 yıllarına tarihlenen Hamam-Gymnasion kompleksinin kornişlerinin ve alınlıklarının simalarında[208], Miletos'da MS 2.yüzyılın 2. yarısına tarihlenen Delphinion'da[209] ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Propylon H'nin kornişlerinde[210], MS 206-207 yıllarına tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu'nun kornişlerinde[211] görülür. Söz konusu örneklerde eksen yapraklar düz yüzeyli ve ince verilmişlerdir. Diocaesarea örneklerinin yan yaprakları benzeşmekle beraber eksen yapraklarının farklı şekilde dokuda yapılmaları sebebi ile söz konusu örneklere benzememektedir. Stil bakımından ise benzerlikleri yan dallarla bağlanıyor olmaları ve yan yapraklarının ortak özellik göstermeleri bu palmetlerinde Severuslar Dönemi'ne ait olduğunu gösterir.

Eksen yapraksız kapalı palmetler (X-XI-XII-XIII) ise iki ve dört yan yaprağa sahip olmalarıyla dikkat çekerler. Eksen yapraksız örneklere (X, XI, XII) en yakın karşılaştırma örnekleri Dağlık Kilikia'da MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Demircili I tapınak mezarının simalarında görülür[212]. Bu örneklerle Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri naynı olmalarına karşın, dizilim farklılıklarına sahiptirler. Temel farklılık, Demircili örneklerinde palmetlerin yan dallarla bağlandıkları açık palmetlerin ters, eksen yapraksız kapalı palmetlerin düz olmasıdır. Bu nedenle uyum konusunda farklılaşırlar. Bazı örneklerin (XII) benzerini ise Adada'da MS 2. yüzyılın sonu-3. yüzyılın başına yazıtıyla tarihlenen D (İmparatorlar ve Iupitter-Serapis) Tapınağı'nın kornişleri üzerinde görmek mümkündür[213] .

Eksen yapraksız palmetler D. Kaplan, tarafından Severuslar Dönemi'nin yalın bir yapıya sahip karmaşıklık, düzensizlik ve yozlaşmış örnekleri olarak yorumlamıştır[214]. Bu durum Dağlık Kilikia'daki tapınak mezarlar için geçerlidir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nda uygulamada farklılık görülür. Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki örnekler (XIII ve aşağıdaki incelediğimiz iki yan yapraklı palmetler XVII-XIII-XIX dışında) Tiyatro'nun caveasın gören, yani göze hitap eden kısımlarda özenli bir stil gösterirken, görünmeyen kısımlar özensiz bir işçiliğe sahiptir, hatta yarım örnekler de bulunmaktadır[215] ve kullanıldıkları alınlıklar ve kornişler üzerinde bu ayrıntıları yakalamak mümkündür. Bu sebeple bölgedeki tapınak mezarlarda görülen palmet dizilerinin tümüne yakınında özensiz işçilik belli bir şekilde dikkat

Jahrhunderts n. Chr., (Bern: Peter Lang Verlag, 2010), 84 Abb. 98.

207 Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis,* Fig. 153.

208 Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis,* Fig. 352-354.

209 Köster, *Die Bauornamentik von Milet*, Taf. 122, 1-2.

210 Mansel, "Ausgrabungen in Pamphylien", 73 Abb. 34.

211 Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1,* 65 Fig 114, 116; Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* Levha 37d.

212 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150. Levha 42-47.

213 Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", 70. Levha 32a-33a-b. Bu örnek düz yüzeyli ve sivri yaprakları ile Severuslar döneminin yozlaşmış özelliklerini yansıtır. Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation,* 160.

214 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 151.

215 Bu durum aynı şekilde A ve B grubu içindeki kornişlerin palmetlerinde ve 2. katta bulunduğunu ifade ettiğimiz Tip 1B grubundaki korinth başlıklarında da geçerlidir.

çekerken, Diocaesarea Tiyatrosu'nda caveayı gören yerler özenli diğer kısımlar özensiz yapılmışlardır. Bu sebeple Severuslar Dönemi'nin yozlaşmış stilinin aksine bilerek tercihe göre şekillenen bir stili olduğu söylemek daha doğru olacaktır. Bu şekilde aynı atölye vasıtası ile sevilen bu süslemeler tapınak mezarlar üzerinde de kullanılmış olmalıdır[216].

Açık palmet ve yapraklarının (XIV-XV-XVI-XVII-XVIII-XIX-XX-XXI) ise Doğu Dağlık Kilikia'da karşılaştırma örnekleri bulunmuştur. Demircili yerleşiminde MS. 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlenen Demircili I[217] tapınak mezarında kapalı palmet tiplerinden birinin (XVI) birebir örneğinin görülmesi yerel atölyeler için örnek oluşturması bakımından oldukça önemli bir veridir. Bazı örneklerin yukarda belirttiğimiz gibi düz yüzeyli olmaları (XVII-XVIII-XIX), ayırdıkları palmete düz yüzeyli yan dallarla bağlanmaları, farklı stillerde yapılmaları, eksen yapraklı ve yapraksız örneklere sahip olmaları bu grupta karmaşıklık, düzensizlik ve yozlaşmış örnekleri olarak görülebilir ve bu açıdan Severuslar Dönemi özelliklerini yansıtırlar. Bir sarmaşık yaprağı motifi (XX) Diocaesarea Tiyatrosu'nun tavan kasetleri içinde farklı şekillerde çokça yer alır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi figür çeşitliliği amacı ile yapılmış olmalıdır. Alınlıkların ve kornişlerin köşe kısmında yer alan akanthus yaprağı (XXI) dikkat çeken bir ayırıcı motif örneğidir. Yaprağın iki dilimli olması ve yaprak dilimlerin arasında uzun nispeten geniş üçgene benzeyen yarıklar şeklinde gözler oluşması Severuslar Dönemi'nde görülen akanthus yapraklarının özellikleridir[218]. Söz konusu akanthus yaprağını Dağlık Kilikia'daki tapınak mezarların alınlıklarının köşelerinde de aynı şekilde görmek mümkündür.

3.3.3. Korinth Başlıkları

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki kazı çalışmalarında 28 sütun başlığı açığa çıkarılmıştır. Bu Korinth başlıklarının 12 adeti mermer 16 adeti ise kireçtaşı malzemeden yapılmıştır. Bu başlıklar stilleri açısından üç ana tipe ve kendi içlerinde farklı alt tiplere ayrılarak incelenmişlerdir:

Tip 1 gerek malzemeleri gerekse de stilleri ile ayrılan normal korinth başlıklarından oluşur ve kendi içinde A ve B alt gruplarına ayrılmıştır. Antoninuslar Dönem'ine tarihlenirler.

Tip 2 bir yüzü işlenmiş bir yüzü detaylandırılmamış yarım kalmış korinth başlıklarından oluşur. Severuslar Dönemi'ne tarihlenirler.

Tip 3 ise dört adet detaylandırılmamış korinth başlığından oluşur ve kendi içinde A, B ve C alt gruplarına ayrılmıştır. Severuslar Dönemi'ne ve MS 4-6. yüzyıllara tarihlenirler.

Bu korinth başlıklarının sahne binası üzerinde bulundukları katları da tespit etmek mümkün ol-

216 İşçilik örnekleri göz ününe alınarak Diocaesarea'nın Dağlık Kilikia'nın merkez kentti olması sebebi ile bu stildeki palmetlerin denendiği ilk yer olduğunu fikri akla gelmektedir.

217 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 150.

218 Severuslar Dönemi mimari bezemelerinin stilistik ve ikonografik özellikleri için Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen An Der Fassade des Theaters von Perge", 299 vd.

muştur[219]. Başta belirtildiği gibi birinci katın entablatürünü taşıyan elemanların (kaide, sütun ve başlık) mermer malzemeye sahip olmaları nedeniyle mermer 12 başlık ilk kata aittirler. Kireçtaşı başlıkların 14 adeti ise ikinci katın entablürünü taşımaktadır[220]. Bu başlıkların 10 adeti Tip 1B grubunda, üçü Tip 2 grubunda ve biri de Tip 3A grubunda yer alır.

Bunlar ayrı olarak, iki adet detaylandırılmamış başlık caveada bulunan biselliuma aittir. Tiyatro'nun 3. evresi olan 4-6. yüzyıla tarihlenirler.

Plaster iki başlık ise sahne binasının ön duvarında valva regia kapısının hemen üstünde yer alan ikinci kat kapısına ait olmalıdır.

3.3.3.1. Tip 1 Normal Korith Başlıkları

Normal korinth başlıkları genel olarak kalathos ve abakusdan oluşurlar. Kalathos, her çelenkte sekiz yaprak olmak üzere, akanthus yapraklarından oluşan iki sıra yaprak çelengi, caulis kökü, kaplama yaprakları, helix ve volütlerle bezelidir. Abakus üzerinde ise abakus tacı, abaküs levhası ve abaküs çiçeği bulunur. Bu gruptaki mermer ve kireçtaşı başlıklar, akanthus yapraklarının dilimlerindeki gözlerin, kaplama yapraklarının, caulislerin, volütlerin ve helixlerin yapılış stilleri bakımından birbirinden ayrılırlar bu nedenle A ve B grubu olarak iki alt gurupta değerlendirilmişlerdir.

3.3.3.1.1. Tip 1A

Bu tipteki başlıklar (Kat. No. 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035) mermer malzemeye sahiptir. Başlığın alt çelenkteki yaprakları, başlık kaidesinin hemen altında bulunan çok ince silmenin üzerinden başlarlar. Üst çelenkteki yapraklar da alt çelenkteki yaprakların arasında yer alırlar. Alt ve üst çelenkteki yapraklar başlığın kalathosunu tamamen kaplarlar. Alt çelenkteki yapraklar yukarı doğru daralan orta damarın her iki yanında iki yaprak dilimine ve üstlerinde taç yaprağa sahiptirler. Üst çelenkteki yapraklar ise iki yaprak dilimine ve yaprak tacına sahiptirler. Alt çelenkteki yaprak dilimlerinin her birinde üçer parmak bulunur. Üst çelenkteki yaprak dilimlerinde altta bir üstte ise iki parmak vardır. Parmaklar sivri, uzun ve dardır. Parmakların içindeki oluklar seçilir. Yaprak dilimleri içerisinde yaprak kaidesinden başlayarak yaprak kaidesi içerisine kadar uzanan matkapla açılmış derin kanallar bulunur. Bu kanallar aynı şekilde orta damarın her iki yanında da görülür. Taç yapraktan başlayarak orta damarın ortasında sonlanırlar. Alt çelenkte alt yaprak dilimindeki parmaklardan bir tanesi üst yaprak dilimindeki parmağa, üst yapraktaki parmaklardan biri yaprak tacına dokunur. Aynı biçimde üst yaprak çelenginde de alt yaprak dilimi üst yaprak dilimine ve üst yaprak dilimi yaprak tacına dokunur. Bu şekilde birleşen alanlarda kısa, dar kenarları yuvarlatılmış yarık şeklinde gözler oluşur.

219 Katlar aynı zamanda sahne binasının inşa evrelerini de ikiye ayırır.

220 Burada taşıyıcı elemanlar arasında yarım sütunlar da (Kat. No. 133-144) bulunur. Bunlara ait olması gereken yarım başlıklar kazılar sırasında çıkmamıştır. Buna karşın in situ yerlerinde bu gruptaki başlıklarla beraber bulunmuşlardır. Bu durum yarım sütunlar üzerinde Tip 2'de bulunan yarım kalmış başlıkların ikisinin (Kat No. 156-157) bulunduğunu düşünmekteyiz.

Alt çelenkteki yaprakların parmaklarının tamamı komşu yaprağa dokunur. Bu dokunan yaprakların parmakları arasında yaprak kaidesinden başlayarak yukarı doğru yaprakların arasında üçgen, dörtgen, eşkenar dörtgen ve üçgenden meydana gelen geometrik desenler meydana gelir. Aynı durum üst çelenkteki yapraklarda da geçerlidir. Burada da dikdörtgen bir geometrik desen bulunur. Bunların arasından kalathos seçilir. Söz konusu kanallar, gözler ve geometrik desenler başlık üzerinde ışık-gölge oyunları meydana getirir.

Başlıkların caulis kökleri ise üst çelenkteki birbirine dokunan yaprak parmakları arasında kaldığından bunların arkasından seçilir. Uzun ve köklü bir yapıya, huni formuna sahiptirler. Caulis düğümü ise bulunmaz.

Başlık üzerindeki kaplama yaprakları caulis köklerinden yayvan sade şekilde çıkan bir yapıya sahip olup, dış kaplama yaprağında üç ve yine iç kaplama yaprağında da üç parmağa sahiptir. Parmaklar üzerlerine yapılmış hafif şekilde oyuklar bulunur. İç kaplama yaprağın dış kaplama yaprağına dokunur. Bu şekilde oluşan alanlarda alt ve üst çelenkteki akanthus yapraklarındaki gibi kısa ve dar yarıklar oluşur. Aynı zamanda iç kaplama yaprakları da birbirlerine dokunurlar. İç kaplama yaprakları arasında yapraklara dokunan bir sap yaprakçığı bulunur.

Kalathos üzerinde yer alan helixlerin hemen arkasında kalathos yüzeyi seçilir. Helixler düz yüzeyli kökler ve sarmallara sahiptirler. Sarmallar kalathosa bağımlıdırlar ve salyangoz formundadırlar. Volütler de aynı şekilde düz yüzeyli köklere sahiptir ve kalathosa bağımlı olup abakuse dokunurlar. Abakus levhası ve tacı düzdür. Abakus tacının merkezinde abakus çiçeği yer alır.

3.3.3.1.2. Tip 1B

Bu tipteki başlıklarda, (Kat. No. 145-146-147-148-149-150-151-152-153-154) alt çelenkteki yapraklar başlık kaidesinden başlarlar. Üst çelenkteki yapraklar da alt çelenkteki yaprakların arasında yer alırlar. Alt ve üst çelenkteki yapraklar başlığın kalathosunu tamamen kaplarlar. Alt çelenkte sekiz, üst çelenkte altı yaprak vardır. Alt çelenkteki yapraklar yukarı doğru daralan orta damarın her iki yanında iki yaprak dilimine ve üstlerinde taç yaprağına sahiptirler. Üst çelenkteki yapraklar ise iki yaprak dilimine ve yaprak tacına sahiptirler. Başlıklar Tip1A'da görülen başlıklara göre daha iyi plastik özelliklere sahiplerdir.

Alt ve üst çelenkteki yaprak dilimlerinin üst kısmında dört, alt kısmında ise üç parmak bulunur. Parmaklar sivri, nispeten uzun ve dardır. Parmakların içindeki oluklar seçilir. Yaprak dilimleri içerisinde yaprak kaidesinden başlayarak, yaprakların içerisine kadar uzanan matkapla açılmış derin kanallar bulunur. Bu kanallar aynı şekilde orta damarın her iki yanında da görülür. Taç yapraktan başlayarak orta damarın ortasında sonlanırlar. Alt ve üst çelenkte alt yaprak dilimindeki parmaklardan bir tanesi üst yaprak dilimindeki parmağa, üst yapraktaki parmaklardan biri yaprak tacına dokunur. Bu şekilde birleşen

alanlarda üçgen şeklinde gözler oluşur.

Alt çelenkteki yaprakların üst dilimdeki parmakların bir tanesi yandaki akantus yaprağına yakındır ve alt dilimindeki parmaklarının üç tanesi komşu yaprağa dokunur. Bu dokunan yaprakların parmakları arasında yaprak kaidesinden başlayarak yukarı doğru yaprakların arasında üçgen, dörtgen ve baklava dilimine benzeyen geometrik desenler meydana gelir. Söz konusu kanallar, gözler ve geometrik desenler başlık üzerinde ışık-gölge oyunlarına meydana getirir.

Başlıkların caulis kökleri ise köklü ve güçlü bir yapıya bazı örneklerde yuvarlak ve huni şekle bazı örneklerde ise oldukça yüzeysel bir forma sahiptirler. Bu örneklerin bazıları ise caulis düğümleri olmaksızın kaplama yaprakları ile birleştirilmişlerdir.

Bazı örneklerde (Kat. No. 147, 150, 151, 153) caulisler bir yüzde düz ya da yivli, diğer yüzünde direkt sade olarak bırakılmıştır. Bu başlıkların bir yüzündeki düz ya da yivli kısımda caulis düğümleri ise basit formda kaba şekilde yapılmış astragalllere sahiptiler. Astragaller bir makara ve iki adet stilize inciden oluşurlar. Diğer yüzünde yüzeyi yuvarlatılmış sade bir bilezik formundadır. Hatta bazısında düğümde de yapılmamıştır. Ion kymationları, bazı başlıklarda alt kısmında matkapla oluk açılarak vurgulanmıştır[221]. Bazısı ise direkt caulis düğümü üzerine işlenmiştir.

Bazı örneklerde (Kat. No. 145, 152) ise caulis düğümü bulunmaz, caulis kökleri bir yüzde yivli diğer yüzde düz verilmiştir.

Birkaç örnekte (Kat. No. 145, 146[222], 154) ise caulisleri oldukça yüzeysel olup neredeyse kalathos yüzeyine yapışmıştır. Aynı şekilde caulis düğümleride oldukça yüzeysel verilmiştir.

Başlık üzerindeki kaplama yaprakları caulis köklerinden köklü ve güçlü bir şekilde çıkan ince ve zarif bir yapıya sahiptirler. İç ve dış kaplama yaprakları yüksek kabartma yapılmışlardır. Kaplama yapraklarının alt kısımlarından itibaren başlayan derin oyuklu yukarı doğru yönelmiş yaprakların parmak içlerine kadar uzanan yivler bulunur. Bu kısımlarda kaplama yapraklarının bir yüzünde arkaları dolu bırakılmış iken diğer yüzde ise oyularak kalathosdan bağımsız hale getirilmiştir[223]. Dış ve iç kaplama yaprakları ise iki yaprak dilimine ve alt kısımda dört, üst kısımda ise üç parmağa sahiptirler. Parmaklar sivri, uzun ve dardır. Dış kaplama yaprağının ucundan iç kaplama yaprağının ucuna doğru yaprak uçlarından başlayarak yaprakların üzerinde yay şeklinde uzanan matkapla açılmış derin bir kanal bulunur. Aynı şekilde dış kaplama yaprağının da üzerinde matkapla açılan ek bir kanal daha vardır. İç kaplama yaprağının alt dilimindeki iki parmağı dış kaplama yaprağının alt dilimindeki iki parmağa ve dış kaplama yaprağının üst dilimindeki bir parmak yaprak ucuna dokunur. Bu şekilde oluşan alanlarda

221 Söz konusu oluklar ışık gölge ile ilişkili olmalıdır. Bu uygulama başlık ön yüzlerinin daha çok hareketlendiği göstermekle birlikte arka ve ön yüz ayrımını yapmamızı sağlar.

222 Kat. No. 146 nolu başlık ölçü bakımından diğer başlıklardan küçüktür.

223 Dipnot 2'de belirtildiği gibi bu uygulama başlıkların ön ve arka yüzünü gösteren ikinci etmendir. Bu şekilde ışık-gölge oyunu yapılarak ön cephenin hareketlendirildiği anlaşılmaktadır.

üçgene benzer boşluklar oluşur. Aynı zamanda dış kaplama yaprakları da diğer yüzdeki dış kaplama yaprağına dokunur.

Kalathos üzerinde yer alan helixlerin hemen arkasında kalathos yüzeyi seçilir. Helixler düz yüzeyli kökler ve sarmallara sahiptir. Helixler kalathosdan taşarlar ve iç kaplama yaprağı üzerinde sarmal yaparlar. Helixler yukarıda caulis kökleri ve düğümlerinde olduğu gibi bir yüzde içleri dolu iken diğer yüzde arkaları boş bırakılarak kalathosdan bağımsız bir şekilde yüksek kabartma haline getirilmişlerdir. Bu sarmallar arasında da helixleri bağlayan kısa bir köprücük yer alır. Bu sayede ışık-gölge oyunu sağlanmıştır. Helixler, bazı başlıklarda ise kalathos yüzeyine tamamen bağlı olarak bırakılmıştır. Aralarında köprücük yapılmaksızın birleştirilmişlerdir. Volütler de aynı şekilde düz yüzeyli köklere sahiptir ve kalathos bağımlıdır ve abakuse dokunurlar, dış kaplama yaprağı üzerinde sarmal yaparlar.

Abakus levhası ve tacı düzdür. Üzerinde merkezde abakus çiçeği yer alır. Abakus çiçekleri bazı örneklerde saplara da sahiptir. Saplar ikinci çelenkteki yaprakların merkezinden çıkarlar. Abakus çiçekleri kimi örneklerde kaba bırakılırken, kimi örneklerde matkapla diagonal çizgilerle hareketlendirilmiştir. Kimi örneklerde ise küçük yapraklarla veya kozalağa benzer şekilde yapılmışlardır. Bazı örneklerde abakus çiçeğinin kaplama yaprakları ve helizlerin yüksek kabartma yapıldığı yerlerde kalathos yüzeyinde hafif kabartma şeklinde verilmiş saplara sahiptir.

Başlıklar üzerinde taşçı işaretleri de bulunur[224]. Taşçı işaretleri helixler ve volütlerin ayrıldığı kısımda kalathos yüzeyinde yunanca "∀ ya da A"[225] şeklinde bir işaret bulunur. Söz konusu taşçı işaretini bazı başlık üzerinde (Kat. No. 148, 152, 153) görmek mümkündür. Aynı şekilde, başlıkların kaidesinde ve üst kısmına taşçı işareti kazınan örnekler vardır. Bu örneklerde yunanca "Θ" harfi bulunur[226] **(Kat. No. 145, 153, 154)**.

3.3.3.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Bırakılmış Korinth Başlıkları

Bu tipteki başlıkların bir yüzü işlenmişken diğer yüzü detaylandırılmamış olarak bırakılmıştır **(Kat. No. 155-156-157)**. Bu başlıklar kalathos ve abakusdan oluşurlar. Kalathos, her çelenkte sekiz yaprak olmak üzere akanthus yapraklarından oluşan iki sıra yaprak çelengi, caulis kökü ve düğümü, kaplama yaprakları, helix ve volütlerle bezelidir. Abakus üzerinde ise abakus tacı, abakus levhası ve abakus çiçeği bulunur.

Çift yüzlü başlıklardan birinde (Kat. No. 156) işlenmiş yüzünde alt çelenkteki yapraklar başlık kaidesinden başlarlar. Üst çelenkteki yapraklarda alt çelenkteki yaprakların arasında yer alırlar. Her iki

224 Aynı işaretler iki yüzlü başlıklar üzerinde de görülür. Söz konusu başlıklar "Tip 2" olarak bir sonraki grupta incelenmişlerdir.

225 Taşçı işaretinin ters olması başlığın çalışma yönüyle ilişkidir.

226 Bu taşçı işaretini, yapı taşları, kireçtaşı kaideler ve kornişler üzerinde de görmek mümkündür. Aynı atölyeden ustaların farklı mimari blokları çalıştığını göstermesi açısından önemlidir.

çelenkte sekiz akanthus yaprağı bulunur. Alt çelenkteki yapraklar yukarı doğru daralan orta damarın her iki yanında iki yaprak dilimine ve üstlerinde taç yaprağa sahiptir. Üst çelenkteki yapraklar ise iki yaprak dilimine ve yaprak tacına sahiptir. Alt ve üst çelenkteki yapraklar başlığın kalathosunu tamamen kaplarlar. Alt ve üst çelenkteki yaprak dilimlerinin üst kısmında dört, alt kısmında üç parmak bulunur. Parmaklar sivri, uzun ve doldun bir yapıdadır. Parmakların içindeki oluklar seçilir. Yaprak dilimleri içerisinde yaprak kaidesinden başlayarak yaprak kaidesi içerisine kadar uzanan matkapla açılmış derin kanallar bulunur. Bu kanallar aynı şekilde orta damarın her iki yanında da görülür. At çelenkte kanallar taç yapraktan başlayarak orta damarın ortasında sonlanırlar. Üst çelenkte kanallar ise yaprakların kaidesine kadar inerler. Alt ve üst çelenkte alt yaprak dilimindeki parmaklardan bir tanesi üst yaprak dilimindeki parmağa dokunur. Bu şekilde birleşen alanlarda uzun yarıklar şeklinde gözler oluşur. Alt çelenkteki yaprakların üst ve alt dilimindeki parmaklarının üç tanesi komşu yaprağa dokunur. Bir örneğin arası açık bırakılmıştır. Bu dokunan yaprakların parmakları arasında yaprak kaidesinden başlayarak yukarı doğru yaprakların arasında üçgen, dörtgen ve baklava dilimine benzeyen geometrik desenler meydana gelir. Söz konusu kanallar, gözler ve geometrik desenler daha önceki örneklerde olduğu gibi başlık üzerinde ışık-gölge oyunlarına meydana getirir. Bu başlığın caulis kökleri ise uzun, köklü ve güçlü bir yapıya, huni şeklinde forma sahiptirler. Caulis düğümleri ise bulunmaz. Başlık üzerindeki kaplama yaprakları caulis köklerinden köklü ve güçlü bir şekilde çıkan derin kanallara sahiptir ve bu kanallar parmak yivlerine açılır. İç kaplama yaprağının ucu sarmal yapar salyangoz formundandır ve detaylandırılmamıştır. Kalathos üzerinde yer alan helixlerin hemen arkasında kalathos yüzeyi seçilir. Helixler düz yüzeyli kökler ve sarmallara sahiptirler. Sarmallar kalathosa bağımlıdır ve kaplama yaprağı üzerinde dururlar. Volütler korunmamıştır. Abakus levhası ve tacı düzdür. Başlığın abakus tacının üzerinde merkezde abakus çiçeği yer alır. Ancak abakus çiçeği korunmamıştır.

Başlığın detaylandırılmamış yüzünde ise alt çelengin iki yaprağının yarısının detayları işlenmiş, diğer yarısı işlenmemiştir. Aynı durum üst çelenkteki yapraklarda da görülür. Kaplama yaprakları ise caulis köklerinden köklü ve güçlü bir şekilde çıkan yapıya sahiplerdir ve kalathosa bağımlıdırlar ancak detaylandırılmamışlardır. Aynı durum helixler ve volütler için de geçerlidir. Ancak bu yüzde helixler arasında korunmuş bir abakus çiçeği sapı? dikkat çeker. Abakus levhası ve tacı düzdür. Abakus çiçeği korunmamıştır.

İki yüze sahip diğer başlıkta (Kat. No. 157) ise işlenmiş yüzünde alt çelenkteki yapraklar başlık kaidesinden başlarlar[227]. Üst çelenkteki yapraklarda alt çelenkteki yaprakların arasında yer alırlar. Alt ve üst çelenkteki yapraklar başlığın kalathosunu tamamen kaplarlar. Alt çelenkteki yapraklar yukarı doğru daralan orta damarın her iki yanında iki yaprak dilimine ve üstlerinde taç yaprağa sahiptirler. Üst çelenkteki yapraklar ise iki yaprak dilimine ve yaprak tacına sahiptirler. Alt ve üst çelenkteki yaprak dilimlerinin üst kısmında dört, alt kısmında ise üç parmak bulunur. Parmaklar sivri, uzun ve dardır.

227 Bu başlık Tip 1B'deki başlıklarla stil ve form açısından yakınlık gösterir.

Parmakların içindeki oluklar seçilir. Yaprak dilimleri içerisinde yaprak kaidesinden başlayarak yaprak kaidesi içerisine kadar uzanan matkapla açılmış derin kanallar bulunur. Bu kanallar aynı şekilde orta damarın her iki yanında da görülür. Taç yapraktan başlayarak orta damarın ortasında sonlanırlar. Bu kanallar üst çelenkteki yapraklarda ise yaprak kaidesine kadar inerler. Alt ve üst çelenkte alt yaprak dilimindeki parmaklardan bir tanesi üst yaprak dilimindeki parmağa, üst yapraktaki parmaklardan biri yaprak tacına dokunur. Bu şekilde birleşen alanlarda üçgen şeklinde gözler oluşur[228]. Alt çelenkteki yaprakların üst ve alt dilimindeki parmaklarının üç tanesi komşu yaprağa dokunur. Bir parmağın arası açık bırakılmıştır. Bu dokunan yaprakların parmakları arasında yaprak kaidesinden başlayarak yukarı doğru yaprakların arasında üçgen, dörtgen ve baklava dilimine benzeyen geometrik desenler meydana gelir. Söz konusu kanallar, gözler ve geometrik desenler başlık üzerinde ışık-gölge oyunlarını meydana getirir. Başlığın caulis kökleri ise uzun köklü ve güçlü bir yapıya, yuvarlak ve huni şeklinde forma sahiptirler. Caulis kökleri başlığın bezeli yüzünde düz yivli bir şekilde iken diğer yüzünde tamamen düz bırakılmıştır. Caulis düğümleri ise caulisin kökünün yivli olduğu kısımda ise Tip 1B grubundaki bütün başlıklardan farklı olarak burgu şeklinde bilezik biçimli düğümlere sahiptir. Kaba yüzünde ise yüzeyi yuvarlatılmış sade bir bilezik formuna sahiptir.

Başlık üzerindeki kaplama yaprakları ne yazık ki korunmamıştır. Ancak başlık kalathosnun şeklinden yüksek kabartma oldukları ve kalathosdan bağımsız yapıldıkları anlaşılmaktadır. Kalathos üzerinde yer alan, korunan helixler de yüksek kabartmadır. Volütler de aynı şekilde düz yüzeyli köklere sahiptir ve kalathosdan bağımsızdır. Bunlar abakuse dokunurlar ancak tam korunmadığı için ayrıntıları saptanamaz.

Abakus levhası ve tacı süslemere sahiptir. Abakus levhası üzerinde oluk diller bulunur. Abakus tacı üzerinde ise stilize ion kymationları işlenmiştir. Abakus levhası ve tacı üzerinde merkezde abakus çiçeği yer alır. Abakus çiçekleri kimi örneklerde kaba bırakılırken, kimi örneklerde matkapla diagonal çizgilerle hareketlendirilmiştir.

Başlığın detaylandırılmamış yüzünde ise alt çelengin iki yaprağı işlenmemiştir. Aynı durum üst çelenkteki üç yaprakta da görülür. Caulis kökleri ise uzun köklü ve güçlü bir yapıya, yuvarlak ve huni şeklinde bir forma sahiptirler. Üzerlerinde yuvarlatılmış bilezik şeklinde düğümler bulunur. Kaplama yaprakları, helix ve volütlerin bulunduğu kısım ise tamamı ile kaba bırakılmış, solid olarak kalathosun şekli verilmiştir. Bu gruptaki üçüncü çift yüzlü başlığın (Kat. No. 155) ise üst çelenkte korunmuş bir akanthus yaprağından çift yüzlü olduğu anlaşılır[229]. Başlığın geri kalanı ise tamamı ile detaylandırıl-

228 Gözler Tip 1B'deki başlıklara benzese de alt kısımlarında düz olmayıp daha çok üçgen formuna getirilmiştir. Bu da diğer başlıklardan bu başlığı ayıran bir özelliktir.

229 Bu başlık gerek M. Spanu gerekse de D. Kaplan tarafından tamamen detaylandırılmamış olarak yorumlanmıştır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 56; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 108; Deniz Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2014), 72 Fig. 21. Belirtmek gerekir ki, yaptığımız incelemelerde başlık üzerinde korunmuş ilk çelenge ait bir akanthus yaprağının detaylarının işlenmiş olması sayesinde çift yüzlü

mamıştır. Kalathos da iki akanthus yaprak sırası, caulis kökü ve düğümü, kaplama yaprakları, helix ve volütler yer alır. Yaprakların damarları işli değildir. Caulis kökleri uzun, güçlü ve köklü bir yapıya ve de huni formuna sahiptirler. Caulis yüzeyi ise yüzeyi yuvarlatılmış bilezik formundadır. İç kaplama yaprağının uç kısmı sarmal yapar. Dış kaplama yaprağının ucu kıvrık şekildedir. Helixler kalın ve düz yüzeyli köklere ve sarmala sahiptirler. Helixler kalathosa bağımlıdırlar. Volütler ise helixlerle aynı şekilde kalın ve düz yüzeyli köklere sahip olup kaplama yaprağı üzerinde durur ve salyangoz formundadırlar.

3.3.3.3. Tip 3 Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları

Başlıklar kendi içinde A, B ve C olmak üzere üç gruba ayrılır [230]. Alt gruplama başlıkların form farklılıklarından dolayı yapılmıştır. A grubundaki başlık normal korinth başlıkları gibidir ancak tamamı ile detaylandırılmamıştır. B grubunu oluşturan başlıklar tek bir çelenge sahiptir ve dört yaprak, stilize bir abaküsten oluşur. Cavea'da biselluma ait bir yapılanmaya aittir. C grubundaki başlık ise stil bakımından A'ya birebir benzer ancak plaster olarak yapılmıştır[231].

3.3.3.3.1. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı

Bu detaylandırılmamış korinth başlığı (Kat. No. 158) iyi durumda korunmuştur. Başlık, kalathosda sekiz yapraktan oluşan iki akanthus yaprak sırası, caulis kökü ve düğümü, kaplama yaprakları, helix ve volütlerle bezelidir. Alt çelenkteki yapraklar ince bir aralığa sahiptirler. Yaprakların damarları işli değildir. Yapraklar ucu kıvrılarak taç yapar. Üst çelenk yaprakları da aynı stile sahiptirler. Caulisler üst yaprak çelengi aralarında yer alır. Caulis kökleri uzun, güçlü ve köklü bir yapıya ve huni formuna sahiptirler. Caulis düğümü ise yüzeyi yuvarlatılmış bilezik formundadır.

İç kaplama yaprağının uç kısmı sarmal yapar. Dış kaplama yaprağı ise ucu kıvrık bir yapıya sahiptir. Helixler kalın ve düz yüzeyli köklere ve sarmala sahiptir. Helixler kalathosa bağımlıdır. Volütler ise kalın ve düz yüzeyli köklere ve sarmala sahiptir. Helix ve volütlerdeki sarmallar kaplama yaprağı üzerinde durur ve salyangoz formundadır. Abakus levhası ve tacı düzdür. Üzerinde merkezde abakus çiçeği yer alır. Onlar da detaylandırılmamıştır.

3.3.3.3.2. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları

Bu başlıklar iki adettir ancak bir tanesi sağlam korunmuştur (Kat. No. 159). Diğeri ise (Kat. No.

(işlenmemiş) bir başlık olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle başlık iki yüzlü olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle yarım kalmış bir başlık olarak yorumlanmıştır.

230 Bu tipteki başlıklar, literatürde "*Bossenkapitel*" olarak bilinmektedir. D. Kaplan tarafından hem doktora tezinde hem de söz konusu başlıkları konu edindiği kitabında "*Detaylandırılmamış*" olarak Türkçeye çevrilmiştir. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 89-133; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları.* Tanım literatürde kabul görmüştür. Bu nedenle biz de bu çalışmamızda söz konusu başlıkları detaylandırılmamış olarak adlandıracağız.

231 Dipnot 133'de vurgulandığı gibi A ve C grubundaki başlıklara stil olarak Tip 2'deki Kat. No. 155 ve Kat. No. 156 nolu başlıklarla aynı stil ve form özelliklerine sahiptir. Bu nedenle yarım kalmışlardır. Ancak tamamıyla ham oldukları için detaylandırılmamış başlıklar başlığı altında değerlendirilmişlerdir.

160) oldukça tahrip durumdadır. Sadece abakus kısmı korunmuştur[232]. Kalathosda alt çelekte her yüzde iki adet olmak üzere dört, üst çelenkte ise altı yapraktan oluşan iki akanthus yaprak sırasına sahiptir. Bunlara ek olarak başlığın yapılmış olduğu taş bloğun üzerinde alt çelenkteki yapraklarla aynı boyutta "S" profile sahip sadece stilize çizgilerden oluşan üçüncü bir yaprak daha bulunur. Yaprak çelenklerinin üzerinden ise caulis kökü ve düğümü kaplama yaprakları helix ve volütlerle bezelidir.

Alt çelenkteki yapraklar ince bir aralığa sahiptir. Yaprakların damarları işli değildir. Yapraklar ucu kıvrılarak taç yaparlar. Üst çelenk yaprakları da aynı stile sahiptirler. Caulisler üst yaprak çelengindeki yapraklar arasında yer alır. Caulis kökleri uzun, güçlü ve köklü bir yapıya ve huni formuna sahiptirler. Caulis düğümü ise yüzeyi yuvarlatılmış bilezik formundadır. İç kaplama yaprağının uç kısmı kıvırılır ve komşu yaprakla birbirlerine dokunur. Dış kaplama yaprakları da uçları kıvrılarak taç yapar. Helixler kalın ve düz yüzeyli köklere ve sarmala sahiptirler. Helixler kalathosa bağımlıdır. Volütler ise kalın ve düz yüzeyli köklere ve sarmala sahiptirler aynı şekilde kalathosa bağımlıdır. Helix ve volütlerdeki sarmallar kaplama yaprağı üzerinde durur ve salyangoz formundadır. Bu sarmallar arasında da helixleri bağlayan kısa bir köprücük yer alır. Abakus levhası ve tacı düzdür. Üzerinde merkezde abakus çiçeği yer alır. Onlar da detaylandırılmamıştır.

3.3.3.3.3. Tip 3C Detaylandırılmamış Dört Yapraklı Başlıklar

Bu tipteki başlıklar (Kat. No. 255-256) kalathos ve abakusdan oluşurlar. Kalathos, tek bir çelenge sahip olup dört yaprağa sahiptir. Bu yapraklar arasında caulis kökü ve stilize oldukça düz volütlerle bezelidir. Abakus üzerinde ise abakus tacı ve abaküs çiçeği bulunur.

Yapraklar başlık kaidesinin altındaki küçük bir silmeden sonra başlar ve başlığın kalathosnunu volütlere kadar kaplarlar ve sivri uçlara sahiptirler. Başlıklardan birinde (Kat. No. 255) yaprakların hepsi kaideden ayrılmış şekilde başlarken diğerinde (Kat. No. 256) iki adet yaprak ayrılmamış ve yuvarlak bir yayla birleşik şekilde işlenmiştir. Yaprakların ortasındaki orta damar çalışılmıştır. Orta damar alttan geniş bir şekilde başlar ve yaprağın dışarı sarkan ucuna doğru daralarak yükselir.

Yaprakların caulis kökü düz ve stilize bir şekilde verilmiştir. Caulis düğümü bulunmaz, bunun yerine yamuk bir motifle bu alan doldurulmuştur. İçinden iki adet kalathos yüzeyine bağımlı olan ve düz yüzeyli köklere sahip volüt çıkar ve yaprakların uç kısmına dokunur. Abakus düzdür. Üzerinde ise abakus çiçeği yer alır. Abakus çiçeği iki adet içe doğru sarmal yapan bitkisel ögenden oluşur. Altında da ince bir biçimde açılmış küçük yay şeklinde yivlerle vurgulanmıştır.

232 Bu örneklerinde yarım kalmış olması gerektiğini düşünmekteyiz.

3.3.3.4. Korinth Başlıkları Değerlendirme ve Tarihleme

3.3.3.4.1. TİP 1 Normal Korinth Başlıkları

Tip 1A'daki mermer başlıklar standart tasarım özellikleri sergilerler. On iki başlık üstünde de aynı tasarım ayrıntılarını izlemek mümkündür. Bu başlıkların iyi tarihlenmiş karşılaştırma örnekleri MS 2. yüzyılın ortasından MS 3. yüzyılın başına kadar yaygın olarak görülürler[233].

Tip 1A'daki başlıklar, daha önceki çalışmalarda M. Spanu ve D. Kaplan tarafından ele alınmışlardır. Tüm karşılaştırma örnekleri her iki araştırmacı tarafından sunulmuştur.

M. Spanu Tip 1A grubundaki başlıkları, yüzeyde tespit ettiği üç adet mermer başlık üzerinden değerlendirmiş[234] ve bu başlıkları Tip I olarak gruplamıştır[235]. Bu örnekler üzerinden bu başlıkların MS 2. yüzyılın 2. yarısına ve MS 3. yüzyılın ilk on yılına ait olması gerektiğini önerir[236]. Ayrıca, çalışmasında başlıkların kökeni üzerine de önerilerde bulunur ve M. Fischer'ın yayımladığı İsrail örnekleri üzerinden[237] mermer başlıkların Aphrodisias dekorasyon okulu ile ilişkili bir atölyeye ait olduğunu ifade

233 İsrail örnekleri: Moshe Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel in Der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien Zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, (Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 1990), 31-33; Moshe Fischer, Mordeckai Magaritz ve Ze'ev Pearl, "Isotopic and Artistic Analysis of Corinthian Marble Capitals from Caesarea: A Case Study", *Caesarea Papers JRA Supply,* 5 (1992): 214–221; Küçük Asya Örnekleri: Pülz, *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma*, 117-118 Taf. 30 8-11; Syria Örnekleri: Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia", Fig. 92, 122, 130, 138,139, 170, 171.

234 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 78-79.

235 M. Spanu bu başlıklarla ilgili şu karşılaştırma örneklerini önermiştir: MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen Smyrna örnekleri, Vedat İdil, "Korinthische Kapitelle im Museum von İzmir", *Ahresheften Des Öterreichischen Arcäologischen Institutes*, Band 53 (1981-82): Abb. 3b,4a; Hadrainus Dönemi'ne ait oldukları düşünülen Didyma'da ele geçen başlıklar, Pülz, *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma*, 116-118. Taf. 30.6-8-11; Severuslar Dönemi'ne ait olduğu düşünülen Miletos'da Heroon III'ün porticuslarında yer alan başlıklar, Berthold Weber, *Die Römischen Heroa Von Milet, Milet I,* (Berlin: Walter de Gruyter, 2004), 135. Abb. 82; Side'de Sütunlu Cadde'nin bir parçası olan Tiyatro'nun önünde uzanan sütunların başlıkları, Arif Müfid Mansel, "Mimarlık Anıtları-Architekturdenkmäler", içinde 1947 *Senesi Side Kazılarına Dair Önrapor – Vorlaufiger Bericht Über Die Ausgrabungen In Side im Jahre 1947,* Eds. Arif Müfid Mansel, Emin Bosch ve Jale İnan, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1951), 12-13, 24-36; Mansel, *Die Ruinen von Side,* 18. Side Kent Kapısı'ndaki anıtsal imparatorluk yapısındaki başlıklar, Arif Müfid Mansel, "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in Den Jahren 1946-1955", *Archäologischer Anzeiger,* 1956 (1956): 34-120.70-73; Mansel, *Die Ruinen von Side,* 36; Severuslar Dönemi'ne ait olduğu düşünülen Kremna'da Sütunlu Caddeye ait olan başlıklar, Stephen Mitchell, *Cremna in Pisidia,* (London: Classical Press of Wales, 1995), 136 pl. 81. İsrail'de İmp. Marcus Aurelis'dan Septimius Severus Dönemi'ne kadar tarihlendirilen ve Küçük Asya mermerinden yapıldıkları düşünülen ithal başlıklar, bu başlıklar M. Fischer tarafından tip IIIDc olarak gruplanmıştır. Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 43-46 taf. 12-23. Elaiussa Sebaste'de Tiyatro'da tespit edilen başlıklar, Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 130 Fig. 110-111 no: T111-T112. Elaiussa Sebaste'de Agora'da ele geçen ve MS 2. yüzyılın son çeyreği ile MS 3 yüzyılın ilk on yılına tarihlenen başlıklar, Chiara Morselli, "L'agora". İçinde *Elaiussa Sebaste II.* Ed. Eugenia Equini Schneider, (Roma: «Lerma» Di Bretschneider: 2003), 227-231 no: AP 107-118. Bu başlıkların bazıları bugün Elaiussa Sebaste'de "ada" olarak bilinen kısmında arşitravları taşıdığı *in situ* hali ile görmek mümkündür. Ernst Kirsten, "Elaiussa-Sebaste in Kilikien. İçinde *Mansel'e Armağan,* Ed. Ekrem Akurgal, (Ankara: TTK Yayınları, 1974), 796; Hellenkemkper ve Hild, *Kilikien und Isaurien,* 1990: 70; Chiara Morselli, "Osservazioni Preliminari Sulla Topografia Urbana". içinde *Elaiussa Sebaste I.* ed. Eugenia Equini Schneider, (Roma: «Lerma» Di Bretschneider: 1999), 173. Fig. X

236 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 79.

237 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 45.

eder[238]. Ancak heykeltıraşlık eserlerinde atölyenin varlığı kabul edilse de mimari plastik de bu görüşü kabul etmenin zor olduğunu belirtir. Bununla birlikte, başlıkların yarım bırakıldığını, Diocaesarea'ya gelmeden önce işlenerek hazır olarak geldiklerini düşünmektedir[239].

D. Kaplan tarafından ise Tip I olarak adlandırılan başlıkları diğer bölge örnekleriyle karşılaştırır ve bunların genel olarak MS 2. yüzyılın 2. yarısı ve MS. 3 yüzyılın başına tarihlenmelerinden dolayı Diocaesarea örneklerinin de bu tarihlere ait olması gerektiğini önerir[240].

Silifke Müzesi'nde yer alan ve D. Kaplan tarafından MS. 3. yüzyılın başı veya 2. yarısına tarihlenene[241] bir başlık Diocaesarea Tiyatrosu başlıkları ile birebir benzerlik gösterir. Nysa Tiyatrosu'nda MS 120-140 yıllarına tarihlenen iki başlıkla benzerdir[242], Hırvatistan'da Split'teki MS 2. yüzyıl sonla-

238 L. Lazzarini tarafından yapılan mermer analizleri doğrultusunda iki başlığın Aphrodisias ve bir başlığın da Prokonnessos'dan gelme olduklarına dair ipuçları yakalanmıştır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 124-126. No 038, No 037b, No 096. Bu gruptaki başlıkların geri kalanı da Aphrodisias mermerine atfedilen başlıklarla aynı mermer yapısına sahiptir. Bu durum mermerlerin Aphrodisias merkezli bir ocaktan geldiğini düşündürür. Ancak bir başlığın ve başlıkları taşıyan sütunların ve kaidelerin büyük çoğunluğunun Prokonnessos mermeri özelliği olan damarlı yapıya ve de bazılarının Ephesos mermeri özelliklerine sahip olması dikkat çeken başka bir husustur.

239 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 77, 79; Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", 101.

240 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 80. D. Kaplan bu başlıklarla ilgili şu karşılaştırma örneklerini önermiştir: Yazıtıyla MS 212 yılına tarihlenen Syedra Sütunlu Caddesi'nde ele geçmiş bir başlık, İsmail Karamut, "1995 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme ve Kurtarma Kazısı Çalışmaları", *VII. Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri,* (1997): 52; İsmail Karamut, "Syedra 1997 Yılı Kurtarma Kazısı ve Temizlik Çalışamaları", *IX. Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri,* (1999): 141-151.143. Elaiussa Sebaste örnekleri, Dipnot 3'e bakınız. Korykos örnekleri, Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 69a; Tyro Sütunlu Cadde ve Hipodrom örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana ın Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 15-16, 19; Byblos Nymphaium örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 54; Berytus Müzesi örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 73; Caesaerea Tiyatro örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 89, 92; Scythopolis Tiyatro örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 102; Ascalona Bazilikası örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 122-123; Bostra Tiyatrosu örnekleri, Klaus Stefan Freyberger, "Zur Datierung Des Theaters in Bostra", *Damaszener Mitteilungen,* 3 (1988): 17-26.Taf. 11-13; Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia", Fig. 128, 130; Gabala Tiyatrosu örnekleri, Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 139. Stratonikeia Kuzey Kent Kapısı başlıkları, İbrahim Hakan Mert, "Knidos Korinth Tapınağı", İçinde Ramazan Özgan'a Armağan, Eds. Mustafa Şahin ve İbrahim Hakan Mert, (İstanbul: Ege Yayınları, 2005), Abb. 10; İbrahim Hakan Mert, *Untersuchungen Zur Hellenistischen und Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia,* (Tübingen: Ernst Wesmuth Verlag, 2008). Abb. 230-232; Roma'da Hipodrom örnekleri, Klaus Stefan Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus: Zur Arbeitsweise und Organisation Stadtrömischer Werkstätten Der Kaiserzeit,* (Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 1990), Taf 45b; Aemilia Bazilikası örnekleri, Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus*, Taf 45c.

241 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 164-165. Kat. No 135

242 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander,* Kat.no 152, 155.

rına verilen Bazilika'nın güneydoğusunda manastır mezarlığı yolu üzerinde ele geçen bir başlık[243] ve Roma'da Domitilia Katakombu'nda devşirme olarak yer alan bir sütun başlığı[244] da benzer örnekler arasındadır.

Bu başlıkların Severuslar Dönemi'nde[245] yaygın kullanıma sahip olduğu görülür. Ancak kazı gerçekleştirmeden yapılan değerlendirmelerde bazı eksiklikler söz konusudur. M. Spanu ve D. Kaplan, bu çalışmada Tip 1A'da grupladığımız mermer başlık örnekleri ile 1B'de grupladığımız kireçtaşı başlıkları birlikte ele almışlardır. Başlıklar üzerinde farklılıklar vardır. Bu farklılıklar başlıkların alt çelenkteki akanthus yapraklarında, kaplama yapraklarında, volüt ve helixlerinde açıkça görülür. Bu sebeple başlıklar farklı form özellikleri gösterirler. Bu form özellikleri içerisinde Tip 1B'deki alt çelenkteki akanthus yapraklarının dilimleri arasındaki göz şekilleri ve ikinci dilimindeki üçüncü parmağın diğer akanthus yaprağının parmağına dokunmaması ilk farklılıktır. Kaplama yaprakları ile birlikte, volüt ve helixlerin Tip 1A'da yüzeysel olarak kalathosa yapışık şekilde verilirken, Tip 1B'de belli kısmında yüksek kabartma olarak verilmesi ikinci seçilen farklılıktır. Son ve en belirgin farklılık ise Tip 1B'deki başlıkların caulis düğümleri üzerindeki astragalllerdir. Astragaller, bir makara ve iki adet inciden oluşurlar.

Tip 1A'daki başlıkları alt çelenkteki yapraklarında, ikinci dilimdeki üç parmak diğer yaprağın üç parmağına dokunması, kaplama yaprakların arasında bir sap yaprakçığı olması ve volüt ve helixlerin kalathos yüzerine bağlı olması standart tasarım özelliği olarak karşımıza çıkar. M. Spanu tarafından karşılaştırma örneği olarak gösterilen çeşitli bölgelerden başlıklar benzerlik gösterse de Milet, Kremna ve İsrail başlıkları bu gruptaki başlıklarla bazı farklılıklar içermektedir. Özellikle İsrail başlıklarındaki M. L. Fisher'ın Tip III olarak grupladığı ve yine M. Spanu tarafından vurgulanan bu grubun alt tipi olan Tip IIIDc'deki başlıklarda aynı durum söz konusudur. Bu sebeple başlıklar farklılaşmaktadır. İsrail başlıklarında Tip IV'de yer alan ve özellikle bu tipte alt grup olarak Tip IVCb grubunda yer alan başlıklar Tip 1A'daki başlıklarla birebir aynı tasarımı gösterirler. M. L. Fisher, bu başlıkların Tip IV'deki en fazla sayıya sahip başlıklar ve aynı şemadaki başlıklar ifade eder. Genel olarak Septimius Severus'un büyük inşaat faaliyetleri içinde değerlendirilebileceğini düşünmektedir[246]. P. Pensabene, ise Berytus Müzesin'deki ve Gabala Tiyatrosu'ndaki Severus Dönemine tarihlendirilen başlıkları, M. L. Fischer'ın TipIVCb grubuyla ilişkilendirir. Söz konusu başlıklar Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki başlıklar ile birebir benzerlik gösterirler[247]. D. Kaplan tarafından sunulan Berytus, Gabala ve Tartus örnekleri dışındakiler

243 Rudolf Kautzsch, *Kapitellstudien: Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom Vierten bis ins Siebente Jahrhundert (Studien zur spätantiken Kunstgeschichte, 9)*, (Leipzig: De Gruyter. 1936), Taf I. 2.

244 Kautzsch, *Kapitellstudien,* Taf 51e.

245 Özellikle İmparator Septimius Severus'un hakimiyet dönemini işaret etmektedirler. Bk. Fisher, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 31-34.

246 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 47. Nr. 153-164.

247 Syria ile ilişki bir atölye ile ilişkilendirilebileceğini dile getirmiştir. Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", 410 Tip Xa Fig 139.

form ve stil açısından oldukça farklılardır[248]. Sonuç olarak bu gruptaki başlıklar M. L. Fischer'ın TipIVCb adı altında incelediği başlıkların tarihleri baz alınırsa, yukarıda da bahsedildiği gibi Severuslar Dönemi'ne işaret etmektedirler.

Tüm bu örnekler ışığında Tip 1A'daki başlıklar için uygun aralığın MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başı olduğu görülebilir. Buna karşın kazı esnasında söz konusu başlıkların in situ yerleri tarafımızdan tespit edilmesi sebebi ile başlıkların birinci katta yer aldığı kesin bir olarak saptanmıştır. Tiyatro'nun sahne binasına ait en önemli parça olan ve MS 164 yıllarına kesin olarak tarihlenen yazıtlı arşitrav-friz bloğunun da aynı sebeple birinci kata ait olduğu saptanmıştır. Bu durumda yazıtlı arşitrav-friz bloğu, diğer arşitrav-frizlerle aynı bezemeleri taşıması sebebi ile bütün arşitrav-frizler aynı tarihe aittir. Böylelikle arşitrav-frizlerin sütunlar dikildikten sonra koyulması gerektiği için aynı tarihte birleştirilmiş olmalılardır. Yazıtlı arşitrav-friz bloğunun kesin olarak MS 164 yılına tarihlenmesi sebebi ile bu başlıklar da aynı yılda ait olduklarını ve ayağa kaldırıldıklarını söylemek mümkündür. Bu durum, Severuslar Dönemi'nde yaygın olarak kullanılan bu başlıkların MS 164 yılı itibari ile kullanımda olduklarını gösterir.

On iki başlığın yukarıda bahsedildiği gibi malzeme ve işçilik açısından Aphrodisias orijinine sahip başlıklar izlenimi verdiği ancak bunun tam anlamı ile fikir birliğine varılamadığı M. Spanu daha önce dile getirilmişti. Başlıkların nereden geldiği problemini çeşitli mermer malzemenin kullanılması sebebi ile kesin bir sonuca varmak güç olsa da[249] stil bakımından Aphrodisias ekolüne işaret ettikleri fikri ağır basmaktadır[250]. Konteks buluntu olarak Tip 1A'daki başlıklar, aynı malzemeden yapılmaları, standart tasarım öğeleri içermeleri ve aynı bezeme stiline sahip olmaları nedeniyle aynı zamana aittir, hatta aynı atölyenin elinden çıkmış başlıklar olduğu açıktır. On bir başlıkta beyaz mermer malzeme kullanılmış, bir başlıkta ise mavi damarlı bir mermer olan Prokonnessos mermeri kullanılmıştır. Aphrodisias'lı ustaların Prokonnesos mermerinden eserler verdiğinin bilinmesi bu durum için açıklayıcıdır[251]. Ancak M. L. Fischer, P. Magaritz ve Z. Pearl tarafından mermer başlıklar üzerinde yapılan analizlerde, Tip IV başlığı altında inceledikleri başlıkların neredeyse tamamının Documaeon/Aphrodisias mermerinden olduğu saptanmıştır.

248 Bu kentlerdeki ele geçen başlıkların P. Pansebene tarafından da aynı grup altında toplanması bunun kanıtıdır. Bk. Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", 410. Gruppo Xa.

249 E. Fisher tarafından Aphrodisias Okulu'na atfedilen İsrail başlıkları aslında, ustaların dolaşımı açısından bazı problemler ortaya çıkaran Prokonnessos mermerinden yapılmaları durumu da vardır. Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 45; Fischer, Magaritz ve Pearl, "Isotopic and Artistic Analysis of Corinthian Marble Capitals from Caesarea: A Case Study", 219-220.

250 Maria Floriani Squarciapino, *La Scuola Di Afrodisia,* (Roma: Governatorato di Roma, 1943), 80-100; Wolf-Diete Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der römischen Architekturdekoration.* (Heidelberg: F. H. Kerle Verlag, 1970), 100; Vedat İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", *Anadolu (Anatolia),* XX (1984): 27-31; Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa Am Mäander,* 158.

251 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 45.

L. Larrazi'nin yapmış olduğu analizler üzerinden inceledikleri örneklerin mermer özellikleri de Aphrodisias'ı işaret etmektedir[252]. Çıplak gözle bakıldığında Tip 1A grubunda incelediğimiz on bir başlıkta da aynı renk ve mermer yapısı özelliklerini izlemek mümkündür. Bu nedenle söz konusu on bir başlıkta aynı ocaktan mermer malzemenin kullanıldığını ya da hazır olarak ısmarlandığını getirtildiğini söylemek olanaklı görünmektedir.

M. Spanu tarafından Tip1A'daki üç başlığın hazır olarak getirildiği önerisine dayanak olabilecek kanıtlar da tespit edilmiştir. Söz konusu başlıkların alt kısmında kenet yuvaları bulunur. Prokonessos mermerinden yapılan başlıkta bu kenet yuvası kırık olmasına karşın diğer başlıklarda iyi şekilde korunmuştur. Ancak aynı kurşun yuvalarına karşılık gelecek yuvalar sütunların sumus scapuslarının üst kısmında merkezlerinde bulunmamaktadır. Dolayısıyla başlıkların kaidelerinde yer alan kurşun yuvalarının işlevi doğrultusunda kullanılmamış, kenet kullanılmaksızın direkt sütunlarla birleştirilmiş olmalıdır. Böylelikle süsleme stil açısından daha önce önerilen hazır bir şekilde ithal edildiği düşüncesinin kurşun yuvalarının kullanılmaması ile bir dayanak noktası oluşturmaktadır.

M. Spanu tarafından, M. L. Fisher'ın önerileri göz önüne alınarak başlıkların, yarım bırakıldığını söylenmektedir. Ancak bu gruptaki başlıklar (M. Spanu'nun inceledikleri ile birlikte) yarım değil tam hallerinde sahne binasındaki yerlerini almış olmalıdır. Söz konusu on iki başlık üzerinde de aynı şekilde bir bezeme stili görülmesi bunun kanıtıdır. Başlıklara Diocaesarea Tiyatrosu'nda son halleri verilmiş olmalıdır[253].

Başlıklar stili itibari ile de Aphrodisias Dekorasyon Okulu özellikleri barındırırlar. Başlık üzerinde görülen çelenkteki yaprakların dilimlerinin dört parmağa sahip olması ışık gölge oyunları, kalathosu kaplayan parçalı ve hacimli akanthus yaprakları akanthus formu önemli verilerdir[254]. Ancak bilim dünyasında Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun başka bölgelerde çalıştığı eserler için M. Spanu'nun vurguladığı gibi[255] hala belli şüpheler çözülememiştir[256]. Diocaesarea Tiyatrosu başlıkları için problemler daha önce incelenen başlıkların birkaç örnekle sınırlı olmasından doğmaktadır. Ancak Diocaesarea özelinde hem Tiyatro'da konteks buluntu olarak ele geçmeleri hem de aynı stilde Nymphaium'da baş-

252 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 126.

253 Susan Walker, "Corinthian Capitals with Ringed Voids: The Work of Athenian Craftsmen in The Second Century A.D. ", *Archäologischer Anzeiger,* (1979): 103-129.127. Dipnot 76.

254 Cevat Başaran, *Anadolu Kompozit Başlıkları,* (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999), 29; Deniz Kaplan, "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları", *Olba*, XIV (2006): 99-103; Deniz Kaplan, "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri", *Arkeoloji Dergisi,* XIII (2010): 158; Musa Kadıoğlu ve Kutalmış Görkay ve Stephen Mitchell, *Roma Döneminde Ancyra,* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011), 175; Fatih Hakan Kaya, "Roma Döneminde Anadolu Kökenli Korinth Başlıklarının Yayılım Alanı: Sanat ve Sanatçının Devinimi", *Meltem İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi,* 4 (2018): 21-27.

255 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 78. Dipnot: 94.

256 W-D. Heilmeyer, Leptis Magna'da tespit ettiği başlıkları Aphrodisias okulu ile ilişkilendirir. Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* 100. Ancak K. S. Freyberger bu duruma herhangi bir usta imzası olmaması ve örneklerin sınırlı sayıda olmasıyla ikna edici bulmaz. Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus,* 128. Ayrıca bk. Walker, "Corinthian Capitals with Ringed Voids", Dipnot 79.

lıklar ortaya çıkarmamız[257] ve Tiyatro'nun güneyinde Gymnasium olarak adlandırılan yapının[258] aynı başlıklara sahip olması söz konusu başlıkların özellikle kentte MS 2. yüzyılın 3. çeyreğinin sonlarına doğru imar faaliyetlerinde ısmarlanması ve kullanımı ile ilgili olmalıdır. Bu durumda M. Spanu ve diğer bilim insanlarının aksine, konteks malzeme üzerinden aynı tasarım içermeleri sebebi ile Aphrodisias Dekorasyon Okulu ile ilişki başlıklar olduğunu söylemek kanaatimizce uygun görünmektedir. Ancak direkt Aphrodisias'dan gelip gelmediği ise başka bir problem olarak karşımıza çıkar[259]. Burada ise özellikle İsrail, Syria, Palaeistina ve Arabia bölgeleri örnekleri göz önüne alınarak[260] çeşitli mermer malzemelerin ithal edildiği başka bir üretim atölyesinde yapılmış olması ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Tip 1B'deki başlıkların sadece ikisi (Kat. No. 145-146)[261], M. Spanu tarafından değerlendirilmiştir ve bunlar yerel sanatçılarla ilişkilendirilmiştir[262]. Gerçekleştirilen kazılar sonucunda başlıkların sayısın artması daha kapsamlı değerlendirme yapabilme imkânı oluşmuştur.

M. Spanu başlıklar üzerindeki plastik çalışma sebebiyle bunların yerel sanatçıların bir varyasyon ürünü olduğunu önermektedir. Bu doğru bir yaklaşım olarak görülebilir. Ancak bu önerisi için sağlama yapmak adına herhangi bir karşılaştırma örneği sunmamıştır. Mermer başlıklar için sunulan karşılaştırma örnekleri üzerinden hareket edilmiştir. Oysaki bazı farklılıklar vardır. Tip 1A'daki mermer başlıkların hem dönem hem stil bakımından Tip 1B'deki başlıklardan ayrıldıkları açıktır. İkinci kata ait olduğunu saptadığımız alınlık ve kornişlerin üzerinde yer alan palmetler ile alınlık, korniş ve arşitrav-frizlerin üzerlerinde yer alan lesbos ve ion kymationları Severuslar Dönemine ait oldukları saptanmıştır. Başlıkların bu blokları taşıyor olması sebebiyle aynı dönemde yapıldıklarını söylemek mümkündür. Tip 1B'deki tiyatronun ikinci katındaki alınlıkları ve kornişleri taşıdıkları açıktır.

257 Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç", 145; Ümit Aydınoğlu, "Uzuncaburç/Diocaesarea Antik Kenti Kazısı 2018", *KST,* 41.3 (2019): 349-350.

258 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,* 57-58.

259 Aphrodisias mermer ocaklarının yerel kullanıma dair çıkarıldıkları düşünceleri hakkında Peter Rockwell, "The Marble Quarries: A Preliminary Survey", içinde *The setting and quarries, mythological and other sculptural decoration, architectural development, Portico of Tiberius, and Tetrapylon Aphrodisias Papers 3, Jra, Suppl. 20*, eds. Charlotte Rouechè ve Roland Ralph Redfern Smith, (London: Ann Arbor, 1996), 81-104; Leah Long, "Marble at Aphrodisias: The Regional Marble Quarries", içinde *Aphrodisias Regional Survey: Special Studies, Aphrodisias Final Reports*, Eds. Christopher Ratté ve Peter de Staebler, (Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 2012).

260 Entablatürde tespit ettiğimiz diğer bezeme öğeleri de Syria, Lübnan, Palaeistina ve İsrail bölgelerinde görülen yapılardaki süsleme öğeleri ile benzerlik göstermektedir. Bunları palmetlerde ve Ion ve Lesbos kymalarında tespit izlemek mümkündür. Bu nedenle söz konusu coğrafyalarda, çalışan ustaların ya da Kilikia'da çalışanların bu bölgelerde yetişmiş ve Diocaesarea'da çalışmış olmaları muhtemeldir. Aynı şekilde sahne binasının tespit ettiğimiz ikinci evresinde ikinci evresinde önerdiğimiz söz konusu süsleme ve mimari formlar yerel ustaların yaratısı olarak karşımıza çıkar. Syria coğrafyası ile ilişki stiller içerir. Bu durum söz konusu coğrafyalarla etkileşimli ustaların Diocaesarea ve yakın kırsal kesim yerleşimlerde çalıştıkları görülmektedir.

261 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* Plate 38 No: 053-059.

262 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 79. Aynı şekilde M. Spanu Tören kapısında yer alan Korinth başlıkları için yerel bir etkiyi vurgulamaktadır. Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 635. D. Kaplan da bu fikre katılmakla beraber özellikle entablatürde daha radikal bir stil olduğunu düşünmektedir. Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 72.

Tip 1B'deki kireçtaşı başlıklar, Tip 1A gibi ortak tasarım özelliklerini barındırırlar. 14 başlık üzerinde de hemen hemen aynı tasarımı görmek mümkündür. Ancak ayrıntılarına dikkat edildiğinde özellikle caulis kökleri ve düğümlerinde ön yüzde özenli arka yüzde özensiz işçiliğe sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte akanthus stilleri ise bu başlıkların temel ayrıcı faktörleridir.

Başlıkların tasarım olarak benzer örneği, küçük farklılıklar olmakla beraber Doğu Dağlık Kilikia'da Imbriogon Kome (Demircili) I tapınak mezarı üzerinde görülür[263]. Demircili I Tapınak mezarının ikinci katında ait korinth başlıkları ile anta duvarındaki plaster başlıkların çelenkleri oluşturan akanthusların birbirine parmaklarının birbirine dokunarak ana yaprak damarının her iki yanında yarım oluklar olması ve aynı şekilde yaprak dilimlerinden yaprak kaidesine kadar olukların yapılması, yaprağın her iki yanında iki yaprak dilimine sahip olması ve yaprak dilimlerinde dört parmağa sahip olmaları, yaprak dilimlerinde parmakların dilime dokunduğu yerde üçgen gözler oluşması ile benzer göstermektedirler. Söz konusu tapınak mezar Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir[264].

Benzer stile sahip örnekleri Kilikia'da Soloi/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde tip 2 atölyesi adı altında toplanan Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen başlıklarda[265], Silifke Müzesi'nde yer alan MS 3. yüzyıla tarihlenen başlıklar üzerinde[266], Elaiussa Sebaste'de Tiyatro'nun scaenae fronsunda MS 2. yüzyılın sonu ile MS 220 yılları arasına tarihlenen başlıkta[267], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesinde yer alan başlıklarda[268] ve son olarak Diocaesarea kentinde Tören Kapısının başlıklarında[269] görülebilir.

İncelenen örnekler üzerinden başlıkların Severuslar Dönemi'ne ait oldukları açıktır. Ancak Akanthus yaprakları dikkat edildiğinde Tiyatro'daki önemli bir süsleme birlikteliği yakalamayı mümkün kılar. Yukarıda da ayrıntılı tanımlandığı gibi söz konusu birliktelik ise birinci kata ait olduğunu düşündüğümüz arşitrav-frizlerin üzerinde yer alan oluk-dil/yiv ve akanthus frizi süslemelerindeki akanthuslarla birebir olan form ve stil özellikleri sergilemeleridir[270]. Bu friz tasarımının örneğinin başka bölgelerde bulunmaması[271], Kilikia bölgesine özgü bir süsleme niteliği taşıması[272] ve benzer başlıkların

263 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 40c, 41a-b.

264 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 80.

265 Fatih Hakan Kaya, "Solipompeiopolis Korinth Başlıkları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016), Kat. No 57,60, 62, 63, 65, 68.

266 Deniz Kaplan, "Arkaik-Roma Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi". içinde Ed. Serra Durugönül, *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler*, (İstanbul: Pitura, 2013), Kat. No 134, 140.

267 Marcello Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", içinde *Elaiussa Sebaste II.* Ed. Eugenia Equini Schneider, (Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 2003), 130 Fig. 110 no: T111.

268 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat no: 21, 22; Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 142.

269 Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* Taf. 39.5-6; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630-635; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 63-68.

270 Benzer akanthus formlarının farklı varyasyonları konsollar üzerinde de görülebilir.

271 Söz konusu frizler için bk. 3.3.7.1.Oluk-Dil/Yiv ve Akanthus

272 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 80; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 105-108.

bulunduğu tapınak mezarlarda aynı friz stilinin kullanılması ilse birlikte simetrik bir tasarım izlemeyip yer yer özensiz ve boyutta farklılıklar bulunması Tip 1B başlıklarındaki yerel unsurları göstermesi açısından önemli bir verilerdir.

Frizlerde ve Tip 1B'deki başlıklarda görülen bu tarz akanthus yaprakları ise Termessos'da MS 140-150 yıllarına tarihlenen Korinth Tapınağı'nın (N1) frizi üzerinde yer alan yaprakları[273], Miletos'da bir kanalda ele geçmiş MS 2. yüzyılın ortasına verilen bir plaster başlık üzerindeki akanthus yaprakları[274], MS 2. yüzyılın ilk yarısına verilen verilen Pergamon'da Traianum'da ve Gymnasion'da ele geçen başlıkların akanthus yaprakları[275], MS 2. yüzyılın ilk yarısına verilen Milas'da kent kapısının plaster başlığı üzerinde ve bir mezar yapısı üzerinde[276] görülebilir. Bu açıdan bakıldığında yaprak tasarımlarının yazıtla tarihlenen arşitrav-friz bloğunun üzerindeki akanthuslarla birleşmesi ve söz konusu örneklerin MS 2. yüzyılın ortasında görülmesi bu başlıklardaki stilin yerel sanatçılar tarafından Severuslar Dönemi'nde takip edildiğini gösterir.

Başlıklarda öne çıkan diğer dikkat çeken bir özellik ise caulis kökleri ve düğümleridir. Başlıklar üzerinde caulis kökleri kalathosa bağımlı olarak ya da konik biçimli düz halde ya da ince yivlere sahiptir. Kimi başlıklarda yüksek köklere kimi başlıklarda bodur köklere sahiplerdir. Yivlerde simetri kaygısı güdülmemiştir. Çoğu caulisdeki yiv oldukça özensizdir[277]. Söz konusu sade olanların caulis düğümleri düz bırakılıp bilezik formuma sahipken bazı yivli olanların üzerinde caulis düğümleri inci makara şeklinde verilmiştir. Bazılarında ise yivli olmalarına karşın hiç düğüm bulunmaz. Caulisler ve düğümlerin arasına matkapla oluk açılması da söz konusudur. Saydığımız özellikler başlıkların daha öncede belirtildiği gibi ön ve arka yüzü tespit etmemizi sağlar. Sahne binasının orkhestraya bakan kısımlarına denk gelen kısımları daha süslü olan ön yüzleridir.

Caulisleri yivli olan başlıkların örnekleri ise Hellenistik Dönem başlıklarında[278]ve Augustus

273 Lancoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band II*, 85; Fig. 38; Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi". 130 Levha 167.

274 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,*136-137, Taf. 101, 5-6.

275 Jens Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon, Pergamenische Forschungen, Band 10.* (New York: Walter De Gruyter, 1998), 55-56, 129, Taf. 37, 3-4; Jens Rohmann, "Die Kapitelle Des Trajantempels von Pergamon". içinde *Spätantike und Byzantinische Bauskulptur,* Eds. Urs Peschlow ve Sabine Möllers, (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1998).

276 Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* 105 Taf. 39 1-2; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 90. Pl. 98.2

277 Bu durum buradaki başlıkların kanonik olmayan yapısından kaynaklandığı açıktır. Nitekim bunları kaplama yaprakları ve volüt ve helixlerde de izlemekteyiz.

278 Miletos Bouleuterion'da MÖ 253 yılına tarihlenen Miletos Laodike Binası'na ait başlıklarda Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, Taf. 105 nr 163.2, Miletos'tan yeri belli olmayan başlıklarda Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, Taf. 107 164-165-166-167. MÖ 40-39 yıllarına tarihlenen Mylasa'dan Menandros'un Sütun Anıtı'nda Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, Taf. 109 nr173. MÖ 299-270 yıllarına tarihlendirilen Samontrake Arsinoeion'da Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, Tafel 201 nr 375.13. Bunlara ek olarak Tiyatro'da çalışan ustalar için en önemli örnek ise çok yakında bulunan Zeus Olbios Tapınağı'nın başlıklarıdır. Boysal, "Korinth Düzeninin En Eski Dini Yapısı Olan Silifke Civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında", 124-128 Taf. XII-XIII; Börker, "Die Datierung Des

Dönemi başlıklarında yaygın olarak görülür[279]. MS 2. yüzyılda da yivli örneklerle karşılaşmak mümkündür. Küçük Asya'da bu örnekler MS 112-129 yıllarına tarihlenen Pergamon Trainanus Tapınağı başlıklarında[280] MS 2. yüzyıla tarihlenen Arykanda'da 1 nolu Tapınak Mezar'ın plaster ante başlıklarında[281], Side Apollon (N1) Tapınağı'nın başlıklarında[282] görülebilir. Roma'da ise MS 160 yılına tarihlenen Ostia Forum Hamamları'nın frigidarium başlıklarında görmek mümkündür[283]. Bununla birlikte Syria'de de örnekler bulunur. MS 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlenen Baalbek'deki Bacchus Tapınağı'nın kuzey ante duvarı üzerindeki başlıklarda[284], MS 80-120 yıllarına tarihlenen Palmyra'da Bel Tapınağı'nın başlıklarında[285], Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Baalshamin Tapınağı'nın güney portikosunun başlıklarında[286] ve MS 138 yılına tarihlenen onur sütunun başlığında[287] görülür. Brad'da MS 2. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen başlıklarda[288] yivler görülebilir.

Caulislerinde astragal bulunan örneklerle Syria'da Suweïda'da Hellenistik Dönem'e ait olduğu

Zeus-Tempels von Olba-Diokaisareia in Killikien", 42-43 Abb. 2-3; Williams, "The Corinthian Temple of Zeus Olbios At Uzuncaburç: A Reconsideration Of The Date", 83; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 86.

279 Ephesos'da yer alan korinth başlıklarında Wilhelm Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos (Sonderschriften Herausgeben Vom Österreichischen Archäologischen Institut In Wien), Band 16*, (Wien: Selbstverlag, 1974), Abb. 107-129; Pisidia Antiocheası Augustus Tapınağı; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 4 nr 13; Stephen Mitchell ve Marc Waelkens, *Pisidian Antioch: The Site and Its Monuments,* (London: Classical Press of Wales, 1998), 154 pl. 98; Alexanria Troas Podyumlu Tapınak başlıklarında Kutalmış Görkay, "An Early Imperial Podium Temple at Alexandria Troas", içinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit,* Eds. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, (Paris: Peeters, 2002). Klaros'da Sextus Appileus Anıtı Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 26 nr 84; Lagina Hekate Tapınağı Propylonu Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 23 nr 124; Sagalassos Yukarı Agora'da Onurlandırma Sütunu ve Anıtı Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 45, 49 pl. 13.2, 15.2; Stratonikea Augustus Tapınağı, Ahmet Adil Tırpan, *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*, (Konya: Dizgi Baskı, 1998), 66; Side Dionysos Tapınağı Anta duvarına ait yarım sütun başlıkları, Mustafa Büyükkolancı, "Side Dionysos Tapınağı'na İlişkin Yeni Bulgular", içinde *EUERGETES Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı I,* Ed. İnci Delemen, (İstanbul: AKMED, 2008), 15 res. 4-6.

280 Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon,* Taf. 9-10: A20-21.

281 Sarah Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor,* (Wien: Phoibos Verlag, 2004), 183 Fig. 41; Çiğdem Özbek, "Arykanda Nekropolü'ndeki Tonozlu Anıt Mezar Yapıları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2005), Levha 7, Resim 11.

282 Arif Müfid Mansel, Side, *1947–1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*, (Ankara: TTK Yayınları, 1978), 126.

283 Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus*, 130 Taf. 48a.

284 Klaus Stefan Freyberger, "Im Licht Des Sonnengottes. Deutung und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum Des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek", *Damaszener Mitteilungen,* 12 (2000): 96-133. 109 Taf. 19c.

285 Daniel Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", *Syria.* XIV (1933): Pl. XXIX.

286 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXX.1-2.

287 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXI. 1.

288 Christine Strube, *Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell-, Tür- Und Gesimsformen der Kirchen des 4. und 5. Jahrhunderts N. Chr., Damazsener Forschungen 5*, (Mainz: Philipp von Zabern, 1993), 8-9, Taf. 1 b-d.

düşünülen başlıklarda[289], Kudüs'te MS 1. yüzyıla tarihlendirilen Helena Mezar yapısının başlıklarında[290], Agustus Dönemi'nde inşasına başlanılan ancak Tiberus Dönemi'nde bitirilen Pisidia Antiocheia'sı Augustus Tapınağında[291] görülebilir. Dağlık Kilikia'da ise hem caulisleri yivli hem de caulis düğümlerinde ion kymationu bulunan başlık örnekleri Diocaesarea'ya en yakın kent olan Seleucia ad Calycadnum kentinde bulunan ve Hadrianus Dönemi'ne[292] tarihlendirilen Tapınağa ait başlıklardır. Bununla birlikte Diocaesarea'da Tören Kapısı'na ait Geç Hadrianus Erken Antoniuslar Dönemine tarihlenen I ve II nolu başlıkların caulislerinde yivler [293] görülür. Elaiussa Sebaste'de ise MS 125-130 yıllarına tarihlendirilen T11 tapınağına ait plaster başlıkların caulisleri ise diogonal şekilde yivlere sahiptir[294].

Suweïda ve Seleucia ad Calycadnum Tapınağı başlıklarının caulis düğümleri Diocaesarea Tip 1B başlıkları için en önemli örneklerdir. Özellikle caulislerde kullanılan süslemeler olması açısından benzer özellikler gösterir. Ancak Tip1B deki başlıklar yukarıda belirtildiği gibi Severuslar Dönemine ait olmalarıdır. Formların birbirini tutmaması, boyutsal farklılıklar ve kimi yerde özenli kimi yerde ise özensiz, yozlaşmış stil bunun göstergesidir[295]. Nitekim farklı bölgelerde sunduğumuz örnekler incelendiğinde caulislerde görülen estetik kaygıyla yapılmış yivlerin Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki Tip 1B başlıkları ile stil olarak benzerlik gösterse de form ve özen bakımından benzerlikler göstermemektedirler. Aynı zamanda Tip 1B başlıklarında kanonik bir düzen söz konusu değildir hatta başlıklar üzerinde simetrik olmayan bir düzenin varlığı söz konusudur. Başlıkların yukarıda da tartışıldığı gibi yerel özellikler göstermesi örnek gösterilen başlıklardan ayıran diğer noktadır.

289 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXVI. 2; Jacqueline Dentzer-Feydy, "Les Chapiteaux Corinthiens Normaux De Syrie Méridionale (1re Partie)", *Syria,* 67 (1990): 640 vd.

290 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 24-25, Taf 7, no. 38.

291 Alp, "Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları", levha 56a.

292 C. Berns Tapınağı, mimari süslemeleri üzerine yaptığı incelemeler sonucu Augustus Dönemi'ne tarihlemektedir. Christof Berns, "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien)", *Damaszener Mitteilungen,* 10 (1998): 135-154 Taf. 37 a-b. E. Akurgal, MS 2. yüzyıla tarihlendiğini önerir. Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları,* (İstanbul: Net Yayınları, 1995), 475. B. Söğüt, tapınağı ayrıntılı olarak incelerek altyapı, plan, taşıyıcı elemanların tanımı yapar ve Zeus'la bağlantılı olduğunu önerir. Ayrıca, başlık, friz ve mimari bezemelere göre tapınağın olasılıkla Erken İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilmiş olduğunu ve tamamlanmasının Severuslar Dönemi içlerine kadar sürmüş ya da bazı kısımları yenilenmiş olması gerektiğini söyler. Bilal Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1998), 90-95. C. Giobbe, Mimari elemanları ve süslemelerinden yola çıkarak, C. Berns'in önermiş olduğu Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait olabileceği önerisini desteklemektedir. Chiara Giobbe, "Roman Temples in Rough Cilicia: A Diachronic Analysis", içinde *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches,* Eds. Michael Hoff ve Rhys Townsend, (Oxford: Oxbow Books, 2013), 132-133. Tapınak, çeşitli araştırmacılar tarafından da genel olarak MS 2. yüzyıl içerisine tarihlenmektedir. Arif Müfid Mansel, *Silifke Kılavuzu,* (İstanbul: Maarif Matbaası, 1943), 11; Mükerrem Usman Anabolu, *Küçük Asya'da Bulunan Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları,* (İstanbul: Teknik Üniversite Matbaası, 1970), 69; Mustafa Şahin, *Anadolulu Bir Mimar HERMOGENES,* (İstanbul: Ege Yayınları, 2002), 76-77; Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* 105; Daniela Pohl, *Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter Besonderer Berücksichtigung Der Hellenistischen Vorläufer, Asia Minor Studien 43.* (Bonn: Rudolf Habelt Gmbh, 2002), 214; D. Kaplan tarafından Hadrinus Dönemine tarihlenmesi gerektiği önerilir. Söz konusu tarihlemeyi kabul etmekteyiz. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 67.

293 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 64-66 Fig. 9-10.

294 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 59. Levha 31c-d.

295 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 98.

Severuslar Dönemi'ne ait olan başlıklarda caulislerde görülen uygulamalara rastlanmamıştır. Bu durumda söz konusu stiller şu açıdan açıklanabilir: Mimari süslemede, Augustus Döneminde klasistik stil[296] yeniden keşfedilmiş ve uygulanmıştır. Hadrianus tarafından ve Antoninuslar Döneminde ise Hellenistik stiller ve Augutus Dönemi klasizmi süslemelerde tekrar uygulanmıştır[297]. Söz konusu uygulamalar Syria'da de MS 2. yüzyılın Bachhus Tapınağı'nda da takip edilebilir. Bachhus Tapınağı'ndaki stillerin Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Iupitter Heliopolitanus Tapınağı'ndan öykünüldüğü düşünülür[298]. Tip 1B'deki başlıkların ise caulisleri ise Seleucia ad Calycadnum'daki[299] gibi geriye öykünülen bir form olmalıdır. Diocaesarea'da ise bu klassistik uygulamalar yerel sanatçılar bilindiği tarafından Tiyatro başlıkları üzerinde de "Severuslar Dönemi'nde" kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu etkiler ise yüksek kabartma kaplama yaprakları ve volüt helixlerle birlikte caulis köklerinin yivli ve inci makaralı bir şekilde vurgulanmıştır. Caulislerin bu şekilde görülmesi oldukça önemlidir. Kilikia bölgesi başlıkları üzerinde stil uygulamasında Hadrianus Dönemi'ndeki etkilerin Severuslar Döneminde de kullanılmış olduğunu gösteren önemli verilerdir.

Başlıklarda dikkati çeken diğer bir özellik ise volüt ve helixlerin yüksek kabartma şeklinde yapılmalarıdır. Helixler bir köprücükle bağlanır. Bununla birlikte Tip 1B'deki başlıklar üzerindeki helix ve volütlerde aynı stil takip edilse de bazı başlıklarda simetrik ve estetik olarak bozulmalarda görülür.

Bu şekilde volüt ve helixleri bağımsız olan başlıklar ise Palmyra'da Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Baalshamin Tapınağı'nın pronaosunda[300] ve Tapınağ'ın ante duvarında bulunan plaster başlıklarda[301] ve MS 80-120 tarihlenen Bel Tapınağı'nın portikolarındaki başlıklarda[302], Severuslar Dönemine tarihlenen Isrıye tapınağının plaster başlıklarında[303] görülebilir. Kilikia'da ise volüt ve helixlerin yaygın olarak bu şekilde yüksek kabartma yapıldığı örnekler bulunur. Bu örnek hem detaylandırılmamış hem de normal korinth başlıkları üzerinde görülür. Geç Hadiranus-Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirilen

296 Gottfried Gruben, *Greichsche Tempel und Heiligtümer,* (München: Hirmer, 2001); John Bryan Ward-Perkins, "An Early Augustan Capital in the Forum Romanum", *Papers of the British School at Rome,* 35 (1967): 28; Volker Michael Strocka, "Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkophage", *Archäologischer Anzeiger,* (1996): 456.

297 Ranuccio Bianchi Bandinelli, *Rome, The Centre of Power: Roman Art to A.D. 200,* (London: Thames and Hudson, 1970), 259; Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* 71-73; Arthur Segal, *From Function to Monument Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria and Provincia Arabia*, (London: Oxbow books, 1997), 4-5; Caroline Vout, "Hadrian, Hellenism, and The Social History of Art", *A Journal of Humanities and The Classics,* 18 (2010): 55-78.

298 Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels", 108.

299 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 174, dipnot 412.

300 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXII.1.

301 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXIII. 2.

302 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXVIII.4.

303 Rudiger Gogräfe, "Die Datierung Des Tempels von Isriye", *Damaszener Mitteilungen,* 7 (1993): 60. Taf. 14a-b.

Kanytella T6 tapınak mezarı başlıklarında[304], Antoninuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Imbriogon Kome (Demircili) V[305] ve Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Imbriogon Kome (Demircili) I[306] ve II[307] nolu tapınak mezarı başlıklarında ve Geç Hadrianus-Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlendirilen Elaiussa Sebaste T3[308] mezarı başlıklarında görülebilir.

Başlıkların volüt ve helixlerinin arasında kalathosa veya alt veya üst yüzeylerine oyulmuş harflerin varlığı söz konusudur. Bu harfler nakliye ve pazarlama ile ilişkilendirilir[309]. Söz konusu harfler, taşıma sembolleri veya tam konum için kısa talimatlar olarak da yorumlanmıştır. Harflerin ters ya da düz olması atölyede nasıl işlendiklerini göstermektedir[310]. Aynı uygulamanın Diocaesarea başlıklarında görülmesi başlıkların işleniş yönünün de tespit edilmesini sağlar. Çoğu durumda, başlık bloğu üzerinde başlık baş aşağı dururken oyulmuşlardır ve bu da üretim biçimini de gösterir. Ayrıca MS 2.-3. yüzyılda etkin olan ustaların adlarının kısaltılmış hali de olabilir[311]. Büyük inşa atölyelerinde söz konusu durumu görmek mümkündür.

Tip 1B deki başlıklar bir bütün olan bakıldığında Diocaesarea Tiyatrosun'da çalışmış -yerli- bir atölyeye özgü başlıklar olarak algılanmalıdır[312]. Başlıklar üzerinde rastladığımız akanthus yaprak formu ve caulisler başlıkların Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü eklektik stil uygulama çabasındaki yerel ustaların ürünüdür[313]. Başlıkların entablatür birlikteliği sayesinde Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir. Ancak ustaların klasistik stil özelliklerini bilmesi ve uygulaması önemli bir noktadır.

3.2.3.4.2. Tip 2 Bir Yüzü İşlenmiş Bir Yüzü Detaylandırılmamış Yarım Kalmış Korinth Başlıkları

Yarım bırakılmış başlıklar, stil ve form bakımından Tiyatro'daki diğer başlıklardan farklılıklar barındırmaktadırlar. Farklılıklar akanthus yapraklarının formunda caulislerde ve iç kaplama yaprakları ile helixlerde seçilir. Bu sebeple bu grupta yer alan bazı başlıklar (Kat. No. 155-156-157) ayrı olarak değerlendirilecektir.

304 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 95. Levha 51d.
305 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 101. Levha 50d.
306 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 178 Levha 32d.
307 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 178 Levha 41a-b.
308 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 95. Levha 26a.
309 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 33.
310 Patrizio Pensabene, *Scavi Di Ostia VII.I Capitelli,* (Roma: La Libr. dello Stato, 1973), 195. Diocaesarea Tiyatrosu başlıklarında da aynı uygulama vardır.
311 Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 33.
312 MS 225-250 yıllarına tarihlenen Kanytellis'deki Tristylos Prostylos Mezar anıtının arşitravları üzerindeki ion kymationlarının arkaizan özellikler taşıdığı ve yerel bir atölyenin ürünü (Bauhütte) olduğu önerilir. Deniz Kaplan, "Kanytellis'deki Tristylos Prostylos Planlı Mezar: Yerel Bir Yapı Atölyesine (Bauhütte) Ait Kanıtlar". içinde *Kanytellis Kanlıdivane Dağlık Kilikia'da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi,* Ed. Ümit Aydınoğlu, (İstanbul: Pitura, 2015), 82-83. Bu durum bölgede MS 3. yüzyılda çalışan yerel sanatçıların varlığını ve klasik stilleri uyguladığına önemli bir kanıttır.
313 Diocaesarea'da Zeus Olbios Kutsal alanının iç kısmında yer alan friz bloklarının birinde frizdeki kaide yapraklardan çıkan dallardan bir adedi de yivlidir. Bu durum, Severuslar Döneminde çok küçükte olsa caulisler gibi frizlerde dalların da yivlendirildiğini ve vurguladığımız özelliklerin denendiğini gösterir.

Bunlar arasındaki bir başlık (Kat. No. 155) çelenkte kalmış bir yaprağı sebebiyle yarım kalmış bir örnektir. Bir diğer örnek de (Kat. No. 156) aynı stilde sahiptir. Her iki başlık M. Spanu ve D. Kaplan tarafından çalışılmıştır. M. Spanu, Tip III grubu altında değerlendirdiği başlıkları kireçtaşı başlıklar içinde değerlendirir, bunları yerel ustaların bir varyasyonu[314] olarak yorumlar ve mermer başlıklarla aynı tarihe ait olduklarını söyleyerek MS 2. yüzyılın ortası ile MS 3. yüzyılın ilk 10 yılına tarihler[315]. D. Kaplan ise bu iki başlığı Tiyatro'daki detaylandırılmamış başlıkları kapsamında doktora tezi içerisinde[316] ve detaylandırılmamış korinth başlıklarını kapsamlı olarak incelediği kitabında ele alır[317]. Doğu Dağlık Kilikia'da Imbriogon Kome (Demircili) I, II, III ve V nolu tapınak mezarların[318], Cambazlı, II ve IV tapınak mezarların[319], Kümbetbeleni I, II, III ve IV tapınak mezarlarının[320] Korykos Takı[321] ve Sütunlu Caddesi[322] üzerindeki başlıklarla karşılaştırır. MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına ait olmaları gerektiğini önerir[323].

Söz konusu başlıklar, Doğu Dağlık Kilikia'da stil bakımından benzer başlıklardır. D. Kaplan tarafından sayılan yapıların üzerindeki başlıklar arasında (Kat. No. 155)'deki başlık ile çok yakın örnekler gösteren başlıklar Kümbetbeleni'nde I, II, III ve IV tapınak mezarlarına ait başlıklardır. Özellikle, bir başlığın (Kat. No. 155) çelenkleri üzerindeki yaprakların damarsız verilmesi, caulis köklerinin güçlü olup konik biçime sahip olması ve bunların üzerinde bilezik formlu caulis düğümlerinin yer alması, iç kaplama yapraklarının uçlarının sarmal yapması ve salyangoz formundan olması son olarak volüt ve helixler stil olarak değişiklik gösterse de düz yüzeyli ve kalathosa yapışık şekilde yapılmaları ile çok yakın benzerlik gösterirler. Kümbetbeleni Tapınak Mezar başlıkları MS 2. yüzyılın sonu ile 3. yüzyılın başlarına tarihlenirler[324]. Bununla birlikte Diocaesarea'daki bir başlık (Kat. No. 155) sahip olduğu işlenmiş bir akanthus yaprağı ile başlığın yaprakları ile aynı stile sahiptir (Kat. No. 156). Söz konusu stil ve form birliktelikleri bir başlığın da (Kat. No. 155) aynı tarihlere ait olduğunu gösterir.

314 Tip 1B'deki başlıklarla birlikte değerlendirerek ele almıştır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 55-57, 79.
315 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 79.
316 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 104.
317 Burada Kat. No. 155 no'lu başlık detaylandırılmamış olarak ele alınmıştır. Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 38.
318 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat No: 3, 8, 13, 23, 24.
319 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat No: 19, 25
320 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat No: 20, 21, 22, 23; Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", 105-115.
321 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat No: 16.
322 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat No: 17.
323 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 38-45.
324 Söz konusu mezarlarda kornişlerin sima kuşakları üzerinde Diocaearea Tiyatros'unun C grubundaki palmetlerin örnekleri mevcut olması ve aynı şekilde MS 2. yüzyıl sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenmesi aynı tarz entablür birlikteliğini göstermesi oldukça dikkat çekicidir.

Bu gruptaki bir diğer başlık ise (Kat. No. 156) yarım kalmış başlıkların formunu anlaşılması açısından iyi korunmuş örnektir[325]. D. Kaplan tarafından Tip II olarak gruplanan başlıklar içinde değerlendirilmiş bu başlık, yaprak formları üzerinden giderek, başlıkların çelenkleri üzerindeki akanthus yapraklarının orta damarlarının her iki yanında iki yaprak dilimine sahip olması ve bunların dört parmağa sahip olması ile birlikte, yaprakların parmaklarını birbirlerine dokunması dolayısıyla dikkat çeker. Bu başlığın, Kilikia örnekleri olan Soloi/Pompeioplis, Imbriogon Kome Demircili I ve II nolu tarpınak mezarların başlıkları ile Syedra Sütunlu Caddesi başlıkların örnek gösterilerek Severuslar Dönemi'ne ait olması gerektiğini önerilmiştir[326].

Özellikle akanthus formu ve akanthus yaprağının dilimlerine ayrılması ile oluşan gözler bu başlıkların aynı stil özelliklerini Tiyatro'daki diğer başlıklardan ayıran özellikleridir[327]. Başlıklardan birinin (Kat. No. 156) yapraklarının iki dilime sahip olması ve yaprak dilimlerinde birbirlerine dokunan parmakların yarık şeklinde gözler oluşturması Severuslar Dönemi başlıklarında yaygındır. Bu örnekler, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Roma'da Giardiano Müzesi'nde[328] ve Roma'da Forum Romanorum'da Basilica Aemilia'nın güney kısmında bulunan bir mermer başlıkta[329], Severuslar Dönemi'ne verilen Bostra Tiyatrosu'nda bulunan mermer başlıklarda[330], MS 100-200 arasına tarihlendirilen Byblos'da Nymphaium'a ait mermer başlıklarda[331], Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Caesarea Tiyatrosun'da mermer başlıklarda[332], Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Laodikeia'da tapınak stoasında ait bir mermer başlık üzerinde[333], Severuslar Dönemi'ne verilen Tartus'da Müze'de bulunan bir mermer başlık üzerinde[334] , Damascus'da Emevi Cami avlusundaki Hazine Binası'nda kullanılan Severuslar Dönemi'ne ait devşirme mermer başlıklarda[335], Damascus'da Batı Propylon'da mermer başlık üzerinde[336], MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Galiläa'da Kapernaum Sinagogu'nda bulunan mermer başlıklarda[337],

325 Kat. No. 157'deki başlık ile yarım kalması bakımından Kat. No. 156 ile aynı tipte olsalar da Kat. No. 157'deki başlık tip 1B'deki başlıkları andırır. Ancak ayrıntılarda farklılık göstermektedir.

326 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 80.

327 Kat. No. 155 nolu başlığın ilk çelengindeki korunmuş yaprağa bakıldığında söz konusu akanthus yaprağı özellikleri sayesinde akanthusların yaprak stili ve başlık formundan dolayı aynı bezeme stiline sahip oldukları anlaşılır.

328 Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus,* Taf. 45

329 Freyberger, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus,* Taf. 45c.

330 Freyberger, "Zur Datierung Des Theaters in Bostra", Taf. 13c.

331 Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 53-54.

332 Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 89-90.

333 Pensabeme, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 145.

334 Pensabene, "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana in Alcuni Centri Della Province Syria et Palastina E Arabia", Fig. 171.

335 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung des Römischen Bostra", Levha 26c-d.

336 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung des Römischen Bostra", Levha 20b.

337 Fischer, *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus,* 70. no: 274-275.

Palmyra'da MS 140-150 yıllarına tarihlenen Sütunlu Cadde kireçtaşı başlıkları üzerinde[338], Gerasa'da MS 293-305 yılları arasına tarihlenen Güney Tetraphylon'da köşe plaster başlık üzerinde[339] Perge'de Severuslar Dönemine verilen Nymphaium (F4) korinth başlıklarında[340], Cremna'da Sütunlu cadde'de ele geçen bir başlıklarda[341], Smyrna Agora Bazilikası'nda ikinci kata ait kompozit korinth başlıklarında[342] ve Miletos'da Delphinion'a ait bir mermer kompozit başlık üzerinde[343], Pergamon'da Zeus-Asklepios Tapınağı'ndan mermer bir başlık üzerinde[344], Labraunda Zeus Tapınağı'nın kuzey salonundaki korinth başlıkları üzerinde[345], Kyzikos'da MS 150-160 ve MS 185-190 yıllarına tarihlenen korinth başlıklarında[346], Nysa'da Tiyatro'nun sahne binasına ait MS 180-200 yıllarına tarihlenen başlıklarda[347] görülür. Detaylandırılmamış kısmında kalan akanthus yaprakları ise damarsız yapılıp etli bir forma sahip olmaları sebebi ile Dağlık Kilikia'daki Severuslar Dönemi'ne tarihlenen başlıklarla aynı stildedirler.

Bir örnekte (Kat. No. 156) başlığın caulislerinde caulis düğümü bulunmaz. Bu özelliğiyle de diğer kireçtaşı başlıklardaki tasarım özelliklerinden ayrılır. Söz konusu caulisler Doğu Dağlık Kilikia'daki yapılarda görülmektedir. Imbriogon Kome (Demircili) I tapınak mezarının detaylandırılmamış pilaster başlıkları üzerinde[348], Imbriogon Kome (Demircili) II tapınak mezarının başlıkları üzerinde[349], Imbriogon kome (Demircili) V tapınak mezarının başlıkları üzerinde[350] Kümbetbeleni III nolu tapınak mezar üzerinde[351], Korykos Sütunlu Cadde başlığı[352] üzerinde görülür. Söz konusu yapılardaki caulisler D. Kaplan tarafından Severuslar Dönemi'nde tercih edilen bir uygulama olarak ifade edilir. Nitekim başlıktaki akanthus formunda da Severuslar Dönemi stil özelliklerini saptamamız bu özellikle paralel bir kronolojiyi gösterir.

Bir örnekte ise (Kat. No. 156) başlığın iç ve dış kaplama yaprakları ile volüt ve helixleri ise Dağlık Kilikia bölgesindeki detaylandırılmamış başlıklara sahip hemen her yapıdaki başlıklarla nere-

338 Theodore Wiegand, *Palmyra Ergebnisse Der Expeditionen von 1902 und 1917*, (Berlin: Verlag Von Heinrich Keller, 1932), 156-157 Abb. 179-180.
339 Krealing, *Gerasa, City of The Decapolis*, Pl. XVIIIc.
340 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat. No: 40.
341 Mitchell, *Cremna in Pisidia,* Pl. 81-82.
342 Burak Yolaçan, "Smyrna Agora Bazilikası", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013), Levha 37c-d.
343 Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* Taf. 32.4
344 Rohmann, *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon,* Taf. 47.3
345 Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* Taf. 25.3
346 Başaran, "Kyzikos Korinth Başlıkları", Res. 12 Kyz 88/Ed3, Res. 19 Kyz 88/Ed6.
347 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* 206. Taf. 14.8-9.
348 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 32-33.
349 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 40c; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Fig. 19
350 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Fig. 12.
351 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Fig. 29.
352 Ercan Aşkın, "Dağlık Kilikia'daki Korykos Antik Kentinin Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kentleşme Süreci", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2012), 45vd; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Fig. 25.

deyse aynıdır. Başlık üzerindeki kaplama yapraklarının caulis köklerinden köklü ve güçlü bir şekilde çıkması, iç kaplama yaprağının ucu sarmal yapar salyangoz formunda olup detaylandırılmaması, Kalathos üzerinde yer alan helixlerin hemen arkasında kalathos yüzeyi seçilmesi ve son olarak helixler düz yüzeyli kökler ve sarmallara sahip olması benzer özellik yansıtır. Söz konusu özellikler, bir sonraki grupta detaylandırılmamış başlıklar içinde incelediğimiz başlıkla da stil ve form bakımından birebir aynıdır. Ancak tamamı ile ham bırakıldıkları ve literatüre detaylandırılmamış olarak geçtiği için bu gruba dahil ederek değerlendirilmiş olsalar da bunların yarım bırakıldıkları aşikardır. Bu sebeple Tapınak mezarlar üzerinde detaylandırılmamış olarak tercih edilen başlıkların Diocaesarea Tiyatrosu'nda yarım kalmış başlık örnekleri olduğu söylemek mümkündür. Bu örneklerin neredeyse birebir özellik gösteren başlıklar Severuslar Dönemine tarihlenen Kümbetbeleni II, III ve IV tapınak mezarların pilaster başlıklarında[353] görmek mümkündür. Başlığın yukarıda örnekler göz önüne alındığında Severuslar Dönemine ait olduğu görülür.

Bir diğer örnekte ise (Kat. No. 156) başlık yine tasarım özellikleri ile öne çıkar. Başlığın formu, yaprak çelekleri üzerindeki akanthuslar, kaplama yaprakları volüt ve helixleri Tip1B'deki başlıklar ile aynıdır[354]. Bu nedenle Severuslar Dönemi'ne ait olmalıdır. Buna karşın, Tip 1B'deki bir diğer örneğin (Kat. No. 157) yaprakları arasında akanthus yaprak dilimlerini ayıran gözler farklıdır. Bu açıdan yaprak gözleri önemlidir. Çünkü söz konusu yaprak dilimlerini oluşturan gözlerin şekilleri Tiyatro ve Diocaesarea kentinde bulunan hiçbir başlıkla benzer özellikler göstermez. Bu şekilde üçgen şekillerin alt kısmı konik olan gözler bulunan akanthus yaprağının benzerleri Gerasa'da Güney Tiyatro'nun Domitianus Dönemi'ne tarihlenen sahne binasına ait bir başlık üzerinde görülür[355].

Başlığın caulis köklerinin yivli olması tip 1B'deki başlıklarla aynıdır[356]. Ancak caulis düğümlerinde astragal yerine burgu olması ile farklılık gösterirler. Caulis düğümlerindeki burgu motifleri Erken İmparatorluk Dönemi'ne Tarihlenen Baalbek Iupitter Heliopolitanus Tapınağı'nın başlıklarında[357], Gerasa'da Güney Tiyatro'nun Domitianus Dönemi'ne tarihlenen sahne binasına ait bir başlık üzerinde[358] görülür.

Başlığın kalatos tacı ve levhasında ise oluk dil ve ion kyması bulunur. Ion kyması stil özellikleri çok fazla tahrip olmasına karşın kymanın yayvan çanakları, gevşek dizili, düz yüzeyli, yay veya diago-

353 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Lev.58c, 60c.e, 61b; Ahmet Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", *Colloquium Anatolicum,* 18 (2019): 105-117.

354 Kat. No. 157 nolu başlık Tip 1B'deki başlıklarla aynı ustalar tarafından yapılmış olmalıdır ölçü ve stil bakımından aynılardır.

355 Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung Und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels", Taf. 21d

356 Söz konusu caulisler için Tip 1B bölümüne bakınız.

357 Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels", Taf 20a.

358 Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels", Taf 21d.

nal forma sahiptir. Yumurtalar, abakus tacının üst kısmından kesik ve küt bir şekilde çıkarlar. Yumurtalar üçgen bir forma sahiptir. Çanak ve yumurtalar, birbirinden oldukça çok ince kanallarla kanallarla ayrılmışlardır. Bu özellikler Diocesarea sahne binasının ikinci katındaki Severus Dönemi'ne tarihlendirilen kornişlerin konsolların kenarını süsleyen ion kymaları ile aynı stil özellikleri göstermektedir[359]. Bununla birlikte Abakus levhası üzerindeki oluk dil motifleri ise bazı istisna örnekle birlikte MS 2. yüzyıla tarihlendirilen birçok başlıkta kalathos tacı ve levhasında oluk dil ve ion kyması görülür. Benzer örnekler, Erken İmparatorluk Dönemi içerisine tarihlendirilen Baalbek'de Iupitter Heliopolitanus Tapınağı'nın başlıklarında[360], Gerasa'da Güney Tiyatro'nun Domitianus Dönemi'ne tarihlenen sahne binasına ait bir başlık üzerinde[361], MS 80-120 yılları arasına tarihlendirilen Palmyra Bel Tapınağı'nın batı portikosunda yer alan bir başlıkta[362], MS 2. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlendirilen Palmyra Baalshamin Tapınağı'nın pronaos başlıklarında[363] ve ilginç olarak ve Gerasa'da Severuslar Dönemine tarihlenen Nymphaium başlıklarında[364] görmek mümkündür. Bir başlığın ise (Kat. No. 252) yukarıda sayılan örnekler göz önüne alındığında Severuslar Dönemi'ne tarihlediğimiz Tip 1B başlıkları üzerinde tartıştığımız klasistik etki bir başlıkta (Kat. No. 157) görülür. Bu başlıkta da Tip 1B'deki başlıklar gibi Severuslar Döneminde klasistik öykünmeyi göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Yukarıda yapılan tartışmalar sonucunda yarım kalmış başlıkların Severuslar Döneminde yapıldığı anlaşılmıştır. Ancak söz konusu başlıkların stil ve form açısından bazı farklı özellikler barındırmaları dikkat çekicidir. Aynı zamanda söz konusu başlıkların ikinci katta yer aldığını saptamış olmamız da ikinci kattaki entablür ile aynı tarihe ait olduklarını gösterir. Bunları Tapınak Mezar yapılarında görmek mümkündür. Bununla birlikte aynı Tapınak Mezarlar üzerinde hem detaylandırılmış başlıkların hem de detaylandırılmamış başlıkların bulunduğu örnekler vardır. Bu örneklerde uygulamanın bir yaptıran kişiler tarafından ekonomik sebeplerden ötürü bir tercih sebebi olduğu düşünülmektedir[365]. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasında tercih sebebi değil, yapının süsleme bakımından yarım kalmışlığıyla açıklanabilir. Bununla birlikte bir başlık (Kat. No. 157) Tip 1B'deki başlıklarla birlikte çalışıldığı bellidir. Söz konusu başlık üzerinde klasistik etkiler bunun göstergesidir. Benzer şekilde (Kat. No. 155) ve (Kat. No. 156) ise aynı şekilde beraber çalışıldıkları anlaşılmaktadır.

359 Bk. 3.3.4. Ion Kymationları.
360 Wiegand, *Palmyra Ergebnisse Der Expeditionen von 1902 und 1917*, Abb 42.
361 Freyberger, "Im Licht des Sonnengottes. Deutung und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels", Taf 20a
362 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXVII, 4. Söz konusu başlıklar, yüksek kabartma olarak yapılan volüt ve helixlerle aynı şekilde benzeşmektedir.
363 Schlumberger, "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie", Pl. XXXII, 1.
364 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung Des Römischen Bostra", Taf. 20d
365 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 61.

3.3.3.4.3. Tip 3A Detaylandırılmamış Normal Korinth Başlığı

Tip 3A'daki başlık, yukarıda tanımlanan başlıkla (Kat. No. 155) aynı stil ve form özelliklerine sahiptir. Yaprak formları caulislerinin konik ve güçlü olması, salyangoz formlu içe kıvrık iç kaplama yaprakları kaplama yaprakları ve helixler düz yüzeyli olması ve kalathosa bağımlı olmaları bununla birlikte düz bir abakus'e sahip olması sebebiyle birebir özellik gösterirler. Bu sebeple her iki başlık aynı stile sahiptirler. Bu sebeple iki başlık (Kat. No. 156-Kat. No. 157) aynı zamanda ve aynı ustalar tarafından işlenmiştir. MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başlarına tarihlenir. Dağlık Kilikia'ya özgü başlıklardan biridir.

3.3.3.4.4. Tip 3B Detaylandırılmamış Plaster Korinth Başlıkları

Bu grupta yer alan başlıklar Doğu Dağlık Kilikia'da çok sık karşılaşılan başlık türüdür. Çoğunlukla Tapınak Mezarlar üzerinde görülen bu başlıklar, taklarda ve sütunlu caddelerde de yoğun bir şekilde kullanılmışlardır. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise ikinci kata ait bir girişe ait plaster sütunların başlıkları oldukları anlaşılmıştır.

Detaylandırılmamış plaster korinth başlıklarının benzerleri Doğu Dağlık Kilikia'da oldukça fazla bulunur. Söz konusu başlıkların örnekleri, Diocaesarea'da Nymphaium'a ait anta başlıklar üzerinde[366] ve Sütunlu Cadde'ye ait bir plaster başlık üzerinde[367] ve Kuzey Kapısı üzerinde karşılaşılır[368]. Dağlık Kilikia'da ise Imbriogon Kome (Demircili) II ve III[369]; Kümbetbeleni II ve III[370] tapınak mezarların detaylandırılmamış plaster başlıkları üzerinde, Olba Tapınak Mezarı başlıkları üzerinde[371] görmek mümkündür. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu plaster başlıkları bilezik formundaki caulis düğümleri ile farklılık ortaya koysalar da yaprakların etli bir yapıya sahip olup taç kısmına sahip olması, iç ve dış kapla yapraklarının kalathos neredeyse ayrı bir şekilde yapılması ve üzerinde alt çelenkteki yapraklarla aynı boyutta "S" profile sahip sadece stilize çizgilerden oluşan üçüncü bir yaprak bulunması ile çok benzerlik gösterirler. Dağlık Kilikia'da ise detaylandırılmamış plaster başlıklarda yaygın olarak görülür.

366 Söz konusu başlıklar yapılan kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılmışlardır. Bu sebeple henüz çalışılmamışlardır. Ancak üzerlerinde bulunan stil ortaklığı bunlarında Severuslar Dönemi'ne ait olduğunun göstergesidir. Aydınoğlu, "Uzuncaburç/Diocaesarea Antik Kenti Kazısı 2018", 349-350.

367 Söz konusu başlığın bir yüzü işlenmiş bir yüzü yarım bırakılmıştır. Özellikle yaprak formları açısından aynı stili yansıtırlar.

368 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630-634; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Fig. 14.

369 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 41 ve Levha 49; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları,* Kat. No: 3, 13.

370 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 60. Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, Kat no: 21, 22.

371 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları,* Fig. 13.

Bunlar Kanytellis T6[372], Karaböcülü[373] Imbriogon kome (Demircili) I, II, III[374] ve Kümbetleni I, III[375] tapınak mezarları üzerinde görünürler. Söz konusu başlıklar MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenmiştir[376]. Stilize üçüncü yaprağa sahip başlık örneklerinin Syria'da MS 2. Yüzyılın sonuna Zekweh (Dakoué)[377] ve MS 3. yüzyıla tarihlenen Dmeir[378] Tapınağı'nın plaster başlıklarında görülmesi aynı tarihi destekler. Bu sebeple plaster başlıkların MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına ait oldukları hatta aynı atölyeye mensup ya da atölye ile ilişkili ustalar tarafından yapıldığı söylenebilir.

3.3.3.4.5. Tip 3C Detaylandırılmamış Dört Yapraklı Başlıklar

Bu gruptaki başlıklar, Tiyatro'nun caveasına MS 4-6. yüzyıl arasında eklendiğini düşündüğümüz baş köşe tribününe[379] aittiler. In situ yerlerinden sütunların bulundukları yerleri saptanmıştır.

Diocaesarea kentinde dört yapraklı ancak detayları işlenmiş örnekler bulunmasına karşın[380] detaylandırılmamış örnekler neredeyse hiç karşılaşılmaz. Bununla birlikte V şeklinde çıkan volütler ve kalathos birleşik şekilde işlenmiş abakus çiçekleri ortak özellikleridir. Genellikle kaba işçiliklere sahiplerdir. Bu özelliklere sahip başlıkların yakın yerlerden benzer örnekleri MS 5.-6. yüzyıllara tarihlenirler. Kuzey Syria'da[381] Hagia Thekla Kuzey Kilisesi'ne ait bir başlık[382] ve Silifke Müzesi'nde[383] benzer bir başlıkla karşılaşılır.

372 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları,* Fig. 4.
373 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları,* Fig. 35.
374 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 33a, Levha 41c, Levha 49a-b.
375 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 58c, Levha 60c-e.
376 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 41-45.
377 Daniel Krencker ve Willy Zschietzschmann, *Römische Tempel in Syrien,* (Berlin: Walter De Gruyter, 1938), 200 Taf. 82; Julien Aliquot, *La vie religieuse au Liban sous l'Empire romain Bibliothèque archéologique et historique t. 189,* (Beyrouth: Presses de l'Ifpo, 2012), Fig. 183-184.
378 Elfriede Brümmer, "Der Römische Tempel von Dmeir. Vorbericht", *Damaszener Mitteilungen,* 2 (1985): 55-64.Taf. 25a.
379 Söz konusu bölüm M. Spanu tarafından baş köşe tribünü olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde tespit ettiğimiz tarihleme ile paralel bir görüş bildirmiştir.
380 Bunlar kentin birçok yerinde devşirme olarak kullanılmışlardır. Kuvvetli ihtimalle kentteki kiliselere ait olmalılardır. Kentteki kiliseler için bk. Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,* 60-64; Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç", 150-158; Westphalen, "Studien Zur Frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/Uzuncaburç", 402 Abb. 13.
381 Strube, *Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I,* Taf. 12, 13 e-f, 15 b, 18 a-b, 27e-f, 34 a, 41 b, 63d-h; Strube, *Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band II,* Taf. 28, 86 d-e, 97 b-c.
382 Herzfeld ve Guyer, *Meriamlik und Korykos,* 75 Abb. 71.
383 Ayşe Aydın, "Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi", içinde *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu,* Ed. Serra Durugönül, (İstanbul: Mersin Üniversitesi KAAM (Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi) Yayınları, 2013), Kat no: 249-250.

3.3.4. Ion Kymationları

Antik Dönem'de sevilerek kullanılan, hemen hemen her yapıda süsleme unsuru olarak karşılaştığımız ion kymationlarının[384] Diocaesarea Tiyatrosu'nda sahne binasının birinci ve ikinci kata ait mimari blokların üzerinde çeşitli formlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Ion kymationları, arşitrav-frizlerin taç kısımlarında yer alan lesbos kymationlarının alt kısmında, kornişlerin ve alınlıkların üzerinde diş sırasının hemen altında bulunurlar. Korniş ve alınlıklar üzerindeki konsolların etrafını çevrelerler ve bir adet korinth başlığın abakus tacı üzerinde yer alırlar. Gerçekleştirdiğimiz ayrıntılı incelemelerde ion kymationları içinde altı tip tespit edilmiştir. İlk üç tip birinci kata aittirler. Sonraki üç tip ise ikinci kata aittirler.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun Sahne binası'nın yapı elemanları üzerinde yer alan ion kymationları M. Spanu ve D. Kaplan tarafından ele alınmıştır. M. Spanu ion kymationlarını üç tip altında değerlendirir[385]. D. Kaplan ise Antoninuslar Dönemi'nde ayrı ve Severuslar Dönemi içerisinde kendisinin oluşturduğu yedi tip altında inceler[386]. Her iki araştırmacının sonuçları aşağıdaki gruplar altında tartışılacaktır. Çalışmamızda ise ion kymationları 6 tipe çıkarılmıştır. Tipleri ayıran temel farklılar stil ve form özellikleridir.

3.3.4.1. Tip 1 Üçgen Formda Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Bu tipte yumurtalar, bulundukları silmenin altından ve diş sırasından kesik ve küt bir şekilde çıkarlar. Yumurta ile çanaklar nispeten ince bir olukla ayrılmışlardır. Çanaklar, etli, oval, düz yüzeyli; yay veya diagonal formdadır. Yumurtalar bazen sivri uçlu oval formlu ve alt silmeye ya da çanağa bir matkap artığı çentikle dokunmakta, bazen de yumurta formundan uzak üçgen veya yuvarlak bir forma sahiptir. Çanaklar arasında, diş sırasından çıkan orta kalınlıkla oval ya da düz yüzeyli bir sapa ve üçgen formda sivri uca sahip bir ok ucu bulunur. Ok uçları sivri geniş kanatlara sahiptir. Her iki kanat çanaklara dokunur. Ion kymationları bulundukları parçalar üzerinde aks uyumuna sahiptir. Ancak bazı örneklerde simetrik bir stilin takip edilmediği de görülür. Yer yer özensiz işçilikler de söz konusudur. Tip1 grubundaki ion kymationları birinci kata ait (Kat. No. 086, 087, 096, 097, 098, 099, 100, 101a-b, 102, 104, 106) kornişlerin diş sırasının hemen altında ve arşitrav-frizlerin tamamında taç kısmında yer alır.

384 Küçük Asya mimari süslemesinde ion kymationları için Ernst Wiegand, "Baalbek und Rom, Die Römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung", *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts,* XXIX (1914): 37-91.40-42; Friedrich Ebert, "Kymation", *Paulys Realencyclopdie der Classischen Altertumswissenschaft,* (Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, 1922)11.2: 2464-2469; Christoph Leon, *Die Bauornamentik des Trajansforums und ihre Stellung in der früh- und mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms,* (Wien: H. Böhlau, 1971), 244-245; Max Wegner, *Ornamente Kaiserzeitlischer Bauten Roms; Soffitten. Münstersche Forschungen 10.* (Köln: Böhlau Verlag, 1957), 55-56; Koçhan, *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus- Palmet ve Yumurta Bezekleri,* 68 vd. Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi;* Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 143 vd; Daha önceki bibliyografya ile birlikte Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo,* 2017: 360-368.

385 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 83.

386 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 121-133.

3.3.4.2. Tip 2 Sık Dizili Çanaklara Sahip Üçgen Formlu Derin Kanatlı Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Diş sırasından çıkan sık dizili yayvan çanaklar, düz yüzeyli olup yay formdadır. Yumurtalar, diş sırasından kesik ve küt bir şekilde çıkarlar. Yumurtalar bazen sivri uçlu oval formlu ve alt silmeye ya da çanağa bir matkap artığı çentikle dokunmaktadır. Bazen de yumurta formunda uzak üçgen veya yuvarlak bir forma sahiptir. Çanak ve yumurtalar, birbirinden oldukça derin ve geniş ya da ince kanallarla ayrılırlar. Sık dizi çanaklar arasında, diş sırasından çıkan düz yüzeyli ince bir sapa ve üçgen "V" formda sivri uca sahip bir ok ucu bulunur. Ok ucu sivridir ve okun sapı okun ucuna kadar iner. Ok ucunun kenarları düz ve derin kanatlara sahiptir. Her iki kanat çanaklara dokunurlar yada direkt çanakla birlikte işlenmişlerdir. Bu ion kymationları birinci kata ait (Kat. No. 075, 076, 077, 079a-b, 081, 082, 083, 084, 085, 088, 092, 094, 098, 102, 103)'deki kornişlerin üzerinde bulunur.

3.3.4.3. Tip 3 Çatallı ve Düz Sapa Sahip Kalp Şeklinde Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Bu tipteki Ion kymationlarında düz veya biraz içe çekik bir şekilde bağlı olduğu diş sırasından çıkan çanak oval bir forma sahiptir. Aşağı doğru nispeten derin bir kanalla yumurtanın etrafını çevreler ve alttaki silme ile birleşir. Üst kısımda küt ve kesik şekilde başlayan yumurtalar "U" biçimindedir. Çanaklardan ince bir çizgi ile ayrılan oklar, nispeten uzun bir düz bir sapa ya da uzun kalın çatallı bir sapa ve kanatları oldukça genişletilmiş ve yuvarlatılmış kalp şeklinde uçlara sahiptir. Ok uçlarının kanatları çanaklara dokunurlar. Birinci kata ait oklarının sapları düz olan örnekleri (Kat. No. 079a-b, 090, 095, 096)_okların sapları çatallı olan örnekler ise (Kat. No. 073, 090, 093) diş sırasının hemen altında ve ikinci kata ait (Kat. No. 254) kornişin konsolunun kenarında yer alırlar.

3.3.4.4. Tip 4 Geniş Kanallarla Ayrılmış Gevşek Dizilere ve Düz Oklara Sahip Ion kymationları

Diş sırasından inen yayvan çanaklar bazı örneklerde gevşek dizili, düz yüzeyli, bazı örneklerde etli ve sırt çizgisine sahiptir. Yay veya diagonal formda yapılmışlardır. (Kat. No 199, 207, 215) Sahne binasının ikinci katında doğu ve batı uçlarada yer alan üç yüzü işlenmiş kornişler üzerindeki ion kymationlarının hem çanakları hem de okları sırt çizgisine sahiptir. Geri kalan hem alınlık hem de kornişlerin üzerinde görülen ion kymationları from ve stil açısından homojendir. Bu örneklerin bazılarında yer yer form bozulmaları izlemek mümkündür. Yumurtalar, diş sırasının dişlerinden kesik ve küt bir şekilde çıkarlar. Yumurtalar üçgen veya yuvarlak bir forma sahiptir. Bazı örneklerin yumurtaları sivri uca sahipken, bazı örnekler ise oval formlu olarak alt silmeye ya da çanağa bir matkap artığı bir çentikle dokunmaktadır. Çanak ve yumurtalar, birbirinden oldukça derin ve geniş kanallarla ayrılmışlardır. Gevşek dizili çanaklar arasında, düz yüzeyli oklar, bazı kornişlerde keskin bir sırt çizgisine sahipken bazılarında tamamı ile düz yüzeyli işlenmiştir. Oklar, diş sırasının boş kısmından çıkar ve alt silmeye dokunarak son bulur. Ion kymationları ile diş sırası arasında aks uyumu söz konusudur[387]. Yumurtalar ve çanaklar

387 Ancak bu uyumun bozulduğu örnekler de vardır: bk. Kat. No. 230.

dişlerden, oklar dişler arasındaki boş kısımdan çıkar. Bazı alınlık ve kornişlerde ise söz konusu aks uyumunun güdülmediği örneklerd e bulunur.

Bunlar, yumurtalarda olduğu gibi çanaklardan oldukça uzaktır. Şekillerinde bozulmalar görülür. Bu Ion kymationları ikinci kata ait olduğunu saptadığımız alınlıkların, kornişlerin tamamının diş sırasının hemen altında, ikinci kata ait arşitravfrizlerin tamamının taç kısmında ve ikinci kattaki normal korinth başlığın abakus tacında yer alır (Kat. No 157).

3.3.4.5.Tip 5 Ters İşlenmiş Ion Kymationları

İkinci kata (Kat. No. 199) ve birinci kata (Kat. No. 101[388]) korniş parçası üzerinde karşılaştığımız bu grupta çanaklar alt silmeden çıkarlar ve yay formundadırlar. Yumurtanın etrafını sıkı bir şekilde çevrelemezler ve oldukça etli bir yapıya sahiplerdir. Yumurta ve çanak derin ve geniş kanallarla birbirinden ayrılır. Alt silmeden üstü kesik bir şekilde çıkan yumurtalar oval yapıda olup üst diş sırasına matkap artığı bir çentikle dokunurlar. Aynı zamanda bazı yumurtalar diş sırasına doğru giden sivrilen bir yapıya sahiptir. Çanaklardan oldukça derin ve geniş şekilde ayrılan düz yüzeyli oklar, aşina olunan yumurta ok dizilerinden farklı olarak, alt silmeden çıkar. Oklar düz yüzeyli ve uçları sivridir.

3.3.4.6.Tip 6 Okları Çalışılmamış Ion Kymationları

İkinci kata ait kornişlerin konsollarının etrafını çevreleyen ion kymationları üzerinde karşılaşılan bu tipte konsolların karşıya bakan yüzlerinin bazılarında oklar çalışılmamış, konsola bağlı şekilde yapılmışlardır. Çanaklar, üçgen formlu veya sivri uçlu oval formlu yumurtadan hafif derin yarıklarla ayrılmışlardır. Düz yüzeyli ve düzensiz orantılara sahip çanaklar, yumurtanın etrafını çevreleyen çanak görünümünden uzaklaşmıştır. Çanaklar birbirine bitişik yapılıp oklar çalışılmamıştır.

3.3.4.7. Ion Kymationları Değerlendirme

3.3.4.7.1. Tip 1 Üçgen Formda Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Üçgen formdaki oklara sahip ion kymationları Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasının ilk katında yer alan yazıtlı arşitrav-friz bloğunun[389] üzerinde yer almaları sayesinde MS 164 yılına kesin olarak tarihlenirler[390].

Tiyatro'daki bu örnekler daha önce M. Spanu tarafından ele alınarak değerlendirilmiştir. M. Spanu, Tip 2 altında değerlendirdiği bu grup örneklerinin sahne binasındaki diğer ion kymationları ile farklılık taşımasına karşın aynı tasarım özelliklerine sahip olduğunu önerir.

388 Kat. No. 101 nolu koniş üzerinde de ters kymationları bulunur. Tip 1'e ait olması ve birinci katta yer alması sebebi ile bu gruptaki kornişlere dahil edilmemiştir. Stili itibari ile Tip 1 içinde değerlendirilmiştir.

389 Spanu, *The Theater of Diokaisareia.* 105.

390 Spanu, *The Theater of Diokaisareia.* 105; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 122.

Söz konusu kymationları, İmparator Tiberus ile bezenmeye başladığını ve Orta İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'nın tamamında yoğun görüldüğünden bahseder. Bu tarzda bezemenin bir kural haline geldiğini ve ion kymationunu oluşturan bileşenlerin ayrılması sürecinin son adımı olarak değerlendirmektedir[391].

Diocaesarea'daki örneklerinin benzerlerine Küçük Asya kentlerindeki yapılarda rastlanır. Aizonoi'de Güney Batı Caddesi'nden 1 nolu mezar yapısının içinden ele geçen Amazon Lahdi'nin üzerinde bu örnekler yer alır ve bu lahit MS 155-165 yıllarına tarihlenir[392]. MS 161-168 yıllarına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu'nun alt katındaki entablürü oluşturan arşitrav, korniş ve alınlık bloklarında da benzer örnekler vardır[393]. Smyrna Agorası'nda Bazilikaya ait friz bloğu üzerinde[394], Tlos'da MS 2. yüzyılın ortasına tarihlenen Kronos Tapınağının friz, korniş ve arşiravlarının taç kısmında[395], Sagalassos'da MS 160-180 yıllarına tarihlenen Yukarı Agora'daki Nymphaium arşitravlarının taç kısmında da[396] aynı bezemeler görülür.

Diocaesarea'daki üçgen formda ok ucuna sahip ion kymationları ışık gölge etkisine müsait oluklara sahip olmaları ve düz yüzeyli çanaklar ve okların bir ara olması gibi özellikler barındırması ile yukarıda saydığımız örneklerle stil olarak benzerdir. M. Spanu'nun vurguladığı ve bizim de yenilerini tespit ettiğimiz farklı tiplerin varlığı[397] ve özellikle uygulanan stillerdeki yerel tarzın baskınlığı bunun göstergesidir. Bu kapsamda Aspendos Tiyatrosu gerek aynı tarih aralığında gerekse iyi korunmuş süsleme örneklerini barındırması bakımından önemli bir örnek teşkil eder[398].

3.3.4.7.2. Tip 2 Sık Dizili Çanaklara Sahip Üçgen Formlu Derin Kanatlı Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Bu gruptaki ion kymationları Tip 1'deki gibi birinci kata ait aynı süsleme formlarına sahip kornişler üzerinde bulunmaları sebebi ile MS 164 yılına ait olmalıdırlar. Yumurta çanakları Tip 1'e göre daha sık ve dar şekilde yapılmış olmaları ve çanaklara dokunan okların derin kanatlara ve uzun bir ince bir sapa sahip olması ile farklılaşırlar. Okların sivri bitimli kanatlarla birlikte vurgulanmış olması Antoninuslar Dönemi özelliğidir[399]. Söz konusu farklı kullanım Antoninuslar Dönemi barok anlayışının

391 Spanu, *The Theater of Diokaisareia.* 84.
392 Klaus Rheidt, "Römischer Luxus-Anatolisches Erbe: Aizanoi in Phrygien-Entdeckung, Ausgrabung und Neue Forschungsergebnisse", *Antike Welt,* 28 (1997): 487 Abb. 18.
393 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 93-95 Res. 16.
394 Naumann ve Kantar, "Die Agora von Smyrna", 82 Tafel 26a-b; Yolaçan, "Smyrna Agora Bazilikası", 64 Levha 44c.
395 Çilem Uygun, "The Temple of Kronos at Tlos", içinde *Festschrift Für Heide Froning Studies in Honour of Heide Froning.* Eds. Taner Korkut ve Britta Özen Kleine, (İstanbul: E Yayınları, 2018), 519 Fig. 12-13-14.
396 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor*, 100-105 pl. 44.2
397 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 31.
398 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri". Lesbos Kymationlarında da aynı durum söz konusudur.
399 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 188.

bir etkisi bağlı yerel atölyelerce uygulanan bir stil olarak açıklanabilir[400]. Birebir örnekleri bu tarih aralıklarında bulunmaz. Ancak daha geç olan Severuslar Dönemi'nde örneklerde aynı stili takip etmekte mümkündür. MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başı yıllarına tarihlenen Demircili II no'lu tapınağın alt katındaki ion başlıklarının abakuslarındaki ion kymationlarının okları bu bakımından önemli bir örnektir[401].

3.3.4.7.3. Tip 3 Çatallı ve Düz Sapa Sahip Kalp Şeklinde Ok Uçlarına Sahip Ion Kymationları

Kalp şeklinde ok uçlarına sahip ion kymationları, önceki çalışmalarda Antoninuslar Dönemi içinde değerlendirilmesi önerilmiştir[402]. Sahne Binasının birinci evresine ait bloklar üzerinde görülen bu örnekler aslında ikinci katın inşası sırasında bezenmiş olmalıdır. Değerlendirmede de yer verildiği üzere, Tiyatro'nun inşasında farklı evreler söz konusudur ve ikinci kat inşa edilirken önceki sürece ait yarım kalan bölümlerin ve bezemelerin tamamlandığı tespit edilmiştir. Yaptığımız detaylı analizlerde, bu tip bezemelerin Severuslar Dönemi'nde birinci kattaki bloklar üzerinde yarım kalan kısımlara yapıldıkları ortaya çıkmıştır[403]. Çünkü, bezeme özellikleri Severuslar Dönemi'ne işaret eder ve diğer bölge örnekleri de bu durumu onaylar tarihlemelere sahiptir.

Kalp şeklinde ion kymationlarının düz saplara sahip benzer örnekleri Küçük Asya kentlerinde MS 161-168 yıllarına tarihlenen Aspendos Tiyatrosu alt kat kornişlerinin üzerinde[404], MS 198 yılına tarihlendirilen Perge'de Nymphaium F2[405] ve Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Nymphaium F4[406]'e ait kornişlerde, Perge'de Tiyatrosu'nun sahne binasının Severuslar Dönemine ait arşitravfrizleri üzerinde[407], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Xanthos Tiyatrosu'na ait bir arşitrav[408] üzerinde, Pisidia Antiocheası'nda üç kemerli Roma Takına ait frizlerin taçları üzerinde[409] ve Caracalla Tholosu'na ait arşitravların tacı üzerinde[410], Cremna'da Hamam'da kaideler üzerinde[411], Sagalassos'da MS 180-200

400 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 93.

401 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", levha 41. Severuslar Döneminde de Antoninus Dönemi sanatının takip edildiğini diğer bölümlerde vurgulamıştık.

402 M. Spanu, Tip III olarak adlandırdığı bu grup için karşılaştırma örnekleri sunmamıştır, Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 105.

403 Birinci kata ait kornişlerde yer yer yarım kalmış süslemelere ya da hiç bezenmemiş silmelere rastlanır. Bu durum Örneklerle sunduğumuz tamamların Severuslar Dönemi'nde yapılmış olma ihtimaline dair önemli ipuçlarıdır.

404 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 93-95, Res. 7-8.

405 Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", 368; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 35 pl. 110.1; M. Türkmen tarafından MS 195-204 yıllarına tarihlenmiştir. Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat. No 68.

406 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi". 31, Kat. No 138; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge,* 41-48, Abb. 21, 26, 31, 35.

407 Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge,* 27 Taf 4, 1; 43-46 Taf. 9-10; 61-64 Taf. 14.

408 Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 55 Levha 48a. Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation,* Pl. 7, 22.

409 David Robinson, "Roman Sculptures From Colonia Caesarea (Pisidian Antioch)". *The Art Bulletin,* 9 (1926): 4-69.52 Fig. 8.

410 Mitchell ve Waelkens, *Pisidian Antioch: The Site and Its Monuments,* 155 Pl. 108.

411 Mitchell, *Cremna in Pisidia,* 156-158.

yıllarına verilen Tiyatro'ya ait friz blokları üzerinde[412], Laodikeia'da Caracalla Çeşmesin'e ait başlık parçasında[413] görülür. Çatallı saplara kalp şekilli uçlara sahip ion kymationları ise Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Ankara'da Roma Hamamı'na ait arşitrav bloğu üzerinde[414], Orta-Geç Severuslar Dönemine verilen Sinope'de Sur duvarı üzerinde devşirme olarak kullanılan bloklar üzerinde[415], Perge'de MS 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen Kent Kapısının onarım bloklarından biri olan korniş üzerinde[416] görmek mümkündür.

Syria'da de benzer örnekler vardır. MS 191-192 yıllarına tarihlenen Aş-Şamain'de yer alan Tyche Tapınağı'nın doğu duvarının entablürünü oluşturan arşitrav blokları üzerinde bunları görmek mümkündür[417]. Sapları kısa olan örnekler ise MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Palmyra'da 36 nolu tapınak mezarın arşitrav ve kornişleri üzerinde[418] bilinir.

Kilikia'da kalp şeklinde uçlara sahip ion kymationları MS 150-175 yıllarına tarihlendirilen Anazarbos Takına ait bir arşitravfrizler üzerinde[419], Severuslar Dönemine tarihlendirilen Korykos Takının frizleri üzerinde[420], Diocaesarea Tören Kapısı'nın batı yüzündeki arşitrav blokları üzerinde[421] MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlendirilen Demircili I nolu tapınak mezarın frizleri üzerinde[422] bulunur.

Sunulan karşılaştırma örneklerinin tamamı Severuslar Dönemi'nde kalp fomundaki ok uçlarının yaygın kullanım alanına sahip olduğunu gösterir. Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri kalp formlarının yumuşak hatlara sahip olması ve sapların daha düz yüzeyli olup çanaklarla ayrık biçimde yapılmaları

412 Lutgarde Vandeput, "The Theatre-Façade at Sagalassos". *Anatolian Studies,* 42 (1992): 99-117.pl XXVI.

413 Yener, "Laodikeia Mimari Bezelemeri", 256; Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo,* 367 Fig. 513.

414 Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, 55 Levha 47a; Kadıoğlu, Görkay ve Mitchell, *Roma Döneminde Ancyra,* 179-190.

415 Nazlı Yıldırım, "Sinope Mimari Bezemeleri: Kymation, Anthemion, Yaprak ve İnci-Boncuklar", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi,* 47 (2020): 113. Kat. No 15.

416 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge,* 188, Abb. 98. Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus ikinci katta tespit edilen kornişlerin sima kuşakları üzerinde ayrıcı motif olarak kullanılan palmetlerin de aynı döneme tarihlenebilmesidir. Hem ion kymationlarının hem de palmetlerin Perge'de aynı blok üzerinde kullanılması Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki örneklerin Severuslar Dönemi'ne ait olduklarını göstermesi açısından önemli bir veridir.

417 Freyberger, "Untersuchungen Zur Baugeschichte Des Jupiter-Heiligtums in Damaskus", 101; Taf. 38b.

418 Andreas Schimidt-Colinet, *Das Tempelgrab Nr. 36 in Palmyra: Studien zur palmyrenischen Grabarchitektur und ihrer Ausstattung (Damaszener Forschungen),* (Berlin: wbg Philipp von Zabern, 1992), 68-77; Lidewijde De Jong, *The Archaeology of Death in Roman Syria Burial, Commemoration, and Empire,* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 187.

419 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 125-126. Levha 2c. Musa Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı: Restitüsyon ve Tarihleme Önerisi", içinde Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı. Ed. Görkem Kökdemir, (Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2013), 248. Resim 6.

420 Deniz Kaplan, "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri", *Arkeoloji Dergisi,* XIII (2010): 181. Resim 7; Aşkın, "Dağlık Kilikia'daki Korykos Antik Kentinin Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kentleşme Süreci", 64; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 626-627 Fig. 6-8; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 125-126. Levha 55c-e.

421 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia". 627-630 Fig. 14; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 19; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 60-61.

422 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 125-126. Levha 33c. 34-39.

sebebi ile birtakım farklılıklar taşırlar. Diocaesarea Tiyatrosu'nun örnekleri sapları kalın ve yuvarlak oklara ve ok uçları oldukça yumuşak hatlara sahiptir. Bu sebeple stil ve form bakımından unik özellik gösterirler. Bu durum yerel bir tarzın varlığına işaret eder. Nitekim M. Kadıoğlu tarafından bu stildeki ion kymationlarının Syria etkili yerel atölyelerin yaratısı olabileceği önerisi getirilmiştir[423]. Kalp formlu ıon kymationlarının ilk kattaki kornişlerde tespit edilmesi, ilk bakışta ilk katta yer alan Tip 1 ve Tip 2'deki ion kymationları ile aynı döneme ait olması gerektiklerini düşündürür. Ancak ion kymationlarının bulunduğu korniş blokları üzerinde tespit ettiğimiz palmetlerin bu ion kymtionlarının daha sonraki bir dönemde yapıldığına dair önemli ip uçları barındırır. Palmetler Antoninuslar Dönemi'ne aittirler. Buna karşın, stillerinde Severuslar Dönemi eklemelerine işaret eden matkap deliklerine sahiptiler. Dahası, söz konusu ion kymationlarının 8 parça korniş üzerinde görülmesi; sonradan benzenmiş olabileceğine işaret eden diğer bir durumdur. Bazı örneklerin üzerindeki diğer süslemelerinde yüzeysel ve yozlaşmış formlar sergilemesi bunun göstergesidir[424]. Daha önce ayrıntılı olarak tanımladığımız yine bu kymationlarının bulunduğu kornişlerin friz kuşaklarında bulunan palmetler üzerinde görülen bazı filigran özelliklerin Severuslar Dönemi'ne işaret etmekte olduğunu belirtmiştik. Bu durum palmetlerdeki gibi Tiyatro'da yarım kalan kısımların ikinci evreyi oluşturan ikinci katın süslenirken bu kısımda kalan yerlerin tamamlanmış olduğuna işaret eden önemli dayanak noktalarıdır. Sonuç olarak bu ion kymationları da Severuslar Dönemi'nde Diocaesarea Tiyatrosu'nun ikinci evresi inşa edilirken eklenmiş veya bitirilmiş olmalıdır.

3.3.4.7.4. Tip 4 Geniş Kanallarla Ayrılmış Gevşek Dizilere ve Düz Oklara Sahip Ion kymationları

Bu gruptaki ion kymationları M. Spanu ve D. Kaplan tarafından ele alınmışlardır. M. Spanu tarafından sunulan Orta İmparatorluk Dönemi'ne dair tarihleme önerisi; D. Kaplan tarafından ileri çekilip, daha isabetli olarak MS 2. yüzyılın sonu MS 3. yüzyılın başı olarak revize edilmiştir. Bu ion kymationlarının kullanıldığı mimari bloklardaki diğer süslemelerde aynı döneme tarihlenirler. Ancak kazı sonrası ortaya çıkan örneklerin bir bütün olarak ele alınmamış olması dolayısıyla bazı eksik değerlendirmeler mevcuttur.

M. Spanu, Tip 1 altında değerlendirdiği bu grubun sahne binasındaki diğer ion kymationları ile farklılık taşısalar da aynı tasarımla oluşturulduklarını önerir[425]. Ancak, daha sonraki yayınında incelemesine karşın[426] Küçük Asya örnekleri[427] ile karşılaştırmayı sınırlı tutar[428]. Bu sınırlı örnekler M. Spanu'nun Tiyatroya ait diğer süslemelerde olduğu gibi tek bir yapı evresi olan MS 2. yüzyılın ikinci yarısı önerisi ile açıklanabilir. D. Kaplan tarafından bu gruptaki ion kymationları doktora tezi kapsamında Tip

423 Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı", 248-249.
424 Kat. No. 012'de korniş bloğu üzerinde görmek mümkündür.
425 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 84.
426 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 105-106.
427 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 143-147.
428 MS 2. yüzyılın ortasından itibaren görülmeye başlanan derin kanallı ion kymationlarının bir sonraki formu olduğu da unutulmamalıdır. Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 146.

II başlığı altında Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilmiştir[429]. Ion kymationları açısından yapılarda kullanılan tasarım hem Kilikia'daki hem de diğer bölgelerdeki Severuslar Dönemine tarihlenen yapılarda kullanılan ion kymationları ile uyum içerisindedirler. Ion kymationları üzerinde görülen derin kanallar, parçalı yapıda gevşek dizili olmaları ve düz yüzeyli kanallara ve oklara sahip olmaları ile benzeşirler. Çoğu yapıda korniş ve arşitrav blokları üzerinde bulunurlar.

Diocaesarea'daki bu tip ion kymationlarının benzerlerine Küçük Asya kentlerindeki yapılarda rastlanır. MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenen Limyra Tiyatrosu'nun arşitrav blokları üzerinde[430], MS 2. yüzyılın başı ile MS 3. yüzyılın sonuna tarihlendirilen Xsanthos Tiyatrosuna ait bir arşitrav bloğunun tacı üzerinde[431], MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen Laodikeia'da Merkez Hamam'ın ikinci apodyteriuma ait arşitrav blokları üzerinde[432] görülürler. Ayrıca Miletos'daki MS 3. yüzyıla tarihlenen Güney Market'ten ele geçen bir arşitrav bloğu üzerinde, MS 3. yüzyıla tarihlenen Serapeion ait arşitravfriz bloğu üzerinde, Balat Müzesi'nde bulunan bir arşitravfriz üzerinde[433] ve MS 3. yüzyıla tarihlenen Propylon'un friz bloğu üzerinde[434] benzer örnekler vardır. Rhodiapolis'de Agora'da MS 2. yüzyılın son çevreğine tarihlenen korniş bloğu üzerinde[435] ve Cadde'de MS 3. yüzyılın ilk çeyreğine verilen korniş bloğu üzerinde[436], MS 178 depreminden sonra yeniden yapıldığı düşünülen Smyrna Agorası'nın güney sütunlu salonunda ele geçen korniş blokları üzerinde[437], Nysa Tiyatrosu'nun sahne binasının alt katına ait Geç Antoninus-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen korniş blokları üzerinde[438], Hierapolis'de Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Tiyatronun ikinci kat frizlerinde[439] ve MS 220-235 yıllarına tarihlenen Triton Nymphaiumu'nda yazıtlı arşitrav bloğu üzerinde yer alan ion kymationlarında[440], Perge'de Septimius Severus-Caracalla Dönemine tarihlenen Kavşak "O" Nymphaiumu'na ait arşitrav blokları üzerinde[441] de benzer örnekler görmek mümkündür.

Doğu Dağlık Kilikia'da ise MS. 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Cambazlı

429 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 128.
430 Alice Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra", *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien,* 57 Hauptblatt (1984-1985): 176 Abb. 24.
431 Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi,* 103 Levha 47b; Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation*, planche 6 Fig. 20.
432 Yener, bu ion kymatonu stilinin, yapıların bezenmesi aşamasında kolaylık sağladığı için tercih edildiğini belirtmektedir. Yener, "Laodikeia Mimari Bezelemeri", 209; 256 kat. No MH-GS-1 Levha 82.
433 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* 152. Taf. 125, 6 126, 5; 127, 1.
434 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* 159. 72, 124. 132. Taf. 124, 2.
435 Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", 297 Kat. No 193.
436 Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", 297 Kat. No 222.
437 Naumann ve Kantar, "Die Agora von Smyrna", 111 Taf. 24b.
438 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* Taf. 10-11
439 Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo,* 362, fig. 507.
440 Francesco De Andria, *Hierapolis di Phyrigia (Pamukkale), Guida Archeologica,* (İstanbul: Homer Kitapevi, 2003), 117-125; Lorenzo Campagna, "Monumental Fountains at Hierapolis of Phyrigia During the Severean Age", içinde *Cura Aquarum in Ephesus: Proceedings of the Twelfth International Congress on the History of Water Management and Hydraulic Engineering in the Mediterranean Region, Ephesus/Selçuk, Volume 2*, ed. Gilbert Wiplinger, (Leuven: Peeters, 2006), 390; Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo,* 362, fig. 507.
441 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Katalog no 88-89.

I tapınak mezarın frizlerinin üzerinde yer alan ion kymationlarında[442], Imbriogon Kome (Demicili) I ve II tapınak mezarları arşitrav ve frizleri üzerindeki ion kymationlarında[443], Kümbetbeleni I tapınak mezar arşitravları üzerinde yer alan ion kymationlarında[444], Seleucia ad Calycadnum Tapınağı'nın Severuslar Dönemi'ne tarihlenen kornişlerinin konsollarını çevreleyen ion kymationlatında[445] Diocaesarea'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kuzey Kapısının frizleri üzerinde bulunan ion kymationlarında [446], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Tören Kapısı'nın doğu ve batı yüzündeki arşitrav ve friz blokları üzerinde [447], Zeus Olbios Kutsal Alanı içerisindeki Severuslar Dönemi'ne tarihlenen friz ve korniş bloklarında[448] Nymphaium'a ait arşitravlar, frizler ve kornişlerin üzerindeki ion kymationları üzerinde benzer örnekler görülebilir.

Yukarıda bu grupta tanımladığımız ion kymationları örneklerinin Severuslar Dönemi ion kymationları ile uyum içinde oldukları görülmektedir. Çanakların alttan yumurtayı çevreleyen yay şeklini alması bu dönemin özelliğidir[449]. Daha önce belirttiğimiz gibi bazı kornişlerin ion kymationlarının formları aynı olmakla birlikte stilleri bakımından farklılar içerirler (Kat. No. 064, 073 ve 068). Bu ion kymationlarının Hellenistik Dönemden başlayarak Severuslar Dönemine kadar farklı biçimlerde kullanımı söz konusudur. Bunların erken örnekleri, Teos Dionysos Tapınağı'nın Hellenistik Dönem'e verilen arşitrav tacı[450] ve MÖ Geç 1. yüzyıla tarihlenen Kudüs'de Herodium'a ait kornişler[451] üzerinde rastlanmakla birlikte MS 2. yüzyılın ortasına ait örnekler Miletos'da MS 160-170 yıllarına tarihlenen Faustina Hamamı'na ait frizler üzerinde[452] ve MS 3. yüzyılın ilk yarısına verilen Miletos'da Serapeion'un friz blokları[453] üzerinde görmek mümkündür. Bu açıdan Korinth başlıklarında yakaladığımız klasistik etkilerin bu kornişler ion kymalarında gördüğümüzü söyleyebiliriz[454]. Bu durum Tip 1B başlığı

442 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 4a.

443 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 32-39, 42-47.

444 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 58d; Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", 112. Fig. 18c.

445 Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları". Levha 43b-c.

446 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 21c-22; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630-634.

447 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 20a. Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 627-630; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler*, 60-69. Fig 5

448 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 128.

449 Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", Taf. 123.1; Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi,* 52 Levha 38a; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* Pl. 67.1; 109.3; 110.4; 117.3.

450 Duran Mustafa Uz, "The Temple of Dionysos at Teos", içinde *Hermogenes und Die Hochhellenischtische Arkhitektur.* Eds. Wolfram Hoepfner ve Ernst Ludwig Schwandner, (Mainz: Philipp von Zabern, 1988), 58 Fig. 7; Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus,* 207, Tafel 85. 2, 354.5.

451 Orit Peleg-Barkat, ve Rachel Chachy, "The Architectural Decoration of The Mausoleum", içinde *HERODIUM Final Reports Of The 1972–2010 Excavations Directed By Ehud Netzer Volume I Herod's Tomb Precinct,* eds. Roi Porat, Rachel Chachy ve Yakov Kalman, (Jeusalem: Old City Press Ltd, 2015), 327-328 III. 5.22-5.23.

452 Strocka, *Das Markttor von Milet.* 20; Strocka "Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkophage", 415.

453 Pülz, *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma,* 111; Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* 72. Taf. 126.1

454 Kilikia'da ion kymationları üzerinde Severuslar Dönemi'nde görülen klasistik etkilerin başka bir örneği

altında incelediğimiz başlıkların caulisleri üzerinde gördüğümüz klasistik etkilerin bu ion kymationları üzerinde varlığına işaret eder. Sonuç olarak bu ion kymationları Severuslar Dönemi'nde kullanılan klasistik etkinin görülmesi ve aynı yapıda farklı stillerin kullanılmasına örnekler de göstermesi açısından önemlidir.

3.3.4.7.5. Tip 5 Ters İşlenmiş Ion Kymationları

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki ters işlenmiş ion kymationları, D. Kaplan tarafından Tip 5 adı altında değerlendirmiş ve Severuslar Dönemi'ne ait olmaları gerektiğini önerilmiştir[455]. Bu örnekler, Tip 1'de incelediğimiz ion kymationları ile stil ve form olarak benzeşseler de çanakların yumurtadan oldukça geniş yapılması, yumurtaların oval oluşu ve okların arasının gözle görülür şekilde açık olması diğerlerinden ayıran yönleridir. Bununla birlikte düz olan fakat aks uyumu güdülmeyen **bir** örnekle de birebir benzeşirler (Kat. No. 074). Bu özellikler göz önüne alındığında söz konusu parçalardaki sonraki bir işlemde tamamlama kaygısıyla yapılan ion kymationları olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Aynı zamanda bu durum Küçük Asya yapılarında tespit edilen Severuslar Dönemi'nde ekonomik gerilemenin tetiklediği yatırımların azalması sebebi ile mimari yapıların eski görkemini kaybettiği döneme ait dejenere ve yozlaşmış biçimleri göstermesi açısından önemli örneklerdir[456]. Aynı stildeki çanakları geniş fakat oklarının uçları derin kanatlı düz işlenmiş örneklerini Perge Tiyatrosu'nun proscaenaeuiumuna ait arşitravların taçları üzerinde[457] ve yine Perge'de Septimius Severus-Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Kavşak "O" Nymphaiumu'na ait arşitrav blokları üzerinde yer alan geniş çanaklı ion kymationlarında[458] ve MS 3. yüzyıla tarihlenen Nymphaium G'nin kornişlerindeki ion kymationlarında[459] görmek mümkündür.

3.3.4.7.6. Tip 6 Okları Çalışılmamış Ion Kymationları

Diocaesarea Tiyatrosu'nda okları çalışılmamış ion kymatonları, stil ve form olarak bir tanımlama yapmaya imkan vermezler. Okların verilmemiş olması Severuslar Dönemi'nde görülen yozlaşmış stille ilgili değillerdir. Ion kymationlarının çalışıldığı alanın dar bsahip olmasından kaynaklanmaktadır.

ile Kanytellis Nekropolündeki Geç Severuslar-MS 3. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlenen Tristylos Prostylos planlı tapınak mezarın friz blokları üzerinde görülür. Buradaki ion kymatioları arkaizan etkilere sahiptir. Kaplan, "Kanytellis'deki Tristylos Prostylos Planlı Mezar", 82 Fig. 12. Tapınak Mezar için: Alois Machatschek, *Die Nekropolis und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos in Rauhen Kilikien,* (Wien: Rudolf M. Rohrer, 1967), Abb 71; Alois Machatschek, "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien", İçinde *Mansel'e Armağan,* ed. Ekrem Akurgal, (Ankara: TTK Yayınları, 1974). Taf 95; 255-261; Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor,* 206-209; Murat Durukan, "Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia". *Byzas,* 9 (2009): 369; Ümit Aydınoğlu, "Kanytellis Mezarları, Nekropolisleri" içinde *Kanytellis Kanlıdivane Dağlık Kilikia'da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi,* ed. Ümit Aydınoğlu, (İstanbul: Pitura, 2015), 42-44.

455 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 131.

456 Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* 147; Başaran, *Anadolu Kompozit Başlıkları*, 46; Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi,* 56; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 94.

457 Öztürk, "Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters von Perge", Taf. 20.

458 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Katalog no 88-89.

459 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge,* Abb. 147-149, 151.

Bu kısımlar işlenirken unutulmuş olma ihtimali yüksektir. Çünkü diğer kısımların neredeyse tamamında oklar işlenmiştir. Bununla birlikte karşılaştırılan örneklerin bazılarının boyut olarak büyük olması okların belli bir niyetle işlenmediğine işaret eder. Bu durumda daha önceki bölümde tartışılan yozlaşmış stille ilişkilendirmek mümkün olmamaktadır. Bu ion kmationlarının benzer stildeki örnekleri kornişlerin konsollarının etrafında bulunan Kappadokia Komanası'ndan (Şar)'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen tapınağın kornişleri üzerinde[460] Side'den MS Geç 2. yüzyıla tarihlenen M yapısının konsollarını çevreleyen ion kymationlarında[461] okların işlenmediği örnekler bulunur. Dağlık Kilikia'da ise MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Korykos Sütunlu Caddesi'nde[462] Demircili I nolu tapınak mezarı üzerinde kornişlerin konsollarını çevreleyen ion kymationlarında oklar yoktur[463].

3.3.5. Lesbos Kymationları

Lesbos kymationları Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasındaki yapı elemanları üzerinde beş farklı tipte kullanılmıştır. Söz konusu tipler, ilk ve ikinci katta bulunan arşitrav-frizlerin taç kısımlarında, ion kymationlarının ve kornişlerin diş sırasının hemen üstünde yer alırlar.

Bu çalışmada, lesbos kymationları beş tip altında ele alınacaklardır. Bunlardan Tip 1 ve Tip 2 kornişler üzerinde diğer 3 tip ise arşitravlar üzerinde yer alırlar. Arşitrav-friz üzerindeki Tip 3 ve 4 yazıtla tarihlenmeleri bakımından bölge ve Küçük Asya mimarisi için oldukça önem teşkil ederler.

Lesbos kymationlarının Arkaik Dönem'den başlayarak, Augustus Dönemi'ne kadar tip gelişimi belli bir şemaya oturtulabilmiştir[464]. Ancak, Roma İmparatorluk Dönemi form gelişimi bir şemaya sahip değildir[465]. Lesbos kymationlarında tarihlemek için işçilik, zemin ve birbirleri ile olan ilişkileri ile ışık, gölge kullanımı ve diğer bezeme türleri ile olan uyumu belirleyici rol oynamaktadır[466]. Küçük Asya ve

460 Richard Harper ve İnci Bayburtluoğlu. "Premilinary Report on Excavations at Şar, Comana Cappadociae, In 1967", *Anatolian Studies,* XVIII (1968): 155-158 Pl. LIIIb; Deniz Kaplan, "Kappadokia Komanası'nda (Şar) Bulunan Tapınak Üzerine Yeni Gözlemler", *Arkeoloji Dergisi,* XVI (2008): 109-110 Fig. 12.

461 Adem Yurtsever, *Side Gymnasion (M Yapısı).* (İstanbul: Ege Yayınları, 2021), 229.

462 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 55e.

463 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 34. 35. 39.

464 Carl Weickert, Das Lesbische Kymation, (Leipzig: Verlag von Wilhelm Sehunke, 1913); Alzinger, *Augusteische Architektur in Ephesos,* 119-126 fig. 171; Leon, *Die Bauornamentik des Trajansforum,* 245 vd.; Joachim Ganzert, "Zur Entwicklung lesbischer Kymationformen", *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts,* 98 (1983): 123-202; Michael Pfrommer, "Bemerkungen Zum Tempel von Messa auf Lesbos", *Istanbuler Mitteilungen,* 36 (1986): 78-80 Taf. 23; Sibel Gök, "Hellenistik Dönem Yapılarında Lesbos Kymationu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1988); Stefan Altekamp, *Zu Griechischer Architekturornamentik im Sechsten und Fünften Jahrhundert v. Chr. Exemplarische Archäologische Auswertung Der Nicht-Dorischen Blattornamentik,* (Frankfurt: Peter Lang, 1991); Rumscheid, *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 258 vd.; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 151-153; Mert, "Knidos Korinth Tapınağı", 203.

465 Weigand, "Baalbek und Rom, Die Römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung", 72-78; Torsten Mattern, *Gesims und Ornament. Zur stadtrömischen Architektur von der Republik bis Septimius Severus,* (Münster: Scriptorum, 2001), 52-59.

466 Lutgarde Vandeput, "Dating by Means of Architectural Decoration. Possibilities and Limits", içinde *Sagalassos III Report on The Fourth Excavation Campaign of 1993,* Ed. Marc Waelkens ve Jerome Poblome, (Leuven: Leuven University Press, 1995), 129-131; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 97.

önemli merkezlerde kullanılan lesbos kymationlarının (*bügelkymation*) İmparatorluk örnekleri Diocaesarea Tiyatrosu'nun yapı elemanları üzerinde sadece ikinci kata ait korniş ve alınlıkların üzerinde tespit edilmiştir. Geri kalan tiplerin hepsi yerel tarzda kendine özgü tasarıma sahiptir.

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki lesbos kymationları M. Spanu ve D. Kaplan tarafından ele alınmıştır. M. Spanu bu süslemeleri kornişler ve arşitrav-frizler üzerinde dört tip altında değerlendirir[467]. D. Kaplan ise Antoninuslar ve Severuslar Dönemi içerisinde tiplere ayırmadan inceler[468].

3.3.5.1. Tip 1 Üçgen Formlu Yaprak şeklindeki Lesbos Kymationları

Bu tipteki lesbos kymationlarının alt silmeden geniş bir şekilde çıkan üzengi kaburgaları, uca doğru sivri bitimlere sahiptirler. Kaburgalar arasında ise, gonca yaprakları yerine üçgen biçimli yapraklar bulunur. Yapraklar üç parmağa sahiptir. İçleri derin yivlerle vurgulanmıştır. Üçgen biçimli yapraklar alt silmeden çıkarak yan yana duran üzengi kaburgalarının arasından yükselirler. Bazı örneklerde kaburgaların uçların üzerinde birbirlerine dokunurlar. Bazı örneklerde ise yaprakların arasında kaburganın görülebilir. Kaburgalar kimi örneklerde yivli kimi örneklerde ise tamamen üçgen şeklinde yapılmıştır. Bu sebeple üç alt tipe ayırmak mümkündür.

3.3.5.1.1. Tip 1A

Bu tipteki Lesbos kymationları birinci kata ait kornişler üzerinde bulunur (Kat. No. 073, 074, 076, 077, 079a-b, (235), 080, 082, 088, 090, 093, 094, 095, 096, 101a-b, 104). Alt silmeden geniş bir şekilde çıkan üzengi kaburgaları, uca doğru sivri bitimlere ve altta iki göze sahiptirler. Kaburgalar arasında ise, gonca yaprakları yerine üçgen biçimli yapraklar bulunur. Yapraklar üç parmağa sahiptir. İçleri derin yivlerle vurgulanmıştır. Üçgen biçimli yapraklar alt silmeden çıkarak yan yana duran üzengi kaburgalarının arasından yükselirler. Bazı örneklerde kaburgaların uçların üzerinde birbirlerine dokunurlar. Bazı örneklerde ise yaprakların arasında kaburganın ucu bulunur. Bu tipteki örnekler bazı bloklar üzerinde sığdırma kaygısıyla kimi yerlerde genişletilmiş ve kimi yerlerde dar forma sahip bir dizilim izlerler. Altlarındaki diş sırası ile aks uyumu bulunmaz. Yer yer formlarında da bozulmalar bulunur. Yarım bırakılmış dizilerde mevcuttur (Kat. No. 073).

3.3.5.1.2. Tip 1B

Bu tipteki Lesbos kymationları birinci kata ait kornişler üzerinde bulunur (Kat. No. 079a-b, 080, 081, 083, 084, 085, 086, 087, 088, 089, 092, 097, 098, 099, 100a-b, 102, 106). Alt silmeden geniş bir şekilde çıkan üzengi kaburgaları, uca doğru sivri bitimlere ve altta iki göze sahiptirler kaburga üzerinde iki yiv bulunur. Kaburgalar arasında aynı şekilde üçgen biçimli yapraklar vardır. Yapraklar üç parmağa sahiptir. İçleri derin yivlerle vurgulanmıştır. Üçgen biçimli yapraklar alt silmeden çıkarak yan yana

467 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 31.
468 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 154-161.

duran üzengi kaburgalarının arasından yükselirler ve kaburgaların uçların üzerinde birbirlerine dokunurlar. Bu tipteki örnekler aynı Tip 2'deki gibi bazı bloklar üzerinde sığdırma kaygısıyla kimi yerlerde genişletilmiş ve kimi yerlerde dar forma sahip bir dizilim izlerler. Altlarındaki diş sırası ile aks

uyumu bulunmaz.

3.3.5.1.3. Tip 1C

Bu tipteki lesbos kymationları birinci kata ait kornişler üzerinde bulunur (Kat. No. 101a-b ve Kat. No. 103). Bu tipte üzengi kaburgası bulunmaz. Sadece üçgen biçimli yapraklar bulunur. Bu yapraklar üç parmağa sahiptir. İçleri derin yivlerle vurgulanmıştır. Aralarında sadece bağlayıcı bir sarmal? bulunur. Üçgen biçimli yapraklar alt silmeden çıkarak parmakları ile birbirlerine dokunurlar. Altlarındaki diş sırası ile aks uyumu bulunmaz.

3.3.5.2. Tip 2 Üzengi Formda (*bügelkymation*) Lesbos Kymationları

Bu tipte görülen lesbos kymationları ikinci katta yer alan bütün korniş ve alınlık bloklarının üzerindeki diş sırasının hemen altında yer alırlar. Üzengi formda (*bügelkymation*) yapılmışlardır. Bazı parçalarda özensiz bir dizilim görülse de genel olarak parçalar üzerinde dizilimleri, formları ve stilleri standarttır. Altlarındaki diş sırası ile aks uyumu da söz konusudur.

Lesbos kymationlarının üzengi kaburgaları düz yüzeye sahiptir. Kaburgalar "Λ" şeklide formda olup keskin geçişlere sahiplerdir. Üzengi kaburgaları üzerinde üzengi başı bulunur. "U" formlu olan üzengi başı üst kısmı kesik olup üst silmede sınırlanmıştır. Üzengi başının içinde ise oval bir üzengi gözü yer alır. Üzengi çerçevesi içinde orta yaprak damarı bulunur. Alt silmeye doğru sivrilerek biten orta yaprak damarı düz yüzeylidir. Kaburgalara göre daha alçak bir kabartma şeklinde yapılmıştır. Üzengi kaburgaları arasında ince oluklarla ayrılmış iki yapraklı goncalar bulunur. Bunlar da kalp şekline sahiplerdir.

3.3.5.3. Tip 3

Bu tipteki lesbos kymationlarının tamamı birinci kata ait arşitravfrizlerin üzerinde yer alır. Ion kymationlarının üstünden çıkan üzengi kaburgaları ters "U" formundadır ve düz yüzeylere sahiptir. Orta kaburga kaburganın üst kısımdan aşağıdaki bağlı olduğu silmeye düz bir şekilde iner ve silmeye bağlanır. Orta kaburga düz yüzeylidir ve kesik bir uca sahiptir. Üzengi kaburgalarının arasında kaburgalara bitişik şekilde sivri ve keskin sırtlı bir yaprak yer alır. Altında bulunan Ion kymationları ile aks uyumu söz konusudur.

3.3.5.4.Tip 4

Bu tipte bir lesbos kymationu tespit edilmiştir. Birinci kata ait bir arşitrav-friz üzerinde yer alır

(Kat. No. 070). Ion kymationlarının üstünden çıkan üzengi kaburgaları ters "U" formundadır ve düz yüzeylere sahiptir. Orta kaburga üst kışından aşağıdaki bağlı olduğu silmeye düz bir şekilde iner ve silmeye bağlanır. Orta kaburga düz bir yüzeye ve kesik bir uca sahiptir. Üzengi kaburgalarının arasında kaburgalara bitişik şekilde sivri ve içinde oluk bulunan yaprak yer alır. Altında bulunan ion kymationları ile aks uyumu söz konusudur.

3.3.5.5. Tip 5

Bu tip lesbos kymationları ikinci kattaki arşitravfrizlerin tamamında yer alır. Ion kymationlarının üstünden çıkan üzengi kaburgaları ters "U" formundadır ve düz yüzeylere kesik bir uçlara sahiptir ve orta kısımları boştur. Üzengi kaburgalarının arasında kaburgalara bitişik şekilde sivri konik biçimli yaprak yer alır. Bu yaprakların bazı keskin sırtlara sahiptir. Bu tipteki örnekler aynı Tip 2'deki gibi bazı bloklar üzerinde sığdırma kaygısıyla kimi yerlerde genişletilmiş ve kimi yerlerde dar forma sahip bir dizilim izlerler. Altında bulunan Ion kymationları ile aks uyumu söz konusudur.

3.3.5.6. Lebos Kymationları Değerlendirme

3.3.5.6.1. Tip 1 (A-B-C) Üçgen Formlu Yaprak şeklindeki Lesbos Kymationları

Tip 1 olarak gruplandırdığımız bu lesbos kymationları Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü olmalıdır. Bu örnekler birinci kata aittirler ve ion kymationları aynı parçalar üzerinde kullandıkları için MS 164 yılına aittirler. Bu tarihleme, örnekler üzerinde değerlendirme yapmış olan ve herhangi bir karşılaştırma örneği sunmamış olan M. Spanu[469] ve D. Kaplan tarafından da kabul edilir[470].

Üzengi formdaki lesbos kymationları Küçük Asya'da sıklıkla görülen[471] bir bezemedir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki bu örnekler üzengi formdan daha serbest bir forma dönüştürülmüşlerdir. Sadece kornişlerde ve aynı evrede, birinci katta kullanılmışlardır. M. Spanu kornişler üzerinde görülen Tip II olarak grupladığı bu grubun ara süsleme unsurları olarak, iki yapraklı goncalar yerine üç parmağa sahip yaprak filizlerine dönüştürülerek kullanıldığını ifade etmektedir[472]. Buna karşın ustaların tercihine göre stil kullanıldığı anlaşılan diziler içinde yapraklar standart bir form izlerken, kaburgaların Tip 1A'da kapalı, Tip 1B'da oluklarla şekillendirildiği Tip 1C'de ise tamamen kaldırılarak sadece yaprakların birbirine bağlandığı görülür. Antoninuslar Dönemi'nde barok tarzda süslenen yapılarda standart bir simetri izlemeksizin farklı tasarıma yer verilen örneklerin bulunması; bu anlayışın Kilikia'daki bir yansıması olarak görülmelidir. Aynı yapıda farklı kullanım stili neredeyse bütün süslemelerde açıkça görülen Antoninuslar baroğunun gereği olarak uygulandığı açıkça ortadadır. Tasarımlarda ortak şema takip edilmiş, yapının ilk katında belli bloklarda grup olarak kullanıldığı anlaşılan farklı stil kullanma çabasına giril-

469 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 84.
470 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 157.
471 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 151-154.
472 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 84.

miştir.

Küçük Asya'da lesbos kymationlarının bu örnekleri ile karşılaşılmaz. Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki örnekler Kudüs'de Kutsal Kabir Kilisesi'nin giriş kapıları üzerinde devşirme olarak kullanılan Hadrianus Dönemi'ne atfedilen[473] tapınağa ait kornişlerin Lesbos kymationları ile neredeyse birebir aynıdır. Özellikle Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki tip 1A ile benzeşirler[474]. Bunun yanı sıra tanımladığımız üç alt form Syria bölgesinden öykünerek işlenmiş bir form olmalıdır[475]. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde de bu formun daha şematik örneklerini kullanıldığını görmekteyiz. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Demircili II tapınak mezarının kornişlerinde[476] aynı formla karşılamamız, Severuslar Dönemi'nde ustalar tarafından Diocaesarea Tiyatrosu'nda görülen süsleme formlarının yaklaşık otuz yıl ara ile takip edildiği anlaşılmaktadır.

3.3.5.6.2. Tip 2 Üzengi Formlu (*Bügelkymation*) Lesbos Kymationları

Üzengi formda ion kymationları Diocaesarea Tiyatrosu'nda standart bir tasarıma sahiptirler. Bu tasarım kendi özelinde diğer bölgelerle stil açısından farklılaşır. Farklılar, üzengi başlarının U formlu olması ve üzengi gözlerinin yuvarlak olması ve de orta damardaki yaprak üzerinde düz yüzeye sahip olmaları ile görülmektedir.

Küçük Asya örneklerinin çoğunda, üzengi başları kapalıdır; yaprakların orta damalarının her iki yanında damarlarla aynı formda eğimli ek damarlar bulunur[477]. Buna karşın Diocaesarea Tiyatrosu'nda orta damarın tek başına kullanıldığı ve dizilerin aks uyumu güdülerek nizami bir şekilde oyulduğu görülmektedir. Kaburgalar, orta damardan ayrılarak gonca yaprağın birer parçasıymış yakınlaşmıştır. Aralardaki yer alan kalp formlu yapraklar, altta tek sap halinde yükselerek üstte yuvarlatılarak ikiye ayrılmıştır. Işık gölge oyununa müsait stiller uygulanmıştır.

Diocaesarea kentinde lesbos kymationu Tiyatro'da olduğu gibi kentte standart bir tasarım olarak uygulandığı görülmektedir. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kuzey Kapısına ait kornişlerin üzerinde[478],

473 Kutsal Kabir Kilisesinin olduğu yerde daha önce yapılan Hadrianus Dönemi Tapınağı için Justin Kelly, *The Church of The Holy Sepulchre in Text And Archaeology A Survey And Analysis of Past Excavations and Recent Archaeological Research with A Collection of Principal Historical Sources.* (London: Archaeopress, 2019), 92-95 fig. 4.15.

474 Weigand, "Baalbek und Rom, Die Römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung", 76 Abb. 33c; Strzygovsky, *Orient oder Rom,* 129 Taf IX, 1; Ousterhoud, "Architecture as Relic and the Construction of Sanctity: The Stones of the Holy Sepulchre", 19 fig 24.

475 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 83; Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı", 248.

476 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 159-160 Levha 44-47.

477 Karaosmanoğlu, *Roma Çağı Yumurta Dizisi,* Lev. 38a; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 151-153; Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation,* 83; pl. 73; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 97-98; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge,* Abb 133-165; Abb 201, Abb 215; Abb: 216, Abb: 239, Abb: 240, Abb: 247, Abb: 318; Daha önceki bibligrafya ile birlikte Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apoll,* 369-373 fig. 515-519.

478 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630-634.

Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Tören Kapısına'a ait arşitravların fascia aralarında Sütunlu Cadde'ye ait korniş blokları üzerinde[479] ve Nymphaium kazılarında ele geçmiş arşitrav ve korniş blokları üzerinde aynı dizilimi görmek mümkündür. Küçük Asya örneklerinde ise Smyrna Agorası'nın MS 178 yılındaki depremden sonra yapımına başlanan Agora portikololarında bulunan korniş ve plaster başlıkları üzerindeki[480] ve Miletos'de Stadion Kapısına ait kornişler üzerinde görülen lesbos kymationları[481] benzeşmektedir. Yukarıda saydığımız özellikler ve karşılaştırma örnekleri Severuslar Döneminin özellikleri olarak karşılaşılmaktadır[482]. Lesbos Kymationları Diocaesarea Tiyatrosu sahne binasında hem her iki kattaki entablatürde hem de Diocaesarea'daki diğer yapılarda ve Dağlık Kilikia bölgesinde Severuslar Döneminde görülür. Bu durum aynı döneme ait olduklarını gösterir.

3.3.5.6.3. Tip 3-4

Tip 3 örnekleri yazıtlı arşitrav-friz bloğunun tacı üzerinde bulunmaları itibari ile MS 164 yıllarına kesin olarak tarihlenir. Söz konusu lesbos kymationu formunun örneği bulunmaz. Ünik bir tasarıma sahiptir. Düz yüzeyli kaburgalar, iki kaburga arasından çıkan keskin sırtlı sivri yapraklar bu lesbos kymationunun genel özellikleridir. Daha önce bu süsleme üzerinde değerlendirmeler yapan M. Spanu ve D. Kaplan tarafından tanımlarında üzengi kaburgaların aralarındaki yapraklar kalp formlu gonca olarak tanımlanmıştır[483]. Ancak yapılan detaylı incelemelerde bu süslemelerin ortasında sivri yapraklar yer aldığı görülmüştür. Özellikle yazıtlı arşitrav-friz bloğunun yeni kazılarda çıkan eksik parçası üzerinde lesbos kymationları net olarak görülebilir (Kat. No. 173). M. Spanu'nun Tiyatro'nun entablatür tasarımında sunduğu lesbos kymationları da bu bakımdan eksik tamamlamalar söz konusudur[484]. M. Spanu'nun tasarımda sunduğu lesbos kymationun iki kata ait bütün alınlık ve kornişler üzerinde yer alan üzengi formlu lesbos kymationlarıdır. Buna karşın birinci ve ikinci katta entablatürde ayrı lesbos kymationu dizilimi görmemiz bu tanımı ve öneriyi değiştirir. Bu durum, Diocaesarea Tiyatrosuna özgü birinci kata ait lesbos kymationu türünü de ortaya koyar[485].

Bununla birlikte Tip 4 ise sadece bir adet arşitrav-friz üzerinde aynı formda farklı stil kullanılan

479 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 627-630; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 61.

480 Naumann ve Kantar, "Die Agora von Smyrna". Taf 24b, 25a-b; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 119.2.

481 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, 188, Abb. 362.

482 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 98; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, 152-155.

483 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 31-33; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 156-157.

484 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 80; Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia", 107. Tiyatroda entablatür tasarımları temelde korniş arşitrav-friz ve alınlık ikililerinden oluşur. Sürdürülen çalışmalarda bu tasarımların katlar üzerindeki süsleme dizilimlerinin değiştiğini n tespit edilmesi nedeniyle M. Spanu'un yaptığı tasarım her iki katın süslemelerini içermesi bakımından yanlış bir yorumlama olarak görülmektedir.

485 Küçük Asya, Syria, Afrika kentlerinde söz konusu tasarımla hiç karşılaşılmaz. Özellikle arşitrav-frizlerin taç kısmında açık kapalı palmet, dalga motifi veyahut volütlerin kullanımı yaygındır. Bu bakımdan arşitrav-frizlerin taç kısmında Diocaesarea Tiyatrosuna özgü yeni bir lesbos kymationu ile bezendiği anlaşılmaktadır. Bu da yerel diğer bir formun varlığını gösterir.

lesbos kymationu olarak Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki tek örnektir (Kat. No. 160). Ustanın ya da ustaların tercihine bağlı olarak farklı tarzda yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak gerek bulunduğu arşitrav-friz tasarımı gerekse de Antoninuslar Dönemi barok etkinin farklı tarzlara yönelttiği göz önüne alınırsa dönem özelliği olarak ünik bir süsleme de etkilerin varlığı lesbos kymationlarında da gösterir.

Sonuç olarak her iki örnek Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü yerel tarzda yapılmış lesbos kymationlarıdır. Bunlar aynı zamanda Küçük Asya'da alışık olunan arşitravtacı üzerinde bezemeleri yer alan açık kapalı palmetlerden farklıdır. Bu açıdan Arşitravtacı tasarımında yeni bir stildir[486]. MS 2. yüzyılda yerel olan yeni tasarımların kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir.

3.3.5.6.4. Tip 5

Tip 5'deki arşitravlar üzerinde görülen lesbos kymationları Küçük Asya süsleme sanatında alışıla gelmiş lesbos kymationlarından değildir. Söz konusu form tasarım bakımından ilk kattaki arşitrav-frizler üzerinde yer alan lesbos kymationları ile yakın bir tasarım formu içerir. Daha çok birinci katta kullanılan lesbos kymationu formunun başka bir varyasyonu olmalıdır. U formunda orta kısmı boş üzengi kaburgası ve yanında okla bezenmiş bu form; Tip 4'deki ion kymationlarında görülen stile benzer şekilde bezendiği zeminden yüksek ve derin oyuklarla ışık gölge oyununa müsait bir tarzda yapılmaları söz konusudur. Bununla birlikte bu gruptaki lesbos kymationlarının hepsi aynı özende yapılmamıştır. Bazı diziler yer yer daralmalar olurken bazı dizilerde sığdırma kaygısıyla genişletme yoluna gidilmiştir. Aynı zamanda bu formda daha basit bir tasarım yapılarak işleme kolaylığı sağlandığı anlaşılmaktadır.

Lesbos kymationları, bulundukları arşitrav-frizlerin tacı üzerinde yer alan ion kymationları ile aks uyumu söz konusudur. Aks uyumu, ion kymationları ile birlikte işlendiklerini gösterir. Bunun yanı sıra Tiyatro'da birinci evrede olduğu gibi ikinci evrede ustaların yine yerel tarzda özgün bir tasarım uyguladıklarının da kanıtıdır. Bu nedenle karşılaştırma örnekleri bulunmaz. Buna karşın bu lesbos kymationunun daha kaba bir örneği ile Tiyatroya en yakın yapı olan Tören Kapısında arşitravların tacı üzerindeki lesbos kymationlarında karşılaşmak mümkündür[487]. Arşitravların taç kısmındaki bu süslemeleri D. Kaplan oluk dil-ok dizisi olarak yorumlamıştır[488]. Ancak Tiyatro'daki lesbos kymationların başka bir varyasyonu olarak yorumlanması daha doğru bir tanım olacaktır. Tiyatro ikinci kata ait arşitrav frizlerin tacında tespit ettiğimiz örnekler, Tören kapısının bütün arşitravlarının tacındaki örneklerle benzeşmektedir Hatta Tiyatro'daki gibi aynı forma ve aynı şekilde aks uyumuna sahiptirler.

İkinci kata ait arşitrav-frizler üzerindeki ion kymationları Severuslar Dönem'ine tarihlenirler. Bu nedenle Lesbos kymationları da aynı tarihe ait olmalıdır. Sonuç olarak Tip 5'deki Lesbos kymationu tasarımının MS 2. yüzyıl ortası ile MS 3. yüzyıl başında Diocaesarea yerel tarzda tekrar yorumlandığı,

486 Ayrıntılı bilgi için 3.2.1.4. Arşitrav-frizler.

487 Bu arşitravlar fascia aralarında Tiyatro'da Tip 4'deki yer alan üzengi formdaki Lesbos kymationlarına da sahiptirler.

488 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 61.

bunların da lesbos kymationları üzerinde açıkça okunabildiği görülür. Tiyatro'daki konteks buluntular sayesinde Severuslar Döneminde imar faaliyetleri içinde bezemelerde çalışan ustaların sonraki jenerasyonlara stilleri aktardıkları, bu stillerinde yeni jenerasyonlar tarafından dönemin özelliği olarak özensiz ya da kaba örnekler olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Burada belirtilmesi gereken asıl önem ise M. Spanu ve D. Kaplan tarafından vurgulandığı gibi[489] Tiyatro'da çalışan atölye ya da ustalarla bağlantılı olarak bu stillerin kentin başka yapılarında da sürdürüldüğüdür. D. Kaplan tarafından Lesbos kymationlarının bulundukları arşitravlar üzerindeki ion kymationları, Tören Kapısının batı bölümünün iç ve dış kısmındaki arşitravlarda farklı zamanlara tarihlenmiştir. İç kısmındakiler Geç Hadrinaus ile MS 164-165 yılları arasına, dış kısımdakiler ise Severuslar Dönemine ait oldukları önerilmiştir[490]. Burada tarihleme önerileri ion kymationları üzerinden yapılmıştır. Ancak ion kymationları aynı bloklar üzerindeki lesbos kymationları ile aynı kronolojiyi takip edip etmedikleri bazı şüpheler uyandırmaktadır. Bu bakımdan D. Kaplan tarafından sunulan tarihleme önerileri tartışmaya açıktır. D. Kaplan tarafından Geç Hadrinaus-MS 164-165 öncesine tarihlenen iç yüzdeki ion kymationlarının okları üzerinde ipçikle bağlandığı ifade edilmektedir. Ancak söz konusu ion kymationlarının ipçiklerinin bağlı olmadıkları oklarının serbest oldukları ve çanaklara bağlanmadıkları görülür. Sadece zamanla süslemeler çözündüğü için ipçikle bağlı izlenimi vermektedir. D. Kaplan tarafından önerildiği gibi söz konusu ion kymationları Hadrianus Dönemine ait ion kymationlarını andırsa da[491] Tiyatro'da Tip 4 grubunda incelenen Severuslar Dönemine ait ion kymationları ile daha yakın benzerlikler göstermektedir. Ayrıca yukarıda Tören Kapısındaki ion kymationlarnın üstünde yer alan oluk-dil ok dizisinin lesbos kymationu olduğu belirtilmişti. Bu sayede buradaki örnekler Tiyatro'daki lesbos kymationu örneklerinin başka bir varyasyonu tanımlanmalıdır ve üzerinde bulundukları arşitrav-frizlerin diğer süslemeleri gibi Severuslar Dönemine ait olmalıdır. Tören Kapısı üzerindeki süslemelerin bir bütün olarak M. Spanu tarafından izole ve yavaş ilerleyen seçimlere sahip muhafazakâr bir stil takibi yapıldığı ifade edilir[492]. D. Kaplan tarafından radikal bir stil takibi olduğu vurgusu yapılır[493]. Ancak bu saptamalar yapının başlıkları üzerinden dile getirilmiştir. Bu sebeple, bu durum yapının kentin kutsal merkezine giden kavşakta yer alması ve insanların en çok geçtiği yerlerden biri olması sebebi ile izlenen stil, yapının görünüşünün bozulamama çabası ile alakalı olmalıdır. Bununla birlikte Antoninuslar Dönemi'nde çeşitli formların kentin en çok insan kaynağının bulunduğu yerlerden biri olan Tiyatro'da konteks olarak tespit edilmesi bu süslemelerin kentliler tarafından sevilerek, başka yapılarda da talep edilme fikrini de akla gelmektedir. Bu durumda Tören Kapısı üzerindeki entablatürdeki stiller ise muhafazakâr ya da radikal değil; Severuslar Dönemi'nin yozlaşmaya başlayan tarzı gibi daha basit, standart dizilerin, türlerin ve stillerin takip edildiği formları yansıttığı önerilebilinir.

489 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 71.

490 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 61-62.

491 Yener, "Laodikeia Mimari Bezelemeri", 252

492 Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 630.

493 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler*, 72.

3.3.6. İnci-Makara dizisi

Mimari cephe süslemelerinde sevilerek kullanılan unsurlardan biri olan inci-makara dizileri Diocaesarea Tiyatrosu'nda kornişler, alınlıklar ve arşitrav-frizler üzerinde yer alır. Kornişlerin palmet kuşağının hemen altında yer alan bu motifler, alınlıklarında aynı şekilde palmet kuşağının altında ve alnının üst kısmında yer alır. Arşitrav-frizlerin ise fascia aralarında ve bir soffitin (Kat. No. 059) kenarında yer alırlar. Diocaesarea Tiyatrosu'nda kornişler, alınlıklar ve arşitrav-frizler üzerinde yer alan inci makara dizileri genellikle aynı stile sahiptirler. İnci-makaralar bazen sığdırma kaygısıyla bazen de mimari bloğun şekline göre dar ve geniş yapıldıkları gibi yumuşak ve keskin hatlara sahip örnekler de vardır. İnci makara motifini oluşturan inciler birbirlerine bitişiklerdir; üçgensel bir forma sahiptirler ve makarayı andırırlar. Makara ise iğ formundadır. Kimi zaman ince kimi zaman kalın verilmiştir. Üzerinde keski izleri seçilir. Papyon şeklinde iki inci ve uzun bir makaraya sahiplerdir.

3.3.7. İnci-Makara Dizisi Değerlendirme ve Tarihleme

İnci makaralar, Dağlık Kilikia'da Antoninuslar ve Severuslar Dönemine tarihlenen neredeyse bütün yapılarda[494] görülen standart bezeme biçimine ve stiline sahiptir. Bu bakımdan Antoninuslar ve Severuslar Dönemi'nde ortak bir kullanım söz konusudur. Bu sebeple dönem ayrımı yapacak stil ve form belirlemek çok zordur. Bunun tanında üzerinde bulundukları mimari blokların diğer süslemeleri ile tarihlemele önerileri getirilebilir. Bu bakımdan sahne binasının ilk katında kornişler ve arşitrav-frizler üzerinde bulunan örnekler MS 164 yılına ikinci katta alınlıklar, kornişler ve arşitrav-frizler üzerinde bulunanlar Severuslar Dönemine ait olmalıdır.

3.3.8. Friz Bezemeleri

3.3.8.1.Oluk-Dil/Yiv ve Akanthus Dizisi

Oluk-dil/yiv ve akanthus süslemeleri birinci kata ait bütün arşitrav-frizler üzerinde bulunur. Oluk dil/yivlerin ve akanthus bulunduğu frizler "S" şeklinde bir profile sahiptir. Oluk dil/yivler hafif derindir ve altlarında yarım daire şeklinde diller bulundururlar. Kenarlarında ince oluk kanalları seçilir. Yukarı köşeleri friz bitimi ile birleşir. Oluk dil/yivler arasında akanthus yaprakları bulunur. Yapraklar arşitravfriz tacının hemen üzerinden çıkarlar. Yapraklar üç dilime ayrılmıştır. Yaprak dilimlerinin üst kısmında üç, alt kısmında ise üç parmak bulunur. Parmaklar sivri, uzun ve dardır. Parmakların içindeki oluklar seçilir. Yaprak dilimleri içerisinde yaprak kaidesinden başlayarak, yaprakların içerisine kadar uzanan matkapla açılmış derin kanallar bulunur. Bu kanallar aynı şekilde orta damarın her iki yanında da görülür. Taç yapraktan başlayarak orta damarın ortasında sonlanırlar. Alt yaprak dilimindeki parmaklardan bir tanesi üst yaprak dilimindeki parmağa, üst yapraktaki parmaklardan biri yaprak tacına dokunur. Bu şekilde birleşen alanlarda üçgen şeklinde gözler oluşur. Bu sayede ışık gölge etkisi verilir.

494 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Tablo 1.

Arşitrav-frizlerin üzerinde kimi yapraklar sığdırma amacı ile geniş yapılırken kimi yapraklar dar biçimde yapılmaları da söz konusudur. Bu durum oluk-dil/yivler içinde geçerlidir. Oluk-dil/yiv tek başına kullanıldığı mimari blok örnekleri de vardır. Bu süslemeler ise yine birinci kata ait bütün kornişlerin alınlarında yer alırlar[495].

Diocaesarea Tiyatrosu'nda görülen oluk-dil/yiv ve akanthus dizisi içeren frizler MS 2. yüzyıla ait yapılarda sıkça karşılaşılan bir tasarım olarak karşımıza çıkmaz. Tasarımın içeriğini oluşturan sıralı olarak yan yana dizilmiş oluk-dil/yiv ve akanthus dizileri özellikle MS 2. yüzyılı ikinci yarısında çeşitli şekillerde kullanımla sahiptirler. Bu nedenle tam bir stil kritiği yapmak ve bu sayede karşılaştırmalı benzer örneklerle tarihlemek mümkün olmaz. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri tüm bu süslemelerden farklı olarak üzerinde yazıt bulunmaları sebebi ile MS 164 yılına kesin tarihlenen dizilerdir. Bu nedenle diğer gruplar arasında hem stil özellikleri hem de kesin tarihlenmeleri nedeniyle önemli bir yere sahip olurlar.

Diocaesarea Tiyatrosu oluk-dil/yiv ve akanthus motifleri M. Spanu ve D. Kaplan tarafından değerlendirilmişlerdir. M. Spanu bu frizleri Kilikia'ya özgü ve farklı bir bezeme olarak tanımlar. Oluk-dil/yiv motiflerinin frizler üzerinde Küçük Asya'da oldukça çeşitli stilde olduğunu ifade eder. Öte yandan, oluk-dil/yiv motiflerinin dönüşümlü akantus yaprakları dizisi, çok az örneğe sahip olduğunu ve Ephesus'da ve Hierapolis'te görünüşte izole olan bazı örneklerin varlığından bahseder. Pisidia ve Pamphylia'da daha belirgin bir kullanım alanına sahip olduğunu vurgular[496]. D. Kaplan ise oluk dil motiflerini kendisinin oluşturduğu iki tip altında inceler. Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri 2. Tip altında incelenir. Herhangi bir karşılaştırma örneği sunulmamıştır. Yazıt aracılığı ile MS 164-165 yıllarına tarihlenmiştir[497].

Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki oluk-dil/yiv ve akanthus dizisi tasarımı stili itibari ile Küçük Asya'da özellikle MS 2. yüzyıla tarihlenen yapıların arşitrav-frizleri üzerinde görülen çeşitli varyasyonlarda oluk-dil/yiv friz bezemelerinden öykünüldüğü izlenimi vermektedir. Frizler ve arşitrav-frizler üzerinde sadece oluk dilin kullanıldığı en erken örnekler MS 2. yüzyıl içinde kullanıldığı ve mimari yapıların cephelerinin entablatüründe kullanımlarının Roma İmparatorluk Dönemi buluşu olduğu düşünülür[498]. Oluk-dil/yiv ve akanthus dizisindeki, oluk-dil/yiv motiflerinin Hellenistik Dönem'den beri çeşitli şekillerde kullanımı bilinir[499].

495 Kornişlerin alınlarında bulunan oluk-dil/yivler MS 2. yüzyılda bütün İmparatorluk eyaletlerinde geniş çaplı bir kullanım alanına sahiptir. Aynı zamanda söz konusu süslemelerin bulunduğu kornişleri de ion kymationları aracılığıyla MS 164 yılına tarihlemektedir. Bu sebeple burada değerlendirme alınmamıştır.

496 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 81-82.

497 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 161-165.

498 Mükerrem Usman Anabolu, "Oluklu Frizler", *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi,* 6 (1992): 3-6.1 vd.

499 Waelkens, *Sagalassos V Report On The Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997,* 580-581; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 179.

"S" profille sahip olan frizler üzerinde Antoninus ve Severus Dönemi yapılarında yaygın olarak kullanılmışlardır[500]. Bu süreç içinde çeşitli formlarda görülmeleri de söz konusudur[501]. Sadece oluk-dil/yiv ile frizlerde bezenen diziler gerek "S" profilde olmaları gerekse de arşitrav-frizler üzerinde görülmeleri Diocaesarea Tiyatrosu motiflerinin stillerini anlamak için önem arz eder. Bu örnekler, Pergamon'da Niyazitepe Mezar Anıtı'nda[502], Sagalassos'da Geç Antoninuslar- Erken Severuslar Dönemine tarihlendirilen Tiyatro'nun sahne binası'nın frizleri üzerinde[503], Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Kuzeybatı Herroon'un frizleri üzerinde[504], Bazilika E1'in frizleri üzerinde[505] ve Commodus Dönemi'ne tarihlendirilen Macellum frizleri üzerinde[506], Miletos'da MS erken 3. yüzyıla tarihlenen Heroon III'ün arşitravfrizleri üzerinde[507], Tiyatro'nun sahne binasına ait frizler üzerinde[508], Ephesos'da MS 2. yüzyıla ait olduğu düşünülen Lacianus Bassus Nymphaium'unun yakınındaki parçalarda[509], Celsus Kütüphanesi'nin ikinci katındaki arşitrav-frizlerde[510], Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen Tiyatro'nun sahne binasının ikinci katındaki frizlerde[511], MS 3. yüzyıla tarihlendirilen Agora Tetragonos'a ait parçalarda, Xanthos'da MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen Nymphaium'da[512], Termessos'da Hadrianus Dönemi'ne Tarihlenen N2 Korinth Tapınağında (Ares Tapınağı) [513], MS 2. yüzyılın sonu MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Rhodiapolis'de Asklepieion'a ait friz parçalarında[514] ve Arycanda 2 numaralı tapınak mezarın frizlerinde[515], Aizanoi'de MS 2. yüzyılın ortasına tarihlenen Zeus Tapınağı frizleri üzerinde[516] ve Dağlık Kilikia'da MS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlenen Cambazlı I nolu tapınak mezarında[517] görülebilir.

500 David Strong, "Late Hadrianic Architectural Ornament in Rome", *Papers of The British School at Rome*, 21 (1953): 136; Hilke Thür, *Das Hadrianstor in Ephesos,* (Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie, 1989), 103-104.

501 Pergamonda Niyazi Tepe Anıt Mezarı üzerinde yapılan tipoloji incelmeleri için Şehrazat Karagöz, Wolgang Radt ve Klaus Rheidt, "Ein Römischer Grabbau Auf Dem Niyazitepe Bei Pergamon", *Istanbuler Mitteilungen,* 36 (1987): 137-140.

502 Karagöz, Radt ve Rheidt, "Ein Römischer Grabbau Auf Dem Niyazitepe Bei Pergamon", *Istanbuler Mitteilungen*, 36 (1987): Taf. 15a-15m.

503 Vandeput, "The Theatre-Façade at Sagalassos", Pl. XXVIIIb

504 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 16 Dipnot 17. MÖ 150-130 yıllarına tarihlenmektedir: Waelkens, *Sagalassos V Report on The Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997,* 580-581 Fig. 38-39.

505 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 84 pl. 36. 3

506 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 106 pl. 48. 1-2.

507 Weber, *Die Römischen Heroa Von Milet,* 108-112 Taf. 39.

508 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* 195 Taf 127.4.

509 Thür, *Das Hadrianstor in Ephesos,* 104.

510 Wilhelm Wilberg, "Das Gebäude", içinde *Forschungen in Ephesos Band V - Heft 1 Die Bibliothek*, (Wien: Selbstverläge Des Österreichischen Archäologischen Institutes, 1953), 30. Abb. 64-65; Strocka, "Wechselwirkungen der Städtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrian", Taf. 40. 1; Strocka, "The Celsus Library in Ephesus", 42. Fig. 7.

511 Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge,* 331-342.

512 Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation*, 97.

513 Lankcoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band II*, 88 (Kleinen Korinthischen Tempel N2) Fig. 43; Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", Levha 171-174.

514 Burada ilginç bir stil olarak akanthus yaprakları olukların içine işlenmişlerdir. Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", Kat. No. 174, 184.

515 Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor,* 185 Fig. 45; Özbek "Arykanda Nekropolü›ndeki Tonozlu Anıt Mezar Yapıları", Levha 7 Resim 12.

516 Pohl, *Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien,* 197-198. Abb 46.

517 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 164 Levha 4a.

Diocaesarea Tiyatrosu'nda genel olarak oluk dil/yiv motifleri "S" profille sahip olarak derin bir yapıya sahip olmaları ve oluk dil/yivler hafif derin olması, altlarında yarım daire şeklinde diller bulundurmaları ve kenarlarında ince oluk kanalların seçilmesi sebebi ile yukarıda saydığımız ortak stil özelliklerinin takip edildiği görülür.

Diocaesarea Tiyatrosu örneklerinin akanthus yaprakları ile yan yana verilmiş olması kendine özgü tasarımı işaret eder. Oluk dil/yivlerin akanthusla kullanılan örnekleri mevcuttur. Bunlar, Diocaesarea Tiyatrosu'nda olduğu gibi yan yana değil de oluk dil/yivler arkaya kısımda bırakılmış ve yarıya kadar işlenmiştir. Akanthus yaprakları ise ön kısımda bırakılarak bazen birbiri ile bitişik şekilde bazense ayrı olarak işlenmişlerdir. Bahsi geçen tarzdaki örnekler ile de sıkça Kilikia'ya komşu bölgeler olan Pamphylia ve Pisidia'da örnekleri görülmekle birlikte Ionia ve Phrygia Bölgelerinde de çeşitli yapılarda karşılaşmak mümkündür. Bu dizileri arşitrav-frizlerin üzerinde görmek mümkün olduğu gibi aynı stili özelliği taşıyan bazı yapıların plaster başlıklarında da kullanılan örneklerde görülebilir. Arşitrav-frizler üzerindeki örnekler, Sagalassos'da Hadrianus Dönemi'ne kadar giden Antoninus Pius Kutsal Alanının Propylonu'nda[518], Cremna'da MS 150 yılına tarihlenen Agora yakınlarındaki Küçük Propylon'da[519] ve MS 150 civarına verilen Sütunlu Cadde'ye ait frizler üzerinde[520], Termessos'da Antoninuslar Dönemi'ne tarihlenen Korinth Tapınağı (N1) üzerinde[521], Side'de Müze'de bir friz üzerinde[522] ve P Tapınağına ait frizler üzerinde[523], Aydolin Kalesi'nde yazıtlı bir arşitrav bloğu üzerinde[524], Ephesos'da Hadrianus Kapısı'nın frizi üzerinde[525], Hierapolis'de Apollon Archegetes Tapınağı üzerinde[526] görülebilir.

Plaster başlıklar üzerinde görülen örnekler ise Mylasa'da Hadrianus Dönemine tarihlenen Gümüşkesen Mezar Anıtın'a[527] ve yine Mylasa'da Kent Kapısı'na (Baltalı Kapı)[528] ait plaster başlıklarda görülebilir. Bu kapsamda, MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Arycanda'da 3 numaralı Tapınak Mezar'ın arşitravfriz şeklindeki kapı lentosunun üzerinde[529] ion kymationlarının hemen altında yer alan

518 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 78 pl. 35. 1-2.
519 Mitchell, *Cremna in Pisidia*, 107-108 Fig. 28.
520 Mitchell, *Cremna in Pisidia*, 136-137 Fig. 83.
521 Lankoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band II*, 84-88. Fig. 38 Taf. VI. Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", Levha 166-168.
522 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, Abb 340; Alp, "Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları", Levha 110 b.
523 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, 182; Gamze Kaymak, "Side P Tapınağı'nda Yeni Araştırmalar, Yeni Bulgular ve Yeni Yorumlar", *Adalya,* XVIII (2015): Res 17.
524 George Ewart Bean ve Terence Bruce Mitford, *Journeys In Rough Cilicia 1964–1968*, (Wien: Böhlau, 1970), 38 Fig 10.
525 Thür, *Das Hadrianstor in Ephesos,* 29 Abb. 63.
526 Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura,* 192 Fig. 310-311.
527 Anton Bammer ve Wilhelm Alzinger, *Das Monument Des C. Memmius. Forschungen in Ephesos VII,* (Wien: im Selbstverlag Des Österreichischen Archäologischen Institutes, 1971), 88 Fig. 75; Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor,* 245 fig. 22.
528 Heilmeyer, *Korintische Normalkapitelle,* Taf 39, 1-2; Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura,* 195 Fig. 315.
529 Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor*, 187 Fig. 47; Özbek "Arykanda Nekropolü'ndeki Tonozlu Anıt Mezar Yapıları", Levha 21 Resim 44.

oluk-dil/yiv ve akanthus bezemesi bir karşılaştırma örneği olarak sunulmalıdır. Bu, Diocaesarea Tiyatrosu'nun oluk-dil/yiv ve akanthus örneklerinin diziliminin benzer bir örneğidir. Kilikia Bölgesinden etkilenildiği açıktır. Diocaesarea Tiyatrosu'a göre küçük boyutlu ve daha basit bir yapıya sahip olsalar da oluk-dil/yiv ve akanthus dizilimin aynısı olması açısından oldukça dikkat çekicidirler. Bu durum bu süslemelerin unik bir tasarım olmasının yanında MS 2. yüzyıl'da farklı bir tasarımla kullanılmış bir formu olduğunu göstermektedir. MS 2. yüzyılda en azından Lykia'da kullanılmış olması bu dizinin ustalar tarafından Kilikia'dan aktarıldığını gösterir. Anlaşılan o ki, MS 2. yüzyılda ustalar tarafından yeni denenen bir süsleme formudur ve şu ana kadar bilinen yapılar içinde kesin tarihli olarak en erken Diocaesarea'da Tiyatrosu'nda ciddi bir biçimde kullanılmıştır. Bununla birlikte Diocaesarea Tiyatrosu'nda bulunan akanthus yapraklarının tanımlamada da vurgulandığı gibi yer yer form bozuklukları yer yer sığdırma çabası ile genişletilme ve daraltılma yapılması bu dizilerin yerel örnekler olduğunu kuşkusuz ortaya koyar. Bu yerel özellikler, özellikle birinci katın entablatürü oluşturan yerel sanatçıların çabası ortaya konmuştur. Bu durumda yerel sanatçıların "Lycia-Pamphylia-Psidia" bölgesinden görkemli yapılarda kullanılan stillere aşina olduğu ve bunları da Diocaesarea'da artşitrav-frizlerde kendi stillerini kullandıkları anlaşılmaktadır. Nitekim Diocaesarea ve özellikle Dağlık Kilikia çevresinde bu diziler, Severus Dönemi'ne tarihlenen Meydan Kale kült kompleksinde[530] ve özellikle Tapınak Mezarlar'da[531] kullanılmıştır. Ancak yaprakların formu temel olarak aynı kalsa da akanthus yaprakların dilimleri vasıtasıyla oluşan gözler yarıklar şeklini almıştır[532]. Stillerinde de dönemin özellikleri olarak yer yer bozulmaları takip etmek mümkündür[533]. Bu da yine yerel ustaların işçilikleri ile ilişkilidir. Bu durumda söz konusu süsleme daha basit işlemesi kolay ve estetik açıdan dikkat çekici bir görünüme sahip olmuştur. Sonuç olarak MS 164 yılını kesin bir tarihlenen arşitrav-frizler üzerinde görülen bu dizilerin, Dağlık Kilikia Bölgesi ile sınırlı olmasına ve özellikle küçük çapta kullanılmasına karşın Dağlık Kilikia'da sevilerek kullanılan bir form olarak ilk olarak MS 164 yılında Diocaeasarea Tiyatrosu'nda denendiği ve MS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başında ise yaprakların stili değiştirilerek bölgede ikinci ya da üçüncü jenerasyon sanatçılar tarafından Severuslar Döneminde tekrar benzediği söyleyebiliriz.

530 Söz konusu kaya anıtı Diocaesarea'ya yakın bir mesafede bulunan Meydan Kale yerleşiminde yer alır. Kült kompleksi olarak tanımlanmıştır. M. Spanu ilk kez kendisinin yayımladığından bahsetmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 82 dipnot 127. Ancak Kült kompleksi daha önce F. Hild ve H. Hellenkemper tarafından görülse de Hild ve Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien*, 348-349 S. Durugönül tarafından yayımlanmıştır. Serra Durugönül, "Neue Reliefs Aus Dem Rauhen Kilikien". içinde *Karatepe'deki Işık/Light on Top Of The Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel*, eds. Güven Arsebük, Machteld Mellink ve Wulf Schirmer, (Ege Yayınları, 1998), 281, 287 Abb. 12.

531 Severuslar Dönemine tarihlenen Kümbetbeleni I nolu (Arakçıkale) Tapınak Mezarı Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 164 Levha 58d; Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", 114 Fig. 18c; Imbriogon Kome (Demircili) I Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 164 Levha 33c-39 ve II nolu Tapınak Mezar Machatscheck, "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien"; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 42-47.

532 Diocaesarea Tiyatrosu arşitrav-frizlerindeki yaprak formumun benzeri ikinci kata ait başlıklar üzerinde kullanılmıştır. Bk. Normal Korinth Başlıkları 3.2.2.3.1 Tip 1B

533 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 165.

Bu durumda Diocaesarea Tiyatrosu'nun Severuslar Dönemine tarihlenen ikinci katında neden kullanılmadığı sorusu akla gelebilir. Kıvrık dal bölümünde vurguladığımız gibi belki de inşa aşamasında ikinci kattaki arşitravfrizlerinin tamamı kıvrık dal ile bezenmesi planlanmıştı. Ancak tespit edilen arşitrav-frizler düz bir frize sahiptir. Ancak Severuslar Dönemi etkileri ise Diocaesarea kenti'ndeki Sütunlu Cadde ve Nympahium'a ait frizler[534] üzerinde görülmektedir. Buradaki tasarım boyutlardaki daha kolay çalışma ve detaylandırılmadan ötürü[535] yaprak formları genişlemiş oluk-dil/yiv ise iki adete çıkarılmıştır. Temelde stil ve form aynıdır. Bu şekilde daha zengin bir görüntü kazandırılmıştır.

3.3.8.2. Kıvrık Dal (Ranke)

Diocaesarea Tiyatrosu'nda kıvrık dal (ranke) bezemesi sadece birinci kata ait bir arşitrav-friz üzerinde tespit edilmiştir (Kat. No. 071). Kırılmış ve tahrip olmasına karşın bazı detaylar gözlenebilmektedir. Ana dallar, yan dallar, kaplama (kılıf)yaprakları ve rozetler gözlemlenebilir durumdadır. Ana ve yan dallar düz yüzeye sahip olup ince bir yapıdadırlar. Kıvrılmış dalların çevrelediği madalyon şeklindeki kısım ise bitkisel çiçek rozetlerine sahiptir. Küresel bir forma sahip üstten ve alttan basık bir şekilde ilerleyen kıvrık dalların alt ve üst silme ile yer yer birleştiği görülür ana dalların ve yan dalların üzerini kaplayan yapraklar ve dolgu yaprakları üzerleri derin matkap yarıklarıyla ayrılmış durumdadır. Ana ve yan dalların yüzeyi düzdür. Friz kuşağının yüzeyi seçilebilir durumdadır. Kıvrık dalların ortasındaki boşlukta rozetler bulunur. Rozetler ikinci katta olduğunu düşündüğümüz alınlıkların ve kornişlerin tavan kasetleri ile aynı stile sahiptir.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun birinci katındaki arşitrav-frizler bu örnek hariç oluk-dil/yiv ve akanthus dizisi ile işlenmiştir. Bu bakımdan kıvrıkdal bezemeli arşitrav-friz tek örnektir[536]. Kıvrık dal bezemesinin matkap delikleri gölge ışık oyununa müsait şekilde derin parçalı yapıda oluşu, üstten ve alttan basık bir şekilde ilerleyen kıvrık dalların alt ve üst silme ile yer yer birleşmesi ve kıvrılan yan dalların ortasında yüzeyin belli olduğu orta büyüklükte çiçek rozetlerine sahip olması ve yine aynı şekilde bu rozetlerinde parçacıklı yapıya sahip olması Severuslar Dönemi'nde görülen kıvrık dal bezemelerinde görülür.

Benzer stilde örneklerle Küçük Asyanın Batı ve Güneydeki kentlerinde karşılaşılır. Yukarıda tanımladığımız stilin, Küçük Asya stilinden çok Ortadoğu (Syria-Palaeistina-İsrail)bölgelerindeki kentlerin Küçük Asya formları ile harmanlanarak yerel rafine stiller olarak işlendikleri düşünülür[537].

Syria'de bu tarz kıvrık dal bezemeleri ile karşılaşılır. Bostra'da Severus Alexander Dönemi'ne

534 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler Aus Dem Rauhen Kilikien*, Taf. 32, 97.
535 Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 334.
536 İlginç bir durum olarak arşitrav-frizin taç kısmı, faciaları bezenmek üzere hazırlanmış ancak işlenmemiştir. Bu nedenle diğer parçalar gibi diğer süsleme formları ile hem stil hem de tarihleme için sağlama yapılamaz.
537 Birol Can, "Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) Bezemeleri", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2005).

(MS 222-235) tarihlenen Kalybe Tapınağı'nın frizleri üzerinde[538], Aş-Şanamain'de MS 191-192 yıllarına tarihlenen Tyche Tapınağı'nın kapı lentosu üzerinde[539], Severuslar Dönemi'ne verilen Scythiopolis Tiyatrosu'nun Sahne Binası'nın frizleri üzerinde[540], Caserea Maritima Tiyatrosu'nun frizleri üzerinde[541] görülür.

Küçük Asya'da ise çokça friz yüzeyi görülen merkezinde çiçek rozeti kıvrık dal örnekleri ise Perge Tiyatrosu'nun Severuslar Dönemi'ne tarihlenen birinci katına entablatürüne ait arşitravfrizlerin üzerinde[542], Nysa Tiyatrosu'nun Severuslar Dönemi'ne tarihlenen ikinci katına ait arşitravfriz bloklarının üzerinde[543], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis Tiyatrosu'nun logeionunun frizleri üzerinde[544] ve Caracalla Nymphaiumu'nun frizlerinde[545], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Laodikeia'da Kuzey (Kutsal Agora) Doğu Portik-Kuzey Apsis'e ait Arşitrav-frizlerin üzerinde[546], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Miletos'da Kuzey bölgedeki Propylon'a ait bir friz üzerinde[547], Severuslar Dönemine tarihlenen Aphrodisias Stadion'u kapıları üzerindeki frizlerde[548] ve yine Aphrodisias Tetraphylon frizleri üzerinde[549], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Side Plancia Magna Kapısı'nın (D) frizleri üzerinde[550], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Limyra Tiyatrosu sahne binasına ait frizler üzerinde[551], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi'nin frizleri üzerinde[552], Severuslar Dönemi'ne verilen Stratonikeia Kuzey Kapısı üzerinde[553], Didyma'da MS 3. yüzyıla tarihlenen Tabernakel yapısının frizlerinde[554], Kibyra'da Severuslar Dönemine ait Yukarı Agora, Aşağı Agora ve Nymphaium'dan ortaya çıkarılan arşitrav-friz bloklarının üzerinde yer alan frizlerde[555], Rhodiapolis'de Asklepios Hygeia Tapınağının arşitrav-frizleri üzerinde[556] benzer örnekler görülebilir.

Diocaesarea'da ise Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Zeus Olbios Kutsal Alanın'daki frizler

538 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung des Römischen Bostra", Taf. 11a.
539 Freyberger, "Zur Datierung Des Theaters in Bostra", Taf. 33.
540 Ovadiah ve Turnheim, *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel*, 118. Fig. 119-123.
541 Ovadiah ve Turnheim, *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel*, 21, 125-127 Fig. 270-273
542 Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge", 312 Abb. 35-36; Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge,* Taf. 10.2, 14,1.
543 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander,* Taf. 18.7-9, 19. 6-9.
544 Ismaelli, - *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura,* 403. Fig. 550.
545 Ismaelli, - *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura,* 406. Fig. 553.
546 Yener, "Laodikeia Mimari Bezelemeri", 285. KD-AF-2.
547 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* Taf. 124.2.
548 Angelos Chanitonis, "New Inscriptions from Aphrodisias (1995-2001)", *American Journal of Archaeology,* 108 (2004): 377-416. 398. Fig. 15a-15b.
549 Outschar, "Zur Baudekoration und Typologischen Stellung Des Tetrapylons", 215-224 Abb. 18-19, 23.
550 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge,* 51. Abb. 325.
551 Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra", 152. 3-4-5.
552 Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis,* 51, Fig. 135, 163-165.
553 Mert, *Untersuchungen Zur Hellenistischen und Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia*, 26 Abb. 235-238.
554 Pülz, *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma,* 110 Taf. 27 5.6; Taf. 29. 5.7.
555 Kaya, "Kibyra Kenti Mimari Bezemeleri", Kat. No. 24-48.
556 Kökmen Seyirci, "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri", Kat. No 173

üzerindeki kıvrıl dallar benzer özellikler gösterirken[557] Kilikia'da ise Anazarbos Takı'ndaki kıvrık dallar benzer stiller izlenebilir[558].

Bütün örnekler incelediğinde kıvrıl dal bezemesinin Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki ikinci katta Severuslar Dönemi'ne tarihlenen diğer süslemelerle aynı tarihte yapıldığı görülür. Bezemenin neden bir blokla sınırlı kaldığına dair fikir yürütmek güçtür. Ancak bir öneri getirmek gerekirse belki de ilk kata ait olan frizlerin içinde düz kalan bir arşitrav-friz olduğu İkinci kat çıkılırken Severuslar Dönemi'nde çok sevilen kıvrık dal motifi ile bezenmiş olabilir.

3.3.9. Soffitler

Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasında arşitrav-friz bloklarının alt yüzlerinde 18 adet soffit tespit edilmiştir. Bunlardan 12'si ilk kat, 6'sı ikinci kat arşitrav-frizleri üzerinde yer alır. bu arşitrav-frizler, birinci kata ait iç bükey (Kat. No. 064), cuneus[559] ve düz arşitrav-frizlerin (Kat. No. 050, 052, 053, 054, 058, 059, 061, 065, 068, 069, 062, 070, 071) ve ikinci kata ait cuneus arşitrav-frizlerin (Kat. No. 170, 175, 180, 193) alt kısımlarında yer alırlar.

Sahne binasının arşitrav-frizleri üzerinde bulunan soffitler, 5 ana tipte gruplanabilir. Söz konusu tipler ortak bezeme unsurlarına sahiptirler[560].

Soffitler, dar bir şerit şeklinde olup, bitimlerinde düz ya da sivri uçlu yarım daire şekillere sahiplerdir. Uzunlukları farklılık gösterir ancak genişlikleri hemen hemen aynıdır. Genel olarak arşitrav-frizlerin alt yüzey genişliğine oranları 1/5'tir. Soffitlerin uzunluğunun arşitrav-frizlerin alt yüzey uzunluğuna oranı ise 1/2, 1/6 ve 1/8 oranlarında değişmektedir.

Soffitlerin birkaç örneği hariç (Kat. No. 050, 052, 064, 175) hepsi çift yönlüdür. Bezemeler, soffitlerin uçlarındaki düz çizgi ya da yarım dairelerden çıkarak genelde merkezlerinde de bir rozette birleşirler. Bu bezemeler ise çeşitli tekrarlanan motiflerden, kıvrık dallardan ve geometrik şekillerden ve girland şeklinde defne yapraklarından oluşur.

3.3.9.1.Tip 1 Kıvrım Dallar Üzerinde Asma filizi ve Sarmaşık Dalına Sahip Soffitler

Kıvrım dallara üzerinde asma filizi ve sarmaşık dalına sahip soffitler, kalp şeklinde yapraklara ve volütlü kıvrım dallara (Kat. No. 050, 064, 175), çiçek tomurcukları ve volütlere (Kat. No. 052) ve sadece sivri uçlu volütlere sahip (Kat. No. 071) örneklerden oluşur.

557 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 139 Levha 68b.
558 Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı", 248, Resim 7-8.
559 Arşitravların tipleri için bk. **3.2.2.4 Arşitrav-frizler.**
560 Birici ve ikinci kattaki soffitler bulundukları katlara göre değil, stil ve form özelliklerine göre tiplere ayrılmışlardır.

Kalp şeklinde yapraklar ve sarmaşık dallara soffitler, iki arşitrav-friz üzerinde tespit edilmiştir. Bazı küçük ayrıntılarla birbirlerinden ayrılır. Örneklerden biri (Kat. No. 064) iç bükey arşitrav-frizin üzerinde bulunması açısından önemlidir. Bu sebeple bir diğer örneğe göre kısa uzunluğa sahiptir. Ancak arşitrav-friz üzerinde yer alan bezeme yapılırken oluşturulan kılavuz çizgilerinden aynı şekilde 1/5 orana göre bezendiği anlaşılmaktadır. Soffiti oluşturan dallar ve kalp yaprakları soffitin yarım daire şeklindeki ucunun ortasından başlamaktadır. Diğer uca doğru uzanan sarmaşık dalın kıvrıldığı yerde oluşan boşlukları uzun ve kıvrık bir sapa sahip kalp şekilli yapraklar doldurur. Yapraklar sarmaşığın dalı ile aynı yöne uçlarından kıvırılır ve soffitin kenarına dokunurlar. Aynı zamanda yaprakların çıktığı kısımda dışa doğru yönelmiş ikinci bir yaprak filizi bulunur. Aynı şekilde bu yaprak filizi de soffitin kenarlarına dokunur. Sarmaşık tek yönlüdür. Aralarından soffitin zemini de seçilir. Sarmaşık soffitin bittiği yarım daire kısmın bir orta ucuna bağlanarak sonlanır.

Diğer örnekte ise (Kat. No. 050) soffiti oluşturan kalp şekilli yapraklarının bağlandığı sarmaşık dalı yarım daire şeklindeki soffitin bitiminin üst ucundan başlamaktadır. "S" şeklimdeki kıvrılmış sarmaşığa sahip soffit yine tek yönlüdür. Diğer uca doğru uzanan sarmaşık dalın kıvrımlarının oluşturduğu boşlukları kalp şekilli yapraklar doldurur. Yapraklar soffitin kenarına yaslanır. Söz konusu yapraklarda boyut olarak farklılıklar gözlenir. Aynı şekilde dalların aralarından soffitin zemini de seçilir. Sarmaşık dalı soffitin bittiği yarın daire kısmın bir üst ucuna bağlanarak sonlanır.

Bir diğer örnekte ise (Kat. No. 175) soffiti oluşturan filizler ve yaprakların bağlandığı sarmaşık dalı yarım daire şeklindeki alt ucundan başlamaktadır. "S" şeklindeki kıvrılmış sarmaşığa sahip soffit tek yönlüdür. Sarmaşığın içe doğru kıvrım yaptığı kısımlarda kısa saplı kalp şekilli bir asma yaprağı ve içeri doğru kıvrılmış spiral ile birbirlerini takip eden bir dallara sahiptir. Filizler ve yapraklar düz yüzeylilerdir. Düz yüzeyli dallar ve yapraklar, ışık gölge etkisine sahiptir. Aralarından soffitin zemini seçilir. Sarmaşık dalı soffitin bittiği yarım daire kısmın üst ucuna bağlanarak sonlanır.

Çiçek tomurcukları ve volütler bulunan soffiti (Kat. No. 052) oluşturan filizler ve çiçekler yarım daire şeklindeki üst ucundan başlamaktadır. "S" şeklimdeki kıvrılmış filize sahip soffit tek yönlüdür. Sarmaşığın iç doğru kıvrım yaptığı kısımlarda normal ve uçlarında çiçek tomurcuğuna sahip spiraller bulunur. Spiraller üzerinde açmaya başlayan tomurcuk çiçekler sırasıyla üç, üç, dört, dört, beş ve dört yaprağa sahiptir. Sarmaşık dalı soffitin bittiği yarın daire kısmın bir üst ucuna bağlanarak sonlanır.

Sadece sivri uçlu soffitler bulunan (Kat. No. 071) soffiti oluşturan filizler yarım daire şeklindeki iki ucundan başlamaktadır. Filizler çift yönlüdür. Merkezde "V" formunda bir sarmaşıkla birleşirler. Sarmaşık dalının kıvrılan kısımlarında içe doğru volüt yaparlar. Volütler uca doğru sivrileşir ve kıvrıldıkları yere dokunarak yuvarlar şekle sahip gözler oluştururlar. Volütlerin tamamı etli bir yapıya sahiptir. Sarmaşık dalı ise düz yüzeyli olup kalın bir yapıdadır. Soffitin tamamında diğerlerine göre kaba ve özensiz bir işçilik izlenir. Ancak ışık gölge etkisi görülür.

3.3.9.2. Tip 2 Tekrarlanan Dairesel ve Diagonal Motifli Soffitler

Tekrarlanan dairesel ve diagonal motifli soffitler, yarım daireler doldurulmuş (Kat. No. 058, 170) diagonal motiflerle oluşturulmuş (Kat. No. 065) ince ve kalın sarmallara (Kat. No. 053) sahip örneklerden oluşur.

Yarım daireler doldurulmuş (Kat. No. 058, 170)[561] soffiti oluşturan dairesel motifler soffitin yarım daire şeklindeki iki ucundan başlar ve birbirlerinin üzerine binerek merkezde birleşirler. Merkezde herhangi bir motif bulunmaz boş bırakılmıştır. Diagonal motiflerle (Kat. No. 065) oluşturan soffite ise motifler merkezde bir yumurtanın etrafında çanak oluşturarak başlar ve çanak formunda diagonal çizgilerle çerçevenin yarım daire şeklindeki iki ucunda biterler. Diogonal çizgiler çift yönlüdür. İnce ve kalın sarmallarla oluşturan soffit (Kat. No. 053) ise çerçevenin yarım daire şeklindeki bir ucundan başlayarak diğer ucunda sonlanır. Tek yönlüdür. Merkezde dört taç yaprağına sahip küçük bir rozet bulunur. Soffit diğer örneklere nazaran boyut olarak kısadır.

3.3.9.3.Tip 3 Tekrarlanan Baklava Dilimi Şeklinde Motiflere Sahip Soffitler

Bu tip merkezde bir çiçekle birleşen baklava dilimleri olan **(**Kat. No. 054, 062) ve merkezde bir çiçekle birleşen kenarlarında inci makara dizisi bulunan yivli baklava dilimi şeklindeki soffitlerden (Kat. No. 059) oluşur.

Merkezde bir çiçekle birleşen baklava dilimlerine sahip soffitler iki adettir. Bu tipteki örneklerden ilkinde (Kat. No. 054) soffiti oluşturan baklava motifleri çerçevenin yarım daire şeklindeki bir ucundan yarım bir baklava motifi ile başlar. Baklava motifi uçlarından birbirleri ile birleşir. Boş kalan kısımları ise dil motifine benzeyen bir şekille doldurulmuştur. İki yönlü olan motifler merkezde dört taç yaprağına sahip bir çiçek rozetinde birleşirler. Diğer örnekte ise (Kat. No. 062) soffiti oluşturan baklava motifleri çerçevenin yarım daire şeklindeki bir ucundan uzun konik şekle sahip bir motifle ile başlar. Aynı şekilde baklava motifi uçlarından birbirleri ile birleşir. Boş kalan kısımları ise üçgene benzeyen bir şekille doldurulmuştur. İki yönlü olan motifler merkezde üç taç yaprağına sahip bir çiçek rozetinde birleşirler.

Merkezde bir çiçekle birleşen kenarlarında inci makara dizisi bulunan yivli baklava dilimi şeklindeki soffitte (Kat. No. 059) ise baklava motifleri yarım daire şeklindeki bir ucundan üçgen şekle sahip bir motifle ile başlar ve üzerinde üçgen şeklinde yivler açılmıştır. Bu yivler vasıtası ile soffiti boyunca iki ayıran bir çizgi görünümü kazandırılmıştır. Aynı şekilde baklava şeklindeki motifi uçlarından birbirleri ile birleşir. Boş kalan kısımları ise dile benzeyen bir şekille doldurulmuştur. İki yönlü olan motifler merkezde üç taç yaprağına sahip bir çiçek rozetinde bir çizgi ile birleşirler. Kenarları ise inci makara dizi ise bezenmiştir[562]. Bu tipteki tek örnektir.

561 Bu tipe de tiyatroda aynı cuneus şekle sahip iki arşitrav üzerinde rastlanır.

562 İnci makara dizisi için inci-makara bölümüne bakınız.

3.3.9.4.Tip 4 Tekrarlanan Kalp Şeklinde Zeytin Yapraklarına Sahip Soffitler

Bu tipte 3 örnek tespit edilmiştir ve örneklerde kalp şeklindeki zeytin yaprakları soffiti oluşturur. Bununla birlikte bazı ayrıntılar sebebiyle farklılıklarla birbirlerinden ayrılırlar. İlk örnek (Kat. No. 070) kalp şeklindeki yapraklar yarım daire şeklindeki iki ucundan başlar ve merkezde bir baklava motifi ile birleşirler. Yaprakların ucu soffit bitimlerine dönüktür. Soffitin yaprakların başladığı yarım daire kısımlar kaba bırakılmıştır. Yapraklar birbirilerine bağlanarak başağa benzer bir şekil oluştururlar ve motife merkezdeki motife doğru yönelmişlerdir. Soffit iki yönlüdür. Yapraklar üzerinde ayrıntı gözlemez sadece kenarları vurgulanacak şekilde oyulmuşlardır. İkinci örnek ise (Kat. No. 053) kalp şeklindeki yaprakların yönleri farklıdır. Soffiti oluşturan kalp şeklindeki yapraklar çerçevenin yarım daire şeklindeki iki ucundan başlar ancak bu tipte kalp şeklinde yapraklar soffitin yarım daire ucu ile birleşir. Aynı şekilde uç kısımları bir sonraki yaprağın ortasına birleşerek motifi oluştururlar. Soffitin tamamı korunmadığı için iki yana tek yönlü olup olmadığı tespit edilemez. Bir diğer örnek ise (Kat. No. 192) Soffiti oluşturan kalp şeklindeki yapraklar soffitin yarım daire şeklindeki iki ucundan kalp şekilli yarım yapraklarla başlar. Soffit iki yönlüdür. Yaprakların ucu soffit bitimlerine dönüktür. Kalplerin uçları ortalarına bağlanarak birbirlerine geçerler merkezde bir dört yapraklı bir çiçek rozetinde birleşirler.

3.3.9.5.Tip 5 Düz Girland Formunda Defne Yapraklarına Sahip Soffit Bezemeleri

Bu tipte yer alan örnekler, kaba ve ince işçilikleri ile birbirlerinden ayrılır. Ancak genel tasarım özellikleri paraleldir. İlk örnekte (Kat. No. 061) soffiti oluşturan yapraklar soffit çerçevesinin yarım daire şeklindeki iki ucundan başlamaktadır. Çift yönlüdür. Ancak bir diğer ucu üzerinde bulunduğu arşitrav-friz kesildiği için korunmamıştır. Soffiti oluşturan yapraklar yarım daire şeklindeki bir ucundan ve kesik bölümden üçer yaprakla başlamaktadır. Merkezde dört taç yaprağa sahip bir çiçek rozetinde birleşirler. Yapraklar ikili ve üçlü olarak birbirlerini izlerler. Yapraklar stilize olup özensiz yapılmışlardır. Kaba işçiliğe sahiplerdir. Bununla birlikte soffitin bezeli olduğu arşitravın bir ucunun kesilmesi soffitin kalan kısmın daha sonra eklendiği ya da tamir gördüğüne işaret eder. İkinci örnek ise birbirini takip eden pul şekilli yapraklardan oluşur. (Kat. No. 187, 193) soffiti oluşturan yapraklar yarım daire şeklindeki iki uçtan başlamaktadır. Yapraklar çift yönlüdür. Yapraklar, yer alan yarım dairelerin orta kısımlarından balık kuyruğu şeklindeki bir yaprakla başlarlar ve ikili ve üçlü olarak birbirlerini izleyerek merkezde birleşirler. Merkeze doğru yönelen yapraklar üç taç yaprağa sahip bir çiçek rozetinde birleşirler. Pul şeklindeki yapraklar stilize olup sadece kenar hatları belli edilecek şekilde oyulmuşlardır. Özensiz ve kaba işçiliğe sahiplerdir. Ancak ışık-gölge etkisi hissedilir.

Son örnek ise (Kat. No. 170) üzerindeki defne yaprakları soffit çerçevesinin düz olan iki ucundan başlamaktadır. Çift yönlüdür, ikili ve üçlü olarak birbirlerini izleyen bir yapraklara sahiptir. Yapraklar sivri uçludur ve orta kısımlarında oluklarla vurgulanmış damarları seçilir ve uç kısımlarına doğru hafif kıvrılarak sivrileşirler. Yaprakların bazıları sağa ve sola doğru hareketlendirilmiştir. Merkezde haç

formunda simetrik olmayan dört kesik yaprağa sahip bir çiçek rozetinde birleşirler. Yaprakların kıvrıklığı, birbirlerinin aralarından çıkmaları ve damarların belirtilmesi bezemeye derinlik kazandırır ve ışık-gölge etkisi oluşturur. Bu sayede girland görünümü alırlar.

3.3.9.6. Soffitler Değerlendirme

Soffitler üzerine yapılan araştırmalar az sayıdadır. Bu çalışmalar, stilistik yönden çok tipolojik bir incelemeye yöneliktirler[563]. Soffitleri, karşılaştırma yaparak ve stilistik olarak incelemek söz konusu kaynaklarla sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, soffitler, yapılan çalışmalardaki tipolojik tanımlamalar dikkate alınarak değerlendirilecektir.

M. Spanu tarafından Tiyatro'daki tespit edilebilen birkaç örneğe yer verilmiş ve ayrıntılı bir değerlendirme yapılmamıştır[564]. Ancak kazılar sonucu soffitlerin Diocaesarea Tiyatrosu'nun her iki katında zengin bir repertuara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan soffitler ilk kez bu doktora tezinde kapsamlı olarak ele alınmaktadır.

Soffitlerin tarihlendirmesi için bulundukları arşitrav-frizler önem arz etmektedir. Arşitrav-frizler üzerinde yer alan diğer süsleme formları ile birlikte değerlendirilmeleri ve tarihlendirilmeleri mümkündür. Aynı zamanda arşitrav-frizler için daha önce yukarda bahsettiğimiz ion kymationları bölümünde net olarak yapının her iki evresinin ayrılabildiğini saptamış olmamız, özellikle ilk katta arşitrav-frizlerin oluk-dil/yiv Akanthus[565] bezemeleri sahip olmaları birinci kata ait arşitrav-frizler üzerindeki soffitleri kesin olarak tarihleme önerisi sunmayı mümkün kılmıştır. Bu açıdan soffitler kesim tarihlemeleri ve tipoloji sunmaları nedeniyle önem arz etmektedirler.

Soffitlerde genel olarak belirgin özellikler, ilk katta yer alanlarda, Hadrianus Dönemi'nde yaygın olarak kullanılan dar soffitlerdir[566]; yüzeysel, hafif ve zarif şekilde işlenmişlerdir. İkinci kata ait örnekler ise derin, bezemeleri etli ve düz yüzeye sahip olup ışık gölge etkisi verilecek şekilde bezenmişlerdir. Bunlarda, Severuslar Dönemi özelliklerini yansıtırlar[567].

---

563 Wegner, *Ornamente Kaiserzeitlischer Bauten Roms; Soffitten*; Max Wegner, "Soffitten von Ephesos und Asia Minor", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien,* 52 (1978/1980): 91-107; Max Wegner, "Soffitten an Griechischen Bauten", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien,* 57 (1986/1987): 93-101; Haluk Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, (Ankara: TTK yayınları, 1994); Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri"; Hülya Kökmen Seyirci, "The Soffits of Rhodiapolis", *Cedrus.* II (2014): 339-353. Soffitlerin sadece kıvrık dal örnekleri ile stilistik açıdan incelenmesi için Köse, "Dionysos-Felicitas-Bereket Küçük Asya Taş Ustalarının Roma Mimarlık Süslemelerine Katkısına Bir Örnek: Kıvrımlı Sarmaşık Dalı".

564 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 42-55.

565 Yazıtlı arşitravfriz bloğu sayesinde söz konusu süslemeleri daha önce MS 164 yılına tarihlemiştir.

566 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri,* 31.

567 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*; Müjde Türkmen-Peker, "A Note on The Architectural Decoration of The Severan Period in Pamphylia and Cilicia", İçinde *The Roman Empire During The Severandynasty Case Studies in History, Art, Architecture, Economy And Literature, American Journal of Ancient History Vol 6-8.* Eds. Corey Brennan ve Eric De Sena, (New Jersey: Gorgias Press, 2013), 154.

3.3.9.6.1. Tip 1 Kıvrım Dallar Üzerinde Asma Filizlerine ve Sarmaşıklara Sahip Soffitler

Kalp şeklinde yapraklara ve volütlü kıvrım dallara sahip soffitler (Kat. No. 050) ve (Kat. No. 064) üzerinde bulundukları arşitrav-frizlerin ion kymationu ve lesbos kymation dizileri ile MS 164 yılına tarihlenir. Stilislistik ışık gölge etkisinin az olacak şekilde yayvan yüzeyli verilmiş olmaları, kıvrık dallar üzerindeki ovallik, yüzeysel, hafif ve zarif şekilde işlenmesi ve yaprakların yüzeylerindeki ana damarın yaprakları seçilecek biçimde ikiye ayırması dikkat çeken özellikleridir. Sayılan özellikler Antoninuslar Dönemi'nin bezeme özelliklerini yansıtırlar. Bu tarzdaki örneklerle ise Rhodiapolis'de MS 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen Asclepieion-Hadrianeum önü stoasına ait arşitrav üzerinde[568], Perge'de MS 2. yüzyıla tarihlendirilen Tiyatro'nun birinci katına ait arşitrav-friz üzerinde[569], MS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlendirilen Sagalassos'da Yukarı Agora'daki Nymphaium'a ait bir arşitrav üzerinde[570], MS 2. yüzyılın sonlarında verilen Ephesos'da Güney Kapısı'nda[571], Perge'de MS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlenen Nymphaium F3'de[572] karşılaşmak mümkündür.

Çiçek tomurcukları ve filizlere sahip soffit (Kat. No. 175) bulunduğu yüzeyden derin bir şekilde yapılmış olması ışık gölge etkisinin oldukça belirgin olması ve motiflerin düz yüzeyli olması ile stil olarak Severuslar Dönemi'nin özelliklerini yansıtır. Bununla birlikte, sarmaşığın kıvrıldığı yerleri dolduran asman yapraklarının yanında volütlerin yer alması ile daha önceki soffitlerde diziliminde sıralı ve farklı motifler kullanıldığını da gösterir. Yukarıda vurguladığımız gibi bu durumda Severuslar Dönemi'nin serbest motif anlayışı ile yapılmış olmalıdır. Ancak burada dikkat edilmesi gerek husus Severuslar Dönemi'nde, Antoninuslar Dönemi'nde uygulanan dizilimin özgürce birleştirilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, Severuslar Dönemi'nde Antoninuslar Dönemi'nin stillerin takip edilidiğini de gösterir. Benzer şekilde volütlü örnekleri, Perge'de Severuslar Dönemine verilen Nymphaium F3[573], Myra'da Severular Dönemi'ne tarihlenen Tiyatro'nun sahne binasına ait arşitrav-friz'in tacı üzerinde[574], Limyra'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Tiyatro'nun soffitleri üzerinde[575], Nysa'da Tiyatro'nun sahne binasının Severuslar Dönemine tarihlenen arşitrav-frizi üzerinde[576] görmek mümkündür. Bir örnek ise (Kat. No. 052) Tip 1'deki gibi yüzeyden derin bir şekilde yapılmış olması ışık gölge etkisinin oldukça belirgin olması ve motiflerin düz yüzeyli olması sebebiyle benzer stil özelliklere sahiptir.

568 Kökmen-Seyirci, "The Soffits of Rhodiapolis", Fig. 9-10.
569 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, Abb 171.
570 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* pl 45.23. Ayrıca söz konusu filizler, bir kantharos içinden çıkmaktadır. Söz konusu kantharosun bir benzeri de Diocaesarea Tiyatrosu'nun korniş ve alınlık kasetlerinde bulunmaktadır.
571 Georg Niemann,"Der südliche Torbau", içinde *Forschungen von Ephesos III*, (Wien: Verlagsgesellschaft Ed. Hölzel & Co., 1923), 172, Abb. 157.
572 Abbaoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, Lev. 4 Res. 4-5.
573 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri*, Lev. X- XI, 1-6.
574 Cavalier, *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation,* Pl. 78, 221.
575 Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra", Abb. 19-20.
576 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* Taf. 47.2

Temel farklılık ise sarmaşığı kıvrıldığı yerlerin volütlerle birlikte çiçek tomurcukları ile doldurulmuş olmasıdır. Aynı şekilde soffitin bulunduğu arşitrav-friz bloğu üzerindeki ion ve lesbos kymationları da Severuslar Dönemi'ne aittirler. Bu açıdan Tip 1 için saydığımız örnekle karşılaştırılacağı gibi çiçek tomurcukları ile bezenmiş soffit örnekleri de bulunur. Bunlar, Rhodiapolis'de Asclepieion-Hadrianum önündeki stoaya ait arşitravfizler üzerinde, Myra Tiyatrosu'nun Severuslar Dönemi Asclepieion ne tarihlenen sahne binasının arşitrav-frizleri üzerinde[577] görülebilir.

Sivri volütlere sahip soffit (Kat. No. 071) ise form itibari ile bu gruptaki diğer soffitlerden farklılaşır. Soffitin birbirini takip eden sivri uçlu yapılmış volütleri, oldukça etli, düz yüzeyli ve ışık gölge etkisi oldukça belirgin olan bir stile sahiptir. Bu özellikler aynı şekilde ion ve lesbos kymationları ile benzer özelliklere sahiptir. Bu bağlamda söz konusu soffit de Severuslar Dönemi'ne aittir. Benzer stilde örneklerle ise Syria'da karşılaşmak mümkündür. Bunlarla, Severuslar Dönemine tarihlenen Chyrrus Tiyatrosu'nun sahne binasına ait arşitrav-friz'ın tacı üzerinde[578] görmek mümkündür.

3.3.9.6.2. Tip 2 Tekrarlanan Dairesel ve Diagonal Motifli Soffitler

Bu tipteki soffitlerin stil olarak yüzeylerinin yayvan olması, yumuşak hatlara sahip olmaları ve işçiliklerindeki zariflik Antoninuslar Dönemi özellikleridir. Aynı zamanda soffitler birinci kata ait arşitrav-frizler üzerinde yer alırlar. Bu sebeple arşitrav-frizlerin üzerindeki diğer süslemelerle MS 164 yılına ait olduklarını söylemek mümkündür. Söz konusu soffitlere yakın ve benzer örnekler bulunamamıştır. Bunlar, Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü çalışan atölyenin denemiş olduğu yeni stiller içinde düşünülebilir. Nitekim Antoninuslar baroğu anlayışı ile yapıldıklarını söylemek de mümkündür. Daha önceki gruplarda tartışılan soffitlerde kullanıldığı gibi birbirini takip eden motifler bu grupta da takip edilmiştir. Diocaesarea Tiyatrosu'nda birçok kez kullanılmıştır. Soffitlerden biri (Kat. No. 058, 170) scaenae binasında iki defa kullanılmış olması itibari ile dikkat çeker. Birbirini takip eden yarım daireler kolay işlenebildiği için iki kere yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Diğeri ise (Kat. No. 065) ise merkezde yer alan ion kymationu yumurtasını andıran motiften her iki yana çıkan diogonal çizgiler çanak şeklinde verilmiştir. Söz konusu kullanımın da örneği bulunamamıştır. Bu sebeple yeni bir stil olduğunu söylemek mümkündür. Son örnek ise (Kat. No. 068) ise girlandlar üzerine sarılmış olan kurdela şeklinde verilmiştir. Tek yönlüdür olacak şekilde yapılmış ve merkezine stilize bir çiçek rozeti koyulmuştur. Bunlarda soffitlerde alışıla gelmiş motiflerin merkezde kesilmesinden çıkılarak rozetlerin soffitler üzerine yapılacak şekilde tercih edildiğini de göstermektedir.

577 Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra", Abb. 21.

578 Gogräfe, "Die Datierung Des Tempels von Isriye", Taf. 12c; Sophie Bininger, "Les Vestiges Du Décor Architectural Du Théâtre Étudiés Par Edmond Frézouls", içinde *Cyrrhus 1, Le Theatre de Cyrrhus d'apres les archives d'Edmond Frezouls,* ed. Jeanine Abdul Massih, (Beyrouth: Institut Francais du Proche-Orient, 2012), 177 vd.

3.3.9.6.3. Tip 3 Tekrarlanan Baklava Dilimi Şeklinde Motiflere Sahip Soffitler

Bu tipteki soffitler Tip 2'deki gibi birinci kata ait arşitrav-frizler üzerinde yer alırlar. Bu sebeple aynı şekilde arşitrav-frizlerin üzerindeki diğer süslemelerle MS 164 yılına ait olduklarını söylemek mümkündür. Bu gruptaki örneklerinde yakın ve benzer örnekleri bulunamamıştır. Soffitlerin yüzeyi her ne kadar çözünmüş ve tahrip olmuş olsa da Antoninuslar Ddönemi soffitlerinde tanımladığımız özellikleri birebir yansıtmazlar. Bu durum aynı yapıda kaliteli ve farklı şekilde özensiz işçilerin görülmesi ile alakalı olmalıdır. Nitekim, bazı arşitrav-frizler üzerinde gördüğümüz soffitlerin baklava dilimi şekline motiflerinin simetrik bir form izlemediği ve yer yer bozukluklar olduğunu görmek mümkündür (Kat. No. 054-Kat. No. 065). Keza motifler üzerine yumuşak bir doku verilmeye çalışmışsa da figürler daha şematize bir stili göstermektedirler. Ancak bir arşitrav-friz (Kat. No. 059) üzerindeki motif yeni bir tarzla bezenmiştir. Bu tarz (Kat. No. 054)'den farklı olarak dilimlerin iç kısmına çentikler açılması suretiyle sağlanmıştır. Bununla birlikte, motiflerin formlarında bozulma hissedilir derecede gözlemlenir. Diocaesarea soffitlerinde sadece bu soffitte çerçevesine birleşik şekilde inci-makara dizisi görülür. Söz konusu diziler ise arşitrav-frizlerin fasciaları ve kornişler üzerinde saptadığımız inci-makara dizileri ile birebir stil özelliklerine sahiplerdir. Bu durumda söz konusu soffitin çerçevesini kaplayan inci makara dizleri ise tarihleme için ikinci bir dayanak oluşturması açısından önemlidir.

3.3.9.6.4. Tip 4 Tekrarlanan Kalp Şeklinde Zeytin Yapraklarına Sahip Soffitler

Stilize kalp formlu zeytin yapraklarından oluşan soffitler iki yönlü tercih edilmişlerdir. (Kat. No. 070-Kat. No. 053) arşitrav-frizler üzerinde yuvarlak formlu yaprakları ve soffit bitimlerinde halka yay biçimli motifler yuvarlak hatlara sahip olması, oluk biçimli yarıklarla yaprakların birbirinden ayrılması genel olarak MS 164 yılına verdiğimiz soffitlerle benzerlikler gösterir. Bununla birlikte sofftin yer aldığı arşitrav-friz bloğunun üzerinde yer alan oluk-dil/yiv-akanthus, lesbos ve ion kymationları ise MS 164 yılına aittirler.

Bir arşitrav-friz (Kat. No. 188) üzerinde daha önce tanımlanan soffitlerin düz yüzeyli, etli ve ışık gölge etkisi verilmiş stile sahip olması sebebi ile Severuslar Dönemi özelliklerine sahiptir. Bu tip soffitlerle, Rhodiapolis'de Hamam'da[579], Perge'de Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Nymphaium F3'de[580], Miletos'da MS 2. yüzyılın sonuna ve MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Nymphaium'a ait arşitravrın soffiti üzerinde[581], Nysa'da Tiyatro'nun sahne binasının proskeneionun Severuslar Dönemi'ne tarihlenen arşitrav-friz bloğunda yer alan soffit üzerinde[582], Aizanoi'de Tiyatro-Stadion yapısının sahne binasının Severuslar Dönemi'ne tarihlenen iki arşitrav bloğunun soffitleri üzerinde[583] görmek mümkündür. Söz

579 Kökmen-Seyirci, "The Soffits of Rhodiapolis", Fig. 6.
580 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri,* Lev. VII Res. 1-5
581 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* Taf. 40. 8.
582 Kadıoğlu *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* Pl. 47. 6.
583 Corrina Rohn, "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi, von Der Fakultät Architektur", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Cottbus Brandenburg Üniversitesi, 2007). Taf. 72, 77a.

konusu örneklerin MS 2. yüzyılın sonu ve MS 3.yüzyılın başında yaygın olduğu görülmektedir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri kesin tarihlenen erken örnekleri oldukları için MS 2. yüzyılın ortasında benzer stilin kullanıldıklarını göstermektedir.

3.3.9.6.5. Tip 5 Düz Girland Formunda Defne Yapraklarına Sahip Soffit Bezemeleri

Bir arşitrav-friz üzerinde (Kat. No. 061) görülen soffit ise daha basit pul şeklinde yapraklara sahiptir. Ancak Tip1'deki ile yaprakların şeklinin daha yumuşak olması ve derin olmayan çizgi şeklinde matkap yarıkları ile hafif ışık-gölge etkisi bakımından farklılaşırlar. Soffitin yüzeyi çözünmüş olsa da zarif bir işçiliğe sahip olduğu söylenebilir. Soffitin üzerinde bulunduğu arşitrav-frizin üzerinde yer alan ion ve lesbos kymationu MS 164 yılına tarihlemekteyiz. Bu sebeple söz konusu soffit de aynı tarihe ait olmalıdır.

iki arşitrav-friz üzerindeki soffit (Kat. No. 187, 193) ise daha basit pul şeklinde yapraklara sahiptir. Işık-gölge etkisi neredeyse yoktur. Daha şematik şekilde bezenmişlerdir.

Bu tipteki soffit, arşitrav-friz üzerinde bulunan gerek ion kymationu gerekse de lesbos kymaionu Severuslar Dönemi'ne aittir. Nitekim yüzeysel stilde defne yaprakları MS 3. yüzyıl başlarında yapıldıkları bilinmektedir[584]. Aynı tarzı Tip1'de de görmek mümkündür. Tip1'in temel ayrıcı özelliği ise soffit bitimlerinde bulunan başlangıç yapraklarının balık kuyruğu biçiminde olmasıdır. Bu durum Severuslar Dönemi'nin serbest motif işleme düzeniyle açıklanabilir[585]. Bu örnekler yakın soffitlere Nysa Tiyatrosu'nun scaenae fronsuna ait bir arşitrav-friz üzerinde[586], Perge'de Sütunlu Cadde'ye ait arşitrav-frizler üzerinde[587] görülebilir.

Bir diğer arşitrav-friz (Kat. No. 170) örneğindeki girland görünümü almış soffitlerle Roma İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'da birçok yapıda rastlanılır[588]. Defne yapraklarından oluşan soffitler çelenk şeklinde yapılmış yaprakların düz bir biçimde yapılmış bir formudur. Soffitlerde tercih edilme sebebi ise dekoratif desen olarak kolay yapılabilirliği ile basit ama gösterişli olmasıdır. Diocaesarea Tiyatrosu örneği ise yaprakların formu, iki yönlü olması merkezde bir rozetle birleşmesi bu tarzda yapılmıştır. Yakın örnekleri Perge'de Septimius Severus Dönemi'ne tarihlenen Nymphaium F2'de[589] arşit-

584 Wegner, *Kaiserzeitlischer Bauten Roms; Soffitten,* 75-82.

585 Başaran, "Kyzikos Korinth Başlıkları", 55; Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", 77; Türkmen-Peker, "A Note on The Architectural Decoration of The Severan Period in Pamphylia and Cilicia", 132-133; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", 635 vd; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 70-71.

586 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* Taf. 47, 4.

587 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri,* Lev. XII-XIII.

588 Wegner, *Kaiserzeitlischer Bauten Roms; Soffitten*; Naumann, *Der Zeus Tempel zu Aizanoi,* 22-23; Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis*, 56-58; Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 44, 93, 104, 110, 115; Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* 134; Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* 114; Serdar Hakan Öztaner, "Menderes Magnesiası Çarşı Bazilikası", *Anadolu/Anatolia,* 31 (2006): 137; Kökmen-Seyirci, "The Soffits of Rhodiapolis", 344 vd.; Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura,* 265-266.

589 Abbasoğlu, *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri,* Res. 4 Kat. No. 26.

ravlar üzerinde, Miletos'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kuzey Bölgedeki Propylon'a ait arşitrav bloğu üzerinde[590], Aizanoi'de Tiyatro-Stadion kompleksinde MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen sahne binasının arşitrav-frizleri üzerinde[591], Sardes'de MS. 2. yüzyılın sonu MS 3. yüzyılın başına verilen Hamam-Gymnasium kompleksinin ilk katına ait arşitrav blokları üzerinde[592] görülebilir.

3.3.10 Konsollar ve Rozetler

Diocaesarea Tiyatrosu'nun kornişler ve alınlıklarında yer alan konsol ve rozetler, zengin bir bezeme çeşitliliğine sahiptirler. Konsollarda belirgin bir tasarım özelliği takip edilmiştir. Konsolların etrafını stilize bir ion kymationu[593] çevreler ve "S" şeklinde bir profile sahiptirler. Konsolların ön ve yan kısımları ilk kata ait kornişlerde düz bırakılırken, ikinci kattaki korniş ve alınlıklarda basit şekilde volütlü olarak verilmiştir. Yan yüzlerinde de hatları belli olacak şekilde kaba bir volüte benzer bir süsleme yapılmıştır.

Rozetler ise bir çerçeveye sahip değildir. Konsolları çevreleyen ion kymationu ile birleştirilmiş olan rozetler Korniş alnının hemen üstünde, zeminden kabartma yapılarak bezenmişlerdir. Plastik olarak oldukça detaylı olan rozetler kimi kornişlerde dar, kimisinde ise oldukça geniş bezenmişlerdir[594].

Konsolların ön ve yan kısımları ilk kata ait kornişlerde düz bırakılırken, ikinci kattaki korniş ve alınlıklarda basit şekilde volütlü olarak verilmiştir. Yan yüzlerinde de hatları belli olacak şekilde kaba bir volüte benzer bir süsleme yapılmıştır. Rozetlerde ve konsollarda çok çeşitli farklı tipte bezeme örnekleri yer almaktadır. Bu bezemelerin yer yer birbirini tekrar eden örnekleri de bulunur. Hem konsollarda hem de rozetlerde çok farklı tipin kullanımı söz konusudur. Rozetler, alınlık ve kornişlerin üzerinde 194; konsollar ise 53 adet farklı tipte bezeme tespit edilmiştir. Konsolların ilk katta yer alan kornişlerde, çeşitli farklı tiplerde yapıldığı görülürken, ikinci katta stil olarak faklı ve daha homojen bir stil izlendiği görülmektedir. Bunlar türlerine göre gruplanabilir.

3.3.10.1. Konsolların Alt yüzlerinde Üzerinde Görülen Bezemeler

3.3.10.1.1 Çeşitli Yaprak ve Meyveler

Bu gruptaki yer alan konsollar, ilk kattaki kornişler üzerinde bulunurlar. Üzerlerindeki bezemelerde kalp şeklinde sarmaşık yaprakları sapları ile birlikte betimlenmişlerdir. (1-2). Yapraklar soffitlerde görülen sarmaşık yapraklarına çok benzemektedir. Konsolun içini dolduracak şekilde yana yatık biçimde bezenmişlerdir. Saplarında küçük bir yaprakçık da görülebilir. Bazı örnekler sadece yaprağın orta damarı verilerek bırakılmıştır. (6-7-9). Bu örnekler yarım kalan örnekler olduğu söylenebilir. Bir

590 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* Taf. 124, 3.
591 Rohn, "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi", 163. Taf. 84.
592 Yegül, *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis,* Fig. 147.
593 İon kymationları bölümünde tip VI.
594 Açıklıklar, kornişlerin şekline göre değişmektedir. Bk. 3.2.2.5 Kornişler.

örnek bu açıdan önemli bir ipucu sağlar (9). Bazı örnekler ayırıcı motiflerde tespit ettiğimiz iki yapraklı içe doğru spirallere sahip palmetlerle bezenmişlerdir (3). Bu durumda ikinci katta gördüğümüz bezeme repertuarına ortak unsurlar barındırması açısından önemlidir. Bununla birlikte kaba ve ince işçilikte nar meyvesi de işlenmiştir (4-5). Yan yana dizili tarak şeklinde yaprak damarına sazlığa benzer bir motif ve filize benzer ikinci bir motifin kullanıldığı örnekler de vardır (10). Aynı zamanda tamamıyla boş bırakılmış ve yarım kalmış örneklere rastlanılabilir (8).

3.3.10.1.2 Saz (Kamış yaprakları)

Bu grupta yer alan konsollar birinci kata ait kornişlerin üzerinde yer alır. Genel olarak ana damardan çıkan sivri yapraklara sahip sazlar ile bezenmişlerdir. Sazların yapraklar bütün örneklerde her iki yanda yukarıya doğru yönlendirilmiştir. Bazı örneklerde kalın ve bazı örneklerde ince ancak simetrik olmayan beş sivri yaprağa sahiplerdir (11-12-13-15-25). Kimi örneklerde ise yaprakların daraltılarak sayıları her iki yanda üçe düşürülmüştür. Bu örnekler ise yapraklar keskin ya da yumuşak hatlı olarak betimlenmişlerdir (14-16-17-18-19-20-24). Bu örneklerin bazılarında ise yapraklar uzun yapılmışlardır. Bunlarda oval ya da kesin hatlı şekilde betimlenmişlerdir. (21-22-23) İki örnekte ise orta damar verilmemiş yapraklar sazın kendisini oluşturmuşlardır (16-17). Bunların yanında ise formları özensiz olan ve bir hayli kötü formda örneklerler de görülebilir. (24-25). Bazı örneklerse yan yaprakları içleri oluklar açılarak bezenmiştir.

Bu açıdan saz yapraklarına benzerler. Ancak stilleri ve formlar itibari ile saz yapraklar çok meşe yapraklarını andırırlar (26-28). Saz yapraklar içerisinde akanthusları andıran yan yapraklarından iki adeti üzerindeki yapraklara dokunarak gözler oluşturan örnekler de vardır. Söz konusu gözleri simetrik değildir. Neredeyse yamuk şekilde verilmiştir (29-30). Bunlara ek olarak aynı şekilde akanthuslara benzer iki örnek daha bulunur. Bunlar ise üst kısımdaki yaprakları daha uzun olarak verilmiştir. Orta kısımda ise iki küçük yaprakçık uzun yaprağa dokunur oldukça ince ve dar gözler oluşturur (31-32).

3.3.10.1.3. Bitki Tomurcukları ya da Tek Başına Yapraklar

Bu gruptaki süslemelerde birinci kata ait kornişlerin üzerinde yer alır. 3 farklı tipte tespit edilmiştir. İlk örnek sade bir şekle sahip tomurcuk ya da yaprak biçiminde betimlenmiştir (26). İkinci örnek ise konik şekilde tomurcuğun ya da yaprağın ucunda dış kabuğun ayrılarak ucu açık şekilde betimlenmiştir (27). Son örnekte ise tomurcuğun ya da yaprağın her iki yanında dış yaprak şekilde betimlenmiştir (28).

3.3.10.1.4. Dört Yapraklı Bitkisel Öğeler (36-50).

İkinci kata ait korniş ve alınlıkların üzerinde yer alan konsollerde bu gruptaki konsolların hepsi ikinci kata ait korniş ve alınlıkların üzerinde yer alır. Form olarak birbirlerine olukça benzeyen Ancak

stilleri itibari ile birbirlerinden ayrılan dört yapraklı bitkisel bezmeler görülür. Bunlar, merkezde tomurcuk şekline bir eksen yaprağa sahiptirler. Eksen yaprak yan yaprakların birleştiği kısımdan çıkar şekilde betimlemiştir. Motifin her iki yanında ikişer ya da üçer adet yan yaprak yer alır. Yan yapraklar konsolun başlangıcından birleşik olarak alt ve üst yapraklar olarak ayrılmışlardır. Yapraklar kimi örneklerde kesik ya hafif sivri ya da oval bitime sahiptirler. Örneklerin çoğu keskin şekilde biçimlendirilmiştir. Sadece bir örnek üzerinde matkapla oluk olarak açılmıştır (42). Bununla birlikte kim örneklerde özenli işçilik görülürken kimi örnekler oldukça özensiz ve formu bozuk şekilde olması dikkat çeker. Sadece bir örnek stil açısından diğerlerinden farklı yapılmıştır. Burada motif neredeyse çiçek motifi gibi verilmiş yan yapraklar üzerine ise oluklarla damarlar yapılmıştır (47).

3.3.10.1.4.5 Köşe Konsollarda Bitkisel Öğeler (48-51).

İkinci kata ait köşe kornişler üzerindeki konsollarda ikinci ata ait köşe kornişler üzerinde yer alır. Bunlar, iki yapraktan çıkan bir çiçek tomurcuğu bezemesi görülür. Yapraklar oldukça sade ve kaba hatlarla verilmişlerdir. Tomurcuklar da aynı şekilde oldukça sadedir. Bir örnek ise bir önceki gruptaki gibi aynı unsurları barındırır. Ancak temel farkı ise yaprakların köşe ye göre alt yaprakların uzatılıp daraltılmıştır. Üst yaprak ise bir çiçek tomurcuğu şeklinde verilmiştir.

3.3.10.2. Rozetler Üzerinde Görülen Bezemeler

3.3.10.2.1. Çiçek Motifleri

Rozetler üzerinde görülen çiçekler, sahne binasının her iki katına ait kornişlerin üzerinde sevilerek kullanılan motiflerdir. Genel olarak üç, dört, beş taç yapraklı ya da sağ ve sol yönlü spiralle formlu çiçeklerle bezenmişlerdir[595]. Çiçekler kimi örneklerde stilize kimi örneklerde ise kaba yapıldıklarından hangi çiçeklere ait olduklarını tespit etmek güçtür. Ancak çalışan ustaların oldukça fazla çiçeği bildiklerini göstermektedir. Bazı çiçekler sapı stilize olarak verilmiştir. Bazı örneklerde ise çiçeğin taç yaprakları arasından bir filizin çıktığı örnekler de vardır. İlk kata ait örneklerde daha yumuşak bir hatta sahipken ikinci kata ait örneklerde figürler keskin hatlılardır. Aynı zamanda üzerlerinde matkap izleri de görülebilir.

3.3.10.2.2. Çeşitli Yaprak ve Tomurcuklar

Her iki kattaki kornişler üzerinde yer alan rozetlerde çok çeşitli şekilde yapraklar kullanılmıştır. Bunlar, sapları ile betimlenmiş tek başına kalp şeklindeki yapraklar, akanthus ve meşe yaprakları, stilize yapraklar ve kalp formlu sarmaşık yapraklarından oluşurlar. Sarmaşık yaprakları bazı örneklerde büyük ya da küçük, ikili, ya da üçlü verilmiştir.

Aynı şekilde söz konusu rozetler üzerinde yaprakların damarlı ya da damarsız örnekleri de mev-

595 Aynı çiçekler, kıvrıkdal (ranke) frizinin içinde de yer alırlar.

cuttur. Tomurcuklar ise kimi örneklerde iki stilize yapraktan çıkan kimi örneklerde oldukça dar kimi örneklerde ise kalın ve tıknaz şekilde betimlenmiştir. Tomurcukların çıktıkları yapraklar ise birleşik olarak iki yana çıkacak şekilde yay formunda, volütlü, saptan ayrılmış iki yaprak şeklinde ya da kalp şeklindeki sarmaşık yaprakları gibi verilmiştir. Bu yapılarak bazı örneklerde ince ve dar bir banttan çıkarlar bazı örnekler de ise bir tutamağı andıran saplara sahiptirler. Bununla birlikte tek başına iki ya da bir adet olacak şekilde tomurcuklara görülebilir. Bunlar arasında ise Haşhaş kozalak gibi örneklerse dikkat çekerler.

3.3.10.2.3. Mitolojik Figürler

Rozetler üzerinde çeşitli mitolojik figürler de kullanılmıştır. Bunlar arasında tTanrılara ait atributların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bunlar belirli bir grup ve sıra oluşturmazlar. Karışık olarak konsolların arasındaki rozetlerle betimlenmişlerdir. Bu örnekler arasında Hermes kerykeionu, Poseidon yabası, Pelta kalkanları, Pan flütleri ve cepheden betimlenmiş iyi durumda bir mask formunda bir Medusa başı yer alır. Hermes kerykeionu, Poseidon yabası oldukça basit; hatları belli olacak şekilde bezenmiştir. Pelta Kalkanları, merkezde bir ok başı ve yanında iki volüt ya da kalkın uçlarında küçük kürelerde betimlenmiştir. Pan flütleri, kısadan uzuna doğru yedi, beş ya da dört adet kamışa sahiptirler. Yedi adet kamışa sahip örnekte üst ve altta iki deri bantla diğerlerinde ise sadece altta bir deri bant vardır Medusa başı ise cepheden hafif sağa dönük şekilde göz çukurları belli, kaşları ve yanakları etli, tepesinde iki stileze kanat ve iki bukle şekilnde dökülen saçlarla betimlenmiştir. Çenesinin altında ise bağlanmış şekilde stilize bir bant ya da kurdele bulunur. Medusa'da pathos hissi genel olarak hissedilir.

3.3.10.2.4. Çeşitli Hayvan Figürleri

Rozetler üzerindeki hayvan motifmotfileri ise mitolojik figürler gibi yer yer kullanılmıştır. Çeşitli şekillerde balıklar, yunus ve güvercin motifleri görmek mümkündür. Yunuslar ve balıklar oldukça stilizedir. Yunuslarda gözler belirgindir. Neredeyse ana hatları belli olacak şekilde detaylandırılmadan verilmiş bu örnekler sadece yönleri değiştirilmiştir. Bunlar arasında güvercin ise gözleri yine belli, başı öne eğilmiş şekilde ana hatları ile betimlenmiştir.

3.3.10.2.5. Çeşitli Seramikler ve Aletler

Bu grupta kantharos, amphora, mızrak, kandil, sistrum zili ve ayna yer almaktadır. Kantharos, boyun kısmı yivli kulpları dudaktan yüksekte ve gövdesi şişik formda yüksek kaideli bir formdadır. Form olarak Hellenistik Dönem kantharoslarını andırır. Amphora ise kalın ve uzun boyunlu, kulpları dudak kısmından yüksek geniş gövdeli bir amphoradır. Kilikia amphoraharolarına benzer. Kandil her iyi yanında yuvar tutamaçları ile birlikte discus kısmında bir matkap deliği ve betimlenmiştir. Sistrum zili ise zilin iki birleşik değil iki ayrı parça şeklinde Zillerin içinden geçen telle birlikte yan yana betimlenmiştir. Ayna ise oldukça basit şekilde kısa nispeten kalın bir sap ve ayna bölümünü yapılmıştır. İç

kısımda ikinci bir daire de yer alır.

3.3.10.2.6. Geometrik Motifler

Dikdörtgen, kare, baklava dilimleri ve spirallerden oluşur. Şekillerin yer yer yönleri değiştirilerek birlikte doldurma motifli olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Kimi yerlerde sadece basit bir şekil olarak bezenmişler kimi yerlerde ise ışık gölge etkisi olacak şekilde oluklar açılarak betimlenmişlerdir.

3.3.10.2.7. Sebze ve Meyveler

Rozetlerin içinde çeşitli şekillerde meyveler, biber, patlıcan, enginar, çam kozalağı, üzüm, armut, nar ve elma kullanılmıştır. Meyve ve sebzelerin tamamında yüzeyden yüksek kabartılarak adeta boyut kazandırılmıştır. Meyvelerin kimi örneklerde tek başına verilmişlerdir. Kimi örneklerde saplara sahiptirler ve bir banttan çıkarlar. İkili ve tekli olarak bezenmeleri de söz konusudur. Kimi kornişler üzerinde ise özellikle köşe kısımlarda basit doldurma motifi olarak da kullanılmışlardır.

3.3.10.3. Konsollar ve Rozetler Değerlendirme

Hellenistik Dönem'den itibaren kullanılan konsollu kornişler üzerinde yer alan[596] rozet ve konsollar üzerinde çok fazla çalışma yapılmamıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle MS 2. yüzyılda inşa edilen yapılarda ise konsollar ve rozetler parça parça ele alınmışlardır[597]. Bazen bölgeler, hatta kentlerle sınırlı kalmışlardır. Ağırlıklı olarak tipolojik açıdan ele alındıklarından içerik hakkında sınırlı veriler bulunmaktadır[598]. Bu nedenle Özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde karşılaşılan örneklerle yazıtıyla tarihlenen yapıların dışında, stil üzerinden değerlendirme yapmak güçtür[599]. Bulundukları mimari blok üzerindeki diğer süslemelerle paralel olarak değerlendirilebilir.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun rozetleri ve konsolları M. Spanu tarafından incelenmiştir. M. Spanu tarafından 36 adet rozet, 7 tip de konsol tespit etmiştir. M. Spanu, konsollarda görülen bezeme örneklerinin kendisinin tespit ettiği örnekler üzerinden Küçük Asya'da Geç Hadrianus Dönemi'nde moda olan ve Antoninuslar Dönemi'nde geniş bir kullanıma alanına sahip olan örnekler olduğunu söyler. Bunların Pamphylia kentlerinde görülen yapılarda sıklıkla karşılaştığını ifade eder. Aynı zamanda söz konusu örneklerinin bazılarının Kilikia'daki lokal atölyelerle ilişkili olduğu vurgulamaktadır. Konsol bezemelerindeki bazı örneklerin Korykos, Elaiussa Sebaste kentlerindeki yapıların kornişlerinde görüldüğü gibi Elaiussa Sebaste bölgesinin kırsalında bulunan Emirzeli'de aynı şekilde örnekle karşı-

596 Henner von Hesberg, *Konsolengeisa Des Hellenismus und Der Frühen Kaiserzeit*, (Mainz: Philipp von Zabern, 1980), 21 vd.
597 Mattern, *Gesims und Ornament,* 19-23.
598 Koenigs ve Radt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 344 vd. Yılmaz Kolancı tarafından Laodikeia kentinin yapılarının rozetleri üzerindeki kabartmalar doktora tezi kapsamında çalışılmıştır. Bilge Yılmaz Kolancı, "Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi), 2018.
599 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 181.

laşıldığından bahseder[600]. D. Kaplan ise Diocaearea Tiyatrosu'nun sahne binasına ait sadece rozetleri doktora tezi kapsamında ele almıştır. Söz konusu örnekler, Geç Hadrianus-Erken Antoninus Dönemi ile Severuslar Dönemi altında incelenmiştir[601]. Dağlık Kilikia Bölgesinde rozetler ve konsollar üzerinde değerlendirilmeler yapılan çalışmalar da mevcuttur. C. Berns Dağlık Kilikia bölgesindeki tapınak mezarlar üzerinde bulunan rozetler ele alınmıştır. Söz konusu rozetler iki grup altında toplanmıştır. İlk grup Augustus Dönemi'ne, ikinci grup ise MS 2. yüzyılı ortası ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenmiştir[602].

Diocaesarea Tiyatrosu sahne binası rozet ve konsolları ise formları ve stilleri bakımından bulundukları mimari bloklardaki diğer süslemelerle paralel özellikler gösterirler. Bu nedenle diğer süsleme formlarında olduğu gibi rozetleri ve konsolları tarihleme için önemli dayanak noktaları sağlamaktadırlar. Diocaesarea Tiyatrosu scaeae binasının rozetleri ve konsollarındaki en belirgin özellik ışık gölge etkisi hissedilen, plastik olarak belirgin, ağırlıklı olarak özenli bir işçiliğe sahip olmalarıdır. Aynı zamanda içerik olarak zengin bir veri sunarlar. Çeşitli şekilde bitkisel, mitolojik, geometrik ve günlük hayatı yansıtıcı bezemeleri görülmesi ustaların geniş bir rozet ve konsol repertuarına sahip olduğunu bunları da zengin bir şekilde kullandığını göstermektedir. Burada izlenen stillerinde, Tiyatro'da sahne binasında yer alan arşitravfrizler üzerindeki soffitlerde ve frizlerdeki süslemelerle paralel özellikler de barındırmaktadır. Birinci kattaki kornişlerin üzerinde yer alan örnekler, her bir korniş üzerinde çeşitli tiplerle bezenmişlerdir. Bazı kornişlerde yer alan konsollarda tek bir örnek aynı şekilde bezenirken, rozetler ise çeşitlendirilerek bezenmiştir. Kimi motiflerin anlamsız ve manasızca sadece doldurma motifi olarak çizgiler ya da yaylarda doldurulduğu görülmektedir.

Konsollarda, özellikle birinci kata ait olanlarda, farklı tiplerin çeşitli şekillerde kullanımı ve özenli işçilik dikkat çeken özelliklerdir. Çeşitli yaprak ve meyvelerde kullanılan stiller ve motifler, soffitler ve frizlerdeki bezemelerle paralellik gösterir. Konsollardaki bir diğer grup olan saz yapraklar ise konsollara özgü bir süsleme olarak bezenmiş olduğu söylenebilir. Bunlar içinde ise gözler oluşturan saz yapraklara ise akanthus formu verilmesi konsollarda MS 2. yüzyılda yaygın olarak kullanılan stilin de ustalar tarafından bilindiklerini göstermektedir. Çeşitli biçimlerde kullanılan söz konusu yapraklar özellikle Pamphylia bölgesi yapılarında çeşitli yaygın olarak kullanılmıştır[603]. Diocaesarea Tiyatrosu örnekleri süsleme birlikteliği ve yazıt sayesinde ise ilk evresi MS 164 yılına, ikinci evresi ise Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu nedenle bunların farklı biçimde kullanma çabasında yapılması M.

600 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 85.

601 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 165-171.

602 Berns *Untersuchungen Zu Den Grabbauten Der Frühen Kaiserzeit In Kleinasien*, 98-100. C. Berns'in sonuçları D. Kaplan tarafından yerel örnekler incelenmeden sunuldukları için tartışmaya açık olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu örnekler, son yıllarda yapılan çalışmalarla yerel örnekler incelediğinde Berns'in sonuçları örtüşmemektedir.

603 Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen An Der Fassade des Theaters Von Perge", 303; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 102-103; Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge,* 48, 64, 78; Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", 68; Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, 78; Yurtsever, *Side Gymnasion (M Yapısı),* 241.

Spanu'nun Geç Hadrianus Dönemi önerisinden daha çok diğer süslemelerde tespit edilen Antoninuslar ve Severuslar Dönemi baroğu ile ilişkili olmalıdır.

Bunların yanında yeni konsollar üzerinde yerel olarak nitelendirilebilecek örnekler de vardır. Bitki tomurcukları ya da tek başına yapraklar olarak adlandırılan bu süsleme formlarının özellikle Dağlık Kilikia'da Korykos[604], Elaiussa Sebaste[605] gibi kentlerin yanısıra Emirzeli[606] gibi kırsal yerleşimlerde de varlığı söz konusudur. Bu durum, diğer süslemelerde olduğu gibi Dağlık Kilikia bölgesinde yerel atölyelerin stillerinin bazı yerlerde kullanıldığı göstermektedir. Söz konusu yaprak ve tomurcukların tercih sebeplerinden biri de kolay işlenebilirliği ve bunun yanında estetik bir görünüm sağlamasıdır. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise repertuarın parçası olması yerel sanatçıların varlığını göstermesi açısından önemlidir. İkinci kattaki bloklarda yer alan konsollar ise daha şema tize dört yapraklı bitkisel öğelerle süslenmişlerdir. Söz konusu örnekleri Dağlık Kilikia'da özellikle Severuslar Dönemine tarihlenen yapılarda[607] ve Syria'de Bostra'da Severus Alexander Dönemi'ne (MS 222-235) tarihlenen Kalybe Tapınağı'nın konsollarında[608] görmek mümkündür. Nitekim bu örneklerin bazılarında matkap izlerine rastlamamız ve yer yer özenli yer yer özensiz işçilik de bu dönemin mimari süslemelerinde görülen özelliklerdir[609]. Köşe konsollarda kullanılan örnekler ise dört yapraklı bitkisel formun şekil değiştirmiş versiyonu olarak yorumlanabilir. Bunların yine Dağlık Kilikia'da tapınak mezarlar üzerinde doldurma motifi olarak kullanıldığı[610] görmek mümkündür. Birinci kattaki kornişleri MS 164 yılına ait olduğu gerek üzerindeki süslemelerde gerekse de entablatür birliği ile belirtilmişti. Bu kornişler üzerinde bulunan rozet ve konsollarda aynı döneme aittirler. Stillerindeki ışık gölge etkisi, plastik olarak özenli verilmesi ve bazı örneklerde bozulmalar olması ve çeşitli şekilde örnekler kullanılması yine bu dönemin özellikleri olarak karşımıza çıkar[611]. İkinci kattaki korniş ve alınlıkları da Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu bloklar üzerinde yer alan örnekler ise yer yer özenli yer yer oldukça bozuk hatta neredeyse aceleyle bezenmiş gibi görünmektedirler. Aynı şekilde rozetler üzerinde çiçeklerde çeşitli

604 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 169.

605 Elaiussa Sebaste Tiyatrosu'na ait kornişler üzerinde görülebilir. Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 124 T 185.

606 Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 86 Fig. 80. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85.

607 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Tablo 1.

608 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung des Römischen Bostra", Taf. 11a; Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Levha 67.

609 Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra". 199; John Bryan Ward-Perkins, *The Severan Buildings of Lepcis Magna An Architectural Survey,* Tripoli: (Conoco Ltd, 1993), 72; Başaran, *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi,* 57; Jale İnan, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen An Der Fassade des Theaters Von Perge", 312; Mattern, *Gesims und Ornament,* 83 vd; Lutgarde Vandeput, "Kontinuität und Wandel in der urbanen Architektur Pisidiens in späthellenistischer Zeit und in der fru¨hen Kaiserzeit", İçinde *Neue Zeiten – Neue Sitten Zu Rezeption und Integration römischen und italischen Kulturguts in Kleinasien.* Ed. Marion Meyer, (Wien: Phoibos, 2007).181; Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", 151; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 171; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 70-72.

610 Örneğin Imbriogon Kome (Demircili) I tapınak mezarının frizinin köşe kısmında görülebilir. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 34.

611 Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 94.

matkap delikleri görülmektedir. Bu durum yine Severuslar Dönemi özelliklerini yansıtır. Aynı yapı üzerinde özenli ve özensiz işçilik görülmesi, bezemeler üzerindeki matkapla verilmiş filigran özellikler bu dönemin göstergesidir[612].

Konsollar arasında yer alan rozetler ise konsollardan daha çeşitli örnekler barındırmaktadır. Çiçek motifleri, rozetler arasında oldukça fazla biçimde kullanılmıştır. Kornişlerin neredeyse tamamında bu en az bir çiçek olacak şekilde konsolların ara kısmı doldurulmuştur. Bu durum çok fazla tipte çiçek kullanılmasına olanak vermiştir. Ancak bu çiçeklerin tekrar eden örnekleri de vardır. Çiçeklerin ise doğal çiçeklerden esinlenerek yapıldığı söylenebilir. Çiçeklerle birlikte çeşitli şekillerde yapraklarla birlikte tomurcuklarda kullanılmıştır. Kimi zaman küçük ya da büyük boyutlu olarak kullanılan tomurcukların çiçekler gibi oldukça stilize yapıldıklarından ne olduklarını tanımlamak güçtür. Bunun yanında bazı örnekler tanımlanabilir. Örneğin haşhaşlar bu örnekler içinde seçilebilir. Genel olarak tomurcukların bereket ve bahar döngüsü ile ilgili olarak bezendiği söylenebilir.

Rozetlerde görülen mitolojik figürler dikkat çekicidir. Hermes'in kerykeionu ile ve Pan flütü[613] Dağlık Kilikia'dan aşina olunan tanrılara aittir[614]. Pelta kankanlarının ise Diocaesarea'daki yapılar başta olmak üzere ve Dağlık Kilikia'daki yerleşimlerinde özellikle tapınak mezarların rozetlerinde kullanımları söz konusudur[615]. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nda Posedion'un yabasına yer verilmesi ilginçtir. Çünkü Dağlık Kilikia'da Poseiondon'a ait atributlarla çok fazla karşılaşılmaz. Bunların yanında Medusa ise gerek stilistik gerek gerekse de ikonografik özellikleri ile diğer rozetlerin yanında ayrı bir özenle yapıldığı bellidir. Mask formunda yapılmış olan Medusa kabartmasının tek bir örnek olarak kullanılması ise özel kılar. Medusa başının cepheden betimlenerek, ağızının açık bırakılması yılansı saçlarının iki yana bukleler şeklinde verilmesi ve yüzüne pathos hissi verilecek şekilde betimlenmesi, bu stilde cepheden betimlenmiş tiyatro masklarını andırır. M. Spanu Medusa'yı bitkisel motiflerin yanında antroformik bir betim olarak tanımlamakta ve Tiyatro'da ağırlıkta olduğu ifade edilen bitkisel motifler (çiçekler, yapraklar ve tomurcuklar) yanında repertuarlarında tiyatronun doğasına uygun motifleri de kullandıklarını öne sürmektedir[616]. Tespit edilen örneklerde mitolojik figürlerin yer yer yerleştirildiği bunlarında rozetlerin arasında belli bir düzen göstermeksizin sırlandığı görülmektedir. Nitekim, kornişlerde medusa

612 Söz konusu stil özelliklerini birinci ve ikinci kattaki, kornişlerin simaları üzerindeki açık ve kapalı palmetlerde görmek mümkündür. Bu açıdan paralellik göstermeleri de önemlidir.

613 Rozetlerde Pan flütüne başka bir örneği Kümbetbeleni TM5 mezarının kornişleri üzerinde görmek mümkündür. Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", 113 Fig. 18c

614 Mustafa Hamdi Sayar, "Kilikya'da Tanrilar ve Kültler", *Olba,* II.1 (1999): 132-135.

615 Imbriogon Kome (Demircili) I ve II tapınak mezarlarında görmek mümkündür. Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 170; Imbriogon Kome (Demircili) I ve II Karaböcülü, Kümbetbeleni tapınak mezarlarının kornişleri üzerinde görmek mümkündür. Aynı şekilde bu yapılardaki rozetlerdeki stilleri ve kullanım alanları Diocaesarea Tiyatrosu'nun rozetleri gibi çeşitli şekillerde görülmektedir. Hatta yıldırım demeti, labrys de bu örneklerin yanında bezenmiştir. Bunlarla ise Tiyatro'da karşılaşılmamasına karşın ise Diocaesarea Sütunlu Caddesi, Tören Kapısının ve Kuzey Kapısın rozetleri üzerinde karşılaşmak mümkündür. Diğer bölgelerdeki Pelta kalkanları için bk. Yılmaz Kolancı, "Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar", 381 vd.

616 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85.

başı gibi aynı stilde yapılmış farklı örnekler de vardır.

Benzer örnekleri, Hadrianus Dönemi'nden tarihlenen Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş bir korniş bloğunun üzerinde[617], İsrail'de Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Scytiopolis Tiyatrosu'nun konsollu kornişleri üzerinde[618], Palmyra'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 36 numaralı Tapınak Mezar üzerinde[619], Sagalassos'da Tiyatro'nun Severuslar Dönemi'ne tarihlenen sahne binasında[620], Perge'de, Severuslar Dönemi'ne Tarihlenen Sur dışındaki Nymphaium (G)'nin rozetlerinde[621]; Tiyatro'nun sahne binasının kornişlerinde[622] görmek mümkündür. Bunlar tiyatro maskların rozetlere konulan küçük örnekleri olarak da düşünülebilir[623].

Seramik ve aletler de bitkisel motiflerle birlikte kullanılmıştır. Bunlar arasında askeri bir sembol olarak kullanıldığı anlaşılan mızrağın yanında, ayna, kandil, amphora ve kantharosdan oluşan seramikler dikkat çeker. Formları itibari ile amphora Kilikia'da yerel üretim amphora formlarını andırır[624]. Bunun yanında kantharos vardır[625]. Kandil ise tipik bir Roma İmparatorluk Dönemi kandilidir. Discus kısmı ile burun kısmı sade şekildedir. Ayna ise oldukça basit bir biçimde bezenmiştir.

Geometrik motifler diğer motiflere göre sayıca sınırlıdır. Bakla dilimi dikdörtgen kare motifler, oldukça sadece verilmişlerdir. Sadece bakla dilimleri ve bir kare yivlendirilerek ışık gölge etkisi verilmeye çalışılmıştır. Söz konusu örnekleri ise Dağlık Kilikia başta olmak üzere birçok bölgede özellikle rozetlerde doldurma motifli olarak kullanıldıklarını görmek mümkündür.

Meyve sebzeler ise oldukça ilginç örnekler barındırmaktadır. Biber, patlıcan, enginar, çam kozalağı, üzüm, armut, nar ve elma gibi sebze ve meyveler[626] bugün bile yaygın olarak kullanılan bu türlerin en azından Tiyatro'da çalışan ustalar tarafın iyice bilindiğini ve bunların kentin nadide yapılarından birinde bezenecek kadar önem arz ettiklerini göstermektedir.

617 Sezer Sezin, *Prusias ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2016), 88-89, Kat. No. 76; Bilge Yılmaz Kolancı, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Bloklarında Medusa Bezemesi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 40 (2020): 81-104, Fig. 8.

618 Ovadiah ve Turnheim, *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel*, 98-99; Ills. 229.

619 Schimidt-Colinet, *Das Tempelgrab Nr. 36 in Palmyra,* Taf. 12 Nr. 149.

620 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* Pl. 56.1

621 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat. No. 134.

622 Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat. No. 127.

623 Myra Tiyatrosu örnekleri Dinstl, "Bauornamentik am Theater von Limyra", 209 No 42-43; Hierapolis Castabala tiyatrosu örnekleri: Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 160-161; Nysa Tiyatrosu: Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* Taf. 44. 6; Side Tiyatrosu: Mansel, "Side Tiyatrosu", Res. 24; Perge Tiyatrosu: Türkmen, "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi", Kat. No. 116.

624 Kilikia üretimi amphoralardan Pompeii V tipi ile oldukça benzer olduğu söylenebilir. Kaan Ahmet Şenol, *Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi*, (Mersin: Taşeli Mattbaacılık, 2009), 144; Hakan Öniz, *Doğu Akdeniz'de Amphoralar,* (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat, 2016), 66; Hatice Asena Kızılarslanoğlu, "Kilikia Bölgesi Roma Dönemi Üretimi: Pompei V Amphorasi ve Elaiussa Sebaste Buluntuları", *Seramik Araştırmaları Dergisi*, 1 (2019): 54-71.

625 Rozetlerde kullanılan Kantharoslar için bk. Yılmaz Kolancı, "Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar", 404-408.

626 Söz konusu meyveler, Yılmaz Kolancı'nın doktora tezi örnekleri ile karşılaştırılarak tanımlanmıştır. Yılmaz Kolancı, "Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar", 259-359.

Sebze ve meyvelerin olduğu örnekler, sayıca daha fazla olarak birinci kattaki kornişlerde görülmektedir. Söz konusu sebze ve meyvelerin hepsi bugün dahi Diocaesarea ve çevresinde yetiştirilen türlerdir. Biber, patlıcan nar, armut elma ve üzümler ise bunlar arasındaki en yaygın meyve ve sebze türleridir. Bunu yanında doğal olarak varlığını sürdüren çamların kozalakları ise yine bölgede yetişen karaçamlarınkine benzer. Narlar ve elmalar, kimi örneklerde tek ya da çift verilmiştir. Saplı ya da sapsız olarak da betimlenmişlerdir. Genel olarak tüm bu meyve sebzeler, Dionysosla ilişkilendirileceği gibi, her mevsim arzu edilen bolluk ve bereketle vurgusu ile alakalı olmalıdır[627].

3.3.11. Akroterler

Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binasına ait akroterler, yapının ikinci kattaki alınlıkların köşelerinde ve tepe kısımlarımda yer alırlar (Kat. No. 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248). Akroterler tepe ve köşe akroterler olarak iki ana grup altında toplanabilir. Tepe akroterlerin üç adeti korunmuştur (Kat. No. 249, 250, 251). Bu 3 akroter, alınlıklardan ayrı bir şekilde yapılmıştır. Form olarak birbirleri ile benzerlikler gösterseler de birbirlerinden stil özellikleri itibari ile farklılaşırlar. Köşe akroterler ise bütün alınlıklarda aynı şekilde bir bezeme stiline sahiptirler. Bu nedenle alınlar üzerinde en iyi korunmuş örnek olan (Kat. No. 248) üzerinden tanımlama yapılacaktır.

3.3.11.1. Tepe Akroterler

3.3.11.1.1. İç Bükey Alınlıklar Üzerinde

Alınlıklar, dört ayrı parçadan oluşturulmuştur[628]. Bu dört parçanın dördüncüsü tepe akroterleridir. Herhangi bir bağlama eki olmaksızın direkt alınlıklar üzerine açılan yuvaya yerleştirilmişlerdir. Akroterler alt kısımlarındaki kalın bir bağa bağlı şekilde kapalı palmetlerden oluşurlar. Söz konusu palmetlerin büyük kısmı tahrip olsa da korunan kısımlarından tanımlamalarını yapmak mümkündür. Korunan iki tepe akroterinden biri (Kat. No. 249) üzerindeki banttan çıkan bir kaide yaprağa sahiptir. Söz konusu kaide yaprak, merkezde içe doğru kıvrık bir büyük ve yana açılmış sarmaşık çeklinde üç küçük yaprağa sahiptir. Palmet ise bu kaide yaprağın merkezinden çıkar. Ortada bir eksen yaprak ve eksen yaprağın her iki yanında beşer yan yapraktan oluşur. Toplamda on yaprağa sahiptir. Yan yaprakların en sonuncusu ise volüt yaparak iç doğru kıvrılır. Diğer örnek ise (Kat. No. 250) ilk örnek gibi nispeten kalın bir bant üzerinde yer almaktadır. Bir bant üzerinde yükselen iki dilimli akanthus yaprağı aynı zamanda kaide yaprağı oluşturur. Kaide kalın ve düz şekilli ana damarın her iki yanında iki yaprak dilimine ayrılmıştır. Yaprak dilimleri üçer sivri parmağa sahiptir. Alt dilimin üst parmağı ile üst dilim en alt parmağı birbirlerine dokunurlar. Buradan ise uzun üçgen biçimli gözler oluştururlar. Parmakların iç kısımları-

627 Tiyatro'daki rozet temalarının bu denli çeşitli şekilde olması Plutarkhos tarafından aktarılan Pindaros'un şu söylemini hatırlatır: "*Doyurucu Dionysos, meyveleri ağaçların üzerinde şişirsin, Hasat zamanının kutsal ihtişamı*". Plutarkhos, *Moralia*, 365.

628 Bk. 3.2.2.6 Alınlıklar

na ışık gölge etkisi oluşturulacak şekilde oluklar açılmıştır. Kaide yapraktan palmete ait eksen ve yan yapraklar çıkar. Eksen yaprağın yanında dört adet yan yaprak bulunur. Ancak bu yan yapraklardan üçü kaide yapraktan, biri ise kaide yaprağa dokunur şekilde banttan çıkar ve kıvrılarak volüt oluşturur. Volüt ucunda ise bir spiral bulunur.

3.3.11.1.2 Düz Alınlıklar Üzerinde

Bu örneklerden sadece bir adet korunmuştur. Diğer alınlıkların aksine kaidesi üçgen formdadır (Kat. No. 251). Alt yüzeyin alınlığa oturduğu yer "V" şekline sahiptir. Bir banttan yükselen kaide yaprak oldukça stilizedir. Ayrıntıları tanımlanamaz. Kaide yapraktan yükselen eksen yaprak ve yan yapraklara sahiptir. Eksen yaprak yanında dört adet yan yaprağa sahiptir[629]. Sonuncu yan yaprak içe doğru kıvrılarak bir volüt yapar ve ucunda yine bir spiral bulunur. Yan yapraklar yüzeyden neredeyse serbest şekilde yüksek kabartma biçiminde yapılmıştır.

3.3.11.2. Köşe Akroterler

Köşe akroterler bütün alınlıklarda aynı biçimde bezenmiştir (Kat. No. 248). Söz konusu akroterler tepe akroterlerde olduğu gibi palmetlerle bezenmiştir. Palmetler, bir göbek bağına bağlanmıştır. Söz konusu göbek bağı iki oval büklüme sahiptir. Göbek bağından akroterin tam köşesine denk gelen bir eksen yaprak çıkar. Eksen yaprağın her iki yanında dört adet yan yaprak bulunur. Yan yapraklar, "S" kıvrımı yaparak birbirleri ardına sıralanırlar. Yukarı doğu kalınlaşıp, bitimlerinde daralarak spiral yaparlar. Dördüncü yan yaprak ise içe doğru kıvırılarak bir volüt oluşturur. Söz konusu volütün üzerinde bir küçük sivri bir yaprakçık daha çıkar. Yaprakçık diğer yan yapraklarla aynı hatta yükselir.

3.3.11.3. Akroterler Değerlendirme

Akroterlerin Diocaeasarea Tiyatrosu'nun sahne binasına özgü oldukları düşünülebilir. Nitekim alınlıkların da aynı şekilde olması bu duruma dayanak noktası oluşturur. Akroterlerde kullanılan palmetler, stili itibari ile ikinci kata ait alınlıkların simalarında[630] kullanılan kapalı palmetler ile çok benzerdirler. Palmetlerin bir banttan çıkması, eksen yaprağın düz verilmesi, yaprakların alttan dar bir şekilde başlayıp orta kısımda kalınlaşmaları ve bitimlerinde incelerek spiral tapmaları genel özellikleridir. Söz konusu benzerlikler, aynı süreç içerisinde benzediklerine işaret eder.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun alınlıkları ve üzerindeki süslemeler Severuslar Dönemi'ne aittir. Akroterlerin aynı özellikte kullanıma sahip örnekler olmasa da üzerlerinde yer alan palmetlerin örnekleri Dağlık Kilikia'da tapınak mezarlar üzerinde görülebilir. Bunlar, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Imbriogon Kome (Demircili) I no'lu tapınak mezarın frizinin köşesinde[631], Severuslar Dönemi'ne tarihlenen

629 Çok fazla tahrip olduğu için kapalı ya da açık olduğu tespit edilememektedir.
630 Ayırıcı motifler içerisindeki palmetlerde bu stili görmek mümkündür. bk. Tip VII-XII.
631 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 33c.

Kümbetbeleni TM5 no'lu tapınak mezarının akroteri üzerinde[632] görülebilir.

3.3.11. Diş Sıraları (Dentil)

Diocaesarea Tiyatrosu'na ait diş sıraları birinci ve ikinci kata ait kornişler ve alınlıklar üzerinde bulunur. Diş sıraları genel kare formuna yakın yapılmıştır. Boyutları genişlik 3-4cm, yükseklik 5,5-7cm ve derinlik 5-6cm olarak değişmektedir. Ancak bir grup blokta (Kat. No. 079, 096, 098, 099, 102, 103, 104, 106, (335)) ve portae hospitalesin lentoları üzerinde yer alan bezemesiz kornişlerde (Kat. No. 036, 037, 38, 039, 040, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047, 048) diş sıralarının daraltılarak dikdörtgen biçimini aldığı görülür. Bunların boyutları ise genişlik 4cm, yükseklik 6,5cm ve derinlik 4cm olarak değişmektedir. Tüm diş sıralarının araları tam düz bırakılmamış 45^0'lik bir açı ile açılmıştır.

Kornişlerde vazgeçilmez olarak kullanılan diş sıraları Diocaesarea Tiyatrosu'nun scaenae binasında ölçü olarak farklı boyutlarda yapıldığı ve kanonik bir ölçü birliği takip edilmediği görülmektedir. Hepsindeki ortak özellik aralarındaki boşlukların 45^0'lik açıyla açılmasıdır. Bu özellik, daha önce M. Spanu tarafından tespit edilmiştir. M. Spanu diş sıraları arasında açılan 45^0'lik bırakılan boşlukların İmparator Augustus Dönemi'nden itibaren görülen bir özellik olduğunu vurgular[633]. M. Spanu'nun söz konusu diş sıralarına örnek gösterdiği bazı yapılar önemlidir. Burada yeniden saymak gerekirse, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Priene Athena Tapınağı'nın Propylonu'nun[634] ve Sagalossos'da Yukarıda Agora'da bulunan Onur Anıtı I'in[635] diş sıraları aynı şekilde açılmış aralıklara sahiptir. Aynı zamanda, nadir olmasına karşın başka MS 2. ve 3. yüzyıla tarihlenen yapılar da vardır. Bu uygulamayı, Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis Apollon Tapınağının kornişleri üzerindeki diş sıraları[636], Miletos'da Geç Domitinaus-Erken Traianus Dönemi'ne tarihlenen Nymphaium[637] ve MS 170 yılına verilen Faustina hamamlarına[638] ait bloklardaki diş sıraları, Adada'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen A Tapınağı[639] ve MS 117 yılına verilen C imparatorlar Tapınağı'nın[640] diş sıraları üzerinde görülebilir[641]. Kilikia'da ise Severuslar Dönemine tarihlenen Korykos takı[642], MS 150-175 yıllarına tarihlenen Anazarbos Takı[643] ve Hierapolis Kastalabala'da Sütunlu Cadde ve Tiyatro'ya ait kornişlerdeki diş sıralarında[644] ve Olba

632 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Levha 59; Mörel, "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları", Fig. 18c.
633 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85.
634 Rumsheid,*Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*, 72 Taf. 160.1
635 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 43-45. Pl. 12.1.
636 Ismaelli, *Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo,* 221 Fig. 347.
637 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* Taf. 43.
638 Köster, *Die Bauornamentik von Milet,* Taf. 44.
639 Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", Levha 38a.
640 Büyükkolancı, "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi", Levha 20.
641 M. Spanu, Telmessos'da Lankcoronski'nin çizimleri üzerinden iki yapı daha örneklemektedir. Ancak söz konusu yapılar burada örneklendirilmemiştir. Bk. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85 dipnot 146.
642 Kaplan, "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri", Res. 3
643 Kadıoğlu, Anazarbos Zafer Takı", resim 6-7.
644 Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 146, 158.

Tiyatrosu'nun sahne binasının kornişleri üzerinde[645]görmek mümkündür. Syria'da ise Bostra'da Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Kalybe yapısında[646] ve Tiyatronun sahne binasına ait kornişler üzerinde[647] benzer örneklere rastlanabilir. Diocaeasarea'da benzer örneklere rastlanır. Bunlar, Kuzey Kapısı[648], Tyche Tapınağı[649] ve Anıtsal Propylona[650] ait diş sıralarında görülebilir. Diş sıraları form ve stilleri itibari ile tarihlendirmek için kriter olarak kullanılmamaktadırlar[651]. Augustus Dönemi'nden başlayarak birçok yapıda görülmeleri ise geniş bir aralıkta kullanıldıklarına gösterir.

645 Erten ve Kaplan, "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", Levha 13.
646 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung des Römischen Bostra", Taf. 11a.
647 Freyberger, "Zur Datierung Des Theaters in Bostra", Taf. 14a.
648 Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", Fig. 21.
649 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien*, Abb. 83.
650 Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", Fig. 15; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 78 Fig. 8
651 Paavo Roos, "Observations on The Internal Proportions of The Ionic Dentil in the Aegean", *Revue Archéologique Nouvelle Série, Fasc. 1, Études Sur Les Relations Entre Grèce et Anatolie Offertes À Pierre Demargne* 1 (1976): 110.

4. BÖLÜM RESTİTÜSYON: CAVEA, ORKHESTRA, ANALEMMATA VE SAHNE BİNASI

4.1. Ön Bilgiler ve Problemler

Diocaesarea Tiyatrosu'nun ilk detaylı grafik restitüsyonu M. Spanu tarafından çalışılmıştır. Ancak bu çalışma yüzeydeki arkeolojik materyalin belgelemesine ve buradan elde edilen verilere dayanmaktadır ve bu nedenle hipotetik görüşlerle sonuçlandırılmıştır[652].

M. Spanu'nun çalışmasındaki sonuçlar cavea için belirli ölçüde yeterli olmasına karşın, sahne binası ve analemmata için eksik ve sahne binasının var olan yapısından bütünüyle farklı bir kurguyu sunar. Bunun yanında yapılan belgeleme ve dokümantasyon çalışmalarında M. Spanu tarafından özellikle sahne binası için yüzeyde tespit edilen parçaların detaylı analizini yapılmasına rağmen anastylosis önerisi yapılmadan ortaya konulan sonuçlar yapının mimari karakteri ile eşleşmez [653] ve Tiyatro kazılmadan öneriler getirilmesi yapının bir kompleks şeklinde bütüncül olarak mimarlık tarihi açısından değerlendirilmesinde eksikler ortaya çıkarmıştır.

Tiyatro'nun bütününün ve özellikle sahne binası kısmında kazılarla elde edilen veriler sonucunda yeniden değerlendirilmesi ve grafik restitüsyonun önerileri için sağlam verilerle desteklenmesi gerekmektedir[654].

Bu çalışmada söz konusu eksiklerin giderilmesi ve düzeltilmesi amacıyla grafik restitüsyonu için bütüncül bir çalışma planlanmıştır. Yapılan restitüsyon önerileriyle yapının geçirdiği inşa evreleri ve bu evrelere ait değişikler belirlenmiştir. Avrupa, Küçük Asya, Levant ve Kuzey Afrika havzasında, birçok Tiyatro için önemli restitüsyon çalışmaları yapılmaktadır ve bu çalışmalar esas olarak "kazılar sonrasına" dayandığı için önemli derece doğrulayıcı verilere sahiptirler[655]. Diocaesarea Tiyatrosu için yapılan restitüsyon çalışması daha önce bilinenin aksine yapının mimarlık tarihi için önemli bir yerde bulunmakta olduğunu da göstermektedir.

Restitüsyon çalışmasında dokümantasyonu yapılan mimari blokların neredeyse tamamı sahne binasına aittir. Ancak dokümantasyon çalışmalarında bazı sorunlar bulunduğunu da burada belirtmekte fayda vardır. Kazıların bir bölümünün 2017 yılında Silifke Müze Başkanlığı tarafından yapılmış olması, sahne binasına ait blokların tespit ve detaylı dokümantasyonu yapılmadan yapının güneyine "dağınık bir şekilde" kaldırılması belgelemede sorunların oluşmasına yol açmıştır. Sonrasında sürdürülen bilimsel

652 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 88-97.

653 Aynı durum süslemeler için de geçerlidir.

654 Tiyatro'daki bütün restitüsyon ve restorasyon çalışmaları da projelendirilmiş bulunup, ileride yapılacak restorasyon ve konservasyon projeleri içinde hazırlıklar tamamlanmıştır.

655 Örneğin Batı Küçük Asya kentlerindeki yapılar üzerine yapılan restitüsyon çalışmaları için Ursula Quatember, "Ein Bild Sagt Mehr Als 1000 Worte? Überlegungen Zur Bildlichen Darstellung Antiker Architektur Form von Zeichnerischen Rekonstruktionen", içinde *Akten des 17. Österreichischen Archäologentages am Fachbereich Altertumswissenschaften, Klassische und Frühägäische Archäologie der Universität*, eds. Lydia Berger, Lisa Huber, Felix Lang, ve Jörg Weilhartner, (Salzburg: Fachbereich Altertumswissenschaften, 2020).

çalışmalarla sahne binasının bütün bloklarının yeri tespit edilerek anastylosisleri gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen bloklar, bulundukları katlara göre ayrılmış ve katalogda da buna göre düzenlenmiştir.

Bununla birlikte, sahne binası bloklarının yanında Tiyatro'nun diğer kısımlarına ait önemli sayılacak mimari parçalarda katalog içinde yer almış bunlarda kataloğun sonuna diğer parçalar bölümüne eklenmiştir. Çalışmada değerlendirilen sahne binasının cephesine ait bütün bloklar (birleştirilerek 244 parça toplanda kırıklı olarak ele geçen 782 parça) %85 seviyesinde korunmuştur. Ancak bu blokların bağlandığı duvara ait taş blokalar ise Tiyatro'nun bütününde blok taşlar üzerinde gördüğümüz çözünmeyle yapı direkt yıkılınca belli kısımlarında çözünerek yok olduğu ortaya çıkmıştır[656]. Yapıya ait restitüsyon önerileri tartışılırken bu mimari blokların ayrıntılı tanımı yapılmayacaktır. Bunlar 3. 2. Columnatio ve Mimari Bloklar başlığı altında tartışılmıştır. Bu mimari blokların ayrıntılarını ise kataloglardan hemen sonra gelecek olan detaylı çizim ve fotoğraflarla gösterilmiştir.

Restitüsyon çalışması, bütün mimari blokların ayrıntılı dokümantasyonunu yapılması ve yapının bütüncül olarak analiz edilmesi açısından mimarlık tarihi, Küçük Asya ve Kilikia arkeolojisi açısından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu sebeple restitüsyonda sahne binası tasarımı cavea, orkhestra ve analemmata ayrı başlıklar altında incelenmiş ve söz konusu başlıkların altında yer alan Tiyatroya ait bölümler ise bulunduğu kısımlardaki konumlarına göre değerlendirilmiştir. Yapının bütünüyle belgelenip, ayrıntılı analizi sahip olması, yapılan yeni öneriler ve alınan sonuçların bu doktora tezinin tamamlayıcı ve doğrulayıcı bir kaynak olmasını sağlayacağını düşünüyoruz.

Restitüsyonda uygulanan temel metot ise yapıya ait blokların, bulunduğu kısımlar ve yıkılma yerleri tespit edilerek, yapı son durumdaki izlerinin takip edilmesi; bu veriler üzerinden anatstylosis ve restitüsyon önerileri getirilmesidir. Sahne binasının cephesine ait bütün mimari blokların, birleştirildikleri halleri ile anastylosisleri yapılmış ve bu anastylosis üzerinden bütün mimari bloklar kazı envanter numaralarına göre anastylosis üzerinde kodlanmıştır. Bu sebeple yapıda yeterli veri olması bu sayede tamamlama yapılabildiği için özellikle restitüsyon kısmında temel olarak diğer kent ve bölgelerdeki tiyatrolarla karşılaştırma yoluna gidilmemiştir. Söz konusu tartışma bu bölümün sonunda özelikle sahne binasının cephesinin mimarlık tarihi içindeki yeri içinde değerlendirilmiştir.

656 Bu taşların kalanları da aynı zamanda Müze kazıları sırasında kaldırılmıştır. Bu sebeple yerlerini tespit etmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir.

4.2. Cavea, Orkhestra ve Analemmata

4.2.1 Tiyatronun 1. ve 2. Evresinde Cavea, Orkhestra ve Analemmata (MS 164-235)[657]

4.2.1.1 Cavea (Plan XI-XII ve XIV)

Cavea, iyi korunmuş dokusu ve gerekli yapı izlerinin takip edilmesi sebebi ile restitüsyon için önemli kanıtlara sahiptir. Daha önce M. Spanu'nun çalışmasında detaylı olarak değerlendirilen cavea'da bazı bölümler için kazılar sonucunda yeni veriler ortaya çıkmıştır. Bu sebeple ima ve summa cavea, praecinctio, biselliumlar, vomitoriumlar için yeni özellikler ve görüşler ortaya koyulmuştur. Bu önerilerin daha önceki çalışmadan temel olarak farkı, kazılar sonrası analiz edilen yapı izlerine dayanmasıdır. Caveanın inşası temel olarak ana kaya bir yamaç üzerindeki kayaçların düzeltilmesi ve gerekli yerlerin doldurulması ile gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple cavea'nın tamamı bu sağlam temelin üzerine oturtularak yapılmıştır. Buradan ima cavea'nın ilk inşa evresinde 17 basamakla tasarladığı doğrulanmıştır[658]. Caveanın basamaklarında bu döneme ait herhangi bir değişiklik ya da restorasyon tespit edilmemiştir. Bu sebeple restitüsyon önerisinde bütün basamakların devamlılığını esas alınmıştır[659]. Bununla birlikte ima caveanın üzerinde birtakım değişiklikler gözlemlenmiştir. Bunlarınsa 3. evrede yapılan eklemelerin ve değişikliklerin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır[660].

Ima caveadaki basamakların hepsi, "S" profile sahip olup taçlarındaki şerit bütün basamaklar boyunca devam ederler. I. ve VII. cuneusda basamaklar cuneusların orta bölümünden kaldırılarak direkt vomitorium kemerinin üzerinden başlatılmıştır. Buradan bu kısımlarda devam eden basamaklarda da aynı uygulama yapı boyunca devam ettirilmiştir. Caveanın korunan kısımlarındaki kanıtlar, praecinctio tarafından birbirinden ayrılan iki sıra halinde cavea düzenini göstermektedir. Summa cavea ise korunan oturma basamaklarının çok az bir kısmını oluşturması sebebiyle yeniden ele alınmıştır. Burada özellikle vomitoria ve yeni tespit edilen cryptaenin, summa cavea için destek sağladığı ve taşımaya yardımcı olacak tasarlandıkları anlaşılmaktadır. Bu kısımların da korunan yerlerinden alınan kılavuz noktaları ile yapının genişliği ve ölçüleri takip edildiğinde basamakların nerede sonlandığı ve kaç adet olduğu somut delillerle kanıtlanabilir. G. L. Bell, J. Keil ve A. Wilhelm'in fotoğraflarından[661] 6. basamağın varlığı M. Spanu tarafından son basamak olarak kabul edilmiştir. M. Spanu bu kısımda, vomtorium açısına göre altı basamak olmasını gerektiğini önermiştir[662]. Burada temel dayanak ise kuzey vomitoriumun kemeri-

657 Tiyatro'nun evrelerine dair tartışmalar için bk. 6. Değerlendirme ve Sonuç.

658 M. Spanu, hem ima caveada hem de summa caveada oturma basamaklarına dikkati çekecek bir ayrım tespit edilemediğini ifade eder. Caveası, yatay plana sahip diğer tiyatrolarda özellikle Helenistik Dönem tiyatroları ile caveanın düzen bakımından çeliştiğini düşünmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareiai,* 90.

659 Yapının kent planlamasında kullanılan insulalara göre kurgulandığı konusunda bk. 2. Bölüm Cavea.

660 6.2.3 Geç Antik Dönem (MS 4-6. yüzyıllar) bölümünde yapılan restitüsyon önerileri tartışılacaktır.

661 Bk. 1. 2. Gezginler ve Modern Araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu.

662 M. Spanu, summa caveadaki oturma basamaklarının korunmuş durumda olan kısımlarında, merkez vomitoriumun tonozunun üzerine altıncı bir sıranın yerleştirilmesi için tonoz üzerine açılan yuvaların beş sıra oturma yerinin varlığını kesin olarak kanıtlandığını ifade etmektedir. Bu sebeple altıncı sırayı son sıra olarak kabul eder. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89.

ne oturan iki sıra basamak ile vomitorium üzerinde diğer basamaklara ait korunmuş basamak yuvaları olmuştur. Ancak bu kısım detaylı incelendiğinde kuzey vomitoriumun sağladığı deliller yedi basamak sırasına sahip olması gerektiğini göstermiştir. Çünkü korunan basamaklar, üzerinde bir diğer basamağın oturacağı düzlem bulunmaktadır ve bu son başmağında kuzey vomitorium ikinci kademedeki kemerine oturmuş olması gereklidir. Bu sayede bu basamağın üzerinde bulunan yürüme sahanlığının da ön kısmı kapatılmış olacak ve bu işlevle arkasında zemini oluşturacak döşeme taşların devam etmesi de sağlanmış olacaktır. Buradan bu kısmın cryptaenin tonozunun desteklemesi sebebiyle bu bölümün geniş olduğu anlaşılır. Bu sahanlık genişliğini M. Spanu, grafik restitüsyonunda kuzey vomitorium kemerinin Geç Antik Dönem'de kesilen kısmında bitirmiştir. Bu da 2,42m'lik bir yürüme düzlemini göstermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken kısım ise cryptae koridoru ile caveanın çapıdır. Buradan bu iki unsur birleştirildiğinde arka analemma duvarının oturacağı kısma kadar 4,55m'lik bir düzlemin varlığı ortaya çıkmaktadır[663]. Buradan M. Spanu tarafından yapılan temel tasarım konseptine dair görüşlerin var olan kanıtlarla uyuşmadığı ve ölçüsel olarak farklı olduğunu görülmüştür. Böylelikle summa caveanın altı sıra değil yedi sıradan oluşan ve geniş bir yürüme sahanlığına bağlanan bir kurgusu olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra M. Spanu bu yürüme sahanlığının kesintisiz olarak devam ettiğini önermektedir[664]. Yapılan kazılar, bu yürüme sahanlıklarına direkt cryptaelaerden merdivenlerle geçişi sağlanan ikincil çıkışların varlığını da ortaya koymuştur. Buradan summa caveanın hemen üstünde praecintioya çıkmaksızın doğu ve batı uçlardan yürüme sahanlığına erişim sağlanacak bir çıkışın varlığı söz konusudur. M. Spanu'nun yapının kent dokusuna bağlanma kısmında düzensiz yürüme düzlemleri bulunan Tiyatrolar örnek verilerek getirdiği görüş[665], Diocaesarea Tiyatrosu'nda yapının içinden bir cryptae koridoru ile çözülmüştür. Bu sayede hem statik sorunlar hem de dolaşım sorunlarına etkili bir çözüm getirildiği anlaşılmaktadır.

Ima caveanın hemen üzerinde yer alan biselliumlar ise M. Spanu'nun sade oldukları önerisinin yanında bir takım plastik bezeme öğeleri tespit edilmesi nedeniyle yeni veriler sunmuştur. Biselliumların, özellikle scalaria için açık bırakılan kısımlarında sağ ve sola yerleştirilen biselliumların hemen alt köşelerinde bir aslan ayağı ve dirsekliklerinde de yatar şekilde büyük olasılıkla dişi bir aslan olduğunu saptanmıştır. Bunlara dair kanıtlar ise *in situ* yerinde duran bir adet biselliumla; kazılar sonrasında açığa çıkarılan sadece aslan ayağının korunduğu kırılmış bir diğer biselliumda tespit edilmiştir. Bu sebeple Yunan ve Roma İmparatorluk tiyatrolarında cavea'da süsleme öğesi olarak kullanılan aslan temalı plastik motiflerin Diocaesarea Tiyatrosu'nda biselliumların geçiş yerleriyle sınırlı kalarak kullanıldığını grafik restitüsyonun da önermek mümkündür.

Biselliumlar tarafından sınırlanan prcaenintio ise balteusunun alt çıkıntısından biselliumlara

663 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 90.
664 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89.
665 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89.

kadar 1,20m genişliğe sahiptir[666]. Bu durumda M. Spanu'nun vurguladığı gibi iki kişinin hem ima cavea hem de summa caveadaki oturma basamaklarına erişimi için uygun bir aralık yaratılmıştır[667]. Biselliumların batı ve doğu vomitoriumlara kadar sınırladığı bu alan scalaria geçişi sağladığı gibi özellikle doğu ve batı vomtiorumdan çıkan kalabalık grupların birikmesine imkan sağlamaktadır. Burada dolaşımı kolaylaştırmak için korkuluklar eklendiğine dair izler bulunmaktadır. Söz konusu korkuluklar M. Spanu tarafında da tespit edilmiş, ancak başlangıç noktaları farklı olarak vomitoriumların kuzey toichobat kısmından başlatılmıştır. Esasında izler takip edildiğinde bu kısımlarda biselliumların, güney toichobat kısmına kadar devam ettiği ve oturması gereken düzlemin burada köşe yaparak sınırlandığı görülmektedir. Bu sebeple korkulukların bu sınırlanan alandan başlayarak analemmanın korkuluk duvarına kadar gittiğini ifade edebiliriz. Söz konusu korkulukların, ahşaptan yapılmış olması gerektiğini düşünüyoruz[668]. Yüksekliklerinin ise biselliumlardan 5cm daha yüksekte olacak şekilde 1.05m olmasını beklemek gerekir. Böylelikle restitüsyonda 10m uzunluğunda ahşap bir korkuluk hattının eklemeyi uygun gördük.

Söz konusu korkulukların Tiyatro'nun diğer kısımlarında da yer alması beklenmelidir. M. Spanu tarafından hem vomitorium kemerlerinin hem de aditusların kemerlerinin üzerinde yer alması gerektiği önerilmiştir. Vomitoriumların üzerinde korkulukların olması önerisi akla yatkın olabilir. Ancak kemerin üzerindeki basamaklara bakılıdığında bu korkulukların oturduğuna dair dair izlerin korunmadığı görülmüştür. Bu sebeple yapının diğer korkuluklarının sadece adituslar üzerinde olması gerektiği bu çalışmadaki restitüsyonda önerilmiştir. Görüş açısı düşünerek göz önüne alınarak bunların 50cm'lik daha kısa ve sadece sınırlayıcı korkuluklar oldukları düşünülmelidir.

Praecinctio ile summa cavea arasındaki bağlantıda ise praecinctio balteusunun kendisi içinde kesilerek yapılmış duvara paralel merdivenler bulunmaktadır. Bunlar, iyi derece korunmuştur. Rahat bir çıkış sağlamak için ihtiyaç duyulan beş basmaktan oluşan bu merdivenler vomitoriumların her iki yanına koyulması, orkhestranın balteusu ile bir kontrast oluşturmasının yanında vomitoriumlardan çıkan kişileri kolaylıkla summa cavea'ya çıkarmak ve mümkün olan en tasarruflu şekilde alan kullanımı için tasarlanmış olmalıdır[669].

666 Söz konusu genişlik M. Spanu tarafından 1.03m olarak ölçülmüştür. Bu sebeple farklılık göstermektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89.

667 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89.

668 Bu korkulukların taştan yapılmış örnekleri de vardır. Palmyra Tiyatrosu orkhestrasındaki örnekler için bk. Jean-Pascal Fourdrin, "Le Front De Scene Du Theatre De Palmyre", içinde *Fronts De Scene et Lineuz De Culte Dans Le Theatre.* Ed. Jean-Charles Moretti, (Paris: Travaux De La Maison De L'orient. 2009), 189-233; Timgad Tiyatrosu Sear, *Roman Theaters,* Fig. 82.

669 M. Spanu'ya göre benzer kurgular Alinda, Kaunos ve Letoon'daki Helenistik Dönem Tiyatroları'nda ve Myra, Perge ve Sagalassos'da bulunmaktadır. Aynı zamanda kendisi balteusun devamı niteliğindeki bu merdivenlerin, anıtın boyutu ve ayrıntılara gösterilen özen ile ilgili olarak değişik tasarımlar gösterebileceğini ifade eder. Patara, Aspendos Tiyatrolarını bu duruma örnek göstermektedir. Bu merdivenlerin temel tasarımdaki amacın tiyatroların ne kadar anıtsal olursa olsun ima caveayı, summa caveaya bağlayan bölümlerin mümkün mertebe olan azami inşa anlayışı ile şekillendiğini ifade etmektedir. Buradaki anlayışın ise cavea'nın genel tek biçimliliğini kesintiye uğratmaktan kaçınmak; antik mimarların yapının inşasındaki malzemeden tasarruf yapma

Caveanın dolaşımını sağlayan scalariaların ise yukarıda detaylı özelliklerinden bahsedilmiştir. Diocaserea Tiyatrosu'nda scalarialar orkhestradan başlayarak summa caveanın son basamağına kadar aynı aksı izlerler.

Bu sebeple her scalarianın 18m uzunluğa ve dikey açıda 11,76m yüksekliğe sahip olduğunu saptadık[670]. Bunların ise bütün cuneuslarda aynı aksı ve ölçüleri izlediğini kabul ediyoruz.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun oturma basamaklarının iç kısımdan analemma duvarının yüksek olması sebebiyle cavea ile aynı eğimi takip eden korkuluklarla sınırlanması gerekmektedir. Bugün korkulukların hiç izine rastlamamıza karşın caveadaki izleyicileri dış cepheden ayıran ve düşmekten koruyan bu korkuluk duvarı için I. ve VII. Cuneus'da korunmuş duvar kalınlığının ölçüsüne göre hareket edilmiştir. Buradan bu korkuluk duvarının 1,00m kalınlığa sahip olduğunu saptadık. Cavea açısına göre devam ettiğini önerdik[671]. Bu duvarın yapıdaki diğer öğeleri düşündüğümüzde 90cm yükseklikte olması gerekmektedir. Grafik restitüsyonunda ise bu korkuluklar, aditusun hemen önünde cavea duvarından başlayarak praecinctio düzleminde düzleşecek şekilde devam ettirildiğini ön gördük ve caveanın hemen arkasında analemma duvarında yürüme sahanlığını sınırlandıracak şekilde sonlandırmayı uygun bulduk.Tiyatro'nun vomitoriumları ise caveanın mimarisi için sıra dışı kemer inşa tekniğine sahip olması sebebiyle diğer Tiyatro yapılarından aşina olunan tonoz oluşturan kemer karakterini taşımazlar. Kuzey vomitorium kemerinin iyi korunmuş olması sebebiyle yapılan restitüsyonda Tiyatro'daki üç vomitorium kemeri için aynı kurguyu kabul etmeyi uygun gördük. Vomitoriumların kemerleri praecinctionun balteusundan 2,22m geriden başlatılmışlardır[672].

Vomitoriumların bağlandığı cryptae ise vomtiroumlardan nispeten daha dar bir boyutta tasarlanmıştır. Batı vomitorium bu konuda önemli deliller sunmaktadır. Batı vomitoriumdan geçilen kısımda cryptae, dar bir koridor olarak hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır. 1,85m genişliğe sahip olduğu korunan kısımları üzerinden yapılan ölçümlerle anlaşılmıştır. Caryptaenin kemerinin ise korunan kısımlardan hareket edilerek tamamlandığında, kemerin 2.55m yüksekliğe sahip olması gerektiği saptanmıştır. Bu durum cryptaenin vomitoriuma göre daha yüksekte kalan bir zemininin olduğunu gösterir. Ancak bugün bu zemine nasıl geçildiğine dair bir iz kalmamıştır ve alan bir devşirme duvarlarla sınırlanmıştır. Bu sebeple, büyük olasılıkla burada merdivenli bir geçiş olması gereklidir. Vomitorium kemerinin cr-

gerekliğinden kaynaklanmakta olduğunu ifade etmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia.* 90. Bizde bu konuda kendisine katılıyoruz.

670 M. Spanu'da aynı şekilde saptamalar yapmıştır. Ancak V. cuneusdaki en yüksek sıranın ve dolayısıyla en uzun olanın 13 m'den daha kısa olduğu düşünmektedir. Spanu *The Theater of Diokaisareia,* 90. Biz hepsinin aynı olduğu düşüncesindeyiz.

671 Bu korkululara örnek olarak Küçük Asya'da Selge, Aspendos, Rhodiapolis, Aizonoi, Alinda, Arycanda, Assos, Halicarnassus, Letoon'da; Syria'da ve Paleistina'da Philadelphia, Bostra, Gabala, Caesarea Maritima, gibi Tiyatrolarda görülen düzende cavea açısını takip edecek şekilde duvar kalıntıları bulunmaktadır. Bu tiyatroların büyük ya da küçük fark etmeksizin standart bir tasarım izledikleri açıktır.

672 Her üç vomitoriumun simetrik bir yapıdadırlar. Ölçümsel olarak cm'lik genişliklerde farklılıklar gözlemlenmiş olmasına karşın yapıda olası statik problemler ve kaymalar göz önüne alınarak aynı ölçüde aynı ölçüde oldukları kabul edilmiştir.

yptaeye bağlanan kısmı sadece batı vomitoriumda korunmuştur. Söz konusu, bağlantı noktasında kemerin direkt cryptae kemerine bağlandığı görülmektedir. Buradan vomitorium kemerinin en üst kısmının ölçüsünün cryptaenin de en üst kısmın ölçü seviyesinde olduğunu saptanmıştır. Bu düzen, cryptaenin nispeten M. Spanu'nun dolaşım için praecinctio'da ön gördüğü[673] genişliğe uygun bir ölçüde olduğunu göstermekle beraber 2 ya da 3 kişinin rahatlıkla dolaşım sağlayacağı bir genişliğe sahip olduğunu da göstermektedir. Cryptaenin kuzey vomitoriumda birleştiği kısımda ise cryptaenin geçtiği kısımla birleşmesi için devam eden ikinci kademedeki düz kemerinin bir kademe daha yükseltilerek devam etmesini gerektiği ortaya çıkmıştır. Burada 1.45m'lik bir uzunlukta üçüncü bir kemerin olması gerektiğini düşüyoruz. Bu duruma yol açan ise caveanın çapına paralel giden cryptae koridorunun kılavuz noktalarına göre buradan geçmesidir. Böylelikle kuzey vomitoriumun cryptae bağlanan kısmı kemerde sonlanıp doğrudan Sütunlu Caddeye açılan Tiyatro'nun arka kapısına bağlanıyor olmalıydı.

4.2.1.2 Orkhestra (Plan XIV-XV)

Orkhestra balteusunun yüksekliği 1.35m ölçülmüştür[674] ve praecinctio balteusundan 24cm kısa yapıldığını görülmüştür. Praecintio balteusunda olduğu gibi orkhestranın alt üst çıkıntıları batı kısımda işlenmemiş ve doğu kısımda işlenmiştir. Ancak burada alt üst çıkıntıların profillerinin korunması sebebiyle grafik restitüsyonda her kısımda profillerin işlenmiş olduğu öngörülmüştür. Orkhestranın merkezinde yer alan dikdörtgen çıkıntılı kısmın, baş köşe tribünü eklenmeden önce üzerinde tespit edilen dübel delikleri dolayısıyla mermer kaplı olduğunu düşünüyoruz. Aynı zamanda balteusun kenarındaki döşeme taşlarında da eşit aralıklarla yapılmış dübel deliklerinin varlığı söz konusudur. Bu durumda bu kısımların da mermer kaplı olması gereklidir. Nitekim, Orkhestranın zemininde kılavuz çizgileri ile tespit ettiğimiz döşemeye ait ip uçları bu kısmın mermerle kaplı olduğuna işaret eder. Bu sebeple grafik restitüsyonunda bu kısım mermer kaplı olarak gösterilmiş, çıkıntı ise orijinal haline dair bir veri barındırmadığı için korunduğu hali ile işlenmiştir.

4.2.1.3. Aditus (Plan XV-XVII)

Aditusların restitüsyon önerileri için yeterli kanıt bulunmaktadır ve saptanan tasarım özelliklerinin hepsi her iki aditus için geçerlidir. Grafik restitüsyonuna da bu şekilde işlenmiştir. Aditusların analemmata üzerinde olan dış girişlerini oluşturan kapılar düz lentolara sahiptir. Bu lentolar üzerinde hafifletme kemerine sahip olduğu görülmüştür[675].

Aditus dış kapısının eşiği aynı zamanda Tiyatro'nun temelinin subasman kısmını da oluşturur. Kapı 2.75x1.35m ölçülerindedir. Doğuda bulunan aditusun girişinin kapatılmasına karşın kapısının aynı ölçüde olduğu kabul edilmiştir. Dış girişlerin üzerindeki lentolar bugün çözünmüş olsa da iki fascia

673 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 90.

674 M. Spanu tarafından 1993 yılı çalışmalarında orkhestra kazılan bölüm ölçülerek orkhestra basltusunun 1.30m yükseklikte olduğu ölçülmüştür. Spanu, *The Theater of Diokaisareia.*, 98.

675 M. Spanu'nun önerisinde burada kemerli giriş önerilmektedir, bk. Spanu, *The Theater of Diokaisareia.*, 93.

bir taçtan oluşan profilli bir yüzeye sahiptir. Kapılardan dikdörtgen bir hole geçilir. Hol, 4.42x2.30m ölçülerindedir. Zemininde kireçtaşı döşeme korunmuştur. Bu holün üzerinin kemerle kapatıldığı doğu aditusun içinde yapılan incelemelerde saptanmıştır. Bu sebeple her iki aditusta da tıpkı vomitoriumlardaki gibi kademeli bir kemer kurgusunun olduğu söylenebilir. Aditusların scaenae fronsa geçilen kısmı ise kemerlidir. Bu kemere ait izler hem batı hem de doğu vomitoriumda korunmuştur kemer ayaklarının oturduğu sövelerin, kapı lentosundaki profillerle aynı olduğu saptanmıştır. Bu profiller kemerin kendisinde de devam ettirilmiştir ve grafik restitüsyonuna da bu şekilde işlenmiştir. Kemer tam daire olmayan basık yapıdadır. Burada dikkat çekilmesi gereken durum ise kemer taşlarının alışılanın aksine sıra dışı bir form izlemeleridir. Bu alışılmadık tasarım elverişli bir statik durum sağlamasından dolayı kullanılmış olmalıdır. Kemerlere ait izler, batı vomitoriumda sağ söve kısmında doğu vomitoriumda ise sol söve kısmında korunmuştur. Aynı zamanda batı vomitoriumda kapının orijinal taşlarını oluşturan iki sıra taş korunmuştur. Batı aditusdaki kemer ve kapı sövesinin korunan kısımları takip edilerek 1,81m genişlikte bir geçit hattının olduğu saptanmıştır. Kapının ise 2,58m yükseklikte bir kemerli bir geçide sahip olduğu saptanmıştır.

4.2.1.4 Analemmata (Plan XVII)

Analemma duvarları yapının doğu ve batı kanatlarında korunmuş olmasına karşın, caveayı çevreleyen kısımlarda orijinal yapısına ait hiç bölümü korunmamıştır ve bu bölümlerde büyük değişiklere uğratılmıştır. Bu sebeple grafik restitüsyonunda yapının korunmuş kısımlarına göre tamamlama önerileri getirilmiştir. Batı analemma duvarında dört adet payanda bulunmaktadır. Bu payandaların hepsi 1m genişliktedir. Yukarıda da tartışıldığı gibi payandaların arası farklı ölçülere sahiptir. Bunun statik çözümler getirmek amacıyla yapıldığını belirtmiştik. Bu sebeple aynı aralıklar grafik restitüsyonda da izlenmiş ve yüksekliklerine dair öneriler getirilmiştir. Duvarın praecinctioda 90cm yüksekliğe sahip olduğunu önerdiğimiz korkuluklara sınırlandırılması uygun görülmüştür. Bu sayede her bir payandanın yüksekliğini hesaplama olanağı doğmuştur. Batıda yer alan 1. payandanın, 7.76m, 2. payandanın 10m, 3. payandanın 11,90m 4. payandanın ise analemma duvarı ile birlikte 14.74m olduğu hesaplanmıştır. Böylelikle, Tiyatro'nun dış cepheden 14m'lik bir yüksekliğe sahip payandalı bir cepheye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Doğuda ise batıdaki gibi korkuluklara dayalı bir tamamla yoluna gidilmiştir ancak burada payanlarının üç adet olması ve ikisinin ana kayaya oturması sebebiyle, dördüncü bir payanda olmaması gerektiği önerilmiştir. Yapılan tamamlamalarda 1. payandanın 7. 83m, 2. payandanın 10,34m 3. payandanın 10,53, m olduğunu hesaplanmıştır. Köşe kısım ise düz bir duvar olarak korunduğundan[676] tamamlanmıştır. Burada 11,74m'lik bir yükseklikte analemma duvarının sonlandığını ifade edebiliriz.

Cavea'nın çevresinde bulunması gereken analemma duvarına dair sadece batı cephede bir bölüm korunmuştur. Korunan duvarların kalındığı 1,00m civarındadır ve 50cm uzunluğunda bloklardan

676 Burada tespit ettiğimiz teta taşçı işareti bu durumu kanıtlamaktadır. 5.4. Taşçı İşaretleri.

oluşur. Geri kalan kısımda ise bugün nereyse hiç iz kalmamıştır. Bu şekilde kalınlığa sahip bir duvar kendisini taşıyacak statiğe de sahip görünmektedir. Bu sebeple, çevre analemma duvarlarının sahne binasının yüksekliğine denk bir hatta bitirilmiş olması gerektiğini öneriyoruz. Buradan summa caveanın ardından yürüme sahanlığından yükselen 3m'lik bir duvar yüksekliği ortaya çıkmaktadır. Grafik restitüsyonunda da bu şekilde gösterilmiştir. Çevre analemma duvarının bu şekilde yüksek olması Diocaesarea Tiyatrosu'na ait bir özellik değildir. Örneğin Syria'da Philadelphia kentindeki Büyük Tiyatro'da bu şekilde bir arka duvarın varlığı söz konusudur[677].

4.2.2. Tiyatro'nun 3. Evresinde Cavea, Orkhestra ve Analemmata (MS 4-6. yüzyıllar)

4.2.2.1. Cavea (Plan XVIII-XIX-XXIV)

M. Spanu caveanın yapının kullanımı sırasında herhangi bir büyük restorasyon geçirmediğini ifade etmektedir[678]. Bu konuda kendisine katılıyoruz. Ancak Geç Antik Döne'me ait 3. evrede bazı değişikliklerin olduğu görülür. M. Spanu bu süreçte yapılan değişikler ve eklemelerde batı vomitoriumun önünde yer alan orta praecinctio döşemesinin değiştiğini ve baş köşe tribünün eklediği düşünmektedir[679]. Gerçekleştirdiğimiz çalışmalarda, bu dönemde çok daha fazla değişikliğin olduğunu tespit ettik. Bunlar:

• Summa caveanın, kuzey vomitorium kısmında daraltılarak yürüme sahanlığı iptal edilmiş, devşirme taşlardan yeni bir istinat duvarı inşa edilmiş ve cryptaenin kuzey kısmında büyük bölüm kaldırılmıştır.

• Kuzey vomitoruma yeni bir kapı eklenmiş ve iç kısmında belli yerlerde tamir yapılarak merdiven döşemesi yenilenmiştir.

• Tiyatro'nun doğu kısmında V. ve VI. cuneus hizasına yapılan istinat duvarının sınırladığı alana olasılıkla farklı amaçlara yönelik yeni sivil mekanlar inşa edilmiştir.

• Doğu vomitorium ilk etapta yeniden bir kapı eklenerek kullanılmış ve bağlandığı cryptae koridoru iptal edilmiştir VII. cuneusa ek bir destek duvarı yapılmış ve bu alanda Tiyatro'nun hemen yanında bulunan olası hamamla ilişki bir atık su kanalı yapılmıştır. Cryptae duvarının arasına yeni bir istinat duvarı yapılarak bu alanın kullanımı sonlandırılmıştır.

• Batı vomitoriumda iç kısımda ek olarak kalitesiz duvarlarla yeni bir bölme oluşturulmuş ve geçiş bu duvarlara eklenen kapılarla sağlanmıştır.

• I. Cuneus'un aditus üzerinde bulunan kemer oturma basamakları ile yıkılmış ve bu bölüm daha basit bir çatı ile kapatılmıştır.

677 Antonio Almagro, "The Survey of The Roman. Monuments of Amman by Italian Mission 1930", *Annual of Department Of Antiquities Of Jordan,* 27 (1983): 87-89.Fig. 12-13; Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 82-85 Fig 121; Sear, *Roman Theaters,* 315.
678 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 18.
679 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 92 vd.

• Batı aditusun ima caveadaki I. cuneusun alt kısmında yeniden kurgulanmış ve doğu aditus statik sebeplerle tamamen kapatılarak iptal edilmiştir.

• Ima caveada bazı basamakların profilleri özensiz tıraşlanarak taç kısımlarına toponymuslar yazılmıştır.

• Baş köşe tribünü için devşirme taşlar kullanılıp, IV. cuneusun basamakları kesilerek yapılmış ve önüne yeni iki sütunla caveaya eklenmiştir.

• Baş köşe tribünü ile birlikte Tiyatro'nun belli bölümlerine izleyiciler için kurulduğu önerilen modüler çadırlar için farklı boyutlarda delikler ve kurt ağzı yuvaları açılmıştır

• Biselliumların batı bölümü kullanımdan kalkmış ve taşları kuzeydeki istinat duvarında devşirme olarak kullanılmışlardır.

Yukarıda sayılan maddelerde Tiyatro'nun Geç Antik Dönem'de geçirdiği değişiklerin özeti bulunmaktadır. Bu sebeple bu değişiklerin yapıldığını tespit ettiğimiz dönem olan 3. evre için de uygun bir restitüsyon önerisi yapmayı da bir gereklilik olarak gördük. Bunun yanında M. Spanu tarafından bir velum sisteminin parçası olarak önerilen caveada açılmış yuvaların ise[680] bir velum sitemine değil, daha modüler bir çadır kurgusuna hizmet ettiği tespit edilmiştir. Bu sebeple burada velum sistemine dair herhangi bir öneri getirilmemiştir.

Bu evrede summa caveanın ilk etapta en azından doğu batı kısımlarla birlikte korunduğunu görüyoruz. Buradaki temel değişim istinat duvarı ile daraltılan cavea çevresindeki analemma duvarıdır. Cryptaenin olduğu kısımdadır. Burada, Sütunlu Cadde ile arda bir sınır oluşturmak için yüksek bir duvar olması gerektiği beklenmelidir. Sadece doğuda eklenen yeni mekanların olduğu kısımda duvarlar kaldırılmıştır. Yapılan değişikler istinat duvarının yeni sınırladığı alanda kuzey vomitoriumu en çok kullanılan kısımlardan biri haline getirmiş olmalıdır. Bu sebeple de kuzey vomitorumda bu kısmı sağlamlaştırmak için tahrip olan kısımların tamir edildiğini ve yeni düzenleme getirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim, kuzey vomitoriumun iç kısmında tespit ettiğimiz tamir izleri ve kemerin dış kısmında yapılan kapı için açılmış yuva ve Sütunlu Cadde'den Tiyatro'ya girişi sağlayan merdivenlerin varlığı görülür. İşçiliklerin Tiyatro'nun genelinde görülen işçiliklere göre özensiz olması ve taşların kalın tarakla tıraşlanmış devşirme malzemeden oluşması, bu dönemde eklendiklerine önemli kanıtlardır. Vomitoriumların her üçünün bu evrede belli bir süre kullanımda kaldığı iç kısımlarındaki tamir ve ekleme izlerinden anlaşılabilir. Ancak doğu vomitorium olasılıkla doğu aditusun kapatıldığı süreçle birlikte iptal edilmiş olmalıdır. Doğu vomitoriumda devşirme bir taştan eşik yapılmış olması bu kısmın bir kapı ile sınırlandığını göstermektedir. Batı vomitoriumda ise iç kısımda ek duvarların yapılması dolayısıyla daha dar kapıların eklendiği görülmektedir. Praecinctionun üzerinde ise bu dönemde batı vomitorium kısmında yeniden yapılan döşeme taşları dışında bir değişiklik yapılmamıştır. Burada bulunan biselli-

680 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 95-97.

umlar ise vomitoriumlarla aynı süreç boyunca kullanımda kalmış, yapının büyük ihtimalle kuzeydeki istinat duvarına taş ihtiyacından dolayı birkaçı alınarak devşirme taş olarak kullanılmış kalanı ise orijinal yerlerinde korunmuş olmalıdır. Bugün kayıp olan kısımlardaki biselliumların ise Yörüklerin Tiyatro'nun üst kısmına yerleştiği dönemde tahrip edilerek yapının çevresine dağıtıldığı ve yeni inşa edilen evlerde devşirme taş olarak kullanıldığı düşünüyoruz.

Ima cavea'da I. cuneusun yıkılmasından sonra yapının bu kısmı için herhangi bir tamir ya da restorasyonun tercih edilmediği tespit edilmiştir. Bu bölümü taşıyan kemerden vazgeçildiği ve yeni bir kurgu yapılarak bu alanın basit bir çatıyla kapatıldığı anlaşılmıştır. Batı aditusun holünün merkezine eklenen bir kemer ve orkhestra bölümüne geçişi sağlamak için eklenen daha küçük bir kemerli kapı eklenmştir. Bu kemerli kapının kemeri üzerinde bulunan ince bloklar, hatıl yuvalarına sahiptir. Söz konusu hatıl yuvalarından anlaşıldığı üzere hafif eğimli ahşaptan yapılmış bir çatı oluşturulmuştur. Bu sebeple burada grafik restitüsyonunda eğimli bir basit bir çatı sisteminin varlığını önerilmiştir[681].

IV. cuneusda ise baş köşe tribününün yapılması dikkat çeken önemli değişiklerden biridir. Oturma basamaklarının kesilerek devşirme blokların eklenmesi yoluyla yapıldığı anlaşılan bu baş köşe tribünü kaba işçiliğe sahiptir. Ayrıca, ekseninin caveanınkinden büyük ölçüde farklılaşması ve caveanın eksinin merkezi dışında doğuya doğru yerleştirilmesi, Geç Antik Dönem eklemesi olduğunu gösterir.

Baş köşe tribününe orkhestradan çıkıntı yapan kısma konulan farklı ölçülerdeki devşirme beş basamakla çıkış sağlandığı görülmüştür. Devşirme taşlardan kesilerek daha ince yapılmış 6 basamak ile de baş köşe tribünün olduğu kısma kadar merdivenler devam ettirilmiştir. Bu kısımda açılan alanın her iki yanında detaylandırılmamış dört yapraklı korinth başlıklarına ait sahip iki adet sütunun yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sütunlar, kaidesizdir ve baş köşe tribünün kısmın her iki yanında bulunan hafif yayvan yuvalara oturmaktadırlar. Sütunların sadece ımus scapus ve sumus scapus kısımları ve başlıkları korunmuştur. Buradan sütunlar için 43cm alt çapa sahip oldukları için 2,50mlik bir sütun tamamlanması yapılmıştır. Üzerlerine gelen başlıklar ise 48cm'dir buradan 2,98m'lik bir sütun yüksekliğinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Grafik restitüsyonunda da bu şekilde gösterilmiştir.

4.2.1.2. Orkhestra (Plan XXI-XXII)

Orkhestra'da bu dönemde büyük bir değişiklik yoktur ve yapısını büyük ölçüde korumuştur sadece baş köşe tribünü için merkezine merdiven eklemesi yapılarak diğer dört çıkışla birlikte cavea'ya beşinci bir çıkış oluşturulmuştur.

4.2.1.3 Aditus (Plan XXII)

Bu evrede adituslarda değişikliklere gidilmiştir. Özellikle batı aditusda I. cuneusun yıkılması ve

681 Bu bölümdeki detaylar esasında aditus bölümüne de aittir. Aşağıda aditus bölümüde de yapılan değişikler tartışılmıştır. Bk. **3. Bölüm Cavea Mimari Kanıtlar ve Tanım.**

kemerin ortadan kalmasının ardından iç kesimde ve scaenae fronsa açılan kısımda değişikliklerin varlığı söz konusudur. Doğu aditus ise tamamıyla iptal edilmiş ve girişleri duvarlarla kapatılmıştır. Adistusların orkhestraya geçiş sağlanan kısımlarına devşirme taşlarla yükseltilerek ve doldurularak yeni zemin döşemeleri eklenmiştir.

Batı aditusun iç kısmında merkeze yapılan kemerin korunan kısımlarından çapı tamamlanarak 1,34m'lik bir yüksekliğe sahip olduğu saptanmıştır. Batı aditusun scaenae fronsa açılan kapısı ise temel yapısını korumuştur ve merkezdeki kemerle aynı yükseklikte olduğu tespit edilmiştir. Buradan üzerlerine yatay açılı bir çatının oturtulduğu ve bu çatıya ait hatıl yuvalarının bulunduğu blokların scaenae fronsa açılan kapı üzerinde korunması sebebiyle destekleyici bir yapı ile bu alanın kapatıldığı grafik restitüsyonunda gösterilmiştir. Aditusların sahne binasına geçiş kısımlarında ise pulpitum ile birlikte yapılan bir yükseltilmeye paralel olarak kapını eşiğine 50cm'lik büyük bloklar eklendiği görülür. Böylece batı portae hospitalesin ve versuraenin ön kısmı bu yeni yükseltilen seviye ile birlikte ahşap hatıl yuvaları açılarak ahşap bir zeminle kapatılmıştır. Bu kısımdan orkhestraya 5 basamaktan oluşan büyük devşirme bloklardan bir merdiven eklenmiştir. Bu sayede bu merdivenden hem yeni aditus kapısına geçiş hem de pulpituma çıkış sağlandığı anlaşılmaktadır. Doğu kısımda ise aditusun tamamı ile iptal edilmesi[682] ile versuraelerin lentoları devşirilerek zemin yükseltilmesi yapılmıştır. Versurae lentolarının parçalarından biri frons pulpiti duvarına yaslandırılarak küçük taşlardan yapılmış 6 basamaklı bir merdivenin sınırını oluşturulmuştur. Yükseltilen alan tıpkı batıdaki gibi ahşap bir konstrüksiyonla kapatılmıştır. Daha sonraki süreçte ise iç kısmında versuraelere ait lento parçaları atılarak bu kısımda olasılıkla versuraenin kapatılması ardından doldurulmuştur.

4.2.1.4. Analemmata (Plan XXIII)

Analemma duvarlarında çeşitli değişikler gerçekleştirilmiştir. Bunların ilki cavea çevresindeki analemma duvarında yapılan değişiklerdir. Diğeri ise yapının doğu ve batı kanadındaki analemma duvarına ek olarak eklenen bazı modüler düzemlerdir. Bununla birlikte doğu kanatta kanalların eklenmesi ile buranın ön kısmındaki alanın kullanımdan kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple grafik restitüsyonunda cavea çevresindeki analemma duvarının yarı kısmında korunduğu önerilmiştir. Batı kanatta analemma duvarında sadece aditus üzerinde yıkılmayla birlikte değişiklik gerçekleştiği tespit edilmiş ve grafik restitüsyonuna eklenmiştir.

4. 3. Sahne Binası

Tiyatro'nun sahne binasının restitüsyon çalışması anatsylosis sonuçlarına dayandırılmıştır. Bu sebeple sahne binasının anastylosis bölümünde tasarımını bir araya getiren mimari elemanların nasıl birleştirildiği ve cephe tasarımının nasıl olduğu ortaya koyulmuştur. Tiyatro'nun sahne binasının anasty-

682 Aynı uygulama Olba Tiyatrosu'nda da vardır. Erten ve Kaplan, "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", Levha 3-4.

losisi'nde 12,63m'lik yüksekliği hesaplanan columnatio cephesinin iyi derece korunduğu görülmüştür. Öte yandan columnatio cephesinin kendisinde bulunan eksikler ile sahne binasının diğer bölümleri olan frons pulpiti, pulpitum, versuraelerin birtakım eklemeler ve değişiklikler geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple cavea'da olduğu gibi sahne binasında da evreli bir restitüsyon çalışmasıyla bu bölümlerle ilgili öneriler getirilmiştir. Diğer yandan sahne binasının zengin bezemeli sütun cephesi ise inşa edildiği hali ile korunmaya devam etmiştir. Sahne binasının restitüsyonu için sahne binasının columnatiosu ile birlikte diğer bölümleri önem taşıdığından ayrı ayrı olarak geçirdiği evreler içinde değerlendirilmişlerdir.

4.3.1. Anastylosis (Plan VII-X)

Kazılarla, sahne binasının neredeyse bütünün kuzey yönünde yıkılarak orkhestra ve scaenae frons içinde yıkıldıkları halleri ile ortaya çıkarılmışlardır. Buradan sahne binasını oluşturan tüm parçaların yıkılma yönleri tespit edilerek ve ortaya çıkan parçalar ise birleştirilerek sahne binası ayakta olduğu süreçteki cephe tasarımı ve mimari blokların orijinal yerleri tespit edilebilmiştir. Bu sayede anastylosisi yapılmıştır.

Sahne binasının podiumu üzerinde 12 sütunun taşıdığı iki katlı bir columnatio cephesi olduğu görülmektedir. Yapılan incelemelerde iki katlı alınlıklı bir cephe tasarımı olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda, postscaenium duvarı da cephe ile birlikte aynı şekilde kuzeye doğru postscaeneium içine yıkılarak büyük ölçüde günümüze kadar koruna gelmiştir. Sahne binasının yakılma açıları esas olarak cephedeki zengin bezemeli mimari blokların yerlerin tespiti açısından önem taşımaktadır. Bu sayede sahne binasının nasıl yıkıldığına dair tespitler de yapılabilmiştir.

2017 kazılarında ortaya çıkarılan columnatioya ait mimari bloklarının cephede nasıl konumlandıklarına dair önemli kanıtları sütunların yıkılma açıları oluşturur. Sütunlar, cepheden ayrılmalar gerçekleştirerek sadece kuzeye doğru değil, doğu, kuzey ve batı yönlü olarak da yapıdan ayrılarak taşıdıkları entablatür ile birlikte yıkılmıştır. Bu sebeple, sahne binası podiumunun önünde yıkılan sütunların doğrultularını saptamak yapının anastylosisi için önem taşımaktadır. Podium'un doğu köşesinde bulunan columnatio cephesindeki sütunlar, doğu aditusun önüne, podiumun doğu niş kısmı ise kuzey doğu yönlü olarak orkhestra pulpitum üzerinde yıkılmışlardır. Yapının merkez kısmı ise buradan koparak neredeyse yön sapmaksızın orkhestranın merkezine yıkılmıştır. Aynı şekilde cephenin batı taraftaki sahne binası nişinin columantio cephesini oluşturan sütunlar ve entablatürü ise kuzey batı yönlü yıkılmış ve bir bölümü pulpitum ve aditusun önüne yıkılarak burada koruna gelmişlerdir. Bu tespitler üzerinden yıkılan bütün columnatio cephesinin %85 oranında korunduğu tespit edilmiştir.

Columnatio cephesinin, 29m genişlikte bir podiuma oturduğu görülmektedir. Ancak bugün görünen podium esasında ham halini yansıtmaktadır. Çeşitli kısımlarında çözünmeler ve tahripler sonucu

eksik ve hasarlı blok taşlar bulunmaktadır. Ancak podium genel olarak formu ve planına dair her veriye sahiptir. Podiumun alt kenarında 15cm'lik çıkıntılar bulunmaktadır. Bunların üzerinde tespit edilen çok az kısımda korunmuş mermer süpürgelikler, bu kısımların podium üzerinde bulunan dübel delikleri, podiumun mermer kaplı olduğunu ve bu çıkıntıların da bu mermer kaplamayı taşıdıklarını göstermektedir. Çıkıntıların döşemenin altında kaldığı görülmektedir. Bu bölümden podiumun mermer döşemeli kısmının yapılan ölçümlerle 1m yükseklikte olduğu saptanmıştır. Podiumu ayıran girişler iki adet portae hospitales ve bir valva regia'dan oluşur. Bunlar da sadece podium yüksekliğinde ve eşikleri ile birlikte columnatio duvarına birleşik olarak korunmuşlardır. Podium, doğu ve batı köşelerde kısa dikdörtgen ve portae hospitales ve valva regia arasında ise uzun bir dikdörtgen form oluşturur ve bunların merkezlerine 2,34m'lik genişlikte ve 97cm derinlikte nişler yerleştirilmiştir. Bu sayede simetrik ve basit planlı bir sahne podiumunun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Podiumun üzerinde cepheyi oluşturan elemanların ilki, 1. kata ait 12 adet mermer kaidedir. Mermer kaideler, in situ yerlerinde korunmuşlardır. Bu sebeple anatstylosisin ana kriterlerinden birini oluşturmaktadır. Kaidelerin birkaç adetinin cm olarak ölçü farkı olsa da genel olarak 25cm yükseklikte oldukları ve 50cm üst çapa sahip oldukları görülmektedir. Kaidelerin *in situ* olarak korunması üzerlerine hangi sütunların geldiğini saptamak için önemli bir veri olmuştur. Yapını yıkılma açılarına bakıldığında bu kaidelerin üzerine gelen sütunların yerleri tespit edilebilir. Sütunların hepsi podiumda bulundukları kısımdan podium hizasında pulpitumun olduğu kısma yıkıldığı görülmektedir. Sütunların hepsi mermerdendir ve monolit oldukları anlaşılmaktadır. Ancak hiçbiri tek parça olarak korunmamıştır. Bu sebeple, anastylosis de tespit edilen sütunların kırık parçalarının hepsi birleştirilerek yerleştirilmiştir. Yapılan tamamlamalarda sütunların 11 adetinin korunduğu görülmüştür. Bir araya getirilen sütunların ölçümünde yapının ilk katının sütunlarının 3,50m yüksekliğe sahip olduğu ve alt çaplarının 50cm, üst çaplarının ise 40cm oldukları saptanmıştır. Sütunların üzerine gelen başlıklar ise normal korinth başlıklarıdır. Bunlar 12 adet korunmuştur ve başlıklar da mermerdendir. Başlıklar 50cm yüksekliktedir. Bu alt çapları 38cm olarak ölçülmüştür. Buradan başlıklarında sütunlar kadar tespit edilecek durumda yıkılmış olmasalar da sütunların yakına düştükleri için hangi sütuna geldikleri tespit edilebilmiştir. Sütunlar ise bunlara uyumlu olarak birleşmektedirler. Başlıkların üzerine gelen entablatür ise arşitrav-friz ve korniş bloklarından oluşmaktadır. Söz konusu entablatür, podium planı gözetilerek aynı şekilde izlenen bir formda yapılmıştır. Bu şekli podium planını izleyerek parçalar birbirleri ile birleşerek entablatürü tamamlamaktadırlar. Arşitrav-frizler 61cm, kornişler 43cm olarak standart bir ölçü takip etmektedirler. Podiumun şekline göre arşitrav-frizler, köşe yapan kısımlarda iki yan ve bir cephe arşitrav-frizi (cuneus) ile birleşmektedir. Nişli kısımlarda ise dış köşelerde aynı uygulama bir yan arşitrav-frizle devam ettirilmiş, nişlerin üzerinde ise iç bükey olan üç adet arşitrav-friz birleştirilerek nişin çevresini dönmesi sağlanmıştır. Bu arşitrav-frizlerin yan kısımlarında kullanılan örnekler ile nişli kısımdakilerin hepsi columnatio duvarına 20cm girerek bağlanmaktadır. Bunlar üzerine gelen kornişler ise yan yüzlerde bir

dış köşe korniş ve bir iç köşe korniş birleşecek şekilde, cephede ise dış köşe kornişlerin arasına yerleştirilmiş düz bir kornişle tamamlanmıştır. Nişlerde ise yine kornişler duvarın içine yerleşecek şekilde dört adet korniş kullanılmıştır. Kornişlerin duvarın şekline yerleştirilmek için yamuk biçimde tasarlandıkları görülmektedir. Nişlerde yer alan dış köşe kornişlerin ise yan yüzlerinden biri iç bükey kornişleri karşılayacak şekilde iç bükey bir forma tasarlanmışlardır. Valva regia ve portae hospitales üzerine gelen arşitrav-frizlerin ise daraltılarak valva regia ve portae hospitales üzerindeki kornişlerin üst kısmına açılan yuvalara oturtulduğu görülmektedir. İç köşe kornişi ile birleşen kornişlerse bu arşitrav-frizin üzerine oturmaktadır. Bütün mimari elemanlar ile birleştirildiğinde yapının ilk katı bir araya gelmektedir. Birleştirilen parçaların, ölçü toplamları hesaplandığında yapının ilk katının podiumu ile birlikte 6,29cm yükseklikte olduğu ortaya çıkmaktadır.

Birinci katta bulunan sahne binası girişleri olan portae hospitales ve valva regianın da bir entablatür düzenine sahip oldukları tespit edilmiştir. Özellikle portae hospitaleslerin arşitrav-friz ve kornişleri, oldukları kısma yıkılmışlardır. Buradan kapıların sütunlarla birlikte entablatür düzenine bağlı olacak şekilde anastylosisleri de yapılabilmiştir. Portae hospitalesler, 2,80m genişlikte 54cm yükseklikte büyük düz arşitrav-frizden oluşan lentolara sahiptirler. Bu arşitrav-frizlerin üzerine de 4 adet 50cm yükseklikte düz bezemesiz kornişler birleşerek oturmaktadır. Buradan bu kornişlerin ise columnatio entablatürüne bağlanarak hem cepheyi taşıdıkları hem entablatürü devam ettirdikleri tespit edilmiştir. Bu birleşim noktalarının tespiti sayesinde portae hospitaleslerin 4m yükseklikte kapılar olduğu ortaya çıkmaktadır. Genişlikleri ise podium da söve açıklıklarından 1,64m oldukları saptanmıştır.

Valva regianın entablatürünü oluşturan elemanların birçoğu tahrip olmasına karşın, kalan parçalar kapının entablatürünü tamamlamak için yeterli veri sağlar. Kapının lento olarak kullanılan arşitrav-frizinin 54cm'lik yükseklikte olduğu ölçülmüştür. Arşitrav-frizin üzerinde ise portae hospitaleslerden farklı olan profil düzeninde kenarları konsollarla sınırlanan iki adet korniş korunmuştur. Bu konsollar arşitrav-frizin kenarlarına gelmektedir. Eksik olanla birlikte üç adet kornişin buraya oturduğu anlaşılmaktadır. Bu kornişlerin yükseklikleri ise 38cm'dir. Bu düz kornişlerin üzerine ise portae hospitaleslerde olduğu gibi birinci katın entablatürü oturmaktadır. Buradaki entablatür parçasındaki önemli özellik ise Tiyatro'nun sahnesine ait ithaf yazıtının bulunduğu arşitrav-frize sahip olmasıdır.

Sahne binasının ikinci katının ise doğrudan ilk katın kornişleri üzerine oturtulduğu anlaşılmaktadır. İkinci katı oluşturan cephe elemanlarının ise büyük bölümü orkhestra içine yıkılmışlardır. Söz konusu parçalar, ilk katta olduğu gibi bulundukları yerleri tespit edilecek şekilde podiumda bulundukları kısmın hizasında yıkılmışlardır. İkinci katta da ilk katta olduğu gibi sütunlar aynı akstadır.

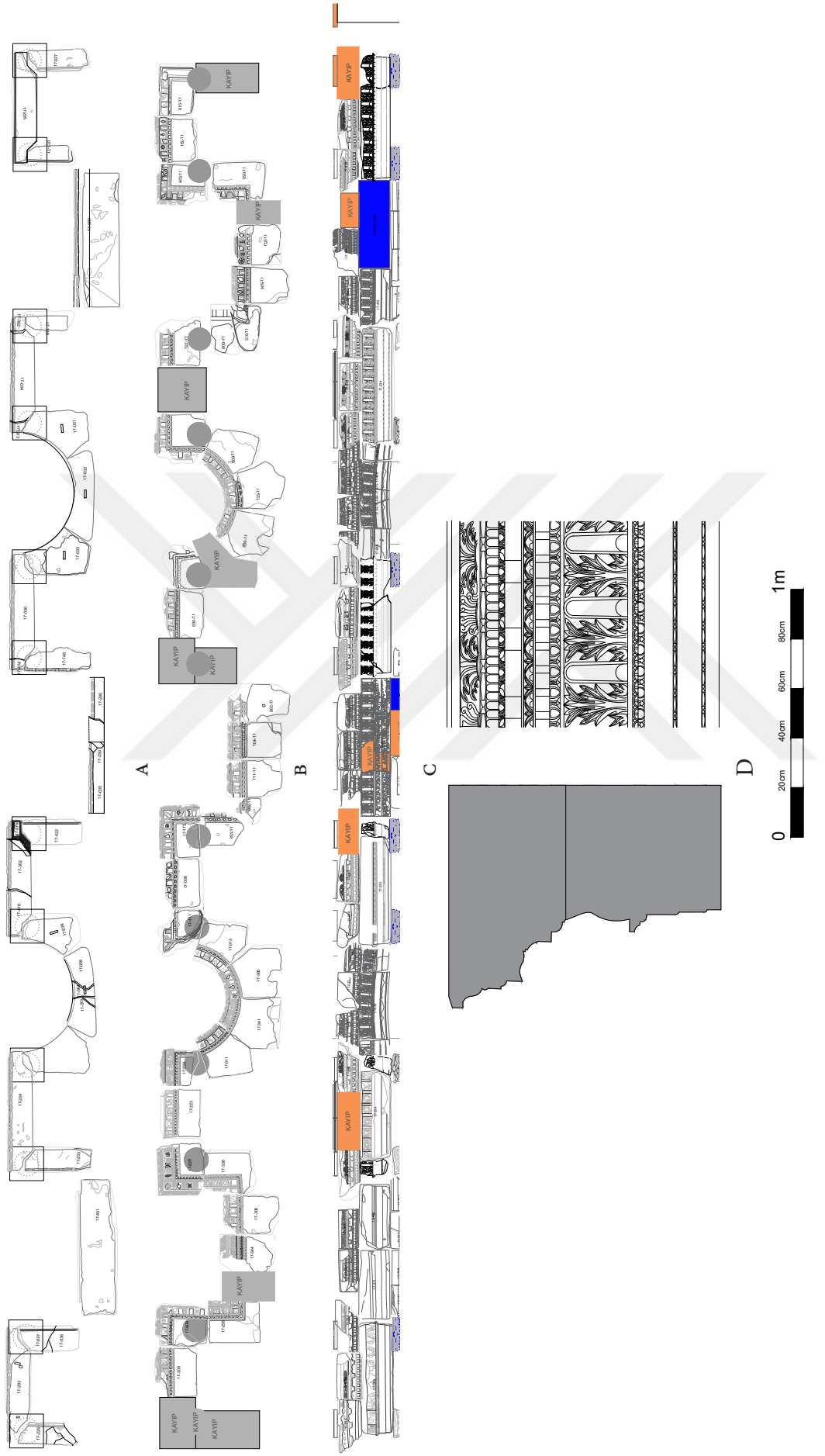
Columnationun bu kısmının tamamı kireçtaşından yapılmıştır. Kaidelerin büyük bölümü, dağınık şekilde pulpitum üzerinde ve orkhestrada tespit edilmiştir. Kaideler bulundukları yerlere podiuma yakın olan kısımları baz alınarak yerleştirilmiştir. Kaidelerin hepsi aynı yükseklikte değillerdir. Yüksek-

likleri 21-24cm arsında değişmektedir. Bu sebeple bunların columnatio için yapılmadıklarını ve ikinci kat inşa edilirken devşirme olarak yeniden kullandıkları düşünüyoruz. Kaideler, tahribata uğramışlar ve hemen hepsi kırıklı olarak ele geçmiştir. Yapılan çalışmalarda bu kırıklar bir araya getirilerek kaidelerin bir bütün olarak bu şekilleri anatstylosise işlenmiştir. Buradan, kaidelerin 12 adetinin korunduğu anlaşılmıştır. Sadece batı köşede olması gereken kısımda eksik oldukları saptanmıştır. Bu kaidelerin üzerlerine gelen sütunlar ise, birinci katta olduğu gibi monolit yapılmışlardır ancak hepsi yıkılma sırasında kırılarak parçalara bölünmüşlerdir. Bu sütunlardan biri birleştirilerek sütunların 3,15m yüksekliğe sahip oldukları ve üst çaplarının 40, alt çaplarının ise 45cm oldukları ölçülmüştür[683]. Bu sütunların yanında valva regianın hemen önüne yıkılmış ayrı bloklar halinde tasarlanmış yarım sütunların varlığı da söz konusudur. Sütunların, bir kaide içeren 6 adet farklı ölçüde tamburdan meydana geldikleri saptanmıştır. Bu sütunların ise diğer sütunlarla aynı yükseklikte oldukları tespit edilmiştir. Buradan bunların ise sahne binasının columnatio duvarına bağlandığı ve ikinci katta, valva regianin üzerinde yer alan ikinci kat kapısının her iki yanına yerleştirildikleri tespit edilmiştir.

İkinci katta sütunların üzerine gelen korinth başlıkların sayısı ise 14 adettir. Bunların hepsi normal korinth başlıklarıdır. Başlıkların yerleri ise tam sütunlarda podium hizasında bulundukları yerlere göre tayin edilmiş, yarım sütunlarda ise yıkıldıkları yerlerde tespit edilmiştir. Bu bakımdan yapının yarım sütunlarında da normal korinth başlıklarının bulunduğu sıra dışı bir başlık düzeni ortaya çıkmaktadır.

Sütunların üzerine gelen entablatürde hem alınlık hem de korniş kullanılması bakımından oldukça karmaşık bir düzen izlemektedir. Bu parçaların hepsi kendi içine bulundukları kısmın hizasına yıkılmışlardır. Bu sebeple tespit edilebilen parçaların hepsi birbirine yakın olarak bulunmuş ve bu şekilde bir araya getirilebilmişlerdir. Buradan ikinci katın entablatürünün, arşitrav-friz, korniş ve alınlıkların bir bütün bir araya getirildiği bir kurguya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Mimari düzen olarak birinci katın inşa ilkelerine göre hareket edilmiştir. Arşitrav-frizler, ilk katta olduğu gibi 61 cm yükseklikte, kornişler ise 43cm yüksekliktedir. Arşitrav-frizlerde bu katta ilk kattaki gibi yan arşitrav-frizler (dado) ve cephede kullanılan arşitrav-frizler (cuneus) kullanılmıştır. Ancak, burada arşitrav-frizlerin duvara bağlı olmadığı ve duvarın kendisini oluşturduğu görülmüştür. Bu sebeple arşitrav-frizlerin hepsi duvarın üzerine oturtulduğu bir podium düzeni takip edilmiştir. Bu halleri ile köşe yapan kısımlarda arşitrav-frizlerde iki yan (dado) bir cephe parçası (cuneus) gelmektedir. Nişli kısımlarda ise büyük üç blok nişin üzerine oturarak nişin çevresini kaplamaktadırlar. Valva regia portae hospitales üzerine gelen kısımlarda ise columantio duvarı ile aynı kalınlığı takip eden üç adet düz blok yan arşitrav-frizlerle (dado) birleşmektedirler. Valva regia kısmında ise bu arşitrav-frizlerde farklı bir uygulama yapıldığı görülmektedir. Yan arşitrav-frizlerin (dado), duvara birleştiği kısımda cephe arşitrav-frizleri gibi bir yuva açılmış ve kapının üzerine gelen

683 Sütunların hepsi birleşmektedir. Sütunların tamamının üst ve alt kısımlarının tespiti yapılmış kırık olan orta kısımları anatylosisde yerleştirilmiştir.

Şekil 4.1. Diocaesarea Tiyatrosu İlk kata ait a)Arşitrav dizilimleri, b)Korniş Dizilmleri c)Anastylosis d)Entablatür Düzeni

düz arşitrav-friz bloklarında açılan çentikle birleştirildikleri görülmüştür. Bu uygulamanın alınlığın bindirdiği yükün, arşitrav-frizleri ayırmaması için statik bir önlem olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. İkinci katta, cephenin doğu ve batı köşelerinde yerleştirilmiş üç yüzlü arşitrav-frizlerin olduğu görülür ve bunlar ölçü ve stil olarak diğer arşitrav-frizlerden farklı stilde yapılmışlardır. Bu arşitrav-frizler bulundukları kısımdaki sahne binasının yan duvarı (batı köşe arşitrav-friz) ve pulpitumun (doğu köşe arşitrav-friz) içine yıkılmışlardır. Bu arşitrav-frizler, doğu ve batıda bulunan columnationun kanatlarını oluşturmaktadırlar. Buradan yapının, kanatlarının uzun arşitrav-friz bloklarından oluşturulduğu görülmektedir. Arşitrav-frizler ikincil bir arşitrav-friz bloğu ile duvara bağlanmaktadır. Bu sebeple yapı bitirildikten sonra bu kısma ek olarak koyulduklarını düşünüyoruz. Aynı zamanda bu arşitrav-frizlerin taşıyıcısı olan başlıklar korunmuştur. Ancak sütunlara ve kaidelere dair bir iz kalmamıştır. Bu şekilde columnationun cephesi üzerinden dışa çıkış yapmaktadırlar ve sahne binasının yan duvarı üzerine oturarak yapıyı sınırladıkları görülmüştür. Arşitrav-frizlerin üzerine gelen alınlıklar ve kornişler ise podiumda bulundukları kısmın hemen hizasına yıkılmışlardır. Alınlıklar geniş açılı üçgen ve iç bükey ve geniş kırıklı bir alınlık olmak üzere üç tiptedirler. Bunların, köşe ve tepe kısımlarında akroterler bulunmaktadır. Alınlıklar, doğudan batıya simetrik olacak bir gruplu dizilim gösteriler. Doğu ve batıdaki kanatları oluşturan arşitrav-frizlerin hemen yanından bir geniş açılı üçgen ve onun yanına ise iç bükey alınlık yerleştirilmiştir. Alınlıkların her biri üç parçadan birleştirilmiş ve bir modüler bir akroterden meydana gelmiştir. Bunların genişlikleri ve yükseklikleri doğudaki ve batıdaki grupta paralellik gösterir. Yükseklikleri akroterleri ile birlikte 1,32m ve genişliği 2,95m'dir. İç bükey alınlıklar ise akroteri ile birlikte korunmuşlardır. Aynı şekilde 2,95m genişliğe ve 1,55m yüksekliğe sahiptirler. Merkezdeki alınlık ise 13 ayrı parça (kornişler, tepe parçalar ve yan parçalar) birleştirilerek bir araya getirilmiştir. Buradan bu parçalar bir araya getirildiğinde 2,48m yüksekliğe ve 8m genişliğe sahip bir kırıklı bir alınlık ortaya çıkmaktadır. Bu alınlığında tepe parçası üzerinden bir akroterinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak akroter korunamamıştır. Alınlıklarla birleşen kornişler ise valva regia, portae hospitales, kanatları oluşturan arşitrav-frizlerin üzerinde ve podiumun niş kısmında kullanılmışlardır. Valva regia ve portae hospitales üzerinde yan yüzlerde alınlıklar iç köşe kornişler birleşmektedir. Kapı üzerinde düz kornişler diğer iç köşe kornişle birleşerek alınlığa bağlanmaktadırlar. Podiumun nişli kısımlarında ise bu kısma gelen alınlıkların nişe bakan yan yüzleri ilk kattaki kornişler gibi iç bükey yapılmış ve dört adet nişi saran yamuk ilk kattaki kornişlerle aynı şekli takip eden iç bükey korniş ile birleşmişlerdir. En doğu ve batı köşedeki alınlıkların ise yan yüzlerine bir korniş daha eklenerek duvarla birleşmeleri sağlanmıştır. Kanatlarda bulunan arşitrav-frizlerin ise üzerine üç yüzlü kornişler yerleştirilmiştir. Bu kornişlerin ise özellikle batı kantta arşitrav-frizle birlikte yıkıldıkları görülmüştür. Bu sebeple bu arşitrav-frizlerin üzerinde ise iki adet simasız üç yüzlü kornişin olduğu saptanmıştır.

Yapının bu tespit edilen veriler üzerinden cephe yüksekliği korunan kısımlarda 6,34m olarak hesaplanmaktadır. Buradan ilk ve ikinci kat yüksekliği toplandığında yapının columantio cephesinin

anastylosis ile birlikte 12,63m civarında bir yüksekliğe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Merkez alınlığın altında ise ikinci kata ait valva regianın hemen üzerinde bulunan bir kapı daha tespit edilmiştir. Bu kapının arşitrav-frizi yarısından kırılmış olmasına karşın kalan kısımdaki profilleri iyi ölçüde korunmuştur. Bu arşitrav-friz birinci katta olduğu gibi düz arşitrav-frizdir ve kapının lentosunu oluşturmaktadır. Ancak ilk kattaki arşitrav-frizlerden farklı bir profile sahiptir. Arşitrav-friz, 42cm yüksekliğe ve 155cm korunmuş genişliğe sahiptir. Bu arşitrav-friz, lento olarak kapıya oturmaktadır. Üzerinde ise 51cm yüksekliğinde yine kenarı konsollarla sınırlanmış olan bezemesiz düz profiller işlenmiş üç adet korniş bulunur. Bunların yanında kapı ile ilgili olarak başka bir tespit ise bu kapının olduğu kısma yıkılmış olan detaylandırılmamış plaster korinth başlıklarına sahip bloklardır. Bu blokların ise kapının sövelerinde kullanıldığı yıkıldığı yerlerden tespit edilmiştir. Buradan bu başlıkların da arşitrav-frizlerin altında bulunması gerektiği düşünülerek kapı sövelerine yerleştirilmişlerdir.

Columnatio cephesinin her iki katında bazı heykel kaideleri in situ olarak, taş tarlasında ve columationun yıkılan parçaları arasında tespit edilmiştir. Bu heykel kaideleri, ilk katta doğu portae hospitales ve valva regia arasında iki adet ikinci katta ise her iki iç bükey alınlıkların ve merkez alınlığın altında bulundukları tespit edilmiştir. İç bükey alınlıkların altında bulunan kaideler yan arşitrav-frizler gibi columnatio duvarı ile direkt birleşmektedir. Bu sebeple yapının esasında duvar taşlarını da oluştururlar.

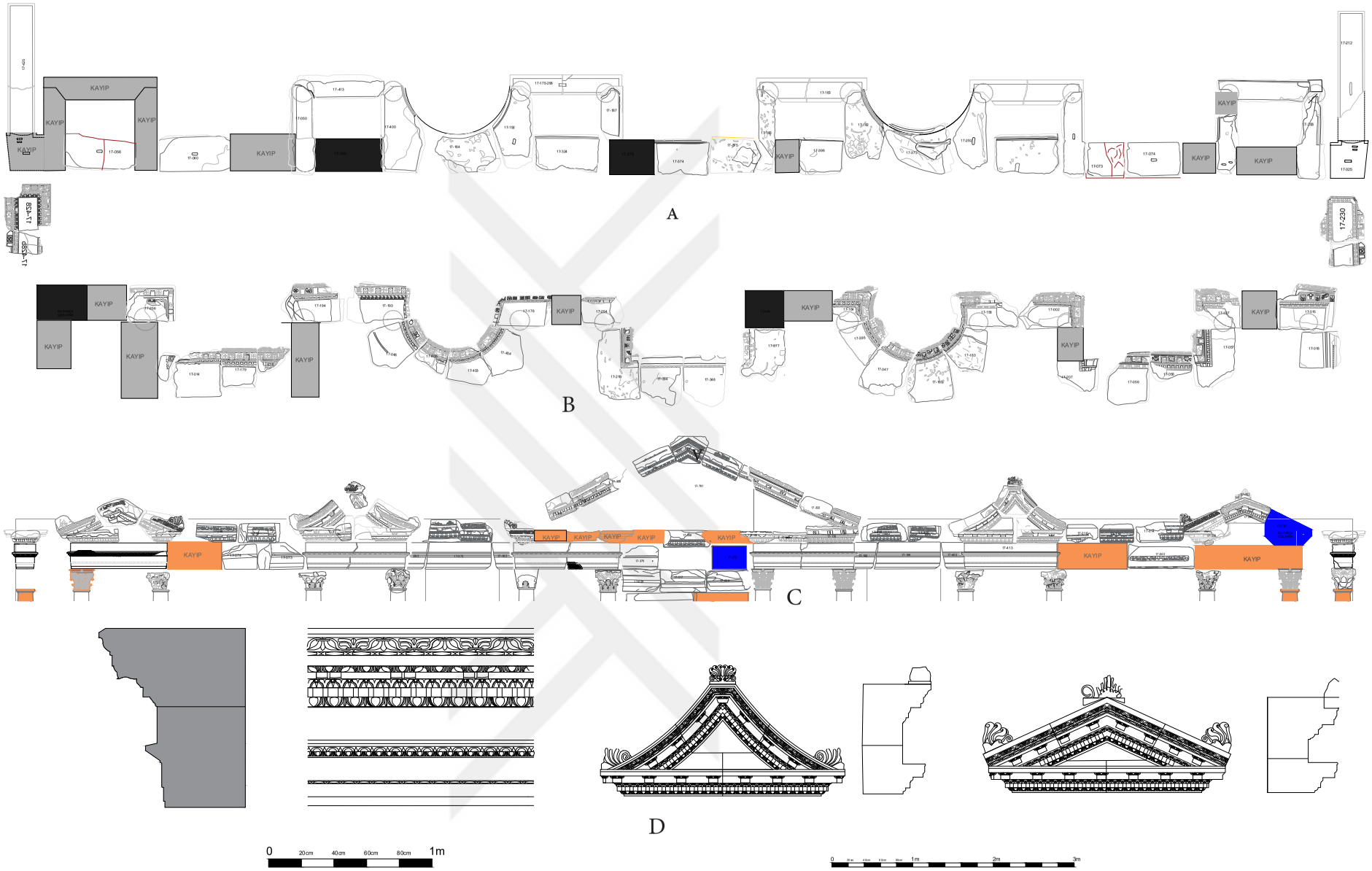
Birinci katta bulunan heykel kaidelerinin heykelleri direkt yakınlarında bulunamamıştır. Ancak kazılar sırasında bu kaidelere ait olabilecek heykeller bulunmuştur. Bu heykeller bir genç bir erkek büstü, oturan bir aslan, oturan bir sfenks, iki adet duvara kanatlı ve giyimli Nike'den oluşmaktadır. Bunun yanında bir adet çıplak bir kadın torsosu ile bir zırhlı bir torso ele geçmiştir. Bu heykeller bu çalışmada değerlendirilmemişlerdir. Ancak birkaçının oturduğu yer tespit edilmiştir. Aslan ve sfensk heykelleri ikinci kattaki kaidelerin üzerine oturmaktadırlar. Büstün hangi kısma ait olduğu tespit edilememiştir. Nike'ler ise direkt olarak duvara bağlı şekilde birinci katta doğu ve batı köşede yer aldıkları saptanmıştır.

4.3.2. 1. ve 2. Evrede Sahne Binası (MS 164-235) (Plan XIII-XIV-XV)

Sahne binasının ilk evrede (MS 164) ilk katının inşa edildiği ve buna göre bir postscaeneium kurgulandığı anlaşılmaktadır. İlerleyen süreçlerde (MS 193-235) sahne binasının ikinci katının alınlıklı cephesi inşa edilmiş; buna bağlı olarak postscaeneium bölümü arka duvarları ve versuraeleri ile birlikte değişiklik geçirerek yeniden düzenlemiştir. Bu inşa kısmından sonra ise yapının kanatları olan arşitrav-frizler eklenerek 1. ve 2. evredeki inşa süreci tamamlanmıştır.

4.3.2.1. Frons Pulpiti ve Pulpitum

Sahne binasının bugün korunan frons pulpiti duvarı sahne binasının 1. ve 2. evresine ait değil-

Şekil 4.2. Diocaesarea Tiyatrosu İkinci kata ait a)Arşitrav dizilimleri, b)Korniş Dizilmleri c)Anastylosis d)Entablatür Düzeni

dir. Bu frons pulpiti duvarı 3. evrede I. cuneusun basamakları ve devşirme taşlar kullanılarak yeniden inşa edilmiştir. Bu duvar var olan podium seviyesinden yüksek olduğu içinde yapının cephe tasarımı ile uyuşmamaktadır. Esas olarak porscaenium kısmı yapının podium hattının başladığı yerde olmalıdır. Yapılan tespitlerde podium seviyesinden aşağıda yer alması gereken bir frons pulpiti duvarının olması gerektiği görülmüştür. Bu duvarın yapısına dair herhangi bir veri günümüze ulaşmadığından, yapının podiumundaki mimari düzeni takip edilerek hareket edilmiştir. Buradan, podiumda tespit edilen mermer süpürgelik kısımların profillerini içeren orkhestraya bakan kısmında mermerden yapılmış frons pulpiti duvarın varlığı önerilmiştir. Bu duvarın ise doğu ve batı aditustan direkt orkhestra geçiş için bir aralık olması gerektiği için aditusların güney kısımdaki sövesinde sınırlandığı düşünülmüştür. Bu şekli ile podiumun sınırı da belli olduğundan frons pulpiti duvarının 70cm yüksekliğinde, 3,93m uzunluğa sahip olup, valva regianın her iki yanındaki nişli kısımları sınırlayacak şekilde 17,80m genişliğinde bir ve pulpitumun olması gerektiği önerilmiştir.

4.3.2.2. Podium

Yapının podiumu 29m genişlikte ve 1m yükseklikte olduğu yukarıda saptanmıştı. Üzerinde tespit edilen mermer süpürgeliklere ait izler ve podium duvarında bulunan yüzeydeki dübel izlerinden burasının mermer ile döşendiği kanıtlamaktadır. Bu sebeple podiumun bütünün 1. ve 2. evrede mermer kaplı olduğunu söylemek mümkündür. Grafik restitüsyonunda ise bu kaplamaların taç kısmında da profilli bir kısmın olduğu ve alt kısımda bulunan süpürgeliklerle aynı profile sahip oldukları önerilmiştir. Mermer kaplamalar ise düz bir hat olarak işlenmiştir.

4.3.2.3. Portae Hospitales

Sahne binasının portae hospitaleslerinin 1. evrede yapıldıkları açıktır. Bugün söveleri tamamı ile korunmuş olmasa da kapı açıklarının her iki yanında korunan bloklar üzerinde lento olarak arşitrav-frizin profillerinin işlendiği görülmektedir. Buradan söveleri, Ccolumnatio duvarının bloklarının oluşturduğu kanıtlanmaktadır. Grafik restitüsyonunda ise bu söveler aynı taş ölçüleri takip edilerek tamamlanmıştır. Portae hospitaleslerin her ikisinde de aynı şekilde bir entablatür düzeni takip edilmiştir. Bu şekli ile sövelerin taşıdığı düz aritrav-frizlerin direkt oturmakta ve üzerine ise düz bezemesiz portae hospitalesler için özel olarak hazırlandığı görülen dört adet korniş oturmaktadır. Arşitrav-frizle kornişin profilleri ise birbirleri üzerine oturmaktadırlar.

4.3.2.4. Valva Regia

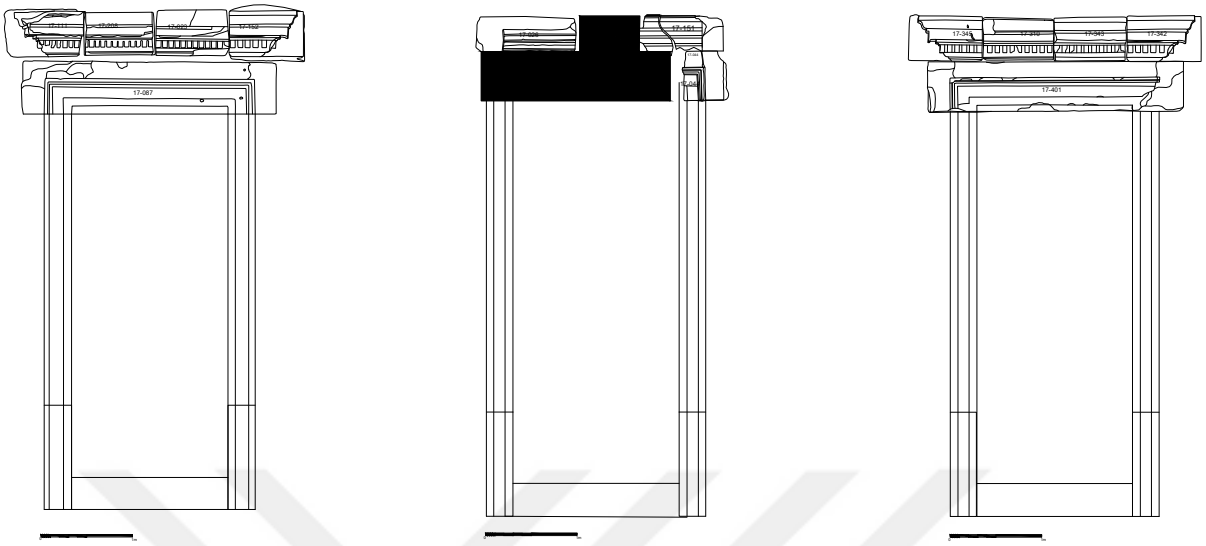
Valva Regia'da da portae hospitaleslerle benzer uygulamalar söz konusudur. Valva regia'da sövelerin columnatio duvarının blokları üzerine işlenen profillerle oluşturulmuştur. Bu sövelerin üzerine oturması gereken arşitrav-friz ise bütünüyle korunmadığından söve açıklıklarına göre tamamlanmıştır. Bu söve açıkları ile valva regianın 1,80m genişlikte olduğu görülmektedir. Buradan arşitrav-frizin

profilleri takip edilip eksik kısımları tamamlandığında ise 2,45m uzunluğunda bir arşitrav-friz olduğu saptanmıştır. Bu arşitrav-frizin üzerine gelen kornişlerin ise arşitrav-frizin sağ ve sol köşelerine dair parçaları kalmıştır. Merkezdeki parça korunmadığından buradaki parça var olan parçaların ölçüleri ve profillerine göre tamamlanmıştır. Kapının anastylosisde tespit edildiği gibi 1,80m genişlikte ve 4m yükseklikte olduğu görülmüştür.

4.3.2.5. Columnatio

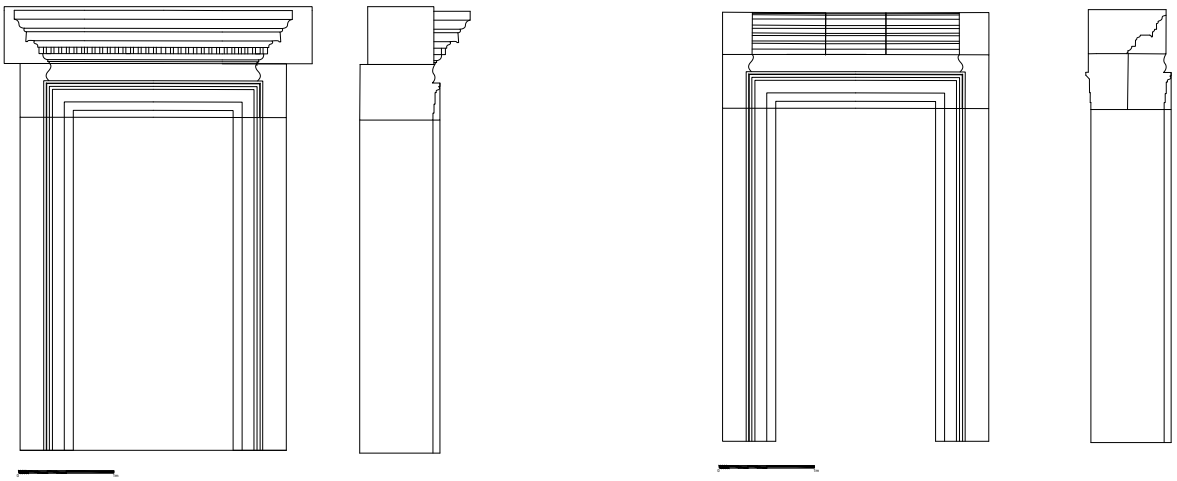
Columantio kısmı ise zengin bezemeleri ve cephe tasarımı ile Tiyatro'nun karakterini oluşturmaktadır. İlk katta korunan kaidelerin hepsinin, yükseklikleri 25cm kabul edilmiş; mermer döşemelerle birleşik şekilde yerleştiği ön görülmüştür. Bu haliyle eksik kaide bulunmaması ve *in situ* yerlerinde olmaları sebebiyle bu kısım olduğu gibi restitüsyona işlenmiştir. Kaidelerin üzerine gelmesi gereken sütunların hepsi 3,50m yüksekliktedir. Batı köşedeki kısımda bir sütunun eksik olması sebebiyle aynı ölçüde bir sütun eklenmiştir ve tamamlaması yapılmıştır. Sütunların üzerlerine gelen normal korinth başlıkları ise 12 adet korunduğundan ve hepsinin aynı stilde olması sebebiyle tek bir başlık çizimi yapılmış sütunların üzerine de bu başlık yerleştirilmiştir. Başlıkların üzerine gelen entablatür ise podiumun planına göre yerleştirilmiştir. Üzerlerine eksik olan kornişlerde diğer kornişlerden alınan profil ve hat düzeni ile birleştirilerek entablatür tamamlanmıştır. Portae hospitales ve valva regia kısımlarında anastylosisde tespit edilen bütün elemanlar birleştirilerek tamamlanmıştır. Tamamlanan kısımlar, anatosylosis tespit edilen ölçü ile aynı ölçüyü korumuştur.

Columnationun ikinci katında ise sütunlarında birinci kattaki sütunların akslarını takip etmektedir. İkinci katın sütun kaideleri ise orijinal ölçülerinde yerleştirilmiştir. Bu sebeple restitüsyonda kimi kaideler kısa kimi kaideler de yüksek görülmektedir. Sütunlar, tespit edilen ölçüleri 3,15m olarak tamamlanmıştır. Sütunların diğer sütunlardan ek olarak yapının kanatları olan arşitrav-frizleri de taşıması gerekmektedir. Bu sebeple bu arşitrav-frizlerin alt kısımlarına da sahne binasının yan duvarına gelecek şekilde kaide ve sütunlar yerleştirilmiştir. Başlıklar, iyi korunmuş bir örneğin çizimi restitüte edilerek kullanılmıştır (Kat. No. 150). Toplamda bütün columnatioyu oluşturan sütunlarda 14 adet sütun aynı tipte gösterilmiştir. Cepheyi oluşturan entablatürün tasarımı anastylosis çalışmasında saptanmıştır. Burada özellikle kornişlerin bazıları ve alınlıkların kendisinde parçaların belli bölümlerinde kırılmalar ve tahripler mevcuttur. Kornişler genel olarak standart bir tasarıma sahip olduğu için ve anastylosisde de yerleri belirlendiği için yapıdaki yerleri entablatürün devamlılığına göre gösterilmiştir. Alınlıkların içinde ise iyi korunan örneklerin bulunması sebebiyle korunan örneklerin tasarımı ve ölçüleri baz alınmıştır. Burada iyi korunan örnekler olan batıdaki alınlıklar, restitüsyonda tamamlama unsuru olarak kullanılmıştır. Bu sebeple, geniş açılı üçgen ve iç bükey alınlıkların üzerinde eksik olan tepe akroterleri de var olan akroterlerle tamamlanmıştır. Bununla birlikte merkez alınlıkta, genel olarak tasarımı tamamlayan bütün parçaların bulunması sebebiyle tamamlama akroter üzerinde yapılmıştır. Akroterin oturduğu

Doğu Portae | **Valva Regia** | **Batı Portae**

Şekil 4.3. Portae Hospitales ve Valva Regia Anastylosis

Şekil 4.4. Portae Hospitales ve Valva Regia Restitüsyon

yuvanın, geniş üçgensel bir şekle sahip olması sebebiyle yapıda var olan akroterlerden büyük olması düşülmüş, bu sebeple yapılan ölçümlerle yine diğer alınlardaki akroterler gibi palmet yapraklarından oluşan ve ana kontürleri ile gösterilen bir akroterin olduğu restitüsyonda gösterilmiş ve bu akroterin ise 1m yükseğe sahip olduğu önerilmiştir. Yapının kanatlarını oluşturan arşitrav-friz grubunun ise anastylosis çalışmasında tespit edilen yerleri dolayısıyla yine aynı şekilde arşitrav-friz hattını takip ettiğini ve buradan yapının 1m dışına çıkarak kenarları tamamladığı sahne binasının yan duvarının üzerinde versurae girişinin üstünde olduğu şekli ile restitüsyona işlenmiştir. Cephenin yapılan restitüsyonu sonucunda merkez alınlığın üzerine eklenen akroterle birlikte 13,63m yükseklikte bir cepheye sahip olduğu önerilmiştir.

4.3.2.6. Postscaenium

Sahne binasının postscaenium bölümün özellikle arka duvarını oluşturan taşların ve versurae kısımlarındaki duvarların korunması sebebiyle restitüsyonu aynı sahne binası gibi yapı izlerine dayanmaktadır. Postscaenium iç kısımda, 29,20m dış kısımda ise 30,50m olarak ölçülmüştür. Postscaenium arka duvarında 110 adet duvara ait blok korunmuştur. Duvarın postscaenium içine olduğu gibi yıkılması sebebiyle, bütün taşlar yeniden bir araya getirilebilir durumdadır. Buradan postscaenium arka duvarının 6 pencereye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Duvarın taşlarının bir araya getirildiğinde pencerelerinin ölçülerinin değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bunlar batıdan doğuya sıralanacak olursa: 1. pencere: 1,66x1,36; 2. pencere 1,65x1,09; 3. pencere 1,65x1,20; 4. pencere:1,65x1,21; 5. pencere 1,67x1,38m ölçülerindedir. Bunların yanında pencerelerin üzerinde yer alan lentolarının ise adituslarda gördüğümüz hafifletme kemerlerine sahip olduğu saptanmıştır. Bu sebeple bütün pencerelerde de aynı hafifletme kemerinin olduğu önerilmiştir. Duvarın subasman sırasının üstünde doğuda ve batıda iki adet plaster kaide bulunmaktadır. Bu plaster kaidelerin 2. ve 5. pencerenin alt kısmına denk geldikleri görülmüştür. Kaidelerin pencereler ile bir birlikteliğe sahip olmaması sebebiyle sahne binasının birinci katının ilk evresinde arka cephedeki süsleme olarak kullanılan plaster sütunların kaidesi oldukları düşünülmektedir. Bu sebeple restitüsyonda ilk kat duvarının kalmaması sebebiyle bu duvarın cephesi çalışmamış, kaideler pencere altında oldukları gibi bırakılmıştır. Duvarın tespit edilen taşları ile yüksekliğinin 6,56m olduğu ölçülmüştür. Postscaenium arka duvarının üzerinde bir çatı sistemine dair bazı eğimli hatıl yuvaları olan taşlar tespit edilmiştir. Bu hatıl yuvaları, 50x50 ve 35x30 cm civarında değişiklik gösteren birkaç taştan oluşmaktadır. Bu hatıl yuvalarının eğimleri çatının açısı için veri sağlarlar. Buradan hatılların eğimleri hesaplandığında 33°'lik bir açıda olan çatı örtüsünün olduğu görülmektedir. Bu açı ve columnatio cephesinin konumu düşüldüğünde postscaenium arka duvarının üç sırada daha yükselmesi gerektiği görülmüştür. Postscaenium duvarının üzerine eklenen üç sırayla ve çatının oturduğu hatıllarla birlikte 8,10m'lik bir yüksekliğe sahip olması gerektiği önerilmiştir. Postscaeniumun bu şekli ile oturan çatı ise ahşap bir konstrüksiyona sahip üzerine kiremitle kapatılan bir çatı olduğu düşülmüş ve burada yapının

bu şekli ile restitüte edilmesi uygun görülmüştür. Çatının toplam yüksekliği ise 3,26m olması gerektiği önerilmiştir.

4.3.2.7. Versurae

Sahne binasınının yan cephelerini oluşturan versuraeler lentoları seviyesinde korunmuştur. Varsuraelerin 3m yükseklikte ve 1,35m genişlikte oldukları saptanmıştır. Bu girişlerin Tiyatro'nun adituslarından daha yüksek oldukları görülmektedir. Versurae kapılarının tıpkı aditus kapıları gibi söveleri duvar bloklarından oluşmaktadır. Lentoları ise aditus kapısının üzerindeki profillerle aynı profili izlemektedir. Versurae kapılarının olduğu yan sahne duvarı ise sadece versuraenin postscaeniuma girişi sağlayan kapısının lentosu seviyesinde korunması sebebiyle korunmuş seviyesi 3,64m olarak görülmektedir. Postscaenium duvarının arka duvarına göre bu duvarda şekillenmiş olmalıdır. Bu sebeple restitüsyonda yan sahne duvarının çatının eğimi de gözetilerek 7,61m yükselmesi gerektiği önerilmiştir. Bura ise yapının üst kısmında nasıl bir kurguya sahip olduğuna dair veri kalmadığı için düz bir duvar olarak kapatılmıştır.

4.3.3.3. 3. Evrede Sahne Binası (MS 4-6 yüzyıllar) (Plan XX-XXIII ve XXIV)

3. evrede yapının sadece geçirdiği değişiklerin restitüsyona işlenmiştir. Bu sebeple restitüsyonda yapının geçirdiği evrelerdeki değişiklerin olduğu bölümler bu bölümde ele alınmıştır.

4.3.3.3.1. Frons Pulpiti

Frons pulpiti duvarı, bu dönemde yeniden şekillendirilmiştir. Duvarın yapıldığı hali büyük ölçüde korunduğu için kendi izleri takip edilerek bir restitüsyon yapılmıştır. Duvarın, devşirme blok taşlarla yükseltilerek üst sıralarına aditusda yıkılan oturma basamaklarının koyularak cephesinin başka bir görünüm kazandığı tespit edilmiştir. Buradan duvarın kapladığı alanın genişliği 17,73m; yüksekliğinin ise orkhestra seviyesinden 1,50m olduğu ölçülmüştür. Frons pulpiti duvarının, ön cephesinde üç adet niş yer almaktadır. Söz konusu nişler doğu, batı ve merkez kısımda yer almaktadırlar. Merkezdeki niş, frons pulpiti duvarından 50cm dışarı çıkmaktadır. Bu çıkan bölümün her iki tarafına beşer basamak eklenmiş-tir. Son basamağı ise frons pulpiti duvarının üst sırasını oluşturan oturma başmakların oluşturmaktadır. Merkez nişin iç kısmında 20x10m ölçülerinde bir yuva açılmıştır. Bu durum bu kısmın çevrildiği dö-nemde hyposcaenium kısmından dolaşımın olduğunu ve sufle için kullanıldığını da göstermektedir. Bu sebeple restitüsyona da olduğu gibi işlenmiştir.

4.3.3.3.2. Pulpitum

Bu dönemde pulpitumun iki aşamalı olarak kullanıldığı ve sonrasında kapatıldığı ve yükseltildiği görülmektedir. Pulpitum ilk değişimde ilk evrede önerdiğimiz gibi podium üzerinde bulunan ahşap hatıl yuvaları ve hatlarının varlığı ile kanıtlandığı gibi ahşap bir konstrüksiyonla kullanılmış olmalıdır. Daha sonraki süreçte, var olan pulpitum duvarı yükseltilerek bir hyposcaenium bölümü eklenmiştir.

Bahsi geçen süreçlerin ikisinde de pulpitum ahşapla kapatılmış olmalıdır. Daha sonraki süreçte yeni oluşturulan hyposcaenium alanının pulpitum duvarının olduğu kısma ve çevresine bir duvar örülerek bu kısım içi doldurulmuş ve pulpitum seviyesi yükseltilmiştir. Sayılan değişimlerde bu alanda frons pulpiti duvarında hatıl yuvaları korunmuştur. Bu hatılların varlığı burada pulpitumun üzerinin ahşap bir konstrüksiyonla yapılan zemin oluşturularak kullanıldığına işaret etse de bu hatılların karşılıklarının podiumda bir oldukça alt bir seviyede kalması sebebiyle son kullanımda bu ahşap yapı kaldırılarak direkt iç kısmının doldurulup düz bir zeminle ile kullanılmış olmalıdır. Bu sebeple restitüsyonda ahşap bir zemin gösterilmemiş son durumdaki hali ile hatıl yuvaları açık şekilde bırakılmıştır.

4.3.3.3.3. Hyposcaenium

Hyposcaenium pulpituma bu dönemde yapılan bir eklemedir. Frons pulpiti duvarında tespit edilen sufle yapmak için açıldığını düşündüğümüz yuva hyposcenium içinde bir insanın rahatlıkla haraket ettiğini göstermektedir. Bu alanın üstünün daha önceki başlıkta ahşap bir konstrüksiyonla kapatıldığı bahsedilmiştir. Burada hyposcaeniuma nasıl girilmesin nasıl yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu girişlerin ise yine pulpitumu oluşturan ahşap zeminin aslında kapaklara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu kapakların nereye ve nasıl yapıldığı ise hatıl yuvalarının genişliklerin farklı olanları ile yerleri bulunabilir. Bu hatıl yuvalarına bakıldığında ölçümsel olarak dar olan frons pulpiti duvarının üzerinde kullanılan batıdan 1, 11, 17 ve 24. basamaklar üzerinde görülebilir. Bu kısımlarda bir insanın rahat geçebileceği ve zemini bozmayacak şekilde kurgulanmış hyposcaeniuma girmeyi sağlayan kapaklar bulunmalıdır. Buradan hyposcaeniuma girişlerin pulpitum üzerinden yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Hyposcaenium daha sonraki süreçte iptal edilerek içerisi doldurulmuş ve kullanımdan kalkmıştır. Ancak bu kısmın varlığı tespit edildiği için restitüsyonda içi doldurulmamış boş hali ile bırakılmıştır.

4.3.3.3.4. Podium

Podium bu evrede belli bir süre orijinal hali bozularak ve büyük ihtimalle üzerindeki mermer kaplamaların bir kısmı kaldırılarak ahşap bir zeminle aynı seviyede kullanımı devam etmiştir. Daha sonraki süreçte pulpitumun yükseltilmesi sebebiyle podiumun ön kısmına yeni bir duvar yapılmış, daha sonra tamamen bu kısımda doldurularak podiumun büyük bir kısmı dolgu altında kalmıştır. Bu sebeple, restitüsyonda pulpitum yükseltildiği için dolgu kapattığı hali ile gösterilmiştir.

4.3.3.3.5. Postscaenium ve Versuraeler

Postscaeniumda bu dönemde doğu kısmının içi küçük kesme taşlarla örülmüş bir duvarla iptal edildiği ve postscaenaiumun daraltıldığı görülmektedir. İptal edilen kısma doğu portae hospitalesin sövesinden bir hat belirlenerek bir duvar örülmüştür. Bu duvarın örüldüğü kısmın içi doldurularak doğudaki postscaenaima açılan versurae ve postscanium duvarının 6. penceresi harçla örülmüş küçük taşlarla doldurularak kapatılmıştır. Doğudaki scaenae fronsa açılan versuraenin ise aditusun kapatılma-

sından sonra ve dış kapısını önüne üç basamaklı "L" şekilli bir merdiven yapılarak dönüştürüldüğü ve doğudan girişlerin bir süre bu versuraeden yapıldığı görülmektedir. Daha sonra buradaki kapıda iptal edilmiş; sahne binasına doğudan girişler tamamıyla devşirme bir duvar örülerek kapatılmıştır. Bununla birlikte iç kısımda örülen duvarla pulpitumda olduğu gibi postscaenium zeminin seviyesi yükseltilmiştir. Batıdaki versuraelerin postscaenium kısmında bulunanı zemin alt eşiğinden devşirme taşlar kullanılarak (bunlar içinde yazıtlı bir taş da bulunmaktadır) 1,40m yükseltilmiş ve versuraenin kapı yüksekliği 1,60m'ye düşürülmüştür. Batıdaki scaenae fronsa açılan diğer versuraenin ise analemma duvarında yaslanan sövesi tamir edilmiş aynı şekilde diğer versurae gibi devşirme olarak basamaklar ve bloklar kullanılarak eşiği 1,15m yükseltilmiştir. Ancak kapının lentosu korunmadığından yüksekliği belirlenememektedir. Bu sebeple diğer kapı ile aynı yükseklikte olduğu önerilmiştir. Son olarak postscaeniumun arka duvarının batı köşesine ise 5 basamaklı özensiz bir merdiven eklenmiştir. Bu merdivenin ise burada bir kapı açıklı yapılarak kullandığı düşünülebilir. Ancak kapıya dair bir iz kalmamıştır. Bu sebeple restitüsyonda sadece basamaklar gösterilmiştir.

5. BÖLÜM MALZEME, TASARIM, YAPI TEKNİĞİ VE KAPASİTE

5.1. Malzeme

Tiyatro'nun genelinde yapılan incelemelerde yapının inşasında kullanılan temel yapı malzemesi, Dağlık Kilikia'nın karakteristik kayaçlarından biri olan Miyosen Dönem'de oluşmuş mikritik kireçtaşları olduğu tespit edilmiştir. Bu taşlar, antik kentin kuzeyinde bulunan Tolaz/Toloz Mevkii'ndeki ocaklardan çıkarılan taşlardır[684]. Tiyatro'nun inşasında ise temelde konglomera kullanılmıştır ve yapının caveası ise bu konglomera üzerine kireçtaşı malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Sahne binasında ise farklı bir taş türü olarak sadece ilk katın kaide, sütun ve başlıklarında mermer kullanıldığı görülmektedir[685]. Sahne binasının geri kalan kısımlarının tamamında aynı kireçtaşının kullanıldığı tespit edilmiştir.

5.2. Metroloji ve Geometrik Tasarım

5.2.1 Ölçü Sistemleri: Kanıtlar, Öneriler ve Saptamalar

Tiyatro yapılarının gerek tasarımında gerekse de inşasında kullanılan ölçü sistemleri yapıların inşa statiğinde, mimari süslemelerinde ve tabi olarak yapı işlevselliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Antik tiyatroların tasarımında ve inşasında kullanılan ölçü sistemlerine dair Vitruvius tarafından ifade edilen tasarım adımları ve bunlarda kullanılan ölçü sistemleri ve oranlamalar önemli veri oluşturur. Ancak Vitruvius'un ifade ettiği sistemlerin inşa edilen yapılara özellikle de tiyatrolara göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, Diocaesarea Tiyatrosu'nun ölçü sistemlerini analizi yapılmadan önce Antik Dönem'de kullanılan ölçü, sistem ve tasarım özeliklerinin, Roma ölçü sistemindeki (Pes=Roma Ayağı) uygulamalarına ve Vitruvius'un bahsettiği oranlı ölçü sistemi olan "modül" ün kullanımına (Yunanca: Embates; Latince: Modulus)[686] bakmak gerekmektedir.

1 Roma ayağı ölçüsünün 29,42-29,62cm arasında olduğu kabul edilmektedir[687]. Antik yapıların inşasında kullanılan 1 Roma ayağı ölçüsünün nasıl bir standarda sahip olduğunu saptamak olanaklı değildir. Eyaletlerde bulunan birçok kentin inşa sürecine standart olarak kabul edilebilecek veriler ele geçmediği için araştırılan yapıların ölçü birimlerinin eyalet ve kentlere göre farklılıklara sahip olduğu görülmektedir. 1 Roma ayağı ölçüsünün, nasıl olduğuna dair bazı kentlerde bulgulara rastlanmıştır ve bazı ölçü birimleri saptanmıştır[688]. Knidos'ta Hellenistik Stoa'nın batı duvarları üzerinde, yazıt ile

684 Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç", 158-163.
685 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 124-126.
686 Vitruvius, *De Architectura,* V, 9, 3.
687 John Greaves, *A Discourse of The Romane Foot and Denarius; From Whence, As from Two Principles, The Measures and Weights Used by The Ancients May Be Deduced.* (London: M. F. For William Lee, 1647); Thür, *Das Hadrianstor in Ephesos,* 67; Jean-Pierre Adam, *Roman Building Materials and Technics*, (London: Routledge, 2003), 63-64; Orhan Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş,* (İstanbul: Homer Kitabevi, 2004), 125-127.
688 Roma ayağı ölçüsünün yanında çeşitli ölçü ayak birimlerinin de varlığı söz konusudur. Bunlar ise Dor Ayağı=32,6-32,8cm; Attika Ayağı: 29,5-29,6cm; Ion/SamosAyağı: 34,5-35cm. Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş,* 125.

roma ayak ölçü birimi 29,6cm[689]; Magnesia ad Meandrum'da Artemision Propylonu'nun stylobat bloğu üzerinde tespit edilen bir cetvel'de ise 29,6m[690]; Aizanoi Tiyatro-Stadion yapısında bir roma ayağının 29,5cm[691]; Ankyra'daki Roma Hamamı'na ait sütun tamburu üzerinde tespit edilen çizim üzerinden 29,6cm[692] olduğu ölçülmüştür. Bunların yanı sıra antik yapı araştırmalarında roma ayağı siteminin hangi ölçüde kullanıldığına dair hesaplamalara dair öneriler de bulunmaktadır. A. von Gerkan, Didyma Apollon Tapınağı'nda roma ayak ölçüsünü 29,4142cm olarak hesaplamıştır[693]. B. F. Weber, Miletos'da 2 Numaralı Heroon olarak adlandırılmış mezar yapısında ise 1 Roma ayağı ölçüsü 29,5(+/-1) cm olarak hesaplamıştır[694]. M. Kadıoğlu tarafından Nysa kentinde yapılan araştırmalarda Tiyatro'nun sahne binası üzerinde kullanılan 1 roma ayağı 29,42cm ve Gerontikon yapısında ise 29,57cm hesaplanmıştır[695]. A. Yurtsever Side Gymnasiumu M Yapısı'nda yaptığı çalışmada bir roma ayağını 29,4192cm hesaplamıştır[696]. Yukarıda bahsi geçen ölçüler daha vurguladığımız gibi standart bir ölçü sistemini olmadığını kanıtlamaktadır. Bunların yanında yapıların kendisinde kullanılan elemanlara dair ölçü bazında kullanılan çizim ve şablonlar da bulunmaktadır. Örneğin Didyma Apollon Tapınağı cella duvarları üzerinde bilinen şablonların yanında[697], Kibyra'da Geç Antik Dönem'de Agora'nın bitişiğinde kullanılmış bir bloğun üzerinde MS 2. yüzyılda kullanılan sütunların kaide şablonları olduğu görülmüştür[698]. Bu bakımdan, ölçü birimleri ve yapılardaki inşa edilen kısımlar için kullanılan şablonların varlığı ölçü sistemi kullanımına önemli kanıtlar oluşturmaktadırlar.

Vitruvius, tiyatro tasarımında modüllere göre bir oranlama ve tasarım yapılması gerektiğinden ayrıntılı olarak bahseder[699]. Tasarının temelinde ise sütunların ölçü ve oralarının ise temel ölçü birimi kullanılması gerektiğini ve bunun bütün yapının birimi olması gerektiğini belirtir:

"Ancak, bu sütunların oranları ve simetrik yapısı, tapınaklar için hesaplanamaz. Çünkü tanrıların tapınaklarında ciddiyet esassa, portikolarda ve benzer yapılarda zarafet esastır. Bu yüzden eğer

689 Christine Bruns Özgan, *Knidos Ergebnisse Der Ausgrabunden 1996-2006*, *Knidos Studien 4,* (İstanbul: Ege Yayınları, 2013), 160-162, abb 143-147.
690 Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş,* 127.
691 Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş,* 127.
692 Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş,* 128.
693 Armin von Gerkan, *Das Theater von Priene,* (Berlin: Praktische Kunstwissenschaft, 1921), 143. L. Haselberger ise tapınak için 29,64 (+0,04)cm olduğunu ölçmüştür. Lothar Haselberger, "Werkzeichnungen am Jüngeren Didymeion–Vorbericht" (Ancient Construction Plans At Didyma. Preliminary Report)", *Istanbuler Mitteilungen*, 30 (1980): 193.
694 Weber, *Die Römischen Heroa von Milet,* 96.
695 Musa Kadıoğlu, *Das Gerontikon von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander 3*, (Darmstadt: Verlag Philipp Von Zabern, 2014), 124.
696 Yurtsever, *Side Gymnasion (M Yapısı),* 210.
697 John Robert Senseney, "Plans, Measurement Systems and Surveying: The Roman Technology of Pre-Building", içinde *A Companion to Roman Architecture*. Eds. Roger Ulrich and Caroline Quenemoen, (London: Wiley Blackwell, 2014), 145 vd.
698 Ünal Demirer ve İsmail Baytak, "An Incised Template of an Architectural Postament From Cibyra", *Cedrus,* 7 (2019): 490. Fig. 2. Bunun yanında benzer şablon Didyma Apollon tapınağında da bulunmaktadır. Lothar Haselberger, "The Construction Plans for the Temple of Apollo at Didyma", *Scientific American,* 253 (1985): 126-133.
699 Vitruvius, *De Architectura,* I, 2, 4; III, 3, 7; IV, 3, 3.

sütunlar Dor düzeninde olacaksa, bunların yüksekliği başlıklarda dahil olmak üzere 15 birime ayrılacak ve bunlardan biri standart ölçü (modulus) olarak belirlenecektir ve bütün yapının mimarisi bu ölçüye göre teşkil edilecektir. Buna göre sütunun alt çapı iki modül, sütun aralığı beş buçuk modül, başlık hariç sütun yüksekliği on dört modül, başlıkta bir modül yüksekliğinde ve altıda modül genişliğinde olacaktır.''[700].

Vitruvius tarafından ifade edilen oranlamaya dair bilgiler, esasında roma ayağı olarak kullanılan ölçü siteminin oranlama ile bir bütün olarak kullanıldığı ve yapıların inşası için önemli bir kılavuz olarak karşımıza çıkmaktadır[701]. Yukarıda bahsedilen roma ayağı ve Vitruvius'un ayrıntılı üzerinde durduğu modül sistemine göre antik yapıların nasıl tasarlandığı ve oranları saptanabilir. Diocaesarea Tiyatrosu'nda metroloji ve oran saptamalarında Vitruvius'un modül sistemi esas alınmıştır. Aynı zamanda roma ayağına göre ölçüleri belirlenebilmiştir. Diocaesarea Tiyatrosu'nda bir roma ayağının 29,6cm olduğu hesaplanmıştır. Modül sistemine dair saptamalar aşağıdaki başlıklar altında yapının geometrik tasarımı birlikte yapılacaktır.

5.2.2 Geometrik Tasarım

Antik Dönem tiyatrolarının tasarımında geometrik olarak çokgenlere dayanan Tiyatro tasarımı[702] anlayışıyla hareket edilmektedir[703]. Tasarımın kriterleri ise Vitruvius tarafından ifade edilmektedir.

700 Vitrivus, *De Architectura,* V, 9, 3.

701 Bu sistemlerin Vitruvius'un kendisi tarafından vurguladığı gibi Yunan mimarisinde de kullanılması açıkça bu mimari tasarı alt yapısının çok uzun bir zaman zarfında Yunanlı mimarlar tarafından geliştirildiğini ve kullanıla geldiğini göstermektedir. Burkhardt Wesenberg, "Die Bedeutung Des Modulus in Der Vitruvianischen Tempelarchitektur". İçinde *Le Projet De Vitruve. Objet, Destinataires Et Réception Du De Architectura Actes Du Colloque International De Rome.* Ed. Ecole française de Rome, (Roma: Ecole française de Rome, 1994). Ingrid Rowland, "Vitruvius and his Influence", içinde *A Companion to Roman Architecture*, ed. Roger Ulrich and Caroline Quenemoen, (London: Wiley Blackwell, 2014), 422 vd.

702 Tiyatroların tasarımında Geometrik tasarımlarla ilgili bk. George Charles Izenour, *Theater Design,* (New York: Yale University Press, 1977); David Small, "Studies in Roman Theater Design", *American Journal of Archaeology*, 87 (1983): 57-68; Salvador Lara, "El Trazado Vitruviano Como Mecanismo Abierto De Implantación Y Ampliación De Los Teatros Romanos", *Archivo Español De Arqueología,* 65 (1992): 154 vd. Pierre Gros, "Le Schéma Vitruvien Du Théâtre Latin et Sa Signification Dans Le Système Normatif Du De Architectura", *Revue Archéologique Nouvelle Série, Fasc. 1* (1994): 62-66; Clairy Palyvou, "Notes on The Geometry of The Ancient Theatre of Thorikos", *Archäologischer Anzeiger,* (2001): 50-56; Frank Sear, "Vitruvius and Roman Theater Design", *American Journal of Archaeology,* 94 (1990): 249-258; Sear, *Roman Theaters,* 25-30; Zeynep Aktüre, "On The Bridging Powers of Geometry in The Study of Ancient Theatre Architecture" içinde *Bridges London-Bridges: Mathematical Connections in Art, Music, and Science; Conference Proceedings,* eds. Reza Sarhangi ve John Sharp, (London: Tarqiun Publications, 2006): 387-389; Carlo Bianchini ve Filippo Fantini, "Dimensioning of Ancient Buildings for Spectacles Through Stereometrica and De Mensuris by Heron of Alexandria", *Nexus Network Journal Arhitecture and Matemetics,* 17 (2015): 32-36; Wladek Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 1" *Nexus Network Journal,* 21 (2019): 547-569. Wladek Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 2", *Nexus Network Journal,* 21 (2019): 571-590. Wladek Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework of Roman Theaters" içinde *La Porticus Post Scaenam En La Arquitectura Teatral Romana,* eds. Sebastián Ramallo Asensio ve Elena Ruiz Valderas, (Murcia: Servicio de Publicaciones, 2020). Irene Bassoli, Federico Fallavolita ve Wladek Fuchs, "Hypothesis of Reconstruction of The Roman Theater of Urbs Salvia", *Scientific Research and Information Technology Ricerca Scientifica E Tecnologie Dell'informazione*, 12 (2022): 154-157.

703 Bu konuda bu tezin sonuçlarından biri olarak Tiyatro'nun geometrik kompozisyonu hakkında bk. Okan Özdemir, "Tiyatro Tasarlamak: Diocaesarea Tiyatrosu'nun Geometrik ve Mimari Kompozisyonu", içinde

Buradan Tiyatro'nun tasarımında bir daire içine çizilen on iki köşeli yıldızın temel alındığı, doğrudan doğruya dört adet eşkenar üçgenin simetrik olarak bir daire üzerinde birleştirilmesinden meydana gelmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Tabii olarak geometrik tasarımın kendisi ise oranlara göre kurgulanmaktadır. Vitruvius tarafından sunulan kriterler tasarımda geometri ve mimari tasarım ilişkisine de kanıtlar sunmaktadır[704]. Vitruvius tarafından ifade dilen tasarım kriterleri, Antik mimarların, çizim yöntemlerine hâkim ve geometri üzerinde oldukça uzmanlaşmış olduklarını göstermektedir. Ancak, Antik tiyatrolarda tasarım ve ölçü özelliklerine bakıldığında Vitruvius'un belirttiği kriterle uyan bir tiyatro henüz tespit edilememiştir. Çoğu Roma kentlerindeki tiyatro tasarımlarında ise Vitruvius'un belirttiği kriterlerin belli kısımlarda kullanıldığı belli kısımlarda ise mimarların inisiyatiflerine göre bir tasarım anlayışı tercih edildiği anlaşılmaktadır[705]. Bu uygulama tiyatroların, ilk bakışta benzer; ancak detaylı incelendiğinde her biri için

V. Uluslar Arası Kilikya Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ed. Serra Durugönül, Deniz Kaplan ve Ulus Tepebaş (baskıda).

704 Vitruvius, *De Architectura,* V, 6, 1-9.

"Bir tiyatronun planı şu şekilde yapılmalıdır: Tabanın çevre uzunluğu ne kadar olacaksa pergelin ayağını merkeze yerleştirip buna eşit bir daire çizin; içine de dört eşkenar üçgen çizin; bu üçgenler birbirine eşit aralıkta olsun ve uçları dairenin çemberine değsin. Gök bilimciler de on iki burcu yıldızlarının armonik ilişkisine göre tasarlarken, hesaplarını böyle üçgenler çizerek yaparlar. Bu üçgenlerden, kenarı sahne binasına en yakın olanı alın bunu kenarının dairenin kavisini kestiği hizada sahne binasının ön cephesi (scaenae frons) olsun. Sonra dairenin merkezinden bu kesite paralel bir çizgi çizin; bu çizgi, ön sahne(proscaenaium) platformunu(pulpitum), orchestra alanından ayırsın.

Bu şekilde bizim sahne platformumuz Yunan tiyatrolarınkinden daha derin olacaktır, çünkü bizim oyuncuların hepsi sahne de rol alır, orchestradaysa senatörlere tahsis edilen yerler bulunur. Bu platform en fazla beş ayak yüksekliğinde olmalı ki orchestra'da oturanlar sahnede yer alan oyuncuların tüm hareketlerini izleyebilsin. Tiyatroda seyircilere ayırılan kama biçimli bloklarsa(cunei) öyle bölümlenmeli ki blokların arasında yukarı yükselen merdiven basamaklarının ilk sahanlığa(praecinctio) kadar ki yönü, tam da bu üçgenlerin dairenin çemberine değen açılarına denk gelmeli. Bu sahanlığın üstündeki oturma bloklarıysa, alttaki oturma bloklarının her birinin ortasına denk düşecek ara yollarla(itinera) tasarlanmalı.

Bu açıların yani alttaki merdivenlerin yönünü tayin edecek açıların sayısı yedi olacak diğer beş açı sahne binasının tasarımı belirleyecektir. Buna göre, ortadaki açının karşısına kraliyet kapıları(valva regiae) olacak sağdaki ve soldaki açılar misafirler için ayırılan bölümlerin(hospitalia) kapı konumunu belirleyecek, en uçlardaki iki açı da kanatlardaki geçitlere (versurae) karşılık gelecektir. Seyircilerin oturacağı uzun oturma sıralarının(subsellia) basamak yüksekliği de bir ayak ve bir karıştan daha az, bir ayak ve altı parmaktan daha fazla olmayacak; derinliği de en fazla iki buçuk ayak olacak şekilde tasarlanacaktır…Orchestra'ya gelince; en alt basamakların arasındaki çapı ne kadar olacaksa bunun altıda birini alın. Orchestranın her iki ucunda tam girişlerin bulunduğu noktalarda en alt oturma sıralarını bu ölçüye denk bir yükseklikte kesin; kestiğiniz yeri, girişteki kemerlerin başlangıç seviyesi olarak belirleyin; bu şekilde tonozları yeterince yüksek olacaktır.

Sahne binasının uzunluğu orchestra çapının iki katı olmalıdır. Podium(podium) yüksekliği sahne platformunun hizasından başlayarak tabanın dalgayı andıran silmesiyle(unda) ve kornişleri ile birlikte orchestra çapının on ikide biri olmalıdır…Buna rağmen bütün tiyatrolarda bu boyutların tüm ihtiyaçlara ve istenen etkiye cevap vermesi mümkün değildir. Mimar, bir simetrinin hangi orantıya gereksinim duyduğunu ve bunu yerin doğasına veya yapıtın büyüklüğüne göre nasıl ayarlayacağını gözetmek zorundadır. Çünkü küçük tiyatrolarda olsun, büyük tiyatrolarda olsun, işlevleri aynı olduğu için aynı boyutta olması gereken öğeler söz konusudur; örneğin basamaklar yatay geçitler(diazomata), korkuluk duvarları, yollar yukarıya çıkan merdivenler sahne platformu, yüksek makamdaki kişilere ayrılan şeref locaları(tribunalia) ve bunlar gibi pratik kullanımı aksatmamak için orantıdan ödün verilmesi gerekecek başka detaylar. Aynı şekilde malzeme eksikse, yani inşaat esnasında önceden temin edilen mermer, kereste ya da başka bir tür malzeme yeterli gelmemişse, ufak eklemeler çıkarmalar yapmanın sakıncası yoktur; yeter ki akıllıca hareket edilip mesele fazla abartılmasın, yapı bambaşka bir şeye benzemesin. Mimarların Saha tecrübesi varsa, kıvrak bir zekadan ve teknik yetenekten de yoksun değilse, bu iş kolay hallolur."

705 Bu durum Vitruvius tarafından kabul edilmektedir. Vitruvius, *De Architectura,* V, 6, 9.

benzersiz olan tasarım özellikleri ortaya çıkarmaktadır[706].

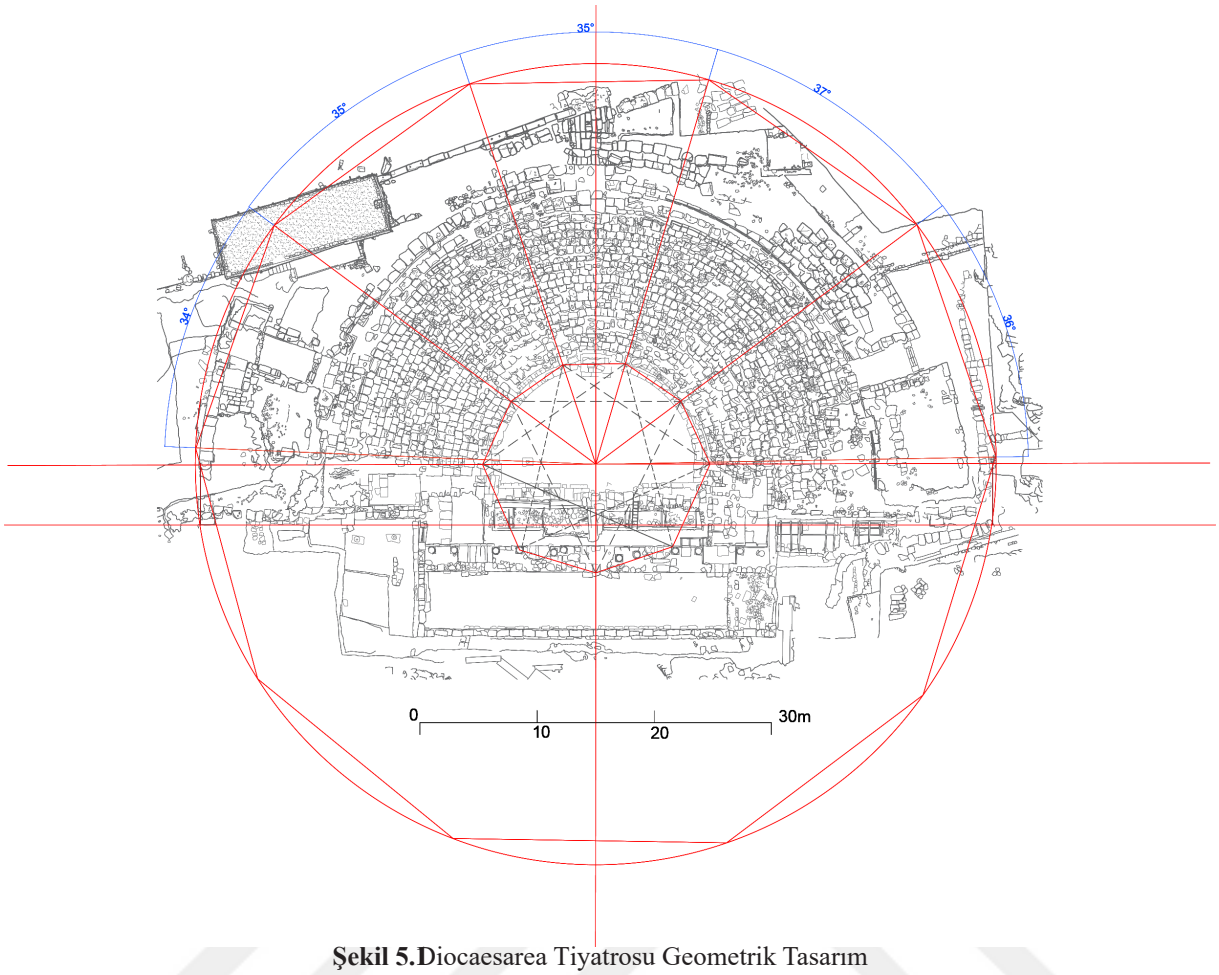
5.2.2.1. Cavea ve Orkhestra ve Analemmata

Cavea, inşa edildiği yamaca kuzey-doğu, güney-batı yönünde 11°'lik bir açı yaparak 180°'lik bir yarım daire şeklinde oturtulmuştur. Bu sayede Tiyatro'nun tasarımını dairenin çapı 67,80m (230 Ra)'dir. Tiyatro'nun bütün alanını ve sistemini kapsayan dairenin merkezi sahne binasında valva regia'yı merkezden kesecek şekilde yerleştirilmiştir. Bununla birlikte caveanın tasarımını oluşturan daire ise çapı ve merkezi aditusları sınırlayan duvarlar referans alınarak orkhestranın merkezine yerleştirilmiştir. Ima cavea ve summa cavea aynı eksen üzerinde yedi cuneiye sahiptir. Bunlar orkhestranın merkezinden alınan bir nokta ile birer eşkenar üçgenin içine yerleşmektedirler. Buradan, caveayı oluşturan cuneuslar ve onları ayıran scalarialaların arasındaki merkezi açılar bu kısımlardan çekilen simetrik çizgilerle hesaplanabilmiştir. Buradan I. ve VII. cuneus analemma aksına göre düz bir hatta oluşturulmuşlar, II. cuneus 34°, III. cuneus 35°, IV. cuneus 35°, V. cuneus 37°, VI. cuneus 36°'lik üçgenler olarak tasarlanmışlardır[707]. Vomitoriumlar ise II. IV. ve VI. cuneusları oluşturan üçgenlerin açı ortayları merkez alınarak oturtulmuştur. Bunların arkalarında bağlandığı cryptae ise, analemmata duvarlarının çeperini oluşturan daire sonlanarak daire içinde oluşan decagon (ongen)'in poligon geometrisi hat çizgilerine teğet geçecek şekilde yapılmıştır. Geometrik tasarımda çizgiler simetrik değillerdir. Bu da Tiyatro'nun yamaca oturtulmasından ve yamacı işlevsel olarak kullanma çabasından kaynaklanıyor olmalıdır. Orkhestra ise Vitruvius'un tasarım ilkeleri ile uyuşmamaktadır. Vitruvius ifade edilen tiyatro tasarımında orkhestrayı oluşturan daire çizildikten sonra bu dairenin içine çizilen dört adet eşkenar oluşturması gerektiğini belirtir[708]. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise dört eşkenar üçgenin yerine, üç eşkenar üçgenin oluşturduğu bir cavea aksı oluşmaktadır. Cavea bu şekle göre bölümlendirilmiş ve söz konusu tasarımda esas olarak caveanın ortasını kesecek olan scalariadan vazgeçilerek merkezde bir cuneus'un oluşturulması sağlanmıştır. Bu sebeple Diocaearea Tiyatrosu'nun cavea tasarımının Vitruvius'un ilkelerinden farklılaştığı, kendine özgü bir tasarım olduğu ortaya çıkmaktadır. Caveadaki merdivenleri olan scalarialaların açılarının kesin ölçümleri, cavea düzeninin 9 köşeli yıldızdan oluştuğunu yani bir nonagon (dokuzgen) üzerinden hareket edildiğini göstermektedir. Orkhestranın çapı 18,20m (61 Ra) olarak ölçülmüştür. Orkhestra, tam bir daire olarak tasarlanmamış, kuzey-doğu güney batı yönünde daraltılarak 12,70m (43 Ra) daraltılmıştır ve bir "D" harfi formuna sahiptir. Söz konusu ayrıntıyla tasarımda izleyicinin görüş açısının olduğundan daha da geniş bir perspektife yayılması ve izleyicinin sahne ve orkhestra ile bağını arttırmak amaçlanmış olmalıdır.

706 Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 1", 547-569; Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 2", 571-590; Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework of Roman Theaters".

707 Örnek olarak Elaiussa Sebaste Tiyatrosu'nda ise bütün açılar 36° olarak tespit edilmiştir. Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 97 Fig. 82.

708 Vitruvius, *De Architectura,* V, 6, 1-3.

Şekil 5. Diocaesarea Tiyatrosu Geometrik Tasarım

5.2.2.2 Sahne Binası

Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahne binası simetrik iki adet portae hospitales ve bir valva regianın şekillendirdiği üç adet girişten oluşur. Podium, genişliği iç kısımda 29m (98 Ra), uzunluğu ise 6.20m (21 Ra) olan bir dikdörtgenin merkezine yerleştirilmiştir. Bu dikdörtgen ise cavea ve sahne binasını bir bütün olarak birleştiren ızgara çerçevelere göre oturtulmuştur. Columnatio ve postscaenium bu ızgara sistemine göre tasarlanmıştır. Söz konusu tasarımda orkhestra dairesinin yarıçapının dört eşit parçaya bölündüğü görülmektedir. Bu dört parça (her bir karenin ölçüsü 2,2798m olacak şekilde) bütün sahne ve analemma duvarlarına oturtulduğunda simetrik olarak sahne binasının sınırlarını karşılamaktadır[709]. Burada, söz konusu sınırlar içinde oluşan dikdörtgenin içerisindeki simetrik tasarımın yine poligon geometrisi ile geliştirildiği görülmektedir. Orkhestrayı oluşturan dairenin içine yerleştirilen eşkenar üçgenlerin, üç adet olmasından kaynaklı olarak, eşit bir genişlik belirlenebilirken, kapıların arasındaki nişlerin caveanın merkezine yerleştirilen üç eşkenar üçgene göre kurgulandığı anlaşılmaktadır. Sahne binasının cavea ile birlikte tasarımındaki temel ölçüt, cavea tasarlanırken çizilen merkez eksenin sahne

709 Bu şekilde sahne binasının planında karelerin karşılığı geometri sistemi W. Fuchs'un tarafından Tiyatro'nun geometrik analizine dayanan teorilere göre yapılmıştır. Bk. Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 1", 547-569; Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 2", 571-590; Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework of Roman Theaters", 249-251.

binasının merkez kapısı olan valva regiyayı merkezinden kesmesidir. Aynı zamanda durum praecinctio hattını oluşturan daire takip edilerek sahne binasının sınırları da belirlenmiştir. Sahne binasını kısmen Vitruvius ilkelerine uygun olarak yapıldığı görülür, ancak valva regianın her iki yanında yer alan ve portae hospitalesleri oluşturan kapılarının konumu tüm pulpitumunun farklı bir kurgu ile yapıldığına işaret eder. Merkez eksen sahne binasının merkezine yerleştirilen bir daireyi de kesmektedir. Bu daire ile eşit iki daire, yan taraflarından keserek sahne binasının podiumunun sınırlarını oluştururlar. Bu üç daire orkhestrayı oluşturan daire ile de kesişir. Bu dairelerin oluşturduğu alanın sınırlarını ise iç kısma yerleştirildiği anlaşılan 93° ve 94° olarak ölçülen iki adet dik üçgenin belirlediği görülmektedir. Bu iki dik üçgen, kapılar arasındaki podiumun niş kısımlarının merkezlerini sağ ve sol taraftan keser. Aynı zamanda kesilen merkezler ise kaidelerin oturduğu merkez aksı oluşturur. Bu hat ise 129°'lik geniş açılı bir üçgenle orkhestranın merkezine bağlanır sınırları belirlenir. Söz konusu üçgen aynı zamanda podium hattını da belirler.

Sahne binasının inşasında tasarım ve alt yapısının birinci katta modül sitemine göre yapıldığı ikinci katta ise bu modül siteminin dışına çıkılan bir tasarıma sahip olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla sahne binasının modül ölçülerinin katlara göre kurgulandığını söyleyebiliriz. Yapının her iki katında da korinth düzeni vardır. Vitruvius tasarımında oran kullanılması için sütun alt çaplarının iki modül olarak belirlendiğini ifade etmektedir[710]. Alt kat sütunların alt çapları 50cm olarak ölçülmüştür. Bu sebeple ilk kat için 2 modül=50cm kabul edilmiştir. Vitruvius kaidelerin sütun alt çaplarının yarı ölçüsünde olması gerektiğini belirmektedir. Buradan kaidelerin hepsi 25cm olması sebebiyle bu kriteri karşılamaktadır ve 1 modül 25cm olarak ortaya çıkmaktadır. Kaidelerin üzerinde bulunan sütunlar, 3,50m yüksekliktedir. sütunların ise 14 modül olarak tasarlandığı ortaya çıkmaktadır[711]. Sütunların üzerine gelen başlıklar 47-52cm arasında değişiklik göstermektedir.

Buradan Vitruvius'un belirttiği başlıkların 2 modül olması gerektiği ifadesi doğrulanmaktadır. Entablatür ise bir bütün olarak modül sitemine göre hesaplandığında birinci kata ait arşitravfriz ve kornişlerin toplamda 1,04m yükseklikte oldukları görülmektedir. Buradan 4 modülü çok az aşacak şekilde tasarlandıkları ifade edilebilir.

İkinci kattaki sütunların alt çapları 45cm'dir. Bu da ikinci katta 1 modülün 22,5cm olduğunu göstermektedir. Bu sütunların kaidelerin hepsinin orijinal tasarım parçaları olmadığı ve bazı kaidelerin devşirme olabilecekleri yukarıda tespit edilmişti[712]. Ancak, sütunların aynı ölçüde olması bir modül hesaplamasını mümkün kılar. Sütunların 3,15m olduğu ölçülmüştür. Bu da ikinci kattaki sütunların ilk kattaki sütunlar gibi 14 modül olarak tasarlandıklarını göstermektedir[713]. İkinci kattaki korinth başlıkla-

710 Vitruvius, *De Architectura,* V, 9, 3.

711 Sütunların kendi içinde ise alt çapının yüksekliğine oranı 1/7'dir. Kaide ve başlıklarla birlikte 1/8,5'dur.

712 Bu sebeple ikinci katta bulunan kaidelerin 10 adetinin 22cm olması ve geri kalanının ise 22 ile 24cm arasında değişmesi modül sistemine uygun bir karşılık göstermemektedir.

713 Bu ölçülerle ikinci katın sütunlarının alt çapının yüksekliğine oranı 1/7; kaide ve başlıklarla birlikte 1/8,5

rın yükseklikleri 42-49cm arasında değişmektedir.

Bu durum başlıkların kaidelerin farklı yüksekliklerini tolere etmek için ölçülerde farklılıklara gidildiğini ve bunun yapının statiğini korumak için yapıldığını göstermektedir. Bu sebeple ikinci kata ait başlıkların ise 2 modülü +/- 4cm tolere edilecek şekilde tasarlandıkları anlaşılmaktadır. İkinci kat başlıklarının ilk katın başlıkları gibi benzer bir modül sitemine göre yapılmadığını ve yapının mimari bloklarına göre şekillendiği anlaşılmaktadır[714]. Entablatür ise birinci kattaki gibi 1,04m ölçülerinde yapılmıştır. Bu da 4 modülü biraz aşacak şekilde tasarlandıklarını göstermektedir. İkinci kattaki alınlıklar ise hem şekil hem de ölçü olarak farklılık gösterdiklerinden her biri için ayrı modül hesaplaması yapılabilir. Buradan geniş açılı üçgenlerin 1,32m olduğu ölçülmüştür. Bu da 1,2 modüle denk gelmektedir. İç bükey alınlıklar ise 1,55m'dirler. Bu da yaklaşık olarak 1,5 modüle denk geldiklerini göstermektedir. Merkezdeki alınlık ise akrotersiz olarak 2,48m yüksekliğe sahiptir. Buradan merkez alınlığın ise 6,5 modüle denk gelmektedir. Katlara göre modül oranlaması yapıldığında birinci katın, 21 modül; ikinci katın ise alınlık yükseklikleri ile birlikte 27,5 modül olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradan bütün modül sistemlerinden alınan ölçüler bir araya getirilip analiz edildiğinde Sahne binasının ilk ve ikinci kat sütunlarının 1/8,5 oranında tasarlanarak Vitruvius'un ifade ettiği oranla uyuşmakla birlikte, podium olmaksızın birinci ve ikinci katında 1/10 oranında bir tasarlamanın yapıldığı görülmektedir.

5.3. Taş İşçiliği[715]

Diocaesarea Tiyatrosu kireçtaşından inşa edildiği için taş işçiliğinde yapılan uygulamalar rahatlıkla izlenebilir. Yüzeylerde orta ya da ince kalınlıkta dişli tarakların özellikle caveada kullanıldığı, birleşim noktalarında ise kalın uçlu taraklarla çalışıldığı dikkat çeker [716].

Caveada oturma basamakları, orkhestra baltusu, prcaecintio balteusu, biselliumlar ve basamakların ön yüzeyinde ince dişli taraklar kullanılarak mümkün olan en düz yüzey yaratılmaya çalışılmıştır. Bu kısımlarda profil işlenmiş kısımlarda ise ince uçlu keskilerle kenar düzeltme ve perdahlama izleri de görülmektedir. Sahne binasında taş işçiliğinin en dikkat çeken kısmı entablatür işçiliğidir. Burada esas olarak yapı bir ayaktayken görülmeyecek yüzeyler murçla ve kalın dişli tarakla çalışılmış, görünen yüzeylerde ise ince dişli taraklar ve ince keskilerle çalışılmıştır. İnce uçlu tarak izleri sahne binasını bloklarının birçoğu üzerinde görülebilir. Özellikle bütün süslemelerde bu ince uçlu keskinlerin kenarları hatları belirleme yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Nispeten daha kaba işçilikler, blokların yan yana geldiği kısımlarda ve columnatio duvarına giren kısımlarda yapılmıştır. Bunun sebebi ise her bloğun birbirine tutunmasını sağlamak için kaba bırakılmasıdır. Bununla birlikte sahne binasına ait mimari

çıkmaktadır.

714 Bu durum süsleme bölümünde tartışıldığı gibi mermer olan sütun kaide ve başlıkların ithal ve hazır olarak getirildiğine başka bir kanıt daha sunmaktadır.

715 Bu başlık ve daha sonraki iki başlıkta genel olarak anlatılan özelliklerin hepsi 3. Bölümde 3. 2. Columnatio ve Mimari Bloklar başlığı altında analiz edilmiştir. Mimari blokların ayrıntıları için bu bölümlere bakınız.

716 Taşçı aletleri için Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş*, 113 vd.

blokların görülmeyen yüzeylerinde ya da konumu itibarı ile görüş alanının uzak yerlerinde kalın uçlu murçlar kullanılmış ve buralardaki yüzeyler profilleri işlenerek süslenmemiştir. Bu tarz uygulamalar yapının kör noktalarından kalan doğu ve batı kısımda sahne binasının yan duvarlarına bakan parçalarda da görülür Alınlıkların görünen bütün kısımları ince taraklı murçlarla işlenmiştir ve arka kısımları kaba kesildiği hali ile bırakılmıştır. Bunun yanında sahne binasının yan ve arka duvarlarında ise taşların kenarları ince dişli tarakla bir şerit çalışılmış kalan kısımları kalın dişli tarakla düzeltilmiştir.

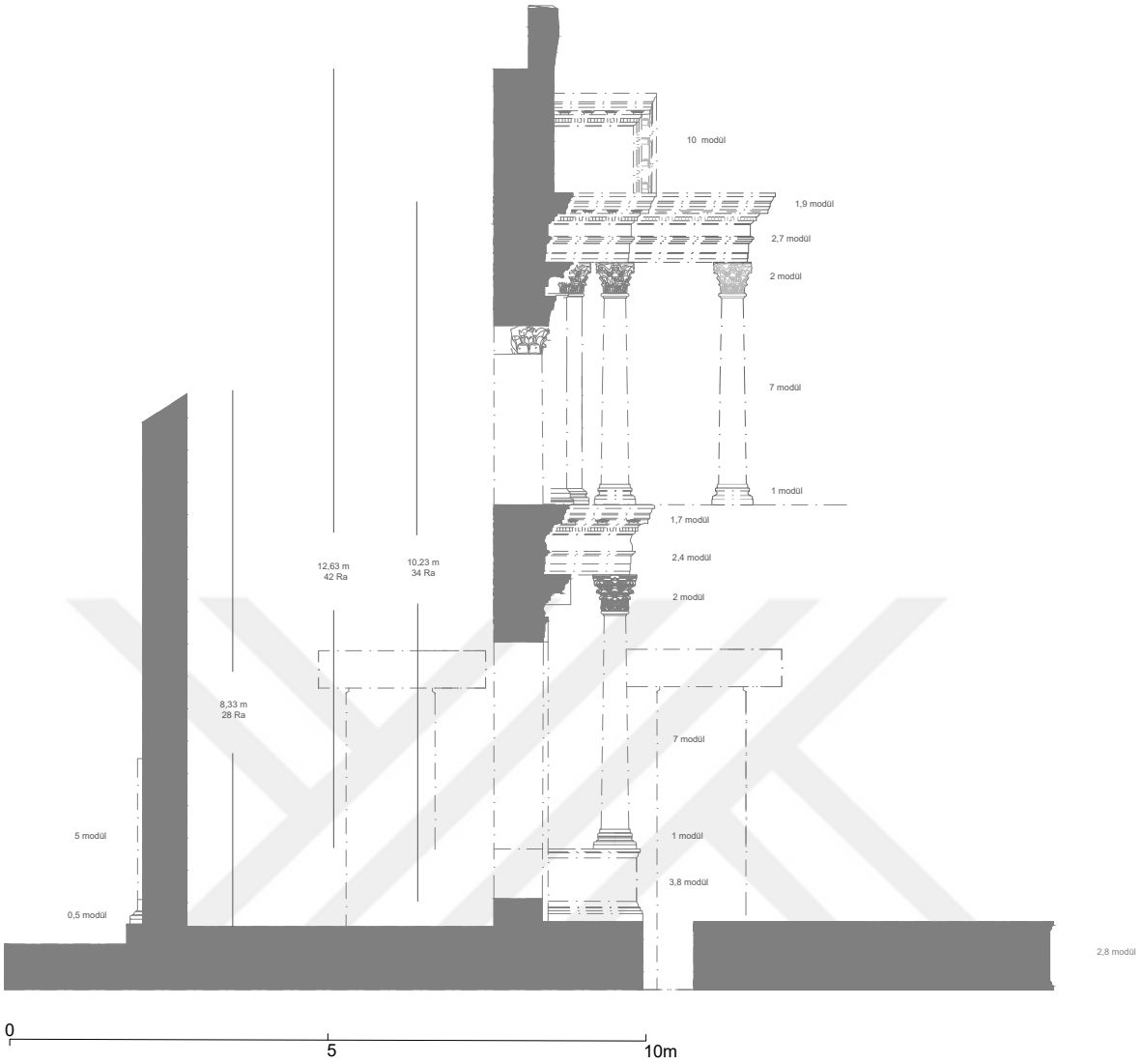
5.4. Taşçı İşaretleri

Diocaeasarea Tiyatrosu çeşitli taşçı işaretlerine sahiptir. Bunlar, caveada, doğu analemma duvarında, postscaenium arka duvarında ve batı aditusun geçiş holünde tespit edilmiştir. Cavea'da batı vomitoriumun hemen önünde zemin değişikliğinde döşenen yeni taşlara, taşçı işaretleri eklenmişlerdir. Bunlar beş adet "Π", bir "Є" ve bir "β"dan oluşurlar[717]. Doğu Analemma duvarında köşe yapan kısımda bir "θ" işareti bulunmaktadır. Aynı "θ" işareti postscaenium duvarına ait bir blok üzerinde ve sahne binasınının ikinci katına ait bir kaide üzerinde korniş ve başlıklarda da bulunmaktadır. Birinci kata ait kornişler üzerinde "O", "Δ" taşçı işaretleri bulunmaktadır. Batı aditusun yeniden yapılan kapısının söveninin hemen altında ise "IE" harfleri yer almaktadır.

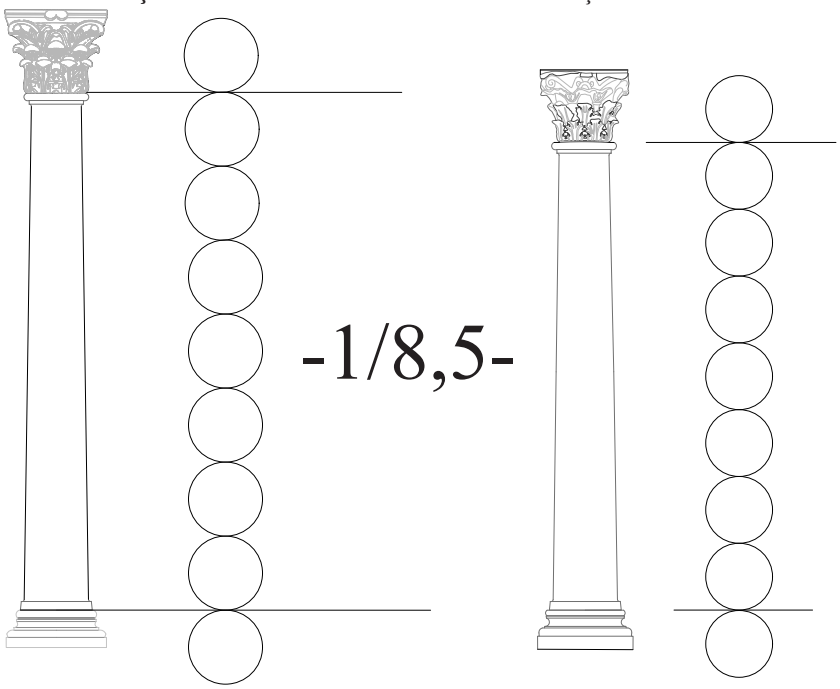

Şekil 5.2 Taşçı İşaretleri

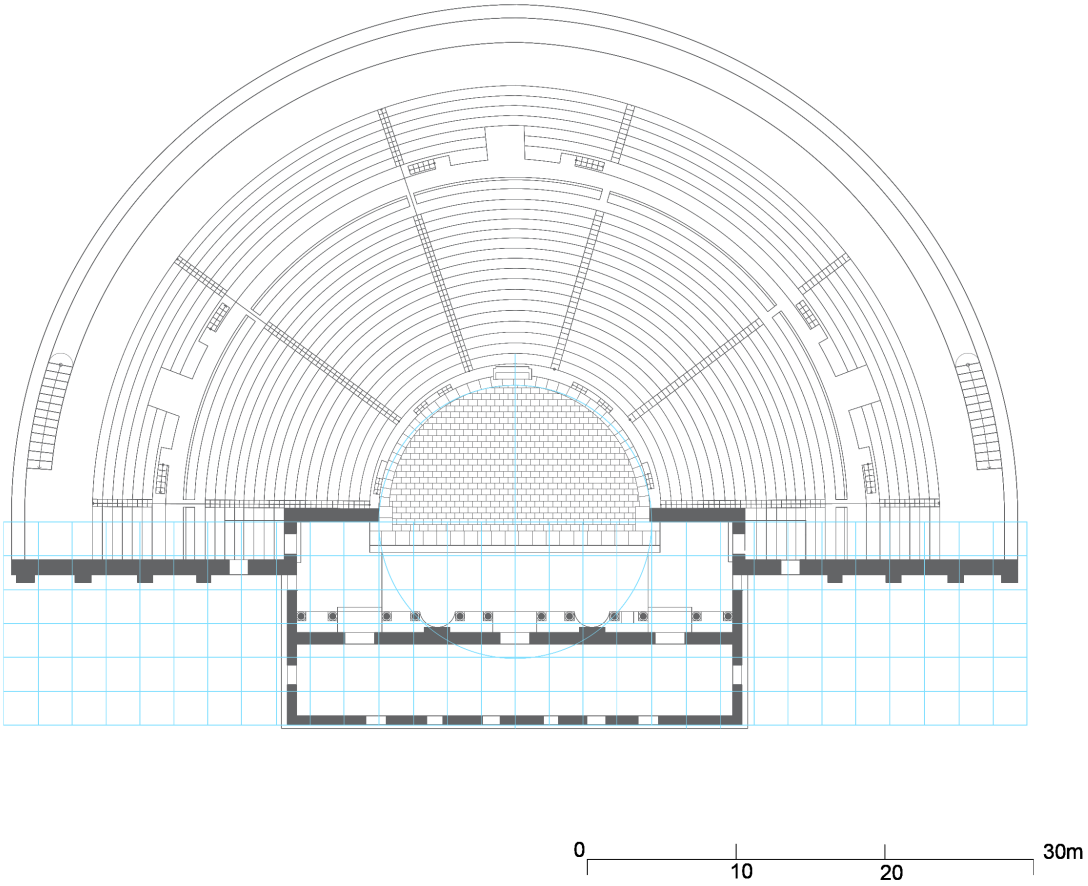
717 Bk. 2. Bölüm Cavea, Orchestra ve Analemmata.

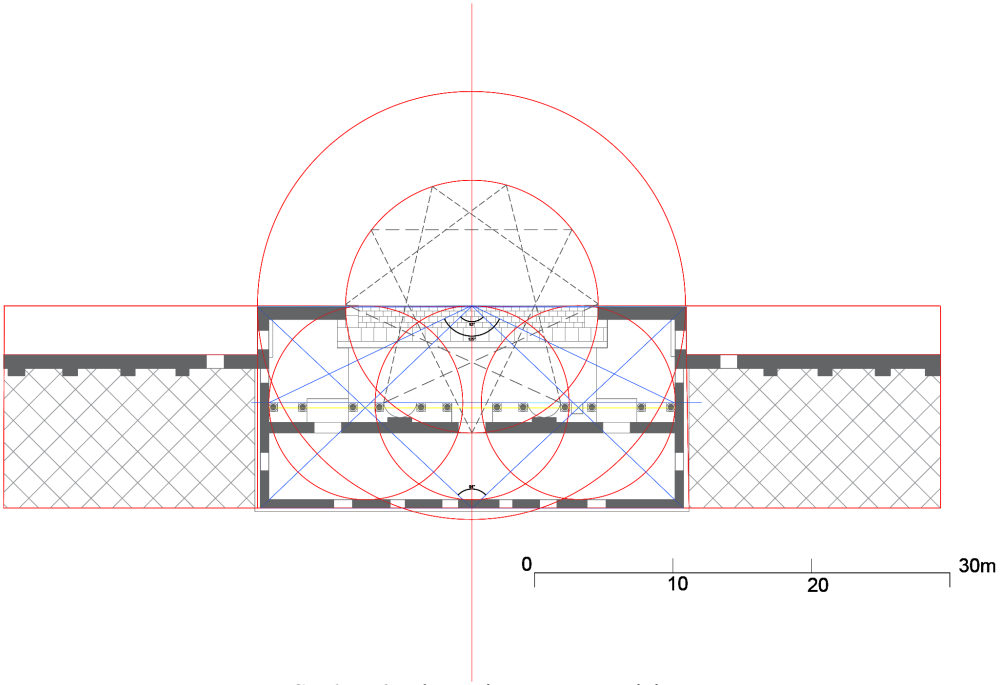
Şekil 5.3 Sahne Binası Modül ve Oran Ölçüleri

Şekil 5.4 Sahne Binası Sütunlar Üzerindeki Modül Oranları

Şekil 5.5 Sahne Binası Tasarlanmasında Kullanılan Izgara Sistemi

Şekil 5.6 Sahne Binası Geometrisi

Taşçı işaretleri Hellenistik Dönem'den beri çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Yapı inşa edilirken, blokların önceden belirlenen yerleri içinde böyle bir uygulamanın yapıldığı bilinmektedir[718]. Diocaearea Tiyatrosu'nda tespit edilen "θ" harfi sayesinde çalışan atölye ve ustaların Tiyatronun hangi inşa kısımlarında çalıştıklarını göstermektedir[719]. Cavea'da batı vomitoriumun önünde bulunan taşçı işaretleri ilginçtir. Bunların ilgili olabileceği önerilir[720].

İşaretlerin Geç Antik Dönem'de yapılan büyük tamir ve değişiklerin bir parçası olduğu saptanmıştır[721]. Batı aditusun içinde bulunan "IE" hafleri Ieron=Hieron kelimesinin kısaltması olarak bilinmektedir. O. Bingöl, "IE" harfinin Didyma Apollon Tapınağı'nda kullanıldığı belirterek bunların tapınağa ait 30-40 kadar köle tarafından işlenen blokların üzerine yazıldığını ifade etmektedir[722].

5.5. Kılavuz Çizgileri, Yuvalar ve Yataklar

Tiyatro'nun neredeyse birleşim sağlayan her bloğunda kılavuz çizgileri bulunmaktadır[723]. Kılavuz çizgileri caveada oturma basamaklarının birbiri üzerine bindirildiği birleşim hatlar ve praecinctioya yerleştirilmiş korkulukların hatları olarak dikkat çekmektedir. Bunun yanında sahne binasında ise kireçtaşından yapılmış mimari blokların neredeyse hepsi üzerinde kılavuz çizgileri bulunmaktadır. Bu kılavuz çizgilerinin mimari blokların birleşim yerlerini, işlenecek yüzeyi, işlenecek mimari bloğun formu ve süsleme için kullanılacak hatları belirlemek için kullanıldıkları görülmektedir. Bunların esas olarak keskiler vasıtası ile çok ince bir kesikle belirlendikleri görülmektedir.

Yuvalar ve yapı bloklarının statiğini arttırmak için kullanılan yataklar hem caveada da hem de sahne binasında kullanılmıştır. Caveada praecinctionun üzerine bulunan biselliumların yerleştirildiği hatta, biselliumun kalınlığında biselliumların yerlerinden oynamaması için yayvan yataklar yapılmıştır. Bunlarla birlikte biselliumların devam eden aksında, korkuluklar için dar ve nispeten aynı derinlikte yatakların varlığı söz konusudur. Cavea basamakların üzerinde birçok çeşitli ölçülerde yuva bulunmaktadır. Bunların modüler bir çadır sitemine hizmet ettiği yukarıda cavea bölümünde tartışılmıştır[724]. Bunların yanında cavea basamakları üzerinde bazı kurtağızı yuvaları bulunmaktadır. Bunlarında çadırların gergileri için taş taşıma tekniği ile aynı sistemi kullandıklarını ve gergi noktaları sağladıklarını düşünüyoruz. Sahne binasında ise özellikle podium üzerinde kaidelerin oturduğu yuvalar belirlenerek kaideler yerleştirilmiştir. Bunlar, üzerinde bulunan entablatür kısmında ise sadece kornişlerin üzerinde üst kat

718 Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş*, 174-177.

719 Bu durum aynı zamanda postscaenium duvarında saptadığımız yeniden düzenlemenin, ikinci katın inşası sürecinde yapıldığına işaret etmesi bakımından da önemli verilerdir.

720 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 14.

721 Bk. 2.1.2. praecintio ve 6.3. Cavea, Orchestra ve Analemmata Mimarisi ve Antik Mimarlık Tarihindeki Yeri.

722 Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş*, 176.

723 Genel olarak bk. Roland Martin, *Manuel D'architecture Grecque I. Materiaux Et Techniques,* (Paris: A. et J. Picard et Cie 1965), 193-194; Anastasios Orlandos, *Les Materiaux De Construction Et La Technique Architecturale Des Anciens Grecs II,* (Paris: E. de Boccard, 1968), 99-100; Bingöl, *Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar,* 216-218.

724 Bk. 4.2.2. Tiyatronun 3. Evresinde Cavea, Orchetra ve Analemmata (MS 4-6. yüzyıllar).

kaideleri için yuvalar oluşturulmuştur. Aynı zamanda valva regia ve portae hospitales üzerinde de aynı şekilde kornişlerle arşitrav-frizlerin birleşim merkezlerinde de birleşim yuvaları tespit edilmiştir.

Şekil 5.7 Kılavuz Çizgileri, Yuvalar ve Yataklar

5.6. Kenet, Dübel ve Kaldırma Yuvaları

Diocaesarea Tiyatrosu'nda her iki katında da birleşim noktalarında kurşun kenetler tespit edilmiş; bunun yanında birçok mimari blok üzerinde ise kaldırma için kullanılan kurt ağızı yuvalarına rastlanmıştır. Sahne binasının ilk katında kaideler, sütun ve başlık grubu kenetsiz ve dübelsiz olarak inşa edilmiştir. Bunların üzerine gelen arşitrav-frizlerin üst kısımlarında ağırlık merkezlerine göre yerleştirilmiş kurt ağızı yuvaları bulunmaktadır. Sütunlar üzerinde birleştikleri kısımda ise yan ve cephe blokları, ön cephe bloklarına çapraz bir kenet demir kenet yerleştirilerek, kurşunla sağlamlaştırılması suretiyle bağlanmıştır. Bunların üzerinde yer alan kornişler ise uç noktalarındaki birleşimin kısımlarında kenet yuvaları açılıp aynı şekilde bir demir kenetle birlerine bağlanarak statik olarak sağlamlaştırılmışlardır. İkinci katın kaidelerinin alt yüzeylerinde kare şeklinde dübel yuvaları bulunur.

Dübel yuvaları her kaide de gözlemlenmemiştir. Kaidelerin devşirme olduğunu saptadığımız-

dan[725] bu uygulama önceki kullanımdaki bir iz olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde ikinci katta da kaide, sütun başlık grubunda herhangi bir dübel ve kenet bulunmaz. Bunların üzerinde yer alan entablatürde ise ilk kattaki gibi arşitrav-frizlerin, sütunların üzerine geldiği birleşim noktalarında (hepsinde yoktur) taşımak için kullanılan kurt ağızı yuvaları bulunur. Alınlıkların ve kornişlerin birleşim kısımlarında kenet yuvaları açılarak demir kenetlerin kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanın geniş açılı ve iç bükey alınlıkların üç parçadan oluşmaları sebebiyle iki yan parçanın birleştiği merkezde kırlangıç kuyruğu şeklinde kenetler yapıldığı ve iki bloğun ayrılmaması için önlem alındığı görülmektedir. Üçüncü tepe parçada ise bu iki parçanın üzerine oturduğu için ekstra bir dübel ya da kenet kullanılmamıştır. Merkez alınlık ise çok parçalı ve açılı bir yapıya sahip olduğundan kornişler ile aynı şekilde bir uygulama takip edilerek kenet yuvaları ve bu yuvalara koyulan kenetlerle bağlama yapılmıştır Alınlıkların yan parçalarının üst yüzeylerinde bir takım hatıl yuvası formunda kare ve derin yuvalar bulunmaktadır. Bu yuvaların, yapı inşa edilirken kullanılan iskele için yapıyı bir arada yutmak adına kullanılan bir teknik olduğunu düşünmekteyiz[726].

Şekil 5.8 Kenet, Dübel ve Kaldırma Yuvaları

725 Bk. **4.2. Anastylosis.**

726 Bu konu hakkında görüş ve öneriler sağladığı için S. Hakan Öztaner'e teşekkür ederim.

5.7. Kapasite

Tiyatro'nun sahip olduğu kapasite daha önce M. Spanu tarafından ayrıntılı olarak incelenmiştir[727]. Kazı çalışmalarından sonra kapasite hesabını yeniden yapılması gerekmiştir. Antik Tiyatroların kapasitesinin hesaplanması için birtakım yöntemler öne sürülmüştür. L. Moretti, sadece oturma basamaklarını baz alarak kapasite hesabı önermiştir. Ancak bu hesaplama yöntemi cavea geometrisine dayanmaz[728]. J. Cl. Golvin ve M. Janon tarafından, her bir seyirci tarafından kullanılan alanın tahmini ortalama alan miktarı olan 0,28 m^2'ye göre bir hesaplama yapılaması öneriler arasındadır[729]. G. Forni tarafından yapılan öneriye göre ise tiyatronun caveasında her m^2'ye bir kişi gelecek şekilde bir hesaplama önerilir[730]. F. Sear'ın önerisi ise her oturma basamağı için merkezi sıranın uzunluğunun hesaplanması ve bunun sektör sayısıyla çarpılması, elde edilen toplamın 0,40m ya da 0,50m'ye bölünmesine dayanır[731]. B. Özdilek tarafından Rhodiapolis Tiyatrosu üzerine yapılan çalışmada ise oturma payı 0,50m olarak baz alınmıştır. Kapasite ölçümünün tiyatronun oturma başmaklarının bulunduğu üst ve alt yayların ölçülmesi ile hesaplanabileceği de önerilmektedir[732]. Son olarak geometrik analizlere göre saptama yapan W. Fuchs ise *C=πr2 (C kapasite) (r orkhestranın yarı çapı)* formülü ile kapasite hesabının yapılmasının birçok yapıda iyi sonuçlar verdiğini ve var olan kapasite hesapları ile uyuştuğunu ifade etmektedir[733]. Kapasite hesabına yönelik öneriler ve üretilen formüller varsayımsal temelli olduğu için metodolojik olarak uygulanabilir değillerdir ve her tiyatrodaki kapasite hesabı için yeterli bir altlık sunmazlar. Sayılan yöntemler, Diocaesarea Tiyatrosu için tam kapasite hesaplama yapmayı sağlamadığından M. Spanu'nun kapasite hesaplamak için sunduğu yöntem tekrar irdelenerek bir hesaplama yoluna gitmek kapasite hesabı için daha uygun görülmektedir[734]. M. Spanu'nun sunmuş olduğu kapasite hesabı, grafik restitüsyon üzerinden tek tek oturma basamaklarının kesintisiz olarak ölçümüne dayanır[735]. Buradan oturma basamaklarını kullanacak olan her seyirci için gerekli olan ortalama genişlik 0,40 m olarak

727 Spanu *The Theater of Diokaisareia*, 111.

728 Luigi Moretti, "La Capienza Dei Teatri E Degli Stadi Di Alcune Citta D"Anatolia", *Estratto da 'Archeologia Classica,* VI (1954): 58.

729 Jean-Claude Golvin ve Michel Janon, "L'amphithéâtre De Lambèse (Numidie) D'après Des Documents Anciens", *Baparis,* 12–14, (1976–1978): 169-193, 183; Jean-Claude Golvin, *L'amphithéâtre Romain essai sur la théorisation de sa forme et de ses fonctions. texte, Volume 1*, (Paris: De Boccard, 1988), 380-381.

730 Giovanni Forni, "L'İntensita Della Populazione Nella Regione Augustea Del Sannio", *Rivista Abruzzo,* 7.1 (1968): 59 vd. Bu formül her Tiyatro için kullanılamadığı ve karmaşık bir uygulama olduğu için her Tiyatroda geçerli bir kullanım sunmamıştır ve bu sebeple kabul görmemiştir. Sear, *Roman Theaters,* 26.

731 Sear, *Roman Theaters,* 26–27.

732 Banu Özdilek, "Rhodiapolis Tiyatrosu ve Likya Tiyatroları", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Banu. Üniversitesi, 2011), 34-38. Buradan ölçülen yay ölçüsü içinde şu şekilde bir formül geliştirmiştir: Y alt + Y üst = Bir otuma sırası ortalama yay uzunluğu x cavea toplam sıra sayısı = Toplam cavea oturma sıraları uzunluğu / 0,50 m = Kapasite Bu formül A. Dönmez tarafından Xanthos Tiyatrosu'nun kapasitesinin hesaplanmasında kullanılmıştır. Hatta cavea'daki izlerden dönemlere ait bir kapasite hesabı da bulunmaktadır. Aytaç Dönmez, "Ksanthos Tiyatrosu", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2022), 175-177.

733 Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework of Roman Theaters", 253-254.

734 M. Spanu aynı sistemi Elaiussa Sebaste Tiyatrosu'nda da uygulamıştır. Bu yöntemle kapasite 2286 kişi hesaplanmıştır. Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 102 Fig. 86.

735 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 114 Fig. 63.

belirlenmiştir[736]. Tiyatro'nun oturma basamağının olduğu her hat için uzunlukları bu değere bölerek çıkarılan sonuçlar tam sayıları karşılamadığından 0,40cm olan bir seyircinin kapladığı alanın basitçe ortalama bir rakamın sonucu olarak kabul edilmiştir[737]. Bu hesaplamalardan elde edilen sonuçla, Diocaesarea Tiyatrosu'nun toplam kapasitesinin 3.361 kişiye eşit olduğu saptanmıştır. Bu oturma sıraları ima cavea ve summa caveaya göre ayrıldığından ima caveada 2.056 kişi 17 oturma basamağına, 104 kişi ise biselliumlara olacak şekilde 2.160 kişi oturabileceği hesaplanmıştır. Summa caveada ise 1.201 kişilik yer olduğu önerilmiştir[738]. M. Spanu'nun yaptığı hesaplamalar Diocaearea Tiyatrosu'nun kapsamında düşünüldüğünde eldeki verilerle oldukça önemli sonuçlardır. Bununla birlikte M. Spanu'nun incelediği caveanın oturma alanı, kazılar sonrasında yapılan çalışmalarda da aynı şekilde tahrip olduğu ve aynı sınırlarda korunduğu görülmüştür. Ancak summa cavea kısmında bir basamağın daha olduğu tespit etmemiz ve biselliumların biraz daha uzun bir hatta sahip olduğunun ortaya çıkması sebebiyle aynı uygulama kullanılarak kapasite hesabı yeniden yapılmıştır. Summa caveanın son basamağının restitüsyonda M. Spanu'nun sistemi takip edilerek her bir cuneus ölçüldükten sonra son basamakta toplam 226 kişinin oturabileceği ortaya çıkmaktadır[739]. Biselliumların yeni belirlenen sınırlarının noktalarından alınan uzunluk ölçüleri ile 134 kişilik bir kapasiteye sahip oldukları görülmüştür[740]. Buradan, daha önce 3,361 kişi olarak hesaplanan Tiyatro kapasitesi ima caveada korunarak, 2,056 kişi ile aynı kalmaktadır. Biselliumlardaki 104 kişilik hesaplama ise 134 kişiye çıkmıştır. Buradan ima caveanın yeni verilerle ile toplanıldığında biselliumlarla birlikte 2190 kişinin oturduğu ortaya çıkmaktadır. Summa caveada ise 1201 kişinin oturduğu saptanmıştı. Son basamakta 226 kişilik bir oturum alanı tespit edilmesi, summa caveada ise 1427 kişi oturmakta olduğu ortaya çıkarmaktadır. Buradan Tiyatro'nun toplam kapasitesi ise 3,617 kişi olarak güncellenmektedir. Geç Antik Dönem'de ise cavea'daki bazı değişikler ve oturma alanların kaybı dolayısıyla tam bir hesaplama yapılamamaktadır. Ancak sahnenin korunduğu göz önüne alınırsa yaklaşık 2,000-2,500 kişinin yapıyı kullandığı düşünülebilir.

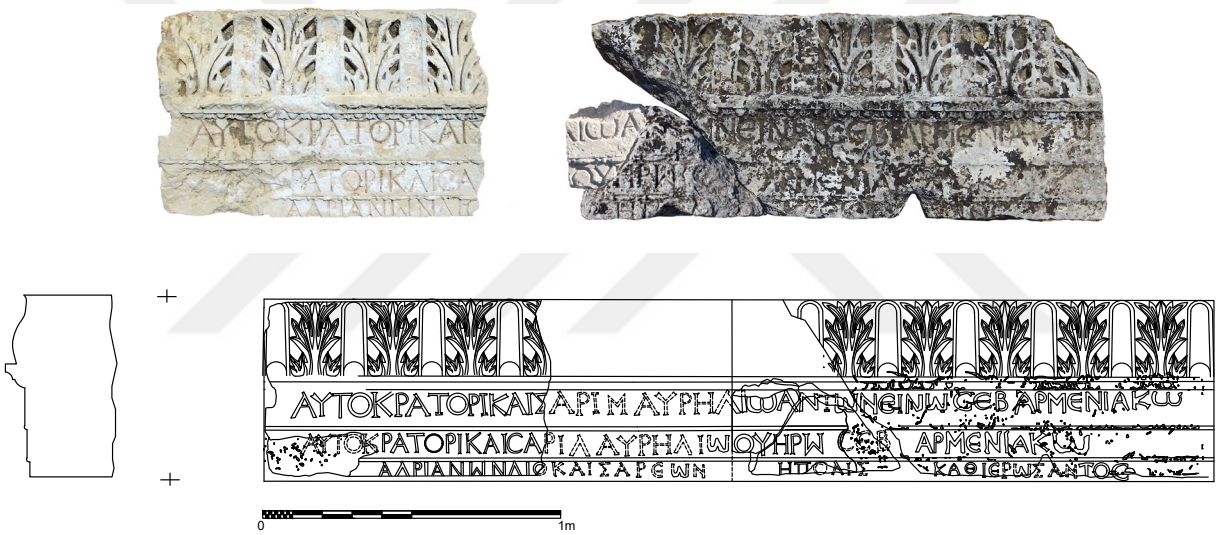
736 Bu ölçünün kapasite hesabı için uygun bir ölçü olarak kabul ediyoruz. Bu çalışmada da aynı ölçü kullanılacaktır.
737 Spanu *The Theater of Diokaisareia,* 111.
738 Spanu *The Theater of Diokaisareia,* 115.
739 M. Spanu sistemine göre summa caveanın son basamağı üzerinde yapılan ölçümler I. Cuneus: 3,58/0,40= 8; II. Cuneus: 17,06/0,40= 42; III. Cuneus: 16,78/0,40= 41; IV. Cuneus: 16,61/0,40= 41; V. Cuneus: 17,53/0,40= 43; VI. Cuneus: 17,45/0,40= 43; VII. Cuneus: 3,54/0,40=8. Buradan toplam çıkan kişi sayısı: 226.
740 II. Cuneus üzerindeki Bisellium: 7,65/0,40=19; III. Cuneus üzerindeki Bisellium: 12,65/0,40=31; IV. Cuneus üzerindeki Bisellium: 12,45/0,40=31; V. Cuneus üzerindeki Bisellium: 13,76/0,40=34; VI. Cuneus üzerindeki Bisellium: 7,61/0,40=19. Buradan toplam çıkan kişi sayısı: 134.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İthaf Yazıtı ve Yeni Veriler

Sahne binasına ait bir arşitrav-friz üzerinde Tiyatroya ait bir ithaf yazıtı bulunmaktadır. İthaf yazıtının bulunduğu arşitrav-friz kırık parça hali ile sahne binasının merkezinde koruna gelmiştir[741]. Yapılan kazılarla, ithaf yazıtının diğer parçaları bulunmuş ve böylece yazıtın tamamı okunabilmiş, eksik olan satırların ve harflerin tamamlaması yapılabilmiştir[742]. M. Spanu'nun çalışmasında var olan parça üzerinden[743] yazıtın bir rekonstrüksiyonu yapılmış ve ilk iki satırı tamamlamış; üçüncü satırda ise korunan harfler üzerinden kelime tamamlayarak arşitrav-frizin 2,70m uzunluğunda olduğunu önerilmiştir. Yazıtın ise MS 164 yılına ait olması gerektiğini ifade edilmiştir[744].

Son yapılan çalışmalarla yazıtın üç satırı okunabilmiş ve yapının entablatürüne göre 2,90m uzunluğunda olduğu da saptanabilmiştir. Arşitrav-friz blok üzerindeki yazıt, şu şekilde tamamlanmıştır:

Şekil 6. İthaf Yazıtı Bulunan Arşitrav-friz ve Çizimi

Αὐτοκράτορι Καίσ[αρι Μ(άρκῳ) Αὐρη]λίῳ Ἀντωνείνῳ Σεβ(αστῷ) Ἀρμενιακῷ

2 [καὶ αὐτο]κράτορι Καίσα[ρι Λ(ουκίῳ) Αὐρηλίῳ] Οὐήρῳ Σεβαστῷ Ἀρμενιακῷ

Ἀδριανῶν Διο[καισαρέων] ἡ π[ό]λ[ις] κα[θ]ιερώσαν] το θ[εατρον?]

İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Armeniacus;

2 *İmparator Caesar Lucius Aurelius Verus Augustus Armeniacus'a*

Hadriana Diokaisareia kenti (tiyatroyu?) adayarak (yaptırdı).

741 Bk. 1.2 Gezginler ve Modern araştırmalarda Diocaesarea Tiyatrosu

742 Yazıtın tanımlaması ve tamamlanması hususunda Doç. Dr. Hüseyin Uzunoğlu'na sağladığı katkılar için teşekkür ederim.

743 Burada, W. L. Hicks tarafından okunan içerik kabul edilmiştir, Edward Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", *Journal of Hellenic Studies,* 12 (1891): 264 no. 52.

744 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 105.

Yazıtın, daha önce eksik olan kısımların tamamlanması ve tam olarak okunmasıyla M. Aurelius ve L. Verus'a Diocaesarea kenti tarafından adandığı kesin olarak tanımlanmıştır[745]. Böylece Diocaesarea Tiyatrosu kesin tarihli bir yapı olmasının yanında, kimin yaptırdığı bilinen bir Tiyatro olarak mimarlık tarihine geçmektedir. Yazıt, L. Verus'un 163 yılı sonbaharında Roma-Parth savaşlarını Armenia'da kazanması[746] ardından aldığı "*Armeniacus*" unvanını[747] içerir. Bu unvan, MS 163 yılındaki zaferden sonra M. Aurelius tarafından kabul edilmemiş; L. Verus'un yeniden İmparator olarak selamlanmasının ardından, M. Aurelius tarafından da MS 164 temmuz ayında kabul edilmiştir[748]. Armeniacus unvanı her iki İmparator tarafından MS 164-169 yılları arasında L. Verus ölene kadar kullanılmıştır[749]. Diocaesarea Ttiyatrosu'nun sahne binası ise İmparatorun unvanı aldığı 164 yılı son baharı veya sonlarında Tiyatronun sahne binasının tamamlanmasından sonra adanmış olmalıdır.

Yazıtın içeriğinde bulunan "Ἀδριανῶν Διο[καισαρέων]=*Hadriana Diokaisarea*" kent unvanı yazıtın tarihlemesinden öte kent tarihi içinde oldukça önemli bilgiler içerir. Bu unvanı, kent İmparator Hadrianus'un Kilikia kentlerini gezisi sırasında Diocaesarea'yı ziyaret etmesi sonrasında almıştır[750]. Bu dönemden sonra kentte, Antoninus Pius[751] ve M. Aurelius[752], Faustina[753], L. Verus[754], Commodus[755],

745 Kilikia'da Korykos Tapınağı'na ait olduğu düşünülen korunmuş bir arşitrav-friz üzerindeki yazıt bulunmuştur. Söz konusu yazıtta M. Aurelius ve L. Verus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Kaplan, "Korykos Tapınağı'na İlişkin Öneriler", 244.

746 Historia Augusta, *Filozof Marcus Antoninus*, IX; Historia Augusta, *Verus,* VII; Fronto, *Ad Verum Imperatorem* 2.3; Anthony Birley, "Hadrian to the Antonines", içinde *The Cambridge Ancient History Volume 11*, *The High Empire, AD 70–192,* eds. Alan Bowman, Peter Garnsey ve Dominic Rathbone (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 129; Anthony Birley, *Marcus Aurelius a Biography*, (London: Routledge, 2001), 162.

747 M. Claudius Fronto komutasındaki Lejyon I Minervia ve P. Martius Verus komutasındaki V Macedonica, Armenia'da Marcus Statius Priscus komutasında yönetilmiştir ve Armenia başkenti Artaxata'nın ele geçirilmesiyle sonuçlanan 163 yılındaki zafer kazanılmıştır. 163 yılının sonuna gelindiğinde L. Verus, hiç orduda bulunmaması ve savaşmamasına rağmen "Armeniacus" unvanını almıştır. Historia Augusta, *Filozof Marcus Antoninus*, IX; Historia Augusta, *Verus*, VII; Fronto, *Ad Verum Imperatorem* 2.3; Birley, "Hadrian to the Antonines", 129; Birley, *Marcus Aurelius a Biography,* 162.

748 Historia Augusta, *Filozof Marcus Antoninus*, IX; Historia Augusta, *Verus*, VII; Fronto, *Ad Verum Imperatorem* 2.3; Anthony Birley, "Hadrian to the Antonines", 129; Birley, *Marcus Aurelius a Biography,*162.

749 Margarette Roxan ve Paul Holder, *Roman Military Diplomas (RMD 1) I-VI*, (London: Oxford University Press 2017); Dietmar Kienast, Werner Eck ve Matthäus Hiel, *Römische Kaisertabelle: Grundzüge Einer Römischen Kaiserchronologie*, (Darmstad: WBG (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), 2017), 131-136; Werner Eck, "Ein Zeichen Von Senatorischer Identität: Statuenehrungen Für Kaiser Mit Lateinischen Inschriften Aus Messene". *Eitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 202 (2017): 256.

750 David Magie, *Roman Rule in Asia Minor,* (Princeton: Princeton University Press, 1950), 620 dipnot 40; Mehmet Ali Kaya ve Kevser Taşdöner Özcan, "Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler", içinde *Vir Doctus Anatolicus Studies in Memory of Sencer Şahin Sencer Şahin Anısına Yazılar Philia 2 Supplement,* eds Burak Takmer, Ebru Akdoğu Arca ve Nuray Gökalp Özdil, (İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2017), 504.

751 Staffieri, *Diocaesarea,* 5-9; Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 377-379.

752 Staffieri, *Diocaesarea*, 10-11; Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 380.

753 Staffieri, Diocaesarea, 13; Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 381-383.

754 Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 384.

755 RPC IV. 3 4972 (Online) (temporary); Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 381-383; Staffieri, *Diocaesarea*, 12.

Septimius Severus[756], Iulia Domna[757], Caracalla[758], Geta[759] I. Philippus[760], II. Philippus[761] ve Oticilia Severa[762] adına darp edilen sikkelerinin lejantlarında bu unvanı kullanmıştır. Söz konusu unvanın kentin en seçkin yerlerinden biri olan Tiyatro'nun sahne binasında kullanılması, kentin Tiyatro'yu yaptıracak zenginlik düzeyine sahip olduğunu ve İmparatorlukla yakın ilişkiler kurmak için yatırım yaptığına işaret eder. Diocaesarea'da kente adanan tek yapı Tiyatro da değildir. Kentin hayırseverlerinden, Oppios Obrimous'un yaptırdığı Tyche Tapınağı da kente adanmıştır[763]. Bu tapınağın Severuslar Dönemi'ne ait olması[764] kentte MS 164'den başlayarak MS 3. yüzyılın başına kadar imar hareketlerinin devam ettiğini de göstermektedir. Yazıtın sağladığı önemli verilerden bir diğeri ise üzerinde kentin isminin yer almasıdır. Daha önce kentin ismi "Διοκ[εσαρ]έων" olarak Kuzey Kapısı üzerinde bulunan İmparator Arcadius ve Honorius Dönemi'nde gerçekleştirilen tamirat yazıtı içinde geçtiği bilinir[765]. Bununla birlikte, Tiyatro, yazıtı ile kentin isminin geçtiği ikinci yapı olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Tiyatro'da Tespit Edilen Evrelerde İnşa ve Kullanım

M. Aurelius ve L. Verus Dönemi (MS 164)

Tiyatro inşası, Antoninus Pius'un İmparatorluğu'nun son yıllarında ya da M. Aurelius, L. Verus İmparatorluğu'nun ilk yıllarında başlamış olmalıdır. Caveanın ilk etapta bitirilmiş olması muhtemeldir. Caveadaki standart özellikler, inşanın boyutları ve malzeme düşünüldüğünde inşa sırasında caveayı ilk sıraya koymak işçilik ve daha önemlisi kullanım için akla yatkın gelmektedir. MS 163-164 yılları içinde ise sahne binasının ilk katının yapımına başlanmış olmalıdır[766]. Bu katın taşıyıcı elemanları olan kaideleri, sütunlar ve normal korinth başlıklarının ithal olarak büyük getirtilmiş olması muhtemeldir. Postscaeniumun yan ve arka duvarları ile sahne binasının scaenae frons kısmı aynı süreç içinde bitirilmiş olmalıdır. Sahne binasının ön cephesi ile birlikte, postscaenium duvarındaki plaster sütun kaidelerinin varlığı, arka duvarında büyük ihtimalle plaster sütun düzenine olan bir cephe tasarlanarak yapıldığına işaret etmektedir[767] Ancak birinci kata ait süslemelerin sadece yapının batı kısmında tam olarak bitirilebildiği, görülür, kalan kısmının ise yapı adandıktan sonra sahne binasının ikinci katı çıkıldığı sırada

756 SGI, 2244, Christopher Howgego, *Greek Imperial Countermarks*, (London: Royal Numismatic Society), 1985.

757 SNG, *Levante*, 672; Staffieri, *Diocaesarea*, 17; SNG, *France II*, 870; Howgego, *Greek Imperial Countermarks*, 337, 449.

758 Ziegler, *Münzen Kilikiens*, 389-390.

759 SNG *France II*, 873; SNG *Paris,* 527; SNG *Waddington*, 4270; SNG *Pfalz,* 418.

760 BMC 12; SNG *Righetti,* 1543; SNG *Levante,* 677; Staffieri, *Diocaesarea,* 24.

761 Ziegler, *Münzen Kilikiens,* 394.

762 Ziegler, *Münzen Kilikiens,* 395.

763 Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", no 50.

764 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 95.

765 Keil ve Wilhelm, *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,* no. 73, 71.'

766 L. Verus'un Syria'ya yerleşmeden ve savaş için hazırlık yapmadan bir süre Pamphylia ve Kilikia kıyılarında zaman geçirdiği ve oyalandığı bildirilmektedir. Diocaesarea ise bu süreçte kendisi ile olmasa bile kurmayları ile bağlantı kurmuş olmalıydı. Bk. Historia Augusta, *Verus,* VI.

767 İkinci evre sahne binasının ikinci katı yapılırken, arka duvarın kaldırılarak yapının ikinci katı inşasında yükseltilerek pencereleri eklenmiştir, bu kaideler ise olduğu kısımda bırakılmış olmalıdır.

yapıldığı anlaşılmaktadır.

Doğu ve batı entablatürde görülen süslemelerdeki bezeme işçiliğindeki farklılık bunu net olarak ortaya koymaktadır[768]. Buradan Tiyatro'nun imparatorlara adandığı süreçte, caveasının bitirildiği, sahne binasının ilk katının inşası tamamlandığı ve scanae fronsun süslemelerinin yarısının bitirildiği anlaşılmaktadır. Yapı MS 164 yılı temmuz ayında M. Aurelius'un L. Verusla birlikte yukarıda tartışıldığı gibi "Armenicus" ünvanını alması sonrasında imparatorlara adanmış olmalıdır.

Severuslar Dönemi (MS 193-235)

MS 180 yılında M. Aurelius'un ölmesi sonrasında yerine geçen halefi Commodus Dönemi'nde Diocesarea Tiyatrosu'nun MS 164 yılında adandığı hali ile kullanıldığı görülmektedir. İmparator Septimius Severus'un iç savaşlardan sonra İmparatorluğun başına geçmesi ise Kilikia'da ve İmparatorluğun birçok eyaletinde görüldüğü gibi kentteki imar faaliyetlerinin tekrar başlamasını sağlamıştır. Diocaesarea'da, İmparatorun doğu'da kazandığı zaferleri kutlanılmış ve İmparator onurlandırılmıştır. Bu süreçte Tiyatro'nun sahne binasının ikinci katına inşasına başlanmış olmalıdır. İkinci kat, tamamıyla kireçtaşı malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Yapı tasarımında ise var olan mimari dönemin mimari geleneklerine ve süsleme anlayışına göre bir yapı tasarımı anlayışı güdülmüş olmalıdır. İlk etapta merkez kırıklı alınlıkla birlikte toplamda 5 alınlığa sahip doğu ve batıda kanatlı bir cephe tasarımının inşası yapılmıştır. Bu cephe tasarımı yapılıp sahne yükseltilirken ise postscaenium duvarı yeniden şekillendirilmiş, plaster kaideler yerinde bırakılmak suretiyle 6 pencereli bir duvar olarak tasarlanmıştır. Kuvvetli ihtimalle Septimius Severus Dönemi'nde başlayan sahne binasının ikinci katının inşası, halefleri Caracalla ve Geta Dönemi'nde bitirilmiş olmalıdır. Doğu ve batı kanadı üzerinde görülen süslemeler ise İmp. Severus Alexander'ın imparatorluğu sırasında bezenmiş ve Tiyatro'nun sahne binası, son halini almıştır. Bu saptamaların hepsi, ikinci kata ait mimari süslemelerin tarihlendirilmesi üzerinden yapılmıştır. Caveanın ise bu süreçte aynı hali ile korunduğu kabul edilmiştir.

Geç Antik Dönem (MS 4-6. yüzyıllar)

Geç Antik Dönem'de, İmparatorluğun özellikle MS 4. yüzyılın ortasında yeni bir siyasi düzene kavuşması sırasında Tiyatro'da sahne binası ve caveada bazı değişikliklerin yapıldığı tespit edilmiştir. Sahne binasında pulpitum ve frons pulpiti tamamen yani bir görünüme kavuşmuştur. Caveada ise eklemeler, tamirler ve iptaller yapılmıştır. Yapıda bu dönemde statik olarak problemlerinin başlaması olasıdır. Tespit edilen verilerden I. cuneusun yıkılması ve alt kısmında bulunan batı aditusun yeniden düzenlenmesi, doğu aditusun da benzer şekilde yıkılmasını önlenmek amacıyla doldurulup kapatılması ve batı versurae'den yeni bir girişin verilmesi; I. cuneus'da yıkılan basamakların, frons pulpiti duvarını

768 Yapının özellikle doğu bölümünde arşitrav-friz ve kornişler üzerinde aynı stile sahip süslemeler bulunsa da kanonik olmayan ve formları bozuk; yozlaşmış stile yakın işlenen bu süslemeler, Severuslar Dönemi özelliklerini göstermektedir. Bk. 3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler.

yeni kurgusunda kullanılması; Caveaya baş köşe tribünün eklenmesi ve oturma basamaklarına yuvalar açılıp toponymusların yazılması; her üç vomitorumun içinde yapılan tamirler ve eklemeler, 4. yüzyıl ve devam eden süreçlerde yapıda tespit edilen değişikliklerdir. Daha sonraki süreçte summa caveanın, daraltılarak yeni istinat duvarının eklenmesi, cryptaenin caveanın belli bölümlerinde kaldırılması ve doğu kısımda hem yapılacak olan bütün girişlerin kapatılması, cryptae duvarına ek bir istinat duvarı yapılması ve doğu bölümün bir duvarla sınırlandırılması; doğu vomtiroumun girişlerinin iptali; sahne binasının pulpitumunun kapatılması ve yeni eklenen bir duvarla tamamen dolgu ile podium seviyesinin yükseltilmesi; postscaenium içinde yükselme yapılarak versuraelerinde aynı şekilde yükseltilerek devşirme taşlarla (oturma başmaklarını da içeren) kapıların küçültülmesi; sahne binasının arka duvarından ek merdivenle geçiş için yeni bir bölüm açılması ve Tiyatro'nun doğusuna bir atık su kanalı ile birlikte yeni kanallar eklenerek doğu kısmın tamamı ile su tahliye sistemine göre şekillendirilmesi bu süreçteki diğer değişikliklerdir. Daha sonra yapının sahne binasının yıkıldığı, doğu kısımdaki kanallara eklemeler yapılarak yapının kullanımının sonlandırıldığı anlaşılmaktadır. MS 7. yüzyıl başından itibaren bölgede görülen önce Sasani ve sonrasındaki Arap akınları yapının bir daha kullanılmayacak şekilde terk edilmesine yol açmış olmalıdır. Değişiklerde saptamalar buluntuların stratigrafisi üzerinden yapılmıştır. Tiyatro kazılarından ele geçen seramik ve sikke buluntularının incelenmesiyle yapının bu son evresinin MS 4. yüzyılla başlayan ve 6. yüzyılın sonu-7.yüzyıl başına kadar dönemi kapsadığı anlaşılır[769].

Mimari ve Süsleme: Yerel Atölyeler (*Bauhütte*) ve Dış Etkiler

Çeşitli araştırmacılar, Diocaesarea Tiyatrosu süslemelerinden yola çıkarak Kilikia'da çalışan ustaların, doğulu ve batılı atölyelerin etkisinde yerel unsurlara sahip süsleme karakterinde eserler ürettikleri önermişlerdir[770]. Ancak bu öneriler yapıdaki süsleme repertuarını kapsamadığından Tiyatro'nun süsleme karakteri ve atölye problemlerini tam aydınlatmamıştır.

Bu kapsamda Tiyatro'daki süslemelerin üretim ve bezeme açısından yeniden ayrıntılı olarak ele alınması gereklidir. Bu çalışmada ayrıntılı bir stil tartışması ve analizi ile inşa ve süslemelerde ortaya koyulmuş örneklerle atölye problemini aydınlatmak için yeterli veri ve tarihleme kriteri yaratılmıştır. Sahne binası özelinde mimari blokların anastylosisinin yapılması, blokların yerleri ve düzenleri hakkında bilgi sahibi olmamız, yapı yazıtının kesin olarak MS 164 yılına tarihlendirilmesinin yanında süslemelerin iki etapta yani MS 164 ve ardından MS 193-235 arasında bezendiğinin tespit edilmesi bütünsel

769 Diocaesarea Tiyatrosu'nun kazılar sonrasında ortaya çıkarılan sikkeleri C. Arslan tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında değerlendirilmektedir. Tiyatro'nun günlük kullanım seramikleri de G. Uçar tarafından Yüksek Lisans Tezi kapsamında değerlendirilmiştir. Uçar, "Diocaesarea Tiyatrosu Günlük Kullanım Seramikleri". Her iki buluntu grubunda da MS 4. yüzyılla başlayan ve MS 6. ve 7. yüzyılla sonlanan bir kronoloji ortaya çıkmaktadır.

770 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 85-87; Deniz Kaplan, "Doğu Dağlık Kilikia'da İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri", *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi,* 14 (2011): 111; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 209; Spanu, "Roman Influence in Cilicia Through Architecture"; Spanu, "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks"; Spanu, "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia", Ayrıca yapı bazında Diocaesarea Nymphaiumu üzeriden yapı atölye tartışmaları için bk. Dorl-Kligenscmidt ve Kayser, "Das Nymphaeum von Diokaisareia", 125.

bir yapı ve atölye bakış açısı sunmamızı sağlamaktadır ve böylece aşağıda kanıtları sunulacak olan Diocaesarea'daki yerel bir atölyenin varlığı ortaya konacaktır.

Diocaesarea Tiyatrosu sahne binasında görülen süsleme formlarıyla Dağlık Kilikia'da özellikle Olba Bölgesi'nde çoğunlukla da kırsal yerleşimlerdeki anıtlarda[771] ve Seleukeia Kalykadnos kentinde rastlanılması önemlidir[772] ve bu durum Olba Bölgesi'nin kırsal yerleşimleri ve kentlerindeki mimari etkileşimin kanıtıdır. Söz konusu etkileşim, genel olarak yapılarda başlıklar ve entablatür süslemeleri içinde kendini gösterir. Daha önce D. Kaplan'ın doktora tezinde ve bölge ile ilgili birkaç yayınında[773] söz konusu tipler stil, tip ve tarihleme açısından kapsamlı şekilde açıklanmıştır ve kırsal ve kentteki formların ortak özellikleri ortaya koyulmuştur[774].

Tiyatro'daki süslemelere bakıldığında, Diocaesarea'daki ustaların dönemin trendlerini takip ettiğini görmek mümkündür. Bununla birlikte işçilikte atölyelerin sahip olduğu yerel unsurlar da izlenir. Kent merkezi ve kırsal alanlarda mimari formların süsleme açısından da etkileşimde olduğunu gösteren deliller bulunmaktadır.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun önemi yazıtıyla kesin bir tarihleme ve kronoloji sunmasıdır. Tiyatro üzerine gerçekleştirdiğimiz incelemeyle artık Diocaesarea'daki atölyelerin MS 2. yüzyıl bezeme sanatına hâkim olduğunu net bir şekilde görebiliyoruz. Bunun yanı sıra cesur atılımlarla kendi stilini ortaya koyma çabası da bu atölyelerin yerel karakter taşıdığını da gösterir. Bu sebeple Dağlık Kilikia özelinde önemli bir sanat atılımının olduğu, bunun başını Seleukeia Kalykadnos ve Diocaesarea kentlerinin çektiği aşikardır. Antik kentteki yerel atölyelerin varlığı, diğer yapılardaki süslemelerin form ve stillerinden de anlaşılmaktadır.

Kentteki yerel atölyelerin varlığının bir diğer kanıtı ise Tiyatro'nun finansmanının kent tarafından sağlandığının yazıtla tespit edilmesidir. Bu ölçekli büyük bir projede birçok ustanın çalıştığı ve bunların yerel ustaları da içerdiği düşünülmelidir[775]. Nitekim, süsleme özelliklerine bakıldığında, yerel unsurlarla karşılaşılması kentin yerel atölyesini oluşturmuş bir usta grubunun faaliyet gösterdiği, bezeme tasarımının bu yerel atölyeye özgü unsurlar da içerdiği görülür ve bu durum kentte etkinlik gösteren yerel bir atölyeye ait kanıtlar sunar.

771 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 201-218.

772 Seleukeia Kalykadnos gibi büyük bir kentin, yapıları ve süslemeleri ile ilgili çok az çalışma vardır. Kentin İlerideki çalışmalarda süsleme formalarının aydınlatılması; bölgedeki atölyeler kapsamında Diocaesarea ve Seleukeia Kalykadnos özelinde oldukça aydınlatıcı bilgiler sağlayacaktır.

773 Kaplan, "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları"; Kaplan, "Korykos Tapınağı'na İlişkin Öneriler"; Kaplan, "Doğu Dağlık Kilikia'da İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri"; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler*.

774 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 172-198.

775 Sear, *Roman Theatres,* 14, 19-23; Ursula Quatember, "Die Finanzierung von Bauvorhaben und ihr möglicher Zusammenhang mit Unfertigkeit – Kleinasien in der römischen Kaiserzeit", içinde *Aspekte von Unfertigkeit in der Kaiserzeitlichen Architektur*, eds. Birte Geißler ve Ulrike Wulf-Rheidt, (Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2021), 77-82.

Diocaesarea Tiyatrosu'nda çalışan ustaların dönemin bezeme trendine hâkim oldukları yapıdaki süslemelerden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu trende kendi tasarımlarını eklemişlerdir. Aynı blok üzerinde aynı bezeme şablonunun farklı varyantlarını uygulamaları bunun kanıtıdır. Ayrıca, MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başında inşa edilen ikinci katın cephe tasarımında ve süslemesinde Syria etkisi görülmesi[776] ve yeni sütun başlıklarının tercih edilmesi yerel tercihlerle ilişkilidir. Özellikle detaylandırılmamış başlıkların varlığı yerel sanatın etkisini gösteren önemli kanıtlardır. İkinci kata ait normal korinth başlıklarında ise caulisler yerel sanat için dikkat çekicidir. Caulisler üzerinde görülen yivler ve caulis düğümlerindeki inci makara dizileri çarpıcı bir yeniliktir[777]. Bu neredeyse klasistik düzeyde eser süsleme yeteneğine sahip ustaların varlığını da göstermektedir[778]. Bu konuda etki unsuru ise Zeus Olbios Tapınağı olmalıdır[779]. Üzerine belli başlı çalışmalar bulunan soffitler için bir tipoloji ve kesin tarihleme kriteri saptanması ise bu tezdeki önemli sonuçlarından biridir. Soffitler Diocaesarea Tiyatrosu örneğinde kesin tarihlenebilen az çalışılmış örnekler olmaları, teknik olarak Antoninuslar Dönemi'nde görülen süsleme stilini[780] takip etmeleri ve Pamphylia atölyesi etkisinde[781] yerel atölyeler tarafından bezenmiş olmaları açısından dikkat çekicidir.

776 Syria atölyeleri için Wiegand, "Baalbek und Rom, Die Römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung"; Barbara Filarska, *Studia Palmyreńskie II: Studia nad dekoracjami architektoniczymi Palmyry*, (Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1967), 78; Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung Des Römischen Bostra", 52-60; Fischer, *Das Korintische Kapitell im Alten Israel,* 57; Moshe Fischer, "Figured Capitals in Roman Palestine. Marble Imports and Local Stones: Some Aspects Of "Imperial" And "Provincial" Art", *Archaeologischer Anzeiger*, 1991 (1991): 140-144; Ovadiah ve Turnheim, *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel*, 74; Pensaebe "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia", 293. Machatschecki "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien", 260. Kilikia'daki Syria etkisi için; Kaplan, "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları", 99; Spanu *The Theater of Diokaisareia,* 83; Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı", 248; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 201; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 59; Okan Özdemir, "Rural Houses with Architectural Decoration and New Examples of Local Workshops (Bauhütte) in Tapureli (Rough Cilicia)", *Olba,* XXXI (2023): 104-107.

777 Buna benzer tek başlık Seleukeia Kalykadnos Tapınağı'nda görülen caulis düğümü üzerinde yapılan ion kymationlarının olduğu başlıktır. Berns, "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien), 135-154 Taf. 37 a-b.; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 67.

778 Kilikia'da Kanytellis'de Alexander Severus Dönemine Tarihlenen Tristylos Prostylos mezar anıtında arkaizan tipte ion kymationları ve toscana tipi sütunlar bulunması dönemde yenilikçi anlayışın diğer kanıtlarıdır. Kaplan, "Kanytellis'deki Tristylos Prostylos Planlı Mezar: Yerel Bir Yapı Atölyesine (Bauhütte) Ait Kanıtlar", 82-83.

779 Wannagat, "Neue Forschungen in Uzuncaburç", 28-140. Tapınak bölgedeki mimari geleneğin çarpıcı örneklerinden biridir. Tapınağın Kutsal Alanı ve mimarisi ilgili bir doktora projesi E. Ünsever tarafından yapılmaktadır.

780 Strocka, *Das Markttor von Milet*; Hilke Thür, "Ephesische Bauhütten in der Zeit der Flavier und der Adoptivkaiser", içinde *Lebendige Altertumswissenschaft. Festschrift Hermann Vetters*, (Wien: Adolf Holzhausens, 1985); Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 183-189; Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander,* 98-115; Can, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri", 127-134; Can, "Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) Bezemeleri", 103-105; Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 215. Bu dönemdeki propaganda ve sanat ilişkisi için bk. Serra Durugönül, *Roma Devlet Kabartmalarında Propaganda ve Sanat*, (Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 2021), 166-209.

781 Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor,* 187; Young, "Pamphylian Architectural Decoration in The Second Century: Purely Derivative Or An Independent Tradition ?", 175-180. Pamphylia süslemeciliğine dair atölyelerle ilgili yeni sonuçlar bk. Yurtsever, *Side Gymnasionu (M yapısı)*, 260-276.

Tiyatro'nun ilk katında gördüğümüz süsleme örnekleri olan frizler ve lesbos kymationları[782] ve palmetler yerel özellik olarak karşımıza çıkarken, ion kymationlarının İmparatorluğun genelindeki geleneği takip ettiği görülür.

Dağlık Kilikia bölgesindeki kentlerde ve kırsal yerleşimlerdeki anıtlarda görülen arşitrav-frizler, kornişler ve alınlıklar üzerinde görülen süsleme formlarının (palmetler, lesbos kymationları) tamamı, Diocaesarea Tiyatro'su sahne binasında bir arada kullanılmıştır ve bunlar temel olarak oldukça kaliteli işçiliğe de sahiptirler. Bu veriler ışığında, Olba bölgesinde genel olarak görülen ve yerel atölyelerin eserleri olarak düşünülen bezemelerin büyük olasılıkla Seleukeia Kalykadnos ve Diocaesarea merkezli olarak üretildiklerini önermek artık mümkündür. Söz konusu bezeme örneklerinin Olba bölgesine yayılması ve Diocaesarea'nın ise dağlık bölgenin merkezi olması dolayısıyla atölyelerin burada etkinlik göstererek yayıldığını düşünmek yanlış olmaz. Bununla birlikte Diocaesarea Tiyatrosu'nda tespit edilen bağımsız tasarımdaki yenilikçi anlayış ve özellikle MS 2. ve 3. yüzyıldaki süreklilik mimari bir geleneğin varlığını göstermektedir[783] ve bölgedeki yerel atölyelerin etkinliklerinin varlığını da kanıtlamaktır. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen bölgedeki birçok anıt mezar[784], Seleukeia Kalykadnos Tapınağı'na ait frizler[785], Diocaesarea Tiyatrosu sahne binasında görülen friz ve palmet bezemelerini taklit etmektedir. Bu da yapıda çalışan ustaların kentin mimarisini, mimari geleneğini, çalışma stilindeki özellikleri bildiklerine işaret eden bir diğer unsurdur. Dolayısıyla mimari süslemede görülen benzerlik Diocaesarea özelinde çalışan; yerel bir atölye ile yayılmış olmalıdır. Bölgede sadece kent merkezlerinde değil, kırsal kesimde yaşayan insanlarında bu yerel atölyelere iş verdiği ve bu stillerin 2. yüzyılın ortasından sonuna kadar sevilerek kullanıldığı ve hatta 3 yüzyıla girildiğinde ise bir patlama yaşayarak çoğu yapıda görülmeye başlandığı anlaşılmaktadır[786]. Bu bağlamda, Diocaesarea Tiyatrosu sahne binası mimari süslemeleri yeni bilgileri ortaya koymaktadır. Diocaesarea Tiyatrosu bir bütün olarak algılandığında mimari ve süsleme ile kentte bir atölyenin varlığını gösterecek güçlü veriler içermektedir. Dolayısı ile Kilikia mimari süslemeleri çalışan bilim insanlarının dış etkiler yanında Diocaesarea'nın kendi atölye kavramını kapsamlı olarak yeniden sorgulaması gerekir. Bu durum doktora tezinin önemli sonuçlarından biridir.

Kentin atölye problemi ile ilgili sorunlarının en azından Diocaesarea Tiyatrosu için büyük ölçüde aydınlatıldığını ve bir kronolojiye oturulduğunu söylemek artık mümkündür. Dağlık Kilikia'da

782 Lesbos kymationları ilk katta tip ve stil olarak Syria'da sadece bir örnek tespit edilmiştir. İkinci katta ise yeni arşitrav-frizler üzerinde kullanılanlar yeni bir tasarım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple Diocaesarea'da farklı bir tasarıma dönüştürülmesi ile buraya özgü bir tip olduğunu düşünüyoruz. Bk. 3.3.5. Lesbos Kymationları.
783 Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler,* 107-110.
784 Durukan, "Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia", 345. Kronoloji tablosu için bk. 354; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 25 vd.
785 Topçu, "Seleukeia Kalykadnos 1980 Kazı Çalışmaları", 49; Topçu, "Seleukeia 1981", 271; Topçu, "Seleukeia Kalykadnos (Silifke) 1983 Yılı Kazı Çalışmaları", 449; Topçu, "Seleukeia Kalykadnos 1984 Yılı Kazı Çalışmaları", 509; Berns, "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien), 135-154.
786 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 217; Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, 47-54

MÖ 1. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlayan zengin bezeme geleneğinin[787], Diocaesarea gibi Hellenistik Dönem'den güçlü mimari karaktere sahip bir kentte, yenilikçi anlayışla görmek şaşırtıcı değildir. Kentteki ustaların geçmişin birikimiyle birlikte dönemin akımlarına da hakim olduklarını görmek mümkündür. Diocaesarea Tiyatrosu özelinde çalışan ustalar, doğal olarak birçok bölgeden etkilenmişlerdir. Çünkü kentte çalışan ustaların büyük çoğunluğunun olasılıkla yetişmeye başladığı sırada dönemin ihtişamlı yapıları çoktan inşa edilmiş ve ünlerini yaymışlardı. Süslemelerde Pamphylia, Pisidia, Syria-Palaestīna özellikleri görmemiz ise mimar ve ustaların kendi tarzlarını geliştirmede bu bölgelerden beslendiklerini göstermektedir ve Diocaesarea'lı ustaların ve mimarların sanat yaratısı ve mimari yenilikçilik kapsamında yerlerini sağlamlaştırmaktadırlar.

Bezemelerdeki ünik özellikler ise her dönemde atölyeleri tarz yaratımı konusunda kentin ustalarının algılarını bu yönde geliştirmelerini sağlamış olmalıdır. Ancak bu durumu bir bütün olarak anlamak için kentin tamamındaki süsleme ve atölye ilişkisinin aydınlatılması gerekmektedir. Bu sebeple Diocaesarea özelinde kent merkezinde bulunacak yeni veriler, "yerel atölyeyi" eldeki yeni bilgi ile kanıtlamak için daha çok bilgi sunacaktır.

Cavea, Orchestra ve Analemmata Değerlendirme: Mimari Kanıtlar, Özelllikler ve Antik Tiyatro Mimarlığındaki Yeri

Diocaesarea Tiyatrosu, Küçük Asya'da iyi korunmuş tiyatro yapıları arasında yer alır. Yapının caveası[788] ilk bakışta Geç Hellenistik Dönem planlama özellikleri[789] barındırır. Yamaca yaslı olması ve güney cephesinin vadiye bakacak şekilde ve güneşe bakı açısı gözletilerek[790] inşa edilmesi bu bakımdan dikkat çeken özellikleridir[791].

787 Deniz Kaplan, "Diokaisareia'daki Podyumlu Tapınak İçin Tarihleme ve Kült Önerisi", *Olba,* XX (2012): 183-200; Deniz Kaplan, "Doğu Dağlık Kilikia'da Augustus Dönemi'nde Batılı Etkiler ve Rotalar", *Anadolu/Anatolia*, 42 (2016): 125-136; Emanuela Borgia, "La decorazione architettonica del tempio romano di Elaioussa Sebaste (Cilicia): modelli locali e influenze urbane", içinde *Decor. Decorazione architettonica nel mondo romano* eds. Patrizio Pensabene, Marina Milella ve Francesca Caprioli, (Roma: Quasar, 2017).

788 Diocaesarea Tiyatrosu'nun caveası, daha önce M. Spanu'nun çalışmasında mimarisi ile detaylı olarak analiz edilmiştir. Burada ise bu detaylı analizlerin üzerine kazılardan sonra çıkan veriler eklenerek bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu sebeple bu bölümde M. Spanu'nun analizleri yeniden gözden geçirilecektir.

789 Ernst Fiechter, *Die Baugeschichtliche Entwicklung Des Antiken Theaters*, (München: Verlag C. H. Beck Ohg, 1914), 23-66; Margarete Bieber, *The History of Greek and Roman Theater*, (New Jersey: Princeton University Press, 1961), 108-128; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 4,* 83-85; Clifford Ashby, *Classical Greek Theatre New Views of an Old Subject*, (Iowa: University of Iowa Press: 1999), 47-61; Jean-Charles Moretti, "L'architecture Des Théâtres En Grèce Antique Avantl'époque Impériale: Un Point De Vue Sur Les Étudespubliées Entre 1994 Et 2014", içinde *Perspective [En ligne] 2 2014, mis en ligne le 30 juin 2016, consulté le 01 octobre 2020*, Ed. Armand Colin, URL: http://journals.openedition.org/perspective/5606 ; DOI : https://doi.org/10.4000/perspective.5606; Hans Peter Isler, *Antike Theater Bauten I-II-III*, (Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2017), 74-121.

790 Vitruvius, *De Architectura,* V, 3, 2.

791 Yukarıda caveanın tanımlanmasında analiz edildiği gibi Zeus Olbios gibi büyük kutsal alanın varlığı, Hellenistik Kule ve kentin güneyinde Gymnasium olarak adlandırılan yapıda bulunan Hellenistik Döneme ait kalıntıların bulunması burada Tiyatro'nun Hellenistik Dönemdeki inşa edildiği fikri için önemli kanıtlardır. Ancak yine vurgulamak gerekir ki küçük buluntular yanında sahne binasının temeli altında kalan taş sıraları dışında, elimizde bu döneme dair mimari veri yoktur. Bu sebeple topografik analiz dışında görüş getirememekteyiz.

Tiyatro mimari yapı açısından Roma Tiyatrosu özellikleri gösterir[792]. Caveanın yamaca 180°'lik bir daire şeklinde oturtulması bu bakımdan dikkat çekici bir özelliktir[793]. Bu inşa anlayışında Tiyatro'nun kurulu olduğu yamacın belli kısımları doldurularak[794], belli kısımları da yamacın anakaya kısımları kullanılarak tamamlanmıştır[795]. Bu sebeple, yapının caveasını oluşturan bölümler yamaca göre şekillenmiştir. Cavea bulunduğu yamaca kuzeydoğu yönünde olarak 11°'lik bir açıyla konumlandırılmıştır[796]. Cavea 67,80m çapındadır[797] ve 34,80m[798] uzunluğundadır. Ima cavea'nın yüksekliği praecinctio bağlanan basamağına kadar 7.77m, caveanın toplam korunan yüksekliği ise 11.75m'dir.

Buradan ima caveanın ve summa caveanın basamaklarının 29°'lik bir açıyla oturtulduğu ölçülmektedir[799].

792 Vitruvius, *De Architectura,* V, V-IX; Small, "Social Correlations to The Greek Cavea in The Roman Period", 85-93; Giovanna Tosi, "II Significato Dei Disegni Planimetrici Vitruviani Relativi Al Teatro Antico", içinde *Le Projet De Vitruve. Objet, Destinataires Et Réception Du De Architectura Actes Du Colloque International De Rome.* Ed. Ecole française de Rome, (Roma: Ecole française de Rome, 1994); Mark Wilson Jones, *Principles of Roman Architecture,* (New York: Yale University Press), 34-35, Sear, *Roman Theatres*, 54-67; Isler, *Antike Theater Bauten,* 261-549.

793 M. Spanu yüzeydeki izler üzerinden 177°'lik bir cavea açısı olduğunu, doğu ve batıda da caveanın güneye doğru 7°'lik bir çıkıntı yaptığını önermiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 105. Yeni kazılar ve detaylı analizlerle artık 180°'lik caveanın varlığını kanıtlayabiliyoruz. Özdemir, "Tiyatro Tasarlamak: Diocaesarea Tiyatrosu'nun Geometrik ve Mimari Kompozisyonu". Bunların yanında cavea sahne binası ile simetrik olarak bölünmemiştir. Analemma duvarlarının ölçüleri birbirilerine eşit değillerdir. Caveanın doğudaki anakaya bölüm dolayısıyla sınırlandığını söyleyebiliriz. Nitekim M. Spanu da caveada 1°'lik bir kaymanın olduğunu ifade etmektedir. Ancak yaptığımız analizlerde sahne binasının özellikle valva regia'da aynı eksen üzerinde olduğunu gördük. Bu durum eksendeki sapmadan değil kuzey vomitoriumun asimetrik tasarımından kaynaklanmaktadır. M. Spanu da bunu kabul etmektedir ve Sütunlu Cadde ile bağlantısı ile ilişkilendirmiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 105.

794 Özellikle summa cavea ve analemma bölümlerinde bu özellikler dikkat çeker. Bunun yanında ima cavea'da bazı eksik basamakların olduğu kısımlarda da bu şekilde bir uygulamanın varlığı söz konusudur. Bu şekilde inşa edilen tiyatroların doğu eyaletlerinden kullanımı bilinmektedir. Edmund Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", *Syria,* 36 (1959): 201-208.

795 Bu teknikle kullanılan çimento yöntemi için bk. Christopher Brandon, Robert Hohlfelder, Marie Jackson ve John Oleson, *Building for Eternity The History and Technology of Roman Concrete Engineering in the Sea*, (London: Oxbow Books, 2014), 189-222; Marcello Mogetta, *The Origins of Concrete Construction in Roman Architecture: Technology and Society in Republican Italy*, (Cambridge: Cambrige University Press, 2014), 58, 110-113. Benzer teknikte yapılan Cyrrhus Tiyatrosu'nda bu konuda önemli bir örnek sayılır. Jean Claude Bessac, "Le Chantier De Construction Du Théâtre De Cyrrhus (Syrie)" içinde *Cyrrhus 1, Le Theatre de Cyrrhus d'apres les archives d'Edmond Frezouls*, ed. Jeanine Abdul Massih, (Beyrouth: Institut Francais du Proche-Orient, 2012), 365-404. Kilikia Bölgesindeki Tiyatrolarda hem ana kaya kullanımı hem de Diocaesarea Tiyatrosu ile aynı teknikte inşa edilen Tiyatrolar da vardır. Büyük ölçüde ana kaya şekillendirilerek yapılan Elaiussa Sebaste Tiyatrosu için Marcello Spanu, "Some Considerations on The Theatre of Elaiussa". *Olba,* II.2 (1999): 411-424; Marcello Spanu, "Teatri Ed Edifico Da Speattacolo in Cilicia", *Varia Anatolica*, XIII (2001): 445-479; Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", Diocaesarea Tiyatrosu ile benzer teknikte yapılan Hierapolis Kastabala Tiyatrosu için bk. Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 149-161. Diocaesarea'ya yakın olan Olba Tiyatrosu'nda da benzer kullanım söz konusudur. Erten ve Kaplan, "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", 33.

796 Bu konumun kentte yeni tespit ettiğimiz, insulalara göre şekillendirildiği ortaya çıkmıştır. Bu sayede Tiyatro belirlenen insulaya yerleşmektedir. Bk. Aydınoğlu ve Belge "Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme", 61-78.

797 M. Spanu caveanın 62,92m çapa sahip olduğu önerilmiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 106.

798 Bu ölçü, kazı verileri ile birlikte Tiyatro'nun oturduğu alanın çeperi hesaplanarak tespit edilmiştir.

799 Bu açı M. Spanu tarafında da 29° olarak tespit edilmiştir. M. Spanu, Vitruvius tarafından ifade edilen aynı açıda cavea tasarımının akustik için uygun olduğu önerisinin de (Vitruvius, *De Architectura,* V, V, 5) kısmen yerine getirildiğini ifade etmektedir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 106. Bununla birlikte kendisi Diocaesarea Tiyatrosu'na yakın ölçülerde olan caveaların bir listesini yapmıştır. Bk. Spanu "Le Evidenze Architettoniche

Bu özellikleri dolayısıyla caveanın, tam ölçüt alınarak uygulamada birebir kullanılmasa da Vitruvius'un ifade ettiği tiyatro inşa kuralı anlayışına göre kurgulandığı anlaşılmaktadır[800]. Diocaesarea Tiyatrosu'nun sahip olduğu 67,80m'lik cavea çapı ile Küçük Asya'daki orta boyuttaki Tiyatrolar grubunda yer aldığı ifade edilebilir[801]. Aynı zamanda yapıyı yukarıda vurgulandığı gibi yamaç kullanımı ile de F. Sear'ın Roma Tiyatroları sınıflandırılmasında göre Küçük Asya'daki tiyatrolar içinde "*3a: Cavea'nın orta kısmı bir yokuşa karşı ve kenarları sağlam alt yapılar üzerine inşa edilmiş, bazen basit geçitler içeren tiyatrolar"* grubuna dahil edebiliriz[802].

Cavea, ima ve summa cavea olarak iki bölümde inşa edilmiştir. Buradan Tiyatro'nun caveasının planlanmasında, batı eyaletlerindeki yarım daire cavea anlayışıyla hareket edilmiş[803]; cavea üzerinde ise oturma basamaklarının kurgulanmasında Yunan ve Küçük Asya tiyatrolarından bilinen ardışık sistemin izlendiği 7 bölümlü cunei tercih edilmiştir[804]. Yunan tiyatrolarından bilinen bu özellik aşağı ve yukarı theatron[805] kurgusunun Roma tiyatrosuna evrilmiş bir versiyonudur[806]. Ima caveada korunan 17

Teatro", 70 dipnot 160; Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 106 dipnot 229. Biz bu listeyi yeni yayımlarla güncelleyerek buraya da koymayı uygun gördük. Bu listede sadece 39°'lik cavea açısıyla Kibyra Tiyatrosu sıra dışı özellik gösterir:
Alinda: ima cavea 22°30'; summa cavea 23° Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2,* tav. XXXb;
Elaiussa Sebaste: ima cavea ve summa cavea 30° Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 70;
Miletos: ima cavea 31°; media cavea 29°; summa cavea 28° Krauss, *Das Theater von Milet,* pl. 21;
Iasos: 30° Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3.*, tav. XI;
Telmessos: ima cavea ve summa cavea 32° Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*, tav. XV;
Rhodiapolis: ima cavea 32° Ferrero *Teatri Classici In Asia Minore 2* tav. XXVII, Özdilek, "Rhodiapolis Tiyatrosu ve Likya Tiyatroları", 43; Banu Özdilek, *Likya'da Gün Yüzüne Çıkarılan Rhodiapolis Tiyatrosu,* (Antalya: 4. Boyut Tanıtım Tasarım Matbaacılık Ltd. Sti, 2012), 31-32;
Termessos: ima cavea 34°; summa cavea 33° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 2* , tav. III;
Kyanae: ima cavea 34° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 2,* tav. XXIV;
Sagalassos: ima cavea ve summa cavea 34° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 2* , tav. VIIIb;
Aizanoi: ima cavea ve summa cavea 35° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3*, tav. XXXVIIc; Rohn, "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi, von Der Fakultät Architektur", 167;
Aspendos: ima cavea 35° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3*, tav. XXXIIa;
Myra: ima cavea ve summa cavea 35° Paul Knoblauch ve Hüsnü Yaşar Özbek. "Neuere Untersuchungen an Der Scaenae Frons Des Theaters von Myra", içinde *Fremde Zeiten. Festschrift für Jürgen Borchhardt zum 60. Geburtstag am 25. Februar 1996, dargebracht von Kollegen, Schülern und Freunden. 2. Februar 1996.* Eds. Karl Krierer, Fritz Krinzinger ve Fritz Blakolmer, (Wien: Phoibos Verlag, 1996), fig. 4;
Patara: ima cavea 36°; summa cavea 34° Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 2* , tav. XXII, Katja Piesker ve Joachim Ganzert, *Das Thetaer von Patara. Ergebnisse der Untersuchungen 2004 bis 2008*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2012), 207-216;
Kibyra: ima cavea 39°; summa cavea 34° Ferrero *Teatri Classici In Asia Minore 1*, tav. VIII, Şükrü Özüdoğru, *Kibyra Kybaria Maior, Cesarea Cybira,* (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2020), 225.

800 Vitruvius, De Architectura, V, 3, 1-8; V, 6.

801 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 106.

802 Sear, *Roman Theatres,* 71; Kadıoğlu, Görkay ve Mitchell, *Roma Döneminde Ancyra,* 121.

803 Sear, *Roman Theatres,* 50-53.

804 Sear *Roman Theatres,* 24.

805 Oswald Ashton Wentworth Dilke, "The Greek Theatre Cavea", *The Annual of The British School at Athens,* 43 (1948): 1948: 130; Orhan Bingöl, *Theatron Magnesia ad Maeandrum (Menderes Magnesiası)*, (İstanbul: Homer Kitabevi, 2005), 62; Isler, *Antike Theater Bauten*, 80-88.

806 Waelkens, "Hellenistic and Roman Influence in The Imperial Architecture of Asia Minor", 86. Söz konusu yansımalar mimari bölümüyle de sınırlı kalmamıştır. Sahne binasını özellikle ikinci kata ait korinth başlıklarında klasistik özellikler tespit edilmesi de dikkat çekicidir. Bk. **3.3. Mimari Bloklar Üzerindeki Süslemeler.** Yunan tipi mimari anlayış M. Spanu tarafında da not edilmiştir. Spanu "Yunan" olarak sınıflandırılabilen basit, geleneksel

sıra oturma basamağı ile summa caveada korunan 6 basamak aynı ölçülerde yapılmışlardır. Cuneusları oluşturan basamaklar da yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi ortalama 0.68m genişliğe ve 0,38cm yüksekliğe sahiptirler[807]. Basamaklar ön kısımlarında "S" profilli ve taçları bir şerit geçecek şekilde yapılmışlardır[808]. Bu sebeple hem ima hem de summa caveada oturma basamakları profillidir. Profilli basamak yapımı, Küçük Asya ve doğu eyaletlerindeki tiyatrolarda bilinen bir gelenektir[809]. Özellikle Ionia[810], Lykia, Pamphylia, Pisidia[811], Kilikia[812] ve Syria'da[813] bulunan tiyatrolarda bu şekilde yapılmış basamaklarla görmek mümkündür[814]. Basamakların yapının ilk inşasında devamlı olarak aynı profili izleyecek şekilde yapıda bütün hat boyunca takip ettiği açıktır. Ancak Ima caveada ve summa caveada yapılan bir dizi basamağın yeniden şekillendirilmesi ve yeni bir bölüm olarak baş köşe tribünün eklenmesi

bir mimari model olduğunu düşünmektedir. Biz de bu konuda kendisine katılıyoruz.

807 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 89. Aynı açıda yapıldıklarını burada tekrar belirtmek gerekir.

808 Burada Spanu, *The Theater of Diokaisareia,*165.

809 Küçük Asya tiyatrolarında bulunan basamakların ölçüleri için Sear, *Roman Theatres,* 30-31.

810 Sear, *Roman Theatres*, 325-357.

811 Sear, *Roman Theatres,* 325-357.

812 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*; Sear, *Roman Theatres,* 360-362.

813 Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 202-228; Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 54-86; Paola Ciancio Rosesetto ve Giuseppina Pisani Sartorio, *Teatri Greci E Romani Alle Origini Del Linguaggio Rappresentato I-II-III*, (Roma: Edizioni Seat, 1994); Sear, *Roman Theatres*, 317-322.

814 M. Spanu Diocaesarea Tiyatrosu'nda olduğu gibi "S" profille şekillenmiş basamakların yanında farklı olarak düz profillerin tercih edildiği örneklerin varlığını da vurgular. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89. Burada farklı olan Tiyatrolar ise Kibyra: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1*, 15, Özüdoğru, *Kibyra Kybaria Maior, Cesarea Cybira*, 226-227; Kyanai: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1*, 149; Oenanda, Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1*, 90; Pınara, *Teatri Classici in Asia Minore 1*, 118; Priene, von Gerkan, *Das Theater von Priene,* 30; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3*, 12; Prusias ad Hypium: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 126; Emre Okan, Ahmet Bilir ve Doğuş Çalışkan, "Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosu: Yeni Kazılar, İlk Veriler", *Höyük,* 9 (2022): 37-39; Termessos: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*, 16 Ephesos: Gudrun Styler-Aydın, *Der Zuschauerraum Des Theaters von Ephesos Baubefund und Architekturhistorische Analyse*, (Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2022), 71. tiyatrolarıdır. Ancak bu kullanımın Küçük Asya tiyatroları ile sınırlı kalmadığı özellikle Syria ve Levant kentlerinde de kullanımın olduğu tespit etmek mümkündür. Bunlar için bk. Gadara Batı Tiyatrosu, Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 54-86, Taf. VII 1, 3-4, 6. Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 48-49 Fig. 23-25. Sear, *Roman Theatres*, 310-311. Gerasa'da Kuzey Tiyatro: Krealing, *Gerasa, City of The Decapolis*, 22-23. Taf. 2c; Frezoul, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 67. Taf VII 2, 5; Susan Balderstone, "Archaeology in Jordan-The North Theatre at Jerash", *Historic Environment,* IV (1985): 38-45; Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 72-74; Fig. 84-93; Sear, *Roman Theatres*, 312 Fig. 295 ve Güney Tiyatro: Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 210; Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 58 Taf VII 1-4; Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 75-77; Enno Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, (Berlin: Wissen Webindet, 2006), 148-150; Sear, *Roman Theatres,* 311. Philadelphia büyük Tiyatro Fawzi Al-Fakharani, "Das Theater von Amman Jordanien". *Archäologischer Anzeiger*, (1975): 377-403; Jean Charles Balty, *Curia Ordinis. Recherches D'architecture Et D'urbanisme Antiques Sur Les Curies Provinciales Du Monde Romain*, (Brussels: Académie Royale de Belgique, 1991), 538-540; Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani*, 77; Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 118-124; Rudiger Gogräfe, *Theater im Römischen Reich. Bühne Für Schauspieler, Die Feiern Des Imperiums und Die Sponsoren Des Reiches.* (Berlin: Nünnerich-Asmus, 2013), 18 ve Odeionu'nda, Frezouls, "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien", 218; Umberto Papalardo, *Antike Theater: Architektur, Kunst und Dichtung der Griechen und Römer,* (Berlin: Imhof, 2007), 19; Bostra: Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 53-55; Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani*, 197; Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, 151; Gogräfe, *Theater im Römischen Reich,* 49; Gabala: Golvin, *L'amphithéâtre Romain essai sur la théorisation de sa forme et de ses fonctions*, 246; Frezouls, "Les édifices des spectacles en Syrie", 389; Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani*, 200; Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, 150; Phippopolis: Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani*, 203; Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 39-41; Papalardo, *Antike Theater,* 110 Tiyatrolarında görülebilir.

ile basamakların profillerinde devamlılık her kısımda korunmamıştır. Bu durumda genel olarak bakıldığında basamakların homojenliği oldukça dikkat çeker. Bu şekli ile Tiyatro'nun cavea basamaklarının hiç restorasyon görmediği ve eklemeler ve tamiratlar yapılarak kullanıla geldiğini göstermektedir[815]. Yapılan eklemelerin önemli bir özelliği bu basamaklar üzerine toponymus isimlerin eklenmesidir[816]. Bu toponymuslar bütün basamaklarda temel olarak basamaktacının yeniden şekillendirilmesi ile kazınarak yazılmıştır. Ancak VII. cuneusun 5. sırasında korunan bir oturma basamağı ile basamaklarının yüzeylerinin de toponymuslar için kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında söz konusu basamakların bireysel kullanımı yanında topluluklara da hizmet edecek şekilde kurgulandığına dair deliller de tespit edilmiştir. I. cuneusa ait olduğunu saptadığımız bir basamağın ön kısmında profil yaptığı yüzeyde latince "L" harfi yer almaktadır. Yine I. cuneusa ait olduğunu düşündüğümüz bir başka basamakta ise ters olarak kazınmış "C Є Z" harfleri görülmektedir. "L" harfi latince "50" sayısını karşılığı olduğundan[817], basamağın bulunduğu alanda 50 kişilik bir alanın rezerve edilmiş belli bir topluluğa[818] hizmet vermiş olduğu düşünülebilir. Bu şekilde cuneuslar üzerinde gruplara ait belirli yerlerin kullanımın varlığını bilinmektedir. Bunlar kentteki birçok meslek grubu ile ileri gelen gruplara da ait olabilirler. Söz konusu gruplara ilişkin analizler F. Sear tarafından belli başlı kentlerle örneklenmiştir. Bostra Tiyatrosu'nda oturma basamaklarının üzerindeki yazıtlarda bakırcılar, tulumcular ve kuyumcular için ayrılmış yerlerin varlığı bilinmektedir[819]. Smyrna Tiyatrosu'nda Asklepieion'a bağlı hamallara rezerve edilmiş oturma basamağı bulunmaktadır[820]. Dura Europos'ta kadınlar için ayrılan bölümlerin varlığı bilinmektedir[821]. Viyana'da Iulius-Claudiuslar Dönemi'ne tarihlenen ve etrafını görüş alanından korumak için yüksek duvarlarla çevrili kutsal bir Tiyatro'da bulunan mermer bir levha üzerindeki yazıtta Dendrophoroi kardeşliği grubuna ait rezerve edilmiş bir bölümden bahsedilir. Kuzey Afrika'da Mourentenia'da bulunan Tipasa kentinin Tiyatrosu'nda ise art arda sıralanan üç oturma basamağında "C H I" harfleri yer almaktadır. Bu harflerinde aile ya da yine kenti gruplara ait olduğu düşünülmektedir[822]. Termessos Tiyatrosu'nda da basamakların oturma yüzeylerinde belli, grup ve ailelere ait toponymusların varlığı söz konusudur[823].

815 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*; 105.

816 Bu toponymuslarla sadece ima caveada karşılaşılmıştır. Summa cavea üzerinde yazıtlı basamak ya da blokla karşılaşılmamıştır. Bu sebeple yoğun olarak ima caveanın kullanılmış olduğu düşünülebilir. Bunun yanında bu yazıtlı basamakların Tiyatro'nun Geç Antik Dönem evresinde kentin sakinlerinin kendileri için ayırmak vasıtasıyla şekillendirilen basamaklar olduğunu düşünüyoruz. Yazıtlı basamakların sayısının azlığı sebebiyle (yeni tespit edilenlerle birlikte 15 adet) de kentte refah düzeyi yüksek belli bireylerin satın aldığını da düşünmek yanlış olmaz.

817 Çiğdem Dürüşken, *Descartes Latince Öğreniyor,* (İstanbul: Alfa Yayınları, 2014).

818 Bk. Sear, *Roman Theatres*, 4. Dipnot 72-75. Tiyatro'nun sahne binasında ve caveasında tespit edilen yazıtlarda demos kavramına sıkça rastlamaktayız. Bu durum buradaki -varsa- locayı kullanan kişilerin halktan belli topluluklar ait olduğu düşünülebilir.

819 Maurice Sartre, *Inscriptions grecques et latines de la Syrie. Tome XIII fascicule 1. Bostra, Nos 9001-9472*, (Paris: Paul Geuthner, 1982), nos. 9156–68.

820 Philippe Le Bas ve William Henry Waddington, *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies En Grèce Et En Asie Mineure, 3 Vols.* (Paris: F. Didot, 1853–70), 10.

821 Susan Downey, *Mesopotamian Religious Architecture,* (Princeton: Princeton University Press,1988), 89–103.

822 Edmund Frezouls, "Le théâtre romain de Tipasa", *Mélanges de l'école française de Rome*, 64 (1952): 136-137.

823 Small, "Social Correlations to The Greek Cavea in The Roman Period", 91.

Panonia'da Stobi Tiyatrosu'nda yine oturma basamaklarının Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki gibi yüzeyinde ve taç kısmında birçok isim yer alır[824]. Bu kullanım tiyatrolar da sınırlı değildir. Stadionlarda oturma basamaklarının üzerinde yine yerli bireylere ya da gruplara ait toponymuslara rastlanır. Örneğin Magnesia ad Meandrum Stadionu'nun basamaklarında Yunanca toponymuslarla birkaç basamak arayla karşılaşılır[825]. Bunu yanında Didyma'da Geç Antik Dönem'de Apollom Tapınağın'ın stadiona çevrilen basamaklarında da aynı kullanıma dair toponymuslar tespit etmek mümkündür[826]. Aphrodisias Tiyatrosu'nun cavesında da aynı şekilde kullanımın varlığı bilinmektedir[827]. Buradan da anlaşıldığı gibi gruplara ya da bireylere hizmet eden basamakların kamu yapılarında yaygın bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Bunların yanında Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki temel fark ise bu toponymusların Geç Antik Dönem halkına ait olmalarıdır.

Caveadaki diğer bir dikkat çeken uygulama ise scalariaların inşa tekniklerdir. Gerek Yunan gerekse de Roma İmparatorluk tiyatroları, bouleuterion ve odeionların oturma basamaklarının geçiş hattını oluşturan merdivenler, mevcut oturma basamak taşlarının direkt kesilmek suretiyle oluşturulan düz basamaklarla yapılmışlardır. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise bu basamaklar için ayrı bir blok oluşturulmuş ve bloklar "L" formlu kesilmişlerdir. Bu şekilleri ile birbirleri üzerine ters koyularak diğer oturma basamağını kenarlarındaki düz bir çıkıntı yapan bir ayakla sınırlandırmak suretiyle inşa edilmişlerdir. Hirapolis Castabala[828] ve Olba Tiyatrosu'nda benzer uygulamalarla karşılaşılır[829]. Bu sebeple Diocaesarea Tiyatrosu'ndaki scalaria tasarımının Kilikia'da mimarlarının Tiyatrolara özgü bir tasarım özelliği olarak kabul edilebilir [830]. Ima caveayı sınırlayan Biselliumlar cavea içinde dikkat çeken diğer gruptur. Diocaesarea Tiyatrosu'nda Biselliumlar Küçük Asya'daki tiyatrolarda görüldüğü üzere ima caveanın son oturma basamağının üst kısmında yer alırlar.

Bu uygulamayı[831] Doğu eyaletlerinde de görmek mümkündür[832]. Korunan örneklerden anla-

824 Balduin Saria, "Die Inschriften Des Theaters von Stobi", *Wiener Jahreshefte,* XXXII (Beibl.) (1940): 3-34.

825 Raymond Chase, *Ancient Hellenistic and Roman Amphitheatres, Stadiums and Theatres: The Way They Look Now*, (London: University Press of New England 2002), 125; Orhan Bingöl, Görkem Kökdemir ve Muharrem Oral, "Menderes Magnesiası Stadion Kazıları", *Anadolu/Anatolia,* 34 (2010): 101-128.

826 Theodor Wiegand ve Hubert Knackfuß, *Didyma 1. Die Baubeschreibung in Drei Bänden*. (Berlin: Gebr.Mann, 1941), 140-141; Ulf Weber, *Das Apollonheiligtum von Didyma - Dargestellt An Seiner Forschungsgeschichte von Der Renaissance Bis Zur Gegenwart.* (Darmstadt: wbg Academic, 2020), 301-304.

827 Nathalie De Chaisemartin, ve Dinu Theodorescu, *Aphrodisias VIII. Le Theatre d'Aphrodisias: Les Structures Sceniques.* (Wiesbaden: Reichert, 2017), 23.

828 Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 154.

829 Erten ve Kaplan "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", 38.

830 Bk. Hans Peter Isler, "Die Antike Theaterarchitektur" içinde *Teatri E Romani Alle Origini Del Linguaggio Rappresentato I,* eds. Paola Ciancio Rosesetto ve Giuseppina Pisani Sartorio, (Roma: Edizioni Seat, 1994), 87-125; Sear, *Roman Theatres,* 70-80; Isler, *Antike Theater Bauten,* 643.

831 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 90. M. Spanu genel olarak Küçük Asya içindeki tiyatroları baz alarak karşılaştırmalar yapmıştır. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu her ne kadar Küçük Asya sınırları içinde olsa da Syria ve Levant sahillerine yakınlığı ve bu bölgelerden yapısında mimari unsurların bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır.

832 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 89. Hellenistik Dönem'den gelenekten gelen bir uygulamadır. En güzel örnekleriyle Priene Tiyatrosu'nda karşılaşılır. von Gerkan, *Das Theater von Priene,* 21 abb 1; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 4,* 83–85. Burada M. Spanu'nun sunduğu Küçük Asya örneklerine bakmak gerekmektedir: Kadyanda: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2.* 107, Fig. 159, tav. XVIIIe; Myra: Ferrero, *Teatri Classici*

şıldığı üzere eşit ölçülerde yapılmamışlardır. Genişlikleri değişkenlik gösteren koltukların yine soylu kişilerce çift ya da bireylere özel olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Scalaria aksının praecinctioya bağlanan kısımlarında bu koltuklar arasında bırakılan geçit noktalarında yatan dişi? aslan şeklinde dirsekliklerle bu dirsekliklerin hemen altında aslan ayaklarının bulunduğu da tespit edilmiştir[833]. Bunların üzerindeli bezemelerin sadece scalarialara geçişi sağlayan aralıklardaki biselliumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde kullanım gerek Yunan ve gerekse Roma tiyatrolarında karşılaşılan bir uygulamadır[834].

Diocaesarea Tiyatrosu'nda praecinctionun biselliumlarla da sınırlı kalmadığı görülmektedir. Biselliumlarla birlikte kullanıldığı anlaşılan korkuluklara ait izler takip edilebilir. Korkulukların, çizgiler dahilinde ahşap olması muhtemeldir. Tiyatrolarda bu şekilde korkulukların gerek orkhestra çevresinde gerekse de caveanın kendisinde kullanıldığı bilinmektedir[835]. Bu bakımdan Diocaesarea Tiyatrosu'nda kullanıldığı saptadığımız bölümlerin izlerinden yola çıkarak vomitoriumların önünde bir alan yaratıldığı ve bu alanın dolaşım ve kalabalık insan akışına göre kurgulandığı anlaşılmaktadır[836].

---

in Asia Minore 3, tav. XLIIIa; Perge: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3*, tav. XXXc; Sagalassos: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*, 47, Fig. 69–70, pl. VIII, Selge: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1*, 43; 50; 46, Fig. 76; 48, Fig. 84; 49, Fig. 85; tav. XIIIb; XVII; Machatscheck ve Shwarz, *Bauforschungen in Selge*, pl. XIII ve Termessos, Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*, 14, 17, tav. IVc örnekleri de eklenmelidir. Bunların yanında Anazarbos: Sabri Alanyalı ve Ece Çoksolmaz, "Tiyatro-Stadion-Amphitiyatro Çalışmaları Studies On Theatre-Stadium-Amphitheatre", içinde *ANAZARBOS I,* editör Fatih Gülşen, (Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2021); Hierapolis Kastabala: Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3,* 150-157; Aspendos: Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 161-174 ve Miletos'da ima, media ve summa caveanın uçlarına arkalıklı banklar yerleştirilmiştir. Ayrıca bk. Krauss, *Das Theater von Milet,* pl. 21. Oturma sıralarının praecinctio altına yerleştirildiği Kyanai örneği de bilinir. Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*, 149, Fig. 212, tav. XXIIIc. Bu uygulama Küçük Asya örneklerinin yanında Syria ve Levant bölgelerinde bulunan Scytiopolis: Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 55-60; Ze'ev Weiss, *Public Spectacles in Roman and Late Antique Palestine*, (London: Harvard University Press, 2014), 69-88; Gadara Batı Tiyatrosu: Adolf Hoffmann, "Topografie und Stadgeschicte im Gadara/Umm Qais", İçinde *Gadara - Gerasa und Die Dekapolis,* Eds. Adolf Hoffmann ve Susanne Kerner, (Mainz: Philipp von Zabern, 2000), 180; Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, 152, Bostra: Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 53-55; Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, 151; Gogräfe, *Theater im Römischen Reich,* 49 tiyatrolarında da görülebilir.

833 Bu kısımda süsleme elemanı olarak kullanılan havyan betimlemeleri yeni tespit edilmemiştir. 1925'deki gezilerinde J. Keil ve A. Wilhelm çizimlerinde bunları not etmişlerdir. bk. Keil ve Wilhelm *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien,*56. M. Spanu ise çalışma sırasında herhangi bir delil bulamadığı için bunları irdeleme şansı bulamamıştır. Bu tez çalışmasında hem aslan ayağı olan bir bisellium hem de orijinal yerinde korunan biselliumda dirseklik olarak kullanılan dişi aslan betimini tespit etmek mümkün olmuştur. Bu kullanım da çeşitlidir ve aslanlarla birlikte yunusların kullandığı örnekler de vardır. Kimi zaman da bunların düz bırakıldıkları bilinir.

834 Aslan ayaklı olarak yapılmış bisellium en güzel örnekleriyle Hellenistik Dönem'in önemli tiyatrolarından Priene'de von Gerkan, *Das Theater von Priene,* 30 ve Magnesia'da Bingöl, *Theatron Magnesia ad Maeandrum, 241-242-243;* Prusias ad Hypium Tiyatrosu'nda Okan, Bilir ve Çalışkan, "Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosu: Yeni Kazılar, İlk Veriler", 37 vd karşılaşılır. Tlos Tiyatrosunda da farklı şekilde bezenmiş aslan ayakları bulunur, bk. Akdağ "Tlos Tiyatrosu Sahne Binası Mimarisi ve Bezemeleri", 104 Lev. 8 Res. 22.

835 Bu korkularla ilgili bk. Elizabeth Gebhard, "Protective Devices in Roman Theatres", içinde *Studies in The Antiquities of Stobi 2.* Ed. James Wiseman, (Yugoslavia: Naucno Delois Beograd, 1975), 23-43; Jean-Charles Moretti, "Les Débuts De L'architecture Théâtrale En Sicile et En Italieméridionale (Ve-IIIe S.), *Topoi*, 3.1 (1993): 142.

836 M. Spanu bu korkulukları batı ve doğu vomitoriumun kuzeydeki toichobatından başlatmıştır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* plan H. Ancak izler takip edildiğinde biselliumların batı ve doğu vomitorumun güneydeki toichobatlarından başladıkları görülebilir.

Caveada iki sütunla vurgulanan baş köşe tribünün varlığı Roma tiyatrolarından bilinen "baldahin ve bisellum" kullanımına işaret eder[837]. Yapının cavesının ilk inşası bittikten sonra burada ayrı bir bölüm olmadığını gösterir. Ancak hemen önünde yer alan orkhestra balteusu üzerinde bulunan çıkıntı ile basamaklar düz devam etse de bu bölümün bir şekilde öne çıkarılmak istendiği anlaşılmaktadır[838]. Buradan en azından basamakların mimarisi bozulmadan kentin ileri (Tapınak/Kilise rahipleri ve yöneticiler?) gelenlerine ait bir loca şekline dönüştürülerek kullanıldığı düşünülebilir[839]. Geç Antik Dönem'de ise yapılan eklentilerle değiştirilen bu bölüm her ne kadar simetrik yerleştirilmemiş ve alelade inşa edilmiş olsa da oturanların varlığını vurgulamak için yeniden kurgulandığı açıktır. Önünde yer alan iki sütun bunun önemli bir göstergesidir. Nitekim neredeyse çok benzer bir uygulama Laodikeia ad Lycos'da yer alan Batı Tiyatro'nun caveasında da görülmesi[840] bu uygulamamın Geç Antik Dönem'de tercih edilen bir uygulama olduğunu düşündürmektedir.

Praecinctio ise biselliumlarla birlikte bir bütün olacak şekilde caveada korunmuş bir diğer kısımdır. Genişliği biselliumlar tarafından 1,20m'lik bir yürüyüş hattı ile sınırlandırılmıştır. Ölçülen bu genişlik yapının belli bölümlerinde kaymalar sebebiyle değişse de biselliumlarla sınırlandığı için bu ölçüyü bütün praecinctio için kabul edebiliriz[841]. Praecinctiodaki döşemenin batı bölümde standardı bozularak olası tamir yapıldığı tespit edilmiştir[842]. Bu şekilde praecinctionun batı kısma kadar orijinal kısmı ile korunduğunu ifade etmek mümkündür. Tamir izlerinin ise taşçı işaretleri ile belirtilmesi özel bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Praecintionun balteusunda özellikle üst ve alt kısımdaki profillerin tam olarak bitirilmemesi yapının tüm kullanım evrelerinde göz ardı edilerek olduğu gibi bırakılmıştır. Praecinctionun üst kısımda fascialarla birlikte yapılan profillendirilmiş bölüm ise Küçük Asya ve Doğu eyaletlerindeki tiyatrolarda yaygın bir uygulama olarak bilinir. Balteus üzerinde summa cave'ya çıkışı sağlayan merdivenler ise her vomitorumun yanına yapılarak işlevsel bir kurgu sağlanmıştır[843]. Praecinctionun balteusunda söz konusu çıkışların tiyatrolarda bir standart olmadığı gözlememektedir. Diocaesarea Tiyatrosu'nda olduğu gibi Tiyatroların inşası sırasında yapının kendi ihtiyaçlarına göre kurgulandığı anlaşılmaktadır[844].

837 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 20-21.

838 Basit bir trassenna ya da ahşaptan yapılmış bir loca olduğu da ihtimaller arasına alınmalıdır. Böyle bir uygulamanın kış şartları dolayısıyla yapıldığını düşünmekteyiz. Modüler bir kurgu burada daha kullanışlı bir yöntem olarak seçilmiş olmalıdır. Bunun yanında benzer şekilde bir uygulamayı Miletos Tiyatrosu'nda görmek mümkündür. Burada direkt basamaklar üzerine yerleştirilen sütunlar baldahini oluşturur. Krauss, *Das Theater von Milet,* 81-82.

839 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 94. Dipnot 199.

840 Celal Şimşek, "Laodikeia Batı Tiyatrosu", içinde *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı,* ed. Bilal Söğüt, (İstanbul: Ege Yayınları, 2012).

841 M. Spanu tarafından 1.03m olarak ölçülmüş ve bu şekilde önerilmiştir. Spanu *The Theater of Diokaisareia*, 90.

842 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 13.

843 Bu merdivenlerin kimi tiyatrolarda direkt praecinctioya inecek şekilde yapılmaları da söz konusudur. Ancak çoğu zaman praecinctio balteusunun üzerine yapılarak dolaşımda hem mekândan hem de kullanımdan kar edilmiş olmalıdır.

844 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 96.

Ima caveaya atfedilen oturma basamakları üzerinde bulunan yuvaların üzerinden M. Spanu tarafından bir velum sistemi olması gerektiği önerilmiştir ve bir restitüsyonla sunulmuştur[845]. Ancak velum sitemi için kurguyu oluşturabilecek verilerin caveada bulunması velum siteminin tam kullanımda olup olmadığını yeniden düşündürmektedir[846]. Bu konu üzerine kapsamlı bir araştırma yayımlayan R. Graefe'nin bir velum sitemi için gereken bazı ana unsurların kullanımı hakkında belirttiği kriterler Diocaesarea Tiyatrosu'nda bir bütün olarak bulunmaz [847]. Kurgu için gerekli verilerin yokluğu Diocaesarea Tiyatrosu için farklı bir kullanımın olduğuna işaret eder. Yukarıda da bahsedildiği gibi var olan yuvaların belli bölümlerde yoğunlaşması[848] bunların düzenli bir sıra izlememesi esasında Tiyatro'nun caveasının inşasından çok daha sonraki bir kullanımın varlığına işaret etmektedir. Yuvaların Baş köşe tribünü çevresinde ve II. IV. ve VI. cuneusta yoğunlaşması bu durumun baş köşe tribünü çevresindekiler göz önüne alınarak baş köşe tribünü ile birlikte daha küçük, modüler ahşapla desteklenen çadır sistemi için kullanıldığını söylemek doğru olacaktır. Bunun yanında bazı basamaklar üzerinde bulunan kurt ağızı yuvaları da bu çadırların bağlanması için kullanılan diğer delikler olarak önermek uygun olacaktır. M. Spanu'nun önerileri varsayımlar özelliklere daha önce başka tiyatrolar için yapılan önerilere dayandığı düşünüldüğünde gerek analemma duvarlarının kalmaması gerekse de düzensiz bir yuva sisteminin varlığı bir velumun varlığına dair şüpheler oluşturmaktadır[849]. Bu sebeple Tiyatro'nun büyük bir velum sitemine sahip olduğunun delilerine yönelik düşünmek yerine daha basit ve cavea'da belli bölümlerdeki gruplara hizmet edecek şekilde kurgulandığını söylemek daha uygun olacaktır. Buradan bu gölgelik ihtiyacının daha çok baş köşe tribünü sonrasında yapılan 3. evre döneminde işlevlendirildiği söylenebilir. Bu konuda önemli bir kanıt baş köşe tribünündür. Baş köşe tribünün kullanımı ve daha sonra eklemesi deliklerinde aynı dönemde eklendiğini düşündürmektedir. Bu verilerin yanında diğer önemli etmen ise Diocaesrea'nın güçlü hava şartlarıdır.

Diocaesarea'da kuzey rüzgarlarının her ayın belli dönemlerde esmesi ve kışın bu rüzgarla birlikte kar gibi caveayı önemli derece etkileyecek bir hava durumunun olması büyük bir sistemin en azından çalışması için güçlü handikaplar oluşturmaktadır. M. Spanu'nun da vurguladığı gibi velum sisteminin inşasının yanı sıra çadır kumaşının da önemi vardır[850]. M. Spanu ketenden yapılan çadırların, güneş

845 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 96-97.

846 M. Spanu, Diocaesarea Tiyatrosu'nun dış yapılarının sistematik olarak yağmalanması, direkleri sabitlemek için tek bir bloğun kalmaması sebebiyle varsayımsal bir çözüm üzerine gitmiştir. Kendisi caveadaki yuvaların dağılımını, özellikle cuneus III ve V'de son derece nadir oldukları ortadakilerde uyumsuz olduklarını vurgulamaktadır. Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 95.

847 R. Graefe tarafından yapılan ayrıntılı çalışma bir velum sitemi için gereken bazı ana unsurların kullanımı hakkında önemli bir bilgi vermektedir, Rainer Graefe, *Vela Erunt. Die Zeltdächer Der Römischen Theater Und Ähnlicher Anlagen. I-II,* (Mainz: Philipp von Zabern, 1979), 20-90.

848 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 21 plan A.

849 M. Spanu velumun destekleyici yapılarına, yani uygun şekilde kesilmiş ve bir anıtın dış duvarlarına yerleştirilmiş blok çiftleri halinde sabitlenmiş direkler veya ahşap direklerin yokluğuna vurgu yapmıştır. Küçük Asya'da, özellikle dış duvarda bir dizi delikli bloğun olduğu Aspendos Tiyatrosu'nda aynı duvarın iki doğrusal uzantısında ve scaenae'nın arkasındaki duvarda var olması kanıt olarak sunulmuştur. Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 97.

850 Graefe, *Vela Erunt*, 5-7.

ve rüzgarın yanında diğer hava şartlarına dayanıksızlığını ifade ederken Kilikia geleneğinde bilinen bir yünün kullanılmış olacağını önerir[851]. Bu şekilde bir kumaşın kullanımı ise özellike yağmurlu havalarda suyu çabuk çekeceği ve ağırlaşacağı için pratik bir çözüm olarak görülmemektedir. Sonuç olarak velum siteminin gerek düzensizliği gerekse de hava şartlarının yanında baş köşe tribünü ile birlikte yapılmış olması ve cavealar üzerindeki yuvaların belli kümeler oluşturması Geç Antik Dönem'de daha basit modüler bir sistemin kullanıldığını düşündürmektedir.

Diocaesarea Tiyatrosu vomitoriumlarının inşa teknikleri mimarlık tarihi için dikkat çekicidir. kazılar sonucunda vomitoriumlarla birlikte bir cryptaenin ortaya çıkarılması Tiyatro ile kentsel bağlantı arasındaki ilişkiye mimarların özellikle dikkat ettiklerini gösterir[852]. Bunun yanında, her üç vomitoriumun Tiyatro'nun kurulu olduğu yamacın şekli ve yapının Sütunlu Cadde ile bağlantısının kurulması amacıyla asimetrik olarak konumlandırıldığı da görülür[853]. Kemerin eğimli yapısı ve içindeki kemer profili bu konuda önemli bir veridir. Bunun yanında kemerin kendi içindeki seviye farkı da 1,78m'dir[854]. Buradan vomitoriumların asıl amaçlarının summa caveayı sağlam bir şekilde taşıyarak dolaşımı kolaylaştırma olduğu anlaşılmaktadır. Summa caveayı taşımak ve dolaşımı sağlamak için yapılan bu bölümlerin Diocaesarea Tiyatrosu'nda üstüne ayrıntılı düşünülen uygulamalardan biri olduğu açıktır. Her üç vomitoriumda da Kuzey vomitoriumda korunmuş kemer uygulamasının olduğunu düşünüyoruz. Batı vomitorumda cryptae ile bağlantı noktalarının korunması ise her üç vomitoriumun da yapıyı çepe çevre saran cryptaeye bağlandığını kanıtlanmaktadır. Kuzey vomitoriumdaki kademeli kemer tasarımı dikkat çekicidir. Kemerlerin summa cavea basamakları altına gizlenerek taşıyıcı elemen olarak kullanımların yanı sıra, bu kemerlerin vomitorumun cryptaeye bağlanan kısımlarına göre de kurgulandığı görülür[855].

851 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 96. Dipnot 209; John Peter Wild, "The Tarsikarios, A Roman Linen-Wearer In Egypt", içinde *Hommages À Marcel Renard, Collection Latomus 102*, ed. Jacqueline Bibauw, (Bruxelles: Revue d'études latines, 1969), 810–819.

852 Tiyatrolarda cryptopoticus ve vomitorumların birlikte kullanımı özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde tercih edilen bir uygulamadır. Vomitorumların ve cryptoporticusların kurgusunda ise temel ölçü tiyatronun boyutu ve dolaşımıdır. Edmund Frezouls, "Aspects De L'historie Architecturale Du Théâtre Romain", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt,* II.12.1 (1982): 396-399. Tiyatroların kentsel yapılarla ilişkisi için bk. Magdalena Gybas, *Das Theater in Der Stadt und Die Stadt im Theater. Urbanistischer Kontext und Funktionen von Theatern im Kaiserzeitlichen Kleinasien*, (Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2018), 16-30. Aynı zamanda kullanım W. L. Mcdonald tarafından pasaj mimarisi içinde değerlendirilmiştir. William Mcdonald*, The Architecture of Roman Empire II an Urban Appraisal,* (New York: Yale University Press. 1986), 117-118.

853 M. Spanu tarafından vomitoriumun ulaştığı nihai yüksekliğin 3.33m olması gerektiği önerilmiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 92. Biz vomitoriumun kemer kurgusu ile yükseltilmeden bu seviyede korunduğunu düşünüyoruz. Bu sebeple vomitoriumun praecinctio seviyesinden toplam yüksekliği 4,36m olarak ölçülmüştür.

854 Kemerin bu kod farkı M. Spanu tarafından 1,16m olarak önerilmiştir. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 92.

855 Pamphylia bölgesinde Side, Perge ve Aspendos gibi kentlerin tiyatrolarında uzun yatay kemerler kullanılarak temel aşıma bir düzlem üzerine yüklenmiştir. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise kendi içinde açılı ve iki kademe kemerle bir çözüm getirilmiştir. Bu sebeple Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü bir tasarım olarak ifade etmek uygundur.

Bu uygulamanın Diocaesarea Tiyatrosu'na özgü bir teknik olduğunu önermek mümkündür. Bununla birlikte benzer kademeli kemer kurguları ile Syria'da Bostra[856], Gabala[857] ve Küçük Asya'da Perge[858], Selge[859], Termessos[860] Tiyatroları'nda karşılaşmaktadır.

Vomitoriumların bağlandığı cryptae ise yeni ortaya çıkarılan bir bölümdür. Söz konusu cryptae yapıyı batı vomitirumdan doğu vomitoriuma çepe çevre sararak yapının bir ucundan diğer uzuna geçişi sağlar. Ayrıca, bu cryptaenin vomitoriumların kemerine bağlanması ve benzer bir tonozla kapatılması hem summa caveanın üzerindeki yürüme sahanlığını taşımak hem de Sütunlu Cadde'den girenleri summa caveaya ulaştırmak için tasarlanmıştır[861].

Cyptaelerin, tiyatrolarda kullanımı oldukça yaygındır[862]. Genellikle summa caveanın hemen üstünde yer alır. En iyi korunmuş örnekleri ise Lykia Pamphylia, Bithynia ve Ionia bölgeleri tiyatrolarında görmek mümkündür. Çeşitli şekillerde farklı tasarımla inşa edilen bu bölümler, yukarıda vomitoriumlarda da vurguladığımız gibi dolaşımı işlevini arttırmak odaklı yapılırlar. Özellikle büyük tiyatrolarda summa caveanın üzerinde sütunlu bir cephe yapacak şekilde kurgulanırlar. Diocaesarea Tiyatrosu'nda ise vomtioriumlarla birlikte kullanılarak yapının iç kısmına gizlenmiştir. Bu durumu özellikle batı vomitoriumun cryptae tonozuna korunan kemerlere bağlandığına dair birleşim noktaları ile kanıtlanmaktadır.

Vomitoriumların cryptae ile bağlanması ve Tiyatro'yu çepe çevre sarmasına Limyra Tiyatrosu'nda da rastlanır[863]. Cryptaenin bir diğer dikkat çeken özelliği ise vomitoriumlardan ilerlendiğinde

856 Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 197; Burmesiter, *Antike Griechische und Römische Theater*, 151; Gogräfe, *Theater im Römischen Reich,* 49.

857 Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 200; Burmesiter, *Antike Griechische und Römische Theater*, 150.

858 Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 150; Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 356-358.

859 Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1,* 45-47; Machatschek ve Schwarz, *Bauforschungen in Selge,* 72-80.

860 Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 443 vd.; Sear, *Roman Theatres,* 379.

861 Fillippo Coarelli, "Crypta, Cryptoporticus. Analisi Del Termine E Del Suo Significato Nella Tradizione Scritta", içinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome editör Ecole française de Rome,* (Roma: Ecole française de Rome, 1973), 9-21; Guglielmo de Angelis D'Ossat, "I Criptoportici Quali Elementi Basamentali Nella Tipologia Compositiva Dell'architettura Romana", içinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome editör Ecole française de Rome*, (Roma: Ecole française de Rome, 1973), 45-49; John Bryan Ward-Perkins, "The Cryptoportico: A Practical Solution to Certain Problems of Roman Urban Design", içinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome editör Ecole française de Rome*, (Roma: Ecole française de Rome, 1973), 51-66; Romolo Staccioli, "Sulla Destinazione E L'uso Dei Criptoportici". içinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome editör Ecole française de Rome,* (Roma: Ecole française de Rome, 1973), 57-66; Gybas, *Das Theater in Der Stadt und Die Stadt im Theater,* 16-30.

862 Ward-Perkins, "The Cryptoportico: A Practical Solution to Certain Problems of Roman Urban Design", 51-56; Edgar Markus Luschin, *Cryptoporticus. Zur Entwicklungs-Geschichte Eines Multifunktionalen Baukörpers. Wien: Österreichisches Archäologisches Institut,* (Wien: Grin Verlag, 2002); Edgar Markus Luschin, *Cryptoporticus - Zur Entwicklungsgeschichte Eines Multifunktionalen Baukörpers-Supplementum,* (Wien: Grin Verlag, 2011).

863 Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2,* 162 Fig. 228; Örnekler çoğaltılabilir. Örneğin Side Tiyatrosu'nda çoklu kemerle yapılmış cryptoporticus her kemer arasına yerleştirilmiş açılı kemerlerle taşınan vomitorirumlara birleştirilerek dolaşım sağlanmıştır. Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 135-143; Sear, *Roman Theatres,* 377; Gogräfe, *Theater im Römischen Reich,* 50-53; Benzer çözümler Selge Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1,* 56-92; Machatschek ve Schwarz, *Bauforschungen in Selge,* 72-80, Aspendos Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 161-174; Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 393-395, Myra Rosesetto ve Sartorio, *Teatri Greci E Romani,* 416; Sear, *Roman Theatres*, 370; Perge Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 147-157 Tiyatrolarında

doğu ve batı ucunda merdivenle çıkılan bölümlerin varlığıdır. Özellikle summa caveaya sadece vomitoriumlardan değil, direkt olarak bu merdivenlerden çıkışın sağlandığını göstermektedir. Aynı zamanda bu merdivenlerin çıkıldığı bölüm cryptaenin kemerinin taşıdığı suma cavea üzerinde yürüme sahanlığına bağlamaktadır. Bu şekilde dolaşımın vomitoriumlardan girildiğinde direkt summa caveanın üzerine kadar çıkılacak şekilde kurgulandığı da anlaşılmaktadır. Bu sayede tiyatroya girişler sadece vomitoriumlardan değil arzu edildiği takdirde direkt Tiyatro'nun en üst kısmında da yapılabildiği görülmektedir[864].

Diocaesarea Tiyatrosu'nun orkhestrası sahip olduğu 18,20m çap ve 12,70m uzunluk[865] sebebiyle, Roma tiyatrolarından aşina olunan yarım daire planlı değil, "D" formundadır[866]. 18m civarında orkhestra çapına sahip Creta[867], Alinda[868], Panonium[869], Kadyanda[870], Agrippa Odeumu[871], Delphi[872], Epidauros[873] ve Thasos[874] Tiyatroları bilinir. Orkhestra balteusunun 135cm[875] derinliği ile orchestra çukuru Afrika'daki Leptis Magna[876] ve Sabratha[877] Tiyatrolarıyla ölçümsel olarak benzerlik gösterir. Orkhestranın zemini, yüksek ihtimalle mermer kaplıdır. Ancak sadece alttaki opus caemeticiumun dolgu su korunmuştur. Bununla birlikte kazılarla orkhestranın, opus caementicium katmanının altında daha sert ve gönyesinde bir harç tabakası daha tespit edilmiştir. Bu harç tabakasının üzerinde ise kılavuz çizgileri bulunmaktadır. Bunlar sadece orkhestranın batı bölümünde açılan alanda tespit edilmiştir. Bu sebeple yapının ilk inşa edildiği dönemde büyük mermer plakalarla kaplı olduğunu düşündürmektedir. Bunun yanında orkhestranın balteusunun hemen kenarlarında yer alan 5cm yüksekliğindeki taşların üzerinde ise eşit aralıklarla dübel delikleri açılmıştır. Söz konusu dübel delikleri ise sadece orkhestranın değil, balteusun ön tarafının da mermerle kaplı olduğuna işaret etmektedir. Bu bakımdan, orhestranın mermer kaplı olduğunu ve büyük ihtimalle ilk dönemde sahne binasının pulpitimu ile birleşik olarak kurgulandığını söylemek mümkündür.

---

da görülebilir. Bu uygulamalar Bithynia'da Prusias ad Hypium Okan, Bilir ve Sağnak, "Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosu: Yeni Kazılar, İlk Veriler", 127-138, Nikaia Nihal Kardoruk, "İznik (Nicaea) Tiyatrosu Taş Eserleri: Sütunlu Galeriler ve Çevresi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022), 71 ve Pisidia'da Sagalasos Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1,* 37-58; Waelkens, *Sagalassos I First General Report On The Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991),* 72; Parrish, "Introduction: The Urban Plan and its Constituent Elements", 14. Tiyatroları'nda da tercih edilmiştir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nun sayılan tiyatrolara göre küçük ve daha işlevsel bir yaklaşıma göre inşa edilmesi ayrıcı özelliğidir.

864 Bu kurgu toplumdaki sosyal statüye göre yapılmış olabilir. Bilindiği üzere tiyatroların, stadionlar ve amphitiyatroların en üst sıralarında halkın alt tabakasından bireyler otururdu. Sear, *Roman Theatres,* 3-7.

865 M. Spanu tarafından 17.80m olarak ölçülmüştür. Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 98.

866 Sear, *Roman Theatres,* 7; Kadıoğlu, Görkay ve Mitchell, *Roma Döneminde Ancyra,* 127.

867 Sear, *Roman Theatres*, 294.

868 Sear, *Roman Theatres,* 327.

869 Sear, *Roman Theatres,* 346.

870 Sear, *Roman Theatres*, 368.

871 Sear, *Roman Theatres*, 390.

872 Sear, *Roman Theatres,* 395.

873 Sear, *Roman Theatres,* 398.

874 Sear, *Roman Theatres,* 420.

875 M. Spanu tarafından bu derinlik 1.30m olarak ölçülmüştür. Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 22.

876 Sear, *Roman Theatres*, 281.

877 Sear, *Roman Theatres,* 283.

Orchestra geçişini sağlayan aditusların ise büyük kısmının korunmamasına karşın barındırdığı izler, Küçük Asya, Syria ve Levant ve Afrika tiyatrolarında kullanılan kemerli giriş sisteminde yapıldıklarına işaret eder. Bugün tespit edilememesine karşın aditusların iç holünün üzerini kapatan kemerler ima cavea açısına denk geldiklerinden yapının tıpkı vomitoriumlardaki gibi açılı ve büyük ihtimalle kademelendirilmiş bir kemer kurgusuna sahip olduğunu gösterir. Bunun yanında aditusların sadece orkhestraya geçiş kısımlarında kemerli olmaları ve dış kısımda ise düz bir kapı açıklığıyla geçiş sağlanması bu bölümlerin daha önce M. Spanu tarafından önerilenin aksine farklı bir düzende olduklarını göstermektedir. Bu kemerli kurgu, aditusların caveanın I. ve VI. cuneuslarını taşıma amacına da sahip olduğunu işaret eder.

Caveanın bir tonozla desteklenmesi ve yapının kemerli bir geçişe sahip olması Tiyatro mimarlığından bilinen bir uygulamadır[878] ve Küçük Asya[879], Syria[880] Levant, Filistin[881] ve Afrika'da[882] bunun örnekleri görülür. M. Spanu ise orkhestranın, Yunan tiyatrolarına özgü üstü açık parodoi yerine üstü kapalı aditus düzeninin kullanılmış olduğunu ifade eder. M. Spanu bu mimari düzen seçimlerinin ardındaki nedenlerin ne olduğunun tam olarak belli olmadığını söyler ve mimarın kültürel ve teknik geçmişinin belirleyici bir rol oynadığını önerir. Ayrıca, İmparatorluk Dönemi'nde parodosların ana işlevini (koro için bir giriş sağlama) neredeyse tamamen kaybettiğini ve aditusların geçiş odaklı kurgulandığını da belirtir[883]. Bu mimari tasarımların Tiyatro'nun kullanımından öte mimari inşa sağlamlığı ve kolaylığı sağlamasının da diğer bir etken olduğu görülür. M. Spanu'ya göre kapalı girişleriyle Diocaesarea'da uygulanan çözüm, Batı geleneği içinde yer almaktadır. M. Spanu, buna yönelik Batı bölgelerdeki Tiyatroların tipik bir özelliği olan ancak Küçük Asya'dakilerde oldukça nadir olan yanal boşlukların (parascaenia) var olmaması bunun bir kanıtıdır[884].

Diocaesarea Tiyatrosu'nun aditus holünün caveaya adapte edilmesi, parados işlevinden uzaklaşarak daha çok Roma İmparatorluk tiyatrosu geleneğinde yapılmış olduğuna işaret etmektedir.

878 Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 117; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 4,* 61; Hans Peter Isler, "Bemerkungen zu Kleinasiatischen Theatern Des Hellenismus", *100. Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos 1995* (1999): 685.

879 Lankcoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band I*, 55; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 1*; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 2*; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3*; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 4*; Sear, *Roman Theatres,* 110-113; Isler, *Antike Theater Bauten,* 616-636; Styler-Aydın, *Der Zuschauerraum Des Theaters von Ephesos,* 139-148.

880 Sear, *Roman Theatres,* 105-110.

881 Segal *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 29-31.

882 Hélène Jouffroy, *La Construction Publique En Italie Et Dans L'Afrique Romaine,* (Strasbourg: AECR, 1986); Rosetto-Sartoria, *Teatri Greci E Romani,* 291; Karen Ros, "The Roman Theater at Carthage", *American Journal of Archaeology,* 100 (1996): 449-489; Sear, *Roman Theatres,* 102-105.

883 Aspendos, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* tav. XXXI, Hierapolis Kastabala, Ferrero *Teatri Classici in Asia Minore 2* Tav. V; Zeyrek, *Hierapolis Kastabala İS 1-3*, 149-161 ve Myra Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3* tav XI, Patara Ferrero *Teatri Classici in Asia Minore 3,* XX, Sagalassos Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* XX, Aizanoi Ferrero *Teatri Classici in Asia Minore 3,* XXXVI, Elaiussa-Sebaste Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro", 71 ve Termessos Ferrero, *Teatri Classici In Asia Minore 3,* 28-31. Tiyatroları'nda benzer uygulamalar görülür.

884 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 107.

Nitekim özellikle Küçük Asya'da birçok tiyatro adituslara geçişi dıştan içe bağlanmış koridorlar vasıtası ile sağlamakta hatta Lykia Tiyatroları'nda bunlar bir tonozla orkhestraya geçişi sağlamaktadırlar[885]. Diocaesarea Tiyatrosu'nda bir hol vasıtası geçiş ise büyük ihtimalle yan cephelerin yamaca yaslandırılmasından dolayı daha pratik bir çözüm gerektirmiş olmalıdır. Bu sebeple dışardan düz kapı vasıtası ile tonozun taşıdığı hole geçiş buradaki mimarlarının adituslar için geliştirdiği bir anlayıştır. Bu şekilde kemerli bir yapıyla orkhestraya ulaşılmasını doğu eyaletleri ile Küçük Asya'da görülen sistematik özelliklerin bir bütünlemesi olarak yorumlayabiliriz. Bu sebeple M. Spanu'ya bu konuda katılıyoruz. Adituslarla ilgili dikkat çekilmesi gereken diğer bir önemli özellik ise dış kapıların üzerindeki düz hafifletme kemerleridir. Söz konusu kemerlerin duvarla uyumu gözetilmiş olmalıdır. Bu sebeple böyle bir sistemin tercih edildiği gibi görülmektedir. Nitekim tarih olarak çağdaş olan Aspendos Tiyatrosu'nun aditus girişlerinde de bu şekilde bir kurguyu görebiliriz[886]. Bu durum mimarların ihtiyaç dahilinde bu düzende bir kurguyu tercih edebileceklerini göstermektedir.

Caveanın önemli ve son kısmı olan analemmata duvarlarının doğu ve batı kanatları ise esasında tiyatrolarda çok karşılaşmayan, çoğunlukla ihtiyaca yönelik yapılan bir payanda kurgusuna sahiptir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nda kullanılmaları sebebiyle oldukça dikkat çekicidirler. Söz konusu payandaların eşit aralıklarla yapılmamış olması, doğuda ve batıda farklı sayılarda yapılmaları bunların yapının statik noktaları gözetilerek yapıldığını göstermektedir. Bunların yapının bütün güney cephesinin doğu ve batı kanatlarını kapsayacak şekilde tasarlandıklarını söylemek mümkündür. Buradan payandaların caveanın hem bütün Tiyatro'nun yükünü dengelediğini hem de caveanın korkuluk duvarları için destek sağladığını söyleyebiliriz. Analemma duvarlarında bu şekilde payandalarla Küçük Asya'da Balbura Yukarı Tiyatro'da polygonal duvarlara ek düz bloklarla yapılmış payandalarla[887], Iasos Tiyatrosu'nda analemma duvarlarında[888], Miletos Tiyatrosu analemma duvarlarında[889], Patara Tiyatrosu Analamma duvarlarında ve postscaenium duvarında[890], Tlos Tiyatrosu analemma duvarlarında[891] ve Gerasa Güney Tiyatrosu'nda hem analemmata hem de sahne binasının postscaenium duvarlarında[892] karşılaşılır.

Sahne Binasının Cephe Mimarisi Antik Mimarlık Tarihindeki Yeri

Sahne binasının, pulpitumun arkasında iki katlı, bir podium üzerinde yükselen bir cepheye ve geniş bir postscaenium kısmına sahip olduğu tespit edilmiştir[893]. Sahne binasının cephe tasarımında

885 Sear ,*Roman Theatres,* 111-113.
886 Lancoronski *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band I,* taf. XXII-XXIII; Ferrero *Teatri Classici in Asia Minore 2,* 171.
887 Lionel Bier, "The Upper Theatre at Balboura", *Anatolian Studies,* 44 (1994): 39-40 Pls. IIb.
888 Sear, *Roman Theatres,* 339.
889 Krauss, *Das Theater von Milet,* 82-83.
890 Piesker ve Ganzert, *Das Thetaer von Patara*, Taf. 5 Taf. 6.
891 Akdağ, "Tlos Tiyatrosu Sahne Binası Mimarisi ve Bezemeleri", 17-20; Sear, *Roman Theatres,* 380.
892 Burmeister, *Antike Griechische und Römische Theater*, 148-150; Sear, *Roman Theatres,* 311.
893 Daha önce M. Spanu tarafından, sahne binası tek katlı olan ve postscaenium kısmı saptanamamış bir rekostrüksiyon önerisi sunulmuştur. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 98-104 Plan I.

dikkat çekici özellikler vardır. Bu cephe tasarımı Kilikia arkeolojisinde ilk kez sunulması açısından oldukça önemlidir. Tiyatro'nun plan tasarımı düz cepheli Nymphaium planlarıyla benzeşmektedir[894]. Sahne binasının tasarımı ise genel olarak Roma İmparatorluk tiyatrolarının temel tasarım özelliklerini barındırır. Bu genel özelliklerin yanı sıra eklektik özellikleri de görmek mümkündür[895]. Her iki katta da arşitrav-frizlerin, süsleme ve profil düzeni birbirini takip etmemekle birlikte iki bloktan oluşturulmuşlardır. Arşitrav-frizler tek blokla yapılmıştır[896]. Kornişler ise korinth düzenindedir[897]. İlk ve ikinci katta izlenilen bu düzen form olarak benzerdir ve entablatürde stil ve bezemede iki farklı düzen kullanılmıştır[898]. İkinci katta ise yapının karakterini alınlıklı ve kanatlı cephe oluşturur. Merkeze yerleştirilmiş kırıklı alınlık, geniş açılı ve iç bükey alınlıklar ve doğu batı kenarlara koyulmuş yapının kanatlarını oluşturan arşitrav-frizler bu bakımdan önemli elemanlardır. Bu özelliklerden, Küçük Asya ve Doğu Eyaletlerindeki kentlerde görülen cephe tasarımlarının harmanlanarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Merkezdeki kırıklı alınlık Küçük Asya ve Doğu Eyaletlerde yapı cephelerinde severek kullanılan ve tiyatroları taçlandırmak için uygulanan bir cephe tasarım modelidir[899]. Söz konusu tasarıma benzer örneklerle Küçük Asya'da tiyatro, odeium, nymphaium, kütüphane ve forumlardaki kapıların cephelerinde karşılaşmak mümkündür. Bunların çoğunluğunda merkezde kırıklı alınlık bulunur ve Doğu Eyaletlerinin mimari üsluplarının etkisinde inşa edilmiş mimari tasarımlardır. Yapıların merkezindeki kırıklı alınlığın benzerleri ile Küçük Asya'da Aspendos Tiyatrosu sahne binası[900], Perge Tiyatrosu sahne binası[901], Perge'de Nympahium F2/F4 cephesinde[902], Side Tiyatrosu sahne binası[903], Side Gymnasiumu (M

894 Nymphaium ve Tiyatro sahne binaları arasında bağlantılı planlar için Georgia Aristodemou, "Theatre Façades and Façade Nymphaea. The Link between", *Bulletin De Correspondance Hellénique,* 135 (2011): 175-179. Diocaesarea'da Nymphaium ve Tiyatro sahne binası plan bazında farklılık gösterir. Dorl-Kligenschmidt ve Kayser, "Das Nymphaeum von Diokaisareia", 108; Mustafa Kuştepe, "Diocaesarea Nympahiumu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023), 43 şekil 4.7.

895 Christof Berns, "Frühkaiserzeitliche Tabernakel fassaden. Zum Beginn eines Leitmotivs urbaner Architektur in Kleinasien", içinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit.* Eds. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, (Paris: Peeters, 2002), 160-168; Ursula Quatember, "Bautechnik von Tabernakelfassaden Des 2. Jhs. N. Chr. In Ephesos und in Kleinasien", *Byzas,* 9 (2009): 456-459; Isler, *Antike Theater Bauten,* 699.

896 Spanu, *The Theater of Diokaisareia*, 80 bibliografya ve yapılar için bk. dipnot 98.

897 Mattern, *Gesims und Ornament,* 15-33.

898 M. Spanu tarafından tek tip bir entablatür düzeninin olması gerektiği önerilmişti. Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 80; "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks", 107 Fig. 9.17. Ancak her katta profil ve friz düzeninin ayrı tiplerde yapıldığı görülmektedir.

899 Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia,* 29-34.

900 Lanckoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band I*, 112 Fig. 89; Ferrero, *Teatri Classici in Asia Minore 3,* 166 vd. Fig.187-190.

901 Arzu Öztürk, "Macht Der Architektur. Architektur Der Macht in Der Kaiserzeit von Perge", içinde *Macht Der Architektur-Architektur Der Macht, Diskab 8*, eds. Ernst Ludwig Schwandner ve Klaus Rheidt, (Mainz: wbg Philipp von Zabern in Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2004), Abb. 3. 4; Öztürk, *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge*, IX. 2-8.

902 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, Plan 12.

903 Reha Günay, "Side Çalışmalarım", içinde *Side'ye Emek Verenler Sempozyumu,* ed. Ülkü İzmirligil, 77-83. (İstanbul: Ege Yayınları. 2010), Res. 2.

yapısı)[904], Aphrodisias Tiyatrosu sahne binası[905], Aphrodisias Bouleuterion sahne binası[906]; Aphrodisias Sebastastion Propylonu[907]; Miletos Market Kapısı[908], Nysa Tiyatrosu sahne binası[909], Nysa Gerontikon yapısında[910], Selge Tiyatrosu sahne binası[911], Ephesos Tiyatrosu sahne binası[912], Ephesos Bouleuterion sahne binası[913], Ephesos Mermer Salon iç cephesi[914], Ephesos Traianus Nymphaiumu[915], Sagalassos Aşağı Agora Nympahiumu[916], Stratonikeia Tiyatrosu sahne binası[917] örneklerinde karşılaşılır. Bu tasarımda iç bükey alınlıklar yeniliktir. Bu alınlık tasarımı aslında antik mimarlık tarihinde iyi bilinen mezar anıtlarının, cephe ve çatı tasarımlarında kullanılan bir modeldir. Mezar anıtlarında iç bükey çatı sistemlerinin üzerine ise çoğunlukla korinth başlığı veyahut bir akroter yerleştirilir. Buna göre iç bükey alınlıkların tasarımı Hellenistik Dönem'den bilinen ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde de kullanılan bir geleneğin yansıması olmalıdır. Bu tarz inşa edilmiş yapılar antik mimarlık tarihinde iyi bilinmektedir. Limyra Ptolemaionu'nun çatı tasarımı[918] ve Assos'da Varius Aquilea'nın mezar çatısının formu[919], Sagalassos'da Tychaion'un çatı tasarımı[920], Ephesos'da Monopteros yapısının çatı tasarımı[921], Petra'da

904 Yurtsever, *Side Gymnasion (M Yapısı),* 140-141. Şekil 162a-162b.

905 De Chaisemartin ve Theodrescu, *Le Theatre d'Aphrodisias: Les Structures Sceniques,* 119-135.

906 Ursula Quatember, "Vom Rathaus Zur Palästra. Das Bouleuterion von Aphrodisias", içinde *Umgebaut Umbau-, Umnutzungs- und Umwertungsprozesse in der antiken Architektur, Diskab 13*, eds. Katja Piesker ve Ulrike Wulf-Rheidt, (Regensburg: Verlag Schnell and Steiner, 2020), 418 abb 4.

907 Nathalie de Chaisemartin, "La Frise Ionique À Masques Scéniques Du Propylon Du Sébasteion D'aphrodisias", *Revue Archéologique Nouvelle Série. Fasc. 1* (2006): 36.

908 Stroka, *Das Markttor von Milet,* 7 Abb. 1.

909 Kadıoğlu, *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander,* 80. Beilage 5.

910 Musa Kadıoğlu, "Vorbericht über die Arbeiten: im Gerontikon von Nysa am Maander (2006-2009)", *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts,* 126 (2011): 117. Abb 10.

911 Machatscheck ve Schwarz, *Bauforschungen in Selge,* 19

912 Rudolf Heberdey, George Niemann ve Wilhelm Wilberg, *Das Theater von Ephesos*, (Wien: Alfred Hölder, 1912), Taf. 8. 9

913 Lionel Bier, *The Bouleuterion at Ephesos. Forschungen in Ephesos Band IX*, (Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2011), plan 6.

914 Georg Plattner, "The "Marmorsaal" of the Harbour Baths in Ephesus and the Avarian Treasure of Nagyszentmilós. Two Case Studies" İçinde Beyond "Art Collections", içinde *Owning and Accumulating Objects From Greek Antiquity to The Early Modern Period,* eds. Gianfranco Adornato, Gabriella Cirucci ve Walter Cupperi, (Berlin: De Gruyter, 2020), 153. Abb. 3

915 Ursula Quatember, *Das Nymphaeum Traiani in Ephesos, Forschungen in Ephesos XI/2.* (Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2011), Taf. 137.2.

916 Semra Mägele, Julian Richard ve Marc Waelkens, "A Late-Hadrianic Nymphaeum At Sagalassos (Pisidia, Turkey): A Preliminary Report", *Istanbuler Mitteilungen,* 57 (2007): 469-504, Abb. 3.

917 İbrahim Hakan Mert, "Der Theater-Tempelkomplex von Stratonikeia", içinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit,* eds. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, (Paris: Peeters, 2002), 191 abb. 11.

918 Jürgen Borchhardt ve Günther Stanzl, "Ein Hellenistischer Bau Des Herrscherkultes: Das Ptolemaion von Limyra", içinde *Götter, Heroen, Herrscher in Lykien, Ausstellungskatalogschallaburg*, Ed. Roman Jacobek, (Wien: Schroll, 1990), 79–84.

919 Cormack, *The Space of Death in Roman Asia Minor,* 191 Fig. 52.

920 Peter Talloen, "The Tychaion of Sagalassos: The Cultural Biography of An Emblematic Monument", *Istanbuler Mitteilungen*, 69 (2019): 264 Fig. 12.

921 Koenigs ve Rhadt, "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", 324. Taf. 94.

al-Khazneh[922], Ad-der[923] mezarlarının ikinci katında merkezde iç bükey şekilde ana kayaya oyulmuş alınlıklı cephe tasarımında benzer tasarım örnekleri bulunmaktadır. Bu tasarımla iç bükey şekilde oluşturulan form üzerine getirilen akrotere bu anıtlardaki gibi bir görünüm kazandırılmıştır. Bu bakımdan Diocaesarea Tiyatrosu cephe tasarımı için Küçük Asya sahne binası tasarımlarına alınlık formu açısından bir yenilik katar. Geniş açılı üçgenler ise antik cephelerin neredeyse hepsinde sevilerek kullanılmış bir alınlık tipidir; hemen her yapıda görmek mümkündür.

Sahne binasının ikinci katının kanatlarını oluşturan arşitrav-frizler ise sahne binalarında tercih edilen uygulamadır. Bu uygulama ile cephe derinliği artar, yapıya boyut kazandırılır ve Tiyatro'nun cephesinin her iki yanında görüş açısı için mimari ve estetik olan bir sınır koyulmuş olur. Bu sebeple çeşitli yapılarda tercih edilmiştir. Celcus Kütüphanesi cephesi[924], Troia Odeionu[925], Aizanoi Tiyatrosu'nun üçüncü katında yer alan köşelerde arşitrav-frizlerde[926], Perge'de Nymphaium F2/F4 cephesinde[927] ve Bostra'da Kalybe[928] yapısında cepheden çıkan veya cepheyi sınırlayan arşitrav-friz tasarımları kullanılmıştır. Söz konusu bu çıkıntılı tasarımı W. Ball tarafından heykellerin sergilenmesi için halka açık cephe veya sahne düzeni oluşturulması ve sahne setleri olduğunun önerilmesi[929] bunun Diocaesarea Tiyatrosu'nda benzer amaçlarla kullanımı hakkındaki önerilerimizi desteklemektedir.

Sahne binasının son bölümü olan postscaenium, sahne binasının hemen arkasında yer alır. Tiyatroda sahne alacak sanatçılar, konuşacak devlet görevli vb. için sahneye çıkma, hazırlık veya giyinme odalarını içeren bu bölüme sahne binasının arkasından veya sahne cephelerindeki üç kapıdan ya da versuraelerden yapılan geçitlerden erişilmekteydi[930]. Diocaesarea Tiyatrosu sahne binasının postscaenium kısmı ise oldukça büyük bir salon (30x6m) görevi görmektedir. Bu şekle sahip geniş postsceaniumlar İtalya'daki tiyatrolarda yaygın kullanılmıştır[931]; Doğu eyaletlerinde de benzer örnekleri vardır[932].

922 George Roy Haslam Wright, "Date of The Khaznet Fir`Aun at Petra in The Light of An Iconographic Detail", *Palestine Exploration Quarterly,* 105 (1973): 83-90, Pl. IV. Judith Mckenzie, *The Arhitecture of Petra,* (Oxford: Oxford University Press, 1990),

923 Robert Wenning, *Die Nabatäer - Denkmäler und Geschichte: Eine Bestandsaufnahme des archäologischen Befundes*, (Freiburg: Schweiz Universitäts verlag, 1987), 232 Abb. 46.

924 Strocka, "The Celsus Library in Ephesus", 34 Fig.1

925 Elizabeth Riorden, "A Hadrianic Theater at Ilion (Troy): A Paradigm Shift For Roman Building Practice And Its Aesthetic Aftermath", içinde *Proceedings Of The Second International Congress On Construction History, Queens' College, Cambridge University 29th March – 2nd April 2006*, eds. Malcolm Dunkeldi, James Campbelli, Hentie Louwi, Michael Tuttoni, Bill Addis ve Robert Thorne, (Cambridge: Short Run Press, 2006), 2636 Fig. 2.

926 Corrina Rohn, "Die Macht Der Stifter. Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi Als Familienmonument", içinde *Macht Der Architektur-Architektur Der Macht, Diskab 8,* Eds. Ernst Ludwig Schwandner ve Klaus Rheidt, (Mainz: wbg Philipp von Zabern in Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2004), Abb. 11; Rohn, "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi, von Der Fakultät Architektur", Tafel 116.

927 Gliwitzky, *Späte Blüte in Side und Perge*, Plan 12.

928 Freyberger, "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung Des Römischen Bostra", Taf. 11a; Arthur Segal, "The "Kalybe Structures": Temples for The Imperial Cult in Hauran and Trachon", *Assaph: Studies in Art History,* (2001): 105 Fig. 118.

929 Ball, *Rome in East: Transformation of An Empire,* 292.

930 Sear, Roman Theatres, 91.

931 Isler, *Antike Theater Bauten,* 498-499.

932 Segal, *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia*, 72-75.

Bugün içinde çok fazla kullanım delili olmamasına karşın, şeklini koruması, büyük sanatçı gruplarını tolere edebilecek; bayramları ve kutlamaları[933] kaldırabilecek oldukça büyük bir kapasitesi olduğunu göstermektedir. Sahne binasının postscaenium kısmı ilk evrede oldukça mütevazı iç dizayna sahip olmalıydı. İkinci evrede cephe ile yükseltilerek iç kısmında tavanı yüksek bir bölüm haline getirilmiş ve dış cepheye 6 pencere eklenmiştir. Sahnenin yan duvarlarına yerleştirilen postsceanium ve scaenae fronsa açılan versuaeleri ise kalabalık durumlarda kolaylıkla sahneye ve postscaeniuma geçmek için imkân sağlamaktadır. Postscaeniumun arka duvarında 6 adet pencerenin yapılmasındaki temel amaç kapatıldığında çok karalık olacak postscaeniumu aydınlatmak ve kalabalık gösteri gruplarının hazırlıkları sırasında içerisinde doğal bir hava salınımı yapmak ve aynı zamanda soğuk kış günlerinde buraları kapatarak içerideki sıcaklığı dengelemek olmalıdır. Duvar dış cephe tasarımı bazı Tiyatroların postscaeiumlarında kullanılmıştır. Örneğin, Gerasa'da Güney Tiyatro'nun postscaniumu[934]; Olba Tiyatrosu'nun postscaeniumu[935] benzer plana sahiptir ancak Olba Tiyatrosu'nun postscaeniumu ana kaya üzerine oturtulmuştur.

Sonuç

MS 164'e kesin tarihlendiği bilinen Diocaesarea Tiyatrosu, bütünüyle mimarisi ve süslemeleri ile ilk kez bu doktora tezinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Tezde değerlendirilen arkeolojik verilerin tamamı kazılara dayanmaktadır[936]. Bunun yanı sıra Diocaesarea Tiyatrosu'nun yapı yazıtıyla tarihleniyor olması Kilikia bölgesi ve Küçük Asya için bu bakımdan çok yeni veriler sunmaktadır. Bu yeni verilerle, bölgede mimari süslemeleri için yeni bakış açıları ve kriterlerde getirilmiştir ve yapının yazıtının tamamlaması da gerçekleştirilmiştir. Böylelikle Diocaesarea Tiyatrosu'nun kentin finansmanı ile yaptırıldığı ortaya koyulmuştur. Bu önemli sonuçla birlikte, yapılan çalışmadan alınan en çarpıcı sonucu antik bir yapının bütünüyle kullanım, inşa ve süsleme programının değerlendirilmiş olmasıdır. Dolayısıyla Diocaesarea Tiyatrosu yapılacak olacak yeni mimari ve süsleme çalışmalarında için aydınlatıcı bir çıkış noktası olacaktır.

Diocaesarea Tiyatrosu, cavea, orkhestra ve analemmata ve sahne binası olmak üzere iki ayrı bölüm altında değerlendirilmiştir. Bu sebeple, yapının değerlendirilen bölümlerindeki sonuçlar yukarıda bölümler içerisinde ele alınmış burada ise bir bütün şekilde sunulmuştur.

Diocaesarea Tiyatrosu, caveası ve sahne binası M. Spanu'nun çalışması[937] ile bilim dünyasına sunulmuştur[938]. Söz konusu çalışma kazılara dayanmadığı için yapıya dair eksik bilgilere sahiptir. D.

933 Bieber, *The History of Greek and Roman Theater,* 51-53; Charles Crowther, "The Dionysia at Iasos: Its Artists, Patrons, and Audience", içinde *Greek Theater and Festivals. Documentary Studies*. Eds. Peter Wilson, (Oxford: Oxford University Press, 2007), 294-331.

934 Sear, *Roman Theatres,* 394.

935 Erten ve Kaplan, "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar", Levha 7.

936 Bk. 1. 3. 2017 ve 2021 Yılları Kazı ve Belgeleme Çalışmaları.

937 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* Plan H ve I.

938 M. Spanu'nun çalışmasında kentle olan ilişkilere dair tespit edilen sonuçlara dair görüşler getirilmiştir. Ancak

Kaplan'ın doktora tezinde ele alınan süslemelerde yapıya dair evre farkları süslemeler üzerinden tespit edilmiş ancak yapının kurgusu tartışılamadığı için bir bütün olarak değerlendirilememiştir[939].

Çalışmalar kapsamında yapının ima caveası ile ilgili önerilerdeki korunan oturma basamağı sayısının aynı olduğu, ancak summa caveasında ise yedi basamağa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanında ima caveanın üst sırasını oluşturan arkalıklı koltukların, önerildiği gibi sade bir tasarıma değil, scalarialara geçiş kısımlarında aslan ayakları ile dirseklerde ise yatan dişi aslanlardan oluşan plastik bezemelere sahip olduğu ortaya koyulmuştur[940]. Arkalıklı koltukların, kapsadığı alanın ise yapıdaki kılavuz izlerinden kanıtladığı üzere doğu ve batı vomitoriumların güney toichobat seviyesinde sınırlandıkları anlaşılmıştır. Cavea'ya Geç Antik Dönem'de eklendiği anlaşılan baş köşe tribününün ise ön kısmında iki adet sütunun olduğu ve bir baldahin tarzında eklendiği anlaşılmış ve daha önce bilinmeyen bir kurguya sahip olduğu görülmüştür. Baş köşe tribünü ile eklendiğini saptadığımız caveanın oturma basamakları üzerinde bulunan yuvaların ise M. Spanu tarafından bir velum sistemine ait oldukları önerilmiştir[941]. Yapılan çalışma ile bir velum sistemine değil, daha çok Tiyatro'nun belli bölümlerinde (özellikle ima caveada) izleyicilerin belli gruplarını kapsadığı anlaşılan modüler bir çadır sistemine hizmet ettikleri anlaşılmıştır. Summa caveanın ise üst kısmında geniş bir yürüme sahanlığının olduğu saptanmıştır. Bu sahanlığın ise Sütunlu Cadde'nin hemen arkasında olduğundan iz kalmaması sebebiyle büyük bir duvarla sınırlanarak kullanıldığı önerilmiştir. Summa cavea ve ima cavea'yı ayıran praecinctio ise yapının ilk inşa edildiği süreçten son kullanım zamanına kadar büyük ölçüde aynı kalmış sadece batı kısımda tamirat izlerine rastlanmıştır[942]. Bu durum sadece bu kısımda belli değişiklere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Summa caveayı hem taşıyıcı elemanları hem dolaşımı sağlayan vomitoriumlar ise mimarlık tarihi açısından özgün tasarıma sahiptirler. Kademeli ve açılı kemer kullanımı ile Diocaesarea'da özgün bir mühendislik ve mimarlık geleneğinin de sürdürüldüğüne önemli bir kanıt oluşturmaktadırlar. Vomitoriumların cryptaeye bağlanması ise bu çalışmada ortaya koyulan ve Diocaesarea Tiyatrosu'nun mimarisine eklenen yeni bir bölümdür. Cryptae kullanımı ile Diocaesarea Tiyatrosu Küçük Asya'da mütevazı tasarıma sahip tiyatroların ötesinde basit görünümlü ancak iç kısmına adapte edilmiş işlevsel bir dolaşım modeli sunmaktadır.

bu sonuçların, yapılan kazılarla önerilen sonuçların ötesinde veriye sahip olması sebebiyle bu tez çalışmasının kapsamına alınmamışlardır.

939 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 147 dipnot 371.

940 Bu konuda Lykia tiyatroları üzerine yapılan bir çalışma için bk. Banu Özdilek, "Lykia Tiyatrolarında Rezerv Oturma Alanlarının Sosyal Statü ile İlişkisi: Prohedria, Bisellium, Pulvinar, Tribunalia, Locus, Sella Curilis", *Cedrus,* X (2022): 232-236; Ayrıca Banu Özdilek, "Lykia Tiyatrolarına Genel Bakış", *Cedrus,* IV (2016): 155-178. Metropolis Tiyatrosu'ndaki Hellenistik örnekler için bk. Burak Aslan, "The Stylistic Features and Stonework Details of The Prohedriai and Lion's Feet in The Metropolis Theater", *Adalya,* 24 (2021): 123-152.123-152.

941 Spanu, *The Theater of Diokaisareia,* 97 Fig. 56.

942 Burada bulunan taşçı işaretlerini ise yeniden vurgulamak gerekir.

Kuzey vomitorimun cryptae ile Sütunlu Cadde'ye bağlanması ise Diocaesarea'nın şehir planlama kent yapılarının ve yolların dolaşımı konusunda[943] da direkt adituslara sokak ve yolları bağlama anlayışını coğrafyanın getirdiği kriterle akılcı bir yolla çözdükleri görülmektedir.

Orkhestra ise genel olarak Tiyatro'nun tasarımında kullanılan geometrik alt yapının imkanları içinde yapının merkezini izleyicinin görmesi için en uygun bakış açısına göre tasarlanmıştır. En nihayetinde caveanın tamamı da orkhestra'ya göre kurgulandığı için bu Tiyatro'nun bütününe yansıtılmıştır. Bunların yanı sıra hem orkhestra balteusu hem de praecinctio balteusunun iç kısmına merdivenler koyulması Küçük Asya Tiyatro mimari geleneklerinde alışılmış durumlardan biridir ve yine malzeme, işçilik ve işlevsellikte en azami kullanım amaçlanmış olmalıdır.

Aditusların cavea içindeki tasarımları genel olarak Küçük Asya ve doğu eyaletlerindeki Tiyatrolarda kullanılan bir modeldir. Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nda, adituslarının içlerine bir hol eklenerek dış kısımdan girişler, bu hol vasıtası ile sağlanmıştır. Bu da büyük tiyatrolarda gördüğümüz aditusların bölümlendirilerek hem summa cavea hem de ima caveaya çıkışı sağladıkları tasarımların Diocaesarea Tiyatrosu'nda kullanıldığını gösterir.

Tiyatro'nun analemmata duvarları ise güney cephesinde iyi korunmasına karşın dönemler içerisindeki değişikler ve blok taşlarının alınması, kuzey, doğu ve batı cephedeki durumlarını incelemeye imkân vermemiştir. Güney cephede ise payandalarla kurgulanan dış cephe duvarları yapının uzun ömürlü bir kullanım sunması açısından mimarlar tarafından yapının zamanla güneye oturması ön görülerek duvara eklenmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bu sayede Diocaesarea Tiyatrosu payandalı dış cephe tasarımı ile Küçük Asya'da dış cephesinde payandaları olan tiyatroların örnekleri arasına girmektedir.

Sahne binası ise esas olarak bu doktora çalışmasının sonuçlarını belkemiğini oluşturmaktadır. Son 100 yıldır Antik mimarlık açısından kesin tarihli olarak bilinen bu yapının, üstüne bir kitap dahi yazılmış ve süslemelerinin çalışılmış olmasına karşın, bütün kurgusuna dair sis perdesi üzerinden kaldırılamamıştır. Yapılan çalışma ile söz konusu belirsizlikler ortadan kaldırılmış ve sahne binası mimari ve süslemeleri ile bir bütünün parçası olarak ortaya koyulmuştur.

Sahne binası M. Spanu'nun daha önce önerisinde olduğu gibi pulpitum cephesi cavea ile birleşiminde trapez bir plan oluşturmaz[944]. İlk yapıldığı evrede nasıl bir frons pulpiti duvarına ait olduğu ne yazık ki tespit edilememiştir. Ancak yapının korunan podiumu sayesinde mermerle kaplı daha küçük boyutlarda bir frons pulpitum ve pulpitimu olduğu öngörülmüştür. Yapının podiumunun ve orkhestrasının mermerle kaplı olduğunu tespit edilmesi ise esasında yapının cephe tasarımı yanında her bölümünde ihtişamını barındırdığını göstermektedir. Sahne binasını cephesinin ise iki katlı olduğu ortaya çıkmıştır.

943 Diocaesasarea Tiyatrosu'nun kentin insulalarına göre yerleştirildiği konusunda bk. Aydınoğlu-Belge "Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme".
944 Spanu, *The Theater of Diokaisareia.*

Sahne binasını cephe tasarımı ile Kilikia ve Küçük Asya antik mimarlık tarihine yeni bir tasarım ve kurgu modeli olduğu ortaya çıkarılarak sunulmuştur. Söz konusu tasarımım Hellenistik geleneğe hâkim, bu dönemdeki yapıları tanıyan ve yeni bir mimari örnek koymayı amaçlayan mimarlar tarafından tasarlandığını söylemek mümkündür. Bu sayede cephenin tasarımı daha önce M. Spanu tarafından yayınlanan tasarımdan çok faklı olduğu görülmüştür. Bu bakımdan, Kilikia Bölgesinde Elaiussa Sebaste Tiyatrosu'ndan[945] sonra kazısı büyük ölçüde bitirilip bütünüyle mimarisi ortaya koyulan ikinci Tiyatro ise Diocaesarea Tiyatrosu olmuştur.

Sahne binasının kurgusunda Roma İmparatorluğu'nda sahne binalarında genel olarak hâkim olan mimarlık unsurları kullanılmıştır. Buna göre yapının cephe tasarımında üç girişin olması ve bunun yanında bir postscaeniuma sahip olması bunları en iyi kanıtlarıdır. Dolayısıyla geleneklere bağlı ve yerel sanat örneklerini barındıran bir tasarıma sahiptir.

Sahne binası cephesine bezenmiş süslemeler ise Kilikia bölgesinde kesin tarihlenen bir yapı bazında kazıları yapılıp ilk kez bütünüyle değerlendirilmiş örneklerdir. Buradan elde edilen veriler kesin tarihli süsleme sunmasının yanında kronolojik tipler ve yeni süsleme modelleri tespit edilmesi mimarlık tarihi için de önemli bir sonuçtur. Bu bağlamda tespit edilen süslemelerin sayılarına bakılacak olursa ilk katta, 28 tip palmet, ikinci katta 15 tip palmet ve palmetler arasında 21 tip ayrıcı motif; her iki katta 53 tip konsol süslemesi ve konsollar arasında 193 tip rozet, 6 tip ion kymationu, 5 tip lesbos kymationu, 3 tip korinth başlığı, 5 tip soffit, 2 tipte friz süslemesi ve son olarak üç tipte akroter süslemesi tespit olması süslemenin zenginliğini göstermektedir. Söz konusu süslemelerin yukarıda sayıldığı şekli ile yapının bütün cephesine işlenmiş olması yapının artık Kilikia'da da "barok"[946] tarzda bir süsleme işçiliğinin olduğunu ve bunu "yerel atölyeler"[947] tarafından hem Antoninuslar hem de Severuslar Dönemi'nde uygulandığı kanıtlayabiliyoruz. İlk kata ait örneklerin kesin olarak MS 164 yılına tarihlendiğini; ikinci katta bulunanların ise MS 193-235 yılları arasında yapıldıklarını ortaya koymamız esas olarak süsleme kronolojisi için büyük bir katkı olmuştur. Dolayısıyla süsleme repertuarı oluşmuş ve bunlar Kilikia Bölgesi için bir yapıda bu çeşitlilikte değerlendirilen ilk grup olmuştur.

Diocaesarea Tiyatrosu'nun geometrik tasarımına dair sonuçlar da bulunmaktadır. Tiyatro'nun planlamasında belli bir matematik alt yapıya göre poligon geometrisinin kullanıldığı öngörülmüştür. Planlamada ise ana unsur caveadır. Bu sebeple tasarımda kuzeydoğu ve güneybatı yönünde bir inşa zorunluğunun olduğu görülmektedir. Tasarımda kullanılan poligon geometrisi ise buna göre keskin bir

945 Spanu, "Le Evidenze Architettoniche Teatro".

946 Margaret Lyttelton, *Baroque Architecture in Classical Antiquity,* (London: Thames & Hudson, 1974), 257-272; "Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) Bezemeleri", Edmund Thomas, *Monumentality and The Roman Empire Architecture in The Antonine Age,* (Oxford: University Press, 2007), 116; Okan Özdemir, "A Unique Ionic Cymation From Theater of Diocaesarea (Uzuncaburç) in Rough Cilicia", *Cuhes,* 2.1 (2021): 21.

947 Kaplan, "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", 220-224; 6.3. Mimari ve Süsleme: Yerel Atölyeler (Bauhütte) ve Dış Etkiler

simetrik tasarım[948] yerine esnek olarak yapıyı bir bütün haline getirecek tasarımı zorunlu kılmıştır. Tasarım, düzgün çokgenlerin geometrisine ve bunların türevlerine göre planlanmıştır. Buna göre decagon(ongen) ve nonagonun[949] (dokuzgen) oluşturduğu simetri ekseni tasarımı yapılmıştır.

Ancak Diocaesarea Tiyatrosu'nun dış çeperinde düz çizgilerden bir eksen oluşturulmuştur. Orkhestrası'nda ise düz çizgi bir köşeden geçmiştir[950]. Bu sayede caveanın geometrik tasarımında orkhestranın merkez alınarak yapılması ve caveanın cuneuslara bölünmesinde ortalama 35^{0}'lik üçgenler tercih edilmiştir. Söz konusu üçgenlerin bitimleri ise bir decagonun köşelerini oluşturmaktadır. Bu köşeler ise caveanın bölümlerinin etrafını saran ve üçgenlerin teğet geçen noktalarına ise bir cryptae oturtulmuştur. Aynı zamanda orchestra ile birlikte oranlanan diğer bir çember ise hem praecintionun sınırlarını belirmek için hem de sahne binasını sınırlarını belirlemek için kullanılmıştır.

Sahne binasında ise portae hospitales kapılarının konumu, tüm sahne binasının ana simetrik noktalarını oluşturur[951]. Podium, pulpitum ve postscaenium ise bu alanı belirlemiştir. Sahne binasının modüller olarak adlandırabileceğimiz ızgaralara bölümlenmesi ise, Tiyatro'nun caveasının mümkün olan en uygun şekli ile sahne binası ile bir bütün haline getirilmeye çalışıldığını göstermektedir[952]. Sahne binasının sınırlarını esas olarak praecinctio aksı belirlemiştir. Praecinctio aksı takip edilerek sahne binası çizilen dairenin sınırları içine yerleştirilmiştir. Sahne binasının şekli ise iç kısmında merkez eksene yerleştirilen daireye göre tasarlanmıştır. Bu göre bu daire, her iki yanında ve aynı ölçüde iki daire ile kesiştirilmiş ve sahne binasının genişliği bu dairelere göre tasarlanmıştır. Bu dairelerin belirlediği sahne binasının oturum alanın köşeleri iki adet 93^{0} ve 94^{0}'lik birbirine karşılıklı olarak yerleştirilmiş dik üçgenler tarafından belirlenmiştir. Söz konusu üçgenlerin birbirleri ile kesiştiği kısımlar ise podyumun nişlerin sağ ve sol kısımlarının merkezi olarak belirlenmiştir. Praecinctio hattı ile belirlenen sahne binasının sınırlarının ise orkhestrayı oluşturan dairenin yarı çapı üzerine yerleştirilen 4 adet 2.27,5m'lik ölçülere sahip karelerin oluşturduğu bir modül sistemi ile oturtulmuştur. Söz konusu tasarım esasında bir ızgara tasarımıdır. Buradan anlaşıldığı üzere sahne binasının sadece valva regia, portae hospitalesleri bu ızgara yöntemine göre oturtulmuş, geriye kalan bölümler ise kendi içinde bu eksenlerin simetrik noktalarına göre değil; bağımsız bir tasarım olarak kurgulanmıştır.

Sonuç olarak Diocaesara Tiyatrosu, Antoninuslar ve Severuslar Dönemi'nin ihtişamlı

948 Antik simetri için bk. Hermann Weyl, *Symmetry,* (New Jersey: Princeton University Press, 1980, 44-45; Jay Kapraff, "A Secret of Ancient Geometry", içinde *Geometry at Work Papers in Applied Geometry*, ed. Catherine Gorini, (Washington: Mathematical Association of America, 2000, 26 vd.

949 Fuchs, "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 1" 556; Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework Of Roman Theatres", 245. Nonagonun kullanımının Lecce Tiyatrosu üzerinde analizi için bk. Mele ve Maniglio,"L'ennagono Come Strumento Per Il Disegno Del Teatro Romano Di Lecce", 9-10.

950 Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework Of Roman Theatres", 246-247.

951 Monterroso, Checa ve Borrego, "Vitrubio Y La Problemtica Definición Arquitectnica Del Tercer Orden En La Scaenae Frons De Los Teatros Romanos", 43 vd.

952 Fuchs, "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework of Roman Theatres", 249-253; Bianchini ve Fantini "Dimensioning of Ancient Buildings for Spectacles Through Stereometrica and De Mensuris by Heron of Alexandria", 40 vd.

yapılarından biridir. Bu durumda, Diocaesarea Tiyatrosu'nun bir Kilikia Bölgesi Tiyatrosu olarak; Pamphylia, Ionia, Karia, Pisidia gibi bölgelerin büyük ve ihtişamlı Tiyatroları arasında yer alacak bir karaktere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

Antik Kaynaklar

Appianus, *Roman History in Four Volumes.* çev., Horace White (London: William Heinmann Ltd., 1972).

Historia Augusta, *Hadrianus'tan Clodius Albinus'a Roma İmparatorları* çev., Samet Özgüler (İstanbul: Kronik Kitap, 2020).

Marcus Cornelius Fronto, *Ad Verum Imperatorem, The Correspondence of Marcus Cornelius Fronto with Marcus Aurelius Antoninus, Lucius Verus, Antoninus Pius and Various Friends*. çev., Charles Reginald Haines (London: William Heinemann Ltd., 1919).

Plutarchos, *Moralia in XV Volumes* çev., Frank Cole Babbitt (London: William Heinmann Ltd., 1927).

Vitruvius, *De Architectrura Libri Decem (Mimarlık Üzerine On Kitap),* Çev. Çiğdem Dürüşken (İstanbul: Alfa Yayınları, 2017).

Modern Kaynaklar

Abbasoğlu, Haluk. *Perge Roma Devri Mimarisinde Arşitravların Soffit Bezemeleri.* Ankara: TTK yayınları, 1994.

Adam, Jean-Pierre. *Roman Building Materials and Technics*. London: Routledge, 2003.

Akurgal, Ekrem. *Anadolu Uygarlıkları.* İstanbul: Net Yayınları, 1995.

Akdağ, Bayram. "Tlos Tiyatrosu Sahne Binası Mimarisi ve Bezemeleri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2014.

Aktüre, Zeynep. "On The Bridging Powers of Geometry in The Study of Ancient Theatre Architecture" içinde *Bridges London-Bridges: Mathematical Connections in Art, Music, And Science; Conference Proceedings,* editörler Reza Sarhangi-John Sharp, 387-394. London: Tarqiun Publications, 2006.

Alanyalı, Sabri ve Ece Çoksolmaz. "Tiyatro- Stadion-Amphitiyatro Çalışmaları Studies On Theatre-Stadium-Amphitheatre" içinde *ANAZARBOS I,* editör Fatih Gülşen, 333-339. Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2021.

Al-Fakharani, Fawzi. "Das Theater von Amman Jordanien". *Archäologischer Anzeiger.* (1975): 377-403.

Aliquot, Julien. *La Vie religieuse au Liban sous l'Empire romain (Bibliothèque archéologique et historique t. 189.* Beyrouth: Presses de l'Ifpo, 2012.

Alp, Oğuz. "Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2006.

Almagro, Antonio. "The Survey of The Roman. Monuments of Amman by Italian Mission 1930".

Annual of Department Of Antiquities of Jordan. 27 (1983): 87-89.

Altekamp, Stefan. *Zu Griechischer Architekturornamentik im Sechsten und Fünften Jahrhundert v. Chr. Exemplarische Archäologische Auswertung Der Nicht-Dorischen Blattornamentik.* Frankfurt: Peter Lang, 1991.

Alzinger, Wilhelm. *Augusteische Architektur in Ephesos (Sonderschriften Herausgeben Vom Österreichischen Archäologischen Institut In Wien), Band 16.* Wien: Selbstverlag, 1974.

Anabolu, Mükerrem Usman. *Küçük Asya'da Bulunan Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları.* İstanbul: Teknik Üniversite Matbaası, 1970.

Anabolu, Mükerrem Usman. "Oluklu Frizler". *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi.* 6 (1992): 3-6.

Andrae, Rupert. "Baalbek". İçinde *Kunst und Künstler. Illustrierte Monatsschrift Für Kunst und Kunstgewerbe*, editör Karl Sheffler, 292-298. Berlin: Verlag von Bruno Cassirer, 1924.

Aristodemou, Georgia. "Theatre Façades and Façade Nymphaea. The Link between". *Bulletin De Correspondance Hellénique.* 135 (2011): 163-197.

Ashby, Clifford. *Classical Greek Theatre New Views of an Old Subject.* Iowa: University of Iowa Press: 1999.

Aslan, Burak. "The Stylistic Features and Stonework Details of The Prohedriai and Lion's Feet in The Metropolis Theater". *Adalya.* 24 (2021): 123-152.

Aşkın, Ercan. "Dağlık Kilikia'daki Korykos Antik Kentinin Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kentleşme Süreci". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2012.

Aydın, Ayşe. "Erken Hıristiyanlık-Bizans Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi". içinde *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu,* Editör Serra Durugönül, 185-315. İstanbul: Mersin Üniversitesi KAAM (Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi) Yayınları, 2013.

Aydınoğlu, Ümit. "Olba Bölgesi Yol Ağı" *Olba.* I (1998): 139–146.

Aydınoğlu, Ümit. "Kanytellis Mezarları, Nekropolisleri" içinde Kanytellis Kanlıdivane Dağlık Kilikia'da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi. editör Ümit Aydınoğlu, 33-7. İstanbul: Pitura, 2015.

Aydınoğlu, Ümit. "Uzuncaburç/Diocaesarea Antik Kenti Kazısı 2018". *KST.* 41.3 (2019): 345-357.

Aydınoğlu, Ümit. *Diocaesarea Doğu Nekropolis, Mezarlar ve Buluntular.* İstanbul: Bilgin Kültür Sanat Yayınları. 2022.

Aydınoğlu, Ümit ve Burak Belge. "Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme", *Olba.* XXXI (2023): 61-78.

Baldassarri, Paola. "Il Tempio" İçinde *Elaiussa Sebaste I.* Editör Eugenia Equini Schneider, 115-128.

Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1999.

Balderstone, Susan. "Archaeology in Jordan-The North Theatre at Jerash". *Historic Environment.* IV (1985): 38-45.

Baldoni, Daniela, Carlo Franco, Maurizia Manara, Paolo Belli, Fede Berti. *Karia'da Bir Liman Kenti: Iasos.* İstanbul: Homer Yayınevi, 2004.

Ball, Warwick. *Rome in East: Transformation of an Empire.* London: Routledge, 2002.

Balty, Jean Charles. *Curia Ordinis. Recherches D'architecture et D'urbanisme Antiques Sur Les Curies Provinciales Du Monde Romain.* Brussels: Académie Royale de Belgique, 1991.

Bammer, Anton ve Wilhelm Alzinger. *Das Monument Des C. Memmius. Forschungen in Ephesos VII.* Wien: im Selbstverlag Des Österreichischen Archäologischen Institutes, 1971.

Bandinelli, Ranuccio Bianchi. *Rome, The Centre of Power: Roman Art to A.D. 200.* London: Thames and Hudson, 1970.

Le Bas, Philippe ve William Henry Waddington. *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies En Grèce Et En Asie Mineure, 3 Vols.* Paris: F. Didot, 1853–70.

Bassoli Irene, Federico Fallavolita ve Wladek Fuchs. "Hypothesis of Reconstruction of The Roman Theater of Urbs Salvia". *Scientific Research and Information Technology Ricerca Scientifica E Tecnologie Dell'ınformazione.* 12 (2022): 151-164.

Başal, Şinasi. "Uzuncaburç Tiyatrosu 1993 Çalışmaları". *Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri.* V (1995): 310-315.

Başaran, Cevat. "Mimari Bezemeler Işığında II. yy. Ionia ve Pamphyliası". *X. Türk Tarih Kongresi Bildirileri* (1986): 231-237.

Başaran, Cevat. "Anadolu Roma Çağı Lotus Palmet Örgesinde Tip Gelişimi", *Türk Arkeoloji Dergisi,* 28 (1989): 53–72.

Başaran, Cevat. *Anadolu Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi.* Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1995.

Başaran, Cevat. "Kyzikos Korinth Başlıkları". *Türk Arkeoloji Dergisi.* XXXI (1997): 1–53.

Başaran, Cevat. *Anadolu Kompozit Başlıkları*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999.

Bauer, Heinrich. *Korintische Kapitelle Des 4. und 3. Jahrhunderts v. Chr. Athenische Abteilung 3,* Berlin: Gebr. Mann Verlag, 1973.

Baydur, Nezahat. "İmparatorluk Kültü ve Tarsos". İçinde *Günışığında Anadolu Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar Anatolia in Daylight Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu*, editör Coşkun Özgünel, 25–32. İstanbul: Homer Yayınevi, 2001.

Bean, George Ewart ve Terence Bruce Mitford. *Journeys in Rough Cilicia in 1962 and 1963*, Wien: Böhlau, 1965.

Bean, George Ewart ve Terence Bruce Mitford. Journeys In Rough Cilicia 1964–1968, Wien: Böhlau, 1970.

Bell, Gertrude Lowthian. "Notes on A Journey Through Cilicia and Lycaonia", *Revue Archaelogie.* 8 (1906): 7-36.

Bent, James Theodore. "Explorations Cilicia Tracheia". *Proceedings Of The Royal Geographical Society and Monthly Record of Geography.* (1890): 445-468.

Bent, James Theodore. "A Journey in Cilicia Tracheia". *Journal of Hellenic Studies.* 12 (1891): 206–224.

Berns, Christof. *ΣHMATA untersuchungen zu den grab- und memorialbauten des spaten hellenismus und der frühen kaiserzeit in kleinasien*, Yayımlanmış Doktora tezi, Köln Üniversitesi, 1996.

Berns, Christof. "Zur Datierung Der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien). *Damaszener Mitteilungen.* 10 (1998): 135-154.

Berns, Christof. *Untersuchungen Zu Den Grabbauten Der Frühen Kaiserzeit In Kleinasien*, *Asia Minor Studien 51,* Bonn: Rudolf Habelt, 2003.

Berns, Christof. "Frühkaiserzeitliche Tabernakel fassaden. Zum Beginn eines Leitmotivs urbaner Architektur in Kleinasien". İçinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit.* editörler. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, 159-174. Paris: Peeters, 2002.

Bessac, Jean Claude. "Le Chantier De Construction Du Théâtre De Cyrrhus (Syrie)" içinde *Cyrrhus 1, Le Theatre de Cyrrhus d'apres les archives d'Edmond Frezouls*. editör Jeanine Abdul Massih, 365-404. Beyrouth: Institut Francais du Proche-Orient, 2012.

Ferrero, De Bernardi. *Teatri Classici in Asia Minore 1. Cibyra - Selge – Hierapolis.* Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1966.

Ferrero, De Bernardi. *Teatri Classici in Asia Minore 2. Citta Di Pisidia, Licia E Caria*. Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1969.

Ferrero, De Bernardi. *Teatri Classici In Asia Minore 3. Citta Della Troade Alla Pamfilia.* Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1970.

Ferrero, De Bernardi. *Teatri Classici in Asia Minore 4. Deduzioni E Proposte.* Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 1974.

Bianchini, Carlo ve Filippo Fantini. "Dimensioning of Ancient Buildings for Spectacles Through Stereometrica and De Mensuris by Heron of Alexandria". *Nexus Network Journal Arhitecture and Matemetics.* 17 (2015): 23–54.

Bieber, Margarete. *The History of Greek and Roman Theater.* New Jersey: Princeton University Press, 1961.

Bier, Lionel. "The Upper Theatre at Balboura". *Anatolian Studies.* 44 (1994): 27-46.

Bier, Lionel. *The Bouleuterion at Ephesos. Forschungen in Ephesos Band IX,* Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2011.

Bingöl, Orhan. *Das Ionische Normalkapitelle in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien*, *Istanbuler Mitteilungen 20,* Tübingen: Verlag Ernst Wasmuth, 1980.

Bingöl, Orhan. *Arkeolojik Mimaride Taş.* İstanbul: Homer Kitabevi, 2004.

Bingöl, Orhan. *Theatron Magnesia ad Maeandrum (Menderes Magnesiası).* İstanbul: Homer Kitabevi, 2005.

Bingöl, Orhan, Görkem Kökdemir ve Muharrem Oral, "Menderes Magnesiası Stadion Kazıları" *Anadolu/Anatolia.* 34 (2010), 101-128.

Bingöl, Orhan. *Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar.* Ankara: Homer Kitabevi, 2012.

Bininger, Sophie. "Les Vestiges Du Décor Architectural Du Théâtre Étudiés Par Edmond Frézouls". içinde *Cyrrhus 1, Le Theatre de Cyrrhus d'apres les archives d'Edmond Frezouls.* editör Jeanine Abdul Massih, 177-224. Beyrouth: Institut Francais du Proche-Orient, 2012.

Birley, Anthony. "Hadrian to the Antonines". İçinde *The Cambridge Ancient History Volume 11, The High Empire, AD 70–192*, editörler Alan Bowman, Peter Garnsey ve Dominic Rathbone 132–194. Cambridge: Cambridge University Press. 2000.

Birley, Anthony. *Marcus Aurelius a Biography.* London: Routledge, 2001.

Borgia, Emanuela. "Notes On the Architecture of the Roman Temple at Elaiussa Sebaste". *Olba.* XVI (2008), 249-276.

Borgia, Emanuela. "La decorazione architettonica del tempio romano di Elaioussa Sebaste (Cilicia): modelli locali e influenze urbane". Içinde *Decor. Decorazione architettonica nel mondo romano* editörler Patrizio Pensabene, Marina Milella, ve Francesca Caprioli, 447-457. Roma: Quasar, 2017.

Bozoğlu, İsaf. "Aizanoi Antik Kenti Kapı Biçimli Mezar Taşları ve Bezemeleri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, 2010.

Boysal, Yusuf. "Korinth Düzeninin En Eski Dini Yapısı Olan Silifke Civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında". *IV. Türk Tarih Kurumu Bildileri.* (1952), 232-240.

Boysal, Yusuf. "Die Korinthischen Kapitelle Der Hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anadolu/Anatolia.* 2 (1957), 123-135.

Boysal, Yusuf. *Uzuncaburç ve Ura.* Ankara: MEB Yayınları, 1963.

Borchhardt, Jürgen ve Günther Stanzl. "Ein Hellenistischer Bau Des Herrscherkultes: Das Ptolemaion

von Limyra". İçinde *Götter, Heroen, Herrscher in Lykien, Ausstellungskatalogschallaburg*. editör Roman Jacobek, 79-84. Wien: Schroll, 1990.

Börker, Cristof. "Die Datierung Des Zeus-Tempels von Olba-Diokaisareia in Killikien". *Archaeologischer Anzeiger.* (1971): 37-54.

Brands, Gunnar. *RESAFA VI Die Bauornamentik von Resafa-Sergiopolis Studien Zur spätantiken Architektur und Bauausstattung in Syrien und Nordmesopotamien.* Mainz: Verlag Philipp Von Zabern. 2002.

Breitner, George. "Zeugnisse Einer Restaurativen Baupolitik in Severischer Zeit am Beispiel Des Serail Qanawat". içinde *Urbanistik und Städtische Kultur in Westasien und Nordafrika Unter Den Severern,* eds. Detlev Kreikenbom, Karl-Uwe Mahler ve Thomas Weber, 149-165. Berlin: Wernersche Verlagsgesellschaft, 2005.

Bruns Özgan, Christine. *Knidos Ergebnisse Der Ausgrabunden 1996-2006. Knidos Studien 4.* İstanbul: Ege Yayınları, 2013.

Brümmer, Elfriede. "Der Römische Tempel von Dmeir. Vorbericht". *Damaszener Mitteilungen.* 2 (1985): 55-64.

Brandon, Christopher, Robert Hohlfelder, Marie Jackson ve John Oleson. *Building for Eternity The History and Technology of Roman Concrete Engineering in the Sea,* London: Oxbow Books, 2014.

Bujkisch, Alla. *Die Antiken Architekturformen im Nördlichen Schwarzmeergebiet Archäologische Forschungen Band 26.* Berlin: Reichert Verlag Wiesbaden, 2010.

Burmeister, Enno. *Antike Griechische und Römische Theater*. Berlin: Wissen Webindet, 2006.

Büyükkolancı, Mustafa. "Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi". Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. 1996.

Büyükkolancı, Mustafa. "Termessos N1 Yapısı". *Adalya.* II (1998): 117-127.

Büyükkolancı, Mustafa. "Side Dionysos Tapınağı'na İlişkin Yeni Bulgular". İçinde *EUERGETES Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı I,* Editör İnci Delemen 259-282. İstanbul: AKMED, 2008.

Can, Birol, "Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri". *Adalya.* VIII (2005): 89–120.

Can, Birol, "Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrıkdal (Ranke) Bezemeleri". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ataürk Üniversitesi, 2005b.

Campagna, Lorenzo. "Monumental Fountains at Hierapolis of Phyrigia During the Severean Age". Içinde editör Gilbert Wiplinger, *Cura Aquarum in Ephesus: Proceedings of the Twelfth International Congress on the History of Water Management and Hydraulic Engineering in the Mediterranean Region,* Ephesus/Selçuk, *Volume 2,* 387-395. *Leuven: Peeters, 2006.*

Cavalier, Laurence. *Architecture Romain D'asie Mineure. Les Monuments De Xsanthos et Leur Ornementation.* Bordeux: Ausonius, 2005.

Chanitonis, Angelos. "New Inscriptions from Aphrodisias (1995-2001)". *American Journal of Archaeology.* 108 (2004): 377-416.

Chase, Raymond. *Ancient Hellenistic and Roman Amphitheatres, Stadiums and Theatres: The Way They Look Now.* London: University Press of New England 2002.

Coarelli, Fillippo. "Crypta, Cryptoporticus. Analisi Del Termine E Del Suo Significato Nella Tradizione Scritta". İçinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome* editör Ecole française de Rome, 9-21. Roma: Ecole française de Rome, 1973.

Cormack, Sarah. *The Space of Death in Roman Asia Minor.* Wien: Phoibos Verlag, 2004.

Crowther, Charles. "The Dionysia at Iasos: Its Artists, Patrons, and Audience". İçinde *Greek Theater and Festivals. Documentary Studies.* editör Peter Wilson, 294-334. Oxford: Oxford University Press, 2007.

De Andria, Francesco. *Hierapolis di Phyrigia (Pamukkale), Guida Archeologica.* İstanbul: Homer Kitapevi, 2003.

De Chaisemartin, Nathalie. "Le "Portique De Tibère" À Aphrodisias: Problèmes D'identification Et De Fonction" *Revue des Études Anciennes.* 91 (1989): 23-45.

De Chaisemartin, Nathalie. "La Frise Ionique À Masques Scéniques Du Propylon Du Sébasteion D'aphrodisias", *Revue Archéologique Nouvelle Série.* Fasc. 1 (2006): 33-82.

De Chaisemartin, Nathalie ve Dinu Theodorescu. *Aphrodisias VIII. Le Theatre d'Aphrodisias: Les Structures Sceniques.* Wiesbaden: Reichert, 2017.

De Jong, Lidewijde. *The Archaeology of Death in Roman Syria Burial, Commemoration, and Empire.* Cambridge: Cambridge University Press, 2017.

De Tchihatcheff, Pierre. "Lettre Sur Les Antiquitis De l'Asie Mineure Adressee". *M. Mohl, Journal Asiatique.* 5.IV (1854): 49-143.

De Tchihatcheff, Pierre. *Resien Klein Asien und Armenien 1847-1863.* Gotha: Justus Pertes, 1867.

Demirer, Ünal ve İsmail Baytak. "An Incised Template of an Architectural Postament From Cibyra". *Cedrus*. 7 (2019): 487-496.

Dentzer-Feydy, Jacqueline. "Décor Architectural et Developpement Du Hauran Du I. Siecle Avant J.C. Au VII. Siecle Apres J.C.". İçinde *Hauran I. Recherches archéologiques sur la Syrie du*

sud à l'époque hellénistique et romaine. editör Jean-Marie Dentzer 261-311. Paris: librairie orientaliste Paul Geuthner, 1985.

Dentzer-Feydy, Jacqueline. "Les Chapiteaux Corinthiens Normaux De Syrie Méridionale (1re Partie)". *Syria.* 67 (1990): 633-663.

Dilke, Oswald Ashton Wentworth. "The Greek Theatre Cavea". *The Annual of The British School at Athens.* 43 (1948): 125-192.

Dinstl, Alice. "Bauornamentik am Theater von Limyra". *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien.* 57 Hauptblatt (1984-1985): 141-219.

Downey, Susan. *Mesopotamian Religious Architecture*. Princeton: Princeton University Press,1988.

d'Ossat, Guglielmo de Angelis. "I Criptoportici Quali Elementi Basamentali Nella Tipologia Compositiva Dell'architettura Romana". İçinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome* editör Ecole française de Rome, 45-49. Roma: Ecole française de Rome, 1973.

Dönmez, Aytaç. "Ksanthos Tiyatrosu". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2022.

Durugönül, Serra. "Athena Krisoa Oreia". *Epigrafica Anatolica.* 10 (1987): 115-116.

Durugönül, Serra. *Die Felsreliefs im Rauhen Kilikien.* Oxford: BAR, 1989.

Durugönül, Serra. "Neue Reliefs Aus Dem Rauhen Kilikien". içinde *Karatepe'deki Işık/Light on Top of The Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel,* eds. Güven Arsebük, Machteld Mellink ve Wulf Schirmer, 277-287. Ege Yayınları, 1998.

Durugönül, Serra. "Die Kaiserzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien am Beispiel Zweier Tempelbauten". *Beihefte Bonner Jahrbücher.* 53 (2002): 157–161.

Durugönül, Serra. "Krallar, Rahipler ve Korsanlar. Başlangıcından Roma Dönemi Sonuna Kadar Eskiçağ'da Mersin Bölgesi". İçinde *Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin,* editör Filiz Özdem 27–53, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004.

Durugönül, Serra. "Silifke Müzesi'nden Bir Clipeato Imago". *Olba.* XVIII (2008): 193-205.

Durugönül, Serra. "Dağlık Kilikia (Olba Territoriumu) Kabartmalarında Yerel Heykeltıraşlık Unsurları". İçinde *Mersin Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* editör Yüksel Özdemir 62-69, Mersin: Baskı Ofset, 2008.

Durugönül, Serra ve Deniz Kaplan. "Kilikia'da Bir Amazon Lahdi". *Gephyra.* VI (2010): 149-159.

Durugönül, Serra. *Roma Devlet Kabartmalarında Propaganda ve Sanat.* Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 2021.

Durukan, Murat. "Monumental Tombs Forms in the Olba Region". *Anatolien Studies.* 55 (2005): 107-126.

Durukan, Murat. "Doğu Dağlık Kilikia'da (Olba Bölgesinde) Bulunan İki Yeni Mezar Anıtı". *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi.* 9 (2006): 125-138.

Durukan, Murat. "Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia". *Byzas.* 9 (2009): 343-370.

Dürüşken, Çiğdem. *Descartes Latince Öğreniyor.* İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.

Ebert, Friedrich. "Kymation", *Paulys Realencyclopdie der Classischen Altertumswissenschaft, 11.2*: 2462-2474. Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, 1922.

Eck, Werner. "Ein Zeichen Von Senatorischer Identität: Statuenehrungen Für Kaiser Mit Lateinischen Inschriften Aus Messene". *Eitschrift für Papyrologie und Epigraphik*. 202 (2017): 255-262.

Erten, Emel. "Olba'daki Tapınak Planlı Anıt Mezar". İçinde *Coşkun Özgünel'e 65. Yaş Armağanı,* Editörler. Musa Kadıoğlu ve Erhan Öztepe, 149-157. İstanbul: Homer Yayınevi, 2007.

Erten, Emel. "Olba'da Romalılaşma Süreci". içinde *Mersin Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Editör Yüksel Özdemir, 76-85. Mersin: Baskı Ofset, 2008.

Erten, Emel ve Deniz Kaplan. "Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonuçlar". *Seleucia ad Calycadnum.* VII (2017): 29-46.

Er-Scarborough, Yasemin ve Şinasi Başal. "A Preliminary Survey of Olba and Diocaesarea in Rough Cilicia". *American Journal of Archeology.* 96 (1992): 337.

Er-Scarborough, Yasemin ve Şinasi Başal. "Survey and Excavations at The Sanctuary of Zeus Olbios, Rough Cilicia". *American Journal of Archeology.* 97 (1993): 342.

Er-Scarborough, Yasemin ve Şinasi Başal. "Excavations at The Sanctuary of Zeus Olbios". *American Journal of Archeology.* 99 (1995): 344.

Ertel, Christine. "Ornamentik und Rekonstruktion Des Jüngeren ‚Peripteraltempels' in Qanawat", *Damaszener Mitteilungen.* 13 (2002): 171-203.

Ertel, Christine ve Klaus Stefan Freyberger. "Zwischen Hellenisierung und Romanisierung: Ein Friesblok Mit Weihinschrift Aus Dem Vorgängerbau Des Peripteraltempels in Kanatha". *Damaszener Mitteilungen.* 13 (2002): 131-169.

Fiechter, Ernst. *Die Baugeschichtliche Entwicklung Des Antiken Theaters.* München: Verlag C. H. Beck Ohg, 1914.

Filarska, Barbara. *Studia Palmyreńskie II: Studia nad dekoracjami architektoniczymi Palmyry.* Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1967.

Fischer, Moshe. *Das Korintische Kapitell im Alten Israel in Der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien Zur Geschichte Der Baudekoration im Nahen Osten*, Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 1990.

Fischer, Moshe. "Figured Capitals in Roman Palestine. Marble Imports and Local Stones: Some Aspects Of "Imperial" And "Provincial" Art". *Archaeologischer Anzeiger.* 1991 (1991): 119-144.

Fischer, Moshe, Mordeckai Magaritz ve Ze'ev Pearl. "Isotopic and Artistic Analysis of Corinthian Marble Capitals from Caesarea: A Case Study". *Caesarea Papers JRA Supply.* 5 (1992): 214–221.

Freyberger, Klaus Stefan. "Zur Datierung Des Theaters in Bostra". *Damaszener Mitteilungen.* 3 (1988): 17-26.

Freyberger, Klaus Stefan. "Das Tychaion von As-Şanamain. Ein Vorbericht". *Damaszener Mitteilungen.* 4 (1989): 87–105.

Freyberger, Klaus Stefan. "Untersuchungen Zur Baugeschichte Des Jupiter-Heiligtums in Damaskus". *Damaszener Mitteilungen.* 4 (1989): 61–86.

Freyberger, Klaus Stefan. "Einige Beobachtungen Zur Städtebaulichen Entwicklung Des Römischen Bostra". *Damaszener Mitteilungen.* 4 (1989): 45–60.

Freyberger, Klaus Stefan. *Stadtrömische Kapitelle aus Der Zeit von Domitian Bis Alexander Severus: Zur Arbeitsweise Und Organisation Stadtrömischer Werkstätten Der Kaiserzeit.* Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 1990.

Freyberger, Klaus Stefan. "Der Tempel in Slim: Ein Bericht". *Damaszener Mitteilungen.* 5 (1991): 9-38.

Freyberger, Klaus Stefan. Zur Formenvielfalt Frühkaiserzeitlicher Bauornamentik im Hellenisierten Osten (1. Jh.V. Chr-1. Jh. N. Chr). içinde *Spätantike und Byzantinische Bauskulptur* editörler Urs Peshlow ve Sabine Möllers, 19-24. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1998.

Freyberger, Klaus Stefan. "Im Licht Des Sonnengottes. Deutung Und Funktion des Sogenannten "Bacchus-Tempels" im Heiligtum Des Jupiter Heliopolitanus in Baalbek". *Damaszener Mitteilungen.* 12 (2000): 96-133.

Frezouls, Edmund. "Le théâtre romain de Tipasa". *Mélanges de l'école française de Rome*. 64 (1952): 111-177.

Frezouls, Edmund. "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien". *Syria.* 36 (1959): 202-228.

Frezouls, Edmund. "Recherches Sur Les Théâtres De l'Orient Syrien". *Syria.* 38 (1961): 54-86.

Frezouls, Edmund. "Aspects De L'historie Architecturale Du Théâtre Romain", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt.* II.12.1 (1982): 343-441.

Frezouls, Edmund. "Les édifices des spectacles en Syrie". İçinde *Archéologie et histoire de la Syrie. II. La Syrie de l'époque achéménide à l'avènement de l'Islam.* editörler Jean-Marie Dentzer ve Winfried Orthmann, 389-410. Saarbürker: Druckerei, 1989.

Forni, Giovanni. "L'İntensita Della Populazione Nella Regione Augustea Del Sannio". *Rivista Abruzzo.* 7.1 (1968): 59 vd.

Fourdrin, Jean-Pascal. "Le Front De Scene Du Theatre De Palmyre". içinde *Fronts De Scene et Lineuz De Culte Dans Le Theatre.* editör Jean-Charles Moretti, 189-233. Paris: Travaux De La Maison De L'orient. 2009.

Fuchs, Wladek. "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 1" *Nexus Network Journal.* 21 (2019): 547-569.

Fuchs, Wladek. "The Geometric Language of Roman Theater Design, Part 2" *Nexus Network Journal.* 21 (2019): 571-590.

Fuchs, Wladek. "Confronting Vitruvius: The Geometric Framework Of Roman Theaters" içinde *La Porticus Post Scaenam En La Arquitectura Teatral Romana*, editörler Sebastián Ramallo Asensio ve Elena Ruiz Valderas, 241-256. Murcia: Servicio de Publicaciones, 2020.

Gans, Ulrich Walter. *Korinthisierende Kapitelle Der Römischen Kaiserzeit. Schmuckkapitelle in Italien und Den Nordwestlichen Provinzen.* Wien: Böhlau Verlag. 1992.

Gans, Ulrich Walter. "Hellenistische Architekturteile aus Hartgestein in Alexandria". *Archäologischer Anzeiger.* 1994-3 (1994): 433-453.

Ganzert, Joachim. "Zur Entwicklung lesbischer Kymationformen". *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts.* 98 (1983): 123–202.

Gebhard, Elizabeth. "Protective Devices in Roman Theaters". İçinde *Studies in The Antiquities of Stobi 2*. editör James Wiseman, 43-62. Yugoslavia: Naucno Delois Beograd, 1975.

Giobbe, Chiara. "A New Grek Inscription from Laertes (Rough Cilicia): Soma Considerations About the Attribution of The Temple in The Agora and The Severan Exedra". *Adayla.* IX (2006): 105-115.

Giobbe, Chiara. "La Decorazione Architettonica". içinde *Elaiussa Sebaste III.* editör Eugenia Equini Schneider 313-367. Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 2010.

Giobbe, Chiara. "Roman Temples in Rough Cilicia: A Diachronic Analysis". İçinde *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches.* editörler. Michael Hoff ve Rhys Townsend 128-143. Oxford: Oxbow Books, 2013.

Giobbe, Chiara ve Clodia Tempesta. "Tipologia Della Decorazione Architettonica". İçinde *Elaiussa Sebaste III.* editör Eugenia Equini Schneider, 597–647. Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 2003.

Gliwitzky, Christian. *Späte Blüte in Side und Perge: Die pamphylische Bauornamentik des 3. Jahrhunderts n. Chr.*, Bern: Peter Lang Verlag, 2010.

Gotter, Ulrich. "Tempel und Grossmacht: Olba/Dickaisareia und Das Imperium Romanum". *Varia Anatolica.* XIII (2001): 327–348.

Gough, Mary. *The Plain and Rough Places,* London: Chatto & Windus, 1955.

Gogräfe, Rudiger. "Die Datierung Des Tempels von Isriye". *Damaszener Mitteilungen.* 7 (1993): 45–61.

Gogräfe, Rudiger. *Theater im Römischen Reich. Bühne Für Schauspieler, Die Feiern Des Imperiums und Die Sponsoren Des Reiches.* Berlin: Nünnerich-Asmus, 2013.

Goicoechea, Emillio Ollavarri. *Excavaciones En El Agora De Gerasa En 1983.* Madrid: Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos Subdirección General de Arqueología y Etnología, 1986.

Golvin, Jean-Claude. *L'amphithéâtre Romain essai sur la théorisation de sa forme et de ses fonctions. texte, Volume 1.* Paris: De Boccard, 1988.

Golvin, Jean-Claude ve Michel Janon. "L'amphithéâtre De Lambèse (Numidie) D'après Des Documents Anciens", *Baparis.* 12–14, (1976–1978): 169-193.

Gök, Sibel. "Hellenistik Dönem Yapılarında Lesbos Kymationu". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1988.

Görkay, Kutalmış, "An Early Imperial Podium Temple at Alexandria Troas". İçinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit.* editörler. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, 217-232. Paris: Peeters, 2002.

Graefe, Rainer. *Vela Erunt. Die Zeltdächer Der Römischen Theater Und Ähnlicher Anlagen. I-II.* Mainz: Philipp von Zabern, 1979.

Greaves, John. *A Discourse of The Romane Foot and Denarius; From Whence, As From Two Principles, The Measures and Weights Used by The Ancients May Be Deduced.* London: M. F. For William Lee, 1647.

Gros, Pierre. "Le Schéma Vitruvien Du Théâtre Latin et Sa Signification Dans Le Système Normatif Du De Architectura", *Revue Archéologique Nouvelle Série,* Fasc. 1 (1994): 57-80.

Gruben, Gottfried. *Greichsche Tempel und Heiligtümer.* München: Hirmer, 2001.

Günay, Reha. "Side Çalışmalarım". İçinde *Side'ye Emek Verenler Sempozyumu,* editör Ülkü İzmirligil, 77-83. İstanbul: Ege Yayınları. 2010.

Güven, Suna. "Displaying The Res Gestea of Augustus: A Monument Of Imperial Image For All". *Journal of the Society of Architectural Historians.* 57 (1998): 30-45.

Gybas, Magdalena. *Das Theater in Der Stadt und Die Stadt im Theater. Urbanistischer Kontext und Funktionen von Theatern im Kaiserzeitlichen Kleinasien*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2018.

Hagel, Stefan ve Kurt Tomaschitz. *Repertorium der westkilikischen Inschriften.* Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften. 1998.

Harper, Richard ve İnci Bayburtluoğlu. "Premilinary Report On Excavations at Şar, Comana Cappadociae, In 1967". *Anatolian Studies.* XVIII (1968): 149-159.

Haselberger, Lothar. "Werkzeichnungen Am Jüngeren Didymeion–Vorbericht" (Ancient Construction Plans At Didyma. Preliminary Report)". *Istanbuler Mitteilungen.* 30 (1980): 191-215.

Haselberger, Lothar. "The Construction Plans for the Temple of Apollo at Didyma", *Scientific American.* 253 (1985): 126-133.

Howgego, Christopher. *Greek Imperial Countermarks.* London: Royal Numismatic Society, 1985.

Heberdey, Rudolf ve Adolf Wilhelm. *Reisen in Kilikien.* Wien: Carl Geeold's Sohn, 1896.

Heberdey, Rudolf, George Niemann ve Wilhelm Wilberg. *Das Theater von Ephesos.* Wien: Alfred Hölder, 1912.

Hellenkemper, Hansgerd. "Die Kirsche im Tempel. Zeustempel und Paulusbasilika in Seleukeia am Kalykadnos". İçinde *Orbis Romanus Christianusque ab Diocletiani Aetate Usque Aad Heraclium. Travaux Sur L'antiquité Tardive Rassemblés Autour Des Recherches De.* editör Noël Duval, 192-203. Paris: De Boccard, 1990.

Held, Winfried. "Der Donuk Taş in Tarsos. Überlegungen Zur Rekonstruktion und Funktion Eines Kolossaltempels". *Olba.* XVI (2008):163-192.

Heilmeyer, Wolf-Diete. *Korintische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der römischen Architekturdekoration.* Heidelberg: F. H. Kerle Verlag, 1970.

Heinzelmann, Michael. "Städtekonkurrenz und kommunaler Bürgersinn: Die Säulenstrasse von Perge als Beispiel monumentaler Stadtgestaltung durch kollektiven Euergetismus". *Archäologischer Anzeiger.* 2003-Halbband 1(2004): 197-220.

Herzfeld, Ernst. "Eine Reise Durch Das Westliche Kilikien İm Frühjahre 1907". *Dr. A. Petermanns Geographische Mitteilungen.* 1909 (1909): 25–34.

Herzfeld, Ernst ve Samuel Guyer. "Archäologische Gesellschaft Zu Berlin. Sitzung Vom 2. März 1909", *Archäologischer Anzeiger.* 1909 Band 3 (1909): 432–450.

Herzfeld, Ernst ve Samuel Guyer. *Meriamlik und Korykos. Zwei Christliche Ruinenstätten Des Rauhen Kilikien, MAMA II.* Manchester: Manchester University Press, 1930.

Hesberg, Henner von. *Konsolengeisa Des Hellenismus und Der Frühen Kaiserzeit*. Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 1980.

Hicks, Edward, "Inscriptions from Western Cilicia". *Journal of Hellenic Studies.* 12 (1891): 225-254.

Hild, Frederich ve Hansgerd Hellenkemper. *Kilikien und Isaurien.* Wien: Adolf Holzhausen, 1990.

Hoffmann, Adolf. "Topografie und Stadgeschicte im Gadara/Umm Qais". İçinde *Gadara - Gerasa und Die Dekapolis.* editörler Adolf Hoffmann ve Susanne Kerner, 119-120. Mainz: Philipp von Zabern, 2000.

Ismaelli, Tomasso. *Hierapolis Di Frigia X - Il Tempio A Nel Santuario Di Apollo Architettura, Decorazione E Contesto.* İstanbul: Ege Yayınları, 2017.

Isler, Hans Peter. "Die Antike Theaterarchitektur" içinde *Teatri E Romani Alle Origini Del Linguaggio Rappresentato I.* editörler Paola Ciancio Rosesetto ve Giuseppina Pisani Sartorio, 87-125. Roma: Edizioni Seat, 1994.

Isler, Hans Peter. "Bemerkungen zu Kleinasiatischen Theatern Des Hellenismus", *100. Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos* 1995 (1999): 683-688.

Isler, Hans Peter. *Antike Theater Bauten I-II-III.* Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2017.

İdil, Vedat. "Stratonikeia'da (Eskihisar), Kentin Kuzey Kapısının İç Kesimindeki Korinth Başlığı", *VIII. Tarih Kongresi Bildirileri* (1979): 477–485.

İdil, Vedat. "Korinthische Kapitelle im Museum von İzmir". *Ahresheften Des Öterreichischen Arcäologischen Institutes Band.* 53 (1981-82): 150-186.

İdil, Vedat. "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları". *Anadolu (Anatolia).* XX (1984): 1-49.

İnan, Jale, Neşe Atik, Arzu Öztürk, Hüseyin Sabri Alanyalı ve Güler Ateş, "Vorbericht Über Die Untersuchungen An Der Fassade des Theaters Von Perge". *Archäologischer Anzeiger.* 2000 (2000): 285-340.

Izenour, George Charles. *Theater Design.* New York: Yale University Press, 1977.

Jes, Kai. "Zur Bauornamentik Des Donuktaş-Tempels". İçinde *Tarsos Donuktaş Kazı Raporu.* editör Nezahat Baydur. 39-54. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2001.

Jones, Mark Wilson. *Principles of Roman Architecture*. New York: Yale University Press. 2000.

Jouffroy, Hélène. *La Construction Publique En Italie Et Dans L'Afrique Romaine.* Strasbourg: AECR, 1986.

Kadıoğlu, Musa. *Die Scaenae Frons Des Theaters Von Nysa Am Mäander, Forshungen in Nysa Am Mäander 1*, Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 2006.

Kadıoğlu, Musa ve Kutalmış Görkay. "Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Μηηρόπολις Ηής Γαλαηίας: Ankyra". *Anadolu/Anatolia.* 32 (2008): 21-151.

Kadıoğlu, Musa ve Kutalmış Görkay ve Stephen Mitchell. *Roma Döneminde Ancyra.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Kadıoğlu, Musa. "Vorbericht über die Arbeiten: im Gerontikon von Nysa am Maander (2006-2009)". *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts.* 126 (2011): 107-154.

Kadıoğlu, Musa. "Anazarbos Zafer Takı: Restitüsyon ve Tarihleme Önerisi", içinde *Orhan Bingöl'e*

67. Yaş Armağanı. editör Görkem Kökdemir, 237-260. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2013.

Kadıoğlu, Musa. *Das Gerontikon von Nysa am Mäander, Forschungen in Nysa am Mäander 3.* Darmstadt: Verlag Philipp Von Zabern, 2014.

Kaplan, Deniz. "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları". *Olba.* XIV (2006): 89-113.

Kaplan, Deniz. "Corycus Mimari Bezemeleri Işığında Corycus Tapınağı". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2007.

Kaplan, Deniz. "Korykos Tapınağı'na İlişkin Öneriler". *Olba.* XVI (2008): 227-249.

Kaplan, Deniz. "Kappadokia Komanası'nda (Şar) Bulunan Tapınak Üzerine Yeni Gözlemler". *Arkeoloji Dergisi.* XVI (2008): 105-115.

Kaplan, Deniz. "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri". *Arkeoloji Dergisi.* XIII (2010): 1 69-182.

Kaplan, Deniz. "Doğu Dağlık Kilikia'da İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri". *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi.* 14 (2011): 107-120.

Kaplan, Deniz. "Diokaisareia'daki Podyumlu Tapınak İçin Tarihleme ve Kült Önerisi". *Olba.* XX (2012), 183-200.

Kaplan, Deniz. "Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2013.

Kaplan, Deniz. "Arkaik-Roma Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi". İçinde Editör Serra Durugönül, *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler,* 153-182. İstanbul: Pitura, 2013.

Kaplan, Deniz. *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2014.

Kaplan, Deniz, Winfried Held ve Henning Burtwitz. "Tarsus Donuktaş Tapınağı 2012-2013 Yılları Yüzey Araştırmaları ve Sonuçları". içinde *Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları*. editör Ümit Aydınoğlu, 149-164. Mersin: T. C. Mersin Valiliği Yayınları. 2015.

Kaplan, Deniz. "Kanytellis'deki Tristylos Prostylos Planlı Mezar: Yerel Bir Yapı Atölyesine (Bauhütte) Ait Kanıtlar". içinde *Kanytellis Kanlıdivane Dağlık Kilikia'da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi.* editör Ümit Aydınoğlu, 79-88. İstanbul: Pitura, 2015.

Kaplan, Deniz. "Doğu Dağlık Kilikia'da Augustus Dönemi'nde Batılı Etkiler ve Rotalar", *Anadolu/ Anatolia.* 42 (2016): 125-136.

Kaplan, Deniz. *Doğu Dağlık Kilikia Mimarisi Yeni Tespitler ve Öneriler.* Mersin: Mersin Üniversitresi

Yayınları, 2019.

Kapraff, Jay. "A Secret of Ancient Geometry" İçinde *Geometry at Work Papers in Applied Geometry*. editör Catherine Gorini, 26-38. Washington: Mathematical Association of America, 2000.

Karagöz, Şehrazat, Wolgang Radt ve Klaus Rheidt. "Ein Römischer Grabbau Auf Dem Niyazitepe Bei Pergamon". *Istanbuler Mitteilungen.* 36 (1987): 99-161.

Karamut, İsmail. "Selinus Antik Kenti ve Traianus'un Kenotaphı". *14. Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri* (1995): 1-6.

Karamut, İsmail. "1995 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme ve Kurtarma Kazısı Çalışmaları". *VII. Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri* (1997): 49-56.

Karamut, İsmail. "Syedra 1997 Yılı Kurtarma Kazısı ve Temizlik Çalışamaları". *IX. Müze Kurtarma Kazılarını Sempozyumu Bildirileri* (1999): 141-151.

Karaosmanoğlu, Mehmet. *Anadolu Mimari Bezemeleri, Roma Çağı Yumurta Dizisi.* Erzurum: Üniversite Yayınevi, 1996.

Kardoruk, Nihal. "İznik (Nicaea) Tiyatrosu Taş Eserleri: Sütunlu Galeriler ve Çevresi". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022.

Kautzsch, Rudolf. *Kapitellstudien: Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom Vierten bis ins Siebente Jahrhundert (Studien zur spätantiken Kunstgeschichte, 9),* Leipzig: De Gruyter. 1936.

Kaya, Mehmet Ali. "Anadolu'da Roma Garnizonları". *Tarih İncelemeleri Dergisi.* XVIII-2 (2003): 83-94.

Kaya, Mehmet Ali. "Legionaries and Anatolia". *Tarih Araştırmaları Dergisi.* XXIV-37 (2005): 87–98.

Kaya, Mehmet Ali. "Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu". *Tarih Araştırmaları Dergisi.* XXV-39 (2006): 27-48.

Kaya, Mehmet Ali. *Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus,* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008.

Kaya, Mehmet Ali ve Kevser Taşdöner Özcan. "Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler". İçinde *Vir Doctus Anatolicus Studies in Memory of Sencer Şahin Sencer Şahin Anısına Yazılar*. *Philia.* 2 *Supplement.* editörler Burak Takmer, Ebru Akdoğu Arca ve Nuray Gökalp Özdil, 494–513. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2017.

Kaya, Fatih Hakan. "Solipompeiopolis Korinth Başlıkları". Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016.

Kaya, Fatih Hakan. "Roma Döneminde Anadolu Kökenli Korinth Başlıklarının Yayılım Alanı: Sanat ve Sanatçının Devinimi", *Meltem İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi.* 4 (2018): 6-32.

Kaya, Mesut Can. "Kibyra Kenti Mimari Bezemeleri". Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi. 2011.

Kaymak, Gamze. "Side P Tapınağı'nda Yeni Araştırmalar, Yeni Bulgular ve Yeni Yorumlar", *Adalya.* XVIII (2015): 199-240.

Keil, Josef ve Adolf Wilhelm. "Vorläufiger bericht über eine reise in Kilikien", *Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes,* XVIII (Beiblatt) (1915): 5-60.

Keil, Josef ve Adolf Wilhelm. *Denkmäler aus Dem Rauhen Kilikien, MAMA III.* Manchester: The Manchester University Press, 1931.

Kelly, Justin. *The Church of The Holy Sepulchre in Text And Archaeology A Survey And Analysis of Past Excavations and Recent Archaeological Research with A Collection of Principal Historical Sources.* London: Archaeopress, 2019.

Kızılarslanoğlu, Hatice Asena. "Kilikia Bölgesi Roma Dönemi Üretimi: Pompei V Amphorası ve Elaiussa Sebaste Buluntuları". *Seramik Araştırmaları Dergisi*. 1 (2019): 54-71.

Kienast, Dietmar, Werner Eck ve Matthäus Hiel. *Römische Kaisertabelle: Grundzüge Einer Römischen Kaiserchronologie.* Darmstad: WBG (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), 2017.

Kirsten, Ernst. "Diokaisareia und Sebaste, Zwei Städtegründungen Der Frühen Kaiserzeit im Kilikischen Arbeitsgebiet Der Akademie". *Anzeiger der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien.* 110 (1973): 347–363.

Kirsten, Ernst, "Elaiussa-Sebaste in Kilikien". İçinde *Mansel'e Armağan,* editör Ekrem Akurgal, 251–261. Ankara: TTK Yayınları, 1974.

Knoblauch, Paul ve Hüsnü Yaşar Özbek. "Neuere Untersuchungen an Der Scaenae Frons Des Theaters von Myra". İçinde *Fremde Zeiten. Festschrift für Jürgen Borchhardt zum 60. Geburtstag am 25. Februar 1996, dargebracht von Kollegen, Schülern und Freunden. 2.Februar 1996.* editörler Karl Krierer, Fritz Krinzinger ve Fritz Blakolmer, 189–207. Wien: Phoibos Verlag, 1996.

Koçel Erdem, Zeynep. "Anadolu'da Hadrianus Dönemi Mimari Bezemeleri". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1996.

Koçel Erdem, Zeynep. "Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi Yapıları". *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 83 (1998): 2-11.

Koçel Erdem, Zeynep. "İmparator Hadrianus Dönemi Mimari Süslemeleri: Sütun Yivleri Arasındaki Vazo Benzeri Motifler". İçinde *EUERGETES Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. yaş Armağanı*. editör Coşkun Özgünel, 699-709. İstanbul: Ege Yayıncılık, 2008.

Krauss, Friedrich. *Das Theater von Milet, Milet IV.1*, Berlin: De Gruyter, 1973.

Krencker, Daniel ve Willy Zschietzschmann. *Römische Tempel in Syrien.* Berlin: Walter De Gruyter, 1938.

Lara, Salvador. "El Trazado Vitruviano Como Mecanismo Abierto De Implantación Y Ampliación De Los Teatros Romanos". *Archivo Español De Arqueología.* 65 (1992): 151-179.

Dorl-Kligenschmidt, Claudia. *Prunkbrunnen in Kleinasiatischen Stedten Funktion im Kontext.* München: Verlag Dr. Friedrich Pfeil, 2001.

Dorl-Kligenschmidt, Claudia ve Christian Kayser. "Das Nymphaeum von Diokaisareia". *Istanbuler Mitteilungen.* 59 (2009): 97-129.

Koçhan, Nurettin. "Kyzikos 1989 Kazısı, Hadrian Tapınağı Mimari Bezemeleri". *Türk Arkeoloji Dergisi.* XXIX (1991): 119-133.

Koçhan, Nurettin. *Hellenistik Çağ Anadolu Mimarisinde Lotus- Palmet ve Yumurta Bezekleri.* Erzurum: Fen Edebiyat Fakültesi Offset Tesisleri, 1995.

Koenigs, Wolf ve Wolfgang Radt. "Ein Kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon". *Istanbuler Mitteilungen.* 29 (1979): 317-354.

Koenigs, Wolf. "Der Athenatempel von Priene Bericht Über Die 1977-82 Durchgeführten Untersuchungen". *Istanbuler Mitteilungen.* 33 (1982): 134-175.

Kökdemir, Görkem. "Menderes Magnesiası-Propylon: Mimari Bezemeler". *Anadolu/Anatolia.* 37 (2011): 93-141.

Kökmen Seyirci, Hülya. "Rhodiapolis Mimari Bezemeleri". Yayımlamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2016.

Kökmen Seyirci, Hülya. "The Soffits Of Rhodiapolis". *Cedrus.* II (2014): 339-353.

Köse, Veli. "Dionysos-Felicitas-Bereket Küçük Asya Taş Ustalarının Roma Mimarlık Süslemelerine Katkısına Bir Örnek: Kıvrımlı Sarmaşık Dalı". İçinde *EUERGETES. Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı.* editör İnci Delemen, 746-758. İstanbul: Homer Yayınları, 2008.

Köster, Reinhard. *Die Bauornamentik Der Frühen und Mittleren Kaiserzeit: Die Bauornamentik von Milet Teil I*. Berlin: Walter De Gruyter, 2004.

Kraeling, Carl. *Gerasa, City of The Decapolis*, New Haven: American Schools of Oriental Research, 1938.

Kramer, Norbert. *Keramik und Kelinfunde von Diokaisareia.* Berlin: De Gruyter, 2012.

Kuştepe, Mustafa. "Diocaesarea Nympahiumu". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023.

Lanckoronski, Karl Grafen. *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band I*, Leipzig: G. Freytag, 1890.

Lanckoronski, Karl Grafen. *Städte Pamphyliens und Pisidiens Band II*, Leipzig: G. Freytag, 1892.

Lachaux, Jean Claude. *Theâtres et Amphitheâtres d'Afrique Proconsulaire.* Tunis: diffusion Édisud, 1979.

Leon, Christoph. *Die Bauornamentik des Trajansforums und ihre Stellung in der früh- und mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms.* Wien: H. Böhlau, 1971.

Linemann, Johannes Christian. *Die Nekropolen von Diokaisareia.* Berlin: De Gruyter, 2013.

Long, Leah. "Marble at Aphrodisias: The Regional Marble Quarries". İçinde *Aphrodisias Regional Survey: Special Studies, Aphrodisias Final Reports,* editörler. Christopher Ratté ve Peter de Staebler, 165-202. Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 2012.

Lyttelton Margaret. *Baroque Architecture in Classical Antiquity.* London: Thames & Hudson, 1974.

Luschin, Edgar Markus. *Cryptoporticus. Zur Entwicklungs-Geschichte Eines Multifunktionalen Baukörpers.* Wien: Österreichisches Archäologisches Institut, 2002.

Luschin, Edgar Markus. *Cryptoporticus - Zur Entwicklungsgeschichte Eines Multifunktionalen Baukörpers-Supplementum.* Wien: Grin Verlag, 2011.

Mägele, Semra, Julian Richard ve Marc Waelkens. "A Late-Hadrianic Nymphaeum At Sagalassos (Pisidia, Turkey): A Preliminary Report". *Istanbuler Mitteilungen.* 57 (2007): 469-504.

Mansel, Arif Müfid. *Silifke Kılavuzu.* İstanbul: Maarif Matbaası, 1943.

Mansel, Arif Müfid. "Mimarlık Anıtları-Architekturdenkmäler". içinde *1947 Senesi Side Kazılarına Dair Önrapor – Vorlaufiger Bericht Über Die Ausgrabungen In Side im Jahre 1947*. editörler. Arif Müfid Mansel, Emin Bosch ve Jale İnan, 1–26. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1951.

Mansel, Arif Müfid. "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in Den Jahren 1946-1955". *Archäologischer Anzeiger.* 1956 (1956): 34-120.

Mansel, Arif Müfid. "1946-1955 Yıllarında Pamphylia'da Yapılan Kazılar ve Araştırmalar", *Belleten.* 87 (1958): 211-240.

Mansel, Arif Müfid. "Grabbauten von Side". *Archäologischer Anzeiger.* 1959 (1960): 363-401.

Mansel, Arif Müfid. "Side Tiyatrosu". *Belleten.* 101-104 (1963): 45-79.

Mansel, Arif Müfid. *Die Ruinen von Side.* Berlin: Walter De Gruyter, 1963.

Mansel, Arif Müfid. "Ausgrabungen in Pamphylien". *Archäologischer Anzeiger.* 1975 (1975): 49-96.

Mansel, Arif Müfid. "Die Nymphaeen von Perge". *Istanbuler Mitteilungen.* 25 (1975): 368–372.

Mansel, Arif Müfid. *Side, 1947–1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları.* Ankara: TTK Yayınları, 1978.

Machatschek, Alois. *Die Nekropolis und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos in*

Rauhen Kilikien. Wien: Rudolf M. Rohrer, 1967.

Machatschek, Alois. "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien", İçinde *Mansel'e Armağan,* editör Ekrem Akurgal, 251–261. Ankara: TTK Yayınları, 1974.

Machatschek, Alois ve Mario Schwarz. *Bauforschungen in Selge TAM Ergbd. 9. Denkschriftensehe Akademie Der Wissenschaften, Philosophisch - Historische Klasse 152,* Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1981.

Mackay, Theodora Stillwell. "Olba in Rough Cilicia". Yayımlanmış Doktora Tezi, Bryn Mawr College, 1968.

Mackay, Theodora Stillwell. "Diocaesarea". *Princeton Encyclopedia of Classical Sites:* 275-276. New Jersey: Princeton University Press, 1976.

Magie, David. *Roman Rule in Asia Minor.* Princeton: Princeton University Press, 1950.

Martin, Roland. *Manuel D'architecture Grecque I. Materiaux Et Techniques*. Paris: A. et J. Picard et Cie 1965.

Mattern, Torsten. *Gesims und Ornament. Zur stadtrömischen Architektur von der Republik bis Septimius Severus.* Münster: Scriptorum, 2001.

Mcdonald, William. *The Architecture of Roman Empire II an Urban Appraisal.* New York: Yale University Press. 1986.

Mckenzie, Judith. *The Arhitecture of Petra*. Oxford: Oxford University Press, 1990.

Mele, Giampiero ve Giorgia Maniglio. "L'ennagono Come Strumento Per Il Disegno Del Teatro Romano Di Lecce". *Disegnarecon Le Misure Dell'architettura Volume.* 8 (2015): 1-15.

Mercklin, Eugen von. *Antike Figuralkapitelle*, Berlin: Waler De Gruyter, 1962.

Mert, İbrahim Hakan. "Der Theater-Tempelkomplex von Stratonikeia". İçinde *Patris und Imperium: Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit.* editörler. Christof Berns, Renner von Hesberg, Lutgarde Vandeput ve Marc Waelkens, 187–203. Paris: Peeters, 2002.

Mert, İbrahim Hakan. "Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Ion Başlıkları". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 8 (2002): 248-269.

Mert, İbrahim Hakan. "Erken İmparatorluk Döneminde "İmparatorluk Kültü" Anadolu İnancındaki Yeri ve Kent Mimarisine Yansıması". *Sanat ve İnanç.* 1 (2004), 295-305.

Mert, İbrahim Hakan. "Knidos Korinth Tapınağı". İçinde *Ramazan Özgan'a Armağan*, editörler Mustafa Şahin ve İbrahim Hakan Mert, 230–248. İstanbul: Ege Yayınları, 2005.

Mert, İbrahim Hakan. "Die Tor-Und Nymphaeumlage von Stratonikeia". içinde *Urbanistik und Städtische Kultur in Westasien und Nordafrika Unter Den Severern, Beiträge Zur Table Ronde In Mainz Am 3. Und 4. Dezember 2004*. editörler Detlev Kreikenbom, Karl-Uwe Mahler und Thomas Weber, 241-250. Mainz: Wernersche Verlagsgesellschaft, 2005.

Mert, İbrahim Hakan. *Untersuchungen Zur Hellenistischen und Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia*, Tübingen: Ernst Wesmuth Verlag, 2008.

Mert, İbrahim Hakan. *Der Korinthische Tempel von Knidos Ein repräsentativer Grabbau der römischen Kaiserzeit.* Wiesbaden: Reichert, 2015.

Mitchell, Stephen. "Galatia under Tiberius". *Chiron.* 16 (1986): 29-30.

Mitchell, Stephen. *Cremna in Pisidia,* London: Classical Press of Wales, 1995.

Mitchell, Stephen ve Marc Waelkens. *Pisidian Antioch: The Site and Its Monuments.* London: Classical Press of Wales, 1998.

Morselli, Chiara. "Osservazioni Preliminari Sulla Topografia Urbana". İçinde *Elaiussa Sebaste I.* editör Eugenia Equini Schneider, 151–181. Roma: «Lerma» Di Bretschneider: 1999.

Morselli, Chiara. "L'agora". İçinde *Elaiussa Sebaste II.* editör Eugenia Equini Schneider, 151–181. Roma: «Lerma» Di Bretschneider: 2003.

Moretti, Luigi. "La Capienza Dei Teatri E Degli Stadi Di Alcune Citta D"Anatolia". *Estratto da 'Archeologia Classica.* VI (1954): 148-58.

Moretti, Jean-Charles. "Les Débuts De L'architecture Théâtrale En Sicile et En Italieméridionale (Ve-IIIe S.) *Topoi* 3.1 (1993): 72-100.

Moretti, Jean-Charles. "L'architecture Des Théâtres En Grèce Antique Avantl'époque İmpériale: Un Point De Vue Sur Les Étudespubliées Entre 1994 Et 2014". İçinde *Perspective [En ligne] 2 2014, mis en ligne le 30 juin 2016, consulté le 01 octobre 2020. editör* Armand Colin, 195-223. *URL: http://journals.openedition.org/perspective/5606 ; DOI : https://doi.org/10.4000/perspective.5606*

Mogetta, Marcello. *The Origins of Concrete Construction in Roman Architecture: Technology and Society in Republican Italy.* Cambridge: Cambrige University Press, 2014.

Checa, Antonio Monterroso ve Juan de Dios Borrego. "Vitrubio Y La Problemática Definición Arquitectónica Del Tercer Orden En La Scaenae Frons De Los Teatros Romanos". İçinde *Dire L'architecture Dans l'Antiquité,* editör Renaud Robert, 39-52. Karthala: Maison méditerranéenne des sciences de l'homme, 2016.

Mörel, Ahmet. "Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kültürler Arası Etkileşimin Arkeolojik Kanıtları". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, 2016.

Mörel, Ahmet. "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları".

Colloquium Anatolicum. 18 (2019): 93-121.

Naumann, Rudolf ve Selâhattin Kantar. "Die Agora von Smyrna". *Istanbuler Forschungen.* 17 (1950): 69-115.

Naumann, Rudolf. *Der Zeus Tempel zu Aizanoi Denkmäler Antiker Architektur 12.* Berlin: de Gruyter, 1979.

Niemann, Georg. "Der südliche Torbau". İçinde *Forschungen von Ephesos III,* 172-184. Wien: Verlagsgesellschaft Ed. Hölzel & Co., 1923.

Orlandos, Anastasios. *Les Materiaux De Construction et La Technique Architecturale Des Anciens Grecs II*. Paris: E. de Boccard, 1968.

Okan, Emre, Ahmet Bilir ve Doğuş Çalışkan. "Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosu: Yeni Kazılar, İlk Veriler". *Höyük.* 9 (2022): 34-66.

Ousterhoud, Robert. "Architecture as Relic and the Construction of Sanctity: The Stones of the Holy Sepulchre". *Journal of The Society of Architectural Historian.* 62 (2003): 4-23.

Outschar, Ulrike. "Zur Baudekoration und Typologischen Stellung Des Tetrapylons". İçinde *Journal of Roman Archeology Supplement 20-Aphrodisias Papers 3.* editörler Charlotte Roueché and Roland Ralph Redfern Smith, 215–224. London: Ann Arbor, 1996.

Ovadiah, Asher ve Yehudit Turnheim. *Peopled Scrolls in Roman Architectural Decoration in Israel*. Roma: Giorgio Bretschneider, 1994.

Öniz, Hakan. *Doğu Akdeniz'de Amphoralar.* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat, 2016.

Özbay, Fikret. "Doğu Dağlık Kilikia'da Su Kanalları ve Su Köprüleri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 1998.

Özbay, Fikret. "Olba/Diocaesarea Su Sistemi". *Olba.* I (1998): 121–129.

Özbek, Çiğdem. "Arykanda Nekropolü'ndeki Tonozlu Anıt Mezar Yapıları". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2005.

Özdemir, Okan. "A Unique Ionic Cymation From Theater Of Diocaesarea (Uzuncaburç) in Rough Cilicia" *Cuhes.* 2.1 (2021): 19-24.

Özdemir, Okan. "Tiyatro Tasarlamak: Diocaesarea Tiyatrosu'nun Geometrik ve Mimari Kompozisyonu", içinde *V. UluslarArası Kilikya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. editörler Serra Durugönül, Deniz Kaplan ve Ulus Tepebaş (2023). (baskıda).

Özdemir, Okan. "Rural Houses with Architectural Decoration and New Examples of Local Workshops (Bauhütte) in Tapureli (Rough Cilicia)". *Olba.* XXXI (2023): 97-120.

Özdilek, Banu. "Rhodiapolis Tiyatrosu ve Likya Tiyatroları". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2011.

Özdilek, Banu. *Likya'da Gün Yüzüne Çıkarılan Rhodiapolis Tiyatrosu.* Antalya: 4. Boyut Tanıtım Tasarım Matbaacılık Ltd. Sti, 2012.

Özdilek, Banu. "Lykia Tiyatrolarına Genel Bakış". *Cedrus.* IV (2016): 139-185

Özdilek, Banu. "Lykia Tiyatrolarında Rezerv Oturma Alanlarının Sosyal Statü ile İlişkisi: Prohedria, Bisellium, Pulvinar, Tribunalia, Locus, Sella Curilis". *Cedrus.* X (2022): 229-258.

Öztaner, Serdar Hakan. "Menderes Magnesiası Çarşı Bazilikası". *Anadolu/Anatolia.* 31 (2006): 123-152.

Öztürk, Arzu. "Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters von Perge". Yayımlanmış Doktora Tezi, Cottbus Teknik Üniversitesi, 1999.

Öztürk, Arzu. "Macht Der Architektur. Architektur Der Macht in Der Kaiserzeit von Perge", İçinde *Macht Der Architektur-Architektur Der Macht, Diskab 8.* editörler Ernst Ludwig Schwandner ve Klaus Rheidt, 201-210. Mainz: wbg Philipp von Zabern in Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2004.

Öztürk, Arzu. *Die Architektur Der Scaenae Frons Des Theaters in Perge. Denkmaler Antiker Architektur Band XX*, Berlin: Walter De Gruyter, 2009.

Özüdoğru, Şükrü. *Kibyra Kybaria Maior, Cesarea Cybira*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2020.

Parrish, David. "Introduction: The Urban Plan and its Constituent Elements". İçinde *Urbanism in Western Asia Minor, New Studies on Aphrodisias, Ephesos, Hierapolis, Pergamon, Perge and Xanthos. JRA Suppl. 45.* editörler David Parrish ve Halûk Abbasoğlu, 8-42. Portsmouth: Journal of Roman Archaeology, 2001.

Palyvou, Clairy. "Notes on The Geometry of The Ancient Theatre of Thorikos", *Archäologischer Anzeiger.* (2001): 45-58.

Papalardo, Umberto. *Antike Theater: Architektur, Kunst und Dichtung der Griechen und Römer.* Berlin: Imhof, 2007.

Peleg-Barkat, Orit ve Rachel Chachy. "The Architectural Decoration of The Mausoleum". İçinde *HERODIUM Final Reports Of The 1972–2010 Excavations Directed By Ehud Netzer Volume I Herod's Tomb Precinct*. editörler Roi Porat, Rachel Chachy ve Yakov Kalman, 314-348. Jeusalem: Old City Press Ltd, 2015.

Pensabene, Patrizio. *Scavi Di Ostia VII.I Capitelli.* Roma: La Libr. dello Stato, 1973.

Pensabene, Patrizio. "Marmi D'Importazione, Pietre Locali E Committenza Nella Decorazine Architettonica Di Eta Severiana In Alcuni Centri Della Province Syria Et Palastina E Arabia". *Archeologia Classica* XLIX. (1997): 275-422.

Peschlow-Bindokat, Anneliese. "Zur Säulenstrasse von Pompeiopolis in Kilikien". *Istanbuler Mitteilungen.* 25 (1975): 373-391.

Pfrommer, Michael. "Bemerkungen Zum Tempel von Messa Auf Lesbos". *Istanbuler Mitteilungen.* 36 (1986): 77-94.

Pilhofer, Susane. *Romanisierung in Kilikien? Das Zeugnis Der Inschriften,* München: Herbert Utz Verlag 2005.

Piesker, Katja ve Joachim Ganzert. *Das Thetaer von Patara. Ergebnisse der Untersuchungen 2004 bis 2008* İstanbul: Ege Yayınları, 2012.

Plattner, Georg. "Korintische Kapitelle Der Frühen und Mittleren Kaiserzeit in Ephesos". İçinde *Akten Des 9. Österreichischen Archäologentages.* editörler Beatrix Asamer ve Wolfgang Wohlmayr, 157-160. Salzburg: Phoibos-Vlg, 2003.

Plattner, Georg. "Transfer von Architekturkonzepten und Ornamentformen Zwischen Kleinasien und Rom in Der Kaiserzeit". *Römische Mitteilungen.* 46 (2003): 17-35.

Plattner, Georg. "Bauornamentik". içinde *Das Vediusgymnasium in Ephesos Archäologie und Baubefund.* editörler Martin Steskal ve Martino La Torre, 275-282. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2008.

Plattner, Georg. "Zum Baubetrib Kleianasiens in Der Römischen Kaiserzeit", *Byzas* 9 (2009): 393-409.

Plattner, Georg. "The "Marmorsaal" of the Harbour Baths in Ephesus and the Avarian Treasure of Nagyszentmilós. Two Case Studies" İçinde *Beyond "Art Collections". Owning And Accumulating Objects from Greek Antiquity To The Early Modern Period.* editörler Gianfranco Adornato, Gabriella Cirucci ve Walter Cupperi, 149-162. Berlin: De Gruyter, 2020.

Plommer, Hugh. *Uzuncaburç. Report On A Brief Survey, March 1966* (Yayımlanmamış İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Yayını). Ankara: 1966.

Pohl, Daniela. *Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter Besonderer Berücksichtigung Der Hellenistischen Vorläufer, Asia Minor Studien 43*. Bonn: Rudolf Habelt Gmbh, 2002.

Price, Simon. *Ritüel ve İktidar. Küçük Asya'da Roma İmparatorluk Kültü.* Ankara: İmge Kitabevi: 2004.

Pülz, Stefan. *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, Istanbuler Mitteilungen Beiheft 35*, Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 1989.

Radt, Wolgang. *Pergamon. Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Rheidt, Klaus. "Römischer Luxus-Anatolisches Erbe: Aizanoi in Phrygien-Entdeckung, Ausgrabung und Neue Forschungsergebnisse". *Antike Welt.* 28 (1997): 479-499.

Riorden, Elizabeth. "A Hadrianic Theater at Ilion (Troy): A Paradigm Shift For Roman Building Practice And Its Aesthetic Aftermath". İçinde *Proceedings Of The Second International Congress On Construction History, Queens' College, Cambridge University 29th March – 2nd April 2006.*

editörler Malcolm Dunkeldi, James Campbelli, Hentie Louwi, Michael Tuttoni, Bill Addis ve Robert Thorne, 2635-2650. Cambridge: Short Run Press, 2006.

Roxan, Margarette ve Paul Holder, *Roman Military Diplomas (RMD 1) I-VI.* London: Oxford University Press 2017.

Robinson, David. "Roman Sculptures From Colonia Caesarea (Pisidian Antioch)". *The Art Bulletin.* 9 (1926): 4-69.

Rockwell, Peter. "The Marble Quarries: A Preliminary Survey", İçinde *The setting and quarries, mythological and other sculptural decoration, architectural development, Portico of Tiberius, and Tetrapylon Aphrodisias Papers 3, Jra, Suppl. 20,* editörler Charlotte Rouechè ve Roland Ralph Redfern Smith, 81-104. London: Ann Arbor, 1996.

Rohmann, Jens. "Einige Bemerkungen Zum Ursprung Des Feingezahnten Akanthus". *Istanbuler Mitteilungen.* 45 (1995): 109-121.

Rohmann, Jens. *Die Kapitellproduktion Der Römischen Kaiserzeit In Pergamon, Pergamenische Forschungen, Band 10*. New York: Walter De Gruyter, 1998.

Rohmann, Jens. "Die Kapitelle Des Trajantempels von Pergamon". içinde *Spätantike und Byzantinische Bauskulptur.* editörler Urs Peschlow ve Sabine Möllers, 25-35. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1998.

Rohn, Corrina. "Die Macht Der Stifter. Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi Als Familienmonument". Içinde *Macht Der Architektur-Architektur Der Macht, Diskab 8.* editörler Ernst Ludwig Schwandner ve Klaus Rheidt, 211-220. Mainz: wbg Philipp von Zabern in Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2004.

Rohn, Corrina. "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi, von Der Fakultät Architektur", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Cottbus Brandenburg Üniversitesi, 2007.

Ros, Karen. "The Roman Theater at Carthage". *American Journal of Archaeology.* 100 (1996): 449-489.

Roos, Paavo. "Observations on The Internal Proportions of The Ionic Dentil in the Aegean". *Revue Archéologique Nouvelle Série, Fasc. 1, Études Sur Les Relations Entre Grèce et Anatolie Offertes À Pierre Demargne* 1 (1976):103-112.

Rowland, Ingrid. "Vitruvius and his Influence", içinde *A Companion to Roman Architecture*. editör Roger Ulrich and Caroline Quenemoen, 412-425. London: Wiley Blackwell, 2014.

Rosesetto, Paola Ciancio ve Giuseppina Pisani Sartorio. *Teatri Greci E Romani Alle Origini Del Linguaggio Rappresentato I-II-III.* Roma: Edizioni Seat, 1994.

Rumscheid, Frank. *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Bauornamentik Des Hellenismus*. Mainz: Verlag Philipp Von Zabern: 1994.

Saria, Balduin. "Die Inschriften Des Theaters von Stobi". *Wiener Jahreshefte.* XXXII (Beibl.) (1940): 3-34.

Sartre, Maurice. *Inscriptions grecques et latines de la Syrie. Tome XIII fascicule 1. Bostra, Nos 9001-9472.* Paris: Paul Geuthner, 1982.

Sayar, Mustafa Hamdi. "Kilikya'da Tanrilar ve Kültler". *Olba.* II.1 (1999): 131-154.

Sear, Frank. "Vitruvius and Roman Theater Design". *American Journal of Archaeology.* 94 (1990): 249-258.

Sear, Frank. *Roman Theatres an Architectural Study.* Oxford: Oxford University Press, 2006.

Sezin, Sezer. *Prusias ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri.* İstanbul: Ege Yayınları, 2016.

Schazmann, Paul. *Das Gymnasion Der Tempel Bezirk Der Hera Basileia. Alter Tümer von Pergamon Band VI.* Leipzig: Walter De Gruyter, 1923.

Schimidt-Colinet, Andreas. *Das Tempelgrab Nr. 36 in Palmyra: Studien zur palmyrenischen Grabarchitektur und ihrer Ausstattung (Damaszener Forschungen).* Berlin: wbg Philipp von Zabern, 1992.

Schlumberger, Daniel. "Les Formes Anciennes Du Chapiteau Corinthien En Syrie En Palestine Et En Arabie". *Syria.* XIV (1933): 283–317.

Schneider, Eugenia Equini. "Some Considerations on Elaiussa's North-Eastern Necropolis". *Olba.* VII (2003): 261-273.

Schneider, Eugenia Equini. "Templi Funerari" içinde *Elaiussa Sebaste II.* editörler Eugenia Equini Schneider, 394-411. Roma: «Lerma» Di Bretschneider: 2003.

Schneider, Eugenia Equini. *Doğu ile Batı Arasında bir Liman Kenti Elaiussa Sebaste.* İstanbul: Homer Yayınevi, 2008.

Schörner, Günther. *Römische Rankenfriese: Untersuchungen zur Baudekoration der späten Republik und der frühen und mittleren Kaiserzeit im Westen des Imperium Romanum*. Mainz: Verlag Philipp Von Zabern, 1995.

Schultze, Victor. *Altchristliche Städte Landschaften Kleinasien II.* Berlin: Verlag Von C. Bertelsmann in Gütersloh, 1926.

Segal, Arthur. *Theatres in Roman Palestine and Provincia Arabia.* London: Brill, 1995.

Segal, Arthur. *From Function to Monument Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria and Provincia Arabia.* London: Oxbow books, 1997.

Segal, Arthur. "The "Kalybe Structures": Temples for The Imperial Cult in Hauran and Trachon". *Assaph: Studies in Art History.* (2001): 91–118.

Senseney, John Robert. "Plans, Measurement Systems and Surveying: The Roman Technology of Pre-Building". içinde *A Companion to Roman Architecture*. editörler Roger Ulrich and Caroline Quenemoen, 140-155. London: Wiley Blackwell, 2014.

Sezgin, Tunç. "Hierapolis Roma Dönemi Mimari Bezemeleri". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2004.

Sichtermann, Hellmut. "Funde und Forschungen in Der Kyrenaika 1942-1958". *Archäologischer Anzeiger.* 74 (1960): 239-249.

Small, David. "Studies in Roman Theater Design". *American Journal of Archaeology.* 87 (1983): 55-68.

Small, David. "Social Correlations to The Greek Cavea in The Roman Period", içinde *Roman Architecture in The Greek World.* editörler Sarah Macready ve Frederick Hugh Thompson, 85-93. London: Thames and Hudson Ltd, 1987.

Söğüt, Bilal. "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1998.

Söğüt, Bilal. "Lamos'da Bulunan Bir Tapınak". *Olba.* II-II (1999): 399-409.

Söğüt, Bilal. "Kilikya Bölgesindeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları, İmparator Cladius Dönemi Tapınakları". *Varia Anatolica.* XIII (2001): 479–504.

Söğüt, Bilal. "Alanya Çevresinde (Batı Dağlık Kilikia Bölgesi'nde) İmparator Kültleri". *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri.* III (2004): 387-398.

Söğüt, Bilal. "Ein Hellenistisches Kapitell aus Dem Rauhen Kilikien: Das Korintische Kapitell von Efrenk". *Istanbuler Mitteilungen.* 55 (2005): 161-177.

(SGI) Sear, David. *Greek Imperial Coins Their Vaules, The Local Coinage of Roman Empire*, London: B. A. Seaby Ltd. 2001.

(SNG France II) Levante, Edoardo. *Sylloge Nummorum Graecorum. France 2, Cabinet Des Médailles: Cilicie, Bearbeitet von*, Bologna: Numismatica Ars Classica, 1993.

(SNG Levante) Levante, Edoardo ve Philipp Weiß, *Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I: Levante-Cilicia,* Zürich: Numismatica Ars Classica, 1986.

(SNG Pfälzer) *Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Pfälzer Privatsammlungen 6. Isaurien und Kilikien,* München: Himmer Verlag, 2001.

Spanu, Marcello. "Some Considerations on The Theatre of Elaiussa". *Olba.* II.2 (1999): 411-424.

Spanu, Marcello. "Teatri Ed Edifico Da Speattacolo in Cilicia". *Varia Anatolica.* XIII (2001): 445-479.

Spanu, Marcello. "Le Evidenze Architettoniche Teatro". içinde *Elaiussa Sebaste II.* editör Eugenia Equini Schneider, 55-116. Roma: «Lerma» Di Bretschneider, 2003.

Spanu, Marcello. "Roman Influence in Cilicia Through Architecture". *Olba.* VIII (2003): 1-39.

Spanu, Marcello. *The Theater of Diokaisareia.* Wien: De Gruyter, 2011.

Spanu, Marcello. "Architectural Decoration in Roman Rough Cilicia: Perliminary Remaks". içinde *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches*. editörler Michael Hoff ve RhysTownsend, 99-111. Oxford: Oxbow Books, 2013.

Spanu, Marcello. "Roman Honorary Arches in Cilicia? The Cases of Korykos and Diokaisareia". İçinde *K. Levent Zoroğlu'na Armağan Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu*. editör Mehmet Tekocak, 625-646. İstanbul: Ege Yayınları, 2013.

Staccioli, Romolo. "Sulla Destinazione E L'uso Dei Criptoportici". İçinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome* editör Ecole française de Rome, 57-66. Roma: Ecole française de Rome, 1973.

Staffieri, Giovanni Maria, *La Monetazione Di Olba Nella Cilicia Trachea, Quaderni Ticinesi*. Lugano: Quaderni ticinesi di numismatica e antichità classiche, 1976.

Strocka, Volker Michael. *Das Markttor von Milet.* Berlin: Walter De Gruyter, 1981.

Strocka, Volker Michael. "Wechselwirkungen der Städtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrian". *Istanbuler Mitteilungen.* 38 (1988): 291-307.

Strocka, Volker Michael. "*Wechselwirkungen der Städtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrian*". *Istanbuler Mitteilungen.* 38 (1988): 291-307.

Strocka, Volker Michael. "Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkophage". *Archäologischer Anzeiger*. (1996): 454-473.

Strocka, Volker Michael. "The Celsus Library in Ephesus". İçinde *Ancient Libraries in Anatolia: Libraries of Hattusha, Pergamon, Ephesus, Nysa*. editor Middle East Technical University Library, 33-43. Ankara: Middle East Technical University Library, 2003.

Strong, David. "Late Hadrianic Architectural Ornament in Rome". *Papers of The British School at Rome* 21 (1953): 118-151.

Strube, Christine. *Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell-, Tür- Und Gesimsformen Der Kirchen Des 4. und 5. Jahrhunderts N. Chr., Damazsener Forschungen 5,* Mainz: Philipp von Zabern, 1993.

Strube, Christine. *Baudekoration im Nordsyrischen Kalksteinmassiv Band. II: Das 6. und Frühe 7. Jahrhundert.* Mainz: Philipp von Zabern, 2002.

Stryhowski, Josef. *Orient oder Rom.* Leipzig: J. C. Hinrichssche Buchhandlung, 1901.

Styler-Aydın, Gudrun. *Der Zuschauerraum Des Theaters von Ephesos Baubefund und Architekturhistorische Analyse.* Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2022.

Squarciapino, Maria Floriani. *La Scuola Di Afrodisia.* Roma: Governatorato di Roma, 1943.

Squarciapino, Maria Floriani. "La Scuola di Aphrodisias (40 Anni Dopo)". *Archeologia Classica.* 35 (1983), 74-87.

Şahin, Mustafa. *Anadolulu Bir Mimar HERMOGENES*. İstanbul: Ege Yayınları, 2002.

Şahin, Hamdi. "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşme Türleri ve Değişimler". *Colloquium Anatolicum.* VIII (2009): 257-289.

Şenol, Kaan Ahmet. *Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi*, Mersin: Taşeli Mattbaacılık, 2009.

Şimşek, Celal. "Laodikeia Batı Tiyatrosu", içinde *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı.* editör Bilal Söğüt, 597-612. İstanbul: Ege Yayınları, 2012.

Tabaczek, Marianne. "Ausbau und Funktionen Kaiserzeitlicher Säulenstrassen im Vorderen Orient", İçinde *Urbanistik und Städtische Kultur in Westasien und Nordafrika unter Den Severern, Beiträge Zur Table Ronde.* editörler Detlev Kreikenbom, Thomas Weber ve Karl-Uwe Mahler, 119-131. Berlin: Wenersche Verlag, 2005.

Talloen, Peter. "The Tychaion of Sagalassos: The Cultural Biography of An Emblematic Monument". *Istanbuler Mitteilungen.* 69 (2019): 261-304.

Thomas, Edmund. *Monumentality and The Roman Empire Architecture in The Antonine Age*. Oxford: University Press, 2007.

Tırpan, Ahmet Adil. *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*. Konya: Dizgi Baskı, 1998.

Topçu, Çelik. "Seleukeia Kalykadnos 1980 Kazı Çalışmaları". *KST.* 3 (1981): 49-51.

Topçu, Çelik. "Seleukeia 1981". *KST*. 4 (1982): 271-276.

Topçu, Çelik. "Seleukeia Kalykadnos (Silifke) 1983 Yılı Kazı Çalışmaları". *KST.* 6 (1984): 449-457.

Topçu, Çelik. "Seleukeia Kalykadnos 1984 Yılı Kazı Çalışmaları". *KST.* 7 (1985): 509-517.

Tosi, Giovanna. "II Significato Dei Disegni Planimetrici Vitruviani Relativi Al Teatro Antico". İçinde: *Le Projet De Vitruve. Objet, Destinataires Et Réception Du De Architectura Actes Du Colloque International De Rome.* editör Ecole française de Rome, 171-186. Roma: Ecole française de Rome, 1994.

Turnheim, Yehudit. "Formation and Transformation of The Entablature in Northern Eretz Israel and The "Ğōlān" in The Roman and Byzantine Periods". *Zeitschrift Des Deutschen Palästina-Vereins.* 112 (1996): 122-138.

Türkmen, Müjde. "Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.

Türkmen-Peker, Müjde. "A Note on The Architectural Decoration of The Severan Period in Pamphylia and Cilicia". İçinde *The Roman Empire During The Severandynasty Case Studies in History, Art, Architecture, Economy And Literature, American Journal of Ancient History Vol 6-8.* editörler Corey Brennan ve Eric De Sena, 151-172. New Jersey: Gorgias Press, 2013.

Thür, Hilke. "Ephesische Bauhütten in der Zeit der Flavier und der Adoptivkaiser", içinde Lebendige Altertumswissenschaft. Festschrift Hermann Vetters, 181–187. Wien: Adolf Holzhausens, 1985.

Thür, Hilke. *Das Hadrianstor in Ephesos.* Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie, 1989.

Vandeput, Lutgarde. "The Theatre-Façade at Sagalassos". *Anatolian Studies.* 42 (1992): 99-117.

Vandeput, Lutgarde. "Dating by Means of Architectural Decoration. Possibilities and Limits". İçinde Sagalassos III *Report on The Fourth Excavation Campaign of 1993.* Editörler Marc Waelkens ve Jerome Poblome, 129-136. Leuven: Leuven University Press, 1995.

Vandeput, Lutgarde. *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor. Sagalassos: A Case Study, SEMA I.* Leuven: Brepols, 1997.

Vandeput, Lutgarde. "Kontinuität und Wandel in der urbanen Architektur Pisidiens in späthellenistischer Zeit und in der fru¨hen Kaiserzeit". İçinde *Neue Zeiten – Neue Sitten Zu Rezeption und Integration römischen und italischen Kulturguts in Kleinasien.* editör Marion Meyer, 133-141. Wien: Phoibos, 2007.

Von Gerkan, Armin. *Das Theater von Priene.* Berlin: Praktische Kunstwissenschaft, 1921.

Von Hesberg, Henner, *Konsolengeisa Des Hellenismus und Der Frühen Kaiserzeit,* Mainz: Philipp Von Zabern, 1980.

Quatember, Ursula. "Bautechnik von Tabernakelfassaden Des 2. Jhs. N. Chr. In Ephesos und in Kleinasien". *Byzas.* 9 (2009): 455-467.

Quatember, Ursula. *Das Nymphaeum Traiani in Ephesos, Forschungen in Ephesos XI/2*. Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 2011.

Quatember, Ursula. "Ein Bild Sagt Mehr Als 1000 Worte? Überlegungen Zur Bildlichen Darstellung Antiker Architektur Form von Zeichnerischen Rekonstruktionen" içinde *Akten des 17. Österreichischen Archäologentages am Fachbereich Altertumswissenschaften, Klassische und Frühägäische Archäologie der Universität,* editörler Lydia Berger, Lisa Huber, Felix Lang, Jörg Weilhartner, 421-430. Salzburg: Fachbereich Altertumswissenschaften, 2020.

Quatember, Ursula. "Vom Rathaus Zur Palästra. Das Bouleuterion von Aphrodisias", içinde *Umgebaut Umbau-, Umnutzungs- und Umwertungsprozesse in der antiken Architektur, Diskab 13*, editörler Katja Piesker ve Ulrike Wulf-Rheidt, 415-422. Regensburg: Verlag Schnell and Steiner, 2020.

Quatember, Ursula. "Die Finanzierung von Bauvorhaben und ihr möglicher Zusammenhang mit Unfertigkeit – Kleinasien in der römischen Kaiserzeit". *Aspekte von Unfertigkeit in der Kaiserzeitlichen Architektur*, editörler Birte Geißler ve Ulrike Wulf-Rheidt, 77-82. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2021.

Ward-Perkins, John Bryan. "An Early Augustan Capital in the Forum Romanum". *Papers of the British School at Rome.* 35 (1967): 23-28.

Ward-Perkins, John Bryan. "Nicomedia And the Marble Trade". *Papers of the British School at Rome.* 48 (1980): 23-69.

Ward-Perkins, John Bryan. "The Cryptoportico: A Practical Solution to Certain Problems of Roman Urban Design". İçinde *Les Cryptoportiques Dans L'architecture Romaine. Actes Du Colloque De Rome* editör Ecole française de Rome, 51-56. Roma: Ecole française de Rome, 1973.

Ward-Perkins, John Bryan. *The Severan Buildings of Lepcis Magna An Architectural Survey.* Tripoli: Conoco Ltd, 1993.

Waelkens, Marc. *Die Kleinasiatische Türsteine. Typologische und Epigraphische Untersuchungen Der Kleinasiatischen Grabreliefs Mit Scheintür*. Mainz: Zabern Verlag, 1986.

Waelkens, Marc. "Hellenistic and Roman Influence in The Imperial Architecture of Asia Minor" *Bulletin Supplement (University of London. Institute of Classical Studies).* 55 (1989): 77-88.

Waelkens, Marc vd. *Sagalassos I First General Report On The Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991).* Leuven: Leuven University Press, 1993.

Waelkens, Marc vd. *Sagalassos V Report On The Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997.* Leuven: Leuven University Press, 2000.

Walker, Susan. "Corinthian Capitals with Ringed Voids: The Work of Athenian Craftsmen in The Second Century A.D. ". *Archäologischer Anzeiger.* (1979): 103-129.

Wannagat, Detlev. "Zur Säulenordnung Des Zeustempels von Olba-Diokaisareia", *Olba.* I (1999): 354-367.

Wannagat, Detlev. "Bericht Über Die Erste Foschungskampagne In Diokaisareia/Uzuncaburç". *AST.* 20.1 (2003): 197-206.

Wannagat, Detlev. "Neue Forschungen in Uzuncaburç; 2001-2004 Das Zeus-Olbios-Heiligtum und Die Stadt Diokaisareia". *Archäologischer Anzeiger.* (2005): 117-165.

Wannagat, Detlev, Claudia Dorl, Norbert Kramer, Marcello Spanu ve Stephan Westphalen. "Bericht Über Die Forschungen In Diokaisareia/Uzancaburç". *AST.* 22.1 (2005): 355-368.

Wannagat, Detlev, Stephan Westphalen, Norbert Kramer ve Roman Koch. "Bericht Über Die Forschungen in Diokaisareia/Uzancaburç". *AST*. 23.2 (2006), 1-12.

Wannagat, Detlev, "Der Tempel Des Zeus-Olbios Uzuncaburç 2005". *AST.* 24.1 (2007): 245-252.

Wannagat, Detlev, Stephan Westphalen, Norbert Kramer ve Roman Koch. "Hellenistiche Architektur, Kaiserzeitliche Grabbauten und Landwirtschaftliche Anlagen in Uzuncaburç/Diokaisareia". *AST.* 25.2 (2008): 77-84.

Wannagat, Detlev, "Priester, Türme, Tempel. Zum Umfeld des Zeus-Olbios-Heiligtums im Rauhen Kilikien". *Byzas.* 14 (2011): 259-274.

Weber, Berthold. *Die Römischen Heroa Von Milet, Milet I.* Berlin: Walter de Gruyter, 2004.

Weber, Ulf. *Das Apollonheiligtum von Didyma - Dargestellt An Seiner Forschungsgeschichte von Der Renaissance Bis Zur Gegenwart.* Darmstadt: wbg Academic, 2020.

Wegner, Max. *Ornamente Kaiserzeitlischer Bauten Roms; Soffitten. Münstersche Forschungen 10.* Köln: Böhlau Verlag, 1957.

Wegner, Max. "Kunstgeschichtliche Beurteilung der Grabtempel von Olba/Diokaisareia". İçinde *Mansel'e Armağan,* editör Ekrem Akurgal, 575-583. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1974.

Wegner, Max "Soffitten von Ephesos und Asia Minor". *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien.* 52 (1978/1980): 91-107.

Wegner, Max. "Soffitten an Griechischen Bauten". *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien.* 57 (1986/1987): 93-101.

Wegner, Max. "Bauschmuck von Side". İçinde *Festschrift Für Jale İnan / Jale İnan Armağanı.* editörler Nezih Başgelen ve Mihin Lugal, 161-167. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1989.

Wegner, Max. *Gebälkfriese Römerzeitlicher Bauten*. Münster: Aschenpfrdorffsche Verlag, 1992.

Wenning, Robert. *Die Nabatäer - Denkmäler und Geschichte: Eine Bestandsaufnahme des archäologischen Befundes.* Freiburg: Schweiz Universitäts verlag, 1987.

Weickert, Carl. *Das Lesbische Kymation*. Leipzig: Verlag von Wilhelm Sehunke, 1913.

Wiegand, Ernst. "Baalbek und Rom, Die Römische Reichkunst in ihrer Entwicklung und Differenzierung". *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts.* XXIX (1914): 37-91.

Wiegand, Theodore. *Palmyra Ergebnisse Der Expeditionen von 1902 und 1917*. Berlin: Verlag Von Heinrich Keller, 1932.

Wiegand, Theodore. "Review of der Tempel in Ankara". *Gnomon.* 13 (1937): 414-422.

Wiegand, Theodor ve Knackfuß, Hubert. *Didyma 1. Die Baubeschreibung in Drei Bänden.* Berlin: Gebr. Mann, 1941.

Weiss, Ze'ev. *Public Spectacles in Roman and Late Antique Palestine,* London: Harvard University

Press, 2014.

Westphalen, Stephan. "Studien Zur Frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/Uzuncaburç". *Istanbuler Mitteilungen.* 56 (2006): 391-405.

Wesenberg, Burkhardt. "Die Bedeutung Des Modulus in Der Vitruvianischen Tempelarchitektur". İçinde: *Le Projet De Vitruve. Objet, Destinataires Et Réception Du De Architectura Actes Du Colloque International De Rome.* editör Ecole française de Rome, 91-103. Roma: Ecole française de Rome, 1994.

Weyl, Hermann. *Symmetry.* New Jersey: Princeton University Press, 1980.

Wilberg, Wilhelm. "Das Gebäude". İçinde *Forschungen in Ephesos Band V - Heft 1 Die Bibliothek,* 1-42, Wien: Selbstverläge Des Österreichischen Archäologischen Institutes, 1953.

Wild, John Peter. "The Tarsikarios, A Roman Linen-Wearer In Egypt", içinde *Hommages À Marcel Renard, Collection Latomus 102,* editör Jacqueline Bibauw, 810–819. Bruxelles: Revue d'études latines, 1969.

Uçar, Gözde. "Diocaesarea Tiyatrosu Günlük Kullanım Seramikleri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2023.

Uygun, Çilem. "The Temple of Kronos at Tlos". içinde *Festschrift Für Heide Froning Studies in Honour of Heide Froning*. editörler Taner Korkut ve Britta Özen Kleine, 511-529. İstanbul: E Yayınları, 2018.

Uz, Duran Mustafa. "The Temple of Dionysos at Teos", içinde *Hermogenes und Die Hochhellenischtische Arkhitektur*. editörler Wolfram Hoepfner ve Ernst Ludwig Schwandner, 51-61. Mainz: Philipp von Zabern, 1988.

Vout, Caroline. "Hadrian, Hellenism, and The Social History of Art", *A Journal of Humanities and The Classics.* 18 (2010): 55-78.

Yegül, Fikret. *Bath-Gymnasium Kopmlex of Sardis.* London: Harvard University Press, 1986.

Yener, Barış. "Laodikeia Mimari Bezelemeri". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2019.

Yıldırım, Nazlı. "Sinope Mimari Bezemeleri: Kymation, Anthemion, Yaprak ve İnci-Boncuklar", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi.* 47 (2020): 108-138.

Yılmaz Kolancı, Bilge. "Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2018.

Yılmaz Kolancı, Bilge. "Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Bloklarında Medusa Bezemesi" Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 40 (2020): 81-104.

Yolaçan, Burak. "Smyrna Agora Bazilikası". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013.

Young, Simon. "Pamphylian Architectural Decoration in The Second Century: Purely Derivative Or An Independent Tradition ?". *Adalya.* VI (2003): 171-189.

Yurtsever, Adem. "Side'de MS 1.-3. yüzyıllar Arasında Yumurta-Ok Bezemelerinin (Ion Kymationu) Stilistik Değişim ve Gelişimi". İçinde *Anadolu, Arkeoloji Zaman ve Mekan Dumlupınar Üniversitesi V. Arkeoloji Sempozyumu,* editör Gökhan Çoşkun, 253-272. Kütahya: Ankara Offset: 2017.

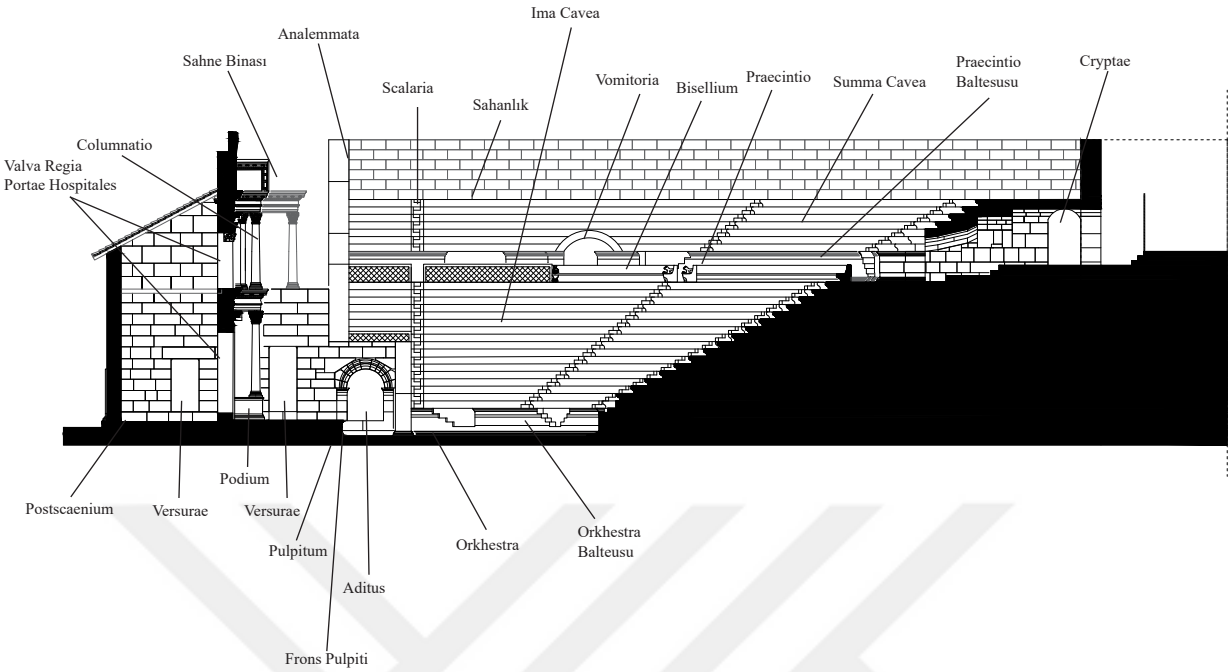
Yurtsever, Adem. *Side Gymnasion (M Yapısı).* İstanbul: Ege Yayınları, 2021.

Ziegler, Ruprecht. *Münzen Kilikiens aus Kleineren Deutschen Sammlungen.* München: C. H. Beck, 1988.

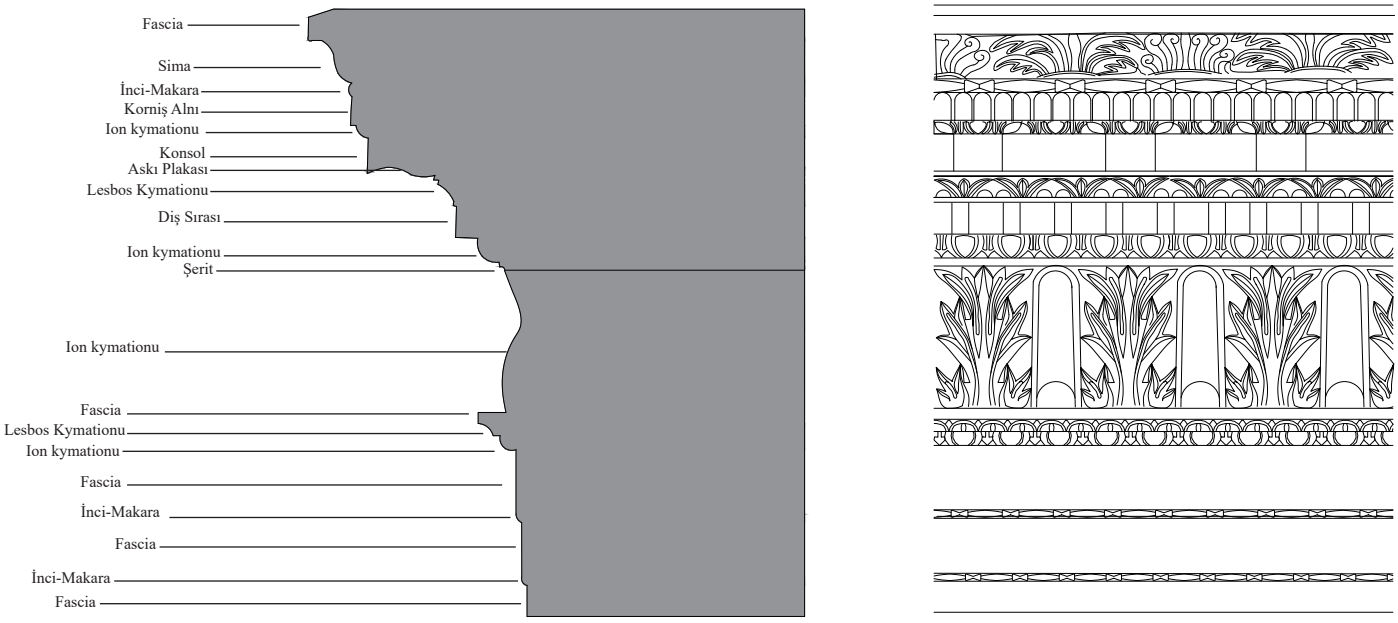
Zeyrek, Ali Nadir. *Hierapolis Kastabala İS 1-3. Yüzyıllarda Kentsel Gelişim.* İstanbul: Ege Yayınları, 2017.

EKLER

EK 1-TERMİNOLOJİ

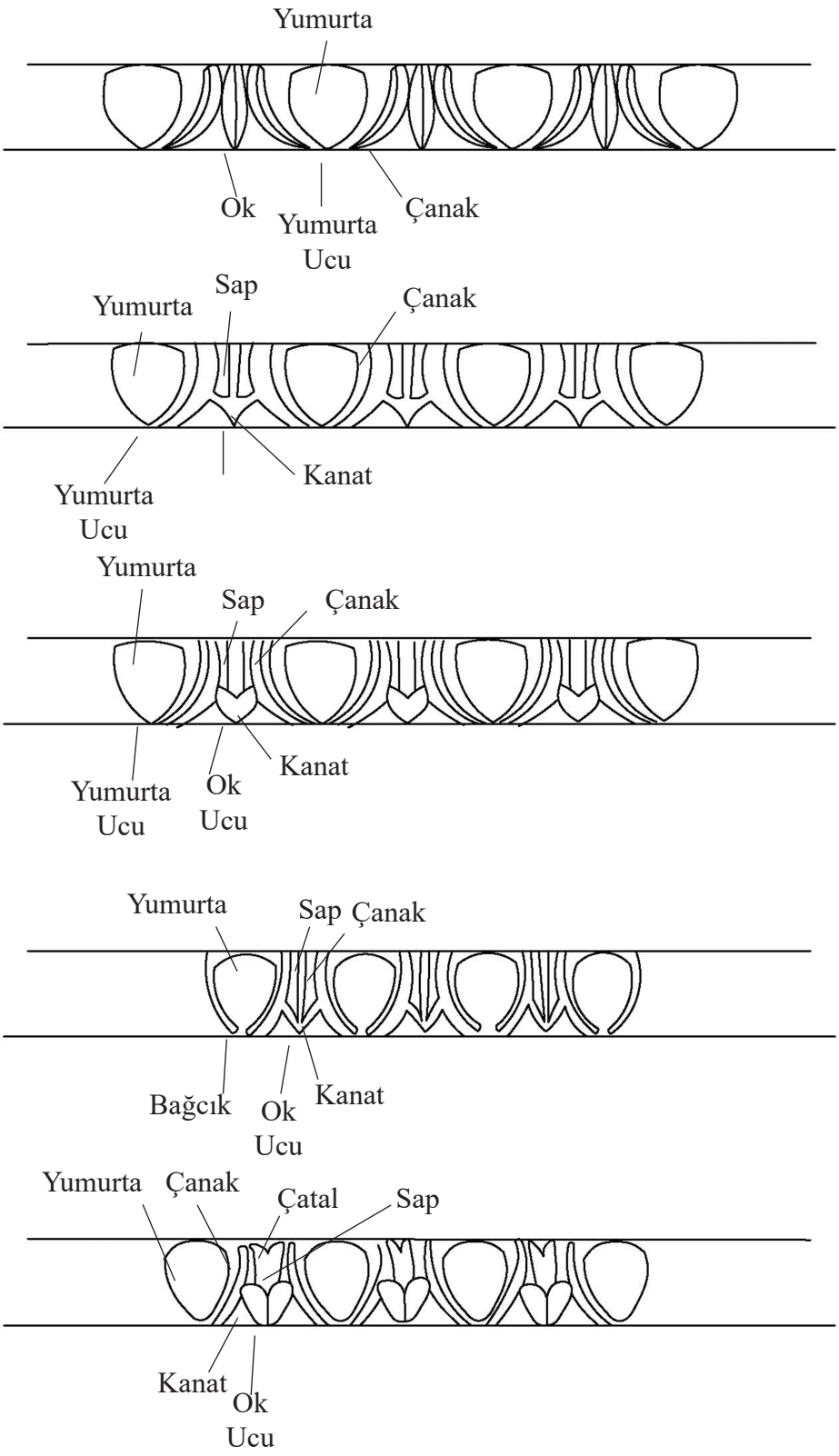

Tiyatro Mimari Terminoloji

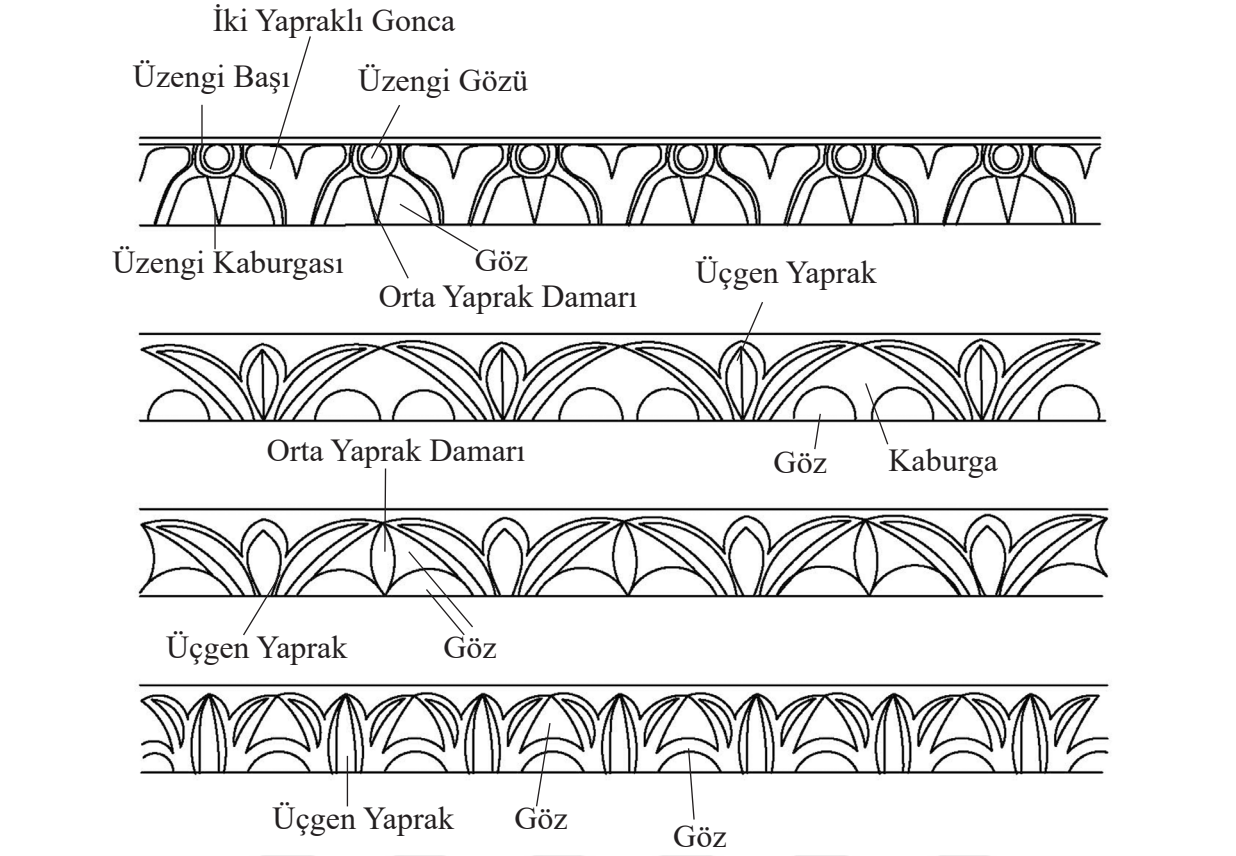

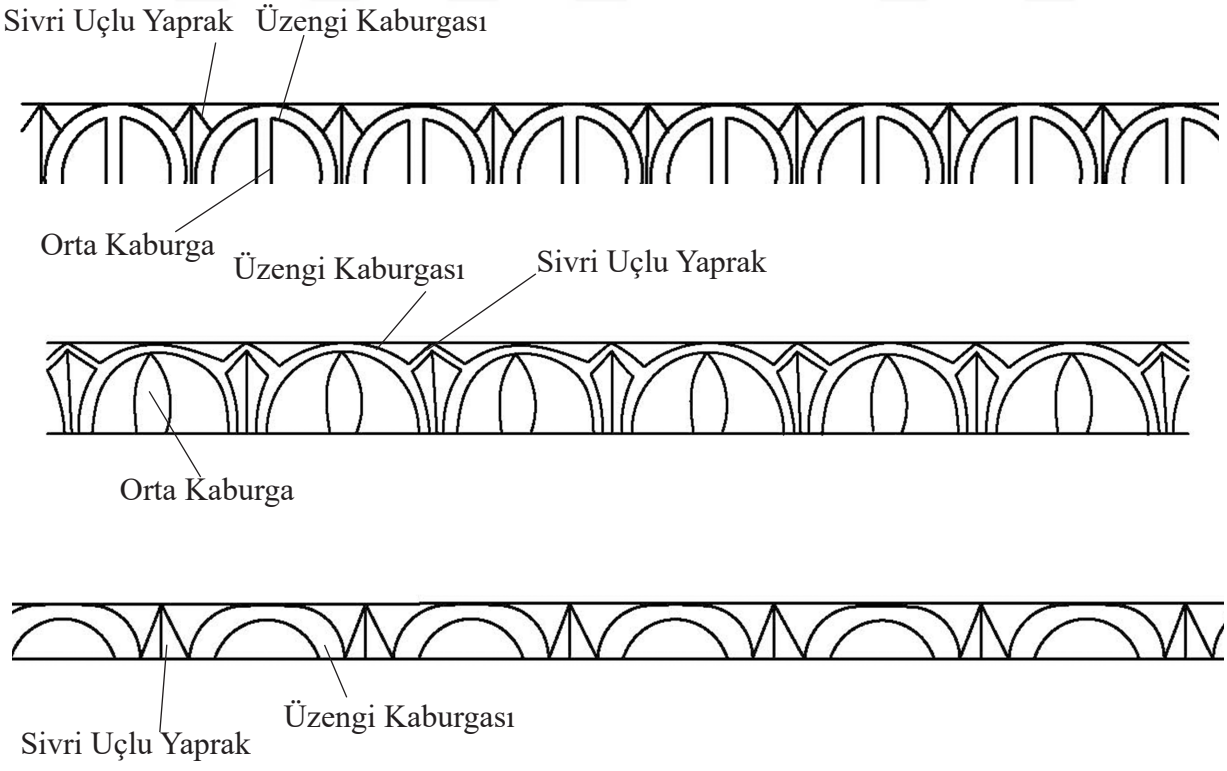
Korniş ve Arşitrav-friz Terminoloji

Ion Kymationu Terminoloji

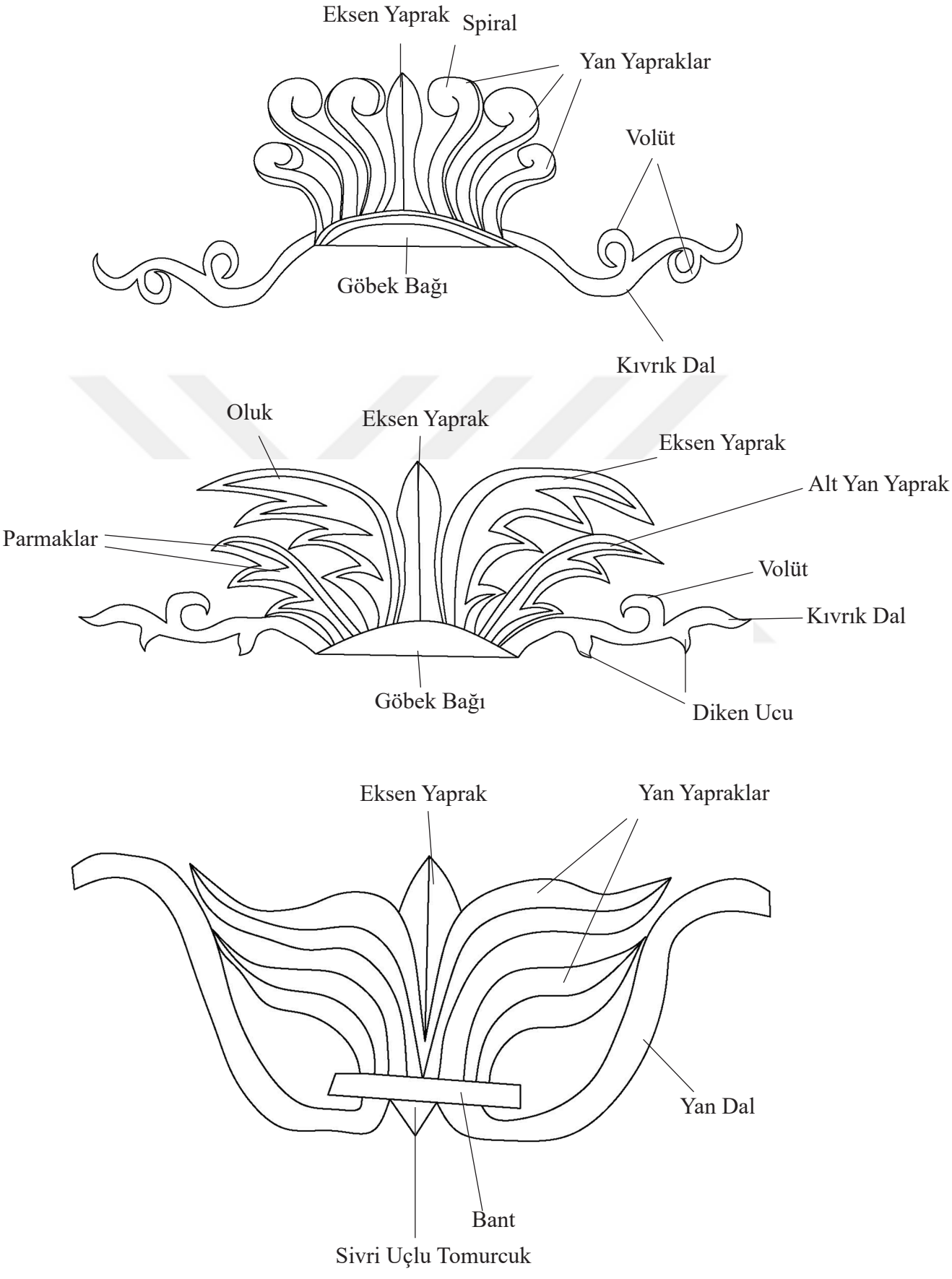

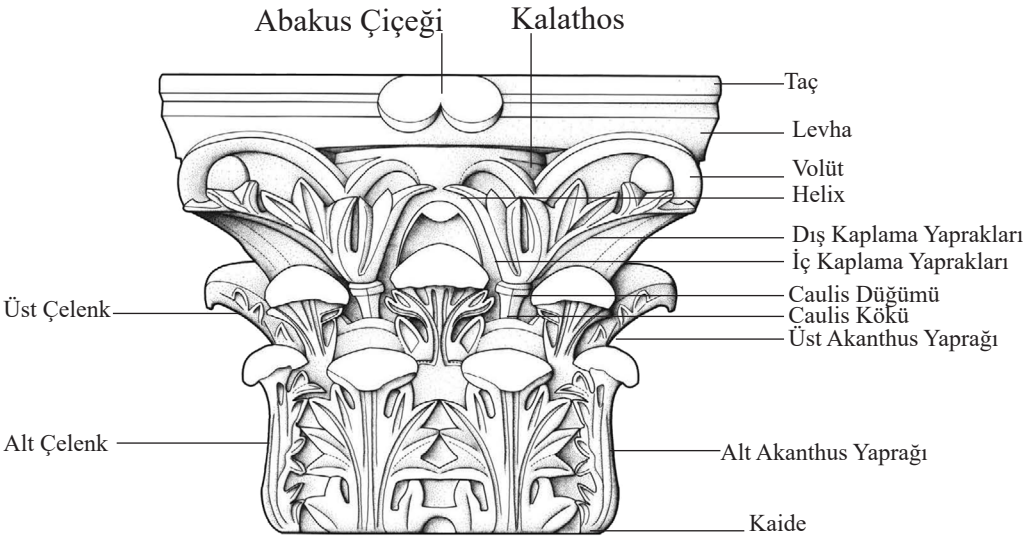
Lesbos Kymationu Terminoloji

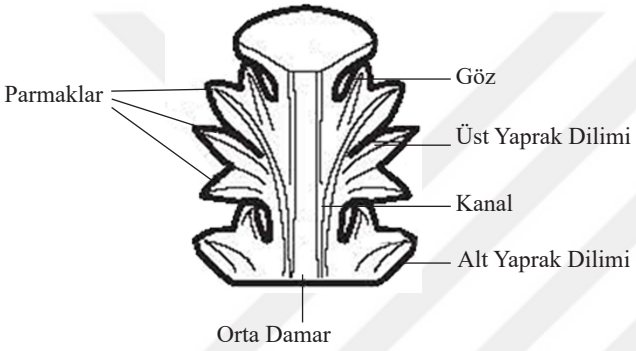

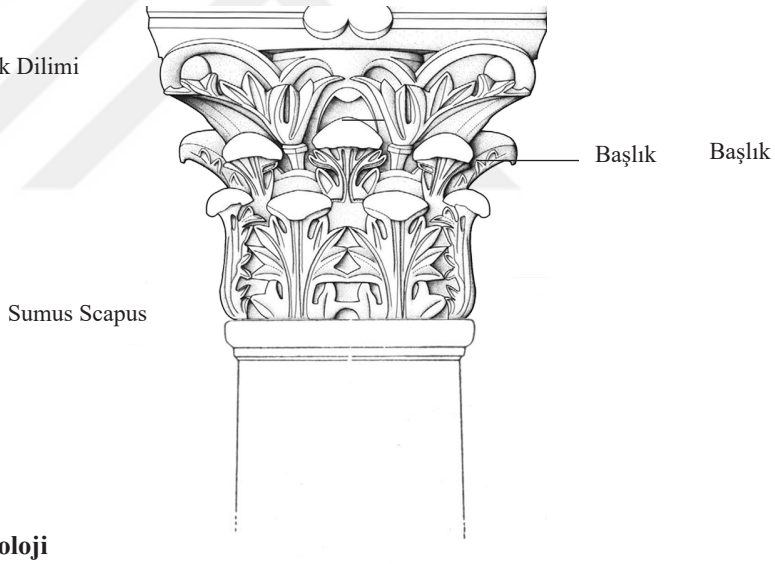

Palmetler Terminoloji

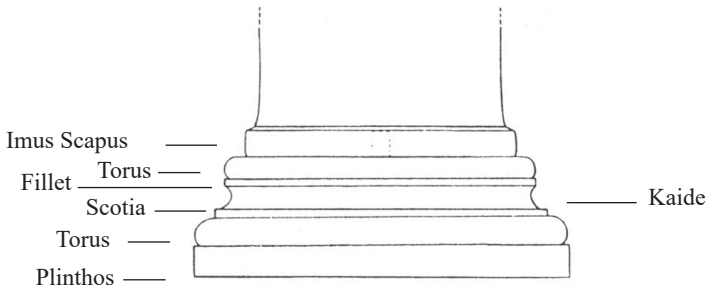

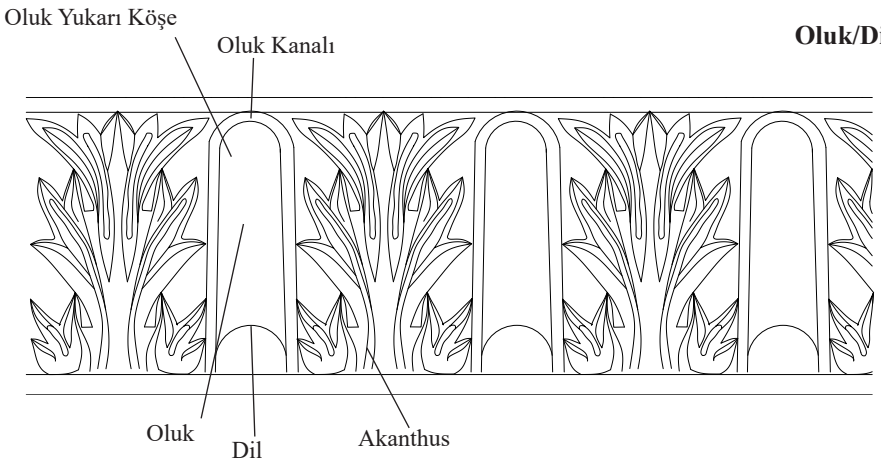

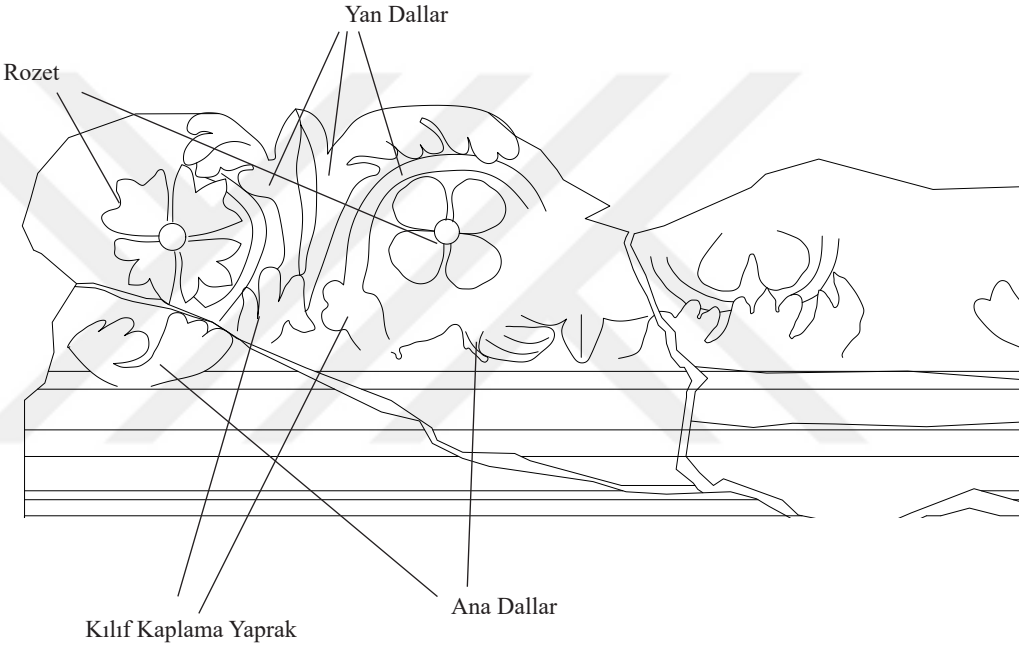

Başlık ve Sütun Terminoloji

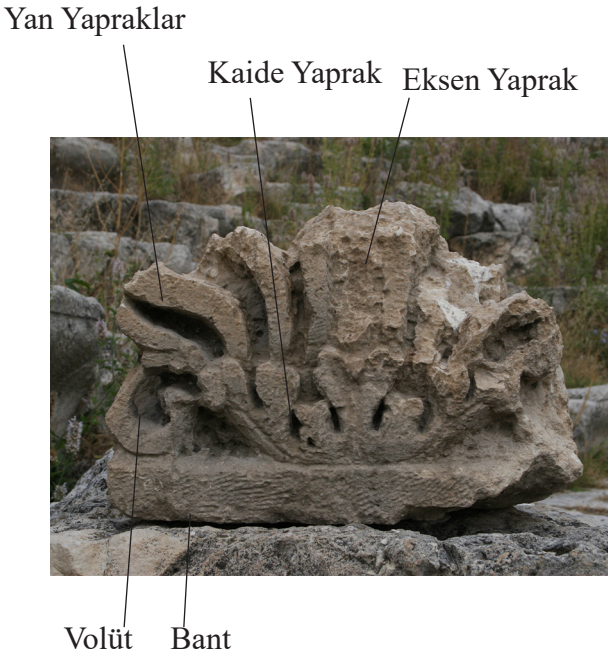

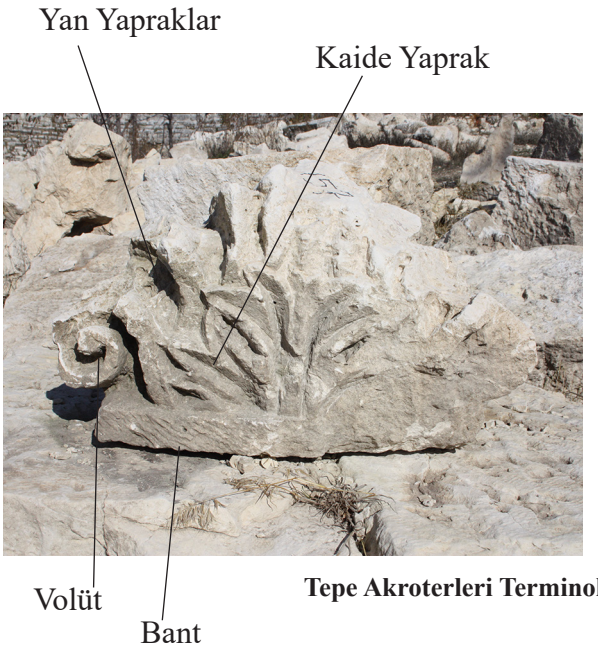

Oluk/Di-Yiv ve Akanthus Terminoloji

Kıvrık Dal Terminoloji

Tepe Akroterleri Terminoloji

EK 2-MİMARİ SÜSLEME KATALOĞU

KAPALI PALMETLER

A-1

A-2

A-3

A-4

A-5

A-6

A-7

A-8

A-9

A-10

A-11

A-12

A-13

AÇIK PALMETLER (AKANTHUSLAŞTIRILMIŞ)

B-1

B-2

B-3

B-4

B-5

B-6

B-7

B-8

B-9

B-10

B-11

B-12

B-13

B-14

B-15

AÇIK PALMETLER (YAN DALLI)

C-1

C-2

C-3

C-4

C-5

C-6

C-7

C-1

C-8

C-9

C-10

C-11

C-12

C-13

C-14

AYIRICI MOTİFLER

Lotus Tomurcukları ve Çiçekleri

I

II

III

IV

V

VI

VII

Eksen Yapraklı Yapraksız Palmetler

VIII

IX

X

XI

XII

XIII

Açık Palmetler ve Yapraklar (Yan Dallı)

XIV

XV

XVI

XVII

XVIII

XIX

XX

XXI

KONSOLLAR

Çeşitli Yaprak ve Meyveler

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Saz (Kamış Yaprakları)

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

Tomurcuklar ya da Tek Başına Yapraklar

33

34

35

Dört Yapraklı Bitkisel Öğeler

36

37

38

39

40

41

42

43

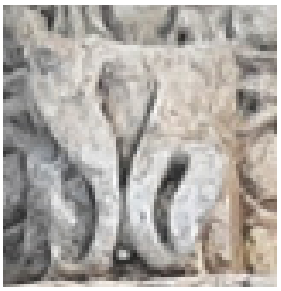

44

45

46

47

48

49

50

Köşe Konsollarda Bitkisel Öğeler

51

52

53

54

ROZETLER

Çiçek Motifleri

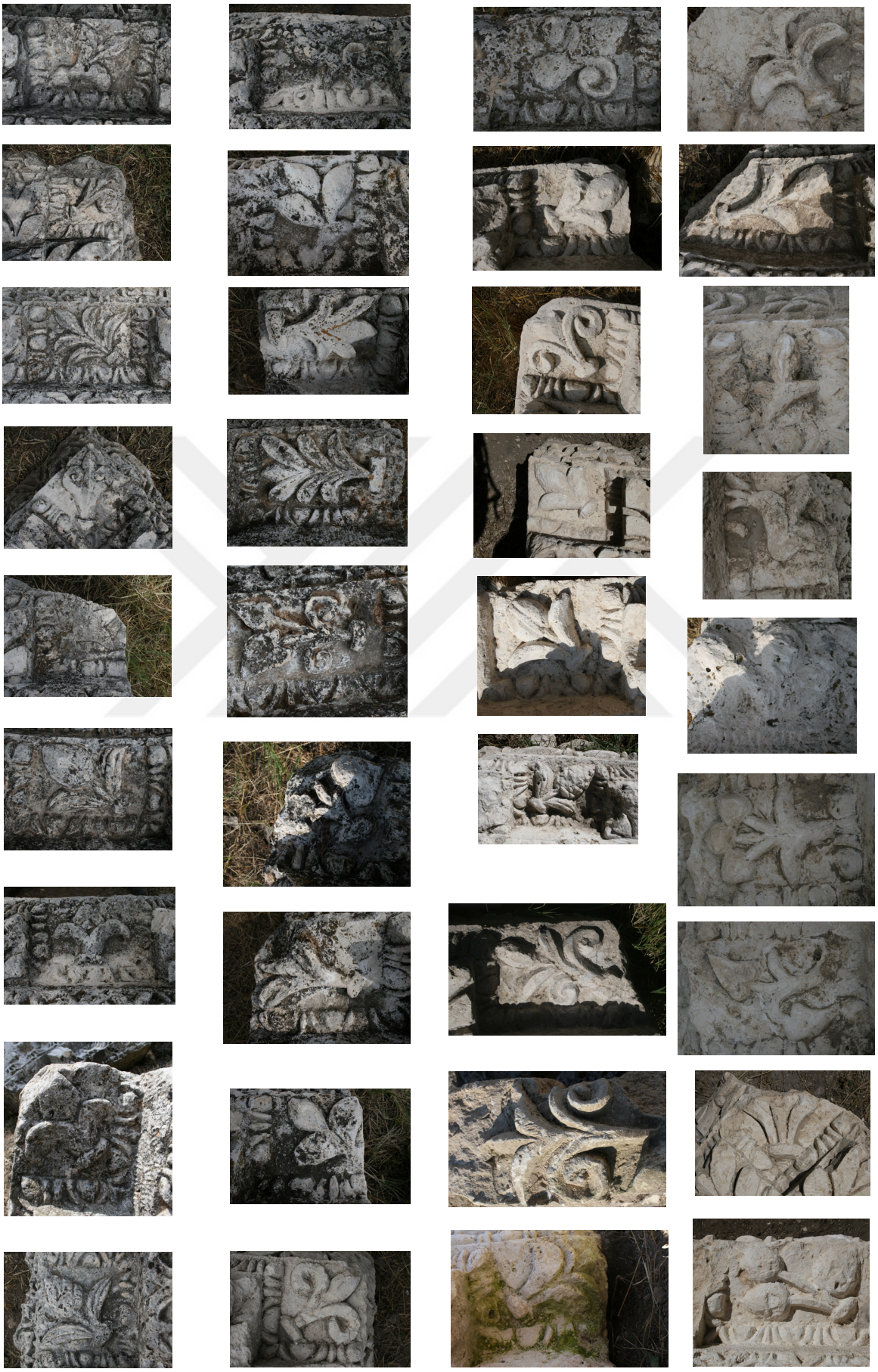

Çeşitli Yapraklar ve Tomurcuklar

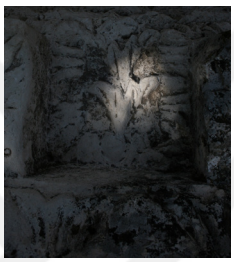

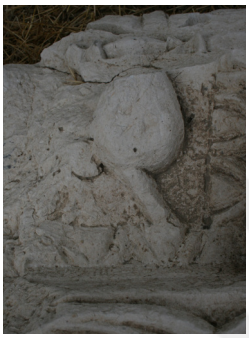

Mitolojik Figürler

Çeşitli Hayvan Figürleri

Çeşitli Seramik ve Aletler

Geometrik Figürler

Sebze ve Meyveler

ION KYMATONLARI

Antoninuslar Dönemi

I

II

Severuslar Dönemi

III

IV

V

VI

LESBOS KYMATONLARI

Kornişler Üzerinde

Antoninuslar Dönemi

IA

IB

IC

Severuslar Dönemi

II

Antoninuslar Dönemi

III

IV

Severuslar Dönemi

V

Soffitler

Tip 1 Kıvrım Dallar Üzerinde Asma Filizlerine Sahip Soffitler

Antoninuslar Dönemi

1Aa

1Ab

Severuslar Dönemi

1Ac

1B

1C

Tip 2 Tekrarlanan Dairesel ve Diagonal Motifli Soffitler

Antoninuslar Dönemi

2A

2B

2C

Tip 3 Tekrarlanan Baklava Dilimi Şeklinde Motiflere Sahip SoffitlerSahip Soffitler

Antoninuslar Dönemi

3Aa

3Ab

3B

Tip 4 Tekrarlanan Kalp Şeklinde Yapraklara Sahip Soffitler

Antoninuslar Dönemi

4A

4B

Severuslar Dönemi

4C

Tip 5 Düz Girland Formunda Defne Yapraklarına Sahip Soffit Bezemeleri

Antoninuslar Dönemi

5A

Severuslar Dönemi

5B

5C

İnci-Makara/Astragal

Kornişler ve Alınlıklar Üzerinde

Antoninuslar Dönemi

Severuslar Dönemi

Arşitravlar Üzerinde

Antoninuslar Dönemi

Severuslar Dönemi

EK 3-SAHNE BİNASI MİMARİ KATALOG

KAİDELER (1. Kat)

Kat. No: 001
Kazı Envanter No: 17-267
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Belli kısımlarında çatlaklar, tahribatlar ve kırıklar bulunur. Kaidenin profilli yüzeylerinde yer yer çözülmeler mevcuttur. Plinthosu üç köşeden kırıktır. Orkhestraya bakan yüzünde de başka bir kırık mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 21cm
Üst Çap: 48cm
Plinthos Genişlik: 61x60cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Diğer Kaidelere göre 4 cm kısadır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki ilk sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 002
Kazı Envanter No: 17-265
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Yer yer tahrip olmuştur. Plinthosu üç köşeden kırıktır. Profiller belli derece korozyona uğramıştır. Aynı zamanda kaidenin yapıldığı mermerin kendi yapısınd abulunan kalkerlerde çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 22cm
Üst Çap: 48cm
Plinthos Genişlik: 61x61cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Diğer Kaidelere göre 3 cm kısadır. Scaenae Fronsun ilk katta doğudaki ikinci sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun doğrudan taş döşemesi üzerine oturmaktadır.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 003
Kazı Envanter No: 17-089
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Genel olarak iyi durumdadır. Plinthosu bir köşeden kırıktır. Profillerinde de yer yer küçük kırılmalar gözlenir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 50cm
Alt Çap: 62,1cm
Plinthos Genişlik: 63x63cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki üçüncü sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthosu üzerinde bir köşede ise iki adet dübel deliği görülmektedir.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 034. Pl. 40.

Kat. No: 004
Kazı Envanter No: 17-100
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Çeşitli yerlerinde küçük kırıklar mevcuttur. Plinthosu bir köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst çap: 50cm
Plinthos Genişlik: 62x63cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Fronsun ilk katta doğudaki dördüncü sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthosu üzerinde ise her iki yüze yakın şekilde yapılmış iki adet dübel deliği görülmektedir.

Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 037. Pl. 40.

Kat. No: 005
Kazı Envanter No: 17-118
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Genel olarak iyi durumdadadır. Plinthosu üç köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 50cm
Plinthos Genişlik: 68x65cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki beşinci sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde bir köşede ise iki adet dübel deliği görülmektedir.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 006
Kazı Envanter No: 17-129
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Genel olarak iyi durumdadadır. Plinthosu bir köşeden kırıktır. Profili üzerinde mermer üzerinde doğal oyuklar oluşmuştur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 48cm
Alt Çap: 62cm
Plinthos Genişlik: 64x65cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Fronsun ilk katta doğudaki altıncı sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde ise iki köşede iki adet dübel deliği görülmektedir.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 007
Kazı Envanter No: 17-085a-b
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ yerinden alınarak tiyatronun güneyine taşınmıştır. Kazılar sırasında in situ yeri tespit edilerek tekrar yerine yerleştirilmiştir. Genel olarak iyi durumdadadır. çeşitli yerlerinde yüzeysel kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 49cm
Alt Çap: 67cm
Plinthos Genişlik: 60x60cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki yedinci sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde ise iki üç köşeye yapılmış üç adet dübel deliği görülmektedir.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 074. Pl. 40.

Kat. No: 008
Kazı Envanter No: 17-075
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Kaide, iki parçaya bölünmüştür. Parçalar, in situ yerinde birleşik şekilde durmaktadırlar. Profiller üzerinde kırıklar mevcuttur. Plinthos ise iki köşeden kırılmıştır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 49cm
Plinthos Yükseklik: 6cm
Plinthos Genişlik: 68x68cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki sekizinci sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde ise sağlam köşe üzerinde bir adet dübel deliği bulunmaktadır.

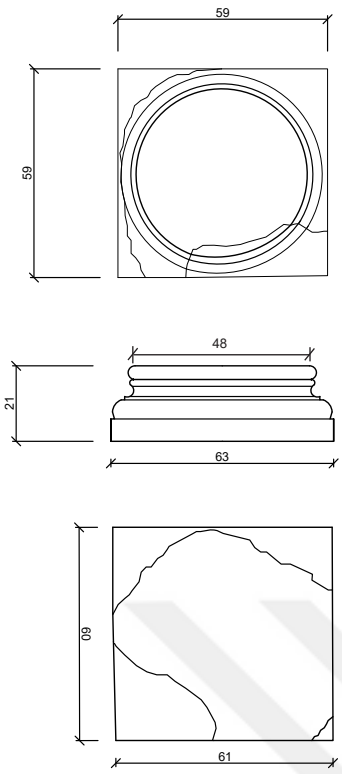
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 223. Pl. 41.

Kat. No: 009
Kazı Envanter No: 17-134
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. çevresinde ve profilleri züerinde irili ufaklı kırıklar bulunmaktadır. Plinthosu bir köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 50cm
Altçap: 62cm
Plinthos Genişlik: 63x63cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki dokucuncu sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde ise iki köşede bir adet dübel deliği görülmektedir.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 089. Pl. 40.

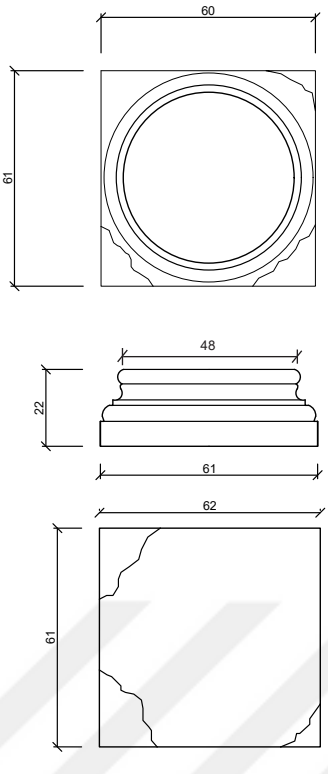
Kat. No: 010
Kazı Envanter No: 17-137
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Genel olarak iyi durumdadadır. Plinthosu üç köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 50cm
Altçap: 62cm
Plinthos Genişlik: 63x63cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki onuncu sütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır. Plinthos'u üzerinde ise alt torus profilinin hemen yanında bir dübel deliği bulunur.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no: 090. Pl. 40.

Kat. No: 011
Kazı Envanter No: 17-271
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Profilleri üzerinde yer yer kırıklar mevcuttur. Plinthosu üç köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 50 cm
Alt Çap: 62cm
Plinthos Genişlik: 64x65cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki on birincisütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

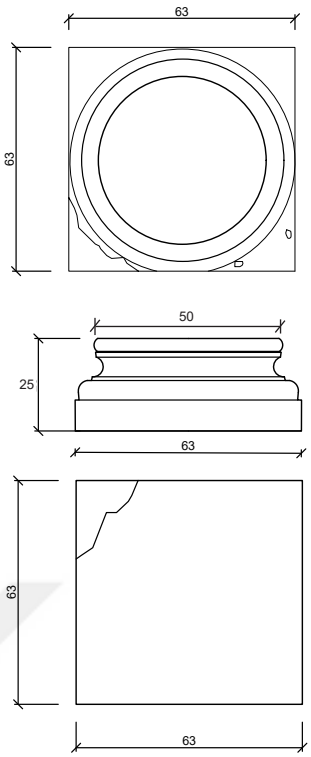
Kat. No: 012
Kazı Envanter No: 17-262
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Kaide, in situ olarak korunmuştur. Profilleri üzerinde yer yer kırıklar mevcuttur. Kaidenin kendisi üç parçaya bölünmüştür ve in situ yerinde birleşik durmaktadır. Plinthosu üç köşeden kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üst Çap: 49cm
Alt Çap: 63cm
Plinthos Genişlik: 64x64cm
Tanım:
Kaide Attik-Ionik tarzda yapılmıştır. Scaenae Frons'un ilk katta doğudaki on ikincisütun kaidesidir. Bulunduğu podyumun mermer döşemesi üzerine değil, doğrudan taş döşeme üzerine oturmaktadır.
Dönem: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

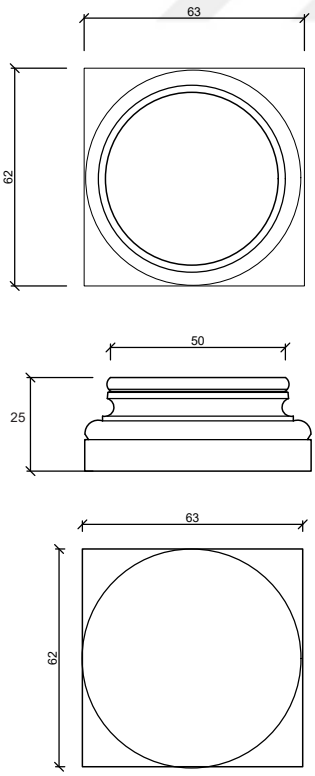
Kat. No: 001

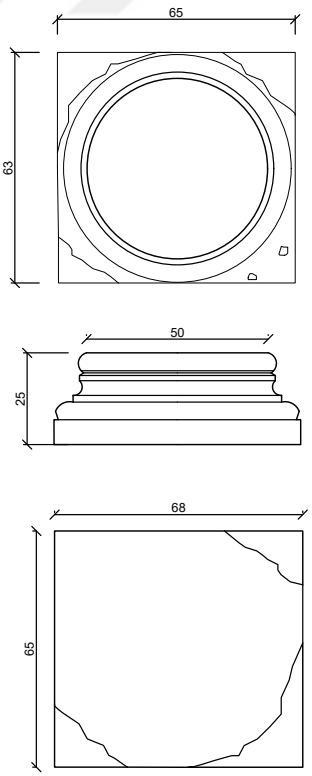
Kat. No: 002

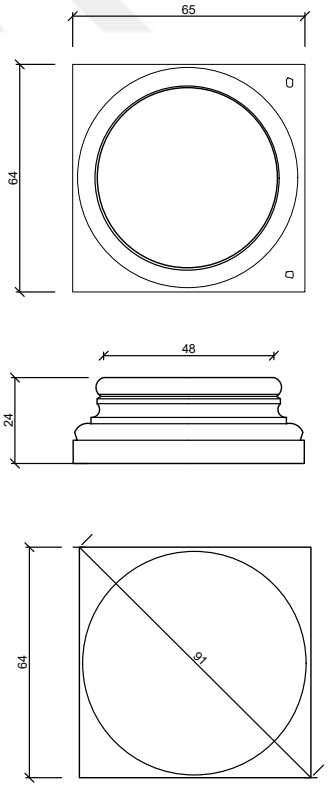
Kat. No: 003

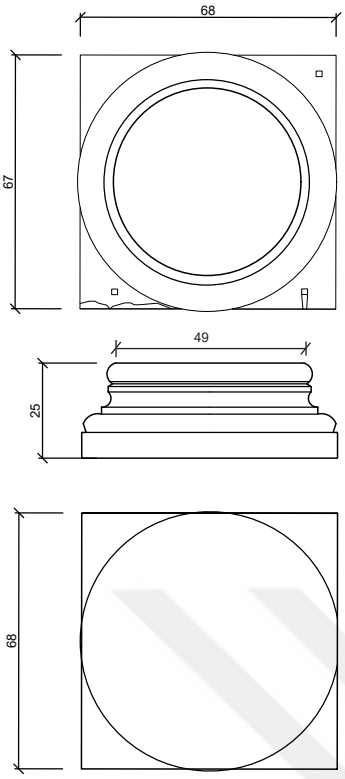
Kat. No: 004

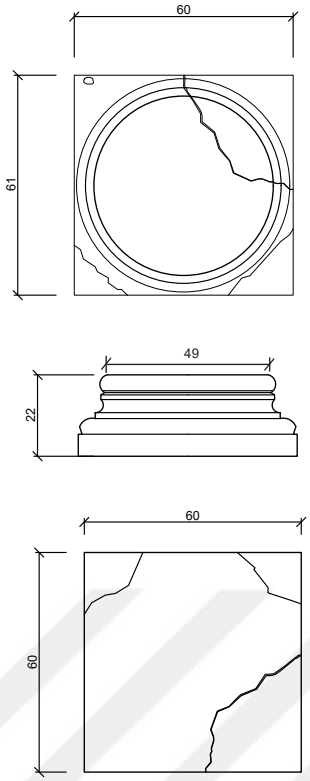
Kat. No: 005

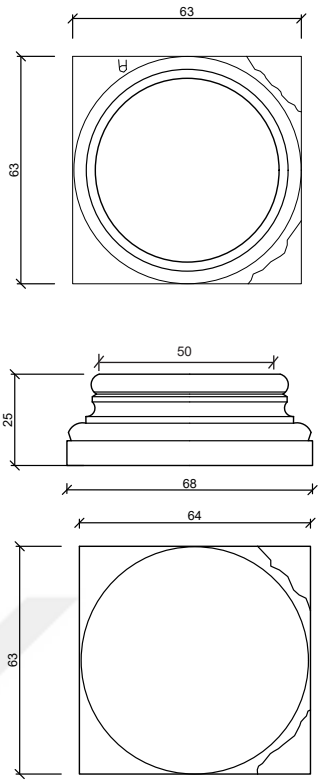
Kat. No: 006

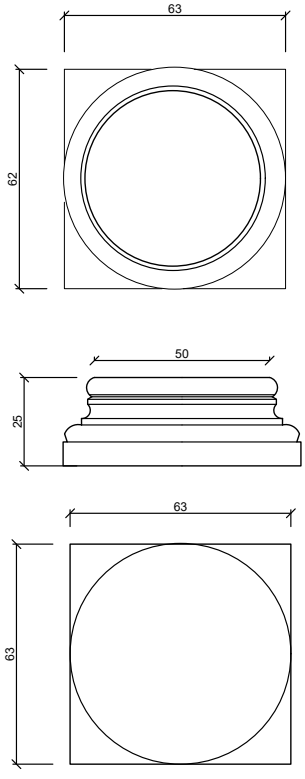
Kat. No: 007

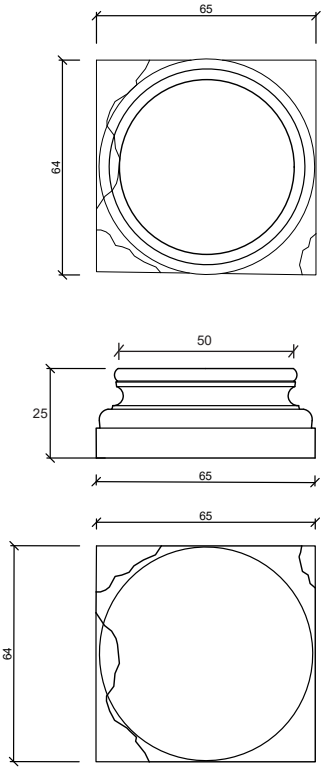
Kat. No: 008

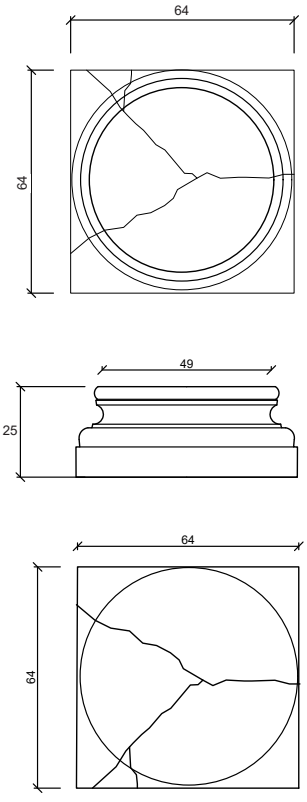
Kat. No: 009

Kat. No: 010

Kat. No: 011

Kat. No: 012

Kat. No: 001 **Kat. No: 002** **Kat. No: 003**

Kat. No: 004 **Kat. No: 005** **Kat. No: 006**

Kat. No: 007 **Kat. No: 008** **Kat. No: 009**

Kat. No: 010 **Kat. No: 011** **Kat. No: 012**

SÜTUNLAR (1. Kat)

Kat. No: 013
Kazı Envanter No: 17-266a-b,17-244,17-103.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu köşe
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar yatay şekilde birbirini takip eder.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Dört parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.51m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 52cm
Tanım: Sütun 4 kırık parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır. Üst kısımde merkezde çok küçük bir dübel deliği yer alır.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 014
Kazı Envanter No: 17-243, 17-246, 17-245.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu köşe
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı beyaz mermer, damarlar parçalı şekilde birleşirler. Bu sütun diğer sütunlardan farklı mermeden yapılmıştır.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Üç parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 48cm
Tanım: Sütun üç parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde küçük kırıklar bulunmaktadır.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 015
Kazı Envanter No: 17-093, 17-093b, 17-93c, 17-096, 17-097, 17-098.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı Mermer, Damarlar birbirini dalgalı şekilde izler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Sütun altı parçaya kırılmıştır.
Ölçüler:
Yükseklik: 3,52m
Üst Çap: 41 cm
Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun altı parça olarak kırılmıştır. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt ve üst profilfe yer yer kırılmalar mevcuttur. Kaide kısmında sütunun arkasına denk gelen kısımda 11x25cm lik bir kısmı yarım oval olarak kesilmiştir.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 28-29-30-31-32-33.

Kat. No: 016
Kazı Envanter No: 17-094a, 17-094b, 17-094c.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar dalgalı şekilde birbirini takip eder.
Korunma Durumu: Sütun orjinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Yeryer sütun yüzeyinde bolzulmamalar gözlenir. üç parçaya kırılmıştır.
Ölçüler:
Yükseklik: 3,5m
Üst Çap: 39cm
Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun üç parça olarak kırılmıştır. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt ve üst profillerde yer yer kırılmalar gözlenir.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No.41-42-43-44-45.

Kat. No: 017
Kazı Envanter No: 17-128, 17-129, 17-314, 17-199.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar verev şekilde birleşirler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Dört parça kırık haldedir ve üst profilin altında kırılan kısım eksiktir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 40cm

Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun 4 parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır. Alt profilde ise 6x36x10cm ölçülerinde sütunun arka kısmına gelen profil kesilmiştir.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 60-62.

Kat. No: 018
Kazı Envanter No: 17-127a, 17-127b, 17-418, 17-431.
Eser: Sütun
Konumu: Podium doğu niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar yatay şekilde birbibirini takip ederler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Dört parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 38cm
Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun 4 parça olarak tespit edilmiştir; bir parçası eksiktir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır. Aynı zamanda üst profilin sütunun arka kısmında gelen tarafı 21x9cm ölçülerinde oval şekilde kesilmiştir. Alt profilde ise 7x35x10cm ölçülerinde sütunun arka kısmına gelen profil kesilmiştir.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 67.

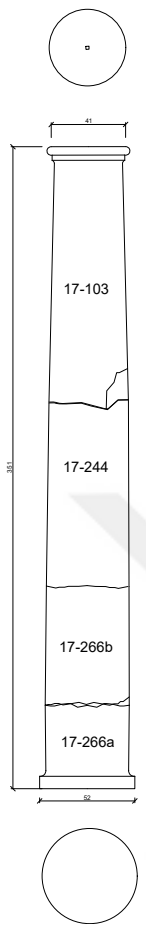
Kat. No: 019
Kazı Envanter No: 17-130, 17-276.
Eser: Sütun
Konumu: Podium batı niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar parçalı şekilde birleşirler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. 2 parça kırık haldedir ve üst profilin altında kırılan kısım eksiktir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun 2 parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 71.

Kat. No: 020
Kazı Envanter No: 17-131a, 17-131b, 17-131c, 17-302, 17-379.
Eser: Sütun
Konumu: Podium batı niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar dikey şekilde birleşirler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. 5 parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.53m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 48cm
Tanım: Sütun 5 parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır. Alt profilde ise 2x25cm ölçülerinde sütunun arka kısmına gelen profil çok ince bir şekilde keslmiştir.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 75-76-77.

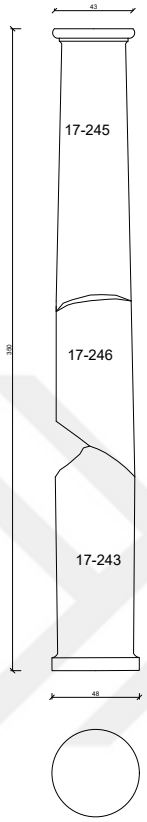
Kat. No: 021
Kazı Envanter No: 17-135a, 17-135b, 17-135c, 17-315.
Eser: Sütun
Konumu: Podium batı niş
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar dikey şekilde birbirini takip ederler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Üç parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 51cm
Tanım: Sütun üç parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili az bir kırık olmakla birlikte iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır. Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 91-92-93.

Kat. No: 022
Kazı Envanter No: 17-136, 17-278a, 17-278b, 17-307.
Eser: Sütun
Konumu: Podium batı köşe
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar çok sıktır aynı zamanda dğer sütunlardan daha farklıbir mermerden yapıldığı gözlenmiştir.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Dört parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.52m
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 51cm
Tanım: Sütun 4 parça olarak tespit edilmiştir. Kırılan parçalar, birleşmektedir. Alt profili iyi korunmuştur. Üst profilde kırıklar bulunmaktadır.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, 94.

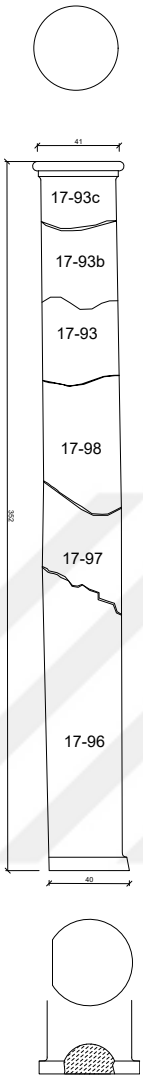
Kat. No: 023
Kazı Envanter No: 17-327, 17-306, 17-273, 17-174.
Eser: Sütun
Konumu: Podium batı köşe
Bulunduğu Kat: 1
Malzeme: Mavi damarlı mermer, damarlar dikey şekilde birbirlerini takip ederler.
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. 4 parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.50m
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 50cm
Tanım: Sütun 4 parça olarak tespit edilmiştir. Alt profilin olduğu kısım üstündeki diğer kırık parça, çok fazla parçaya bölünmüştür. Üst profilin olduğu kısım ikiye bölünmüştür. Profiller her iki kısımda kırıksız kalan kısımlarda korunmuştur.
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

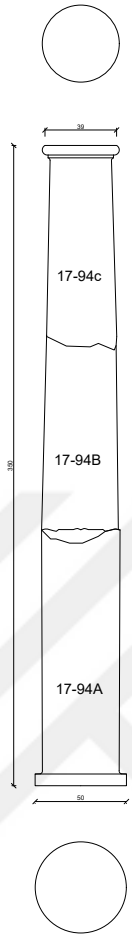
Kat. No: 013

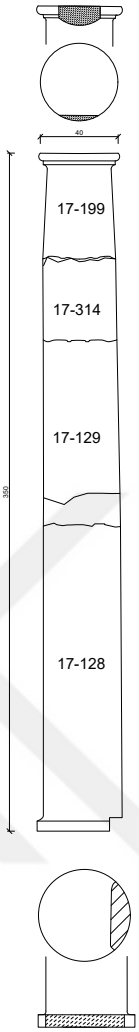
Kat. No: 014

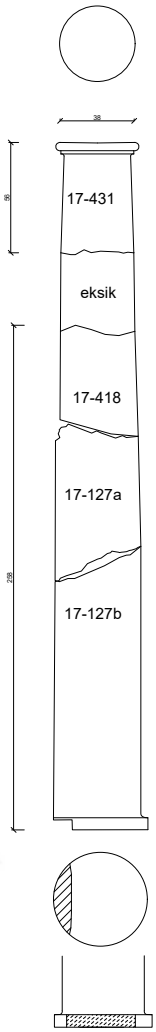
Kat. No: 015

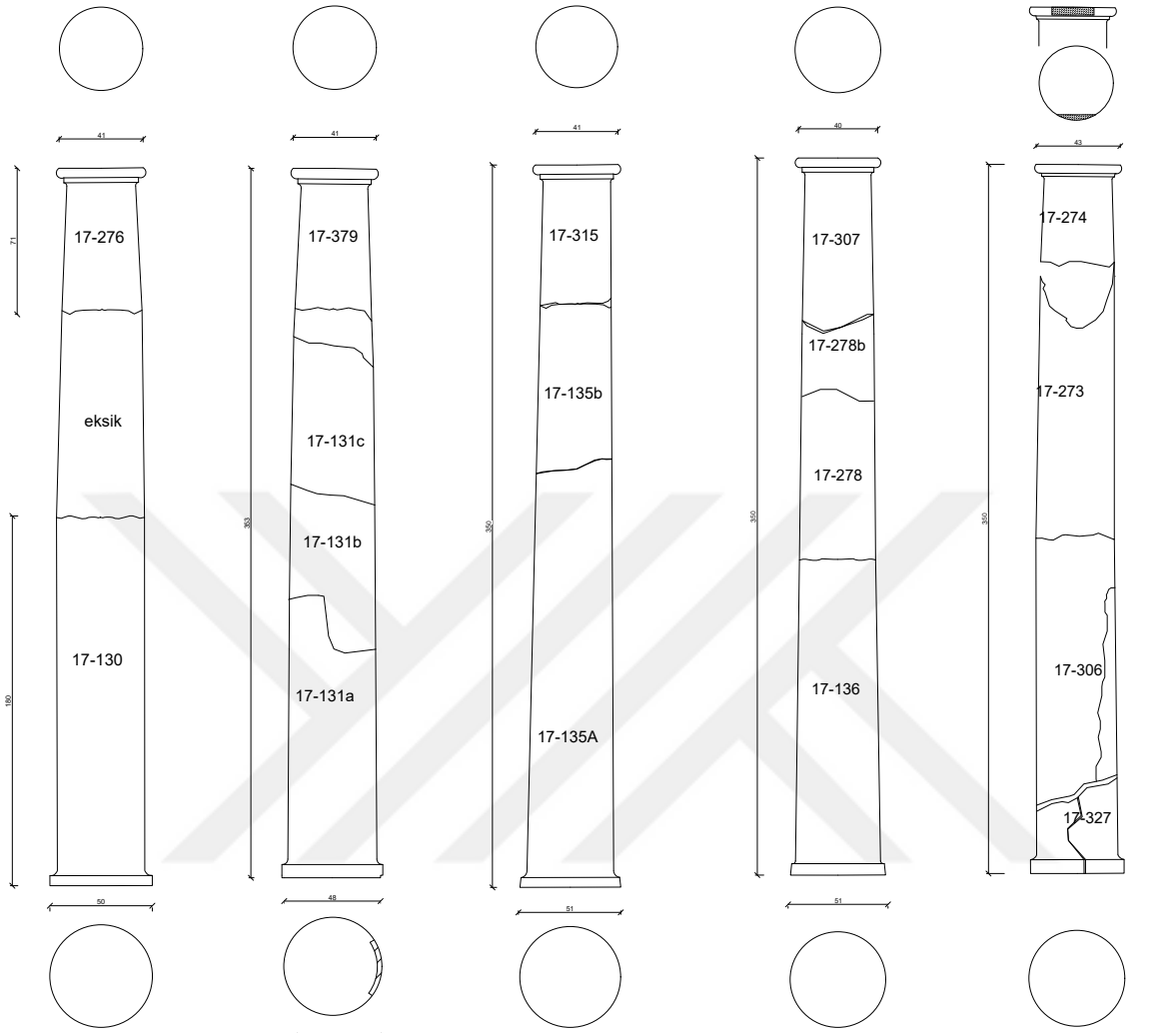
Kat. No: 016

Kat. No: 017

Kat. No: 018

41
71
17-276
eksik
17-130
190
50
Kat. No: 019
41
17-379
17-131c
17-131b
17-131a
48
Kat. No: 020
41
17-315
17-135b
17-135A
51
Kat. No: 021
40
17-307
17-278b
17-278
17-136
51
Kat. No: 022
43
17-274
17-273
17-306
17-327
Kat. No: 023

KORINTH BAŞLIKLARI (1. Kat)

Kat. No: 024
Kazı Envanter No: 17-283
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 9cm
Abakus Genişlik: 54cm
Kalathos Yüksekliği: 44cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 12cm
Üst Çap: 46
Alt Çap: 38cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 025
Kazı Envanter No: 17-112
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Mermer
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde; kaşidesinde ve abakus'da yeryer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 49,5cm
Abakus Yüksekliği: 6cm
Abakus Genişlik: 60cm
Kalathos Yüksekliği: 43,5cm
Kaplama Yaprakları: 6cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 19cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 12cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: 50cm
Alt Çap: 37cm
Tanım:
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 37b.

Kat. No: 026
Kazı Envanter No: 17-116
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 44,5cm
Abakus Yüksekliği: 6,5cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 38cm
Kaplama Yaprakları: 5cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 17cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 11cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap:-
Alt Çap: 37
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 36.

Kat. No: 027
Kazı Envanter No: 17-133
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Sahne Binası Podium Doğu niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde; volüt ve helixlerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 48cm
Abakus Yüksekliği: 6cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 42cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 39
Dönemi: Antoninuslar

Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, KAt. No.96.

Kat. No: 028
Kazı Envanter No: 17-156
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium Doğu niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Merkezinde büyük bir çatlak vardır. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 47cm
Abakus Yüksekliği: 7cm
Abakus Genişlik: 47cm
Kalathos Yüksekliği: 40cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 7cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 9cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 35cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 029
Kazı Envanter No: 17-157
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium Doğu niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 46cm
Abakus Yüksekliği: 6cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 40cm
Kaplama Yaprakları: 5cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 10cm
Şerit: 0,2cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 38cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 030
Kazı Envanter No: 17-174
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 48cm
Abakus Yüksekliği: 8cm
Abakus Genişlik: 64cm
Kalathos Yüksekliği: 40cm
Kaplama Yaprakları: 6cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6,5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 10cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 36cm
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 031
Kazı Envanter No: 17-177
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 6cm
Abakus Genişlik: 62cm
Kalathos Yüksekliği: 44cm
Kaplama Yaprakları: 6cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 19cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 12cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: 65cm
Alt Çap: 39cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164

Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 032
Kazı Envanter No: 17-197
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 47cm
Abakus Yüksekliği: 6,5cm
Abakus Genişlik: 63cm
Kalathos Yüksekliği: 41,5cm
Kaplama Yaprakları: 5cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5,5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 10cm
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: 45cm
Alt Çap: 38cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 033
Kazı Envanter No: 17-281
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik :47 cm
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 65cm
Kalathos Yüksekliği: 42cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 10cm
Şerit: 0,7cm
Üst Çap: 44cm
Alt Çap: 38cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 034
Kazı Envanter No: 17-237
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 44cm
Abakus Yüksekliği: 6cm
Abakus Genişlik: 57cm
Kalathos Yüksekliği: 38cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Şerit: 0,5cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 38
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 035
Kazı Envanter No: 17-270
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Mermer, bu başlık diğer başlıklardan farklı mermere sahiptir.
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer erimeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 7cm
Abakus Genişlik: 63cm
Kalathos Yüksekliği: 43cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 10cm
Şerit: 0,7cm
Üst Çap: 60cm
Alt Çap: 38 cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 024 **Kat. No: 025** **Kat. No: 026**

Kat. No: 027

Kat. No: 028

Kat. No: 029

Kat. No: 030

Kat. No: 031

Kat. No: 032

Kat. No: 033 **Kat. No: 034** **Kat. No: 035**

PORTAE HOSPITALES VE VALVA REGIA (1. Kat)

Kat. No: 036
Kazı Envanter No: 17-111
Eser: Korniş
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 50cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik: 59cm
Üst Derinlik: 89cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Sapnu, 2011: Kat. No. 23c.

Kat. No: 037
Kazı Envanter No: 208
Eser: Korniş
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 44 cm
Genişlik: 73cm
Alt Derinlik: 60cm
Üst Derinlik: 1m
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Sapnu, 2011: Kat. No. 23b.

Kat. No: 038
Kazı Envanter No: 17-023
Eser: Korniş
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 49cm
Genişlik: 74cm
Alt Derinlik: 72cm
Üst Derinlik: 1m
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Sapnu, 2011: Kat. No. 23

Kat. No: 039
Kazı Envanter No: 17-152
Eser: Korniş
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 50cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik: 76cm
Üst Derinlik: 102cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 26.

Kat. No: 040
Kazı Envanter No: 17-087
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu portae hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu:
Ölçüler (y-g-üd-ad): 56-275-71-73cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 16.

Kat. No: 041
Kazı Envanter No: 17-026
Eser: Korniş
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 50cm
Genişlik: 108cm
Alt Derinlik: 47cm
Üst Derinlik: 76cm
Tanım:
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 15.

Kat. No: 042
Kazı Envanter No: 17-151
Eser: Korniş
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1

Ölçüler:
Yükseklik: 46cm
Genişlik: 105cm
Alt Derinlik: 45cm
Üst Derinlik: 87cm
Dönemi:
Tarih:
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 043
Kazı Envanter No: 17-044
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Üzerindeki profiller süslemesiz işlenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 52-53-30-34cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 78.

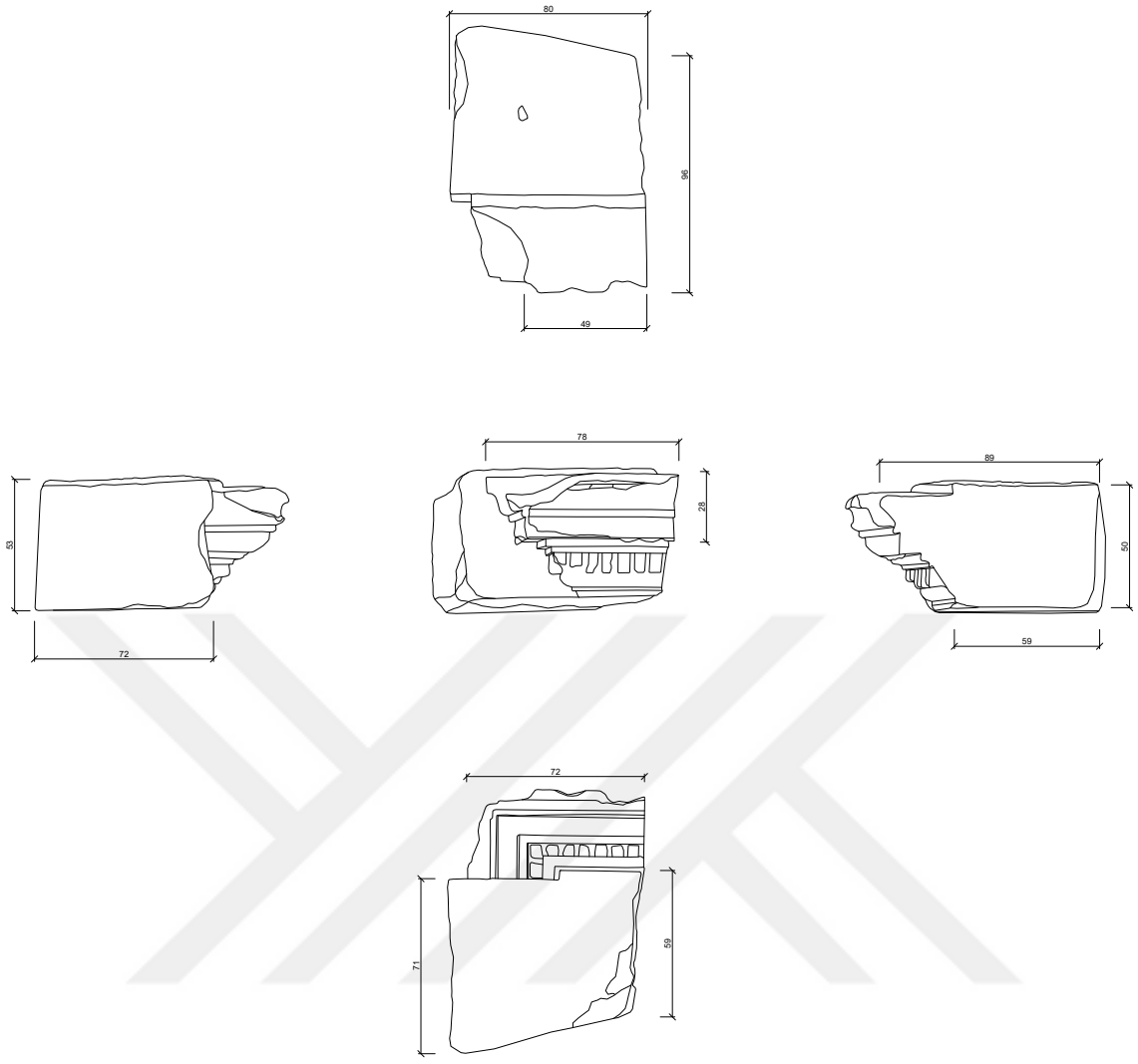
Kat. No: 044
Kazı Envanter No: 17-345
Eser: Korniş
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 52cm
Genişlik: 81cm
Alt Derinlik: 68cm
Üst Derinlik: 102cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 045
Kazı Envanter No: 17-310
Eser: Korniş
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 46cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik: 67cm
Üst Derinlik: 66cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

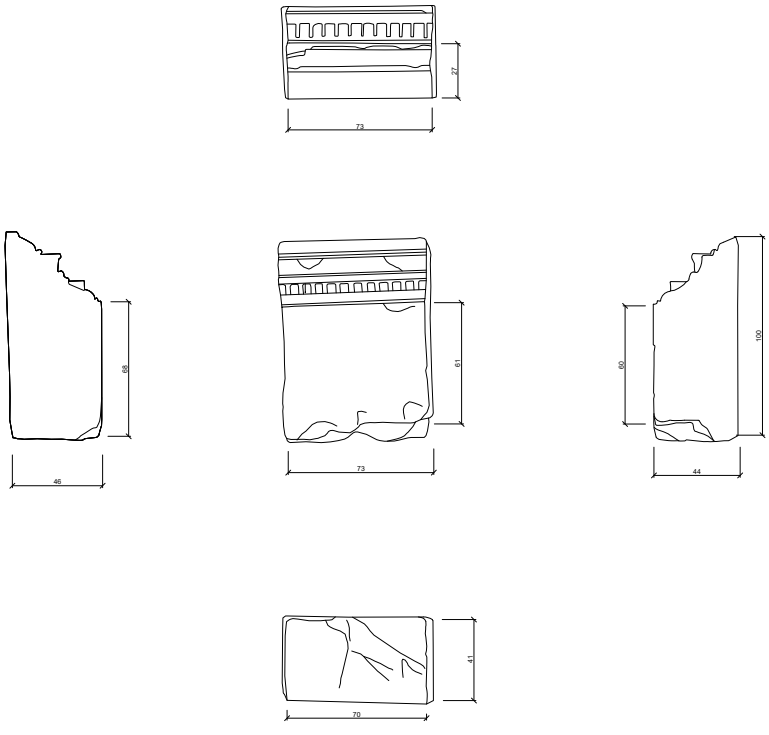
Kat. No: 046
Kazı Envanter No: 17-343
Eser: Korniş
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 49cm
Genişlik: 75cm
Alt Derinlik: 64cm
Üst Derinlik: 108cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 047
Kazı Envanter No: 17-342
Eser: Korniş
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik: 50cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik: 76cm
Üst Derinlik: 111cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

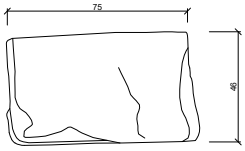
Kat. No: 048
Kazı Envanter No: 17-401
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Üzerindeki profiller süslemesiz işlenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 54-277-72-55cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav ilk kez yayımlanmaktadır.

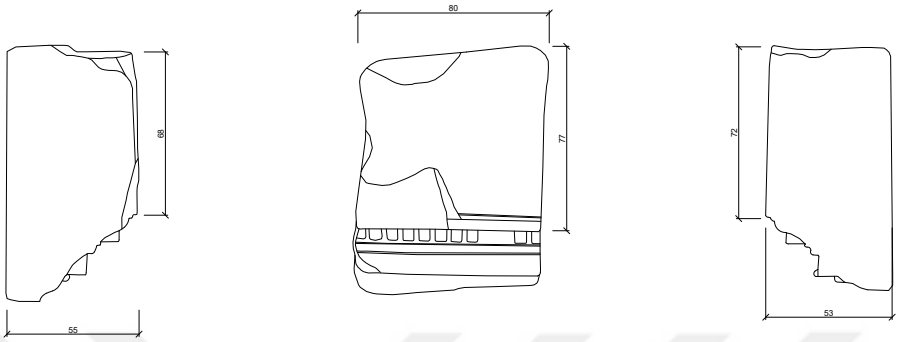

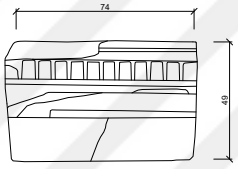
Kat. No: 036

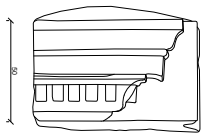
Kat. No: 037

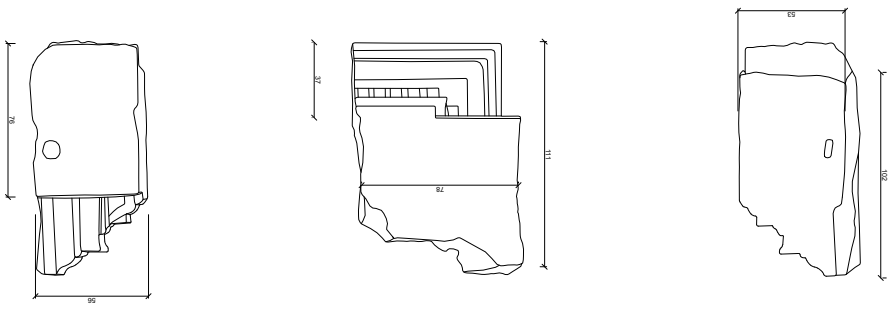

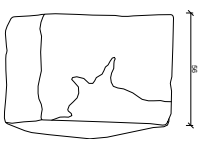

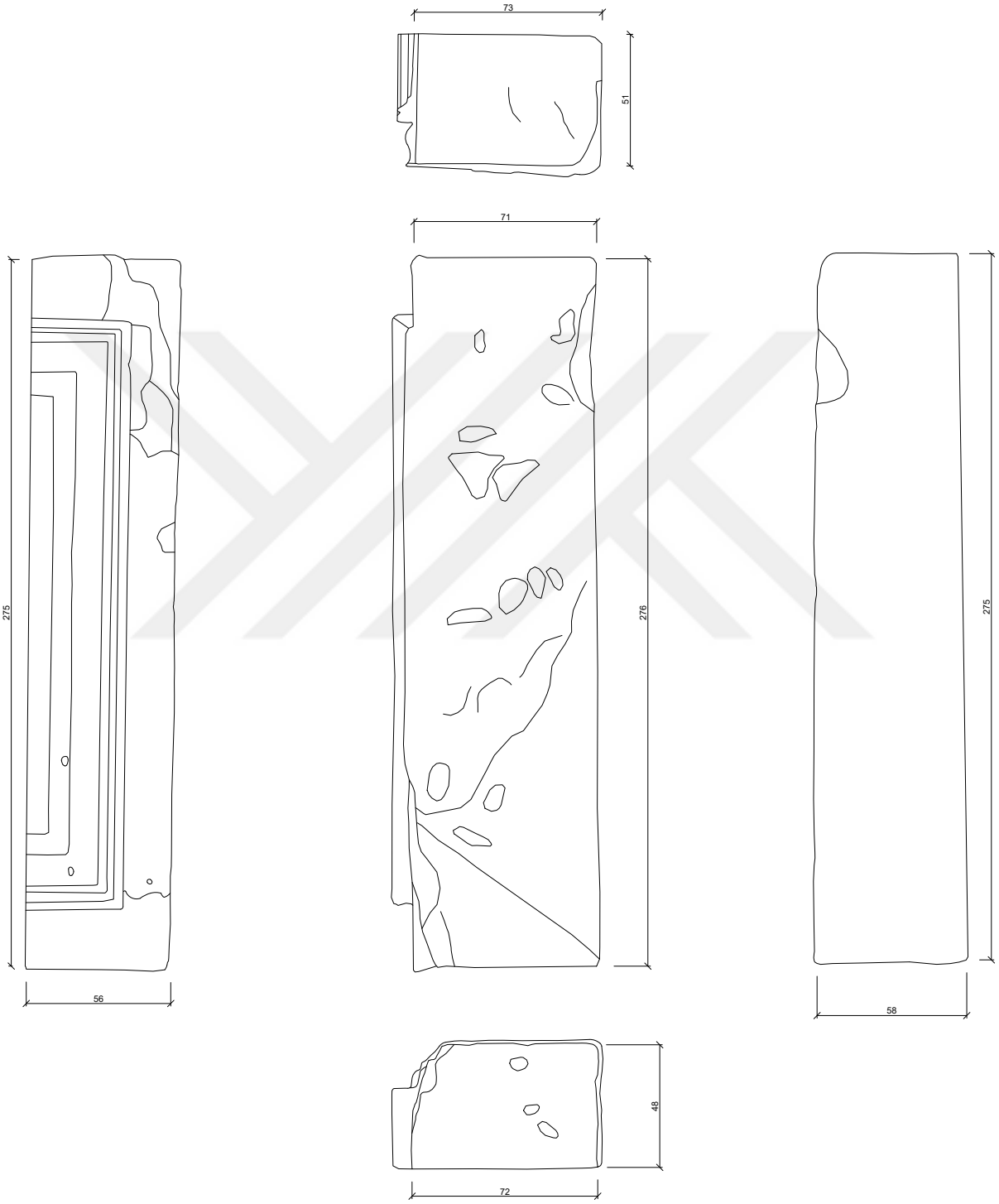
Kat. No: 038

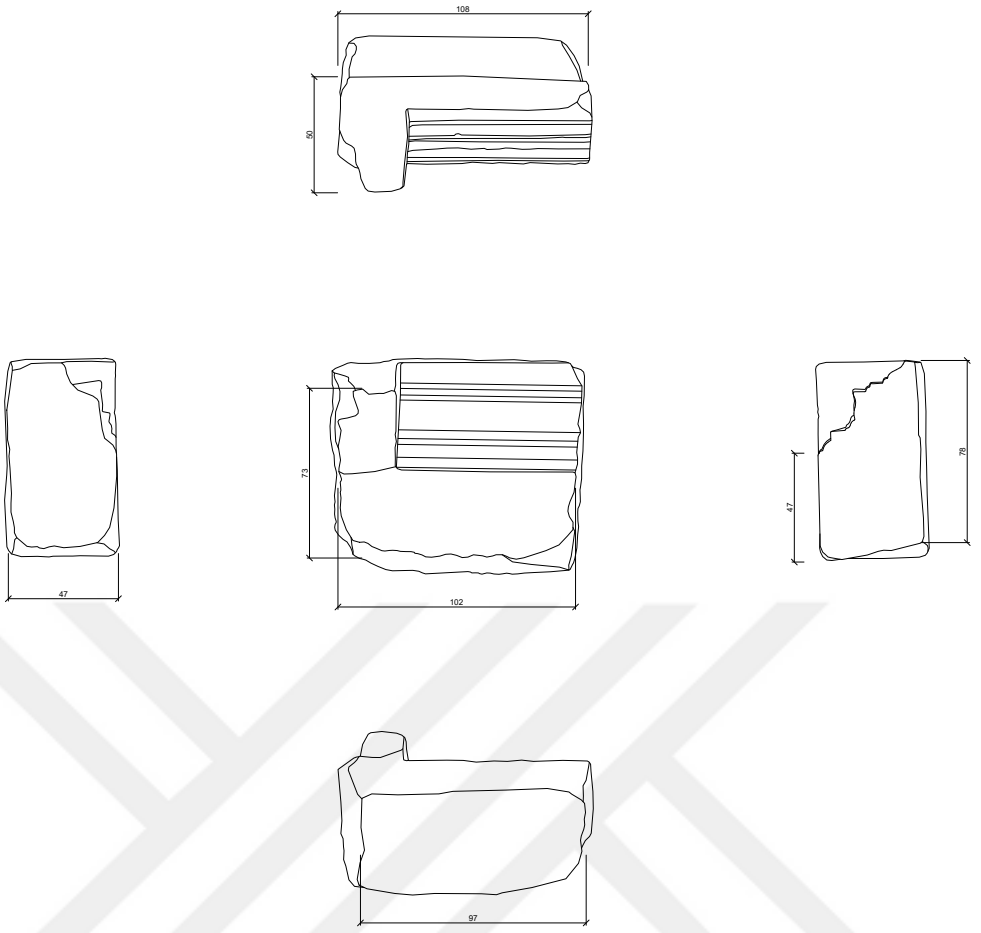

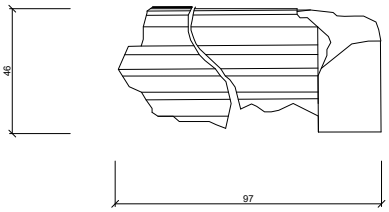
Kat. No: 039

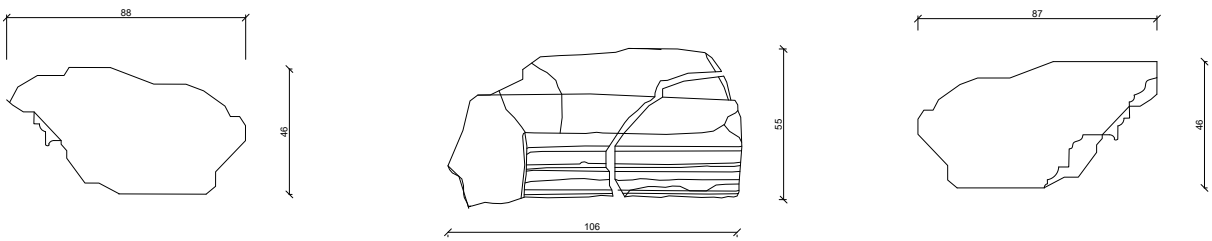

Kat. No: 040

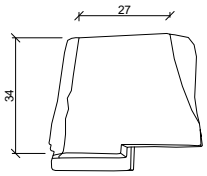

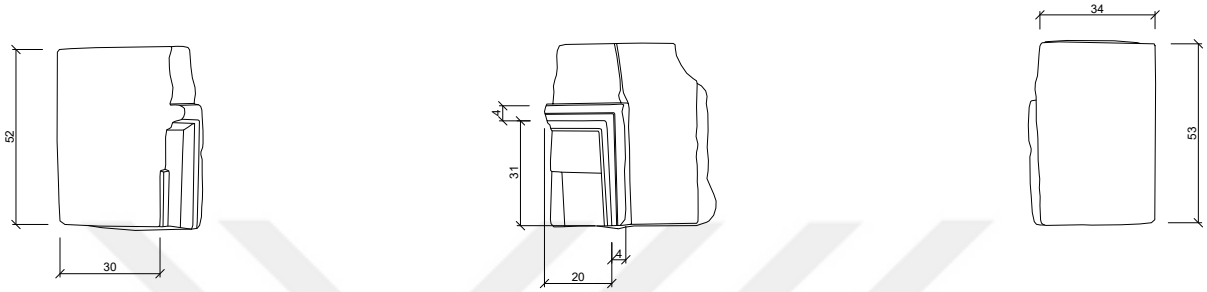
Kat. No: 041

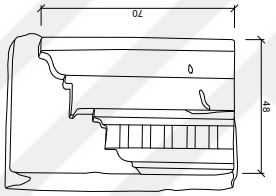

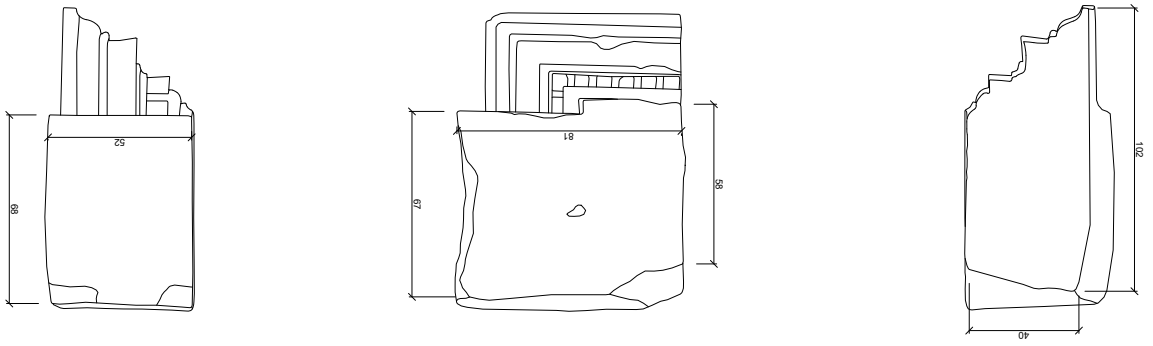
Kat. No: 042

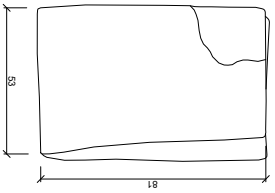

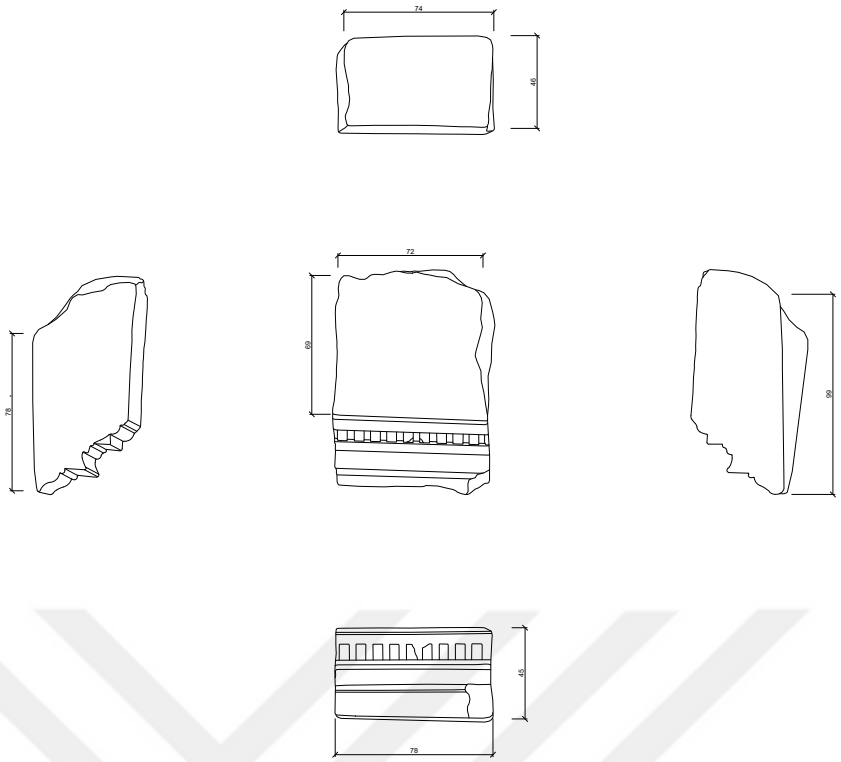
Kat. No: 043

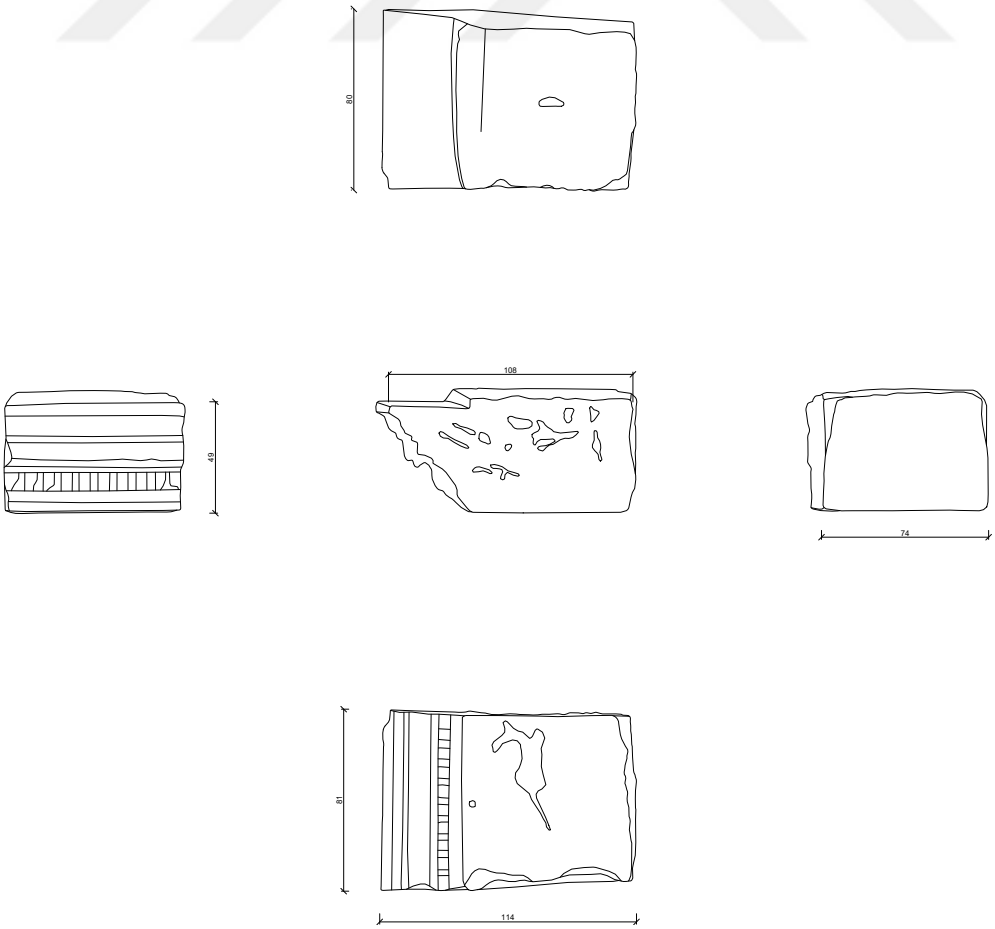

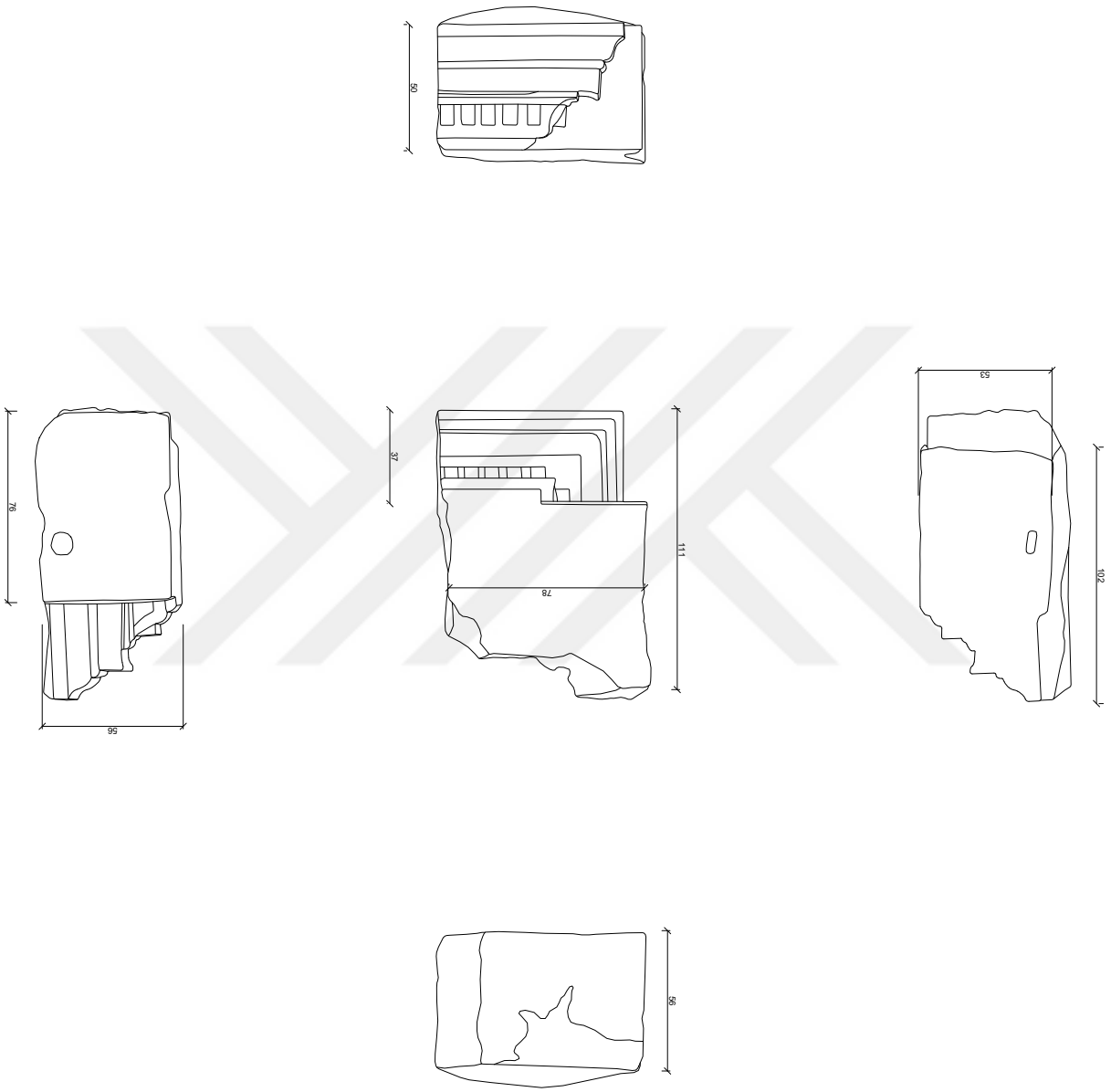
Kat. No: 044

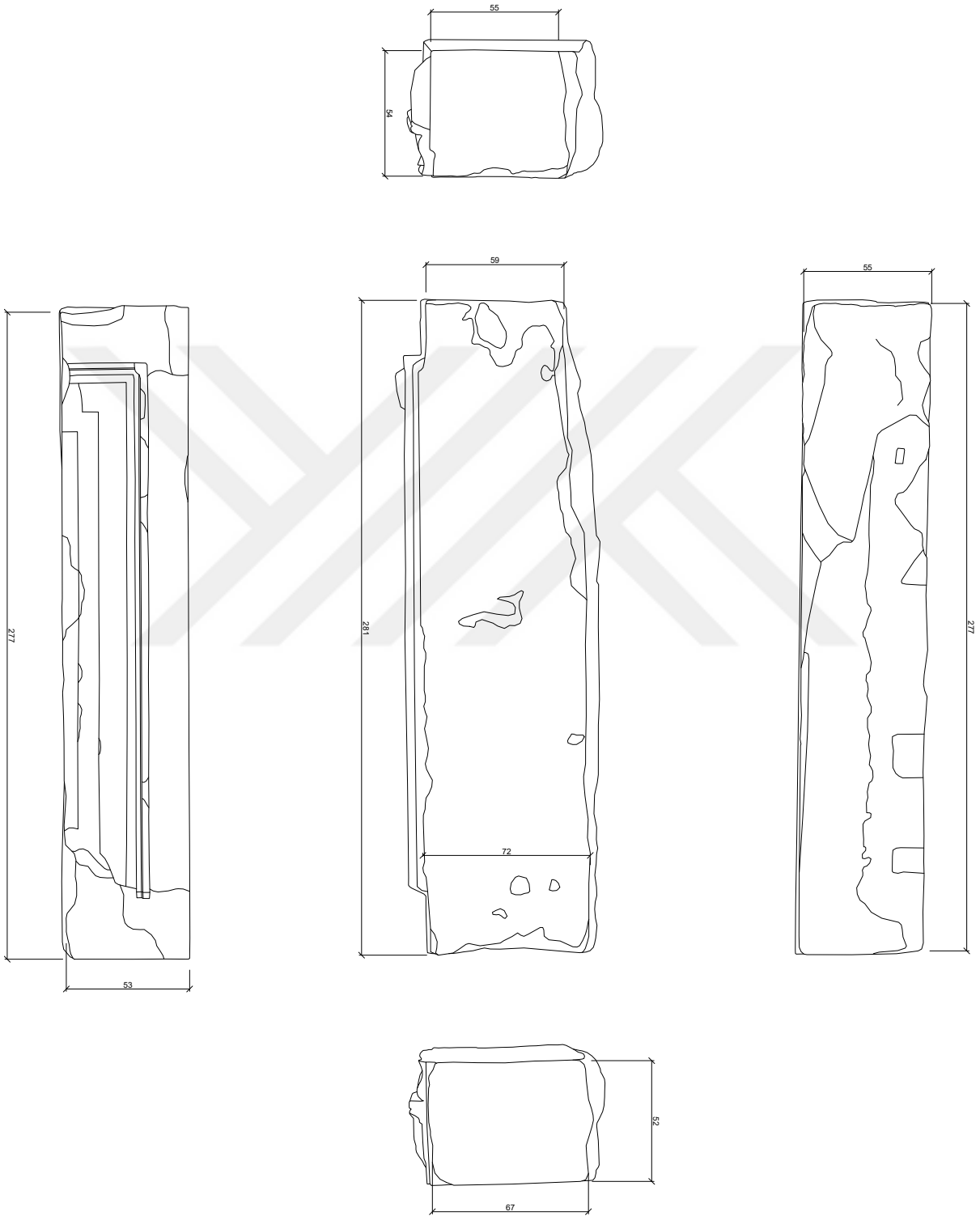
Kat. No: 045

Kat. No: 046

Kat. No: 047

Kat. No: 048

Kat. No: 036

Kat. No: 037

Kat. No: 038

Kat. No: 039

Kat. No: 040

Kat. No: 041

Kat. No: 042

Kat. No: 043

Kat. No: 044

Kat. No: 045

Kat. No: 046

Kat. No: 047

Kat. No: 048

Arşitrav-frizler (1. Kat)

Kat. No: 049
Kazı Envanter No: 17-027
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu köşe Podiumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz tek parçadır. Üzerindeki profiller süslemesiz işlenmiştir. Ön kısmında geniş açılı çentik şekline sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-114-40-41cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 050
Kazı Envanter No: 17-205
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu köşe Podiumu ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz genel olarak iyi durumdadır. Ön ve arka yüzlerde yer yer çözünmeler ve süslemeler üzerinde küçük kırıklar mevcuttur. Sağ kısmında geniş açılı çentik, sol kısmında ise geniş açılı dairesel bir çentik şeklinde birleşim yuvaları bulunur. ön yüzeyde profiller ve alt kısmında soffit bezenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-246-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 136cm-6cm-Tip 1
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 051
Kazı Envanter No: 17-110
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu köşe Podiumu sol yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz arka ve yan kısmında kırıktır. Ön kısmında kısmında proiflller bezenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-95-40-41cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 052a-b
Kazı Envanter No: 17-211, 17-025
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu portae hospitales kornişlerinin üst kısmı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitravfrizler, üç parçaya kırılmıştır. Birbirleri ile birleşmektedirler. Arşitravfrizlerin arka tüzleri düz bırakılmıştır, ön yüzleri ise sade bir şekilde profillendirilmiştir. Sadece doğu portae hospitales'de bu şekilde uygulamaya sahiptirler.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-290-40-41cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 014.

Kat. No: 053
Kazı Envanter No: 17-149ab
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş sol yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitravfriz, iki parçaya bölünmüştür. Oldukça kötü derecede tahrip olmuştur. Ön ve arka yüzü düz şekilde profillendirilmiştir. Alt yüzde ise soffit bezenistir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-116-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 45cm-5cm-Tip 4
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 054
Kazı Envanter No: 17-382, 17-034, 17-313
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz, üç parça kırık olarak tespit edilmiştir. Sağ ve sol yüzlerdeki geniş açılı çentikler, olduğu her iki kısımda kırılmıştır. Ön ve Arka yüzde ise bezemeler ve profiller üzerinde çözünmeler mevcuttur. aalt yüzde ise soffit işlenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-257-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 140cm-6cm-Tip 3
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164

Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 065

Kat. No: 055
Kazı Envanter No: 17-031
Eser: Arşitrav-Friz (İç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi durumda korunmuştur. ön yüzde profiller bezenmiştir. yan yüzde ise profiller düz ve kaba bırakılmılmıştır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-110-100cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 048

Kat. No: 056
Kazı Envanter No: 17-032
Eser: Arşitrav-Friz (İç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi durumdadır. Köşelerinde ve süslemeleri üzerind eyer yer kırıklar mevcuttur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-142-63-45cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, Kat. No. 49.

Kat. No: 057
Kazı Envanter No: 17-033
Eser: Arşitrav-Friz (İç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi durumda korunmuştur. ön yüzde profiller bezenmiştir. Yan yüzde ise profiller düz ve kaba bırakılmılmıştır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-99-58-45cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no. 051

Kat. No: 058
Kazı Envanter No: 17-030, 17-474
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu:
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-245-40-47cm
Soffit (uz.-g-tip): 127cm-7cm-Tip 2
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no. 007

Kat. No: 059
Kazı Envanter No: 17-148
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium doğu niş sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu:
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-134-40-44cm
Soffit (uz.-g-tip): 90cm-7cm-Tip 3
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 060
Kazı Envanter No: 17-035, 17-250, 17-285
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Valva Regia kornişlerinin üst kısmı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz valva regia kapısı üzerinde yer almaktadır. Dört parçaya kırılmıştır. belli kısmı ise kayıptır. Blok ön yüzde bezenmiştir. Arka ve yan yüzleri ise kaba bırakılmıştır.
Arşitrav-frizin ön yüzünde ise yapı yazıtı bulunur.
Αὐτοκράτορι Καίσ[αρι Μ(άρκῳ) Αὐρη]λίῳ Ἀντωνείνῳ Σεβ(αστῷ) Ἀρμενιακῷ
[καὶ αὐτο]κράτορι Καίσα[ρι Λ(ουκίῳ) Αὐρηλίῳ] Οὐήρῳ Σεβαστῷ Ἀρμενιακῷ
Ἀδριανῶν Διο[καισαρέων] ἡ π[ό]λ[ις] κα[θ] ιε[ρώσαν]τος.
Ölçüler (y-g-üd-ad):61-290-28-27cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 064

Kat. No: 061
Kazı Envanter No: 17-422
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1

Konumu: Podium batı niş sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz, iyi derece korunmuştur. Ön yüzünde yer alan süslemeler nispeten iyi korunmuştur; küçük kısımlarında kırıklar ve çözünmeler mevcuttur. alt yüzde ise bir soffite sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-120-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 80cm-6cm-Tip 5
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 062
Kazı Envanter No: 17-302, 17-372, 17-416
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitravfriz, dört parçaya kırılmıştır ve parçalar birleşmektedir. Kırılan parçaların belli bölümlerinde ise tahribatlar oldukça fazladır. alt kısımda ise belli bölümleri çözünmüş ve kırılmış bir soffit bezemesi vardır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-245-44-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 140-7-Tip 3
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 063
Kazı Envanter No: 17-038
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi durumda korunmuştur. ön yüzde profiller bezenmiştir. Yan yüzde ise profiller düz ve kaba bırakılmılmıştır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-96-76-66cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 064
Kazı Envanter No: 17-053, 17-064, 17-370
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım:Arşitrav-friz beş parçaya kırılmıştır. kırılan kısımlarda gerek süslemelerde gerekse de bütün yüzeylerde kayıplar ve erimeler gözlenir. Arka yüzü ise kaba bırakılmıştır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-141-63-34cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 226.

Kat. No: 065
Kazı Envanter No: 17-039
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi durumda korunmuştur. ön yüzde profiller bezenmiştir. Yan yüzde ise profiller düz ve kaba bırakılmılmıştır. Diğer örneklerden farklı olarak alt kısımda bir soffit yer alır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-136-64-40cm
Soffit (uz.-g-tip): 82cm-7cm-Tip 1
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 066
Kazı Envanter No: 17-224
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz genel itibari iyi derecede korunmuştur. Yüzeyinde ise kireç taşında başlayan belli kısımlarda çözünmeler ve kırıklar gözlenir. yan kısımlarında alan birleşim kısımlarında ise geniş açılı ve dairesel şekle sahiptir. alt kısmında ise bir soffit bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-245-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 148-5-Tip 2
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 067
Kazı Envanter No: 17-233
Eser: Arşitrav-Friz

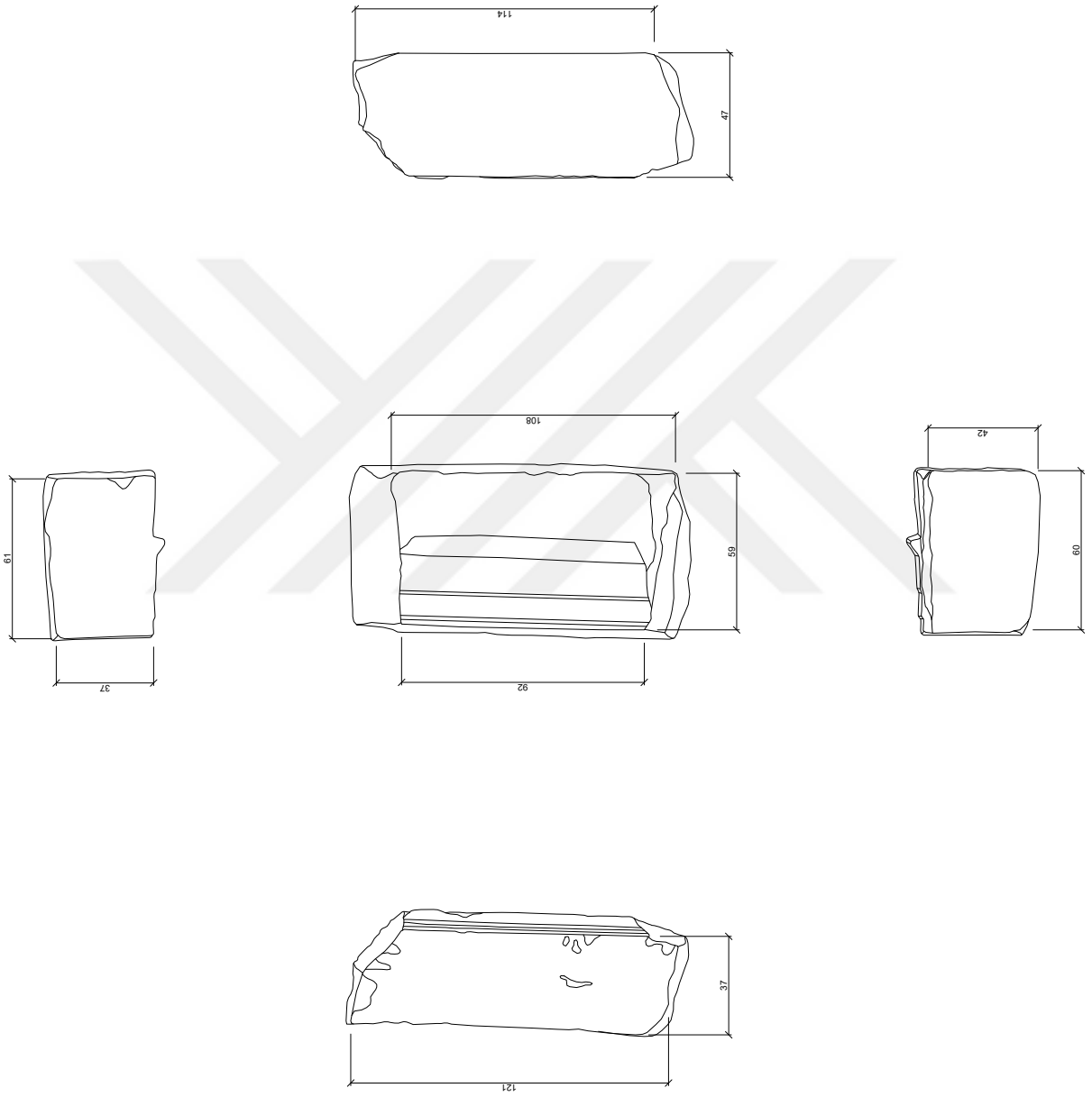
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Podium batı niş sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz, iyi derece korunmuştur. Ön yüzünde yer alan süslemeler nispeten iyi korunmuştur; küçük kısımlarında kırıklar ve çözünmeler mevcuttur. alt yüzde ise bir soffite sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-151-40-41cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 068
Kazı Envanter No: 17-415a-b, 17-297, 17-408
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Batı portae hospitalesin üst kısmı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: parçalar iki parça halinde birleşmektedir. Dört parçaya kırılmışlardır. diğer girişlerde olduğu gibi ön yüzde bezenmişler, arka ve yan yüzde kaba bırakılmışlardır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-290-28-27cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

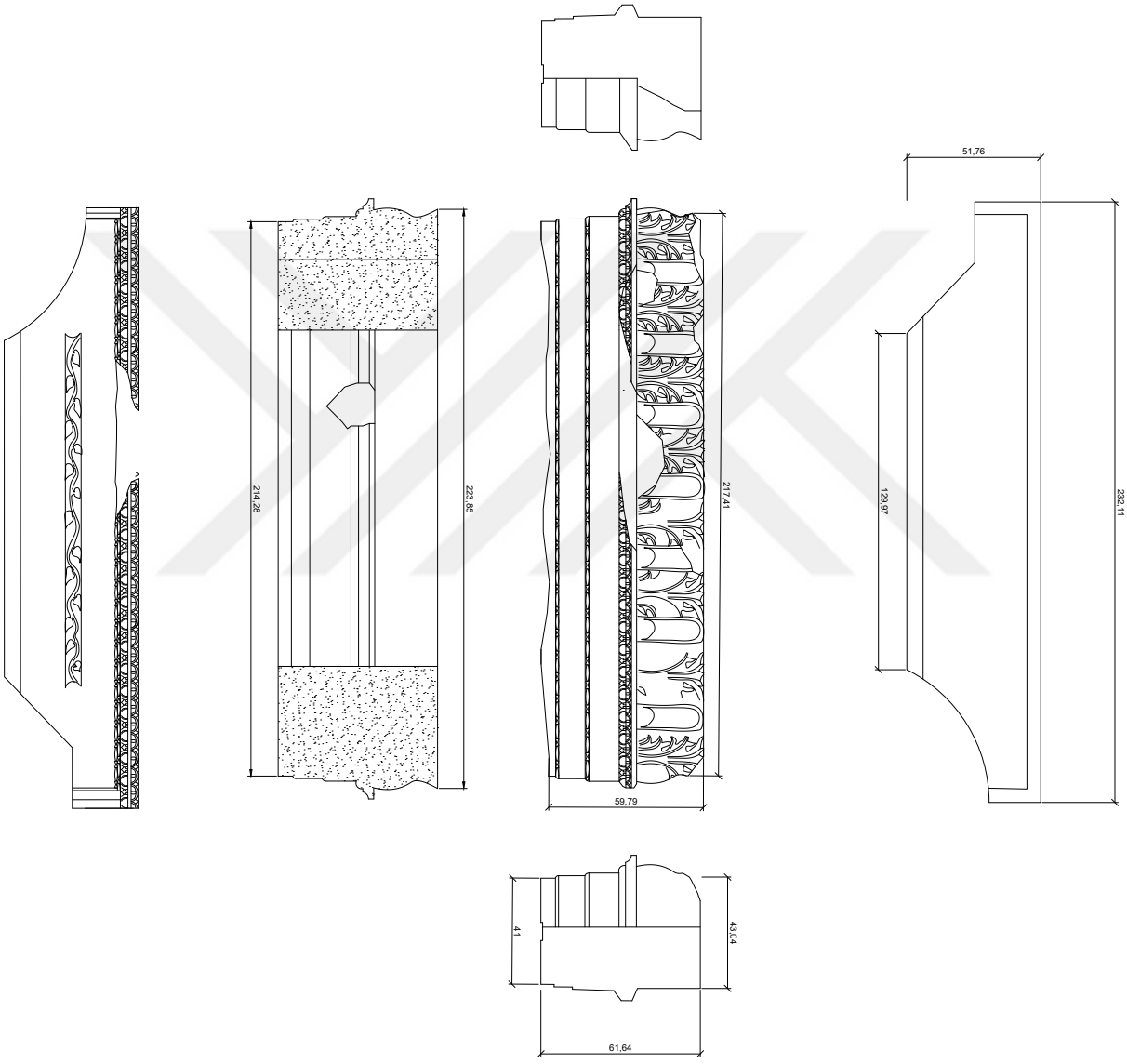
Kat. No: 069
Kazı Envanter No: 17-036-17-037
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Batı köşe Podiumu sol yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitraaz-friz iki parçaya kırılmıştır. kırılan her iki parçada da belli kısımlarda kırıklar ve çözünmeler mevcuttur. diğer yan yüz arşitravları gibi ön yüzde bezeli arka yüzde düz profillidir. alt kısmında ise bir soffite sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-155-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 105cm-10cm-Tip 2
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 070
Kazı Envanter No: 17-293a-b
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Batı köşe Podiumu ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz, iki parçaya kırılmıştır. Genelinde yüzeyde büyük kırıklar ve çözünmeler gözlenir. Alt yüzde ise bir soffit bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-245-40-41cm
Soffit (uz.-g-tip): 148-7-Tip 4
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

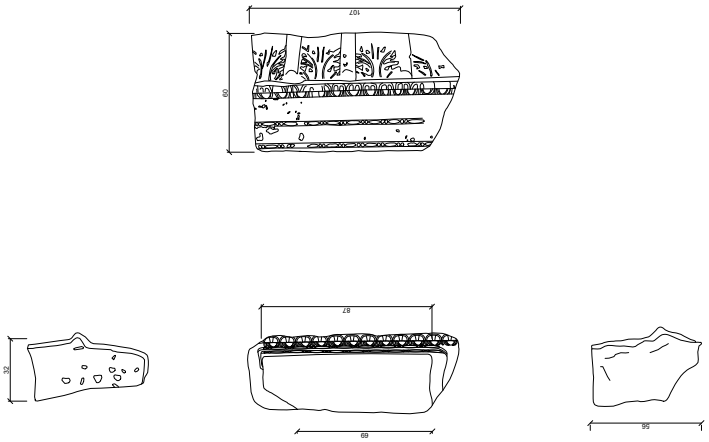
Kat. No: 071
Kazı Envanter No: 17-225
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Doğu köşe Podiumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz çok fazla tahtip olmuştur. Üç parça halinde kırılmıştır. ön yüzünde ise diğer arşitrav frizlerden farklı olarak kıvrık dal bezemesi bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 59-112-29-41cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

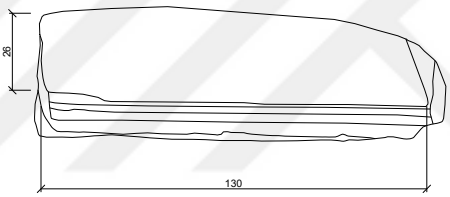
Kat. No: 049

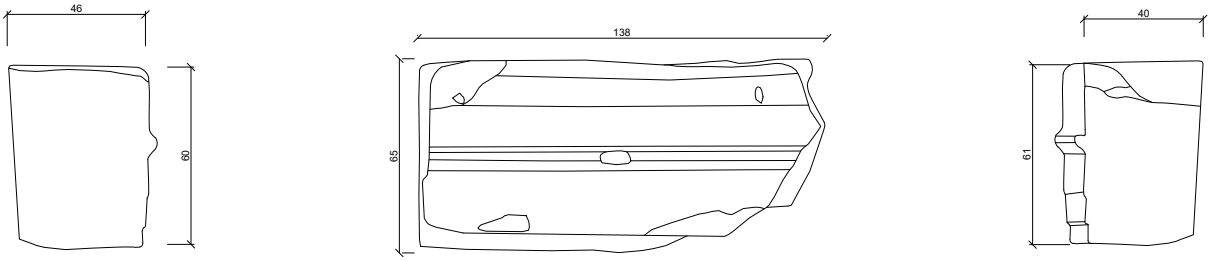

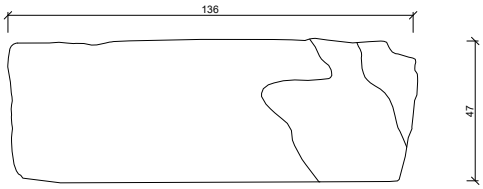
Kat. No: 050

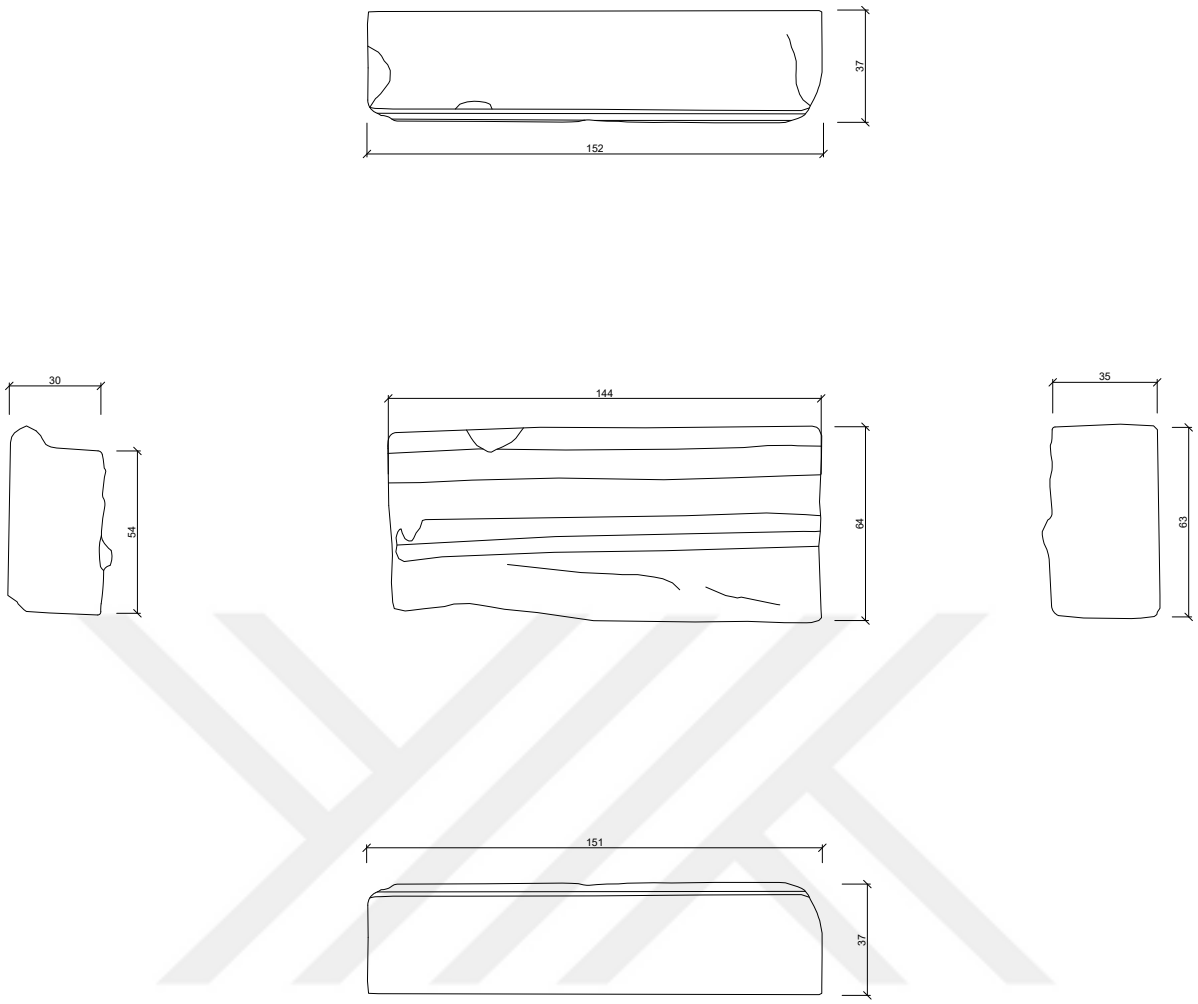
Kat. No: 051

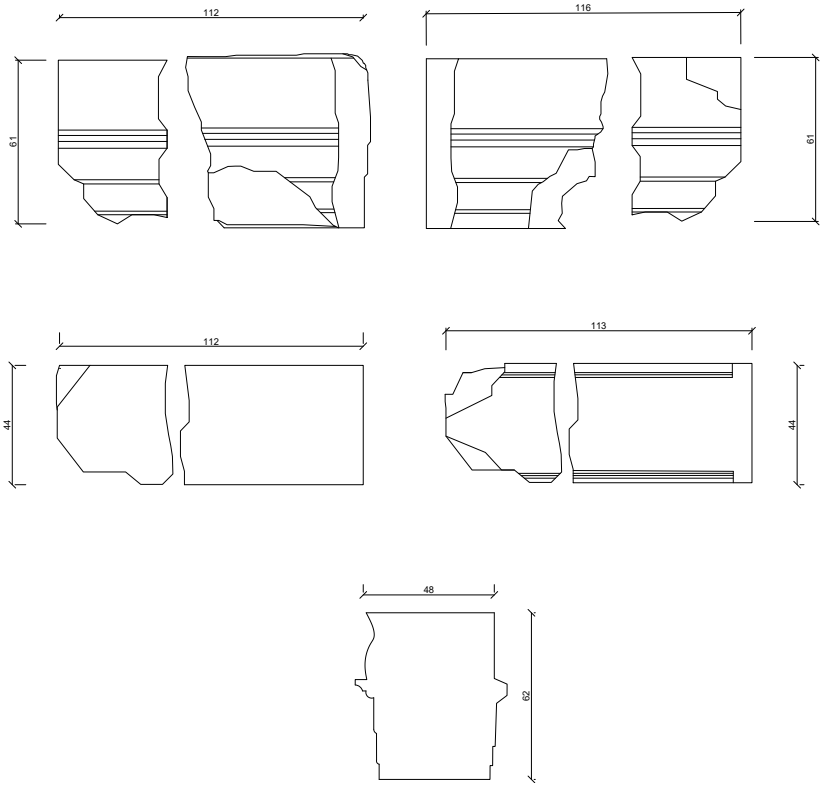

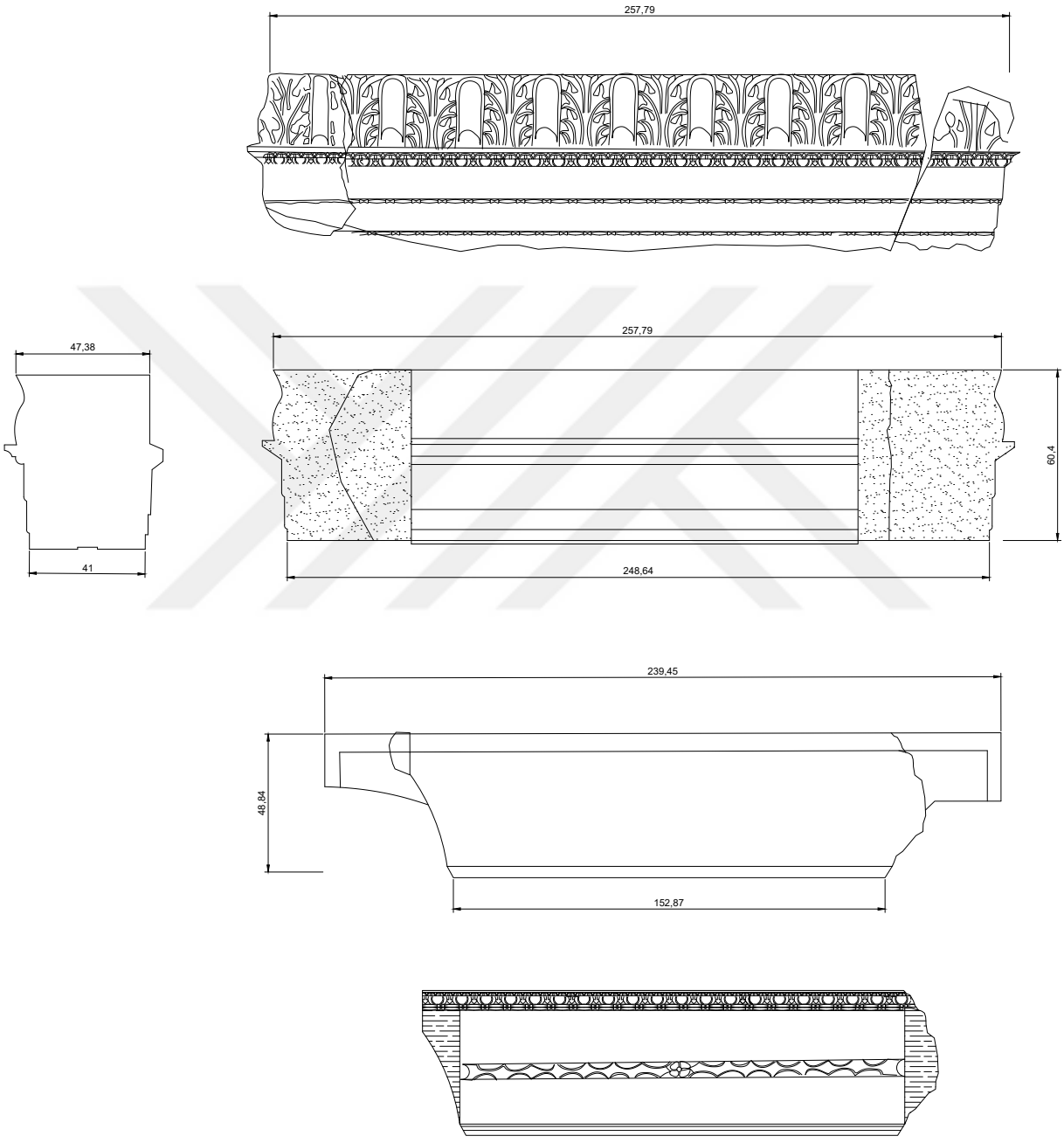
Kat. No: 052a

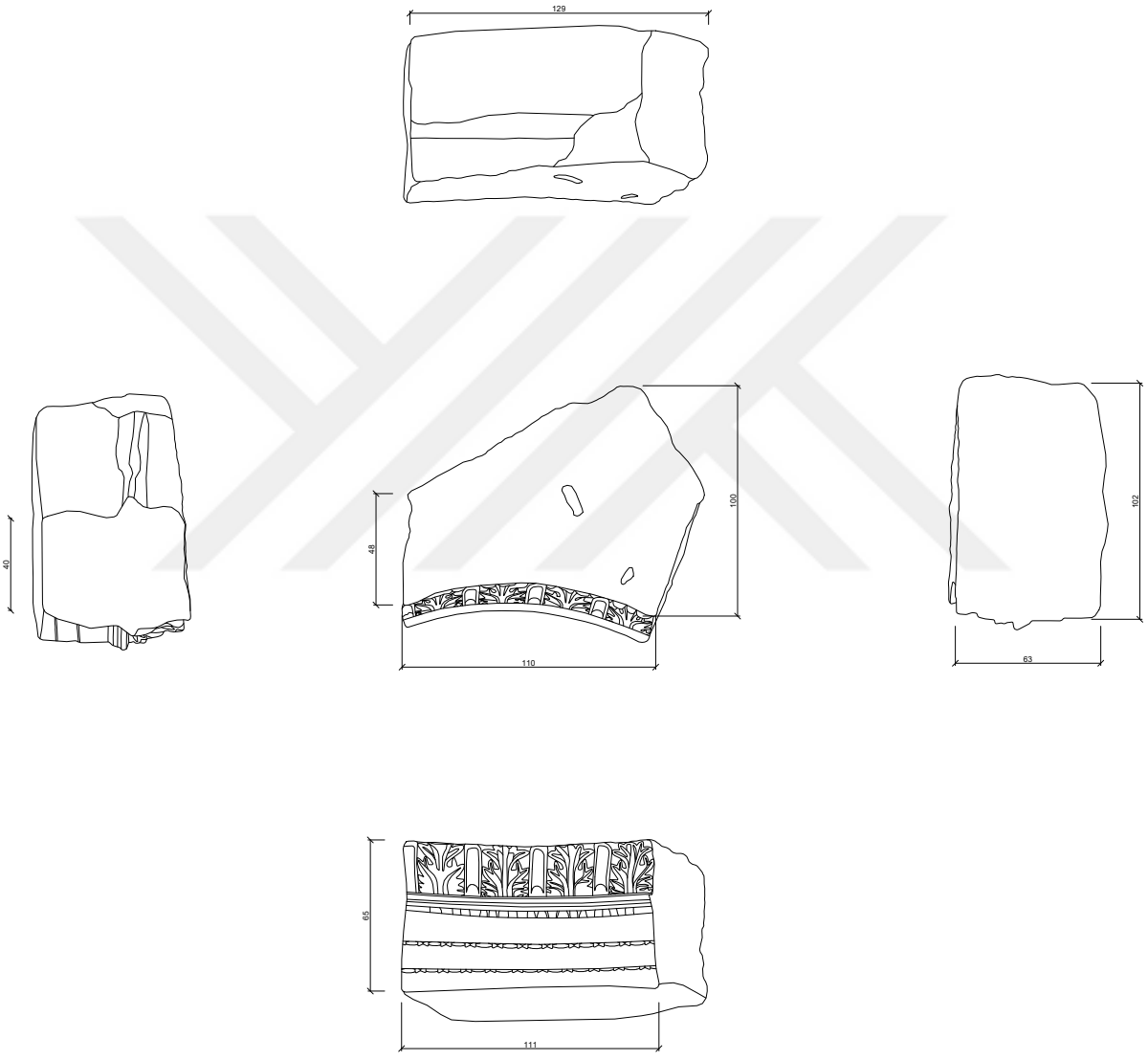
Kat. No: 052b

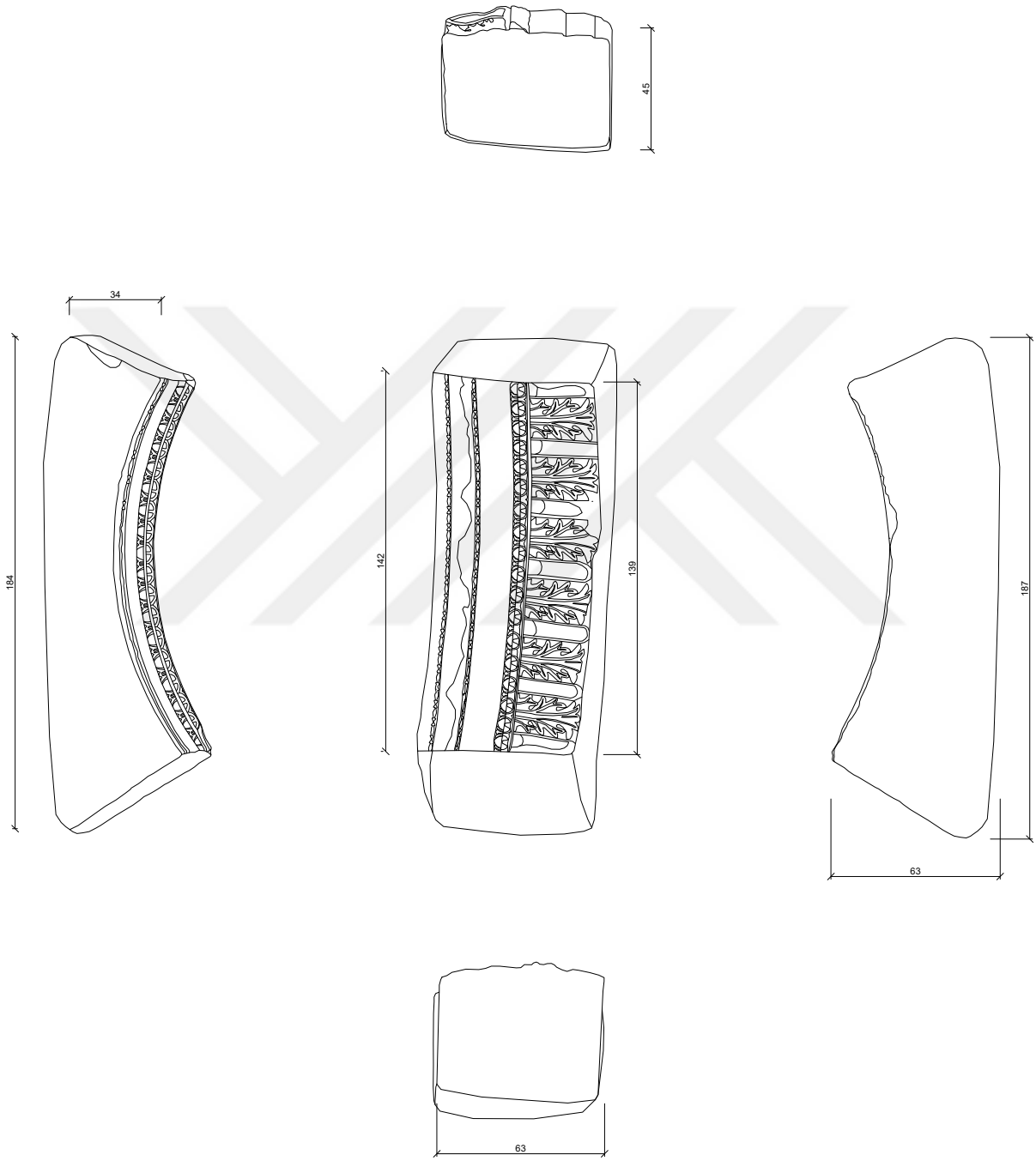
Kat. No: 053

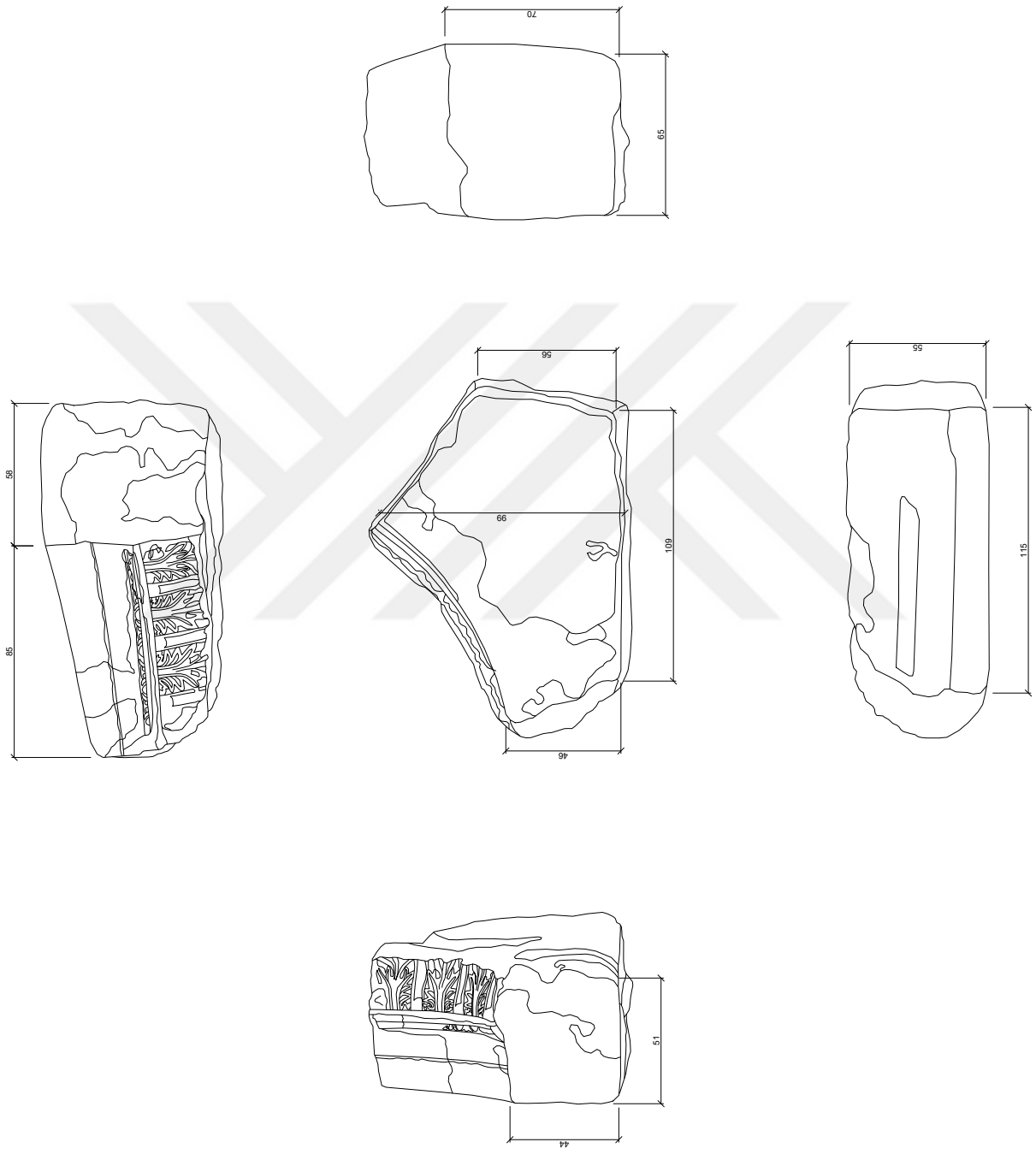
Kat. No: 054

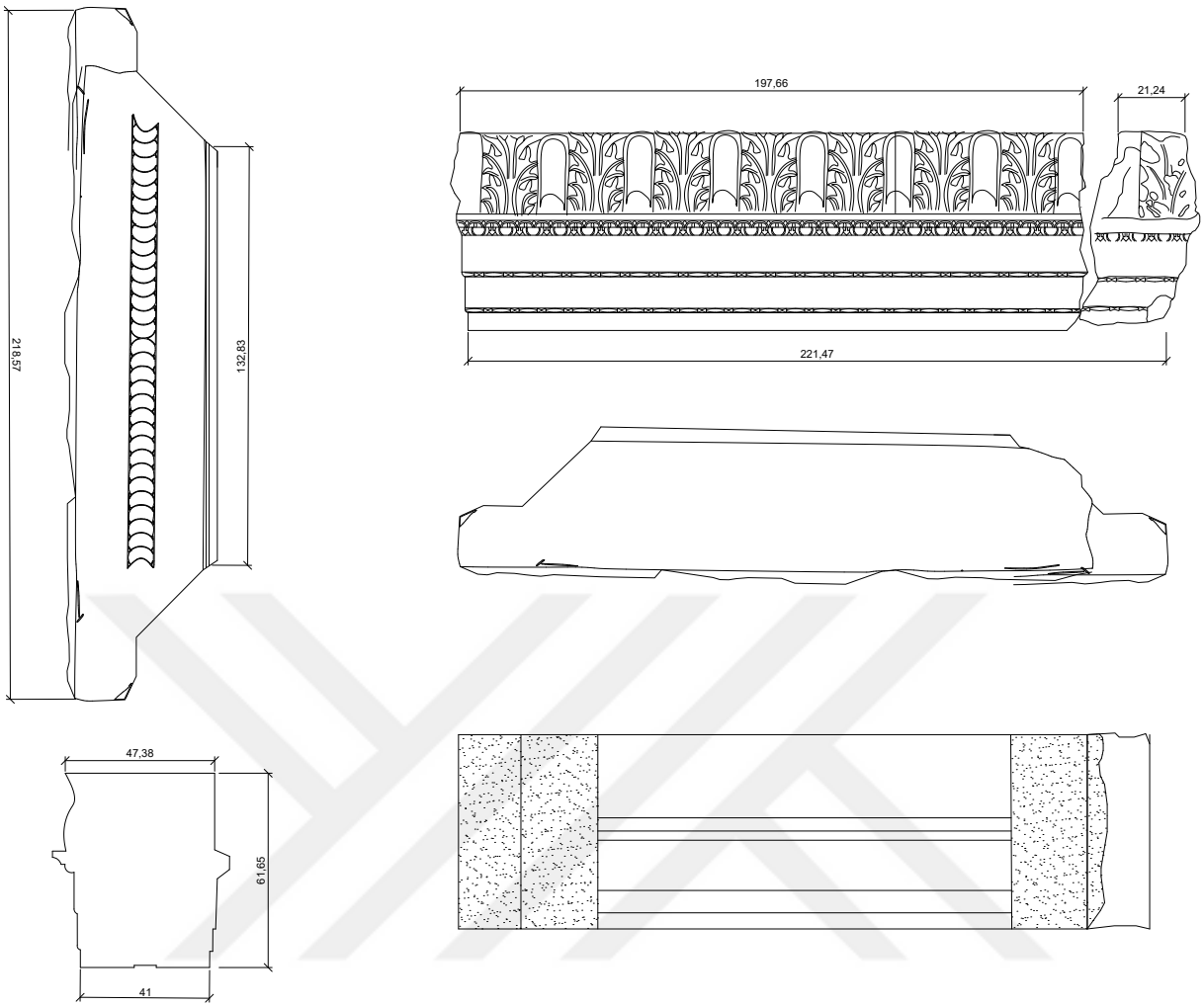
Kat. No: 055

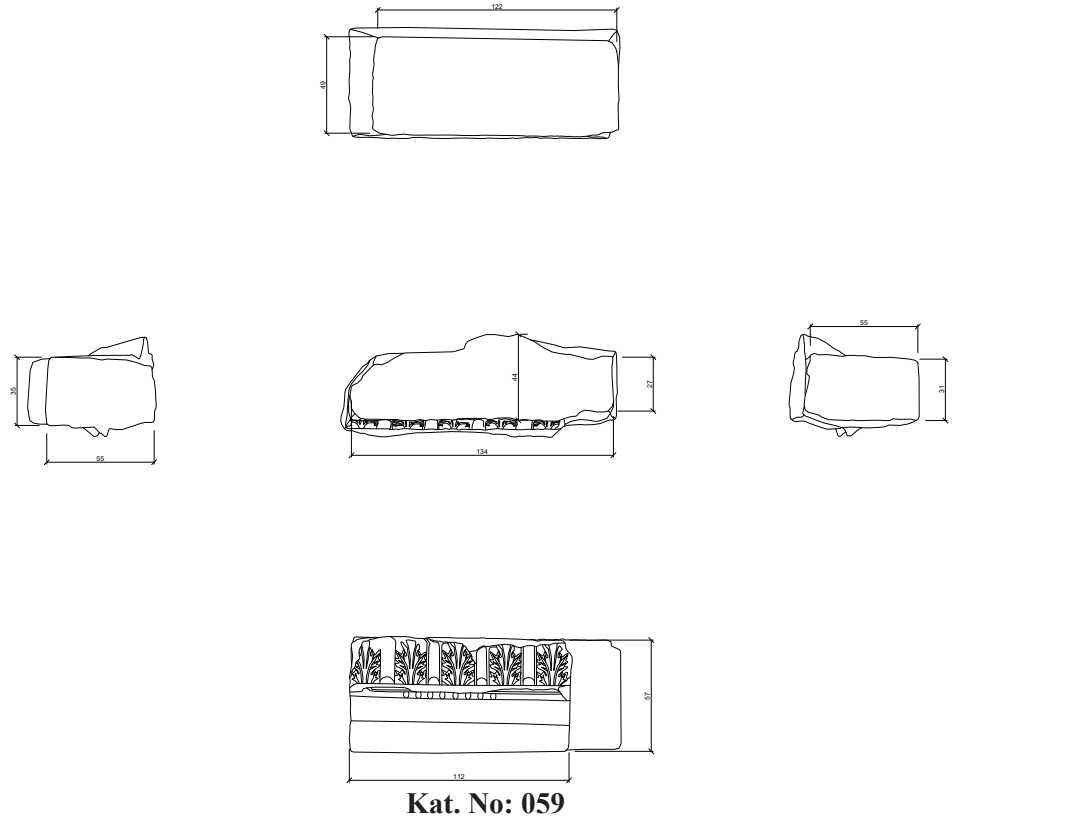
Kat. No: 056

Kat. No: 057

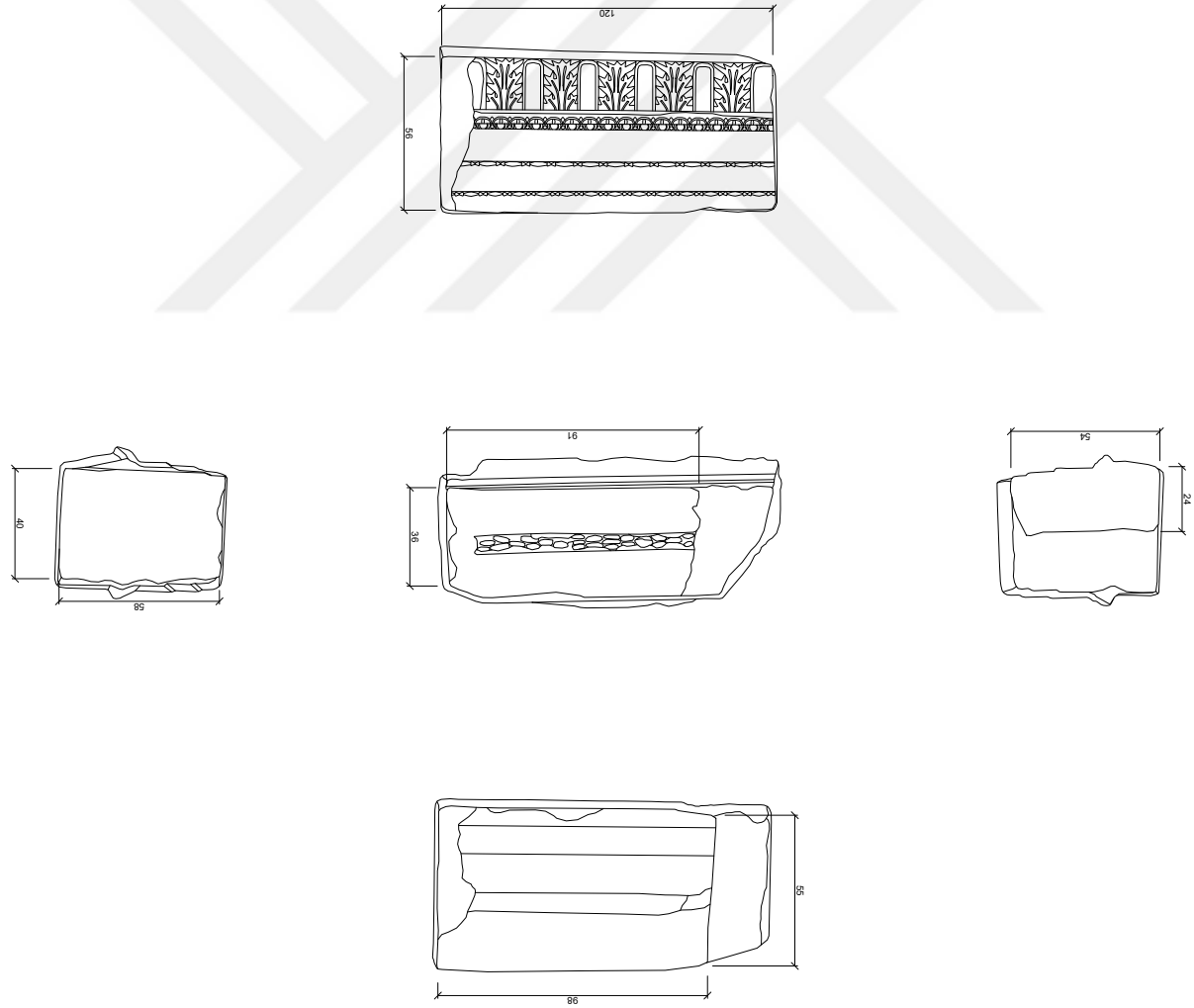
Kat. No: 058

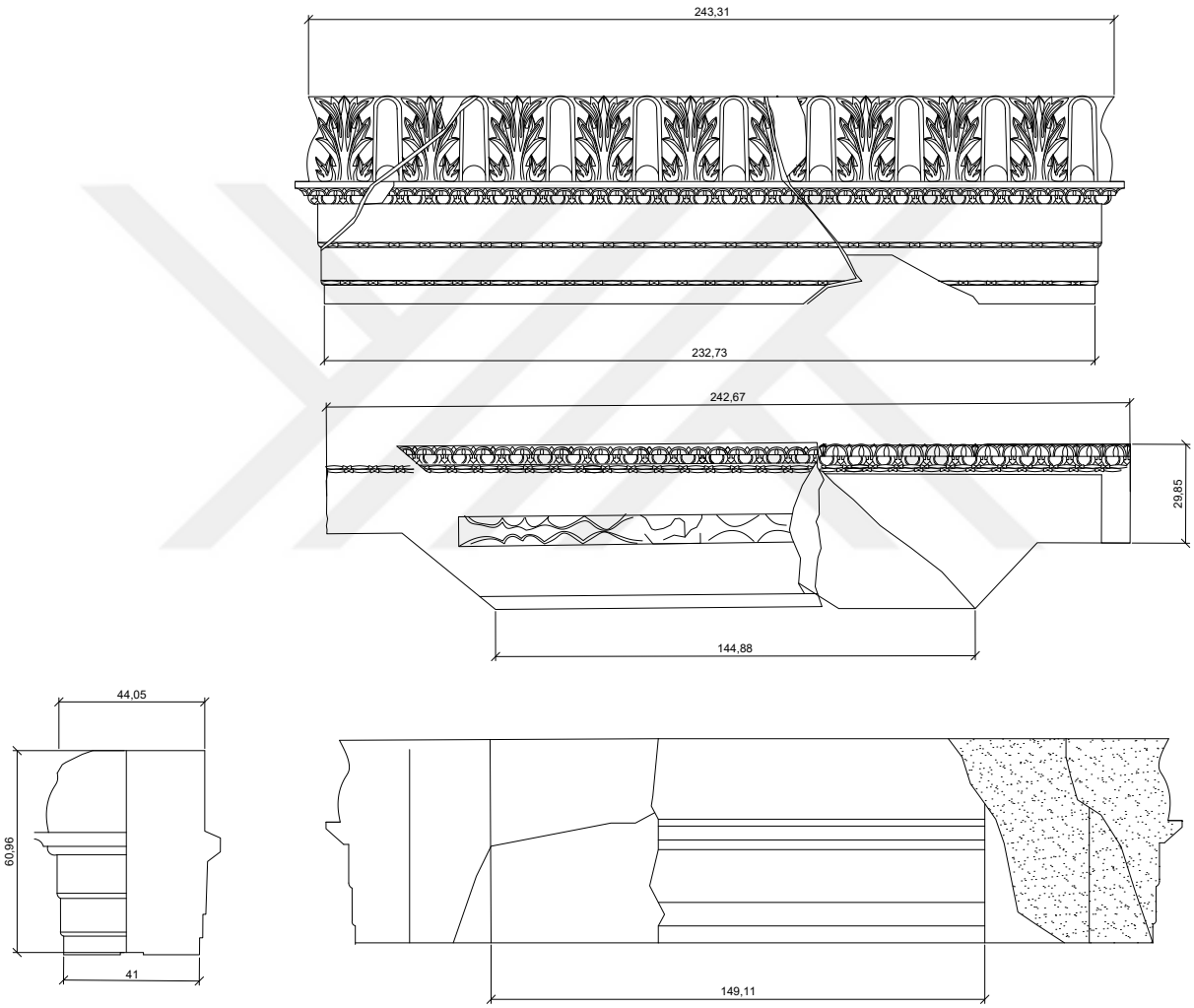
Kat. No: 059

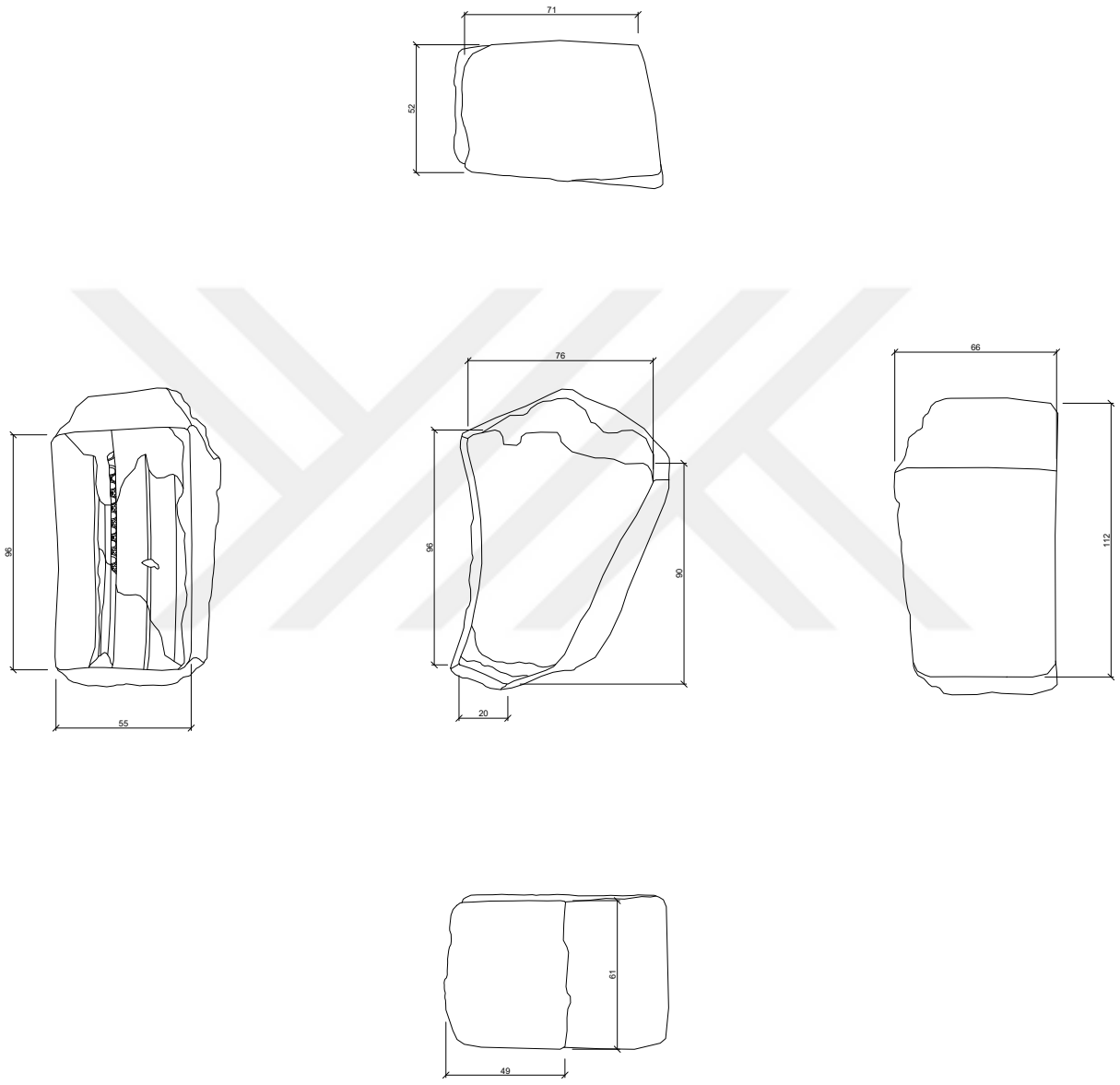
Kat. No: 060

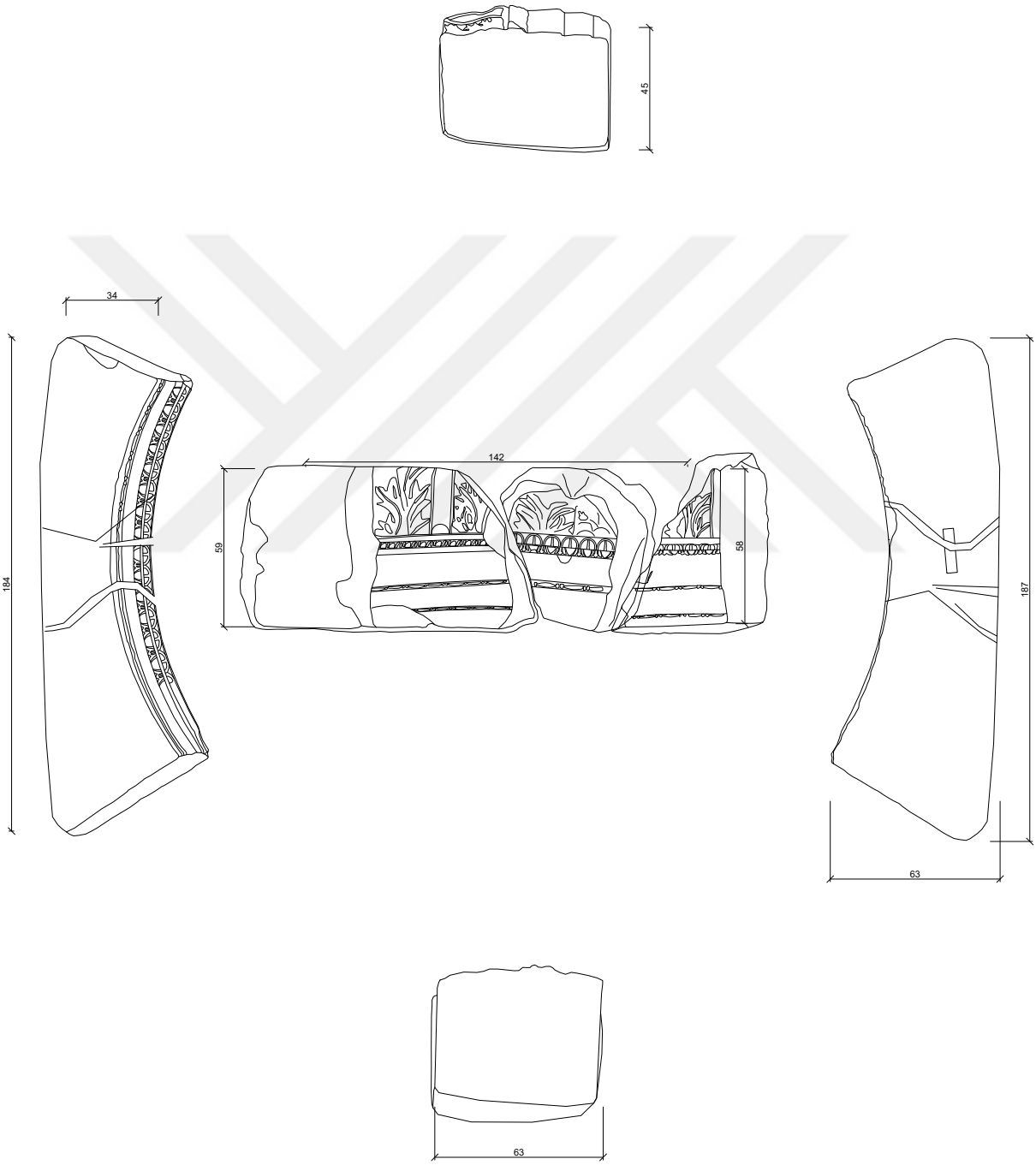
Kat. No: 061

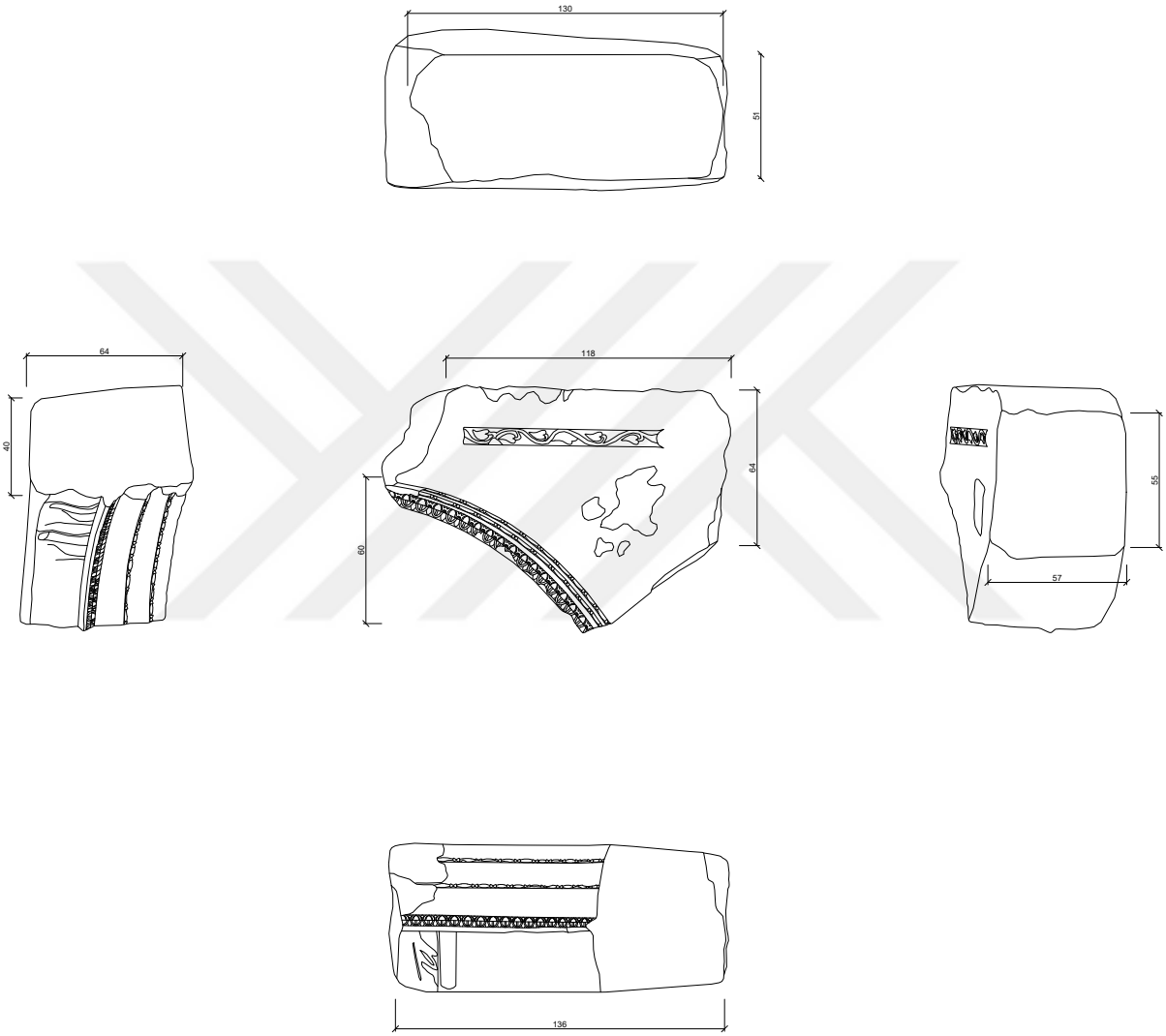
Kat. No: 062

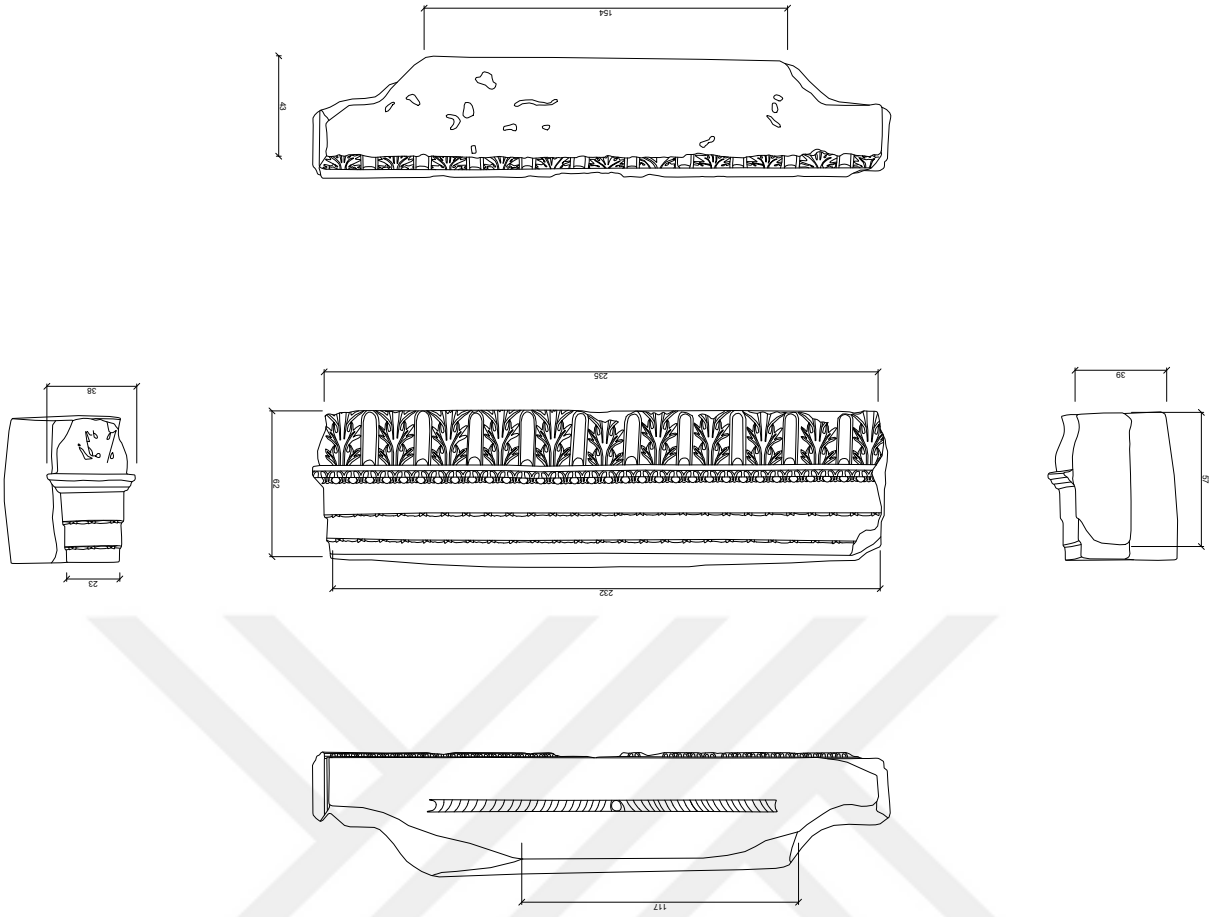
Kat. No: 063

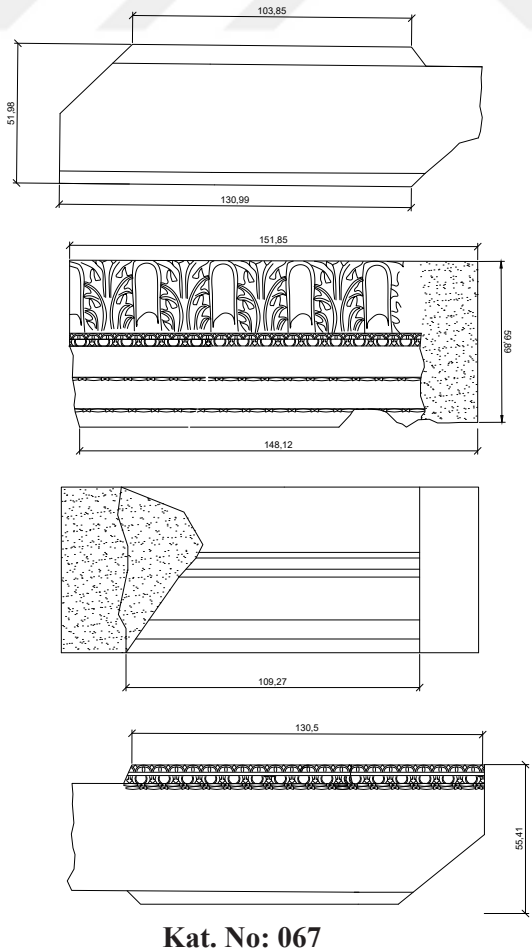
Kat. No: 064

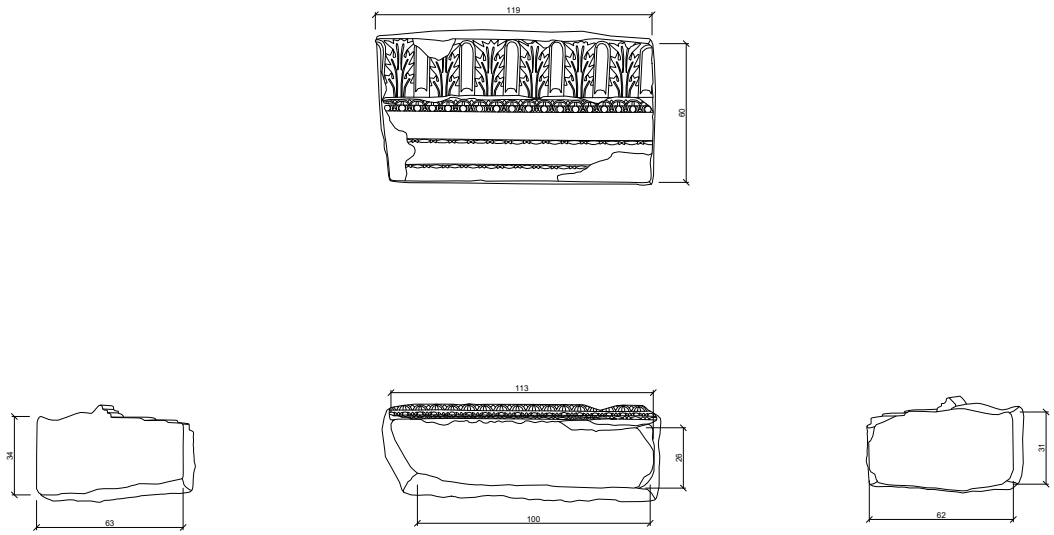
Kat. No: 065

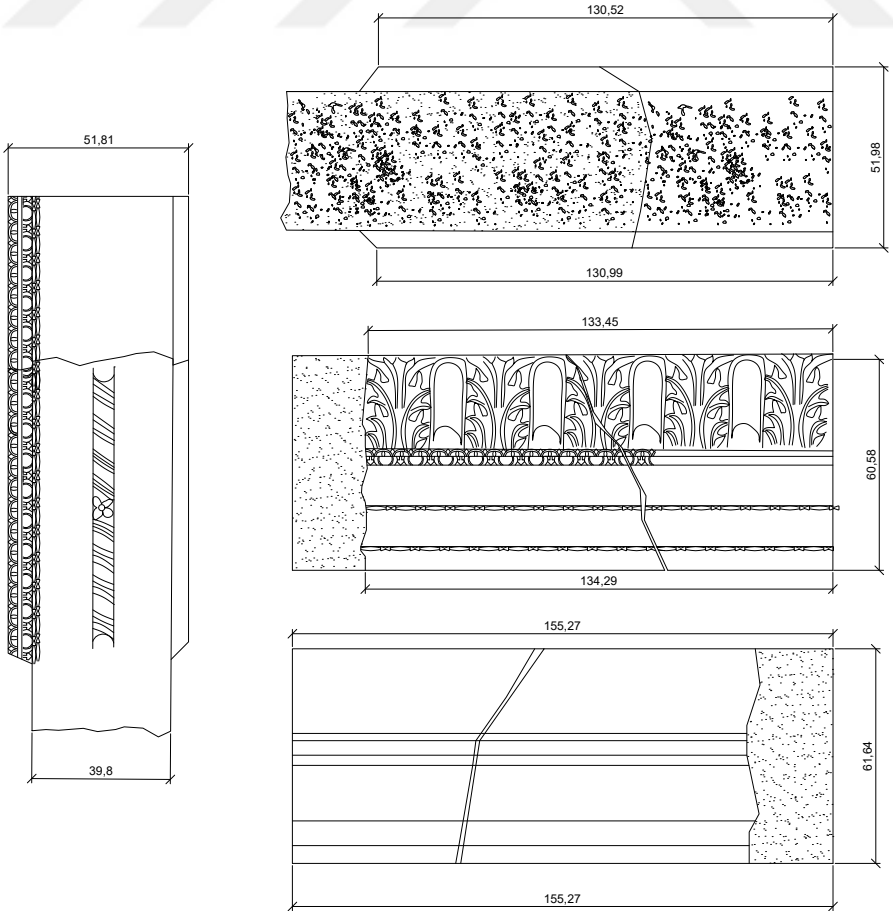
Kat. No: 066

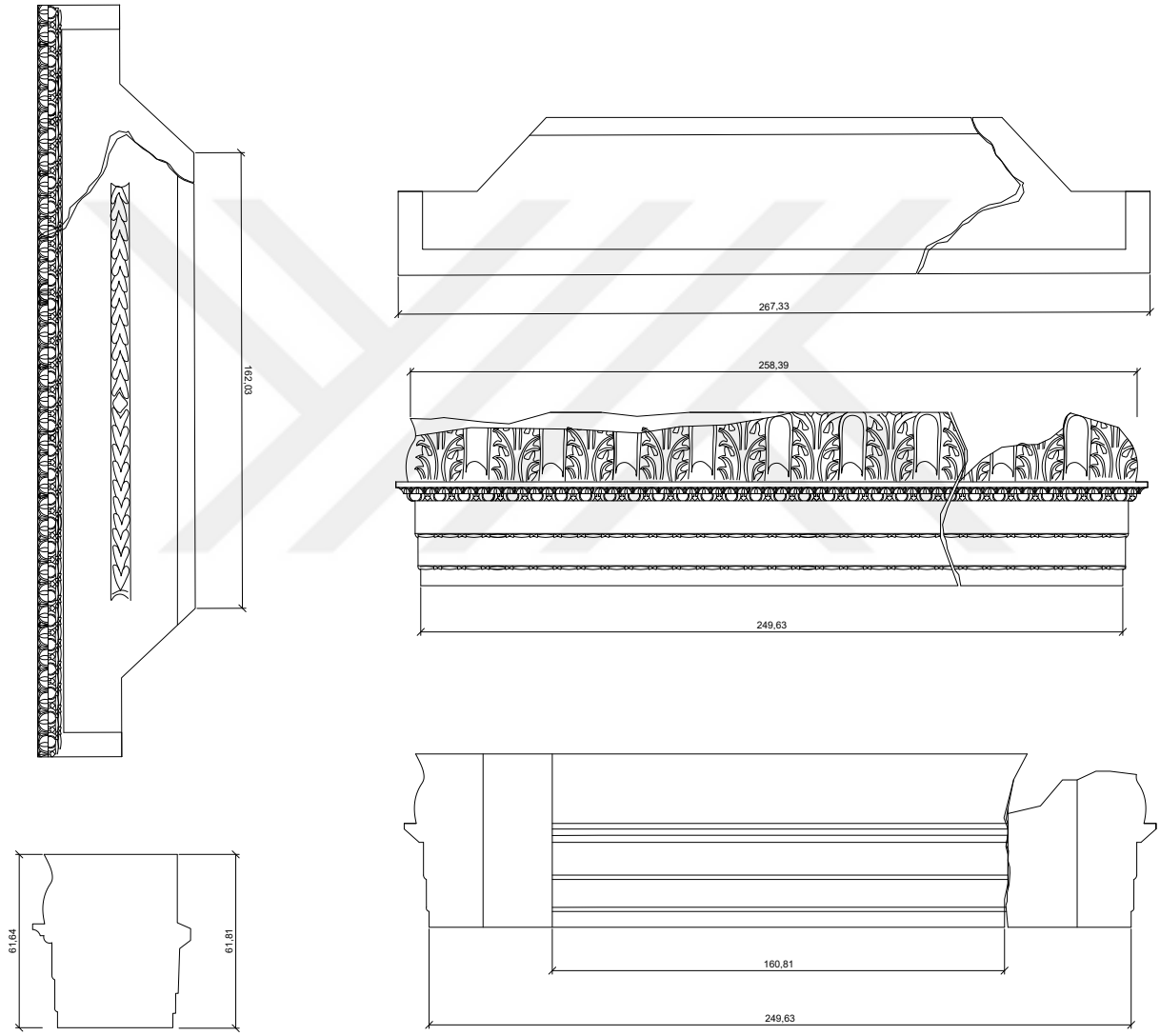
Kat. No: 067

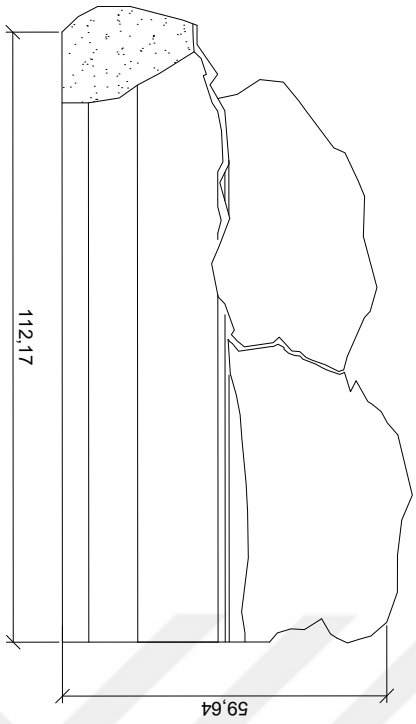
Kat. No: 068

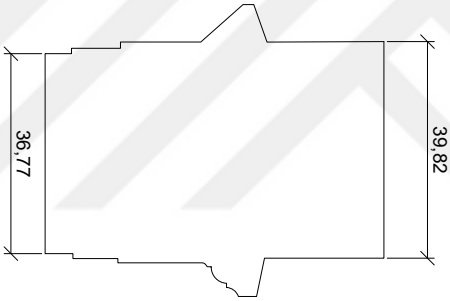

Kat. No: 069

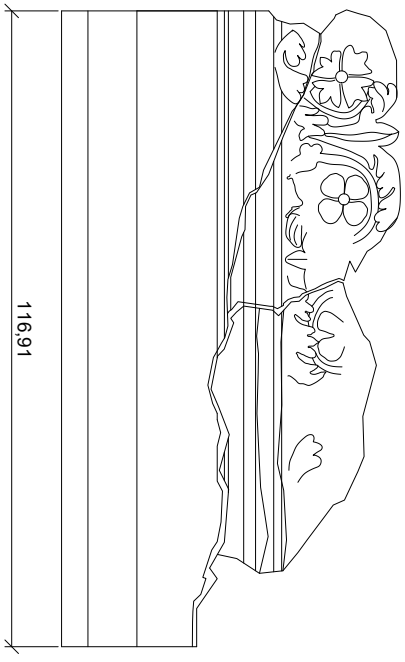

Kat. No: 070

Kat. No: 071

Kat. No: 049

Kat. No: 050

Kat. No: 051

Kat. No: 052a

Kat. No: 052b

Kat. No: 053

Kat. No: 054

Kat. No: 055

Kat. No: 056

Kat. No: 057

Kat. No: 058

Kat. No: 059

Kat. No: 060

Kat. No: 061

Kat. No: 062

Kat. No: 063

Kat. No: 064

Kat. No: 065

Kat. No: 066

Kat. No: 067

Kat. No: 068

Kat. No: 069

Kat. No: 070

Kat. No: 071

KORNİŞLER (1. Kat)

Kat. No: 072
Kazı Envanter No: 17-019
Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. sağ kısımda kalan yüzünün sadece profilleri işlenmiştir. Cephe kısmında kalan yüzünde ise süslemeler bulunur ve büyük ölçüde çözünmüşlerdir. Belli kısımlarında çeşitli kırıklar da mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 110cm
Alt Derinlik : 47cm
Üst Derinlik : 80cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 073
Kazı Envanter No: 17-231
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel itibari ile iyi durumdadır. Bir köşesinden kırıktır. Belli kısımlarında ise kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 98cm
Alt Derinlik : 45cm
Üst Derinlik : 80cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 074
Kazı Envanter No: 17-234
Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. arka köşesinde sadece bir kırığı bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 44cm
Genişlik: 110cm
Alt Derinlik : 50cm
Üst Derinlik : 85cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 075
Kazı Envanter No: 17-020
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Kornişin belli kısımlarında kırıklar mevcuttur. Arka köşesinde bir kenet yuvası yer alır. Yüzeyindeki süslemeler büyük ölçüde çözünmüştür.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 110cm
Alt Derinlik : 87cm
Üst Derinlik : 87cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia,

Kat. No: 076
Kazı Envanter No: 17-021
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sima kısmında ve alt yüzeyinde kırıklar bulunur. Üzerinde bulunan süslemeler ise belli kısımda korunmuştur belli kısımlarda ise kırıktır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 90cm
Alt Derinlik : 60cm
Üst Derinlik : 110cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia,

Kat. No: 077
Kazı Envanter No: 17-204
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Doğu Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş, genel hatları ile iyi korunmuştur. Simasının kenarında bir bölüm

kırılmıştır. Arka tarafında yarısı tahrip olmuştur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 80cm
Alt Derinlik : 75cm
Üst Derinlik : 115cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 078
Kazı Envanter No: 17-012, 17-009.
Eser: Korniş (iç köşe)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iki parça olarak kırıklmıştır. Parçaların her ikisinde çözünmeler mevcuttur. Üzerine süslemelerin sadece sima kısmında işlenmedeği görülmektedir. Süslemerin ise büyük bölümü çözünmüştür.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 90cm
Alt Derinlik : 60cm
Üst Derinlik : 60cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia,

Kat. No: 079a
Kazı Envanter No: 17-337
Eser: Korniş (düz)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sağ kısmında büyük bir kırığa sahiğtir. Sima bölümünde ise küçük bir kırık ulunur. Süslemeleri ise genel hatları ile iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 55cm
Üst Derinlik : 88cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 079b
Kazı Envanter No: 17-051
Eser: Korniş (düz)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş simasının bulunduğu kısımda büyük bir kırığa sahiptir. Genel hatları ile iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 69cm
Alt Derinlik : 90cm
Üst Derinlik : 120cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia,

Kat. No: 080
Kazı Envanter No: 17-346
Eser: Korniş (Dış Köşe)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş köşe kısmında ion kymationuna kadar kırılmıştır. Simasında ise belli kısımlarda kırıklar gözlenir. Nişe bağlanan kornişlerden biridir. Bu sebeple yan yüzü iç bükeydir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 55cm
Üst Derinlik : 87cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 081
Kazı Envanter No: 17-007
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. belli kısımlarında küçük kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 105cm
Alt Derinlik : 87cm
Üst Derinlik : 128cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu,

Kat. No: 082
Kazı Envanter No: 17-227, 17-305
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: korniş ön kısmında iki parçaya ayrılmıştır; merkezinde derin bir çatlak bulunur. Kırılan parçalar ise birleşmektedir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 93cm
Alt Derinlik : 95cm
Üst Derinlik : 110cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 083
Kazı Envanter No: 17-005
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sima kısmı kırıktır. Yan köşelerinde ise büyüklü küçüklü kırıklar bulunur. Arka tarafında ise bir hatıl yuvası görülmektedir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 85cm
Üst Derinlik : 109cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu,

Kat. No: 084
Kazı Envanter No: 17-006
Eser: Korniş (dış köşe)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş profilli kısımlarında büyük ölçüde tahirp olmuştur. Süslemeri ise çözünmüştür. Nişe bağlanan kornişlerden biridir. Bu sebeple yan yüzü iç bükeydir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 90cm
Alt Derinlik : 53cm
Üst Derinlik : 50cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu,

Kat. No: 085
Kazı Envanter No: 17-003
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. Sağ kısmında sima kısmından kırılmıştır. Süslemelerinde ise yer yer çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 102cm
Alt Derinlik : 46cm
Üst Derinlik : 83cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu,

Kat. No: 086
Kazı Envanter No: 17-340
Eser: Korniş (dış köşe)
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş, dış köşesinde ve arka köşesinde sima kısmından kırıktır. Diğer kısımlarda ise küçüklü büyüklü kırıklar bulunur. Süslemeleri üzerinde ise çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 103cm
Alt Derinlik : 67cm
Üst Derinlik : 104cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 087
Kazı Envanter No: 17-338
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yarısından kırılmıştır. Arka kısımlarında da kırıklar bulunur. Süslemelrin bulunduğu kısımlarda ise kırıklar haricinde süslemeri nispeten iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1

Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 81cm
Alt Derinlik : 89cm
Üst Derinlik : 122cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 088
Kazı Envanter No: 17-407
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. siması üzerinde küçük bir kırık bulunur. arka yan yüzlerinde ise büyüklü küçüklü kırıklar gözlenir. Alt yüzde ise yunanca "Δ" taşçı işareti bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 74cm
Alt Derinlik : 72cm
Üst Derinlik : 113cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 089
Kazı Envanter No: 17-171
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sima kısmından kırıktır. Arka ve yan yüzlerinde ise kırıkları bulunur. Süslemelri ise genel hatları ile iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 77cm
Alt Derinlik : 73cm
Üst Derinlik : 116cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 090
Kazı Envanter No: 17-309,17-229
Eser: Korniş (iç köşe)
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş büyük ölçüde tahrip olmuştur. iki parça halinde kırılmıştır. Kırılan parçalarda da eksikler bulunmaktadır. kornan kısımlarında ise süslemeler nispeten iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 91cm
Alt Derinlik : 68cm
Üst Derinlik : 48cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 091
Kazı Envanter No: 17-173
Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır. Birleşim kısımlarında ve profilleri ve süslemeri üzerind eküçük kırıklara sahiptir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 110cm
Alt Derinlik : 50cm
Üst Derinlik : 80cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 092
Kazı Envanter No: 17-008
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sağ köşesinden kırılmıştır. Siması ise yarısından kırılmıştır. Geri kalan kıskmlarında iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 44cm
Genişlik: 104cm
Alt Derinlik : 48cm
Üst Derinlik : 78cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu

Kat. No: 093
Kazı Envanter No: 17-371, 17-411

Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iki parçaya kırılmıştır. Kırılan kısımlar eksiktir, büyük ölçüde tahrip olmuştur. Nişe bağlanan kornişlerden biridir. Bu sebeple yan yüzü iç bükeydir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 93cm
Alt Derinlik : 58cm
Üst Derinlik : 100cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 094
Kazı Envanter No: 17-013
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Poridum batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi derece korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 97cm
Alt Derinlik : 83cm
Üst Derinlik : 120cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 095
Kazı Envanter No: 17-360
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Poridum batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi derece korunmuştur. Arka kısmında hatıl yuvası bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 103cm
Alt Derinlik : 100cm
Üst Derinlik : 140cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 096
Kazı Envanter No: 17-341
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Poridum batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi derece korunmuştur. Arka kısmında hatıl yuvası bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 108cm
Alt Derinlik : 90cm
Üst Derinlik : 124cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 097
Kazı Envanter No: 17-011
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Poridum batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi derece korunmuştur. Yer yer küçük kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 114cm
Alt Derinlik : 75cm
Üst Derinlik : 110cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu

Kat. No: 098
Kazı Envanter No: 17-333
Eser: Korniş (dış köşe)
Konumu: Poridum batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş köşeden kırıktır. siması üzerinde de yer yer kırıklar bulunur. Süslemelri üzerinde krırıklar mevcuttur. Nişe bağlanan kornişlerden biridir. Bu sebeple yan yüzü iç bükeydir.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 76cm
Alt Derinlik : 45cm
Üst Derinlik : 83cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164

Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 099
Kazı Envanter No: 17-223
Eser: Korniş (düz)
Konumu: Podium batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatlı ile iyi durumdadır. sima kısmında kırıklar bulunur. süslemeleri üzerinde ise çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 46cm
Üst Derinlik : 86cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 100
Kazı Envanter No: 17-220
Eser: Korniş (Dış Köşe)
Konumu: Podium batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş tüm sahne binasında en iyi korunan kornişlerden biridir. süslemerinin çok küçük kısmında çözünmeler bulunmaktadır. Birleşim kısımlarında ise küçük kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 106cm
Alt Derinlik : 51cm
Üst Derinlik : 90cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 101a
Kazı Envanter No: 17-336
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel hatları ile iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 105cm
Alt Derinlik : 88cm
Üst Derinlik : 88cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 101b
Kazı Envanter No: 17-335
Eser: Korniş (düz)
Konumu: Batı Portae Hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: korniş genel hatları ile iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 75cm
Alt Derinlik : 73cm
Üst Derinlik : 112cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 102
Kazı Envanter No: 17-308
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Batı portae hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş Sol köşesinden kırıktır. birleşim kısımlarında ve arka kısmında yeryer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 80cm
Alt Derinlik : 74cm
Üst Derinlik : 114cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

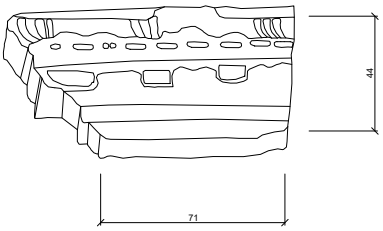
Kat. No: 103
Kazı Envanter No: 17-344
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Batı portae hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sağ köşeden kırıktır ve çözünmeler mevcuttur. Bu kısımdaki parça ise birleşen bir parçası da bulunmaktadır. Birleşim kısımlarında da yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik : 114cm

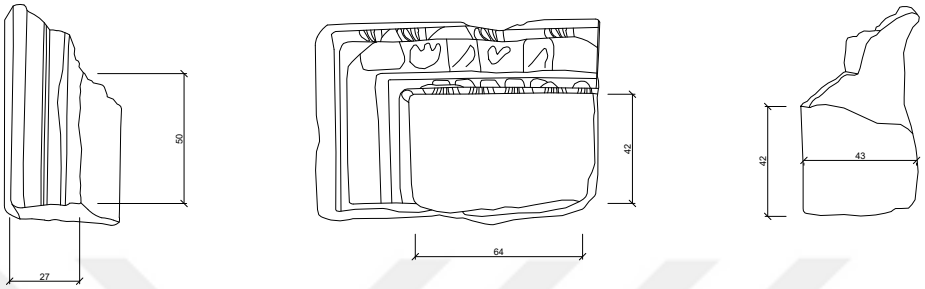
Üst Derinlik : 74cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

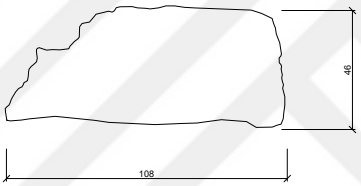
Kat. No: 104
Kazı Envanter No: 17-258
Eser: Korniş (iç köşe)
Konumu: Batı portae hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: İKorniş genel olarak iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 44cm
Genişlik: 105cm
Alt Derinlik : 84cm
Üst Derinlik : 84cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 105
Kazı Envanter No: 17-409
Eser: Korniş (dış köşe)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel olarak iyi durumdadır. Sima bölümünün belli kısımlarında kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 109cm
Alt Derinlik : 55cm
Üst Derinlik : 107cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

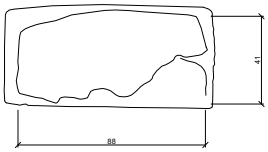
Kat. No: 106
Kazı Envanter No: 17-209
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sağ köşeinde konsol kısımlarına kadar kırıktır. Sol köşesinde ise sadece sima bölümünde kırıkmıştır. Korunan kısımlarda süslemeler iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 103cm
Alt Derinlik : 48cm
Üst Derinlik : 99cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

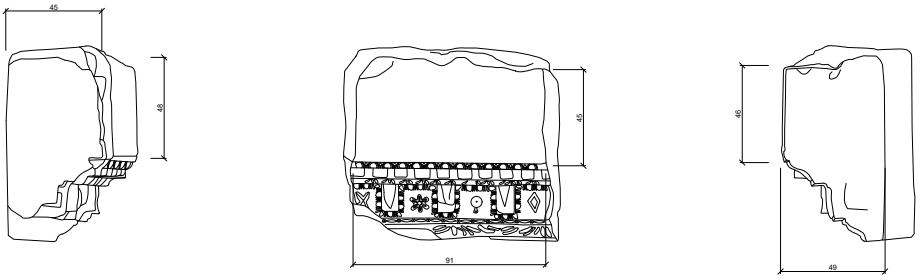

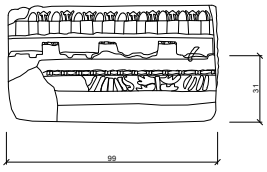

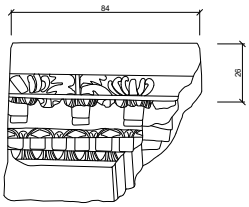
Kat. No: 072

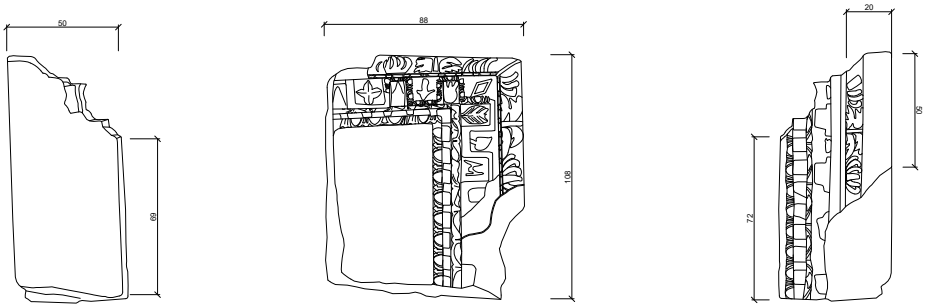

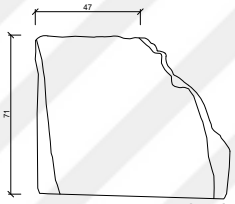

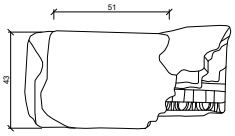
Kat. No: 073

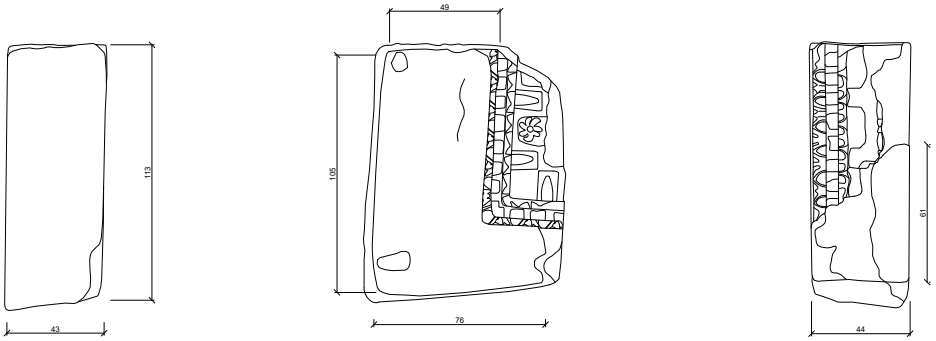

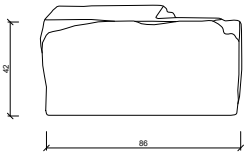

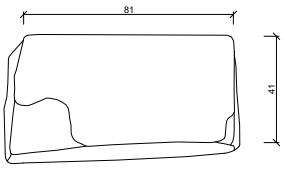
Kat. No: 074

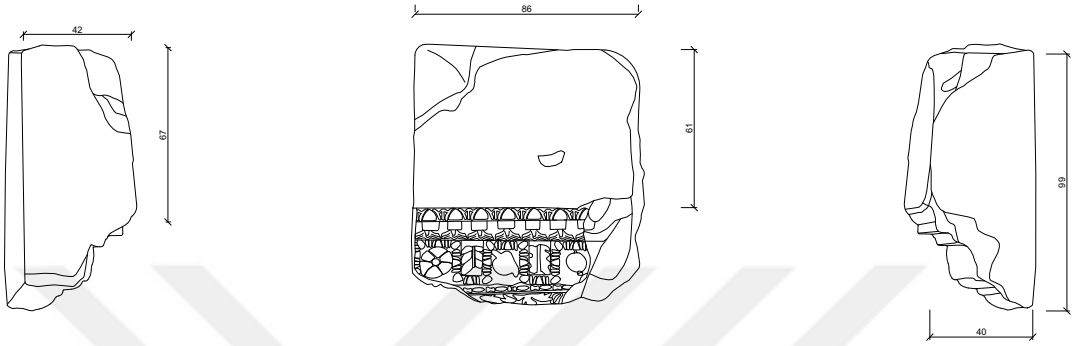

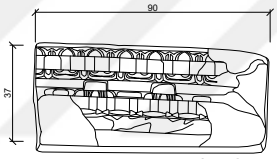

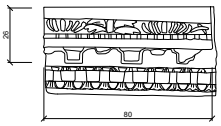
Kat. No: 075

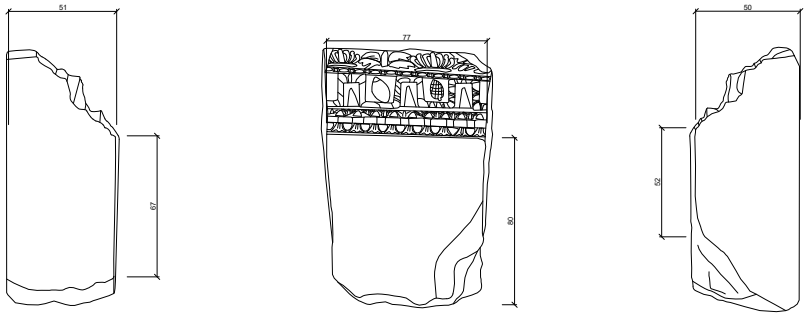

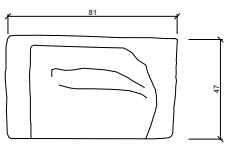

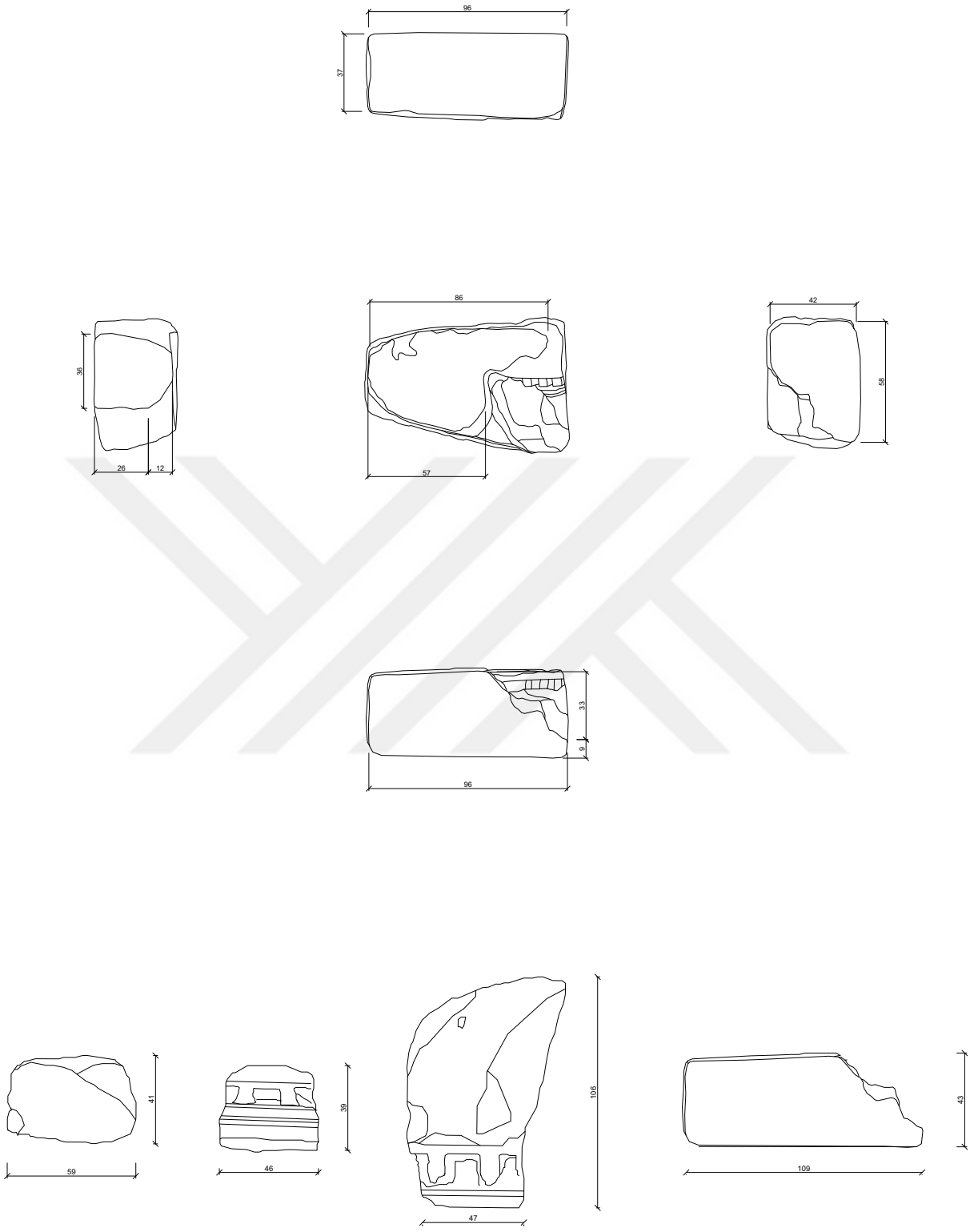
Kat. No: 076

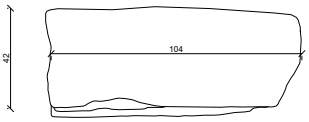

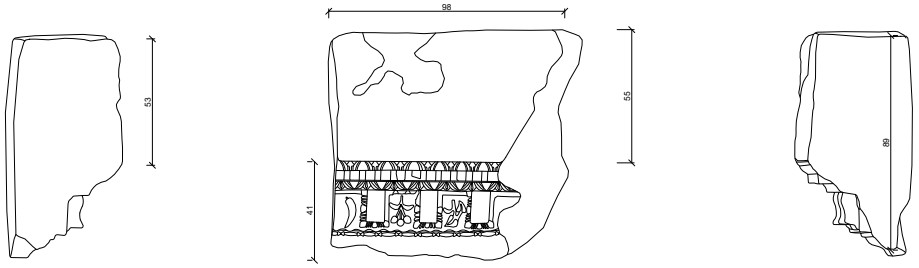

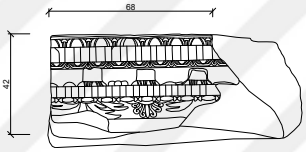
Kat. No: 077

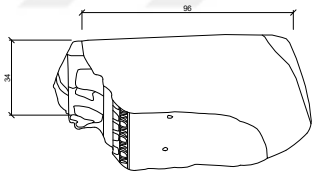
Kat. No: 078

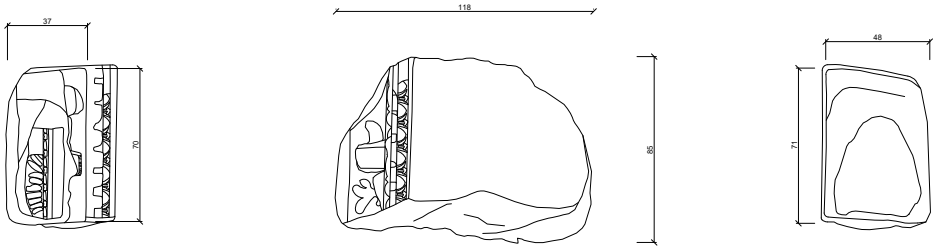

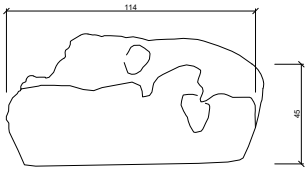

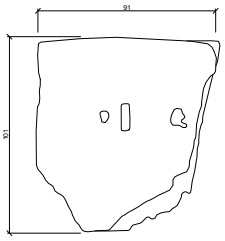
Kat. No: 079a

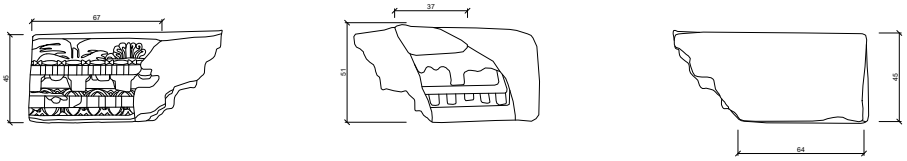

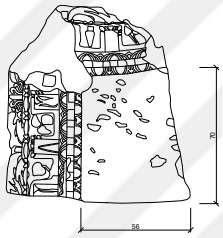

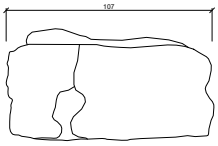
Kat. No: 079b

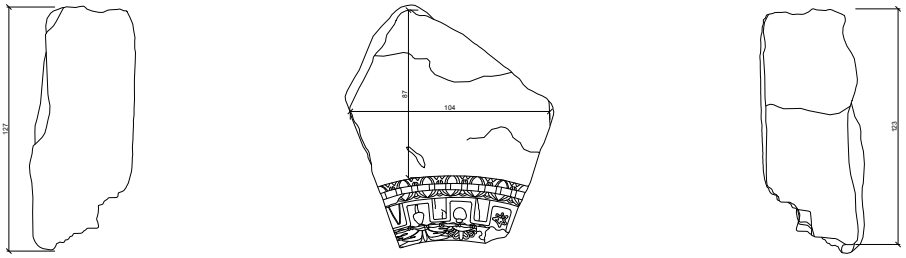

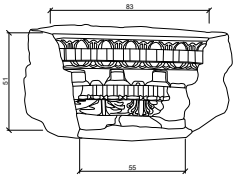

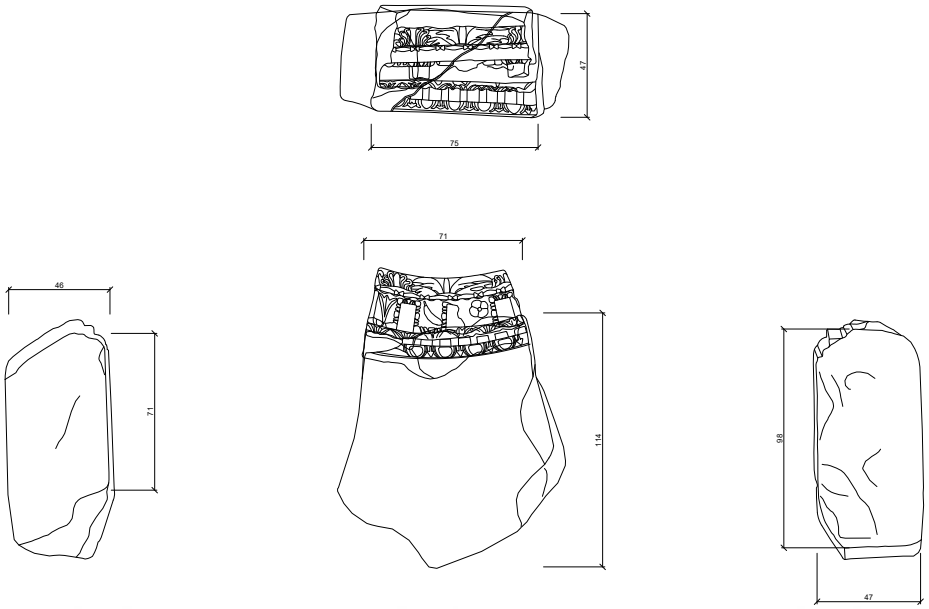
Kat. No: 080

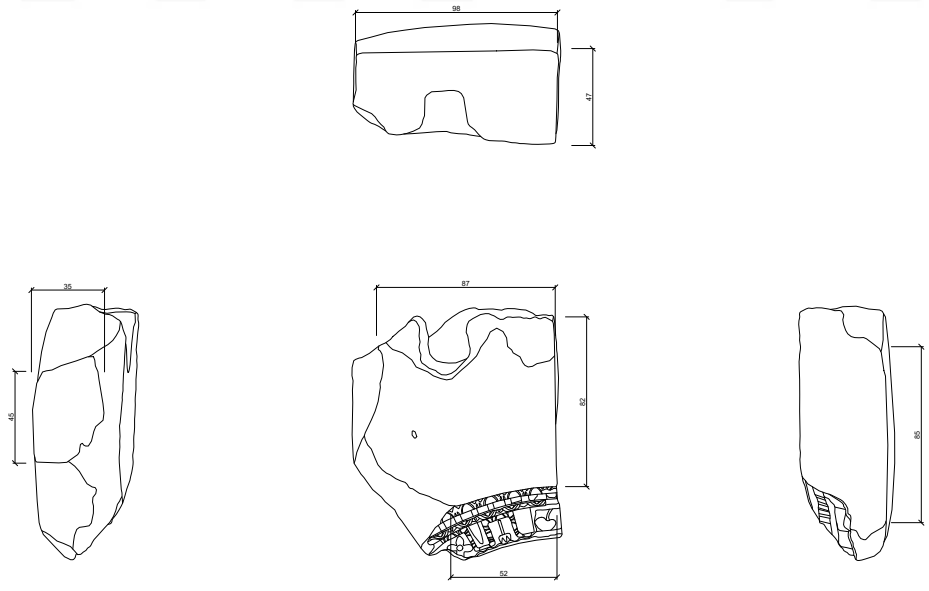

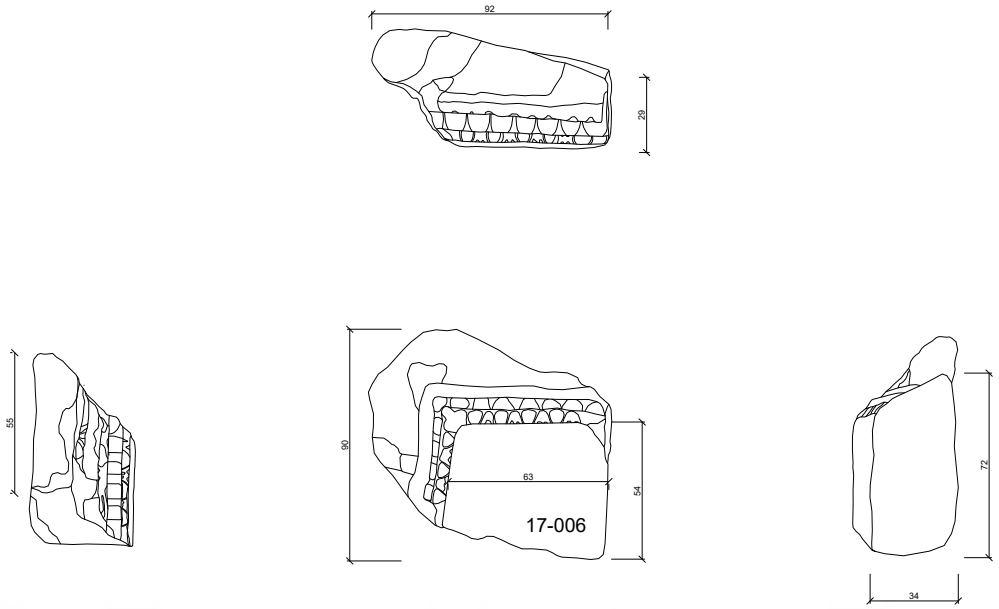
Kat. No: 081

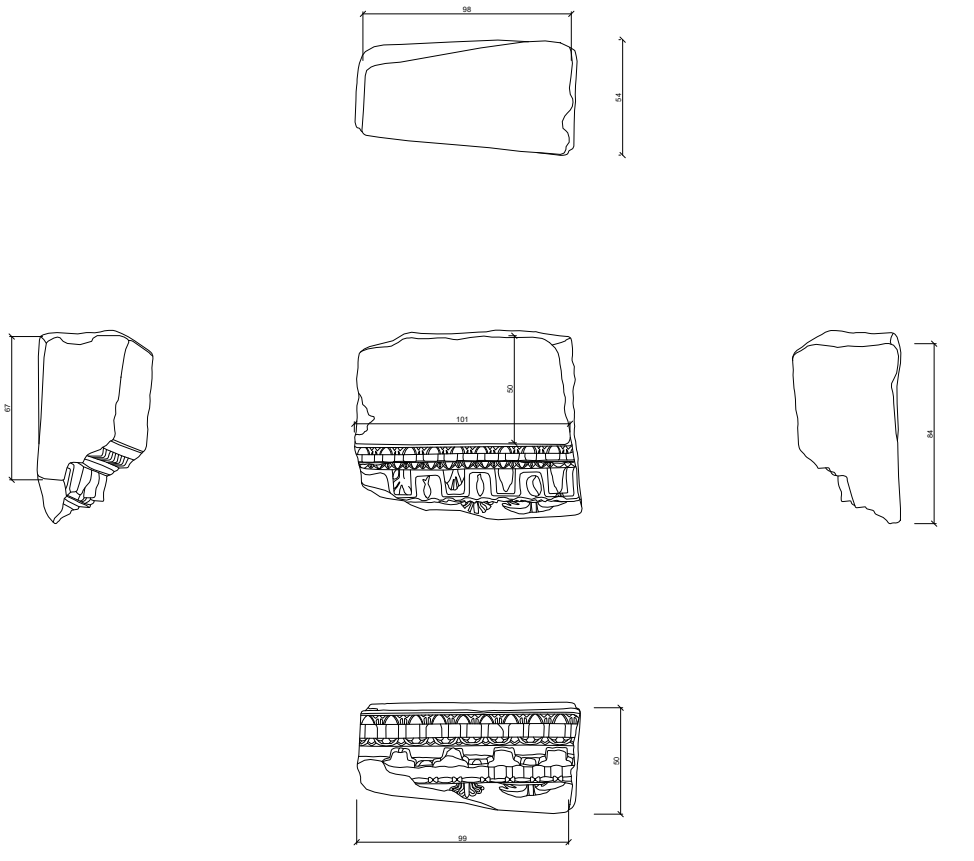
Kat. No: 082

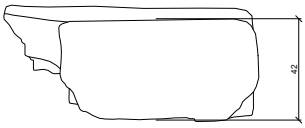
Kat. No: 083

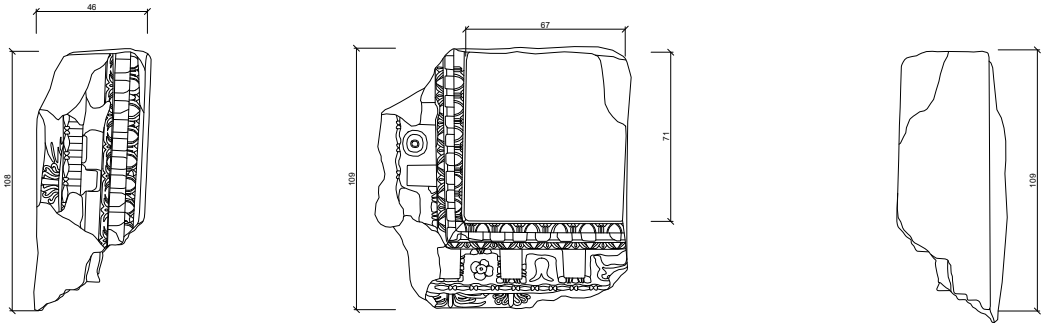

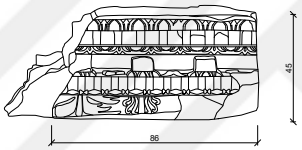
Kat. No: 084

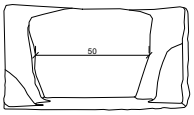
Kat. No: 085

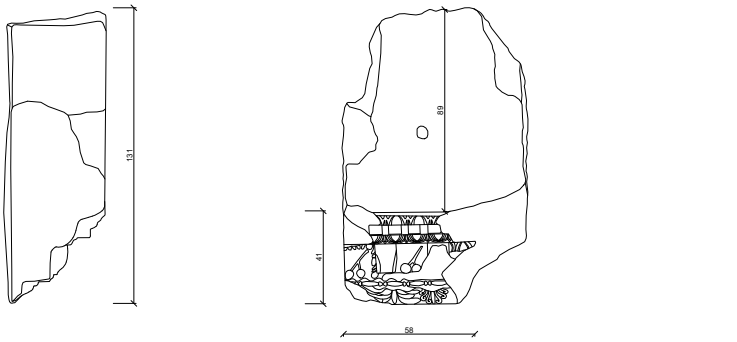

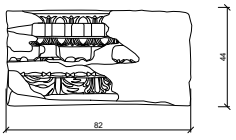

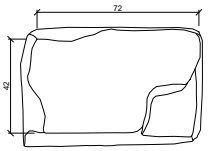
Kat. No: 086

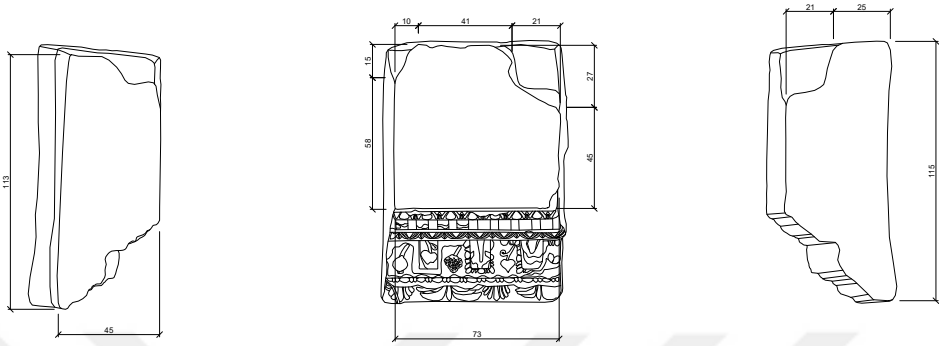

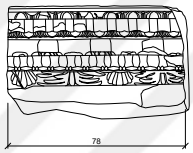

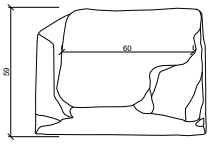
Kat. No: 087

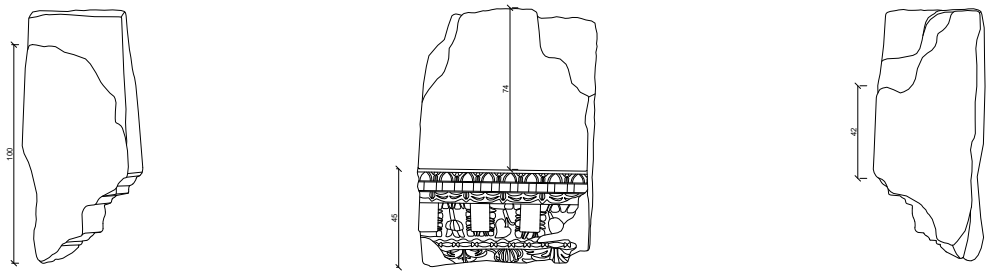

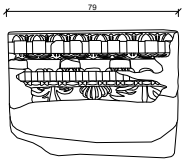

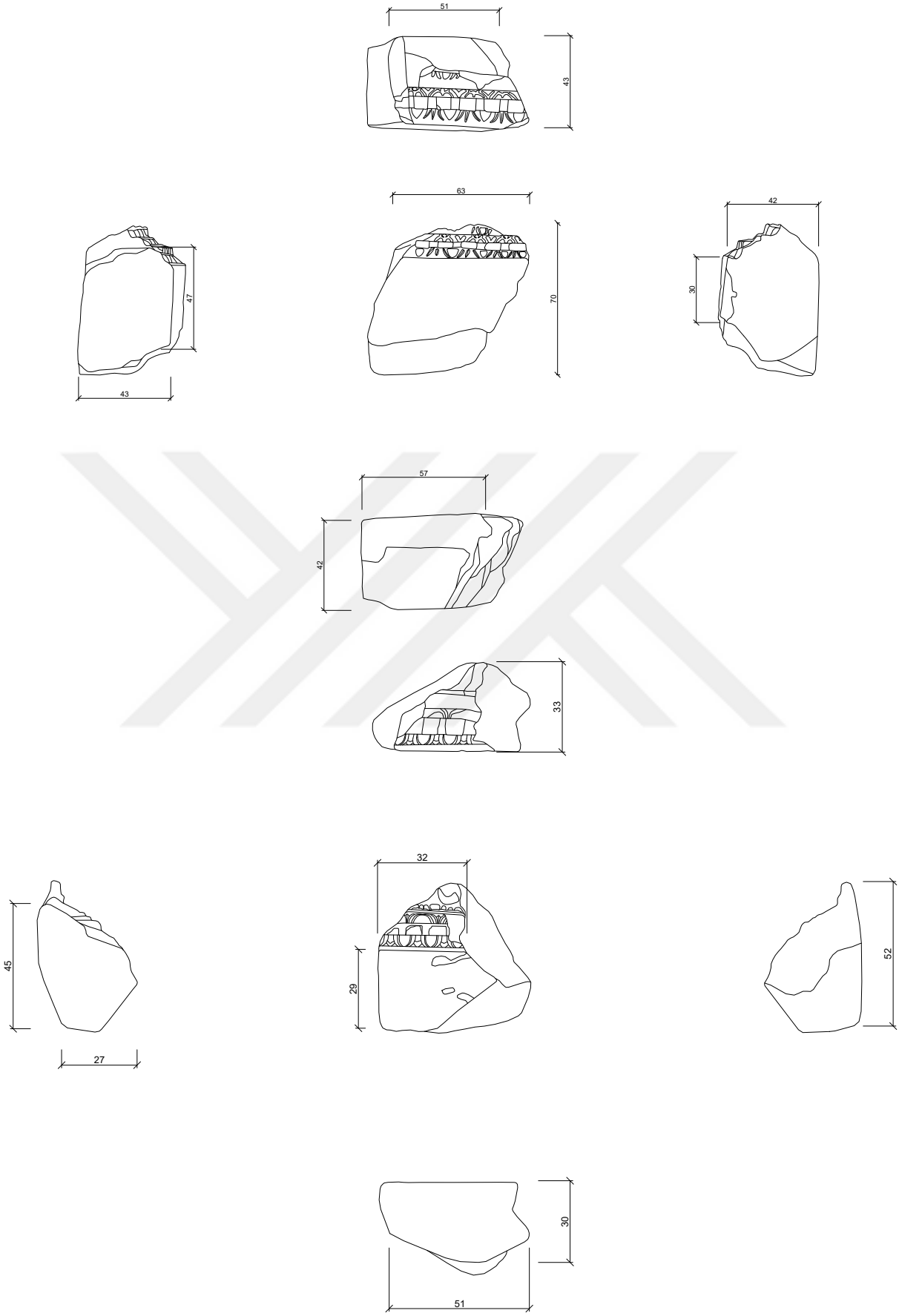
Kat. No: 088

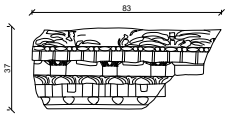

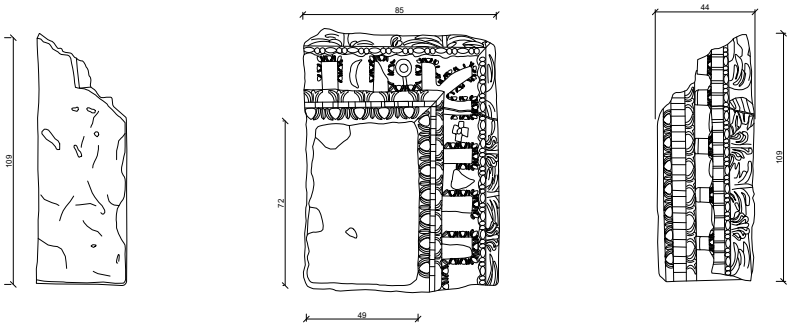

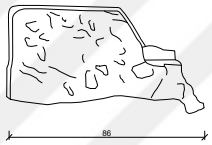
Kat. No: 089

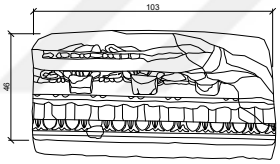
Kat. No: 090

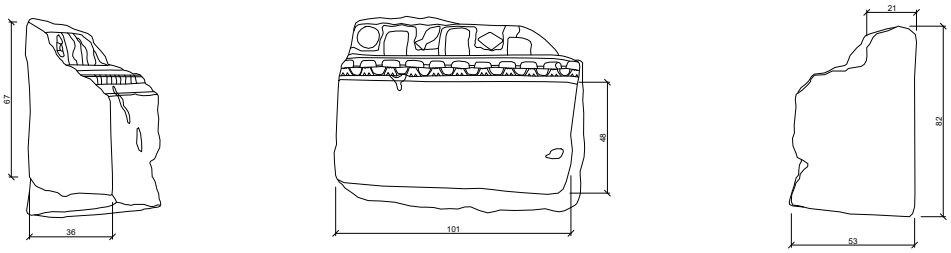

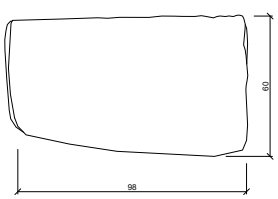

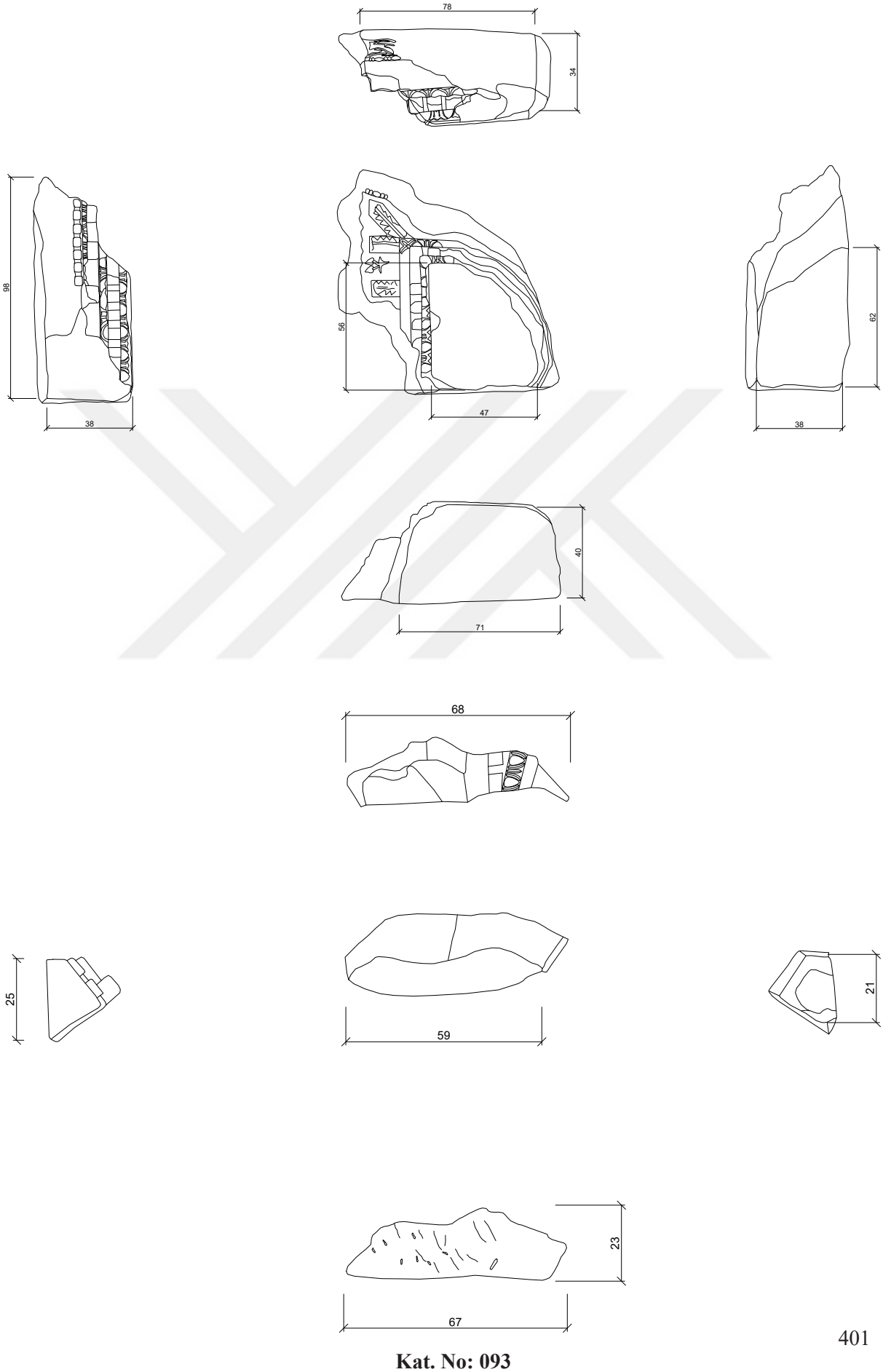
Kat. No: 091

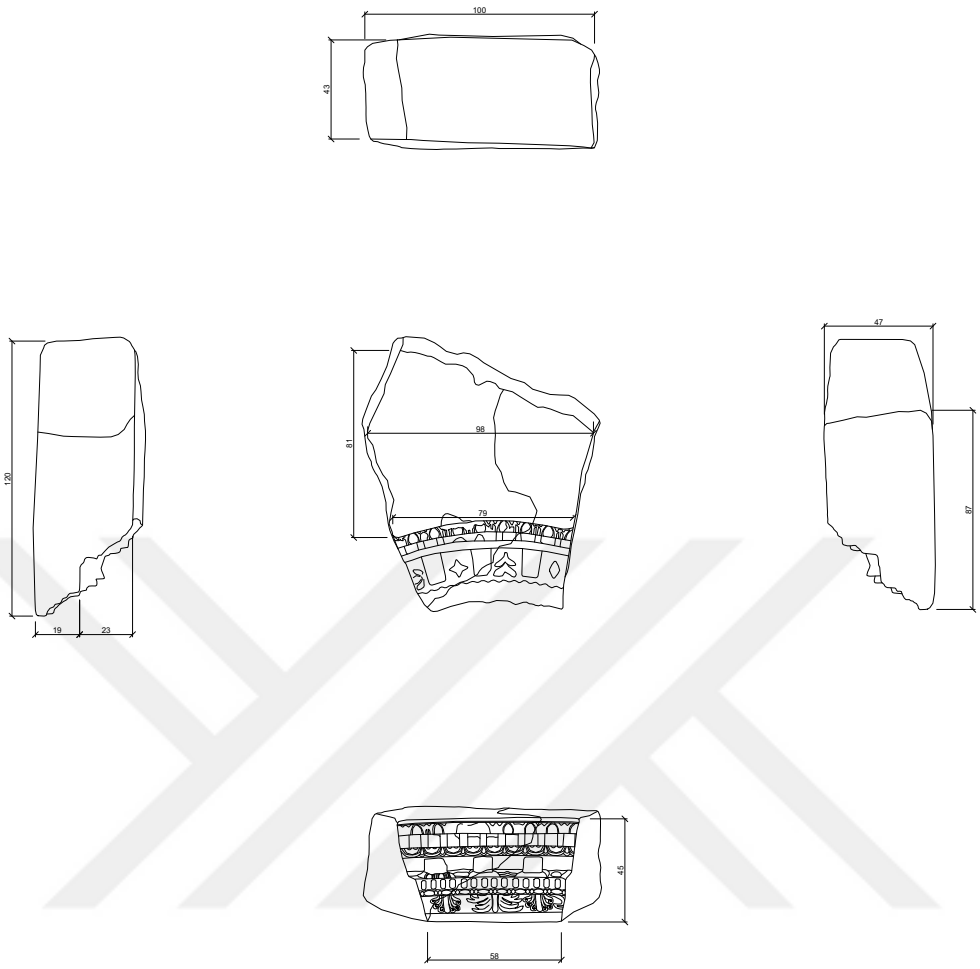

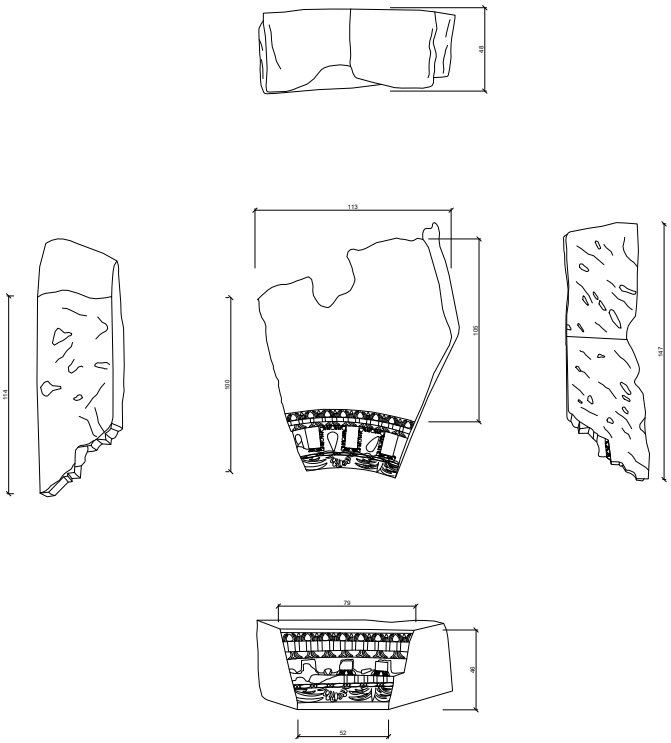
Kat. No: 092

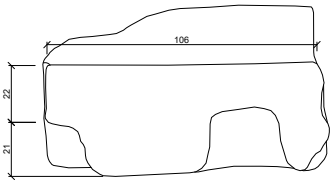
Kat. No: 093

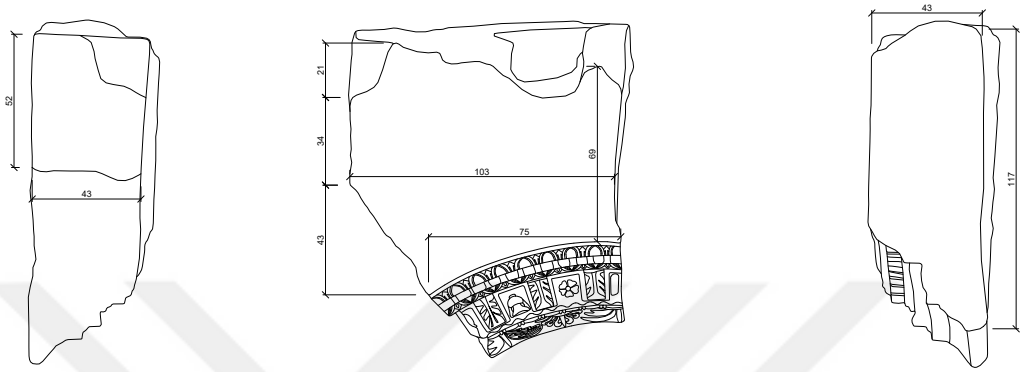

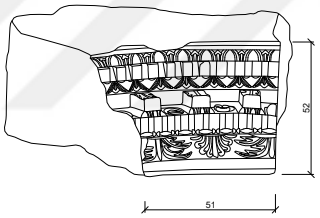
Kat. No: 094

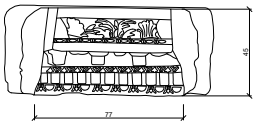
Kat. No: 095

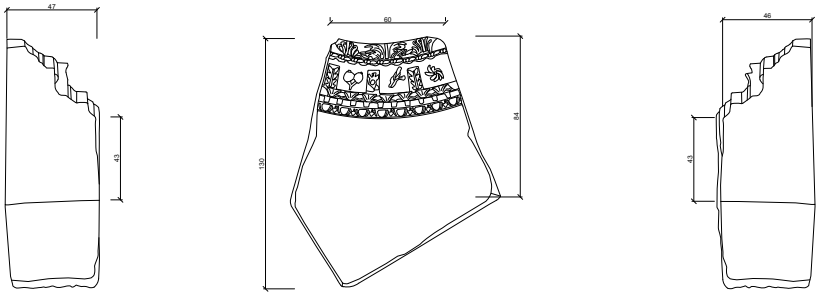

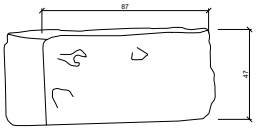

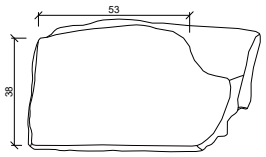
Kat. No: 96

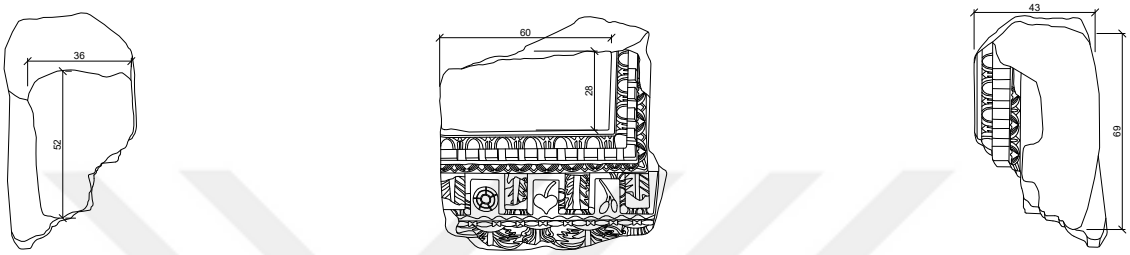

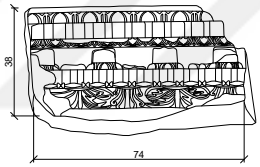

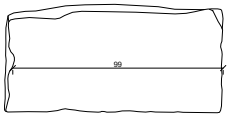
Kat. No: 97

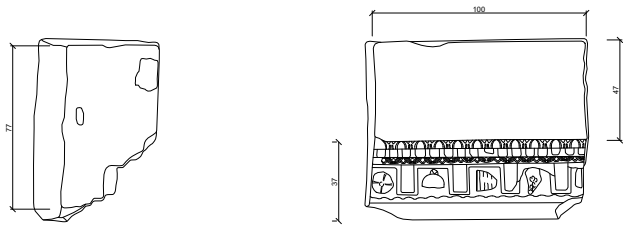

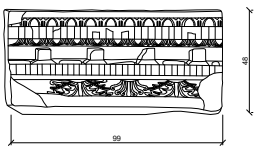

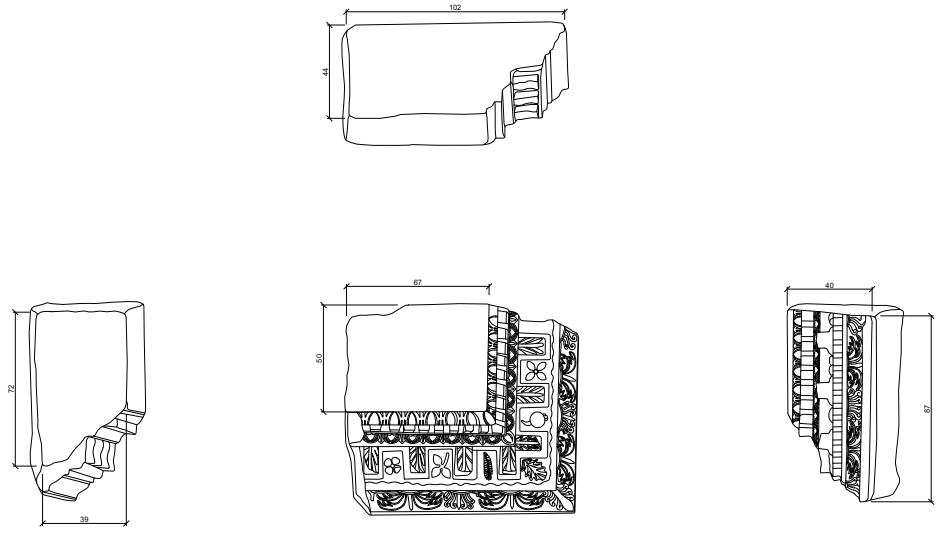
Kat. No: 098

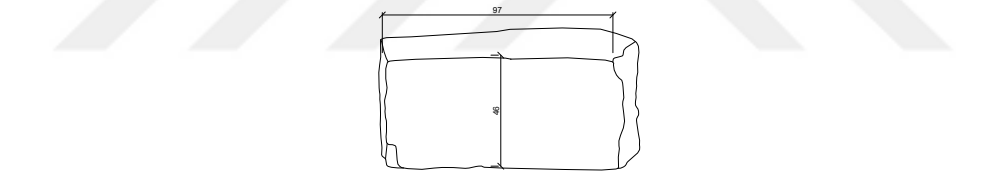

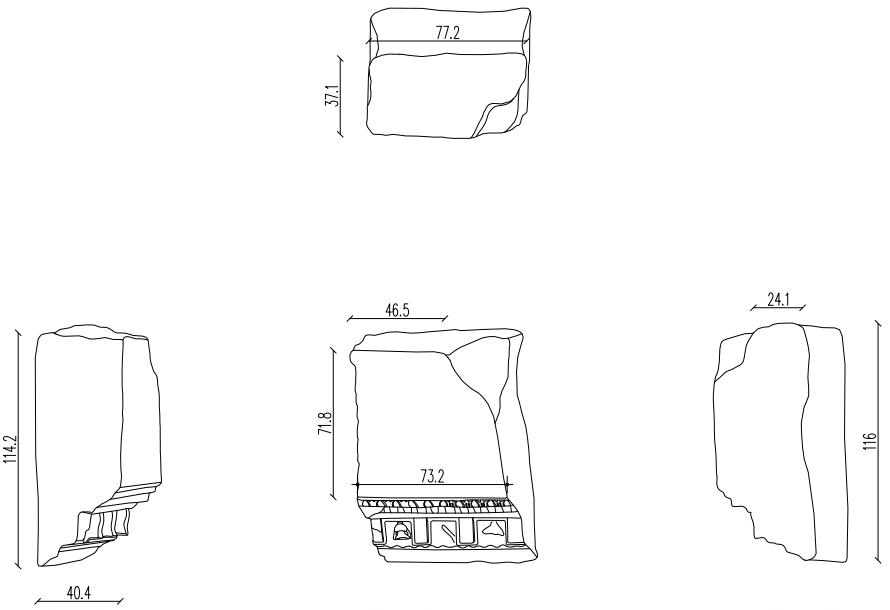
Kat. No: 099

Kat. No: 100

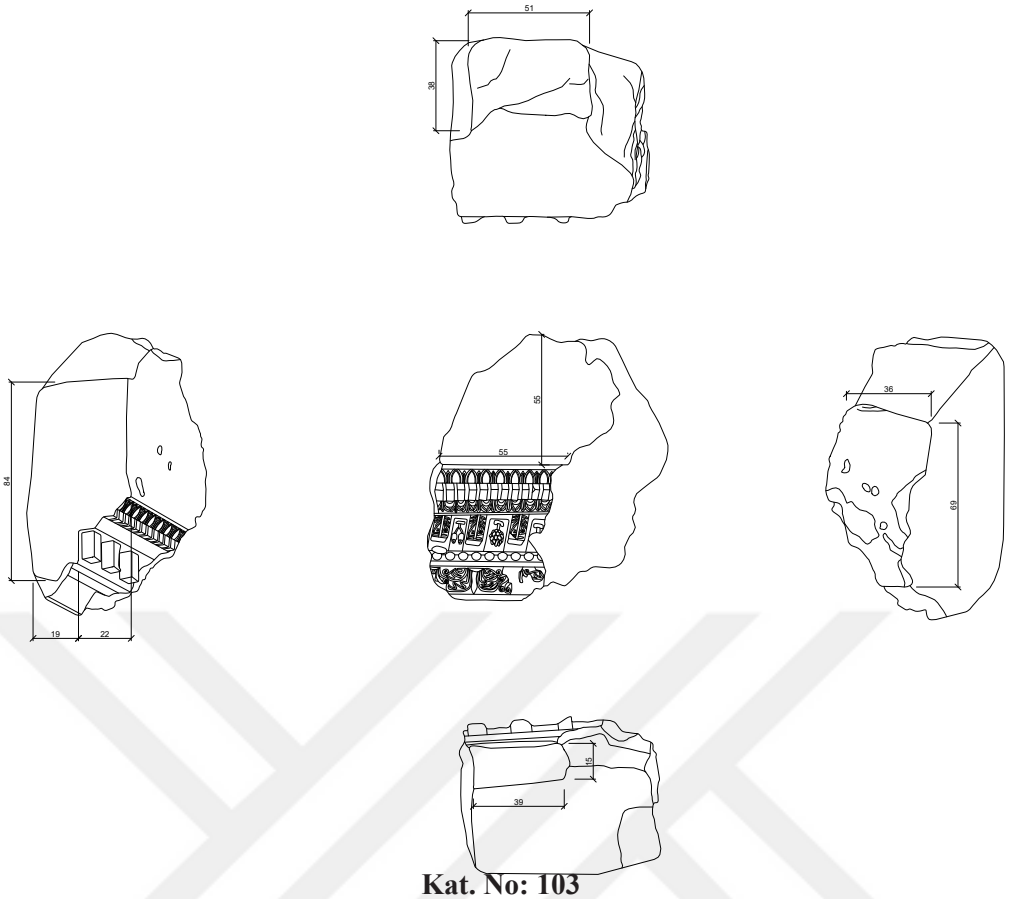

Kat. No: 101a

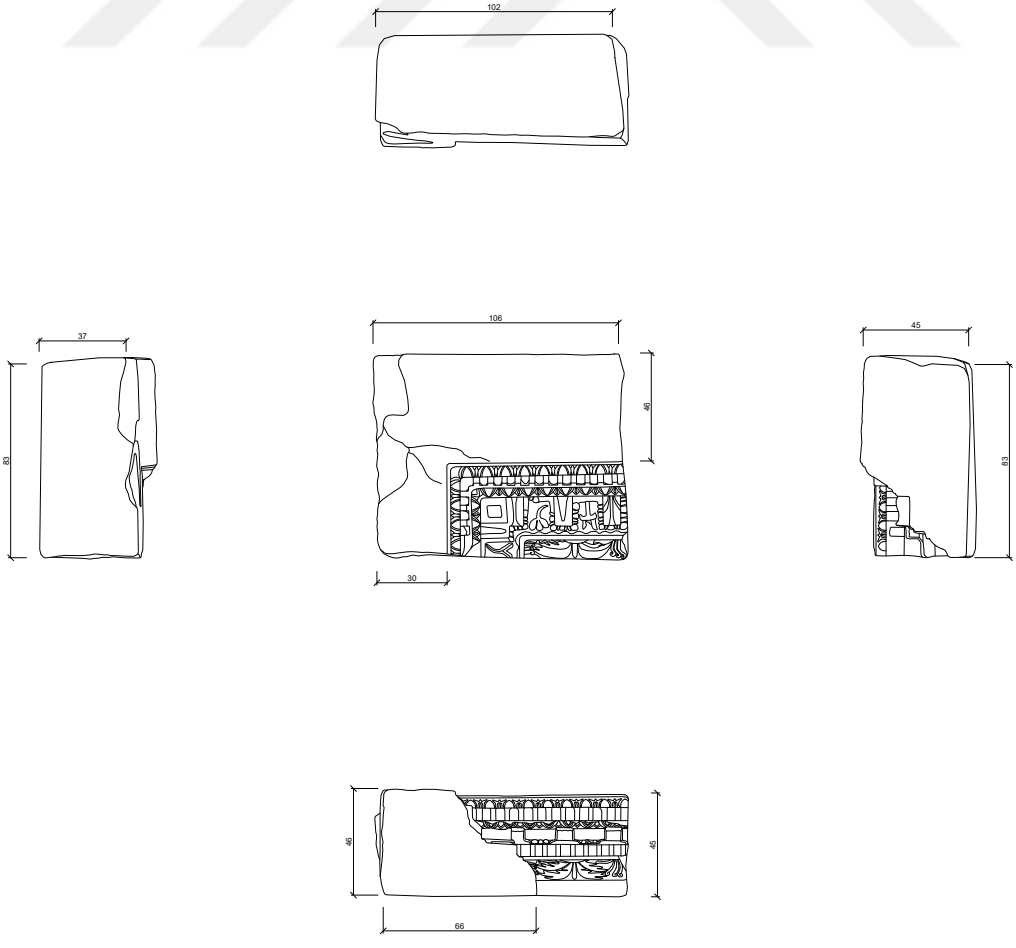

Kat. No: 101b

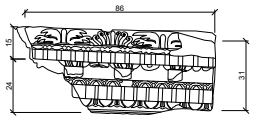
Kat. No: 102

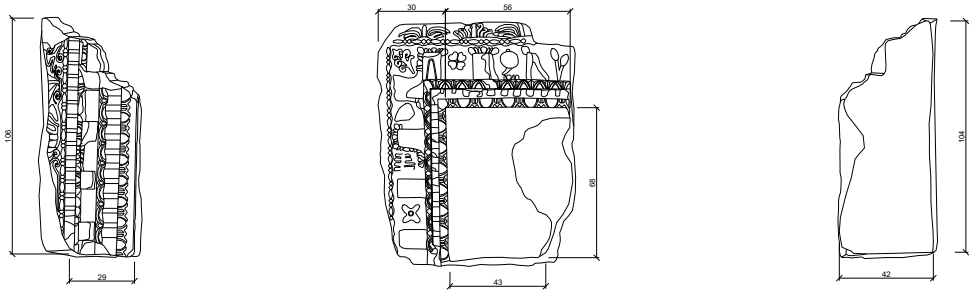

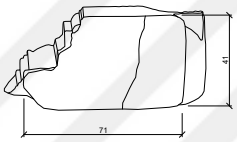
Kat. No: 103

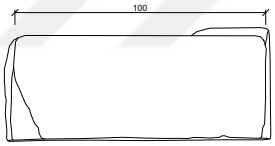
Kat. No: 104

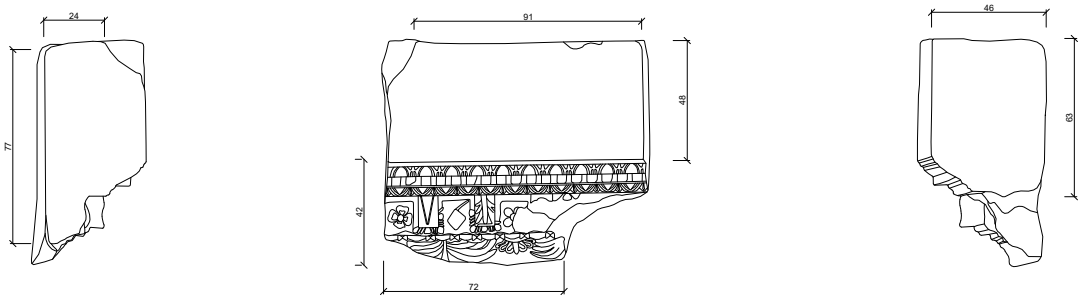

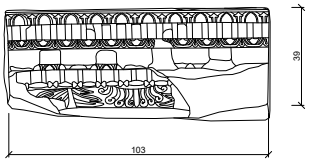

Kat. No: 105

Kat. No: 106

Kat. No: 072

Kat. No: 073

Kat. No: 074

Kat. No: 075

Kat. No: 076

Kat. No: 077

Kat. No: 078

Kat. No: 079a

Kat. No: 79b

Kat. No: 080

Kat. No: 081

Kat. No: 082

Kat. No: 083

Kat. No: 084

Kat. No: 085

Kat. No: 086

Kat. No: 087

Kat. No: 088

Kat. No: 089

Kat. No: 090

Kat. No: 091

Kat. No: 092

Kat. No: 093

Kat. No: 094

Kat. No: 095

Kat. No: 096

Kat. No: 097

Kat. No: 098

Kat. No: 099

Kat. No: 100

Kat. No: 101a

Kat. No: 101b

Kat. No: 102

Kat. No: 103

Kat. No: 104

Kat. No: 105

Kat. No: 106

DİĞER ELEMANLAR (1. Kat)

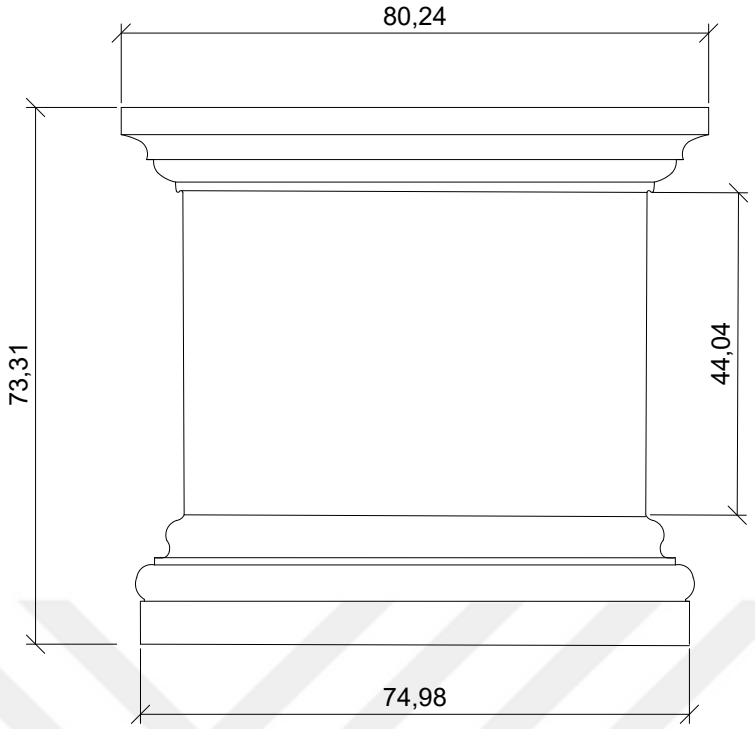
Kat. No: 107
Kazı Envanter No: 17-090
Eser: Heykel kaidesi
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım : Genel olarak iyi korunmuştur. Üst kısmında ise heykele ait kenet yuvaları bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 73cm
Genişlik: 80cm
Alt Derinlik : 80cm
Üst Derinlik : 74cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia,

Kat. No: 108
Kazı Envanter No: 17-069a-b, 17-043
Eser: Heykel kaidesi
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Kaide ortasından kırılmıştır. Kırık olan kısımlar büyük ölçüde eksiktir. Üst kısımda, dış bükey bir friz profiline sahiptir. Frizin yan yüzünde ise merkeze bir şetir yerleştirilmiştir. Kaidenin üzerinde ise belli kısımlarda yazıt bulunmaktadır.

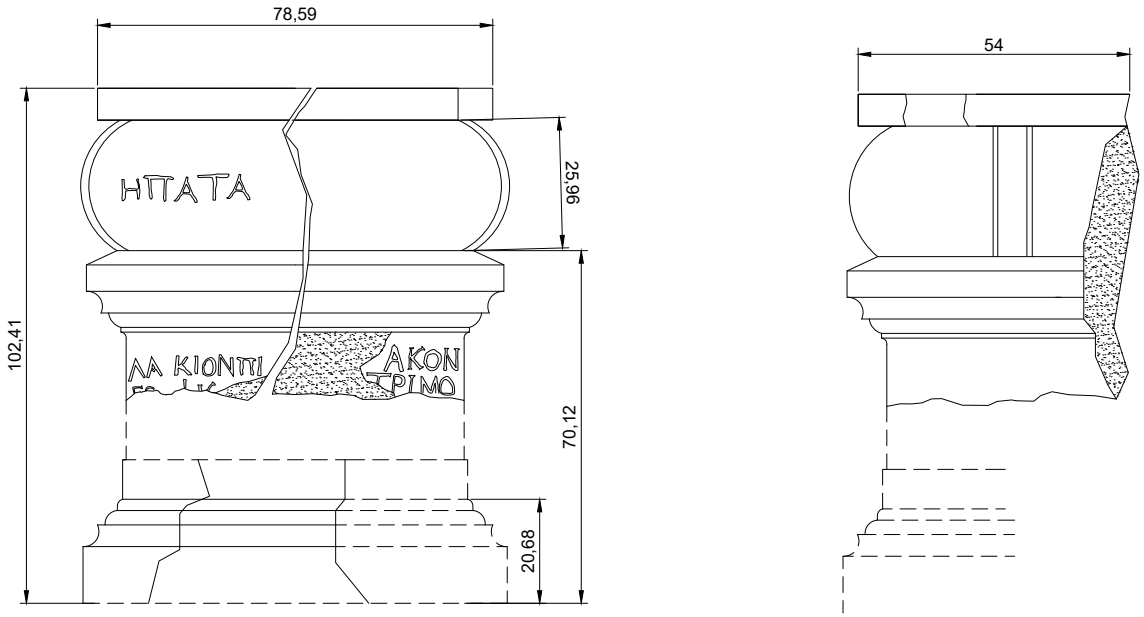
ΗΠΑΤΑ

ΛΑΚΙΟΝΤΙ----------ΑΚΟΝ
ΓΟ--ΙΚ ----------ΤΡΙΜΟ

Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 102cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik : 40cm
Üst Derinlik : 54cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: Sapnu, 2011:

Kat. No: 107

Kat. No: 108

Kat. No: 107

Kat. No: 108

KAİDELER (2. Kat)

Kat. No: 109
Kazı Envanter No: 17-363
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide yarıdan kırılmıştır. İki parça halinde korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 21cm
Üstçap: 50cm
Altçap: 50cm
Plinthos Genişlik: 58x59cm
Tanım: Attik ion bir kaidedir. Üst kısmında sütunların oturduğı kısım bir kenardan çizilmiş bir daire ile belirlenmiştir. Alt kısımda ise 0,5cm yüksekliğinde kaidenin pturduğu kısımda daire bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 110
Kazı Envanter No: 17-285
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaidenin plinthosu üç köşeden kırılmıştur. profilleri üzerinde ise yery yer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 21cm
Üstçap: 50cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 58x59cm
Tanım: Attik ion bir kaidedir. Üst kısmında sütunların oturduğı kısım bir kenardan çizilmiş bir daire ile belirlenmiştir. Alt kısımda ise 0,5cm yüksekliğinde kaidenin pturduğu kısımda daire bulunur. Daire içinde ise yunanca "θ" harfi ile bir taşçı iaşreti vardır.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 111
Kazı Envanter No: 17-280
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, yarıdan kırılmıştur. plinthosu çok küçük bir kısımda korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 43cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 60x60cm
Tanım: Kaide Attik-ion tarzda kaidelere benzer bir profil düzenine sahiptir. Ancak diğer kaidelerden farklılaşır. Üst kısmında merkezine oyulmuş bir oyukla birbirine dik iki adet kılavuz çizgisi bulunmaktadır. Alt kısmı ise düzdür. Profiller ve yüzeyler ise kalın tarakla çalışılmıştır.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 73

Kat. No: 112
Kazı Envanter No: 17-277
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, profilli kısımlarımda yer yer kırıklara sahiptir.
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 43cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 60x60cm
Tanım: Önceki kaide de olduğu gibi attik ion tarzda kaidelere benzer bir profil düzenine sahiptir. Ancak diğer kaidelerden farklılaşır. Üst kısmında merkezine oyulmuş bir oyukla birbirine dik iki adet klavuz çizgisi bulunmaktadır. Alt kısmı ise düzdür. Profiller ve yüzeyler ise kalın tarakla çalışılmıştır.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça:Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 113
Kazı Envanter No: 17-119
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, ikiparçaya kırılmıştır. Profillernde yer yer kırıklar bulunur. Plinthosu iki köşeden kırıktır.
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2

Yükseklik: 27cm
Üstçap: 50cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 62x63cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Bu daienin merkezinde ise bir dübel deliği bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 54

Kat. No: 114
Kazı Envanter No: 17-120
Eser: Kaide
Konumu: Podium Doğu Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaidenin plinthosu üç köşeden kırıktır. profillerinde de yer yer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Yükseklik: 19cm
Üstçap: 49cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 62x63cm
Tanım:Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Daienin etrafı üç çizgi ile kontur yapılmıştır. Bu daienin merkezinde ise bir dübel deliği bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 55.

Kat. No: 115
Kazı Envanter No: 17-121
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, parçaya kırılmıştır. Plinthosu genel olarak iyi korunmuştur; belli kısımlarında kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Yükseklik: 25cm
Üstçap: 43cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 57x57cm
Tanım:Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Bu daienin merkezinde ise bir dübel deliği bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 56.

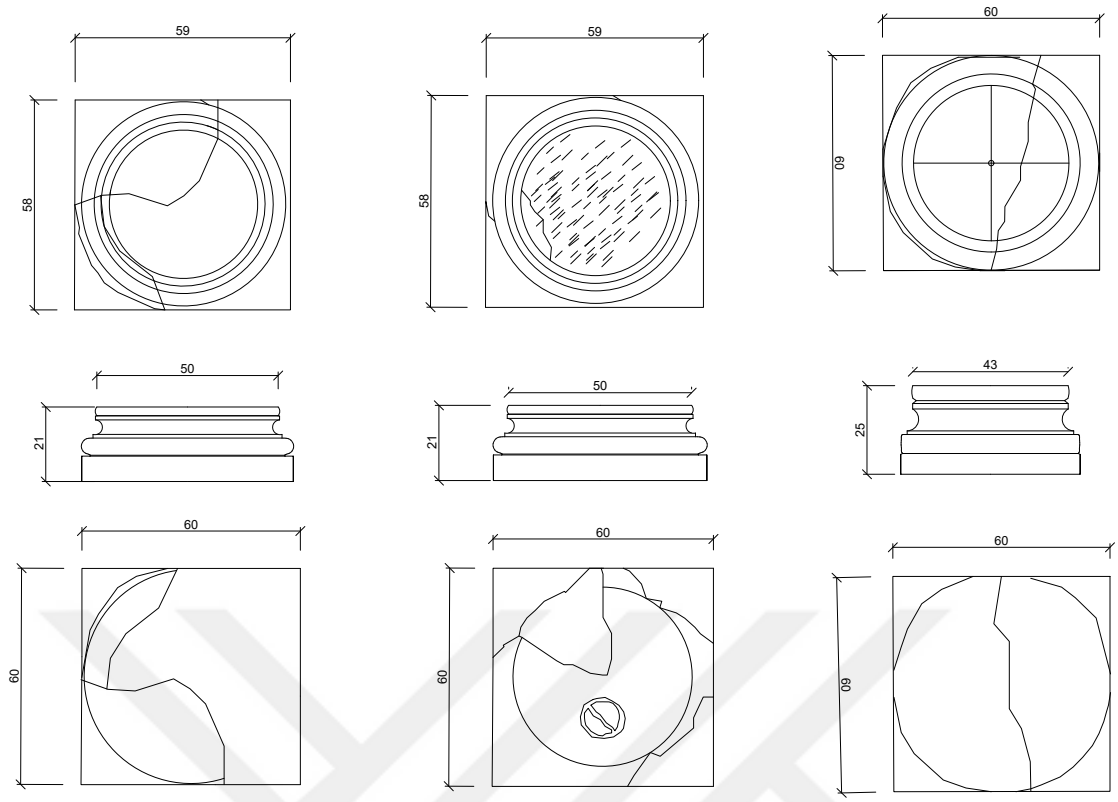
Kat. No: 116
Kazı Envanter No: 17-122
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaidenin plinthosu üç köşeden kırıktır. Profillerinde ise çözünmeler gözlenir.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Yükseklik: 22cm
Üstçap: 48cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 58x57cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Daienin etrafı üç çizgi ile kontur yapılmıştır. Bu daienin merkezinde ise bir dübel deliği bulunur. Dübel deliğinin hemen hizasında ise bir kanırtma yuvası bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 58.

Kat. No: 117
Kazı Envanter No: 17-138
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide yarıdan kırılmıştır. Plitnhosu ise büyük ölçüde tahrip olmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Yükseklik: 21cm
Üstçap: 44cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 58x58cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm düz burakılmıştır.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça:Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

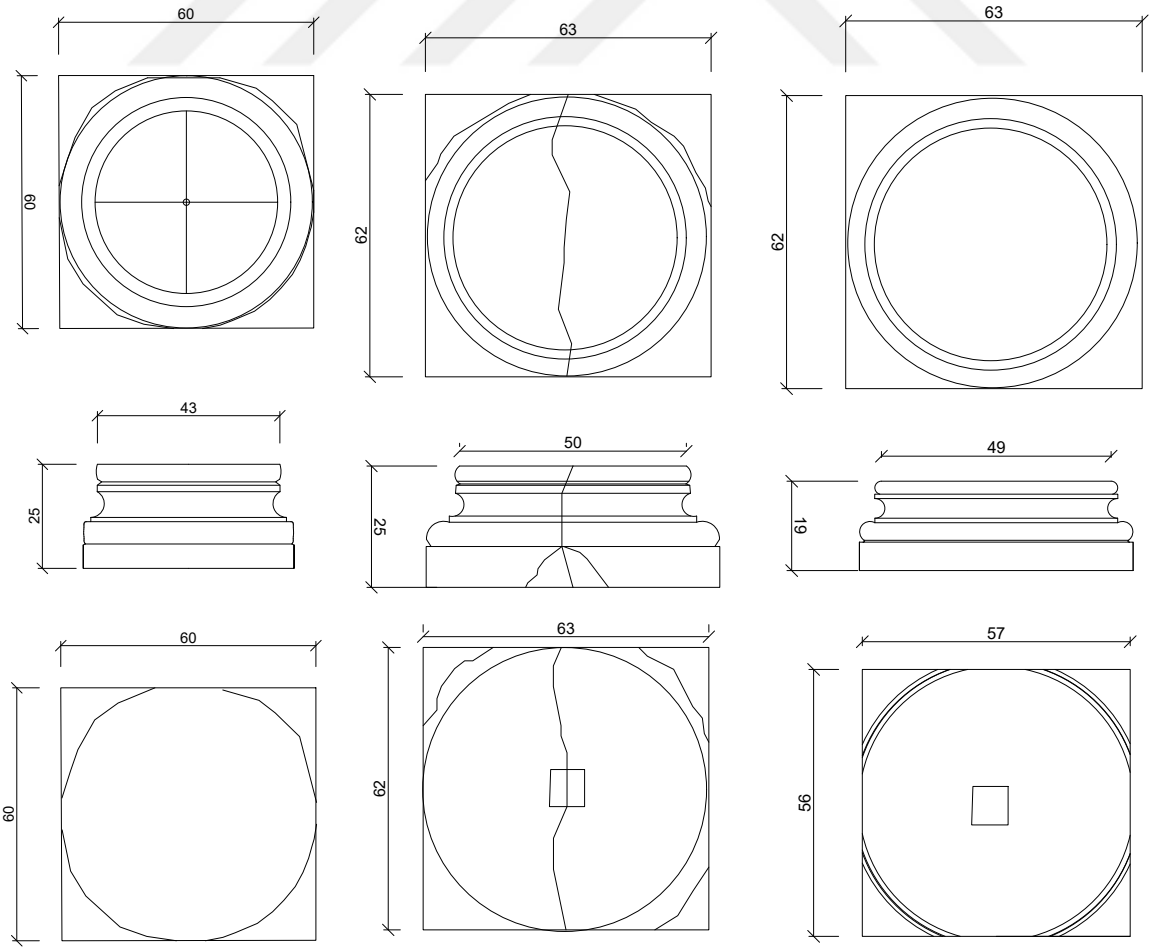
Kat. No: 118
Kazı Envanter No: Podium Batı Niş
Eser: Kaide
Konumu: Sehne Binası Doğu köşe Podyumu
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, yarıdan kırıktır. Plinthosu ise büyük ölçüde tahrip olmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 23cm
Üstçap: 46cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 59x60cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Daienin etrafı üç çizgi ile kontur yapılmıştır. Bu daienin merkezinde ise bir dübel deliği bulunur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça:Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 119
Kazı Envanter No: 17-259
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide,kireçtaşı kaideler arasında en iyi korunan kaidedir. sadece profilleri üzerinde kırılmamlar gözlenir.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 23cm
Üstçap: 47cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 59x57cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça:Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

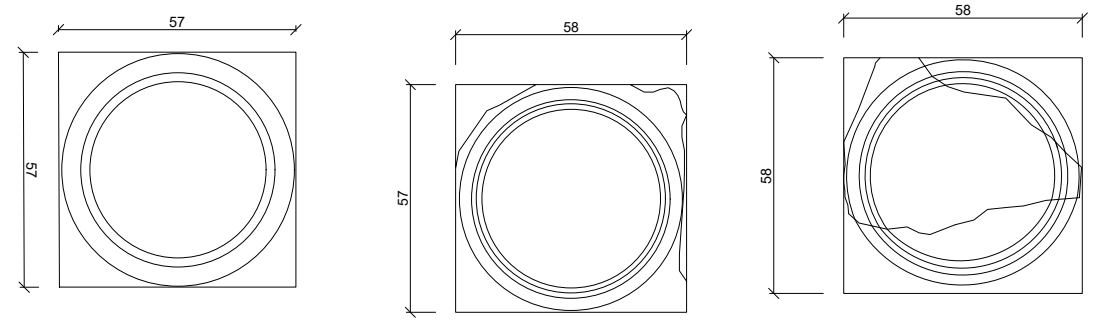
Kat. No: 120
Kazı Envanter No: 17-318
Eser: Kaide
Konumu: Podium Batı Köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide, yarıdan kırıktır. Plinthısu ise büyük ölçüde tahrip olmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 22,6 cm
Üstçap: 48,5cm
Altçap: 49cm
Plinthos Genişlik: 63x62cm
Tanım: Kaide attik-ion tiptedir. Alt kısmında kaidenin oturduğu bölüm 0,5cm yükseliğinde bir daireye sahiptir. Ancak daienin küçük bir kısmı korunmuştur.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-235
Kaynakça: Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

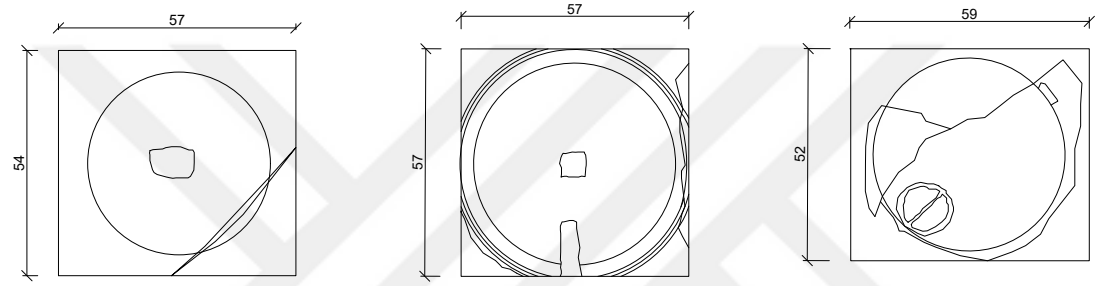

Kat. No: 109 **Kat. No: 110** **Kat. No: 111**

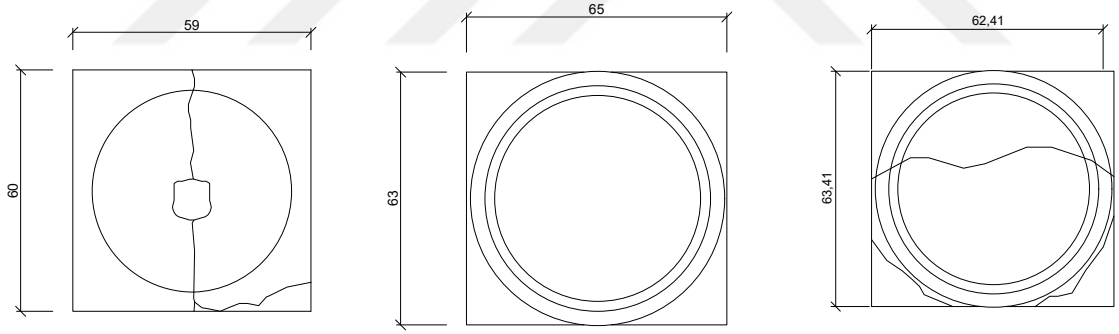

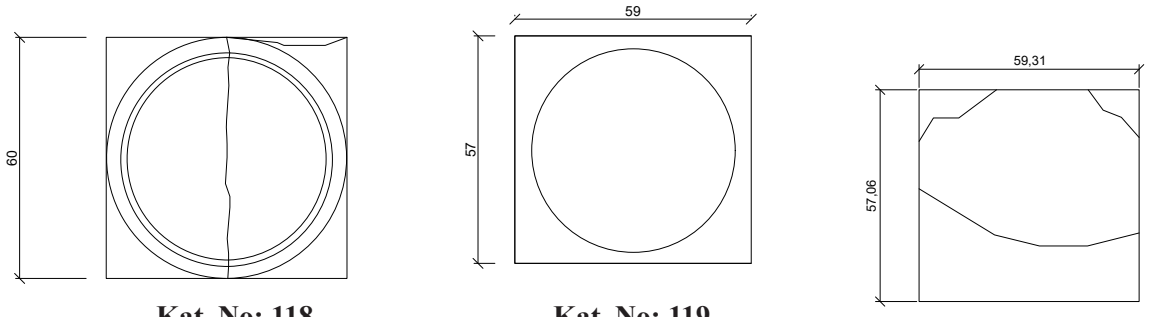
Kat. No: 112 **Kat. No: 113** **Kat. No: 114**

Kat. No:115 **Kat. No: 116** **Kat. No: 117**

Kat. No: 118 **Kat. No: 119** **Kat. No: 120**

Kat. No: 109 **Kat. No: 110** **Kat. No: 111**

Kat. No: 112 **Kat. No: 113** **Kat. No: 114**

Kat. No:115 **Kat. No: 116** **Kat. No: 117**

Kat. No: 118 **Kat. No: 119** **Kat. No: 120**

SÜTUNLAR (2. Kat)

Kat. No: 121
Kazı Envanter No: 17-419, 17-097
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Köşe
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça kırık haldedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3,15m (66-97cm korunan kısımlar)
Üst Çap: 45cm
Alt Çap: 46cm
Tanım: Sütun iki parça olarak kırık şekilde tespit edilmiştir. Ara kısımlardaki parçaları birleştirilememiştir.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 122
Kazı Envanter No: 17-091, 17-104, 17-102, 17-101
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Köşe
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun dört parça kırık haldedir. Bir parça eksiktir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m (244-50 korunan kısımlar)
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 47cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 123
Kazı Envanter No: 17-196, 17-155, 17-115
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun üç parçaya kırılmıştır. Kırılan parçalar birleşmektedir.
Yükseklik: 3,15m (kırılan parçalar 3,12m)
Üst Çap: 39cm
Alt Çap: 45cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 124
Kazı Envanter No: 17-117, 17-105
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 125
Kazı Envanter No: 17-172, 17-139
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 45cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 126
Kazı Envanter No: 17-221, 17-143
Eser: Sütun
Konumu: Podium Doğu Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 45cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 127
Kazı Envanter No: 17-239, 17-144
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.

Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 45cm
Tanım:
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

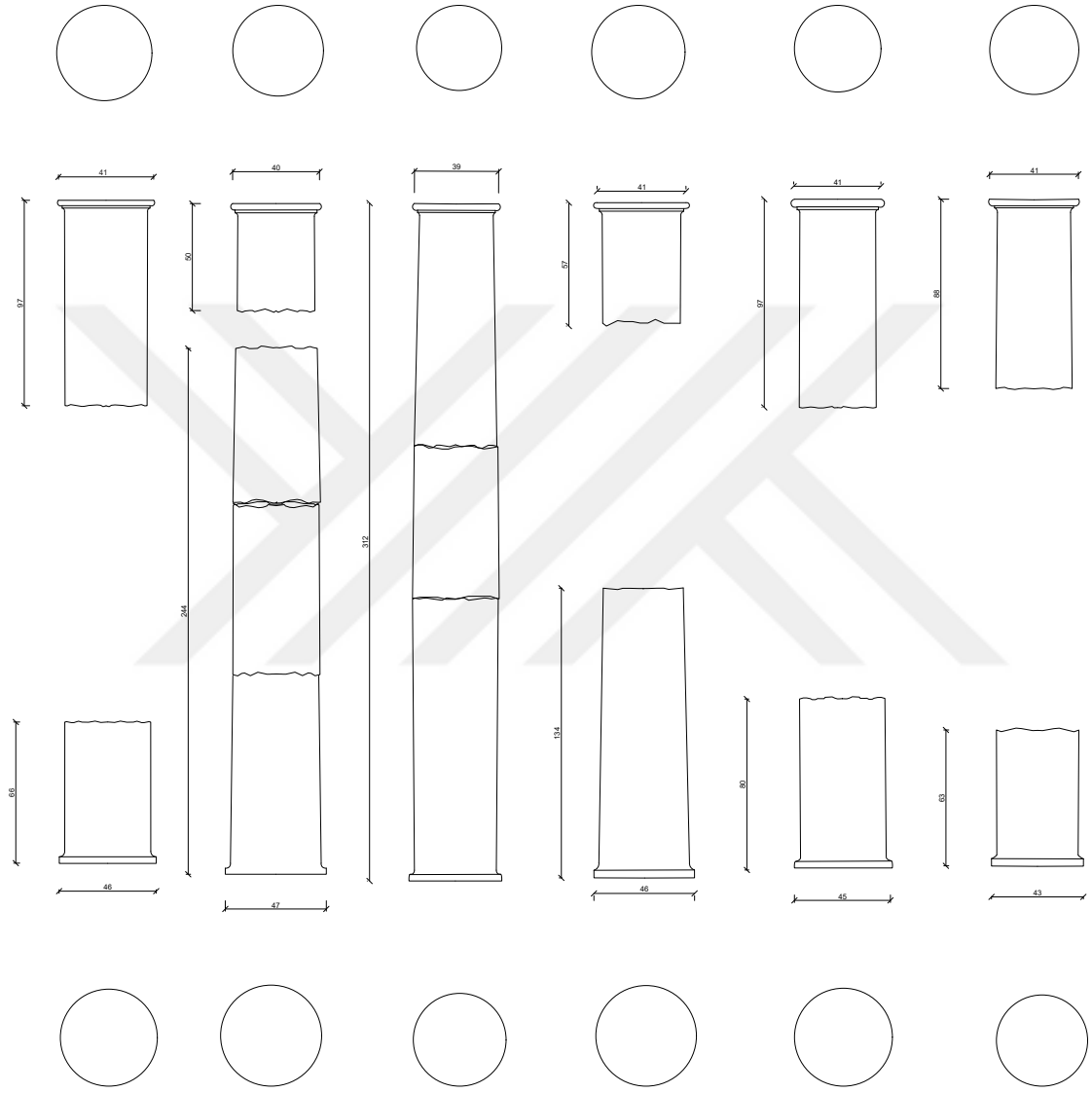
Kat. No: 128
Kazı Envanter No: 17-272, 17-145
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 38cm
Alt Çap: 45cm
Tanım:
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 129
Kazı Envanter No: 17-249, 17-200
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 43cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

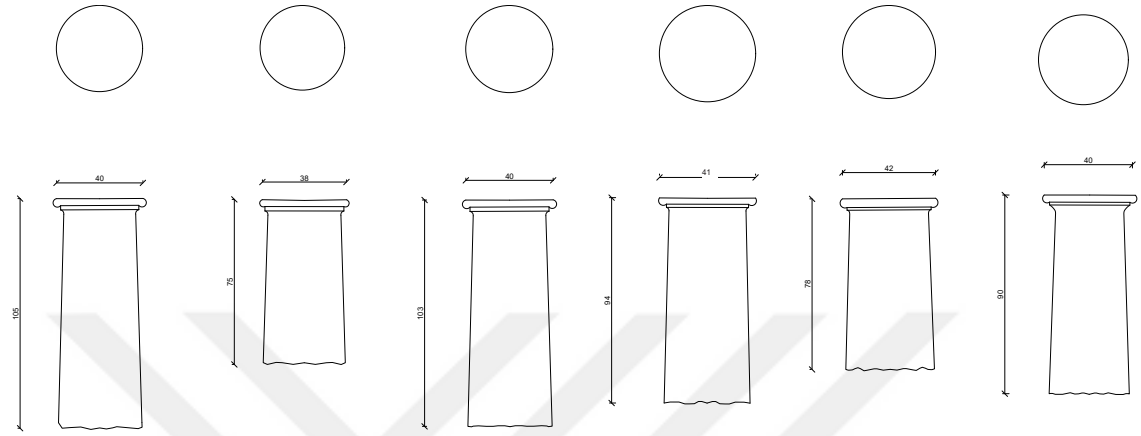
Kat. No: 130
Kazı Envanter No: 17-392, 17-282
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Niş
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 44cm
Alt Çap: 47cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 131
Kazı Envanter No: 17-380, 17-384
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Köşe
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun iki parça halinde korunmuş diğer birleşen parçaları belirlenememiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 42cm
Alt Çap: 43cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

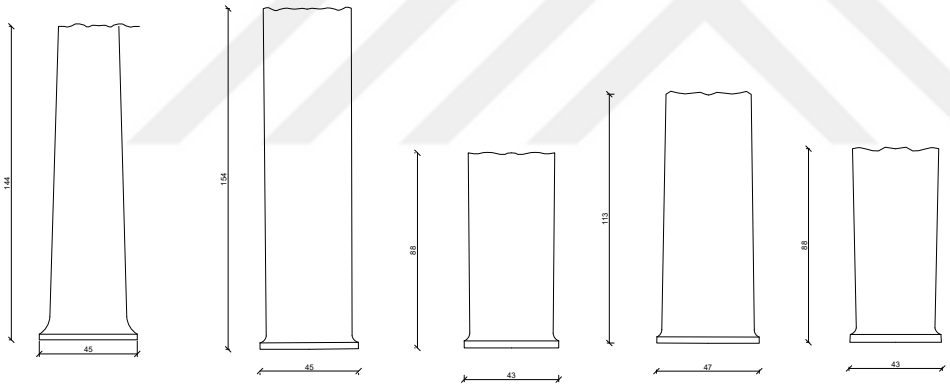
Kat. No: 132
Kazı Envanter No: 17-383
Eser: Sütun
Konumu: Podium Batı Köşe
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tek parça halinde korunmuştur. Diğer kısımları belirlenemektedir.
Ölçüler:
Yükseklik: 3.15m
Üst Çap: 42cm
Alt Çap: 43cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 121 **Kat. No: 122** **Kat. No: 123** **Kat. No: 124** **Kat. No: 125** **Kat. No: 126**

Kat. No: 132

Kat. No: 127 **Kat. No: 128** **Kat. No: 129** **Kat. No: 130** **Kat. No: 131**

YARIM SÜTUNLAR (2. Kat)

Kat. No: 133
Kazı Envanter No: 17-167
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu sütunların üst kısmını oluşturur. Orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. Profilleri kırık haldedir. üst profili korunmuş tek parçadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 54cm
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 134
Kazı Envanter No: 17-168
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 45cm
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 135
Kazı Envanter No: 17-169
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 51cm
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 136
Kazı Envanter No: 17-170
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 54cm
Üst Çap: 42cm
Alt Çap: 44cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 137
Kazı Envanter No: 17-146
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 51cm
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 138
Kazı Envanter No: 17-289
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 39cm
Üst Çap: 37cm
Alt Çap: 44cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 139
Kazı Envanter No: 17-397
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun kaide kısmıdır. profilli

kısmının bir bölümü plinthosa kadar kırılmıştır. Kalan kısımları iyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 38cm
Üst Çap: 50cm
Alt Çap: -
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

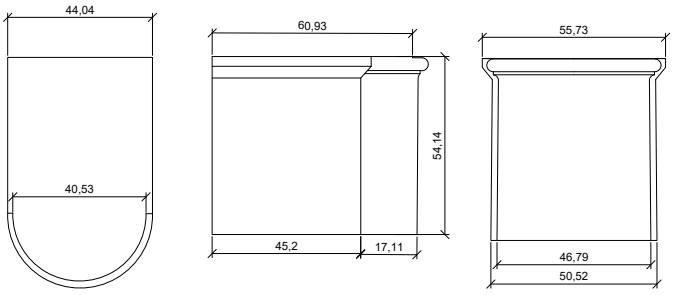
Kat. No: 140
Kazı Envanter No: 17-303
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 37cm
Üst Çap: 41cm
Alt Çap: 43cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 141
Kazı Envanter No: 17-423
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 35cm
Üst Çap: 44cm
Alt Çap: 45cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

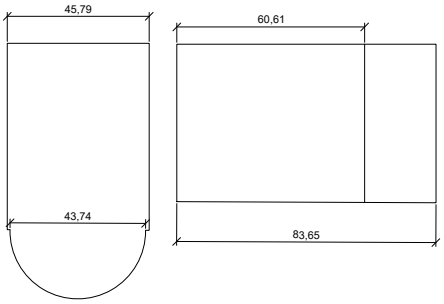
Kat. No: 142
Kazı Envanter No: 17-304
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 37cm
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 44cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 143
Kazı Envanter No: 17-421
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun tamburu orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. İyi durumdadır.
Ölçüler:
Yükseklik: 51cm
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: 46cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

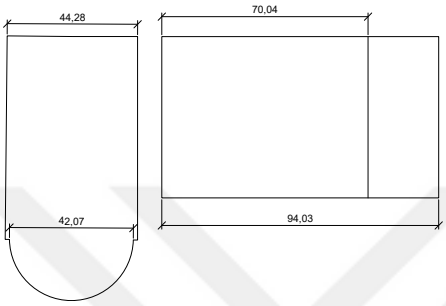
Kat. No: 144
Kazı Envanter No: 17-286
Eser: Sütun
Konumu: Valva Regia
Bulunduğu Kat: 2
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun kaide kısmıdır. profilli kısmının bir bölümü plinthosa kadar iki parça olarakkırılmıştır. Kalan kısımları iyi durumdadır. Bu kaide de diğer kaideden farklı olarak yarım sütunlara ait alt profil işlenmemiştir.
Ölçüler:
Yükseklik: 58cm
Üst Çap: 43cm
Alt Çap: -
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

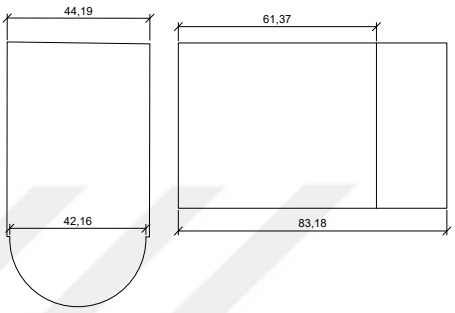
Kat. No: 133

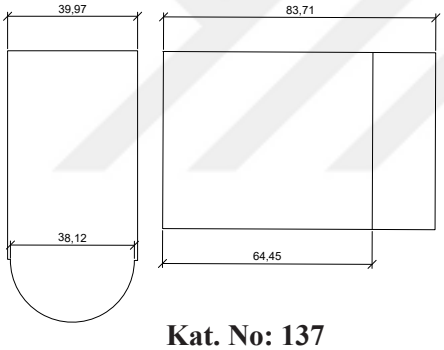
Kat. No: 134

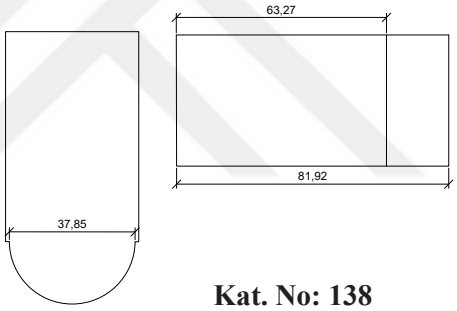
Kat. No: 135

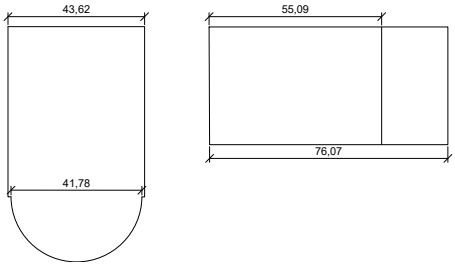
Kat. No: 136

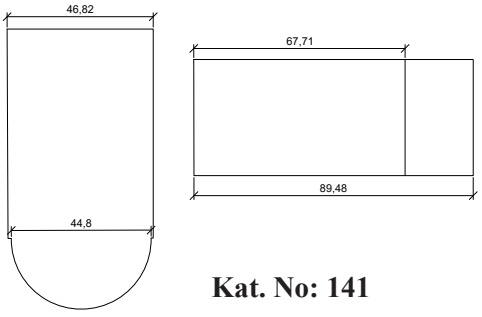
Kat. No: 137

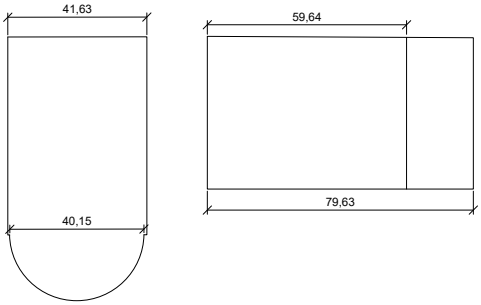
Kat. No: 138

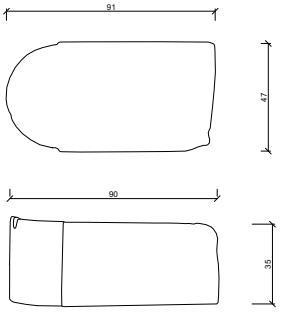
Kat. No: 140

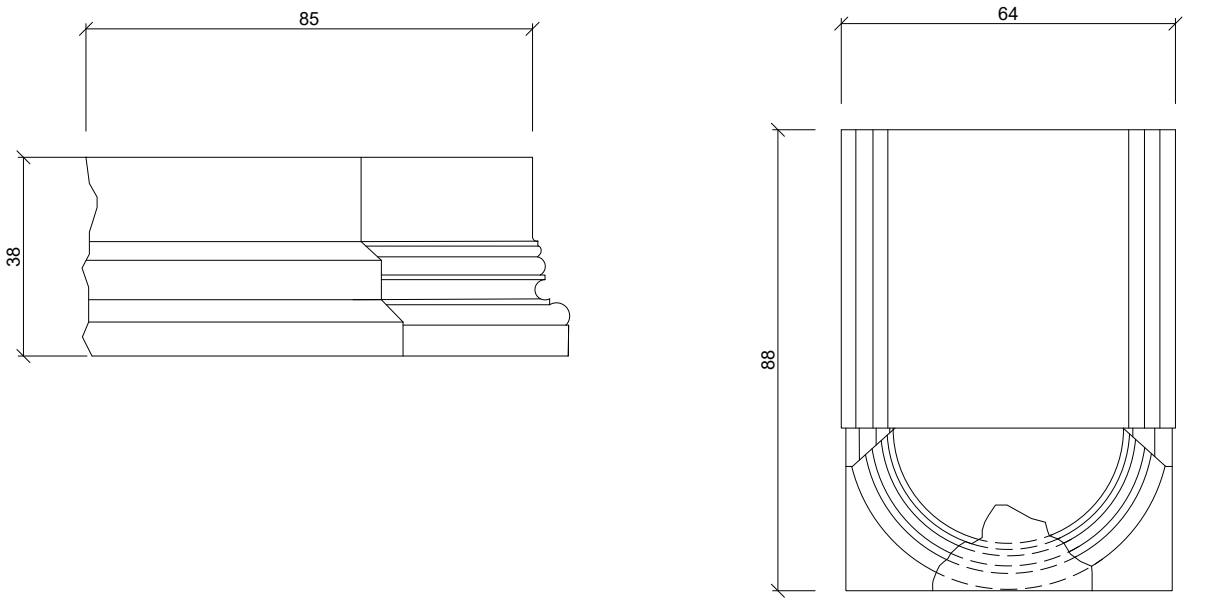
Kat. No: 141

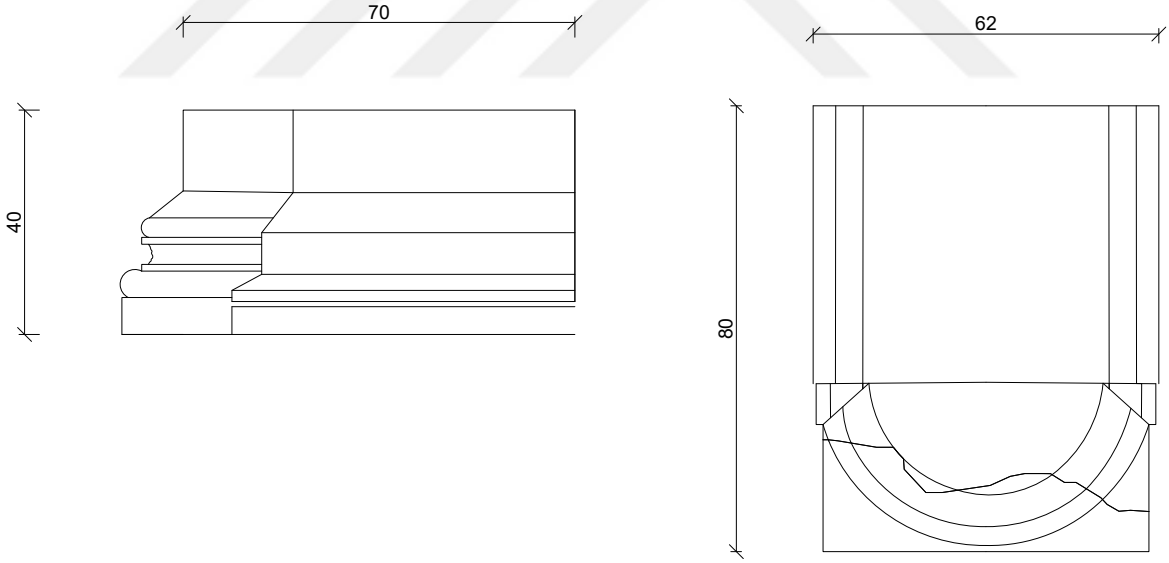
Kat. No: 142

Kat. No: 143

Kat. No: 139

Kat. No: 144

Kat. No: 133

Kat. No: 134

Kat. No: 135

Kat. No: 136

Kat. No: 137

Kat. No: 138

Kat. No: 139

Kat. No: 140

Kat. No: 141

Kat. No: 142

Kat. No: 143

Kat. No: 144

KORINTH BAŞLIKLARI (2. Kat)

Kat. No: 145
Kazı Envanter No: 17-123
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 46cm
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 53cm
Kalathos Yüksekliği: 41cm
Kaplama Yaprakları: 9cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 7cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 13cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 12cm
Üst Çap:34
Alt Çap: 36
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 53.

Kat. No: 146
Kazı Envanter No: 17-126
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar ve çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 46cm
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 57cm
Kalathos Yüksekliği: 41cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 15
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Üst Çap: 36
Alt Çap: 34
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 59.

Kat. No: 147
Kazı Envanter No: 17-198
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar ve kayıplar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 40cm
Abakus Yüksekliği: 9cm
Abakus Genişlik: 31cm
Kalathos Yüksekliği: 44cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 7cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 14cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 9cm
Üst Çap: 45cm
Alt Çap: 34cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 148
Kazı Envanter No: 17-203
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar ve kayıplar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 42cm
Abakus Yüksekliği: 4cm
Abakus Genişlik: 58cm
Kalathos Yüksekliği: 38cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 14
Üst Çelenk Yüksekliği: 10
Üst Çap: 45
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 149
Kazı Envanter No: 17-215
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık yarıdan kırılmıştır. Kalathosun alt kısmı ve alt ve üst çelenk yaprakları

450

korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 26cm
Abakus Yüksekliği: -
Abakus Genişlik: -
Kalathos Yüksekliği: 16cm
Kaplama Yaprakları: -
Volüt ve helix Yüksekliği: -
Alt Çelenk Yüksekliği: 14cm
Üst Çelenk Yüksekliği: 12cm
Üst Çap: -
Alt Çap: 34
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 150
Kazı Envanter No: 17-238
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 49cm
Abakus Yüksekliği: 9cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 40cm
Kaplama Yaprakları: 11cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 5cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 14
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Üst Çap: 45
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 151
Kazı Envanter No: 17-263
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 46,5cm
Abakus Yüksekliği: 3,5cm
Abakus Genişlik: 54cm
Kalathos Yüksekliği: 43cm
Kaplama Yaprakları: 9cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 8cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 13
Üst Çelenk Yüksekliği: 13
Üst Çap: 37
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 152
Kazı Envanter No: 17-323
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 7cm
Abakus Genişlik: 54cm
Kalathos Yüksekliği: 44cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20
Üst Çelenk Yüksekliği: 10
Üst Çap: 37
Alt Çap: 32
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 153
Kazı Envanter No: 17-389
Eser: Podium batı niş
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 7cm
Abakus Genişlik: 60cm
Kalathos Yüksekliği: 43cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 20

Üst Çelenk Yüksekliği: 10
Üst Çap: 42
Alt Çap: 32
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 154
Kazı Envanter No: 17-399
Eser: Podium batı niş
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık yarıdan kırılmıştır. Parçalar birleşmektedir. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 51,5cm
Abakus Yüksekliği: 5,5cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 46cm
Kaplama Yaprakları: 12cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 8cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 14
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Üst Çap: 40
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 155
Kazı Envanter No: 17-088
Eser: Detaylandırılmamış Korinth Başlığı
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 45cm
Kaplama Yaprakları: 7cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 15
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Üst Çap: 43
Alt Çap: 36
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 36.

Kat. No: 156
Kazı Envanter No: 17-132
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 49,5cm
Abakus Yüksekliği: 5,5cm
Abakus Genişlik: 51cm
Kalathos Yüksekliği: 45cm
Kaplama Yaprakları: 8cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 15
Üst Çelenk Yüksekliği: 16
Üst Çap: 35
Alt Çap: 33
Tanım:
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 85.

Kat. No: 157
Kazı Envanter No: 17-165
Eser: Valva Regia
Konumu: Sahne binası doğu köşe podyumu
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde derin kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 51cm
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 55cm
Kalathos Yüksekliği: 44cm
Kaplama Yaprakları: 12cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 9cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 14
Üst Çelenk Yüksekliği: 11
Üst Çap: 35
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır

Kat. No: 158

Kazı Envanter No: 17-260
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Sahne binası batı kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 51cm
Abakus Yüksekliği: 3cm
Abakus Genişlik: 59cm
Kalathos Yüksekliği: 48cm
Kaplama Yaprakları: 11cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 8cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 17
Üst Çelenk Yüksekliği: 12
Üst Çap: 41
Alt Çap: 35
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 158
Kazı Envanter No: 17-178
Eser: Plaster Korinth Başlığı
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Çelenkteki yapraklarında ve abacus çiçeklerinde yer yer derin kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Abakus Yüksekliği: 6,5cm
Abakus Genişlik: 54cm
Kalathos Yüksekliği: 43,5cm
Kaplama Yaprakları: 15cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Alt Çelenk Yüksekliği: 15
Üst Çelenk Yüksekliği: 14
Üst Çap: 41
Alt Çap: -
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 160
Kazı Envanter No: 17-369
Eser: Normal Korinth Başlığı
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık kırılmıştır. sadece abakus kısmı korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : -
Abakus Yüksekliği: 5cm
Abakus Genişlik: 52cm
Kalathos Yüksekliği: -
Kaplama Yaprakları: -
Volüt ve helix Yüksekliği: 10cm
Alt Çelenk Yüksekliği: -
Üst Çelenk Yüksekliği: -
Üst Çap: -
Alt Çap: -
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 145 **Kat. No: 146** **Kat. No: 147**

Kat. No: 148 **Kat. No: 149** **Kat. No: 150**

Kat. No: 151 **Kat. No: 152** **Kat. No: 153**

Kat. No: 154 **Kat. No: 155** **Kat. No: 156**

Kat. No: 157

Kat. No: 158

Kat. No: 159

Kat. No: 160

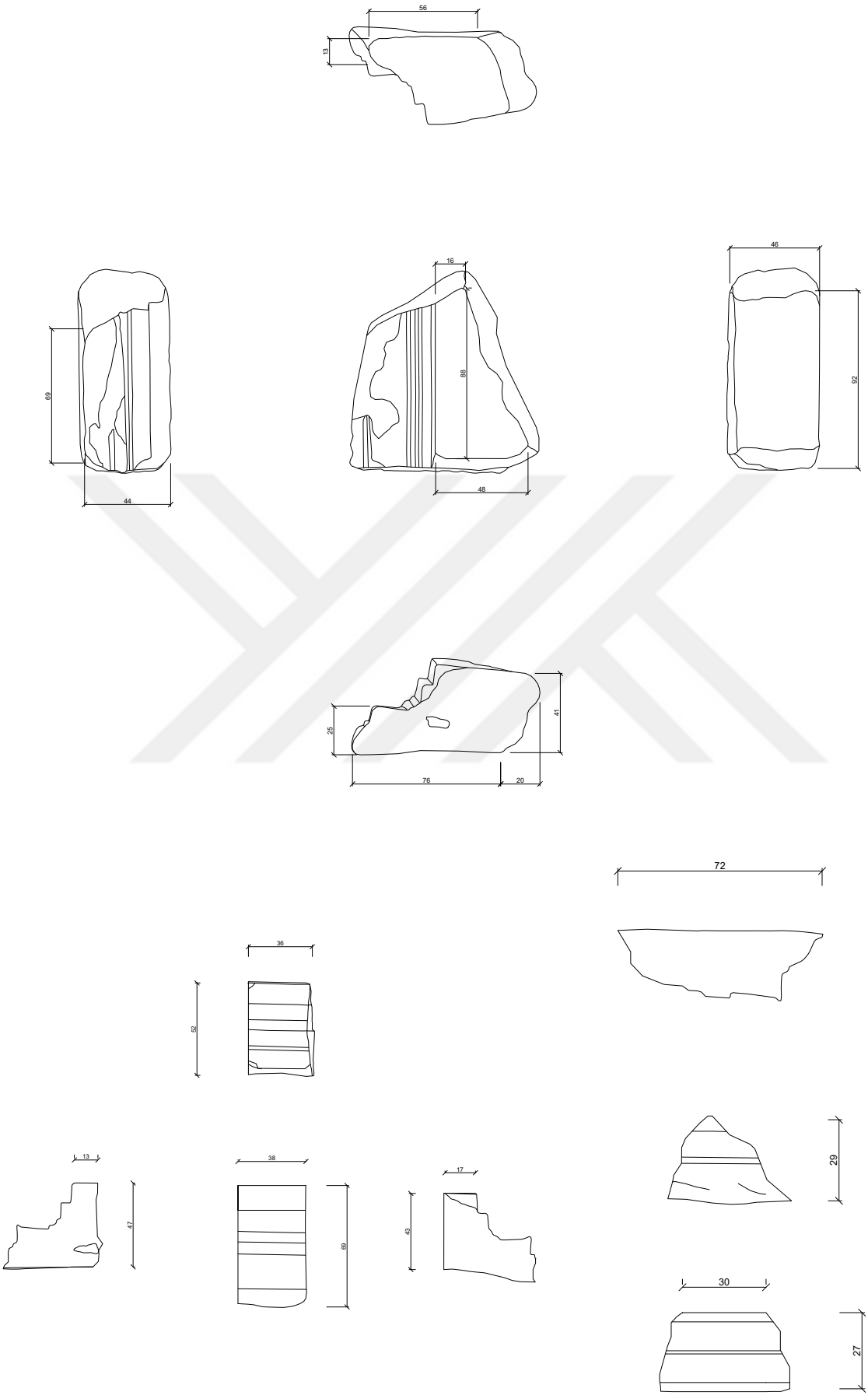
VALVA REGIA (İKİNCİ KAT)

Kat. No: 161
Kazı Envanter No: 17-029
Eser: Korniş
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş üç parça kırıktır. parçalar birleşmektedir.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 56cm
Üst Derinlik : 88cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

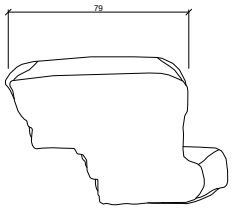
Kat. No: 162
Kazı Envanter No: 17-017
Eser: Korniş
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: korniş profilleri üzerinde yer yer kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 49cm
Genişlik: 110cm
Alt Derinlik : 55cm
Üst Derinlik : 100cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 133.

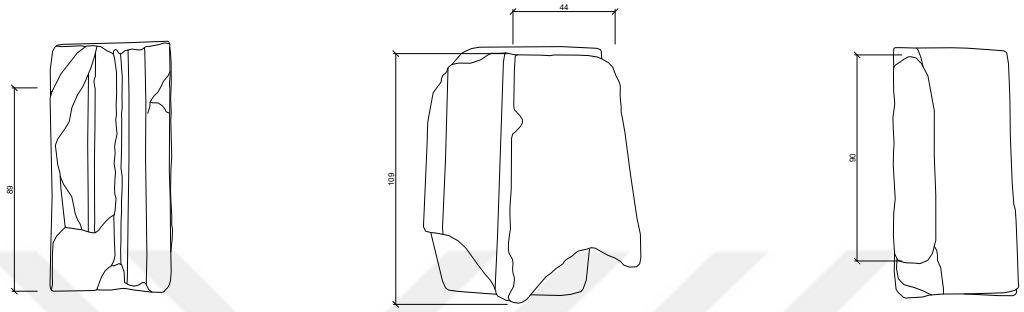
Kat. No: 163
Kazı Envanter No: 17-022
Eser: Korniş
Konumu:
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 50cm
Genişlik: 89cm
Alt Derinlik : 51cm
Üst Derinlik : 92cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

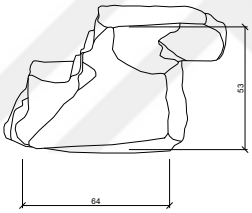
Kat. No: 164
Kazı Envanter No: 17-055
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz yarıdan kırıktır. Korunan bölümleri üzerinde profiller iyi derece korunmuştur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 50-155 (korunan)-73-73cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 219.

56
13
16
88
48
46
92
69
44
25
41
76
20
72
36
52
13
47
38
69
17
43
29
30
27

Kat. No: 161

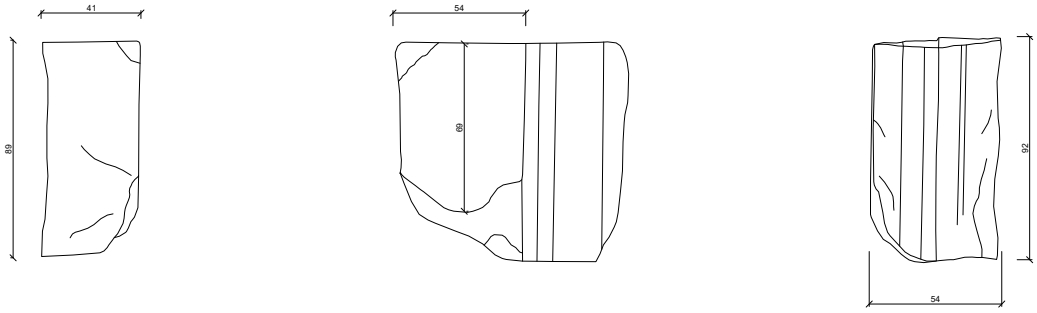

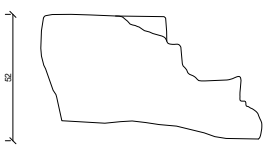

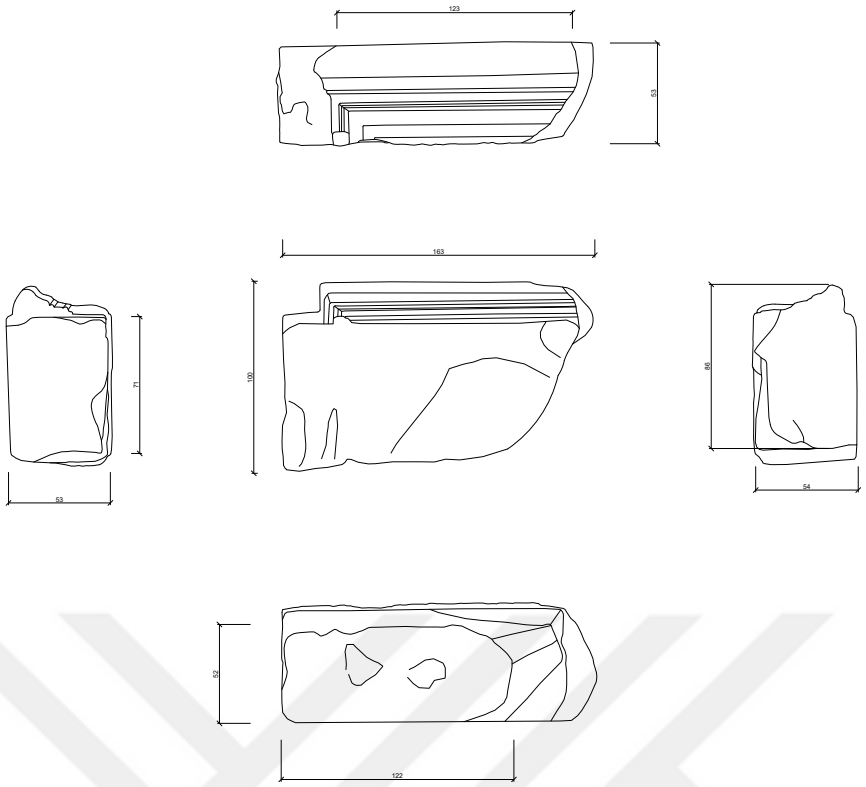
Kat. No: 162

Kat. No: 163

Kat. No: 164

Kat. No: 161

Kat. No: 162

Kat. No: 163

Kat. No: 164

ARŞİTRAV-FRİZLER (2. Kat)

Kat. No: 165
Kazı Envanter No: 17-212
Eser: Arşitrav-Friz (üç yüzlü)
Bulunduğu Kat: 1
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz yarı kısmından kırıktır. Süslemerinde yer yer kırıklar bulunur. Genel olarak iyi durumdadır. Alt kısmında ise soffit bezenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-208-40-40cm
Soffit (uz.-g-tip): 139cm-8cm-Tip 1
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 166
Kazı Envanter No: 17-325
Eser: Arşitrav-Friz (üç yüzlü)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-Friz bir blok şeklindedir. Bir önceki arşitrav-frizle (Kat. no: 165) birleşmektedir. Ön kısımda profiller yer yer kırıktır. Üst kısmında kurtağızı ve kanırtma yuvaları bulunur.
Arşitrav-friz Ölçüler (y-g-üd-ad): 57-85-80-80cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 167
Kazı Envanter No: 17-206
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Podium doğu köşe sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz çentik yaptığı uç kısmında kırılmıştır. Diğer kısımları iyi durumdadır. Üzerindeki profiller taç kısmında süslemeye sahiplerdir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-191-52-52cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 168
Kazı Envanter No: 17-028
Eser: Arşitrav-Friz (cuneus)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Podium doğu köşe ön yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi derece korunmuştur. Profilleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur. Alt kısmında ise soffit işlenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-245-42-36cm
Soffit (uz.-g-tip): 130cm-7cm-Tip 2
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 007.

Kat. No: 169
Kazı Envanter No: 17-048
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Podium doğu köşe sol yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz yarıdan kırılmıştır. Diğer kısımları iyi durumdadır. Üzerindeki profiller taç kısmında süslemeye sahiplerdir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-128-46-46.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 220.

Kat. No: 170
Kazı Envanter No: 17-074
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu portae hospitales
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz üst kısmından kırılmıştır. Diğer bölümlerinde de yer yer kırıklar bulunmaktadır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-77-70-70cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 171
Kazı Envanter No: 17-073
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı

463

Korunma Durumu ve Tanım: AArşitrav-friz üst kısmından kırılmıştır. Diğer bölümlerinde de yer yer kırıklar bulunmaktadır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-88-60-60cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 201.

Kat. No: 172
Kazı Envanter No: 17-041
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi derecede korunmuştur. Üzerinde küçük kırıklar bulunmaktadır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-186-43-43 cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 173
Kazı Envanter No: 17-153a-b
Eser: Arşitrav-Friz (Cuneus)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Diğer kısımlar ise yer yer kırıklara sahiptir. Alt yüzde ise soffit yer alır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-250-41-38.
Soffit (uz.-g-tip): 128cm-7cm-Tip 1
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 174
Kazı Envanter No: 17-154
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iyi derecede korunmuştur. Yer yer kırıklara sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-144-72-72cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 175
Kazı Envanter No: 17-292
Eser: Arşitrav-Friz (İç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz alt kısmından kırılmıştır. üst kısmında birleşim yerinde bir adet demir kenet korunmuştur. Üst yüzeyinde ise bir kanırtma yuvası ve kurtağızı bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-169-100-100cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 176
Kazı Envanter No: 17-373
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sağ ve sol köşesinen kırılmıştır. merkezinde ise büyük bir çatlağa sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-171-98-98cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 177
Kazı Envanter No: 17-182
Eser: Arşitrav-Friz (İç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz kenarından bir kırığa sahiptir. Diğer kısımları iyi durumdadır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-157-90-90cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 178
Kazı Envanter No: 17-163a-b
Eser: Arşitrav-Friz (Cuneus)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz

Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Üzerindeki profiller süslemesiz işlenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-248-45-36cm
Soffit (uz.-g-tip): 149cm-6cm-Tip 4
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 179
Kazı Envanter No: 17-396
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Eser: Arşitrav-Friz
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz genel olarak iyi durumdadır. Yer yer yüzeylerinde kırıklara sahiptir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-95-66-68cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 180
Kazı Envanter No: 17-166
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz arka kısmında çentik yapan yerden kırılmıştır. ÜSt kısmında birleşim kısmında bir demir kenet ve kurtağızı yuvası bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-166-41-40cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 181
Kazı Envanter No: 17-375
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sol yüzünde geniş açılı çentik profiline sahiptir. Yer yer süslemeri üzerinde kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-107-78-70cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 182
Kazı Envanter No: 17-374
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz genel olarak iyi durumdadır. profilleri üzerinde küçüklü büyüklü kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-100-72-55cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 183
Kazı Envanter No: 17-376
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sol yüzünde geniş açılı çentik profiline sahiptir. Yer yer süslemeri üzerinde kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-100-78-70.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 184
Kazı Envanter No: 17-187
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz çentik yaptığı ön ve arka kısımdan kırılmıştır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-124-40-38.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 185
Kazı Envanter No: 17-175, 17-296

Eser: Arşitrav-Friz (Cuneus)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Süslemerinde yer yer kırıklar bulunur. üst yüzünde bir kurtağzı yuvası vardır. alt yüzünde ise soffit bezenmiştir.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-250-41-38cm
Soffit (uz.-g-tip): 130cm-6cm-Tip 5
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 186
Kazı Envanter No: 17-192
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iiyi derece korunmuştur. Yer Yer küçük kırıkları bulunmaktadır.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-155-98-98.
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 187
Kazı Envanter No: 17-324
Eser: Arşitrav-Friz (duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz igenel olarak iyi durumdadır. Arka yüzünde çözünmeler mevcuttur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-143-82-70cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 188
Kazı Envanter No: 17-400
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sol köşeinden kırıktır. Üzerindeki profillerde de yer yer kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-197-91-91cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 189
Kazı Envanter No: 17-184
Eser: Arşitrav-Friz (iç bükey)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sağ ve sol köşesinden kırılmıştır. Üzerinde yer yer çözünmeler bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-146-79-79cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 190
Kazı Envanter No: 17-413
Eser: Arşitrav-Friz (cuneus)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz soldaki birleşim kısmından kırılmıştır. Profilleri üzerinde de yer yer kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-200-41-38cm
Soffit (uz.-g-tip): 147cm-6cm-Tip 1
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

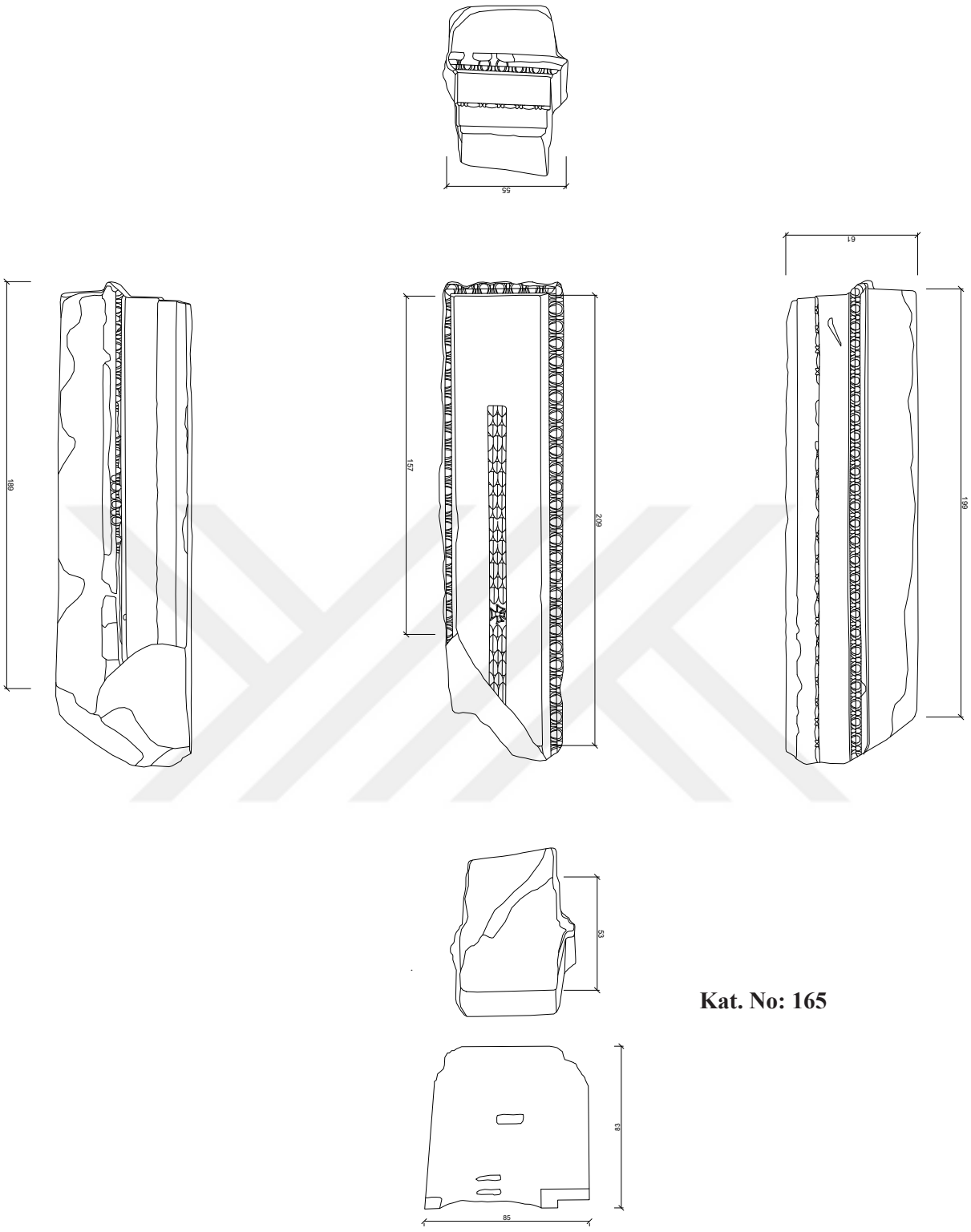
Kat. No: 191
Kazı Envanter No: 17-050
Eser: Arşitrav-Friz (Dado)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz genel oalrak iyi durumdadır. tüm yüzeylerinden yer yer çözünmeler bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-190-50-38cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 123.

Kat. No: 192
Kazı Envanter No: 17-349
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sağ köşesinden kırılmıştır. Profilleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-134-87-81cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

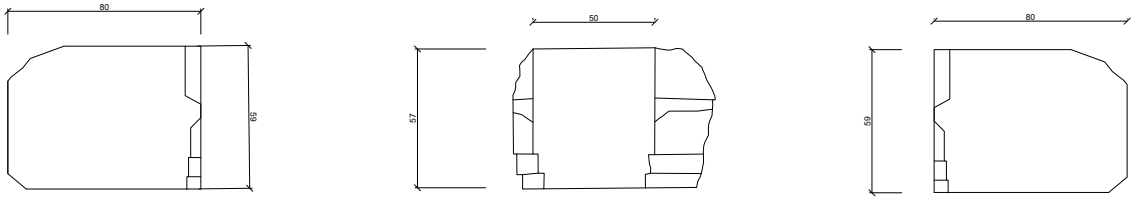
Kat. No: 193
Kazı Envanter No: 17-040
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz sağ köşesinden kırıktır. Profilleri üzernde de yer yer kırıklar bulunur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-166-77-68cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 103.

Kat. No: 194
Kazı Envanter No: 17-056a-b
Eser: Arşitrav-Friz (Duvar bloğu)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iki parçaya ırılmışmıştır. Kırılan prçlarından birinin ise alt kısmı büyük ölçüde tahrip olmuştur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 61-149-67-58cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 218a-b.

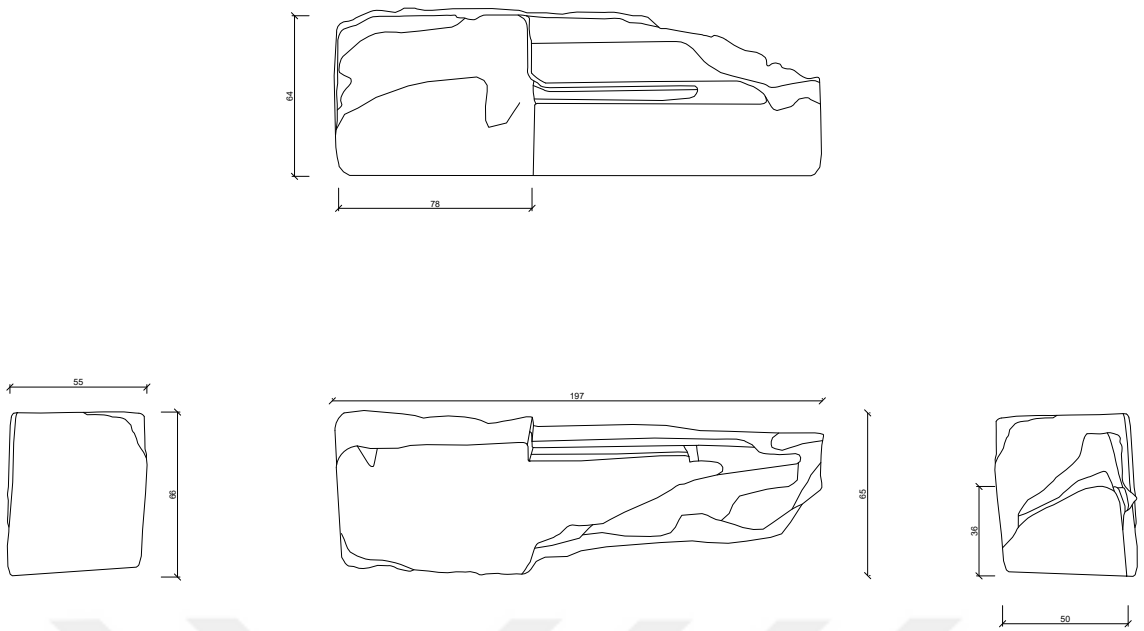
Kat. No: 195
Kazı Envanter No: 17-425a-b
Eser: Arşitrav-Friz (üç yüzlü)
Bulunduğu Kat: 2
Konumu: Doğu köşe Podyumu sağ yan yüz
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Arşitrav-friz iki parçaya kırılmıştır. Üzerindeki süslemeler ise yer yer tahtip olmuştur.
Ölçüler (y-g-üd-ad): 58-295-40-40cm
Soffit (uz.-g-tip): 223cm-10cm-Tip 1
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217-165.
Kaynakça: Arşitrav-friz ilk kez yayımlanmaktadır.

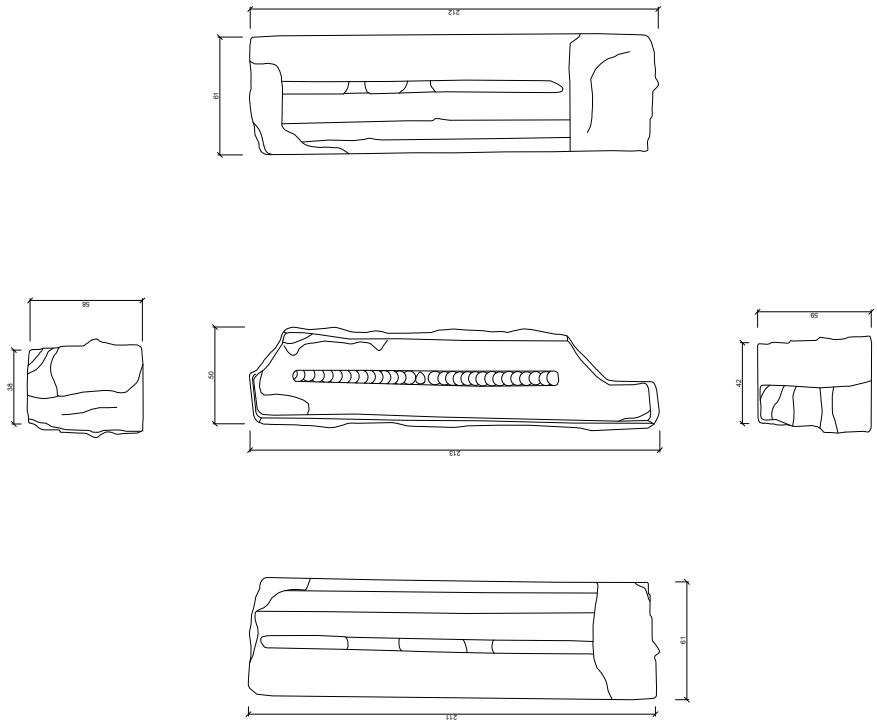
Kat. No: 165

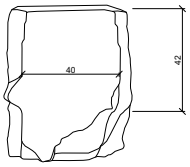
Kat. No: 166

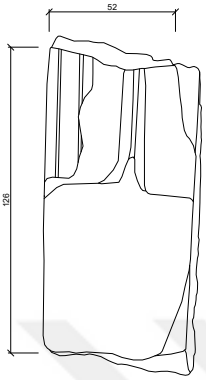

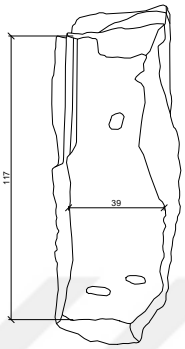
Kat. No: 167

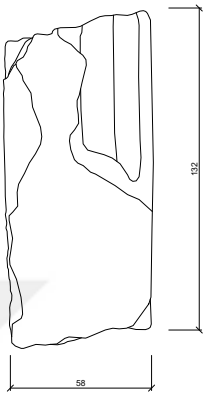

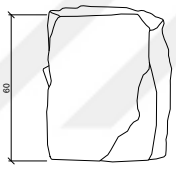
Kat. No: 168

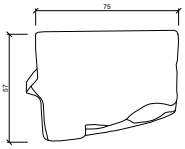

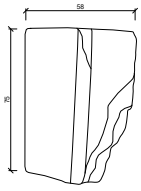

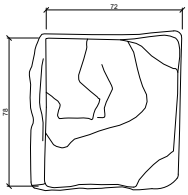

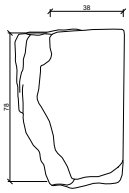

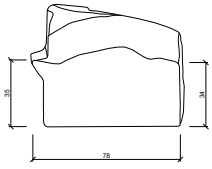
Kat. No: 169

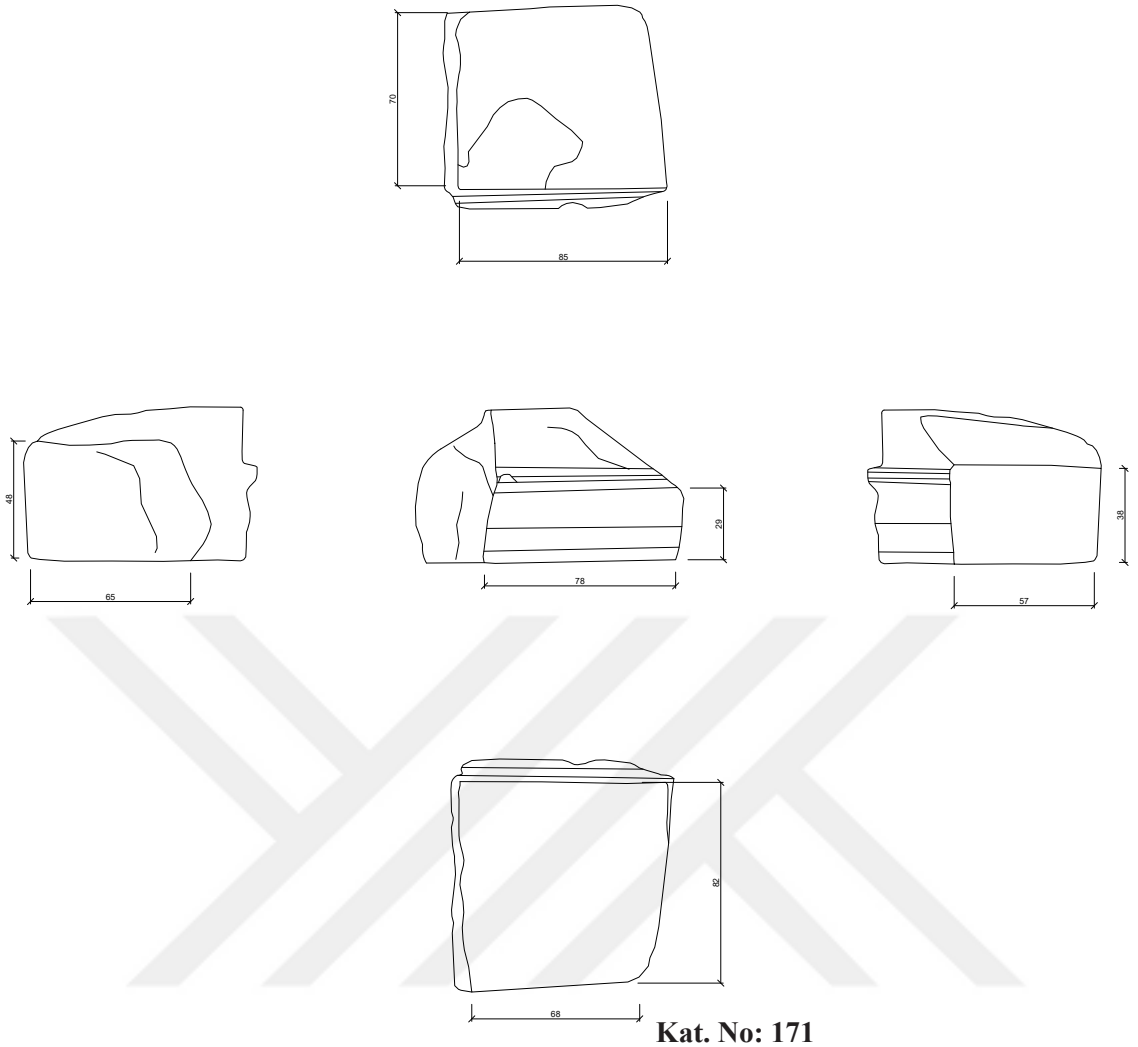

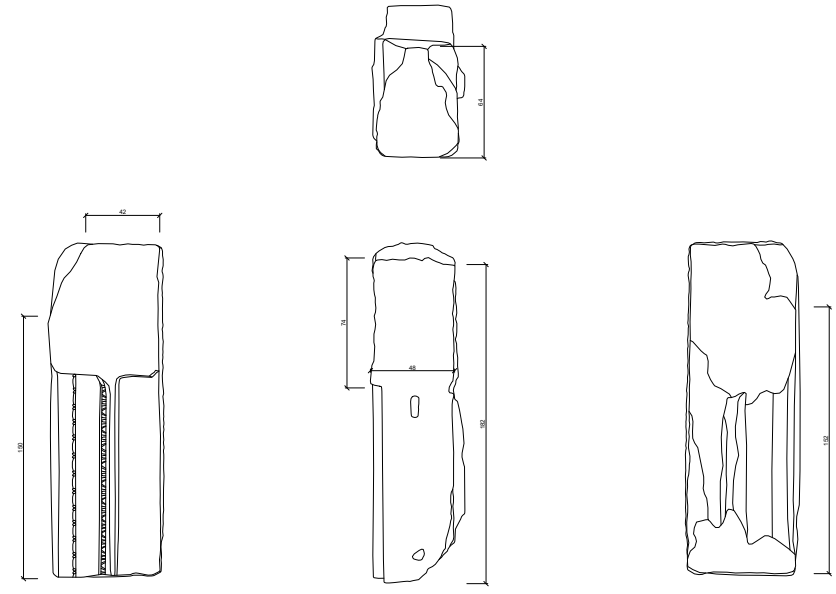

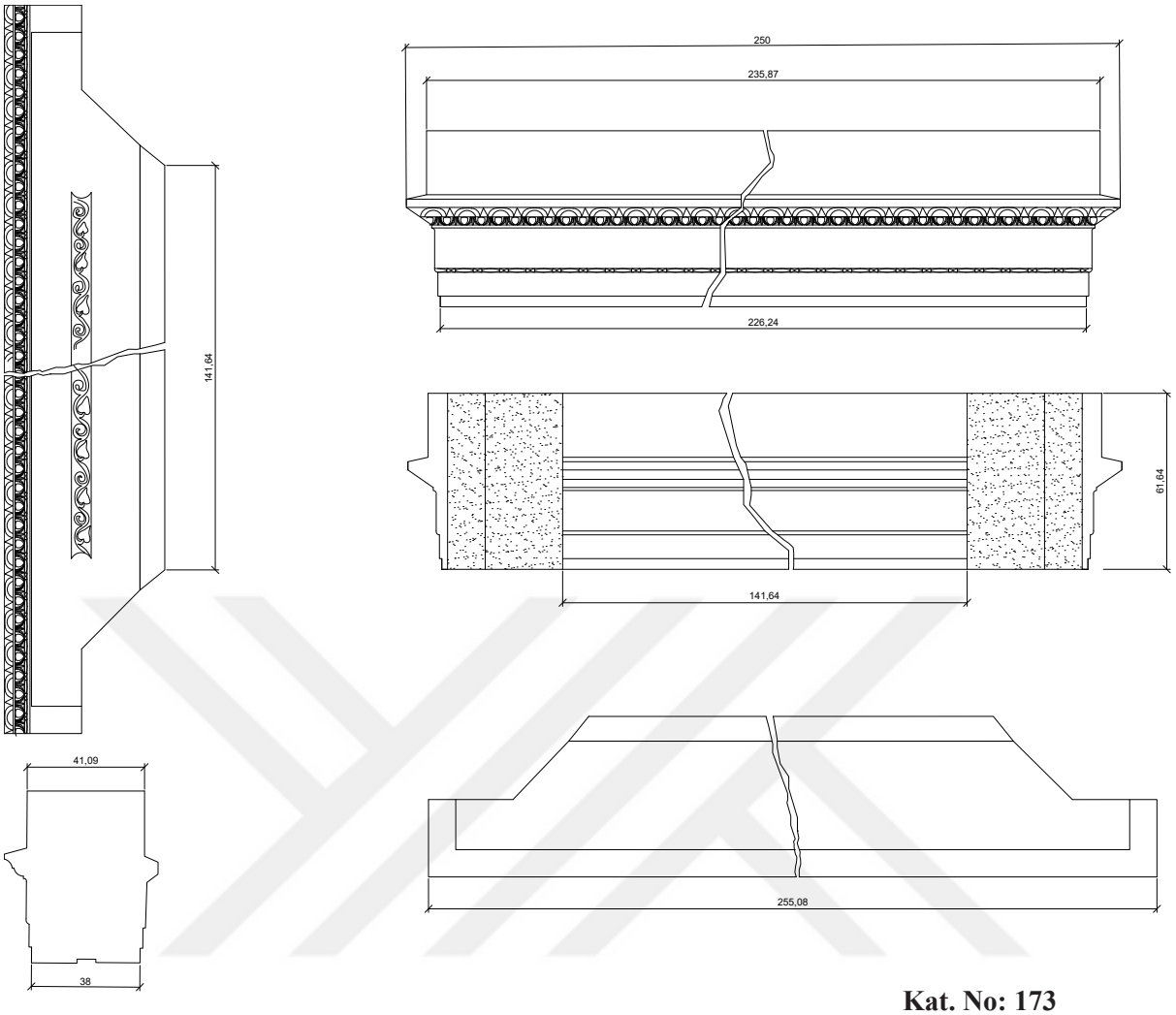
Kat. No: 170

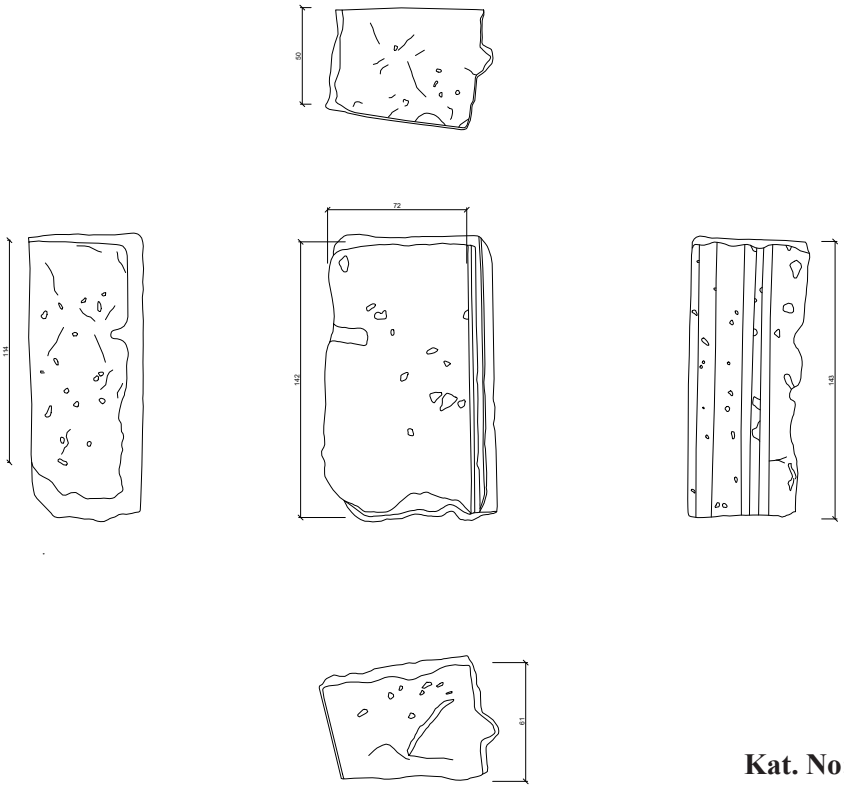
Kat. No: 171

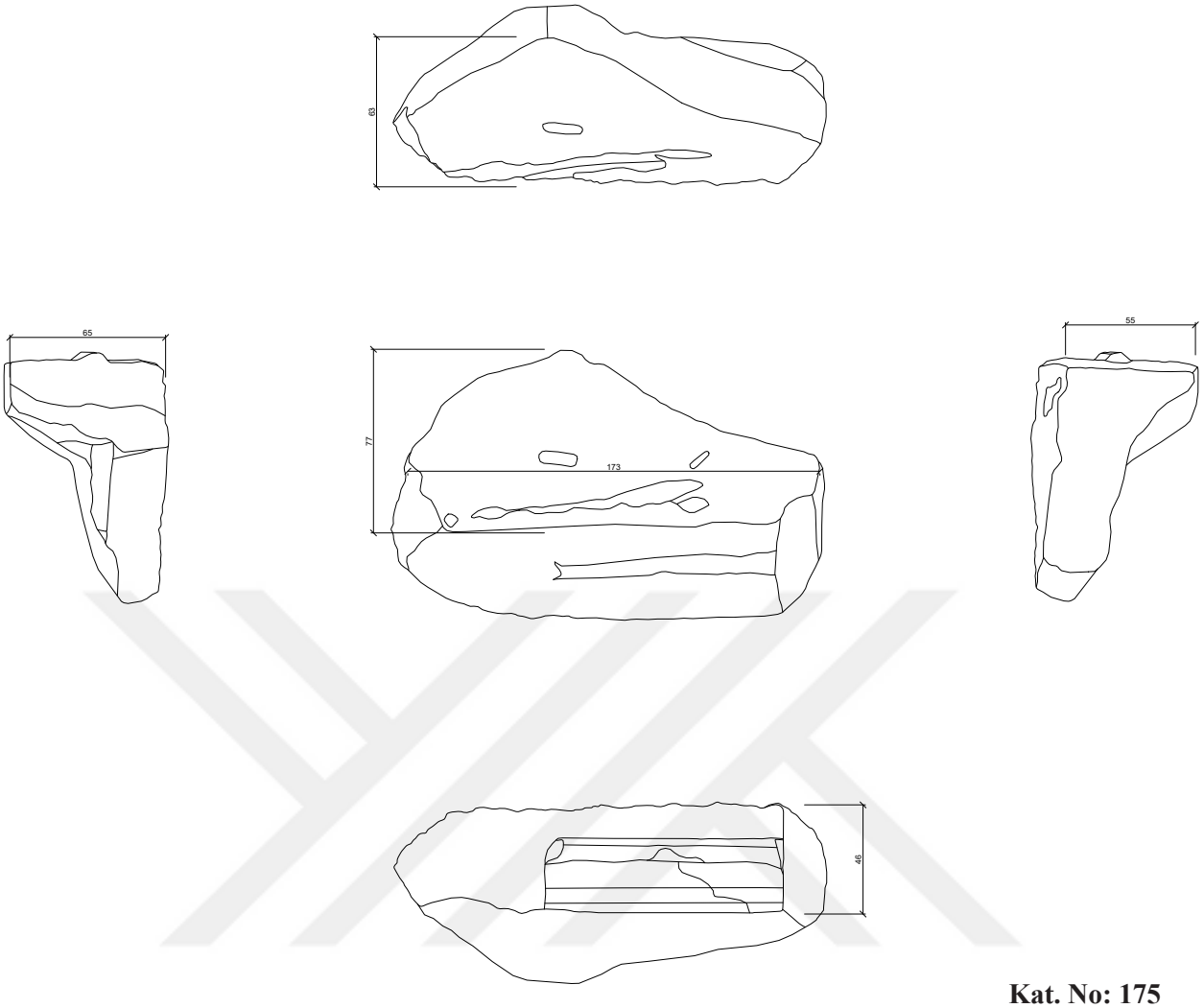
Kat. No: 172

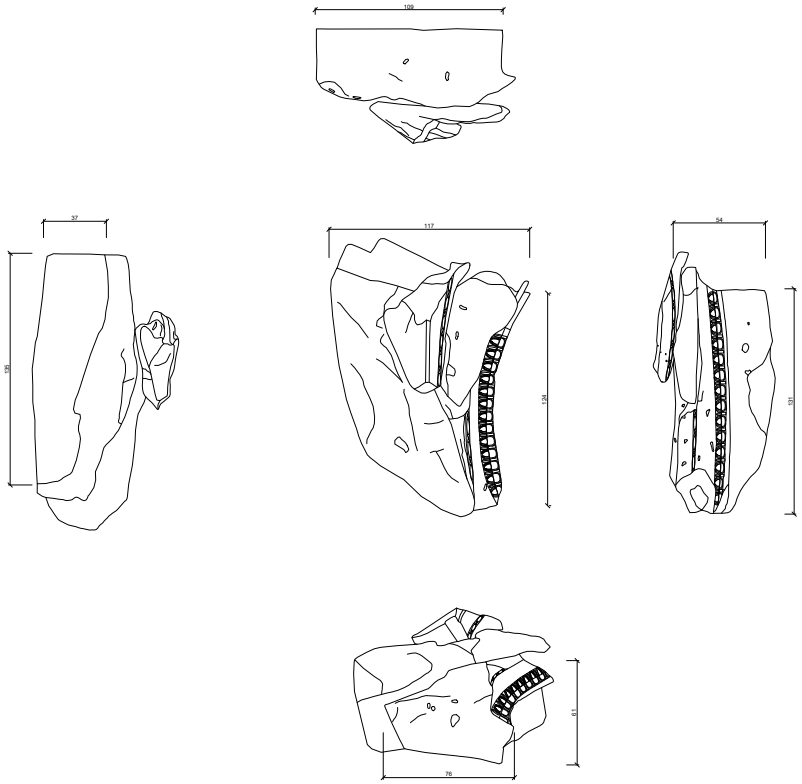
Kat. No: 173

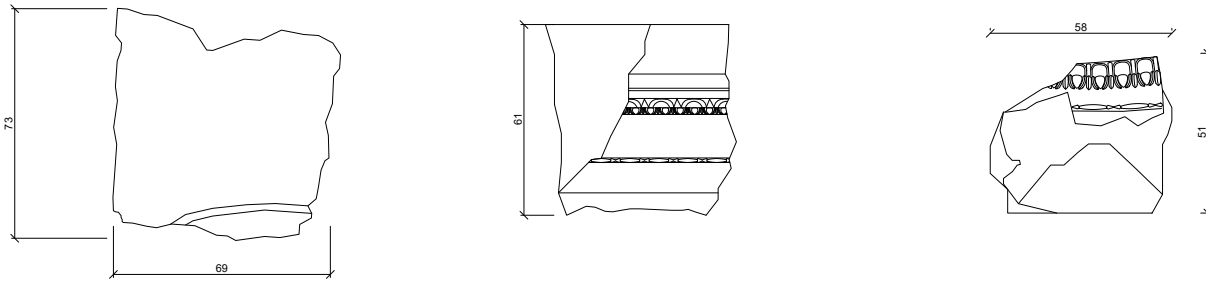
Kat. No: 174

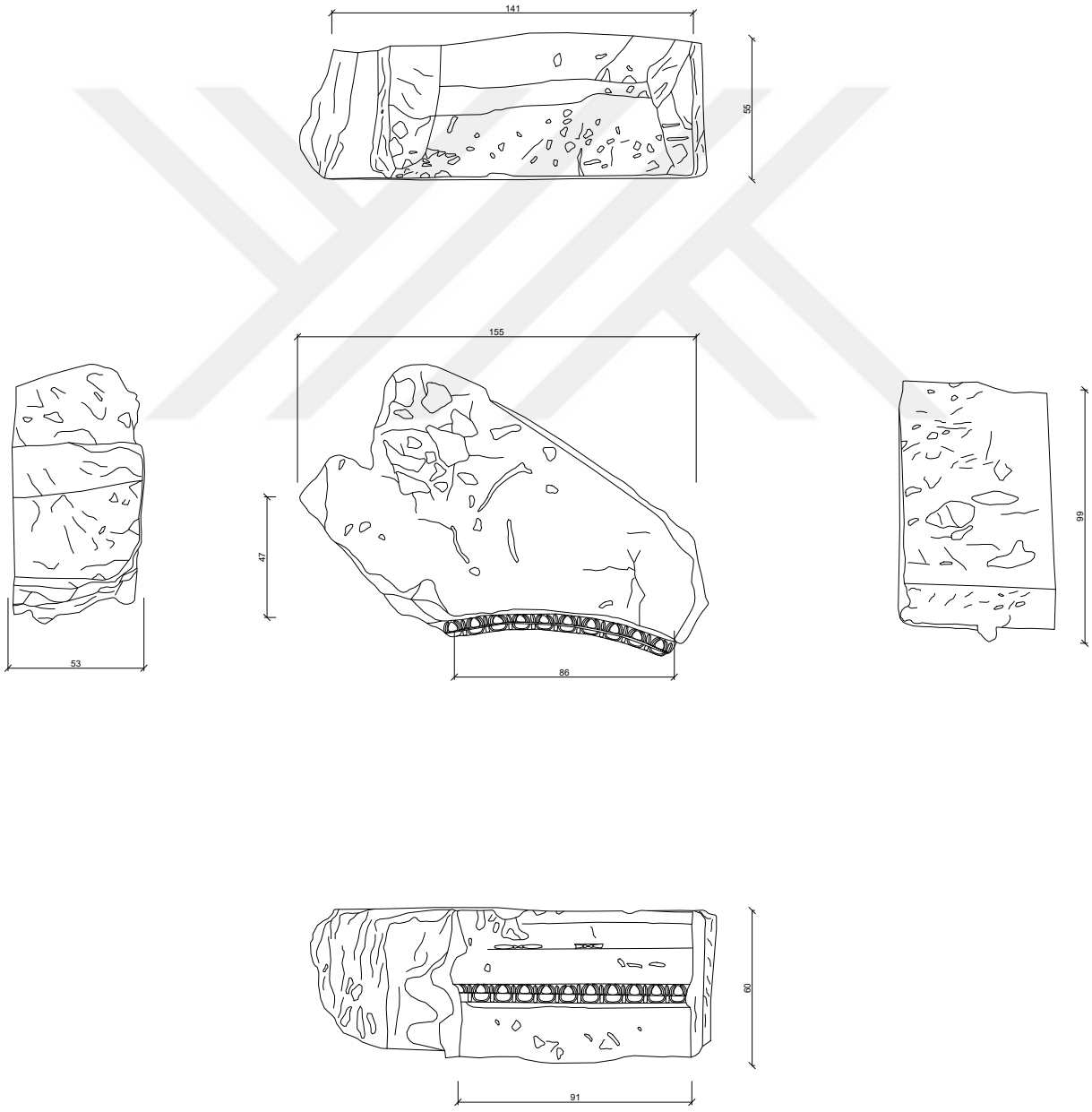
Kat. No: 175

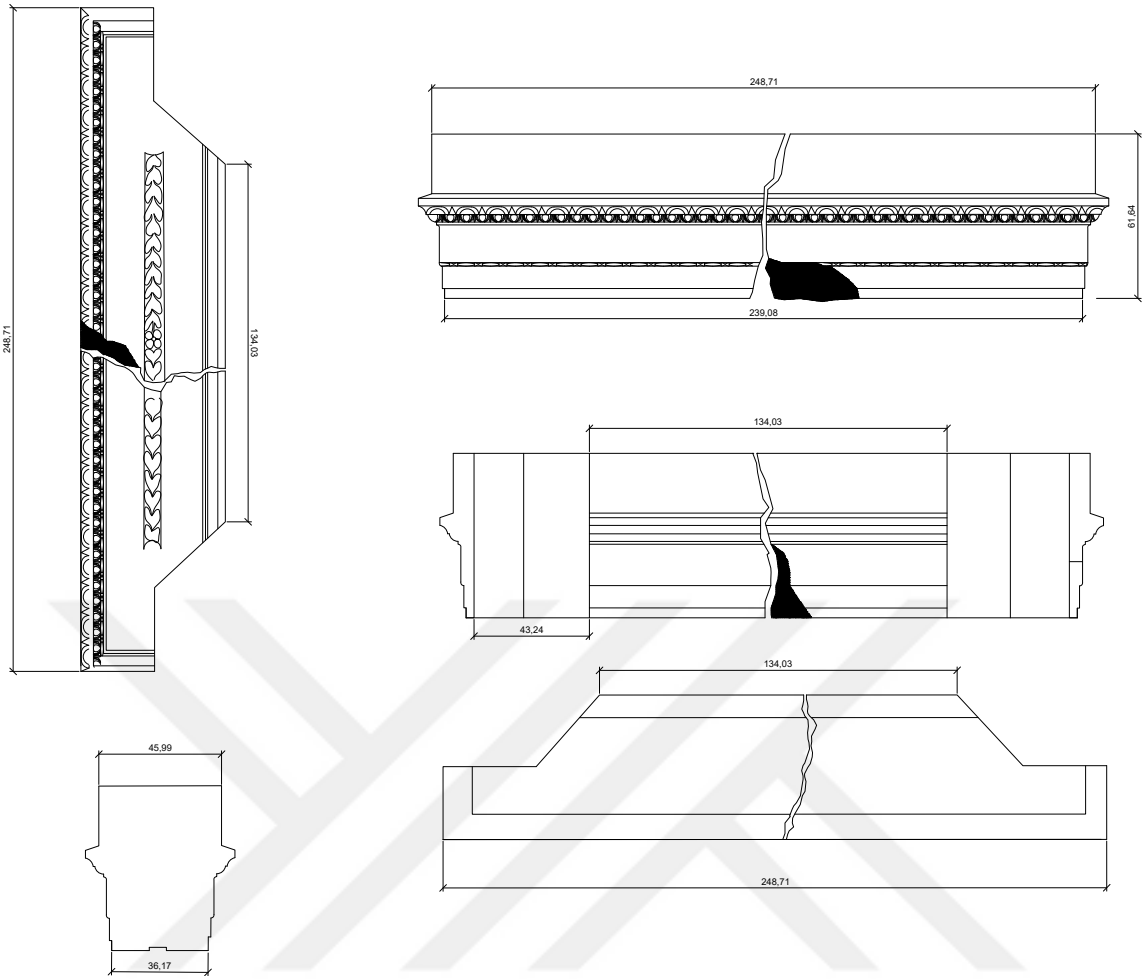
Kat. No: 176a

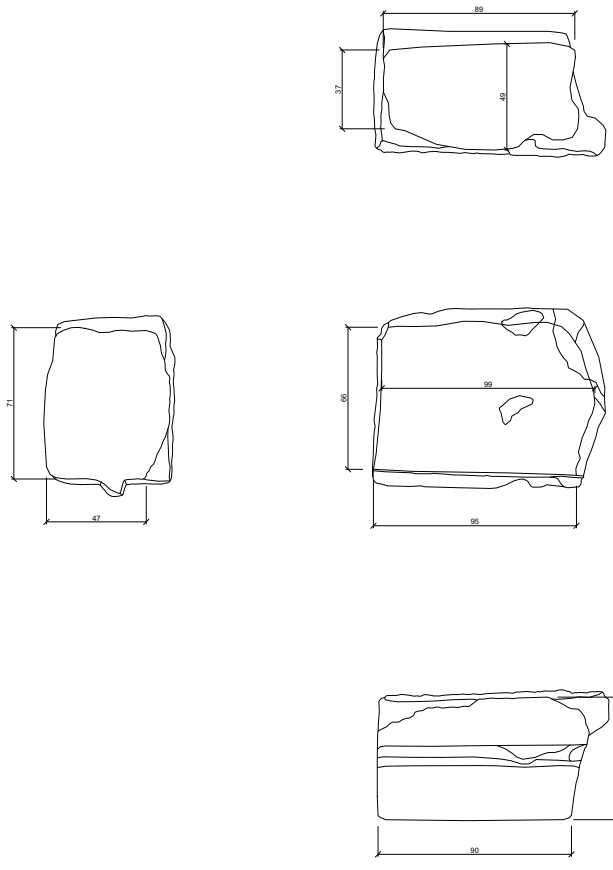
Kat. No: 176b

Kat. No: 177

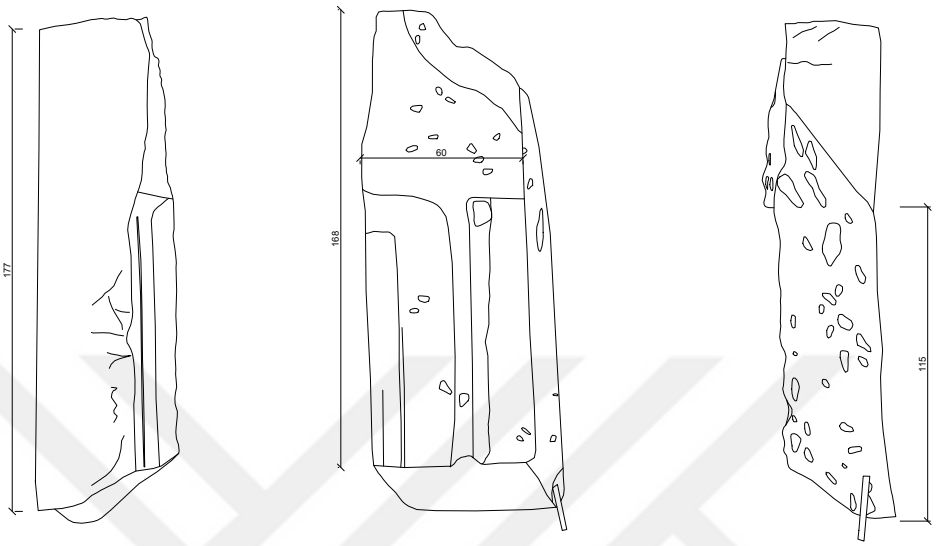

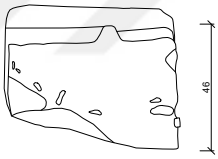
Kat. No: 178

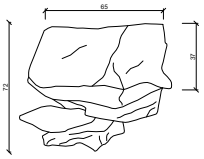
Kat. No: 179

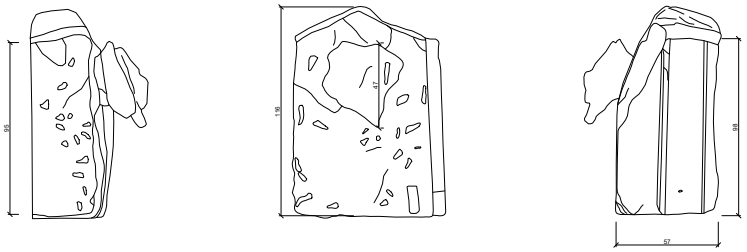

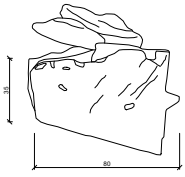

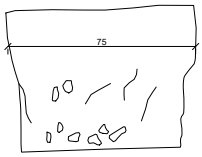
Kat. No: 180

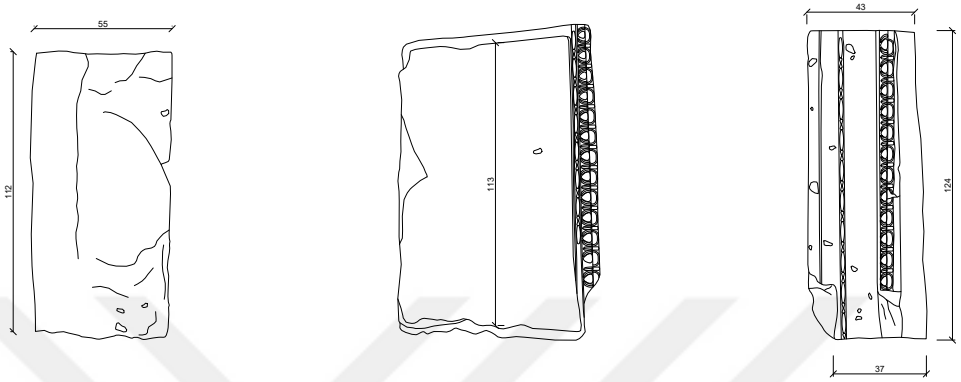

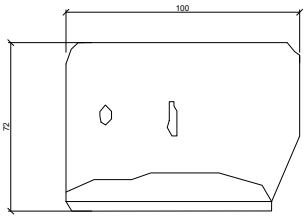

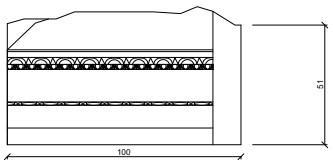
Kat. No: 181

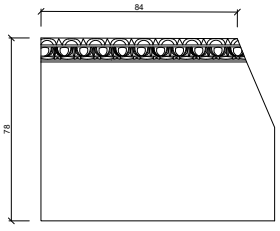

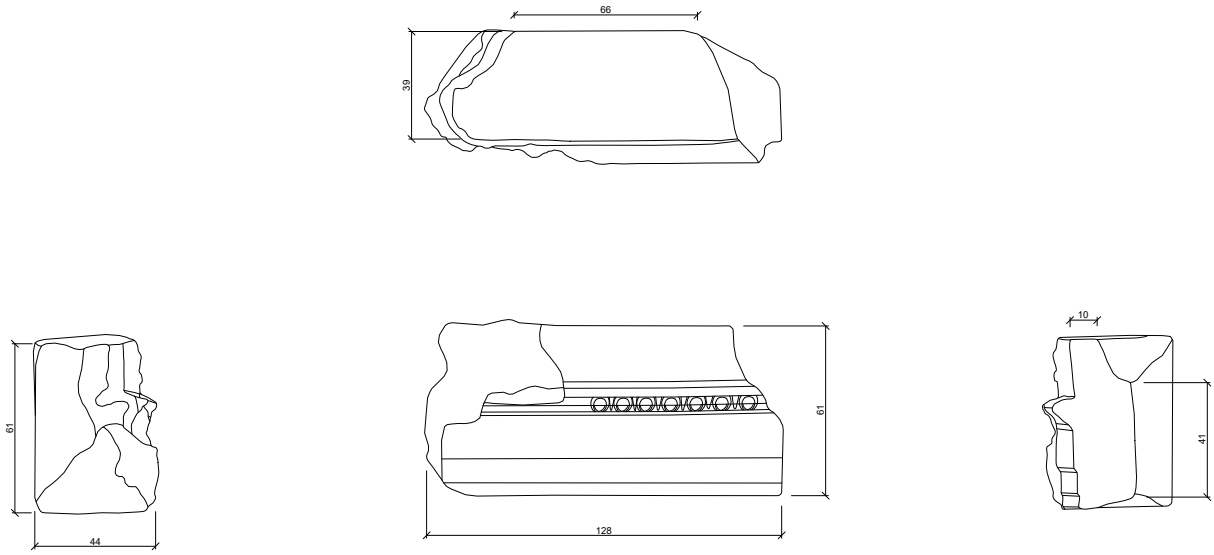
Kat. No: 182

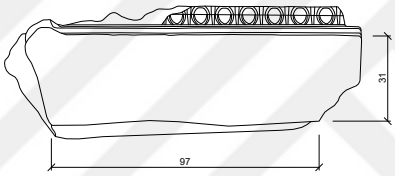

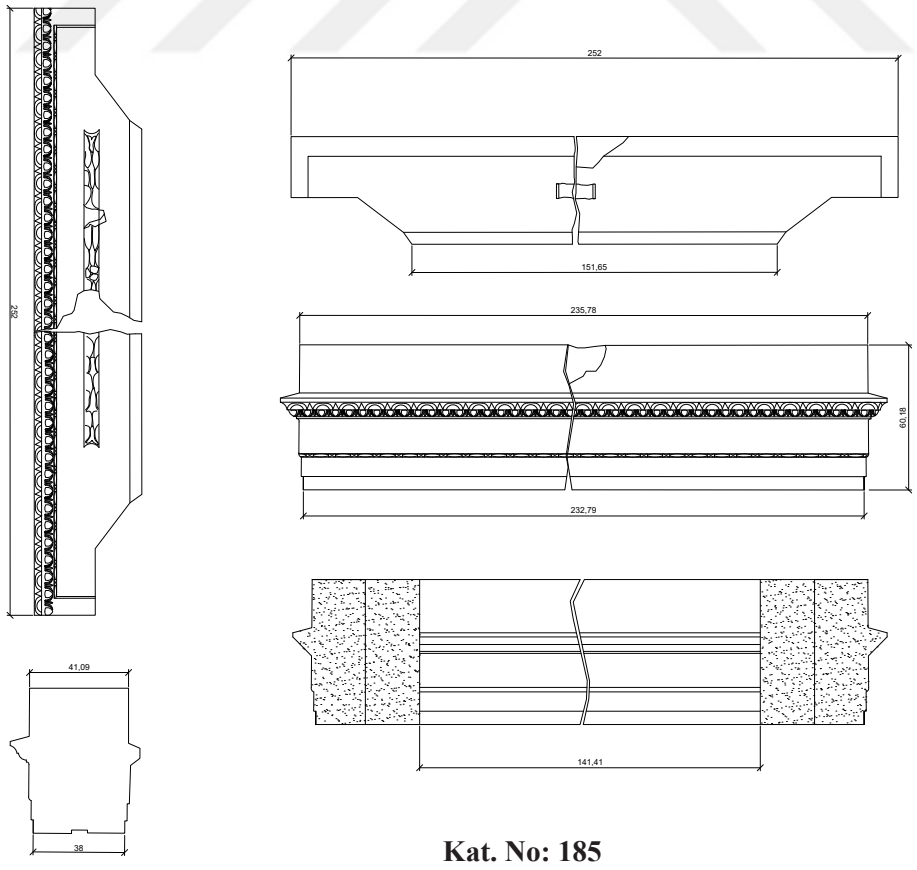

Kat. No: 183

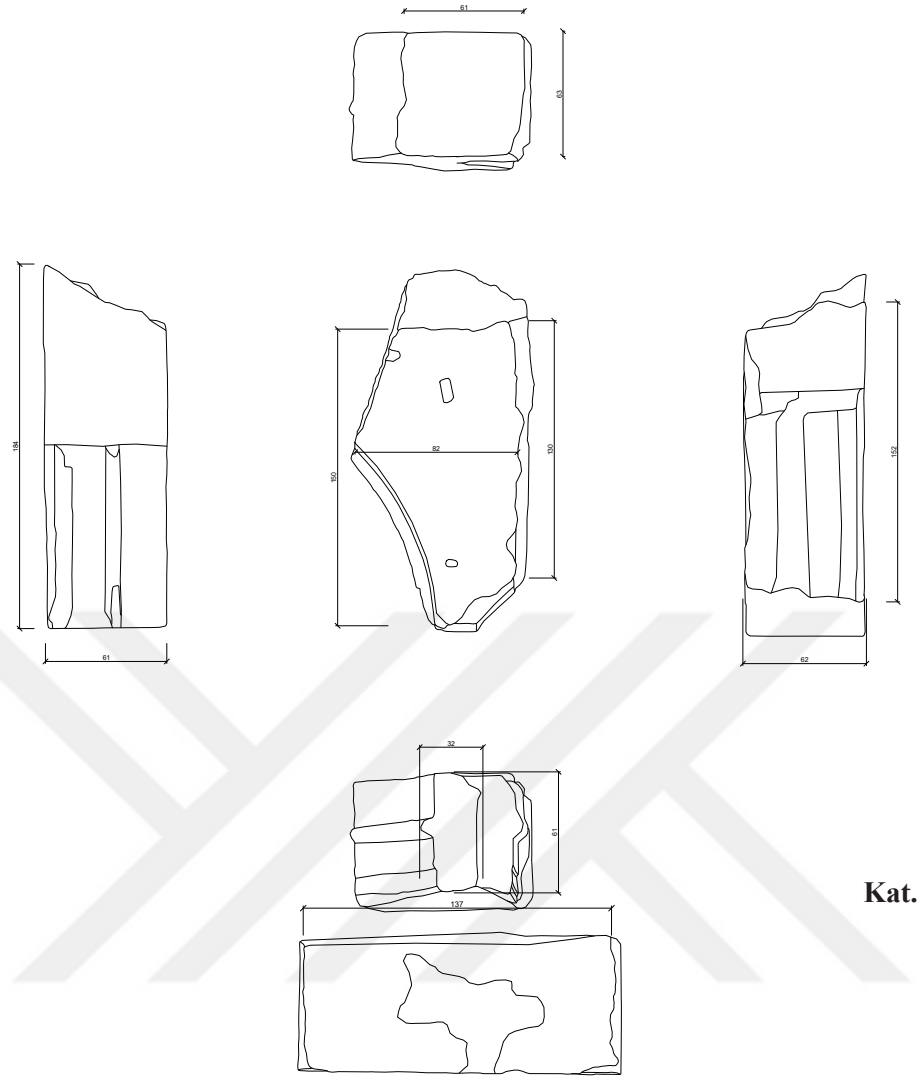

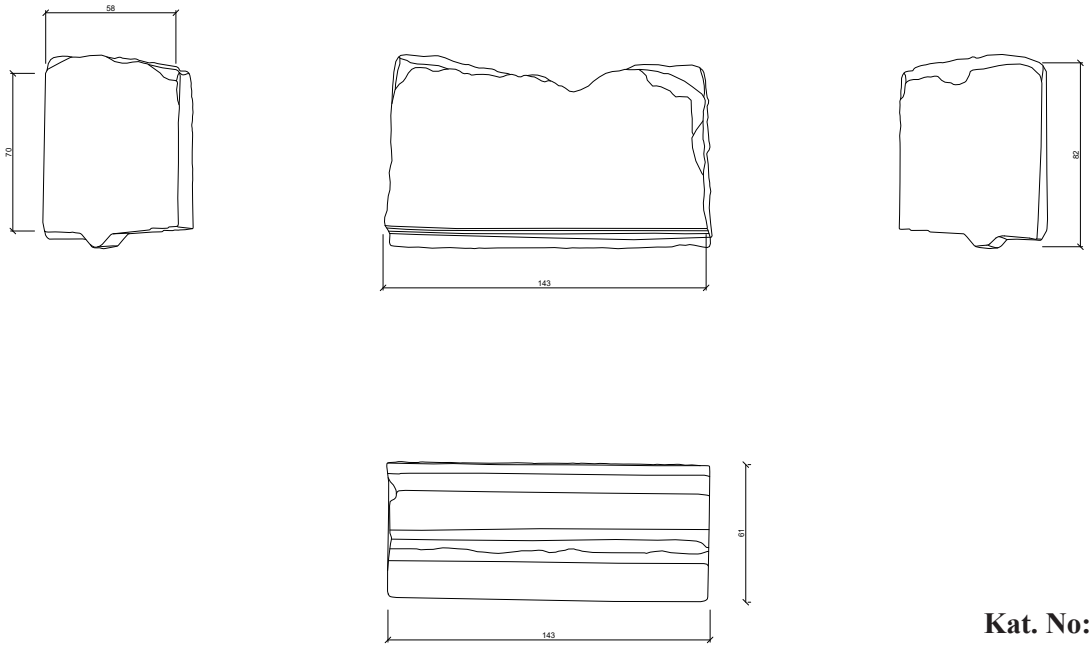
Kat. No: 184

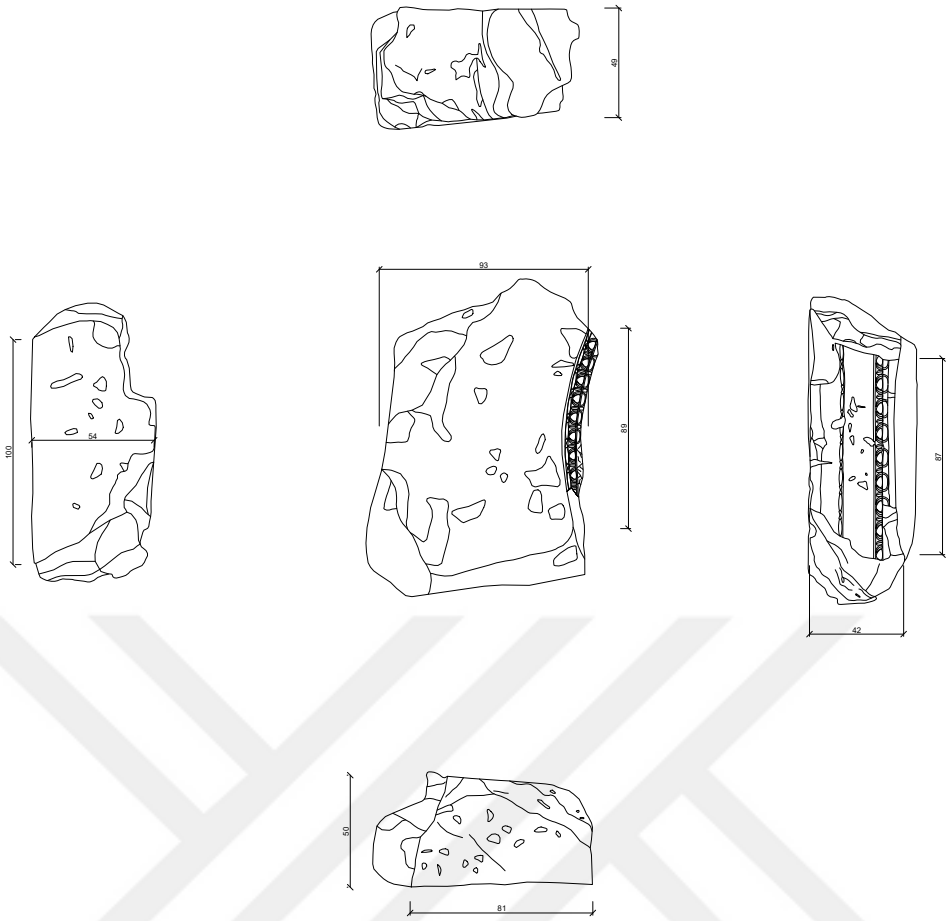
Kat. No: 185

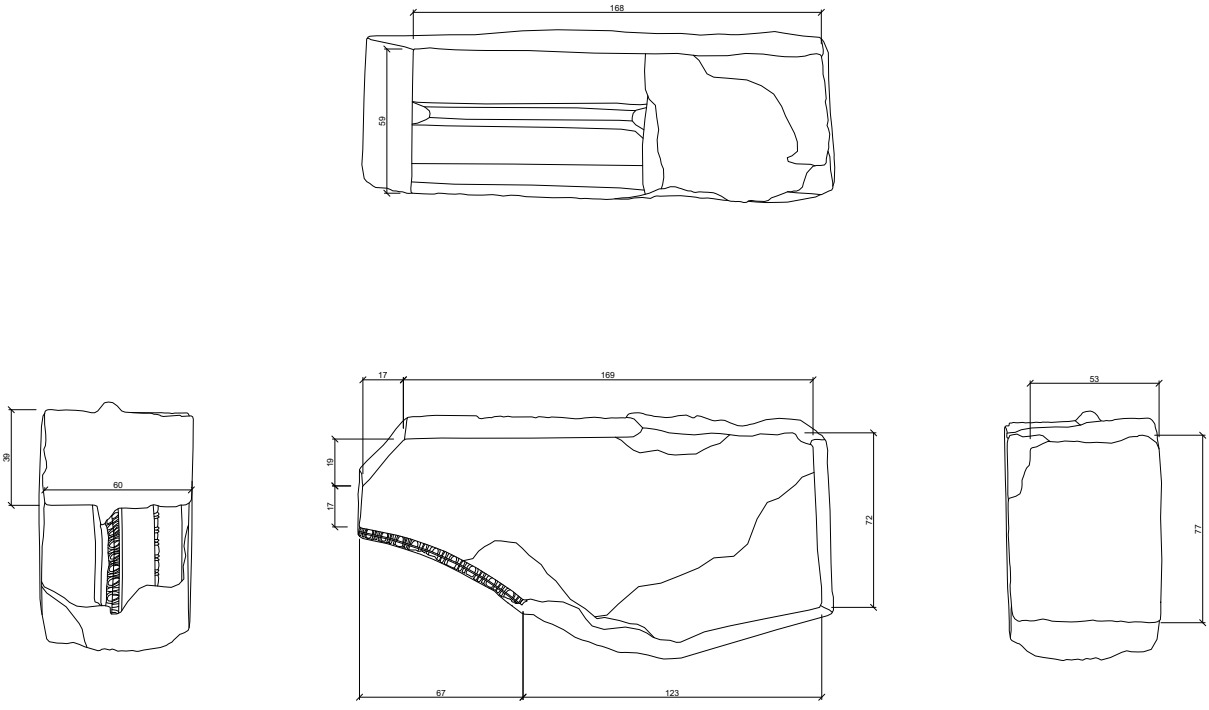
Kat. No: 186

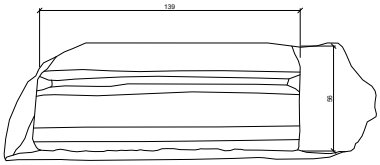
Kat. No: 187

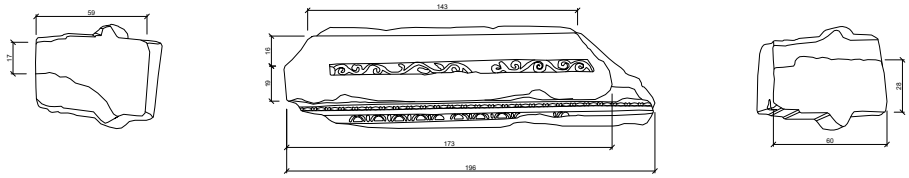

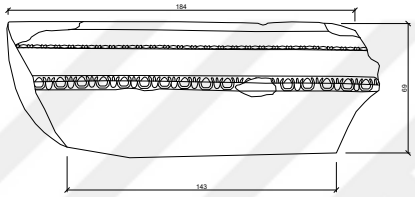
Kat. No: 188

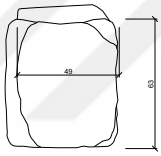
Kat. No: 189

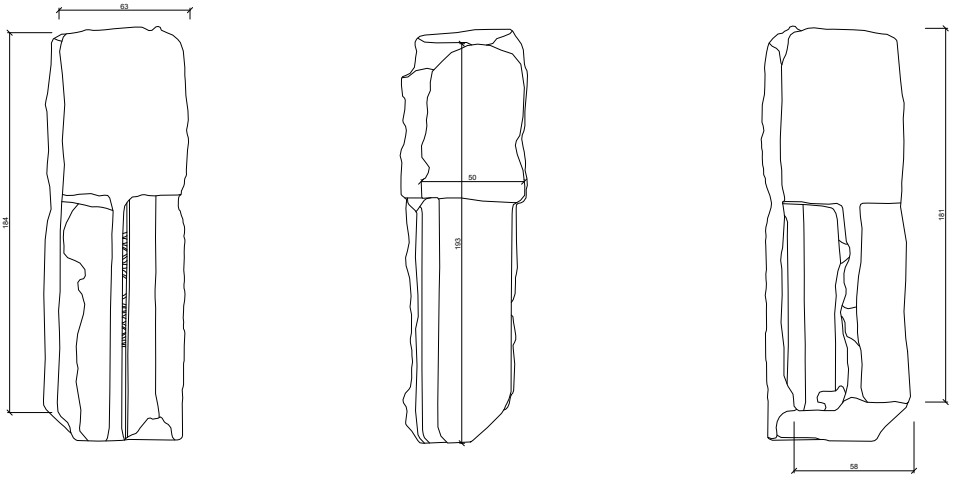

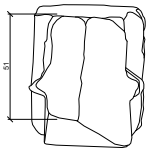

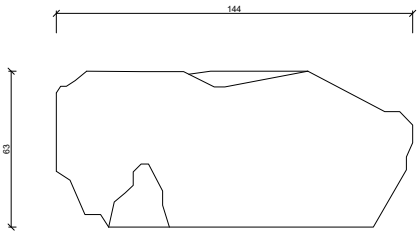
Kat. No: 190

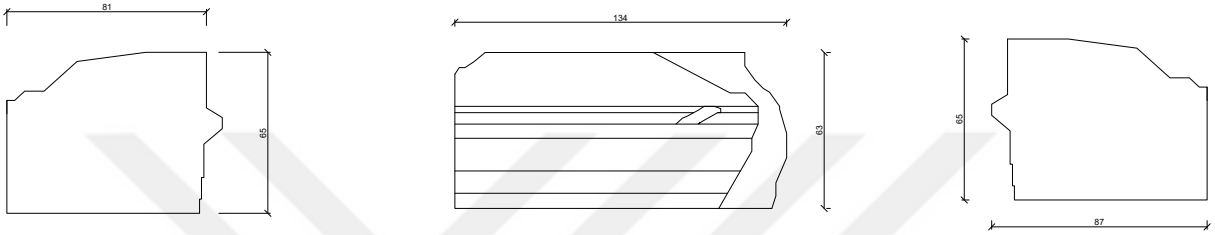

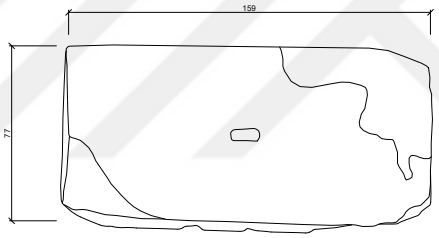

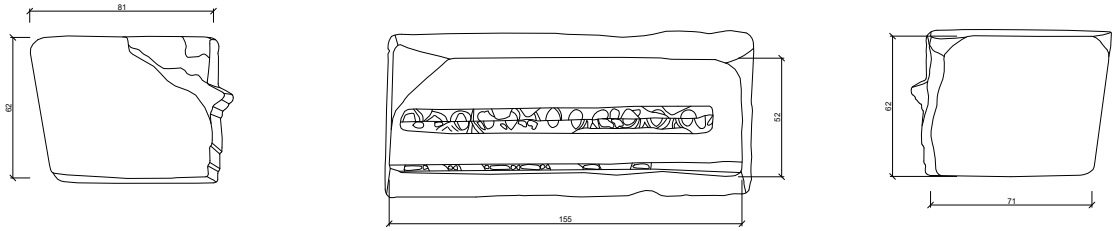
Kat. No: 191

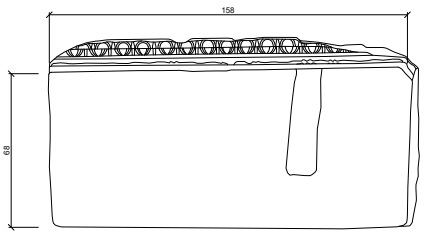

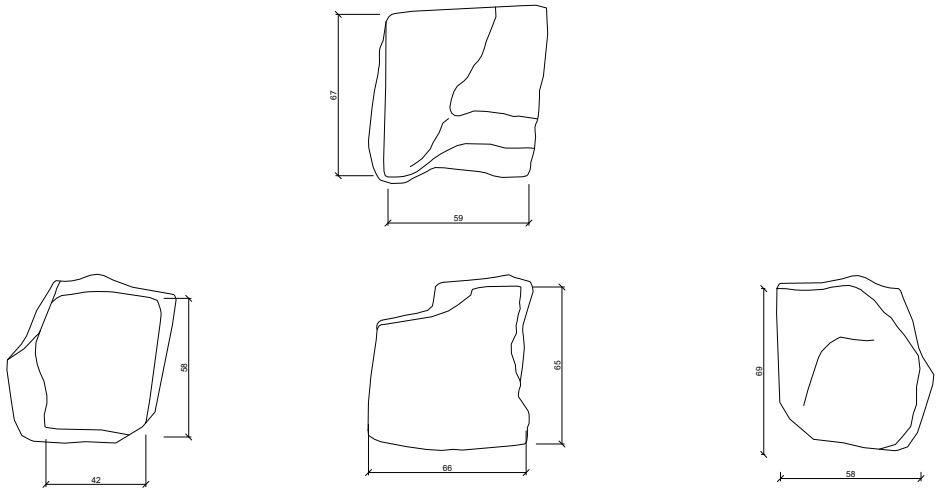
Kat. No: 192

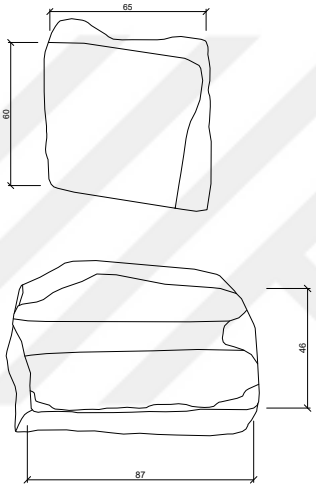

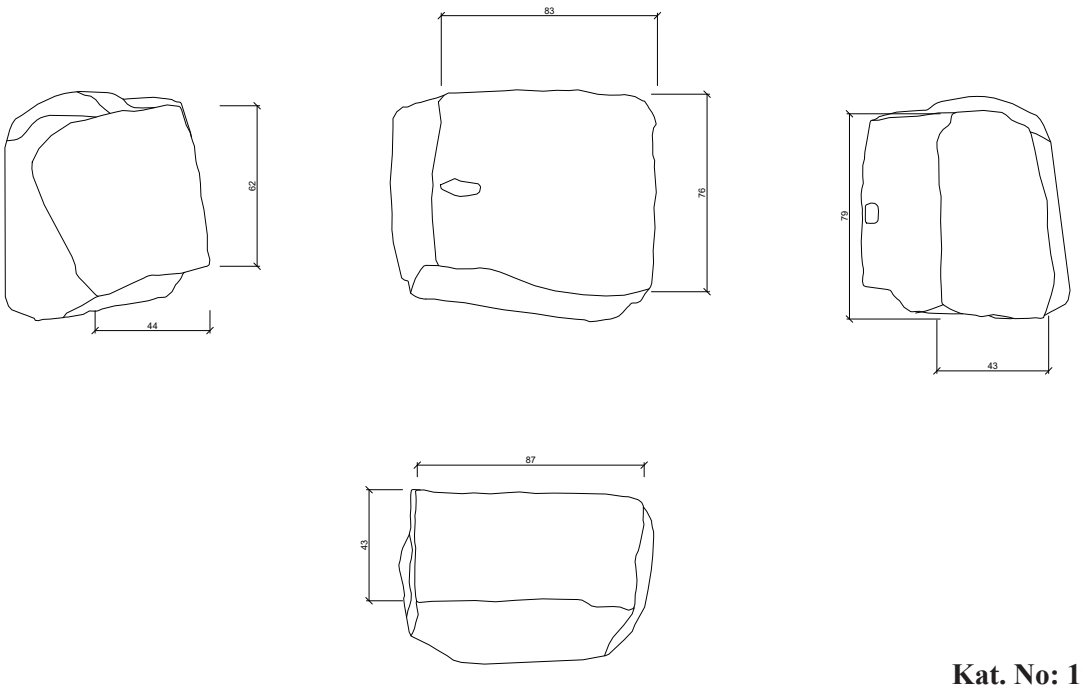

Kat. No: 193

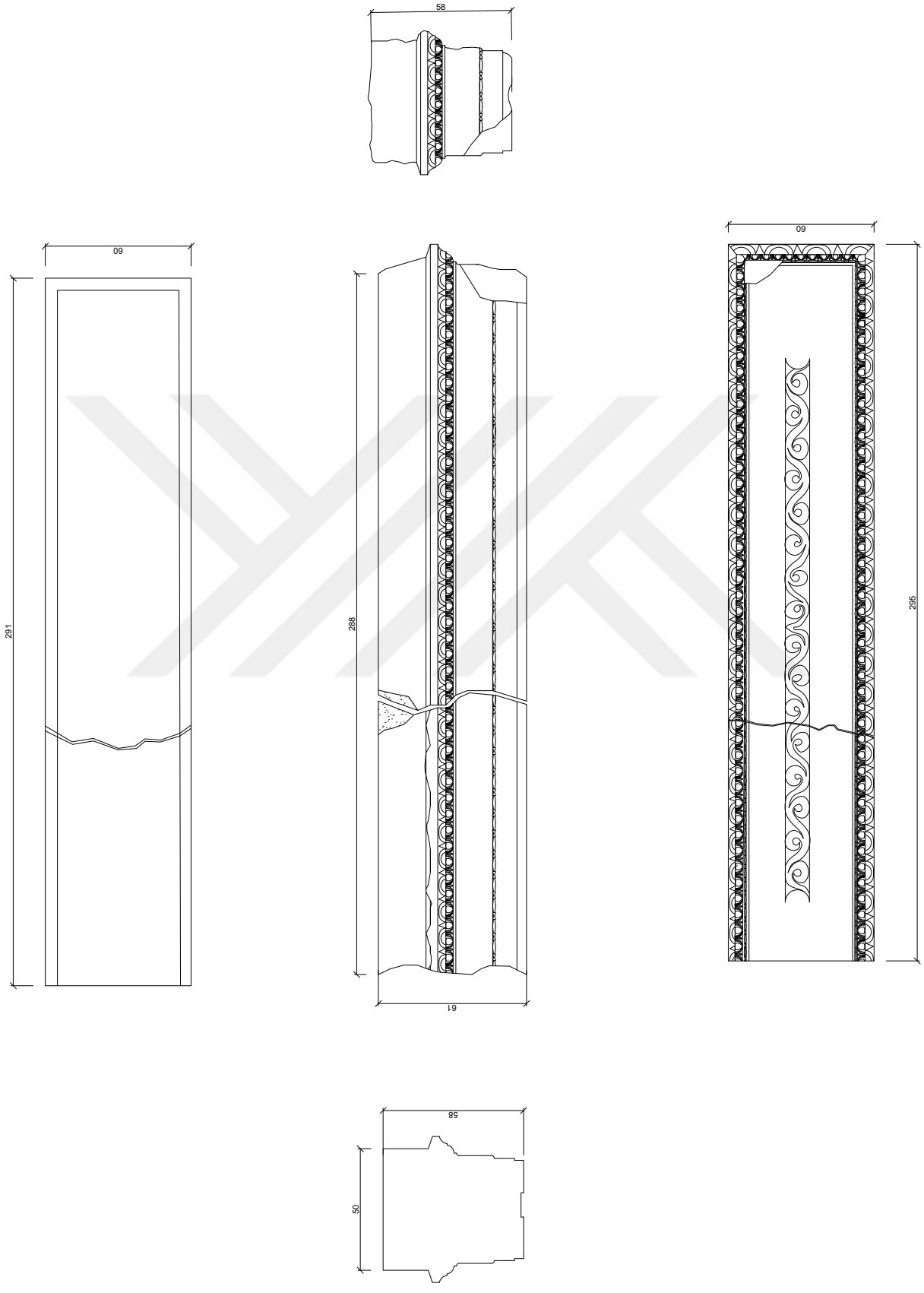

Kat. No: 194a

Kat. No: 194b

Kat. No: 195

Kat. No: 165

Kat. No: 166

Kat. No: 167

Kat. No: 168

Kat. No: 168

Kat. No: 169

Kat. No: 170

Kat. No: 171

Kat. No: 172

Kat. No: 173

Kat. No: 174

Kat. No: 175

Kat. No: 176

Kat. No: 177

Kat. No: 178

Kat. No: 179

Kat. No: 180

Kat. No: 181

Kat. No: 182

Kat. No: 183

Kat. No: 184

Kat. No: 185

Kat. No: 186

Kat. No: 187

Kat. No: 188

Kat. No: 189

Kat. No: 190

Kat. No: 191

Kat. No: 192

Kat. No: 193

Kat. No: 194

Kat. No: 195

Kat. No: 195

KORNİŞLER (2. Kat)

Kat. No: 196
Kazı Envanter No: 17-001
Eser: Korniş (Üç yüzlü)
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş genel olarak iyi durumdadır. Profilleri ve süslemeleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 94cm
Alt Derinlik : 75cm
Üst Derinlik : 110cm
Dönemi: Severuslar Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 002

Kat. No: 197
Kazı Envanter No: 17-071
Eser: Korniş (İki yüzlü)
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş ön ve arka yüzünde kırıktır. Profilleri ve süslemeleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 110cm
Üst Derinlik : 110cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 200

Kat. No: 198
Kazı Envanter No: 17-067
Eser: Korniş (İki yüzlü)
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yan yüzlerinde konsollara kadar kırıktır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 86cm
Alt Derinlik : 52cm
Üst Derinlik : 52cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217

Kaynakça:Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 202

Kat. No: 199
Kazı Envanter No: 17-230
Eser: Korniş (Üç yüzlü)
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş üç yüzünde de konsollara kadar kırıktır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 27cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 80cm
Üst Derinlik : 103cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 200
Kazı Envanter No: 17-068
Eser: Korniş (İki yüzlü)
Konumu: Sahne binası doğu kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yan yüzlerinde konsollara kadar kırıktır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 28cm
Genişlik: 80cm
Alt Derinlik : 51cm
Üst Derinlik : 51cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 204

Kat. No: 201
Kazı Envanter No: 17-018
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş kalın tarakla sadece profillendirilmiştir. Profillerde kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 37cm

509

Genişlik: 80cm
Alt Derinlik : 53cm
Üst Derinlik : 88cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 020

Kat. No: 202
Kazı Envanter No: 17-057
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium doğu köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş düz profillere sahiptir. kalın tarakla profilleri işlenmiştir. Köşelerinde ve profilleri üzerinde kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 137cm
Alt Derinlik : 58cm
Üst Derinlik : 94cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 217

Kat. No: 203
Kazı Envanter No: 17-058
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Kornişin köşelerinde ve üst ve alt yüzlerinde kırıklar bulunmaktadır. Profilleri üzerinde yer yer kırıklar ve çözünmeler vardır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 90cm
Alt Derinlik : 68cm
Üst Derinlik : 59cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 216

Kat. No: 204
Kazı Envanter No: 17-059
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yarıdan kırıktır. süslemeleri genel oalrak iyi durumdadır. Sağ köşesinde ion kymationları ve süslemeleri kırılmıştır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 90cm
Alt Derinlik : 80cm
Üst Derinlik : 120cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 215

Kat. No: 205
Kazı Envanter No: 17-207
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş büyük ölçüde tahrip olmuştur köşe kısmınd ion kymationu ve lesbos kymationu büyük ölçüde çözünmüştür.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 93cm
Alt Derinlik : 94cm
Üst Derinlik : 63cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 206
Kazı Envanter No: 17-183
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iki parçaya kırılmıştır. Kenarları ve köşeleri üzerinde yer yer kırıkalr bulunur. Profilleri ve süslemeleri iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 97cm
Alt Derinlik : 93cm
Üst Derinlik : 85cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 207
Kazı Envanter No: 17-185

Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş kenarları ve köşeleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur. Sağ köşesinden kırılmıştır. Profilleri ve süslemeleri iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 105cm
Alt Derinlik : 90cm
Üst Derinlik : 124cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 208
Kazı Envanter No: 17-347
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş kenarları ve köşeleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur. Profilleri ve süslemeleri iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 95cm
Alt Derinlik : 60cm
Üst Derinlik : 120cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 209
Kazı Envanter No: 17-395
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium doğu niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yarıdan kırıktır. süslemeleri genel yer yer çözünmüştür. Sima üzerinde kırıklar bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 98cm
Alt Derinlik : 51cm
Üst Derinlik : 88cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 210
Kazı Envanter No: 17-377
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Valva Regia
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş üzerinde yer yer büyük kırıklar bulunur. Siması bütünüyle kırılmıştır. Kalan kısımlarda ise süslemeler çözünmüştür.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 120cm
Alt Derinlik : 70cm
Üst Derinlik : 100cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 211
Kazı Envanter No: 17-398
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş yarıdan kırılmıştır. Büyük bölümü tahrip olmuştur. Siması ve konsolları kırıktır. Sadece ion ve lesbos kyması ile dentil kısmı yer yer korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 35cm
Genişlik: 114cm
Alt Derinlik : 45cm
Üst Derinlik : 60cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 212
Kazı Envanter No: 17-404
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iyi durumdadır. yer yer küçük kırıklara sahiptir.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 100cm
Alt Derinlik : 80cm
Üst Derinlik : 120cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217

Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 213
Kazı Envanter No: 17-403
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Kornişin sadece profilli ve süslemeli kısmı korunmuştur. Bu kısımda ise ion kymationunun olduğu kısım dentillere kadar kırıktır. Süslemeler üzerinde ise yer yer çözünmeler ve kırıklar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 35cm
Genişlik: 114cm
Alt Derinlik : 45cm
Üst Derinlik : 60cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 214
Kazı Envanter No: 17-405
Eser: Korniş (İç bükey)
Konumu: Podium batı niş
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iyi durumdadır. Yer yer küçük kırıklar ve çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 102cm
Alt Derinlik : 60cm
Üst Derinlik : 100cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 215
Kazı Envanter No: 17-046
Eser: Korniş (iç bükey)
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iyi durumdadır. Yer yer küçük kırıklar ve çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 98cm
Alt Derinlik : 97cm
Üst Derinlik : 135cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 222

Kat. No: 216
Kazı Envanter No: 17-216
Eser: Korniş
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş büyük ölçüde tahrip olmuştur. Süslemeleri korunan kısımlarda iyi durumdadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 73cm
Alt Derinlik : 18cm
Üst Derinlik : 60cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 217
Kazı Envanter No: 17-179
Eser: Korniş
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iyi durumdadır. Yer yer küçük kırıklara sahiptir.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 79cm
Alt Derinlik : 80cm
Üst Derinlik : 48cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 218
Kazı Envanter No: 17-014
Eser: Korniş
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş kenarları ve köşeleri üzerinde yer yer kırıklar bulunur. Sağ köşesinden kırılmıştır. Profilleri ve süslemeleri yer yer tahrip olmuştur. Çözünmeler de mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm

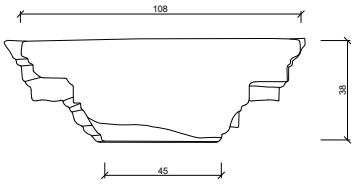
Genişlik: 106cm
Alt Derinlik : 76cm
Üst Derinlik : 114cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 102

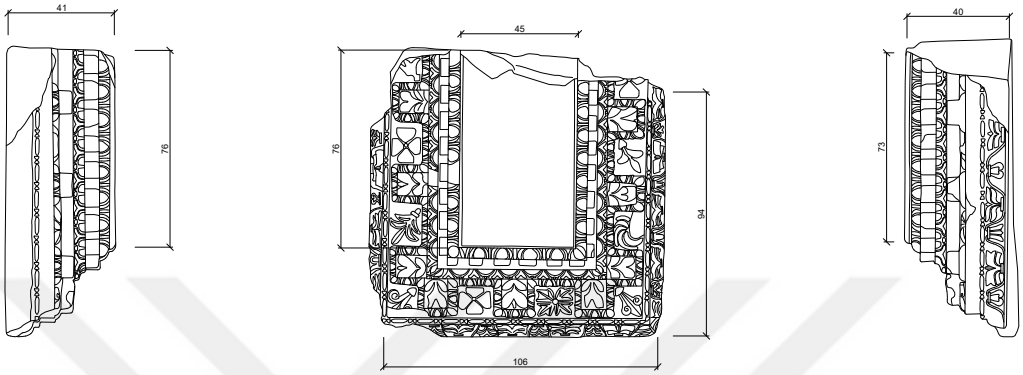
Kat. No: 219
Kazı Envanter No: 17-264
Eser: Korniş
Konumu: Podium batı köşe
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş büyük ölçüde tahrip olmuştur. Sima, ve konsol kısımları çok az korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 25cm
Genişlik: 40cm
Alt Derinlik : 39cm
Üst Derinlik : 58cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

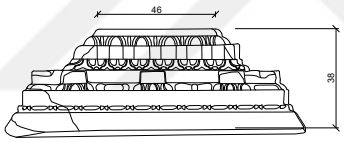
Kat. No: 220
Kazı Envanter No: 17-427
Eser: Korniş (iki yüzlü)
Konumu: Sahne binası batı kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş ili parçaya kırılmıştır. Her iki parçada yer yer derin kırklar ve süslemler üzerinde derin çözünmeler mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 111cm
Alt Derinlik : 49cm
Üst Derinlik : 49cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 225-235
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 221
Kazı Envanter No: 17-428a
Eser: Korniş (üç yüzlü)
Konumu: Sahne binası batı kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş sağ köşesinden kırıktır. Geri kalan kısımlarında iyi derecede korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 32cm
Genişlik: 108cm
Alt Derinlik : 74cm
Üst Derinlik :105cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 225-235
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

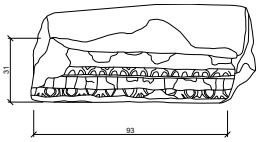
Kat. No: 222
Kazı Envanter No: 17-428b
Eser: Korniş (iki yüzlü)
Konumu: Sahne binası batı kanat
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu ve Tanım: Korniş iki parçaya kırılmıştır. süslemeleri üzerinde büyük tahripbatlar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 29cm
Genişlik: 70cm
Alt Derinlik : 45cm
Üst Derinlik : 51cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 225-235
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

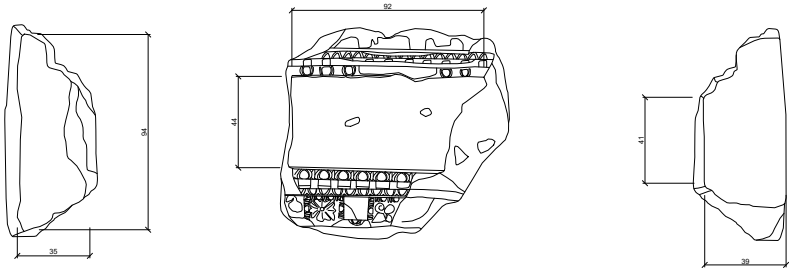

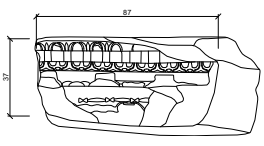

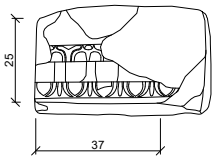
Kat. No: 196

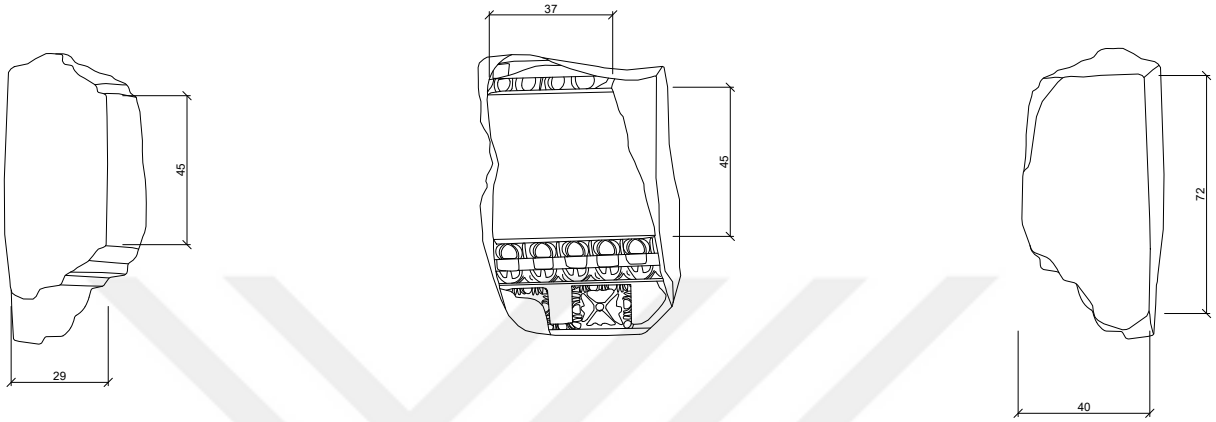

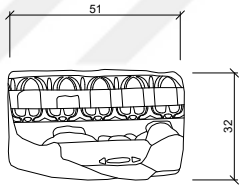

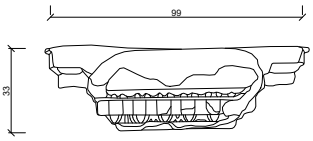
Kat. No: 197

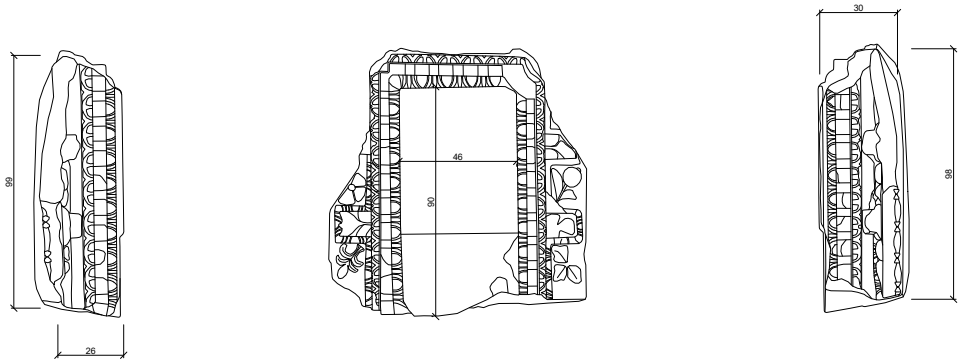

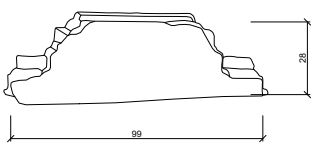

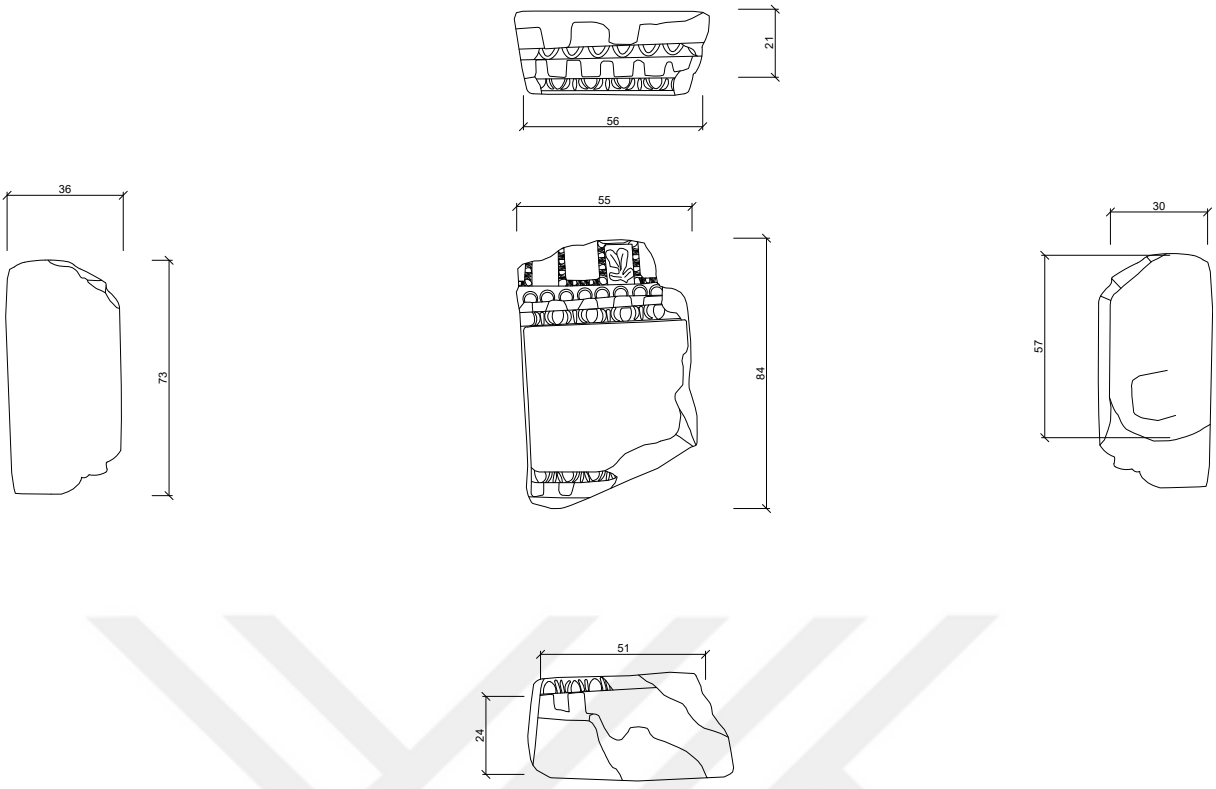
Kat. No: 198

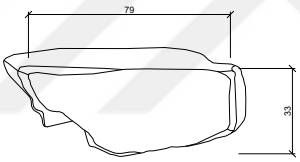

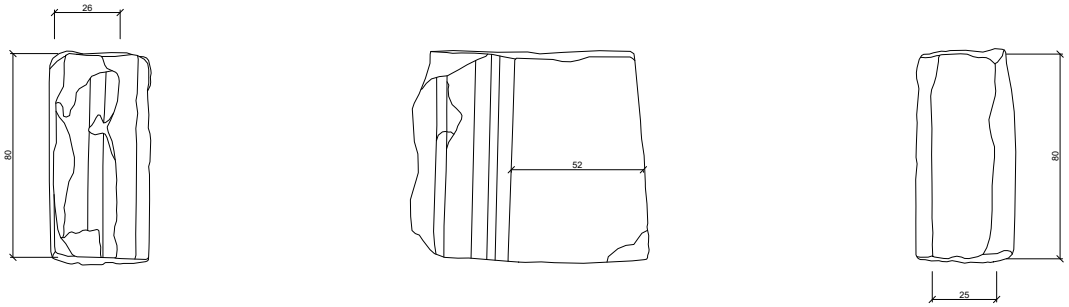

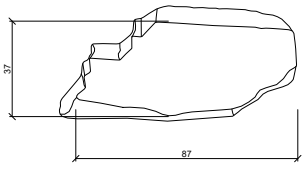
Kat. No: 199

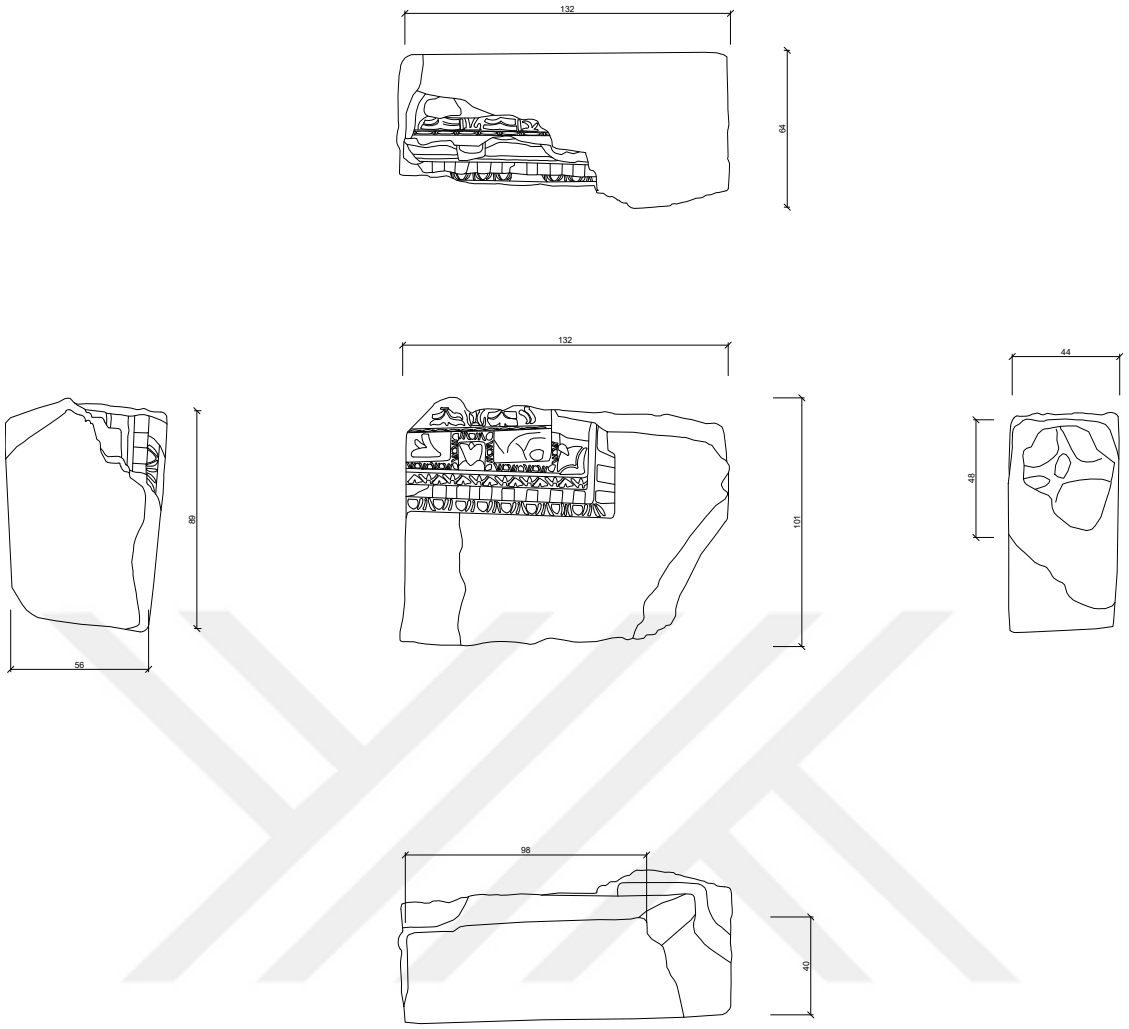
Kat. No: 200

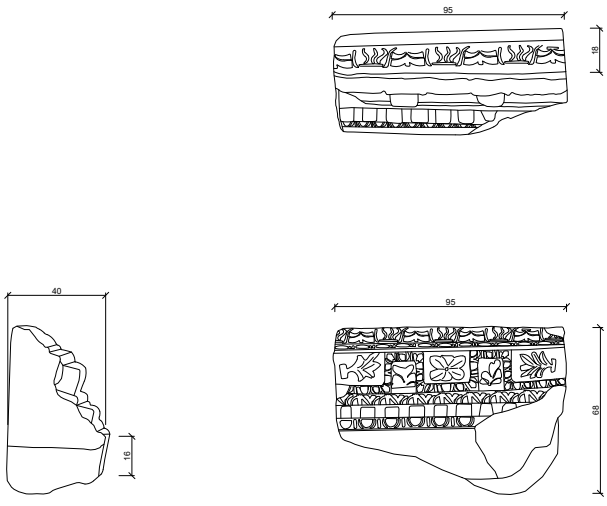

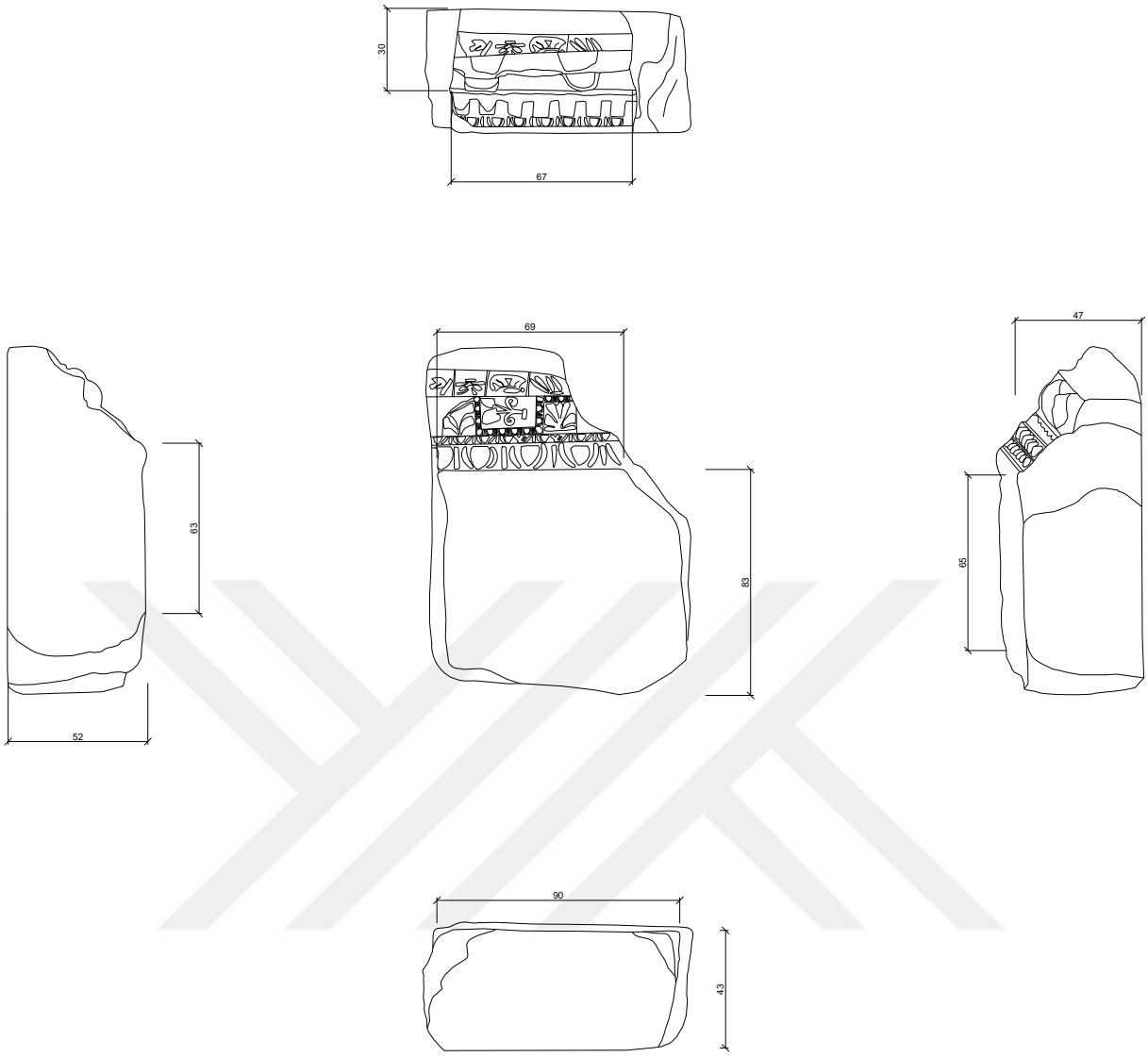
Kat. No: 201

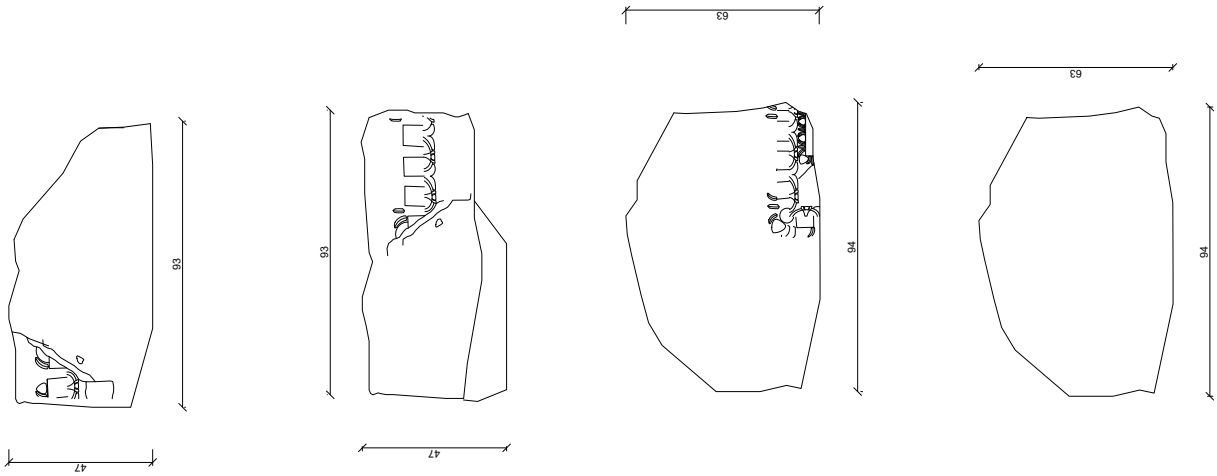
Kat. No: 202

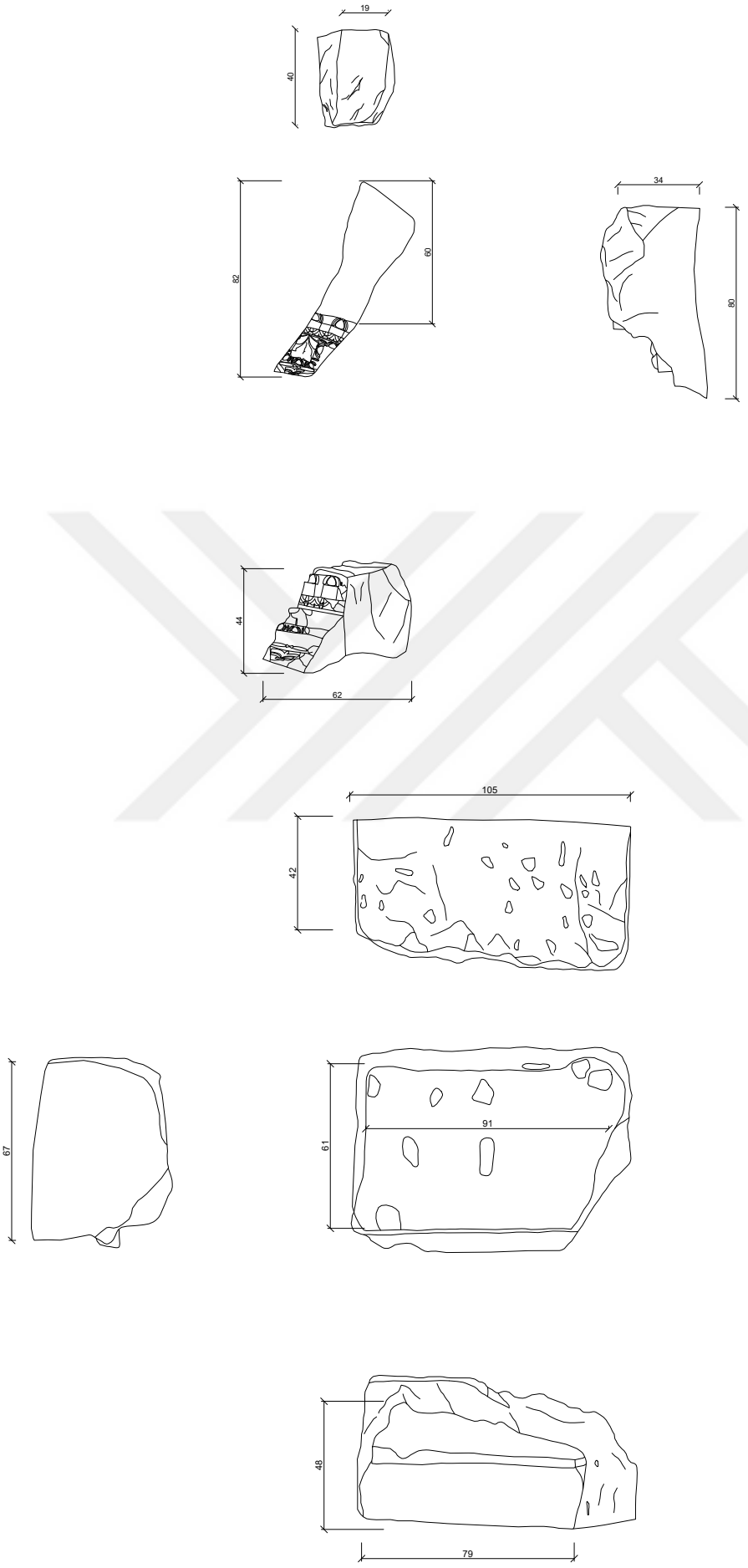
Kat. No: 203

Kat. No: 204

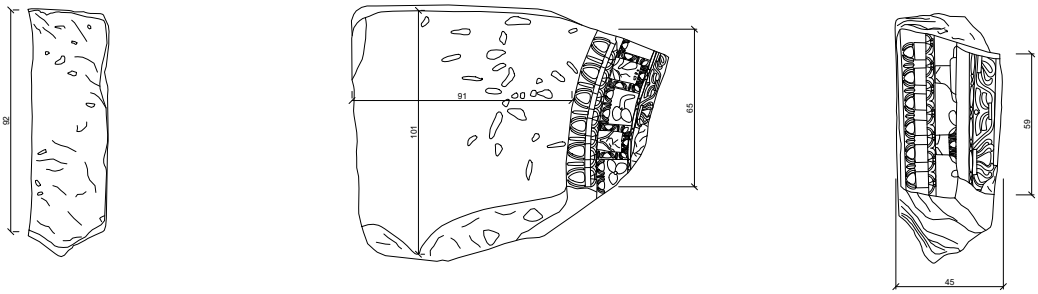

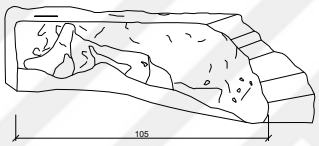
Kat. No: 205

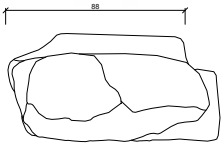
Kat. No: 206a-b

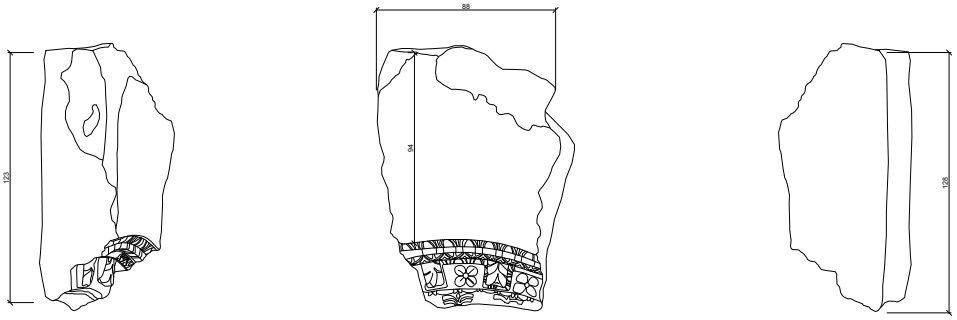

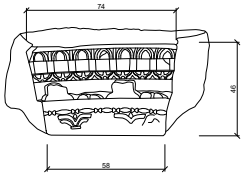

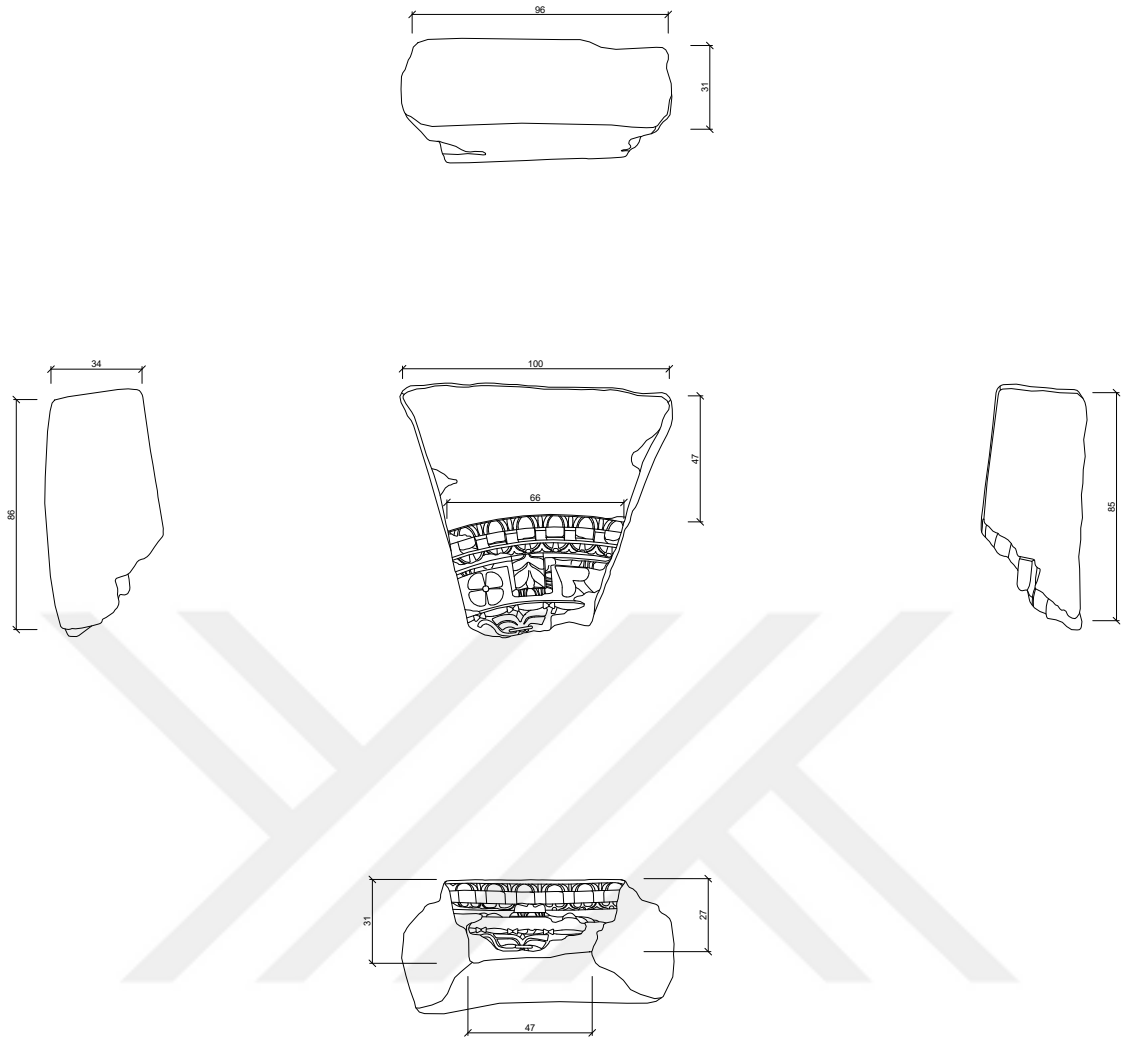
Kat. No: 207

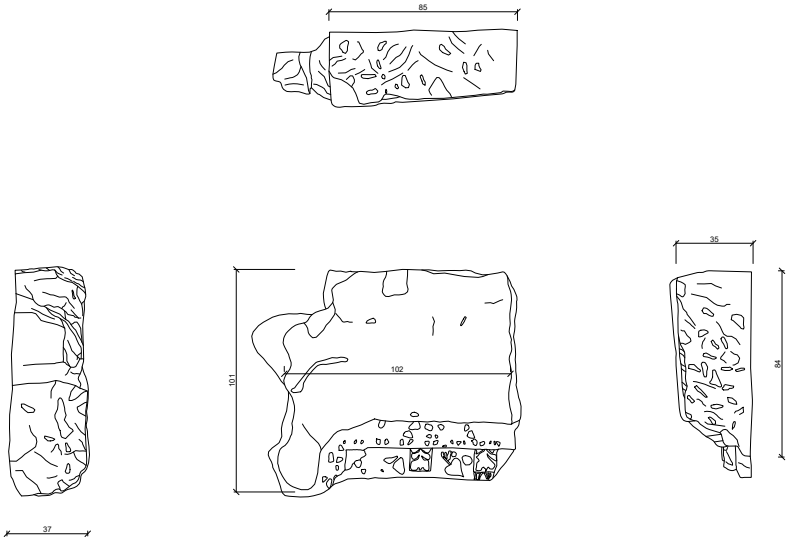

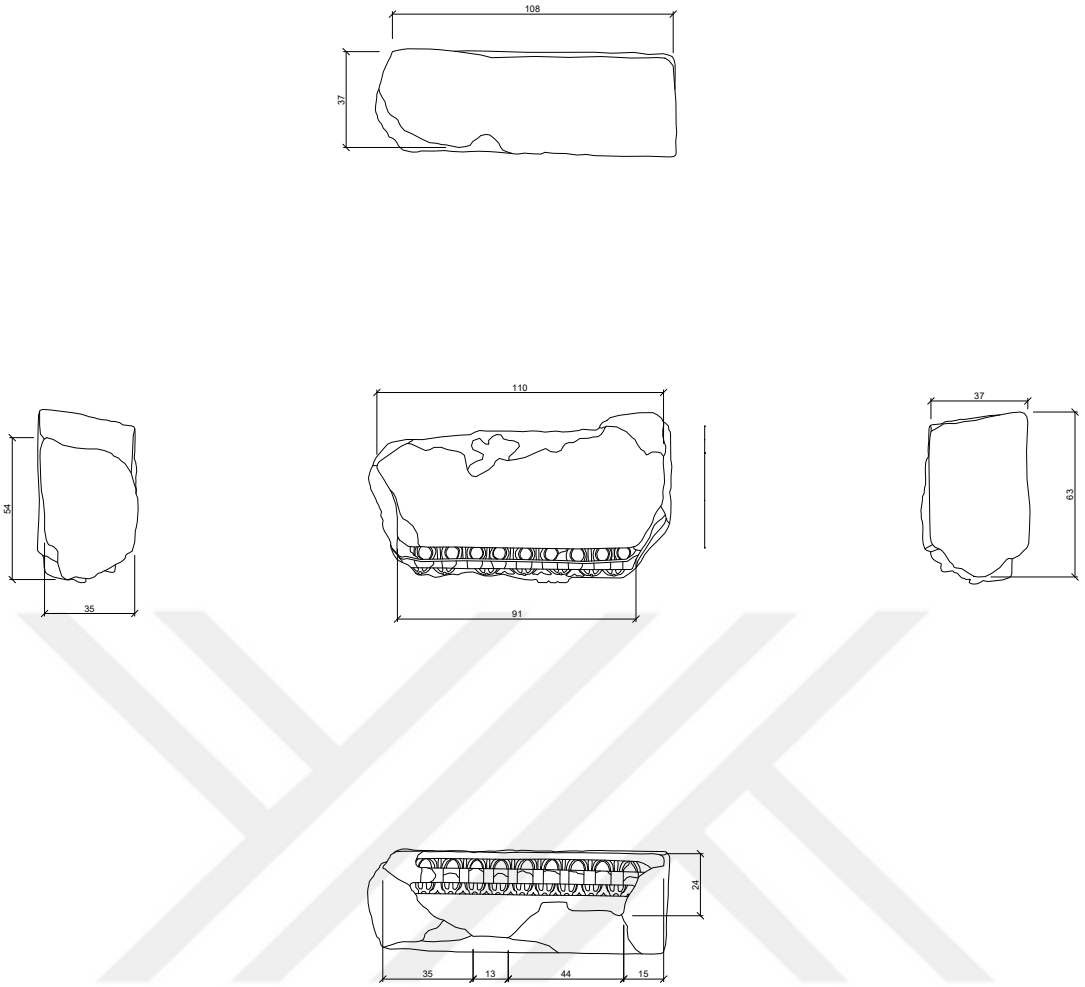
Kat. No: 208

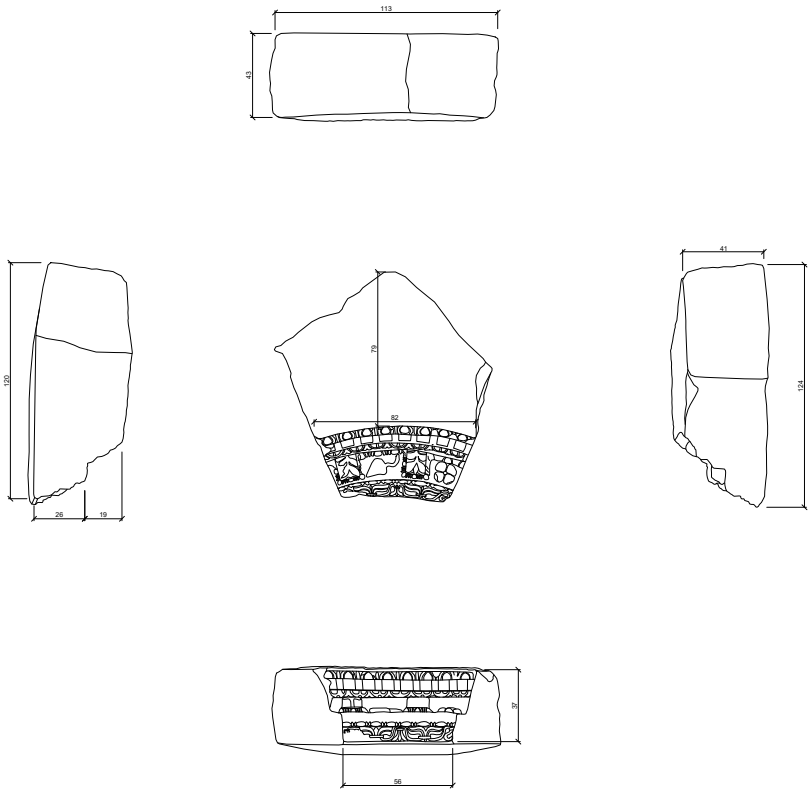
Kat. No: 209

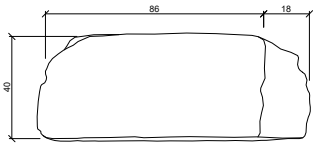
Kat. No: 210

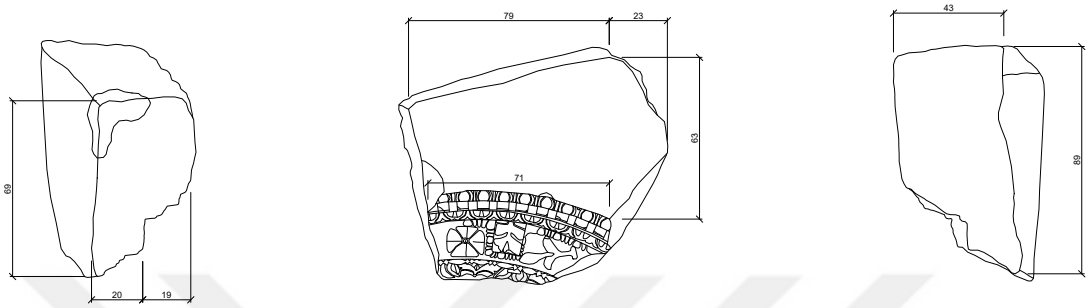

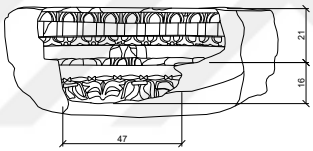
Kat. No: 211

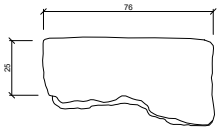
Kat. No: 212

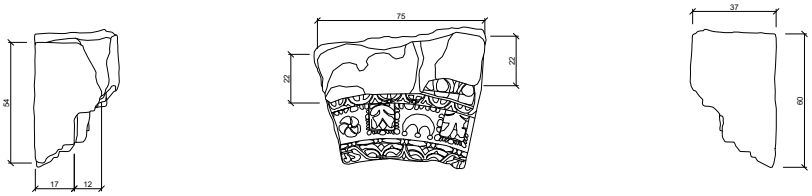

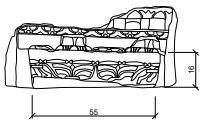

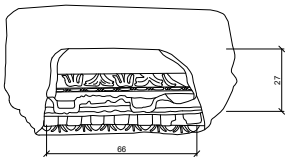
Kat. No: 213

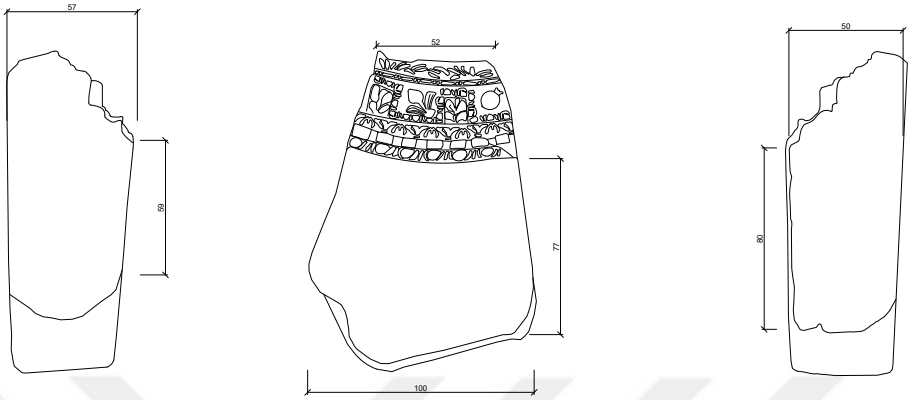

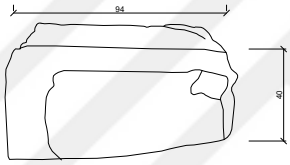

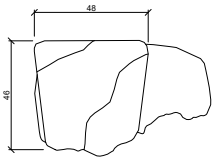
Kat. No: 214

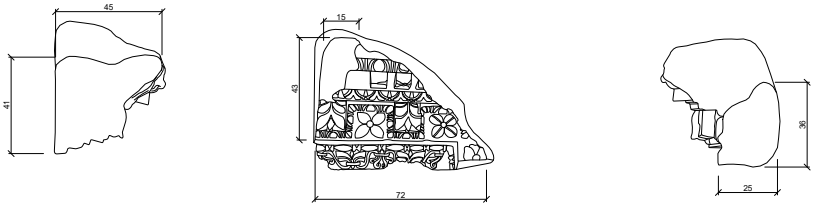

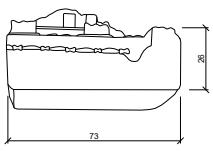

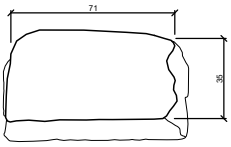
Kat. No: 215

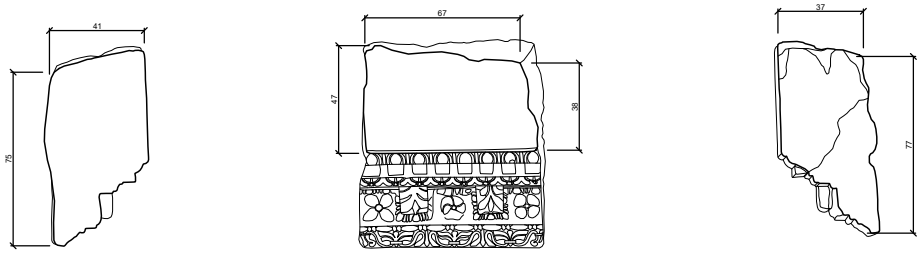

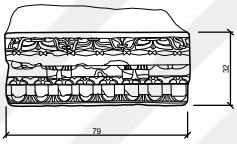

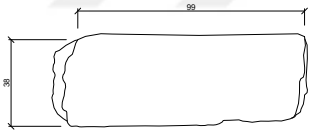
Kat. No: 216

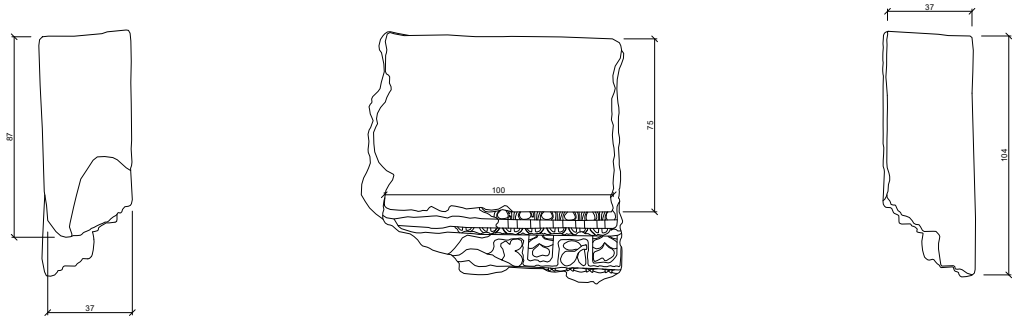

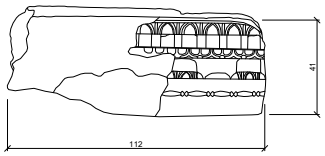

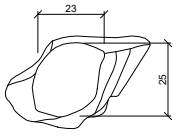
Kat. No: 217

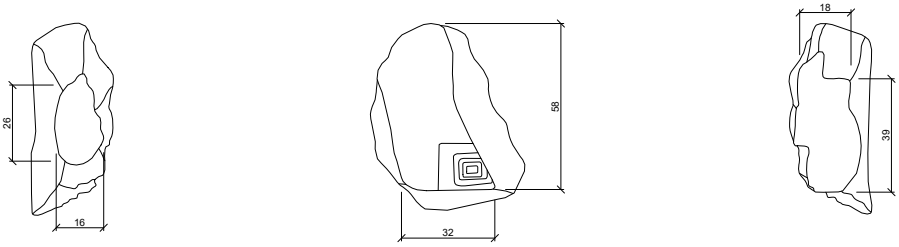

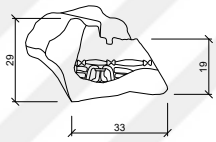

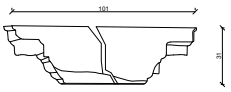
Kat. No: 218

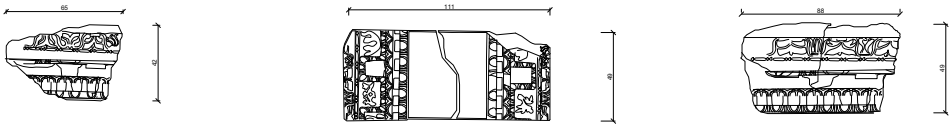

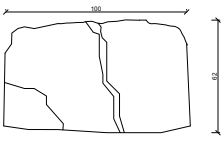

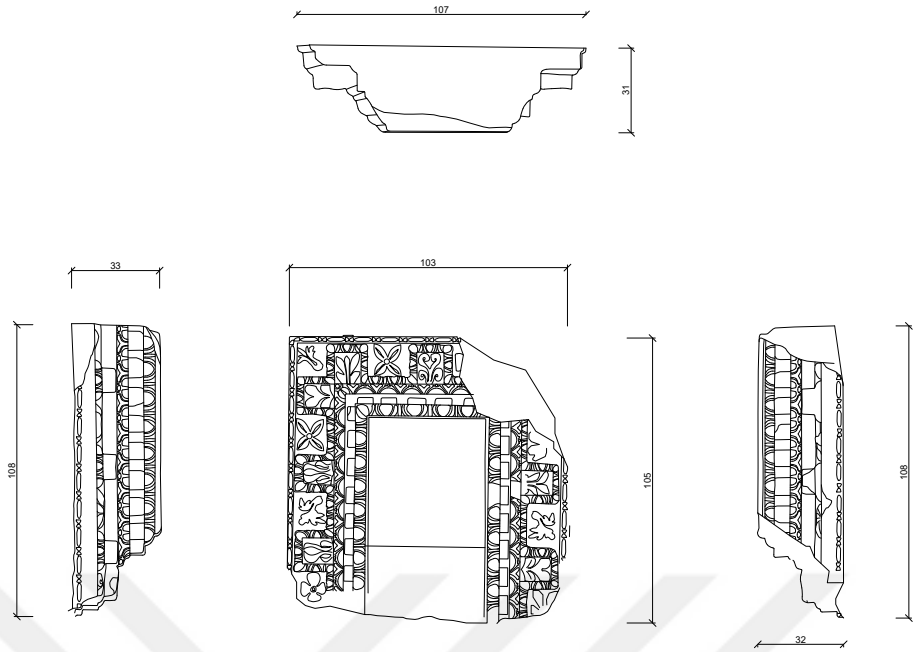
Kat. No: 219

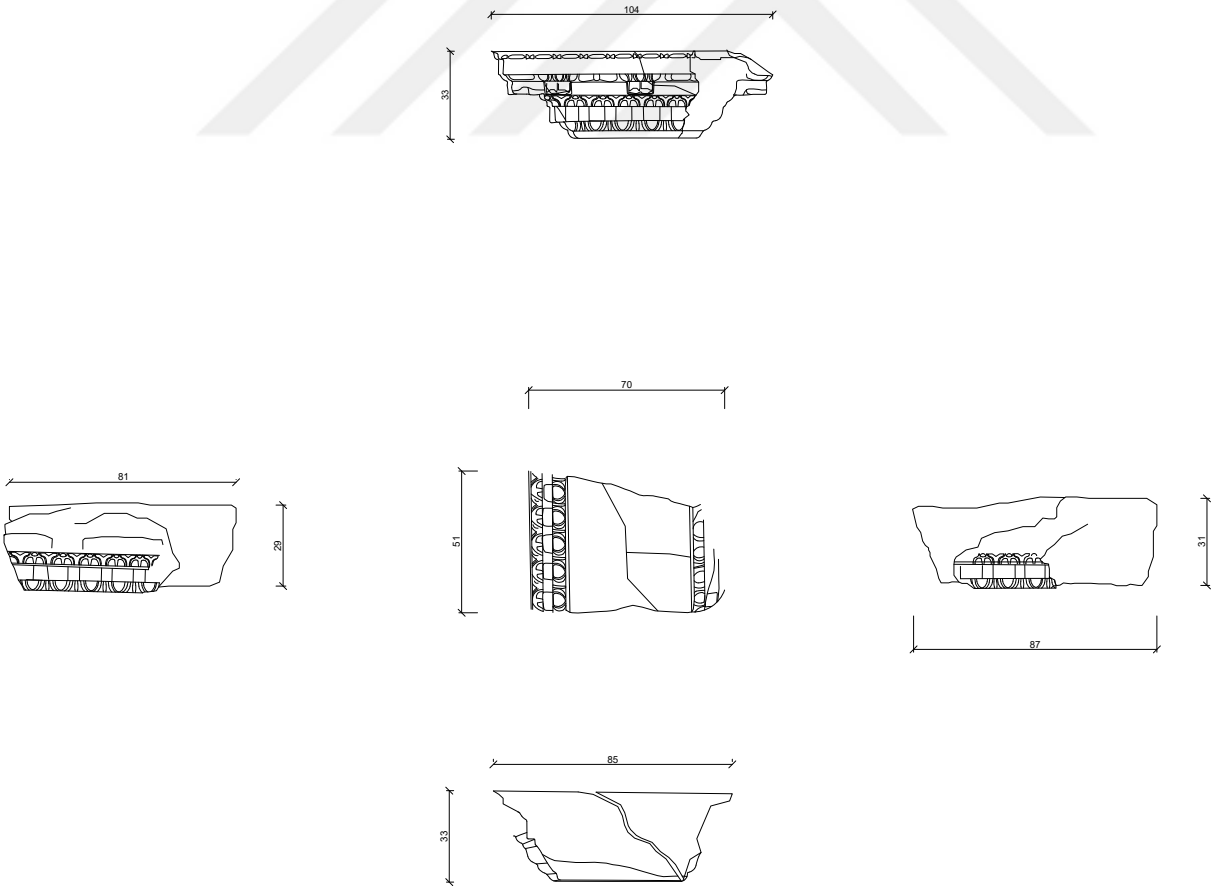

Kat. No: 220

Kat. No: 221

Kat. No: 222

Kat. No: 196

Kat. No: 197

Kat. No: 198

Kat. No: 199

Kat. No: 200

Kat. No: 201

Kat. No: 202

Kat. No: 203

Kat. No: 204

Kat. No: 205

Kat. No: 206

Kat. No: 207

Kat. No: 208

Kat. No: 209

Kat. No: 210

Kat. No: 211

Kat. No: 212

Kat. No: 213

Kat. No: 214

Kat. No: 215

Kat. No: 216

Kat. No: 217

Kat. No: 218

Kat. No: 219

Kat. No: 220

Kat. No: 221

Kat. No: 222

ALINLIKLAR (2. Kat)

Doğu Alınlık 1
Kat. No: 223a-b-c
Kazı Envanter No: 17-015, 17-016, 17-107
Eser: Alınlık (Geniş açılı üçgen)
Konumu: Sahne binası doğu
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlık, yan ve tepe parça olmak üzere üç parça olarak korunmuştur. Parçalar birleşmektedir. Parçalar üzerinden yer yer kırılmalar ve kayıplar bulunmaktadır. Süslemeler üzerinde erimeler mevcuttur. Akroteri kayıptır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 100cm
Genişlik:296cm
Alt Derinlik : 54cm
Üst Derinlik : 90cm
Dönemi: SeveruslarSeveruslar
Tarih: MS 193-217 MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 13, 131, 150.

Doğu Alınlık 2
Kat. No: 224a-b-c
Kazı Envanter No: 17-002a-b, 17-060, 17-158.
Eser: Alınlık (İç bükey)
Konumu: Sahne binası doğu
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlık, yan ve tepe parça olmak üzere üç parça olarak korunmuştur. Tepe parça çok fazla tahrip olmuştur. Yan parçalar üzerinde ise kırıklar bulunmaktadır. Parçalar birleşmektedir. Parçalar üzerinden yer yer kırılmalar ve kayıplar bulunmaktadır. Süslemeler üzerinde erimeler mevcuttur. Akroteri bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 120cm
Genişlik:300cm
Alt Derinlik : 46cm
Üst Derinlik : 80cm
Dönemi: SeveruslarSeveruslar
Tarih: MS 193-217 MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. no. 003.

Merkez Kırıklı Alınlık
Kat. No: 225
Kazı Envanter No: 17-164
Eser: Alınlık (Yan parça)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlık parçası üzerinde büyük kırıklara vardır. Köşe akroteri kırılmıştır. Sima bölümünün bir kısmı korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 50
Genişlik:100
Alt Derinlik : 34
Üst Derinlik : -
Dönemi: SeveruslarSeveruslar
Tarih: MS 193-217 MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 226
Kazı Envanter No: 17-339
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlıkla kullanılan korniş parçasıdır. Konsol kısmına kadar kırılmıştır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik:63cm
Alt Derinlik : 68cm
Üst Derinlik : 95cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 227
Kazı Envanter No: 17-402, 17-328
Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş ili parça halinde kırılmıştır. parçalar birleşmektedir. Kırılan kısımlarda kayıplar mevcuttur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43cm
Genişlik: 77cm
Alt Derinlik : 103cm

Üst Derinlik : 140cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Korniş ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 228
Kazı Envanter No: 17-348
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kornişin profilli ve süslemeli kısmının büyük bölümü kırılmıştır. süslemerin üzerinde ise çözünmeler yoğundur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43
Genişlik:100
Alt Derinlik : 74
Üst Derinlik : 110
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 229
Kazı Envanter No: 17-351
Eser: Alınlık (Tepe parça)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Tepe parçası iyi derecede korunmuştur. sadece bir köşesinde küçük bir kırık bulunur. Süslemeleri üzerinde kırıklar ve çözünmeler vardır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 63
Genişlik: 88
Alt Derinlik : 74
Üst Derinlik : 110
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 230
Kazı Envanter No: 17-334
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş sima ve konsol kısımları kırıktır. süslemelrinin üzerinde ise çözünmeler bulunur. yan yüzlerine ise yer yer kırıklar vardır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43
Genişlik: 90
Alt Derinlik : 84
Üst Derinlik : 115
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 231
Kazı Envanter No: 17-218
Eser: Korniş (İç köşe)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş iyi derece korunmuştur. Yan yüzlerinde çözünmeler ve kırılmalar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43
Genişlik: 160
Alt Derinlik : 100
Üst Derinlik : 100
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 232
Kazı Envanter No: 17-181
Eser: Korniş (Dış köşe)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş genel oalrak iyi derecede korunmuştur. Sima kısmında yer yer kırılmalar bulunur.. süslemeleri üzerinde de kırıklar vardır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 43
Genişlik: 135
Alt Derinlik : 45
Üst Derinlik : 75
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 233
Kazı Envanter No: 17-322
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: .korniş büyük ölçüde kırılmıştır. Profillerinin küçük bir kısmı korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 33
Genişlik:74

Alt Derinlik : 70
Üst Derinlik : 70
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 234
Kazı Envanter No: 17-176
Eser: Alınlık (Yan parça)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlığın sağ köşesinde yan akroter kısmı kırılmıştır. Süslemeleri üzerinde yer yer küçük kırıklar bulunur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 80
Genişlik:145
Alt Derinlik : 42
Üst Derinlik : 70
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 235
Kazı Envanter No: 17-361
Eser: Korniş (Simasız)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlığın alt bölümne ait olan parça iki parçaya kırılmıştır. Yer yer küçüklü büyüklü kırıkları bulunur. Süslemeleri üzerinde ise çözünmeler vardır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 36
Genişlik: 81
Alt Derinlik : 37
Üst Derinlik : 65
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 236
Kazı Envanter No: 17-186
Eser: Korniş (Simasız)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: lınlığın alt bölümne ait olan parça iki parçaya kırılmıştır. Yer yer küçüklü büyüklü kırıkları bulunur. Süslemeleri üzerinde ise çözünmeler vardır. Üst kısmında ise dışta köşe yapan kornişin oturduğu taşın klavuz çizgisi bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 27
Genişlik: 80
Alt Derinlik : 17
Üst Derinlik : 53
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

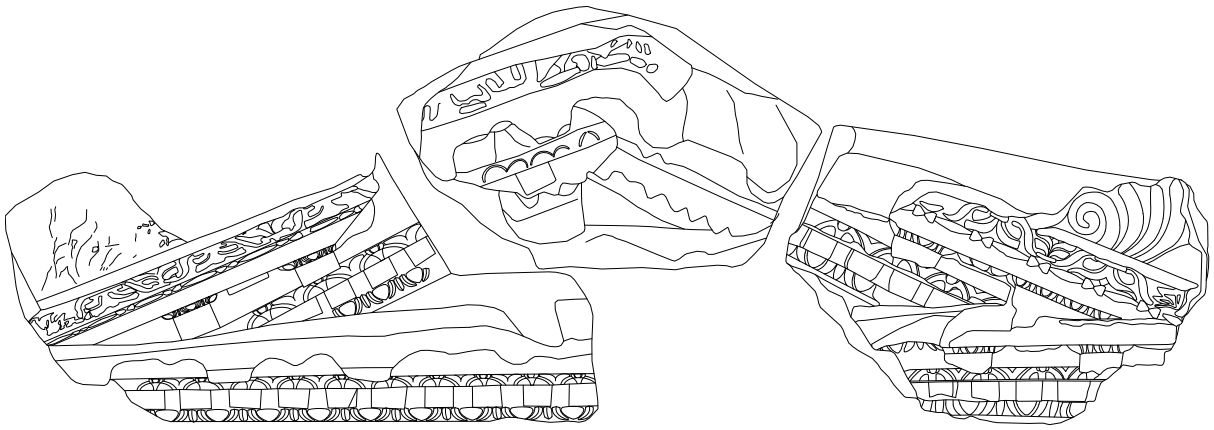
Kat. No: 237
Kazı Envanter No: 17-398
Eser: Korniş (Düz)
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Korniş, çok fazla tahrip olmuştur. süsleme kısımlarında sadece ion kymationu dentil ve kesbos kymationu kısmı korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 35
Genişlik: 114
Alt Derinlik : 45
Üst Derinlik : 60
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 238
Kazı Envanter No: 17-781
Eser: Alınlığın oturduğu iç blok
Konumu: Sahne binası merkez
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Blok köşe kısmından kırılmıştır. Üst yüzeyinde alınlığın oturduğu yuva korunmuştur. Bu kısımda ise bir kurtağızı yuvası bulunmaktadır. Blığun yüzeyleri ise kaba işçilikle çalışılmıştır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 81
Genişlik: 115
Alt Derinlik : 89
Üst Derinlik : 101
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Blok ilk kez yayımlanmaktadır.

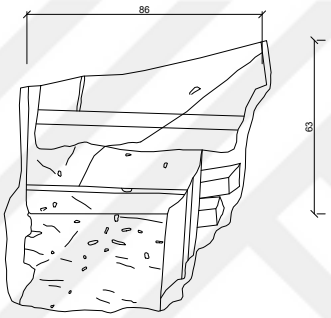
Batı Alınlık 1
Kat. No: 239a-b-c
Kazı Envanter No: 17-193, 17-191, 17-194.

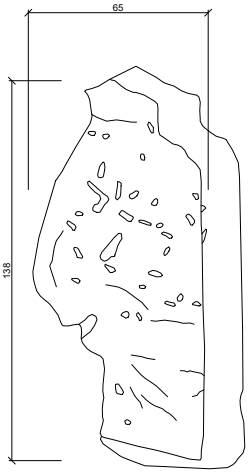
Eser: Alınlık (iç bükey)
Konumu: Sahne binası batı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlıkalr arasında en iyi korunan parçadır. iki yan ve bir tepe olmak üzere üç parça birleşmektedir. Yan parçalar köeşelerinde buşunan akroter kısımlarından kırıktır. Tepe parçasının ise sağ köşesinde derin bir kırık bulunmaktadır.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 130
Genişlik: 280
Alt Derinlik : 46
Üst Derinlik : 90
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

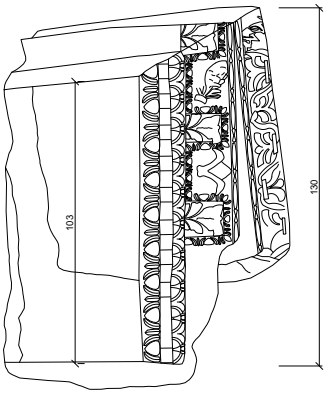
Batı Alınlık 2
Kat. No: 240a-b-c
Kazı Envanter No: 17-256, 17-291, 17-720
Eser: Alınlık (Geniş açılı üçgen)
Konumu: Sahne binası batı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Alınlık iki parça korunmuştur. Korunan parçalar birleşmektedir. Alınlığın akroteri de korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 110cm
Genişlik: 293cm
Alt Derinlik : 90cm
Üst Derinlik : 54cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Alınlık ilk kez yayımlanmaktadır.

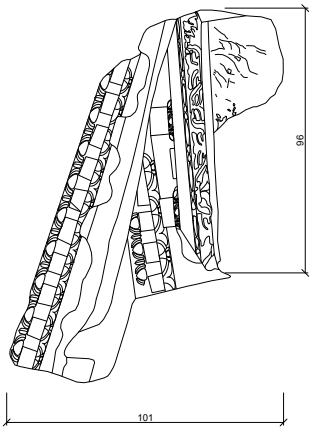

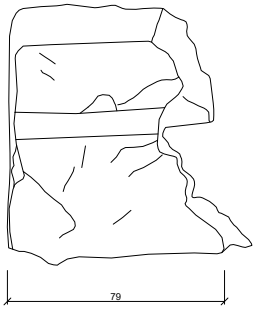
Kat. No: 223

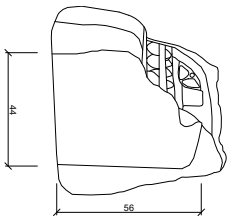

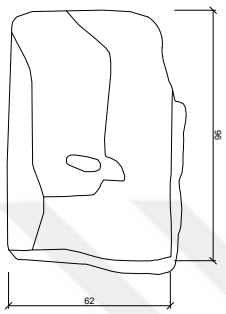

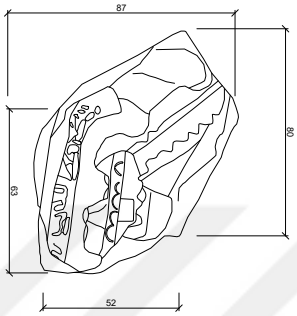

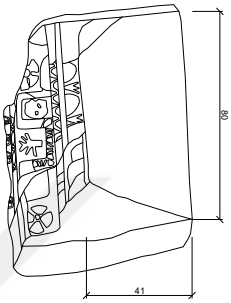

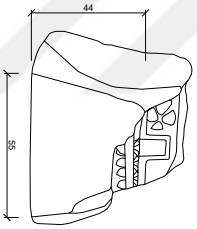
Kat. No: 223a (17-015)

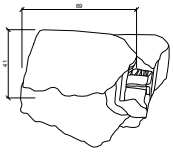

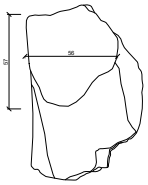

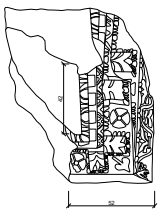

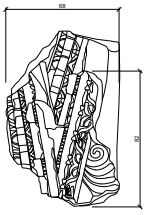

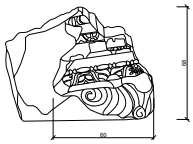

Kat. No: 223b (17-016)

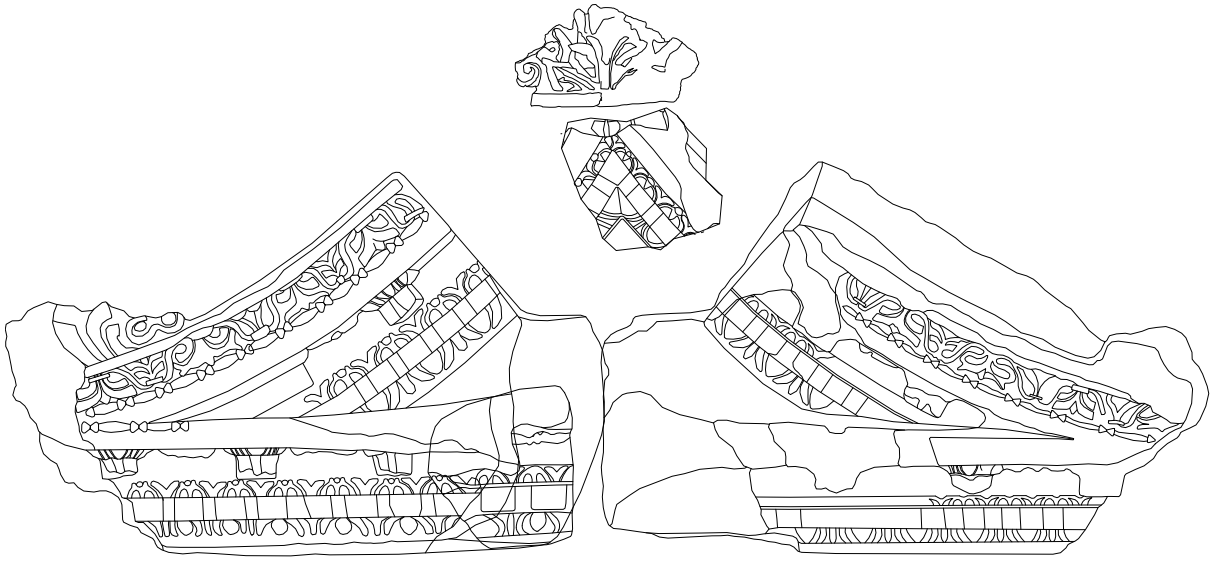

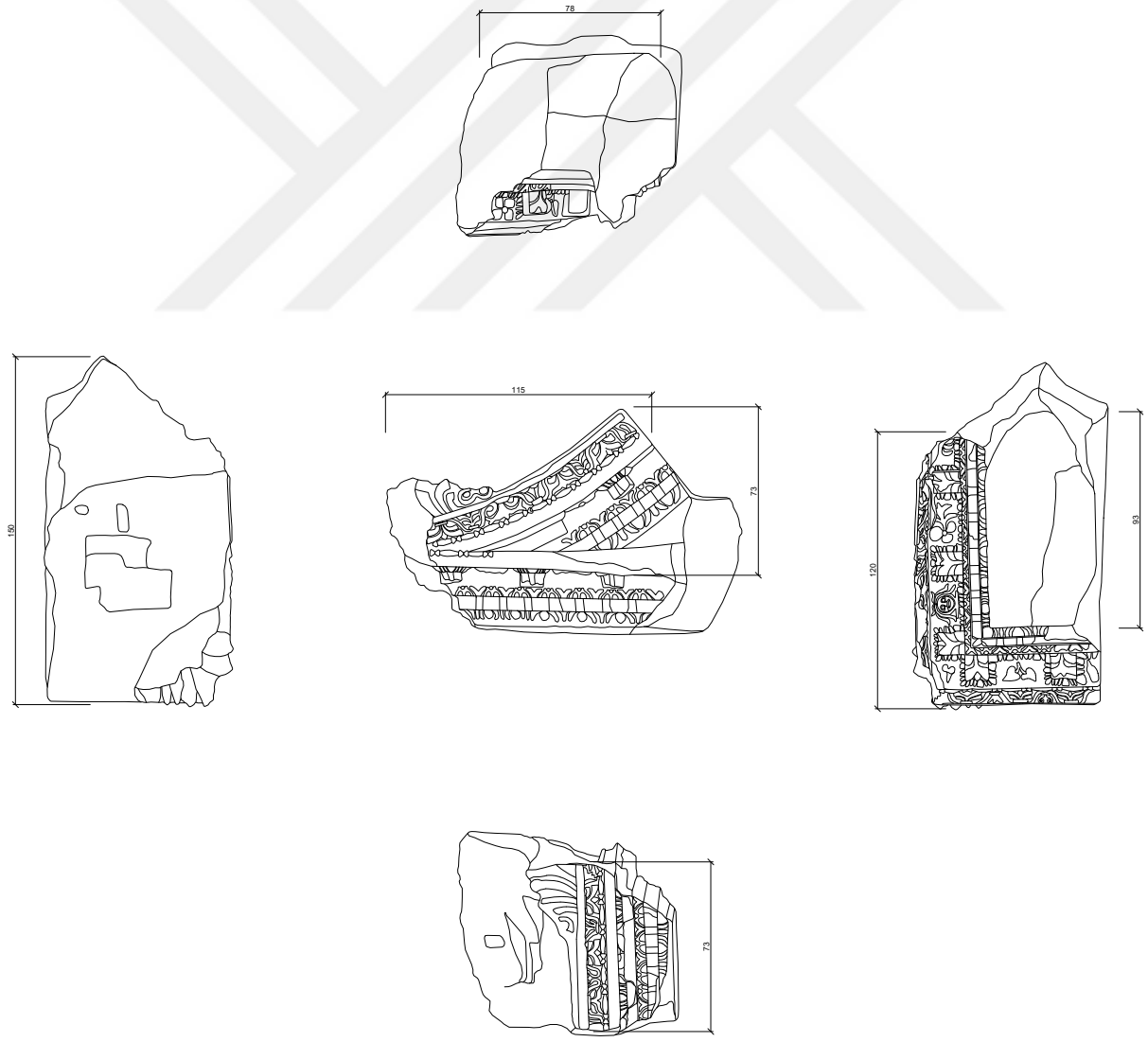

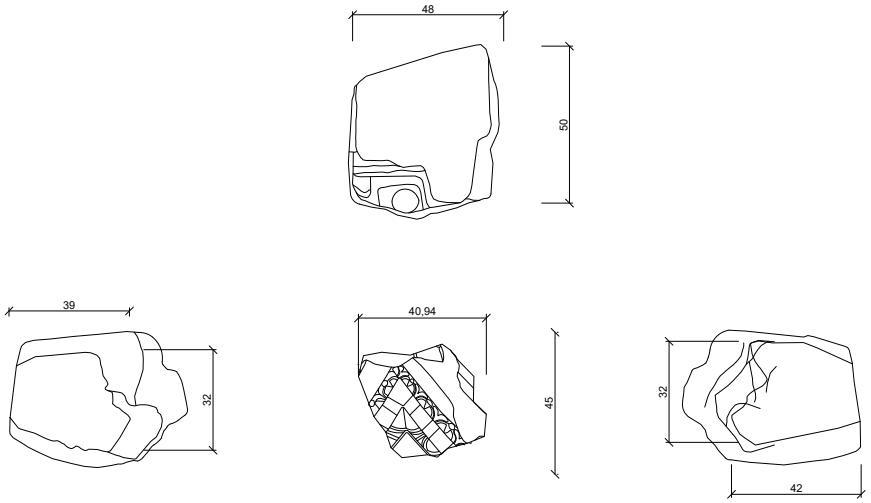
Kat. No: 223c (17-107)

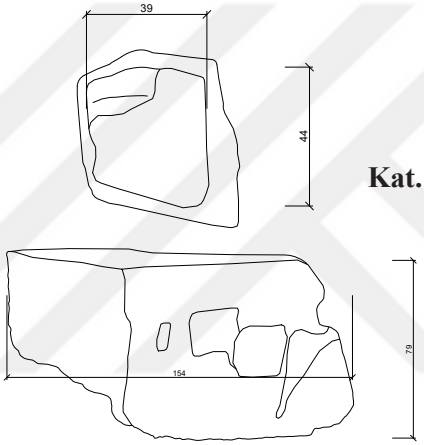

Kat. No: 224

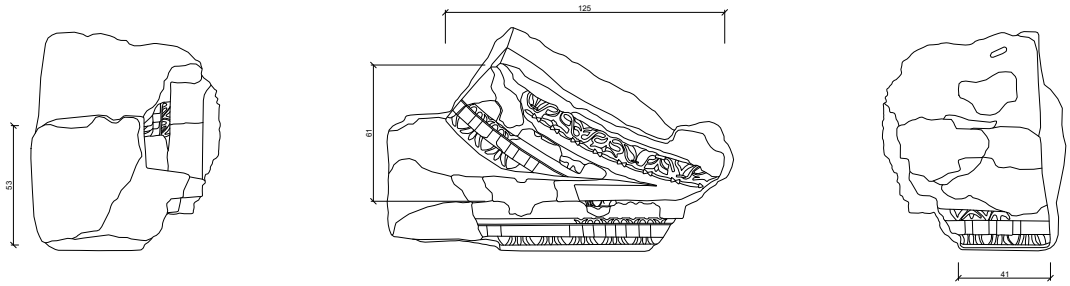

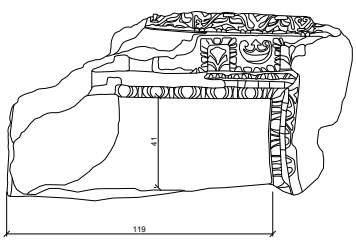
Kat. No: 224a (17-002)

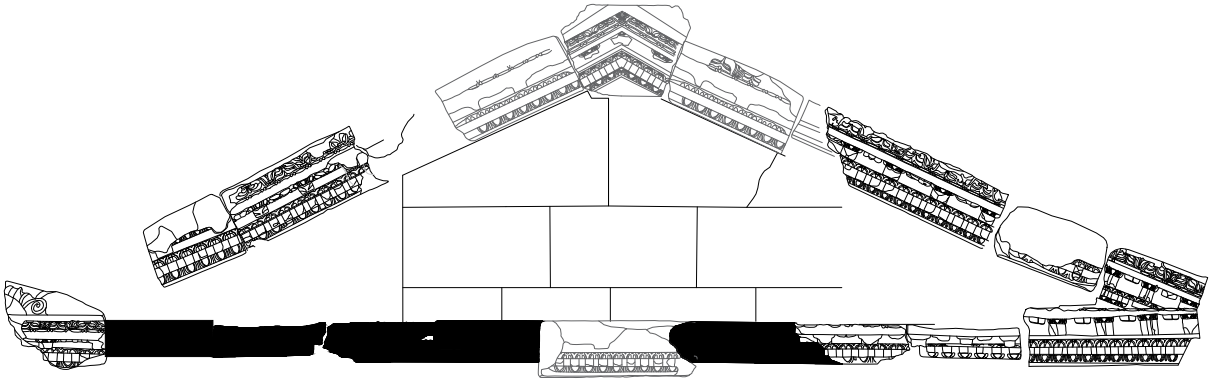

Kat. No: 224b (17-060)

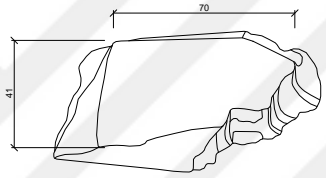

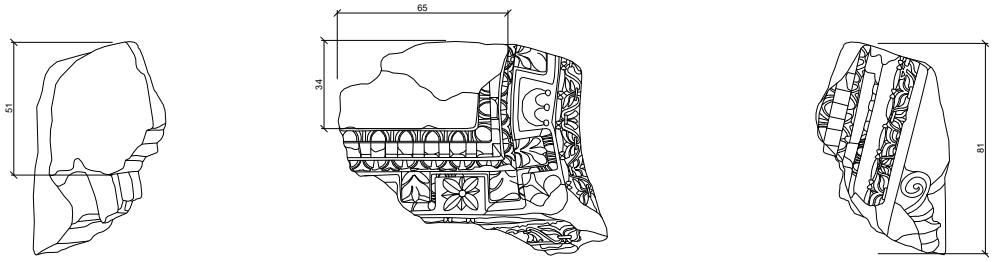

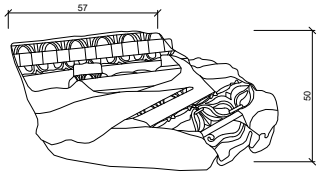
Kat. No: 224c (17-158)

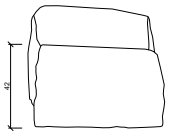
Merkez Alınlık (Kat. No: 225-238)

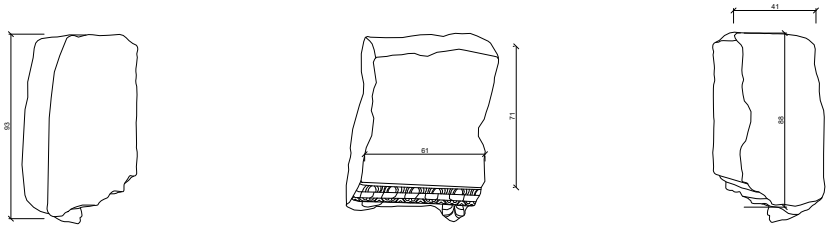

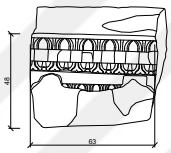

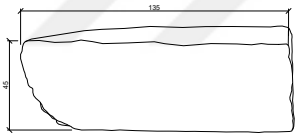
Kat. No: 225

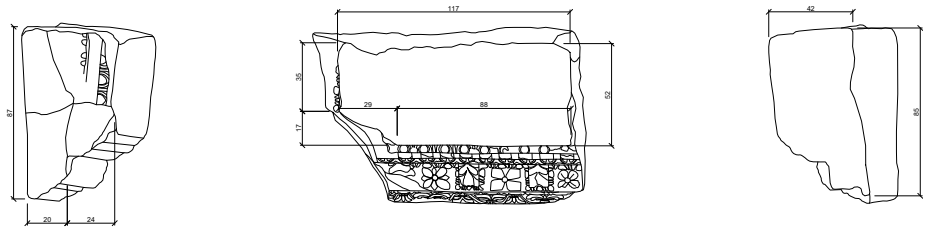

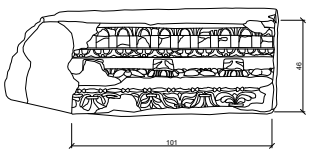

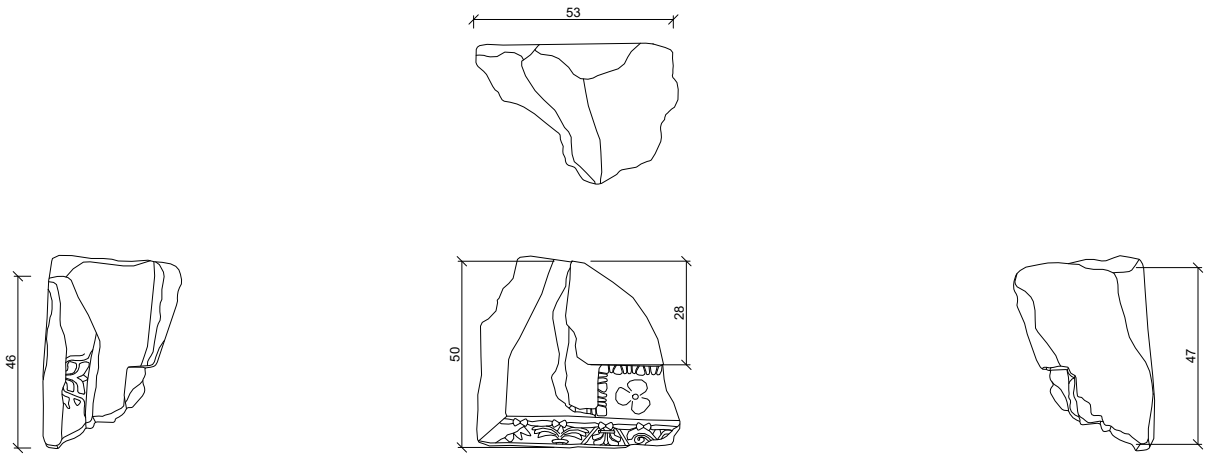
Kat. No: 226

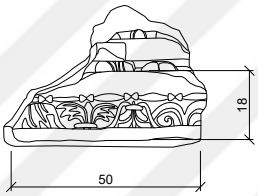

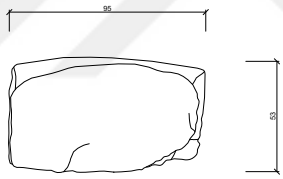

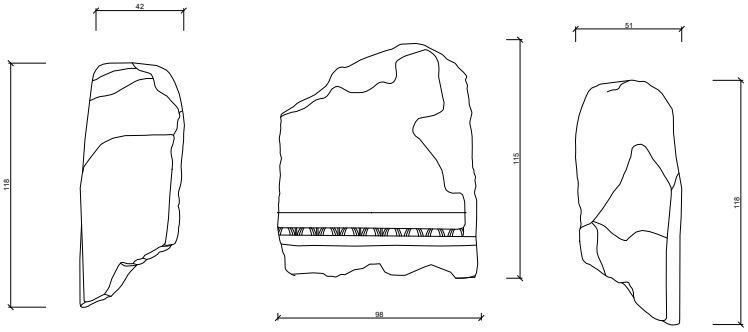
Kat. No: 227

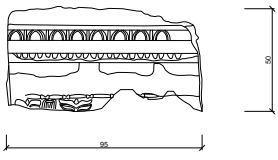

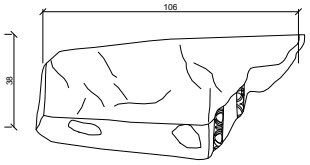
Kat. No: 228

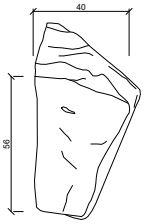

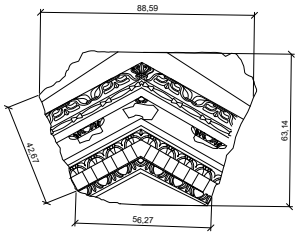

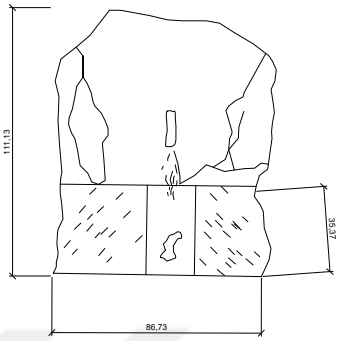

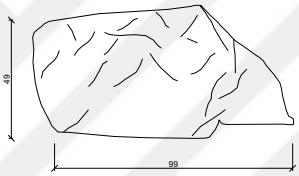
Kat. No: 229

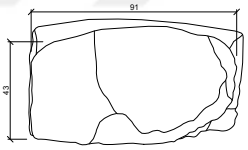

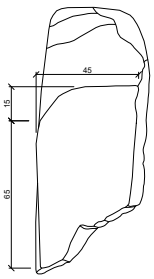

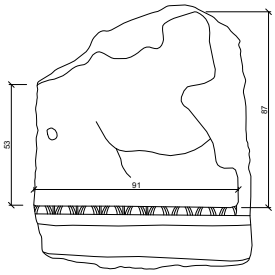

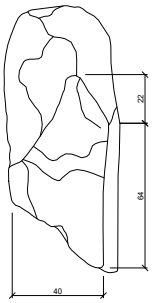

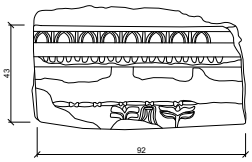
Kat. No: 230

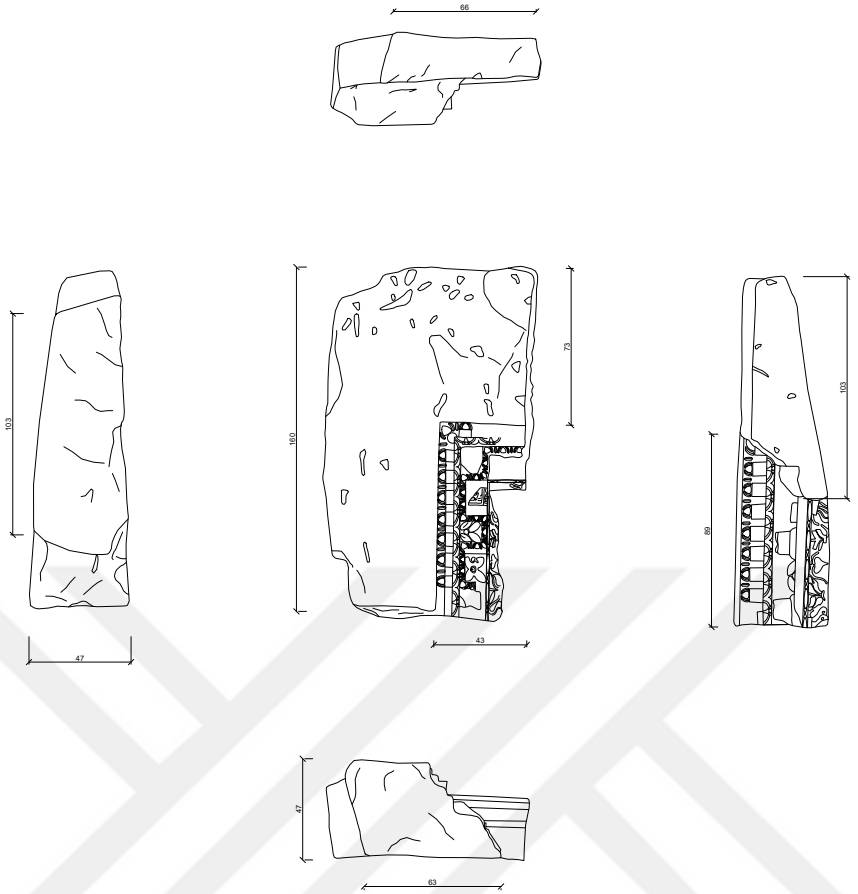

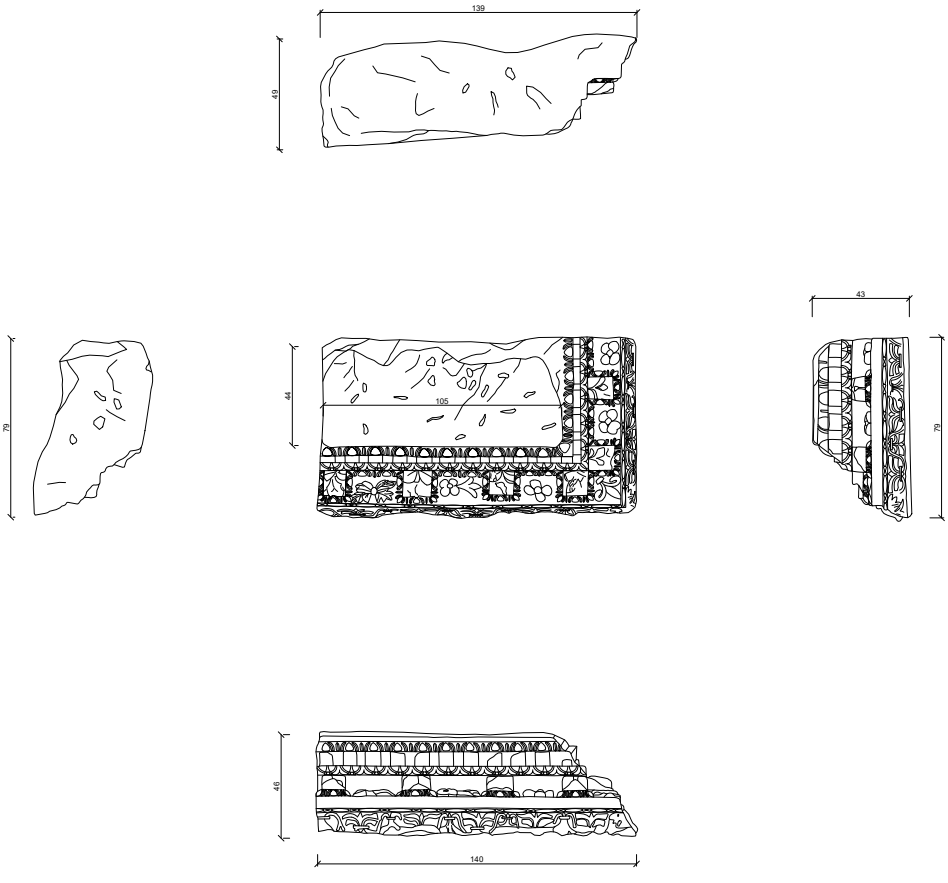

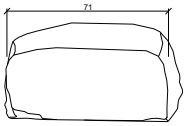
Kat. No: 231

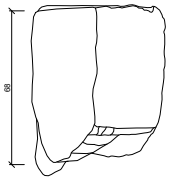

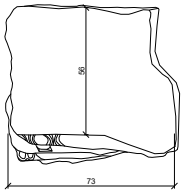
Kat. No: 232

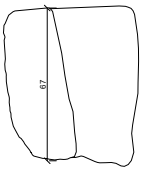

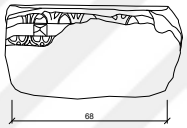
Kat. No: 233

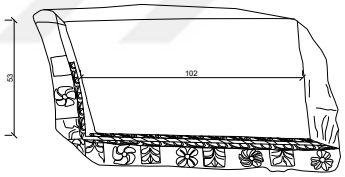

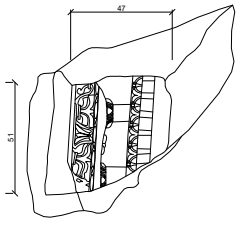

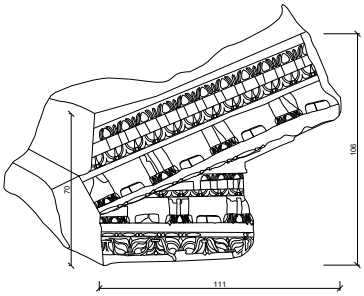

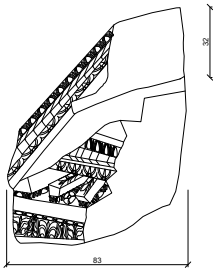

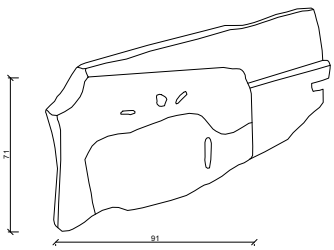
Kat. No: 234

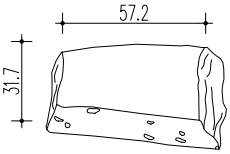

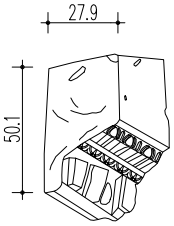

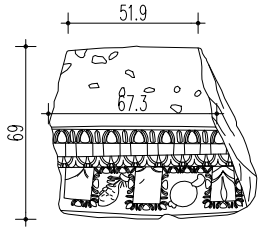

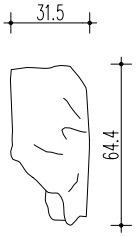

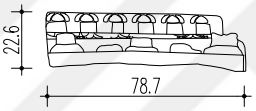
Kat. No: 235

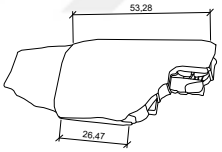

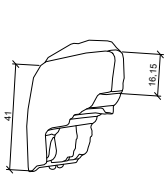

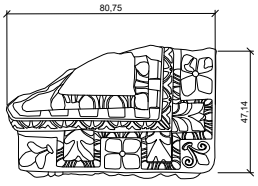

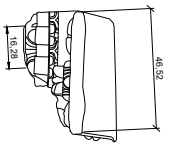

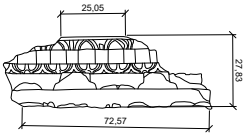
Kat. No: 236

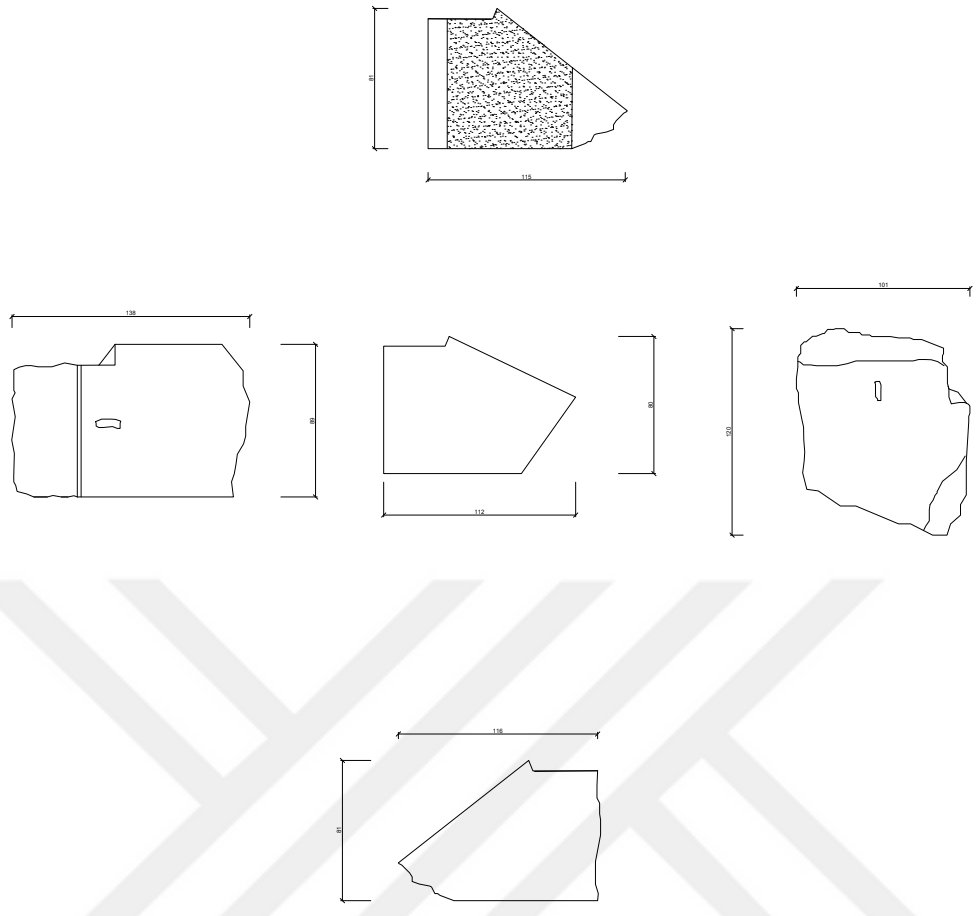

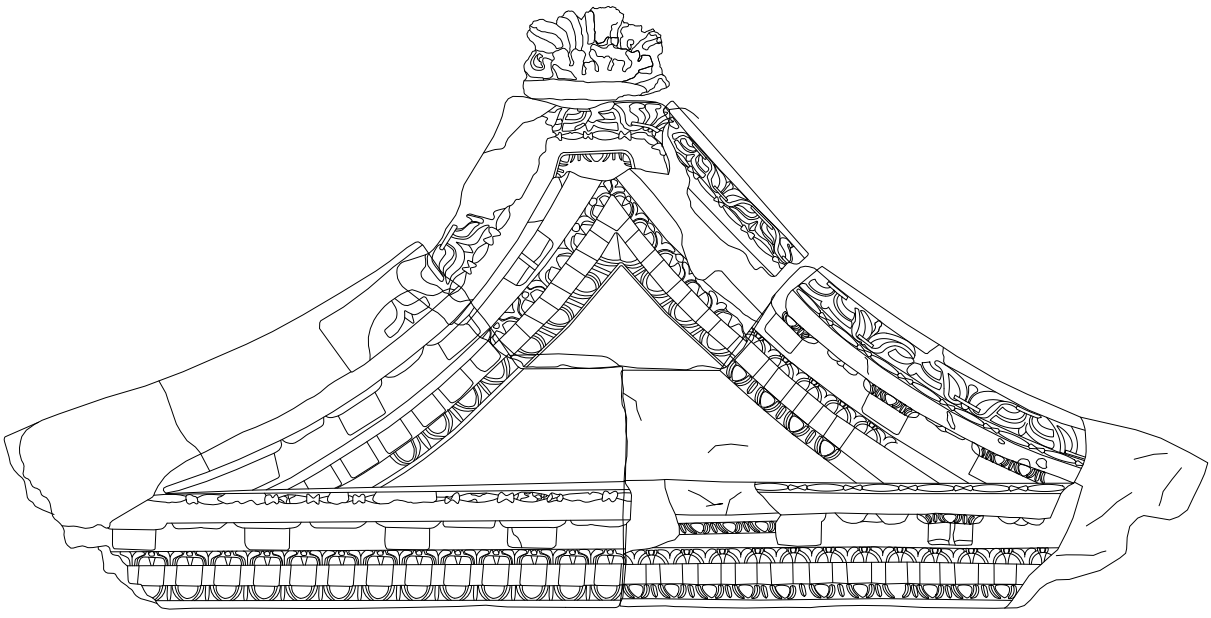

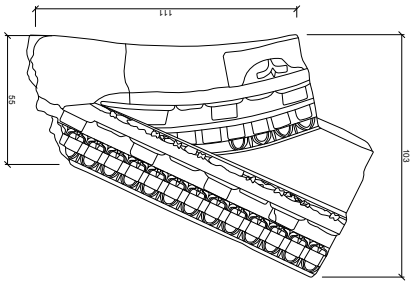
Kat. No: 237

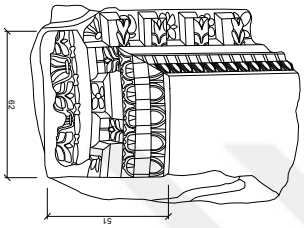

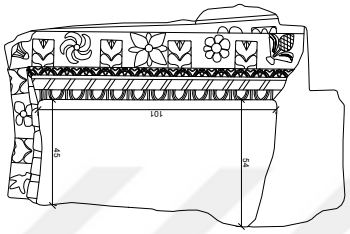
Kat. No: 238

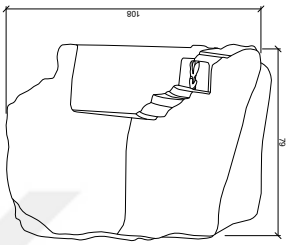

Kat. No: 239

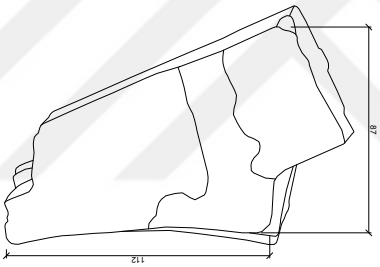

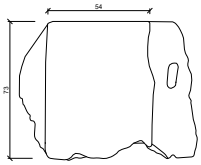

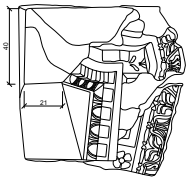

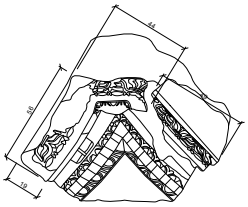

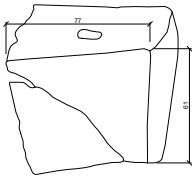
Kat. No: 239a (17-193)

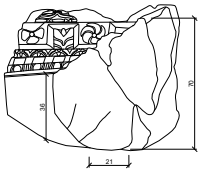

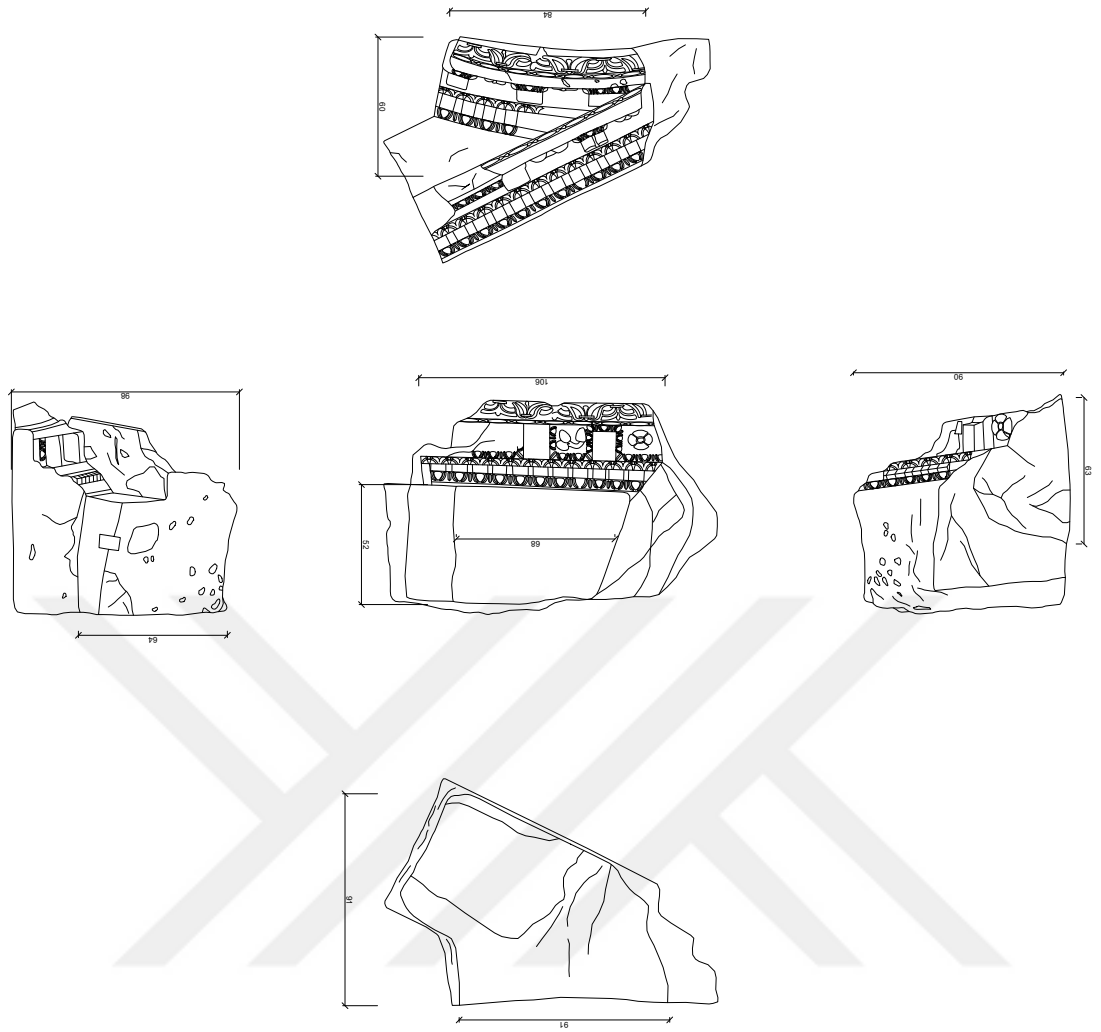

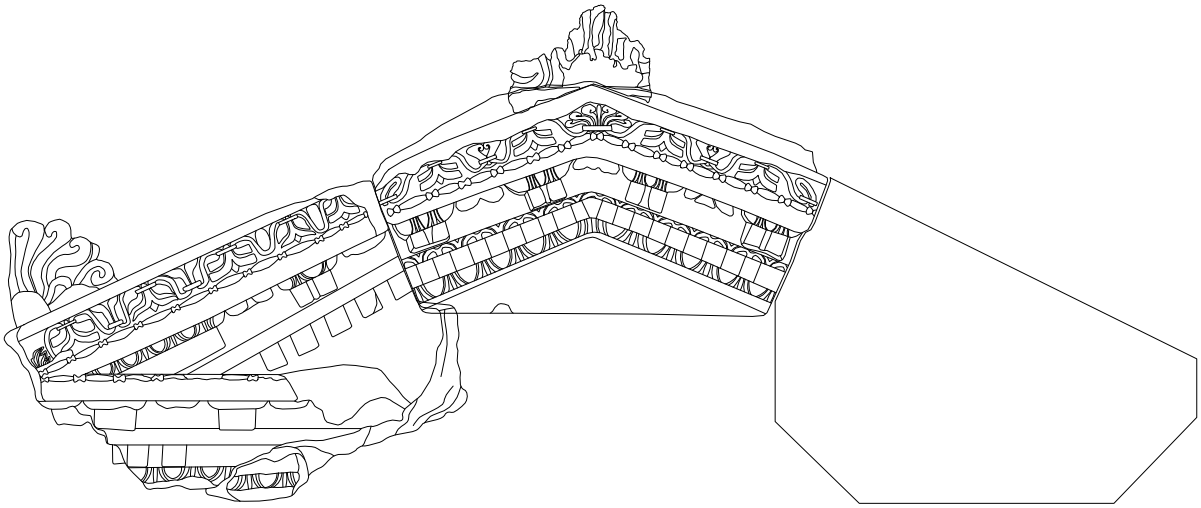

Kat. No: 239b (17-191)

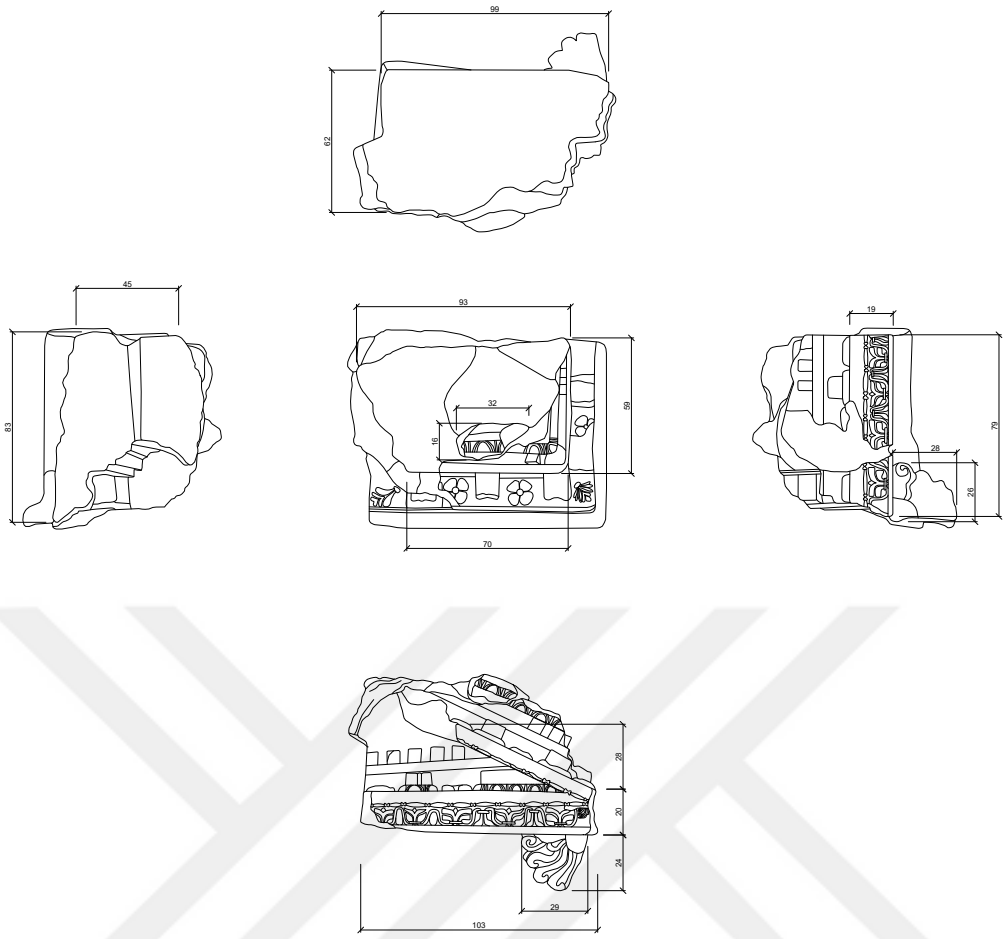

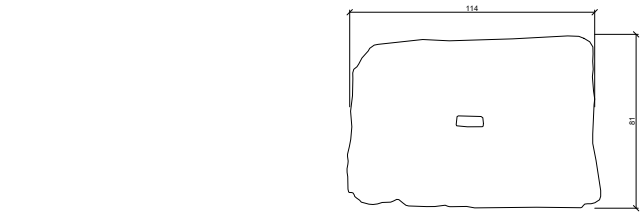
Kat. No: 239c (17-194)

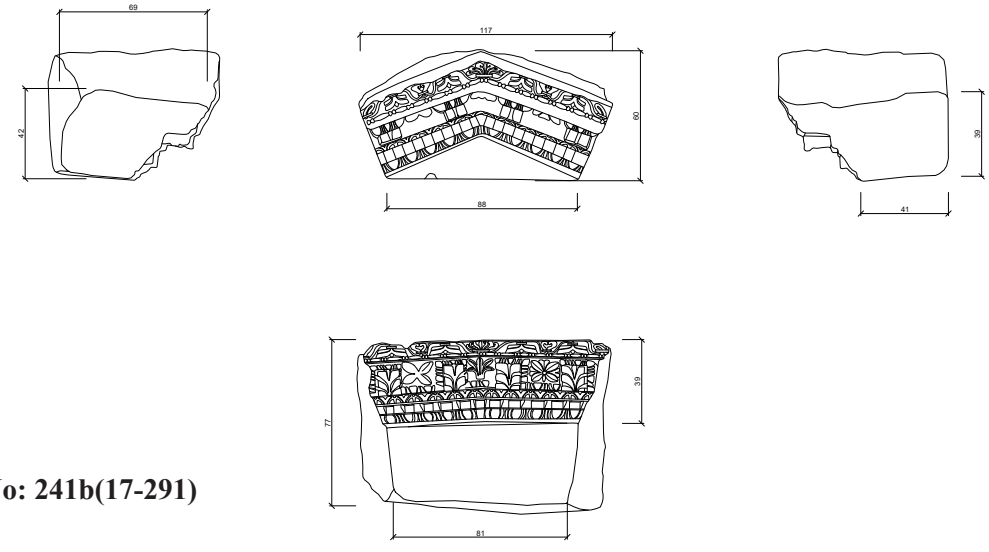

Kat. No: 240

Kat. No: 240a(17-256)

Kat. No: 241b(17-291)

Kat. No: 223a (17-015)

Kat. No: 223b (17-016)

Kat. No: 223c (17-107)

Kat. No: 224a (17-002)

Kat. No: 224b (17-060)

Kat. No: 224c (17-158)

Kat. No: 225

Kat. No: 226

Kat. No: 227

Kat. No: 228

Kat. No: 229

Kat. No: 229

Kat. No: 230

Kat. No: 231

Kat. No: 232

Kat. No: 233

Kat. No: 234

Kat. No: 235

Kat. No: 236

Kat. No: 237

Kat. No: 238

Kat. No: 239a (17-193)

Kat. No: 239b (17-191)

Kat. No: 239c (17-194)

Kat. No: 240a(17-256)

Kat. No: 240b(17-291)

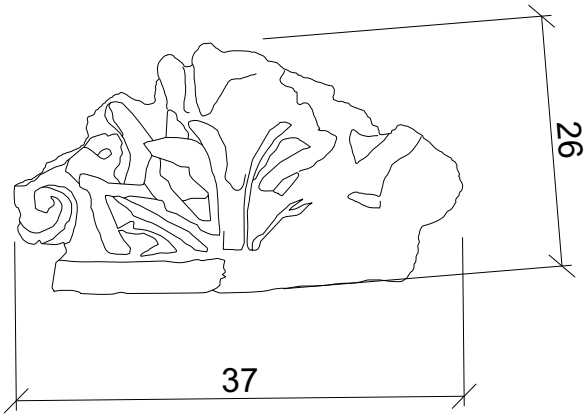
Kat. No: 240c(17-720)

AKROTERLER (2. Kat)

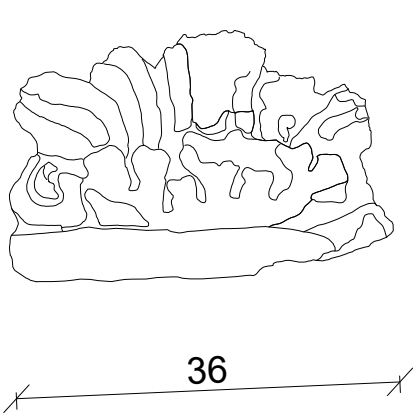
Kat. No: 241
Kazı Envanter No: 17-326
Eser: Tepe Akroter (Anthemion)
Konumu: Doğu Alınlık 1
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Yarıdan kırılmıştır. Alt kısımda süslemeler korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 26cm
Genişlik:37cm
Derinlik: 26cm
Dönemi:Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Akroter ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 242
Kazı Envanter No: 17-287
Eser: Tepe Akroter (Anthemion)
Konumu: Doğu Alınlık 1
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Yarıdan kırılmıştır. Alt kısımda süslemeler korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 23cm
Genişlik:36cm
Derinlik: 26cm
Dönemi:Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Akroter ilk kez yayımlanmaktadır.

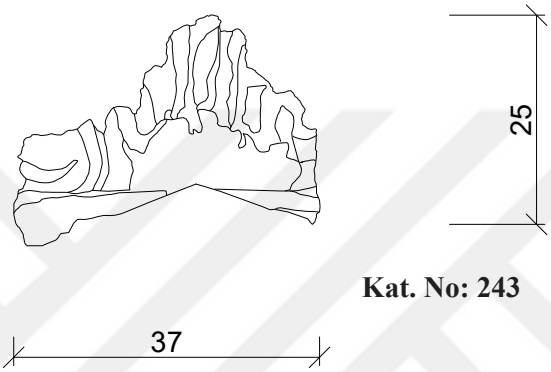
Kat. No: 243
Kazı Envanter No: 17-251
Eser: Tepe Akroter (Anthemion)
Konumu: Doğu Alınlık 1
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Yarıdan kırılmıştır. Alt kısımda süslemeler korunmuştur.
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik: 25cm
Genişlik: 37cm
Derinlik: 23cm
Dönemi:Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. 110.

Kat. No: 241

Kat. No: 242

Kat. No: 243

Kat. No: 241

Kat. No: 242

Kat. No: 243

DİĞER ELEMANLAR
HEYKEL KAİDELERİ (2. Kat)

Kat. No: 244
Kazı Envanter No: 17-295, 17-372
Eser: Heykel Kaidesi
Konumu: Doğu Alınlık 2 altı
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 54cm
Genişlik: 141cm
Derinlik: 130cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

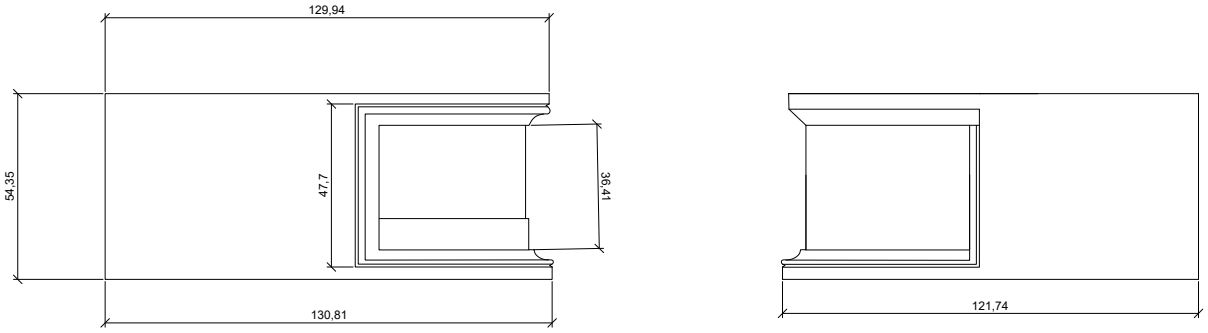
Kat. No: 245
Kazı Envanter No: 17-109
Eser: Korniş
Konumu: Merkez Alınlık altı (Doğu)
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kaide bir köşesinden iki parçaya ayrılmıştır. Üst kısmı ise kırıktır. Kırık parça kayıptır. üSt kısmında ise yazıt bulunmaktadır:
‘Αρχιερεα[- - -] YPI
και δεμιο [- - -]
τον ανδριαντα
δεμιοργου απο
οικειυ αναλομα

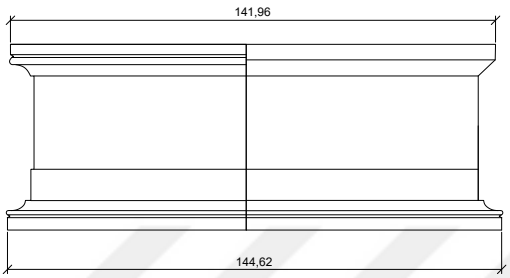
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 98cm
Genişlik: 78cm
Alt Derinlik : 56cm
Üst Derinlik : 64cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Spanu, The Theater of Diokaisareia, Kat. No. IV. 001.

Kat. No: 246
Kazı Envanter No: 17-201, 17-202
Eser: Heykel Kaidesi
Konumu:
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: İyi
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 54cm
Genişlik: 140cm
Derinlik: 130cm
Dönemi: Severuslar

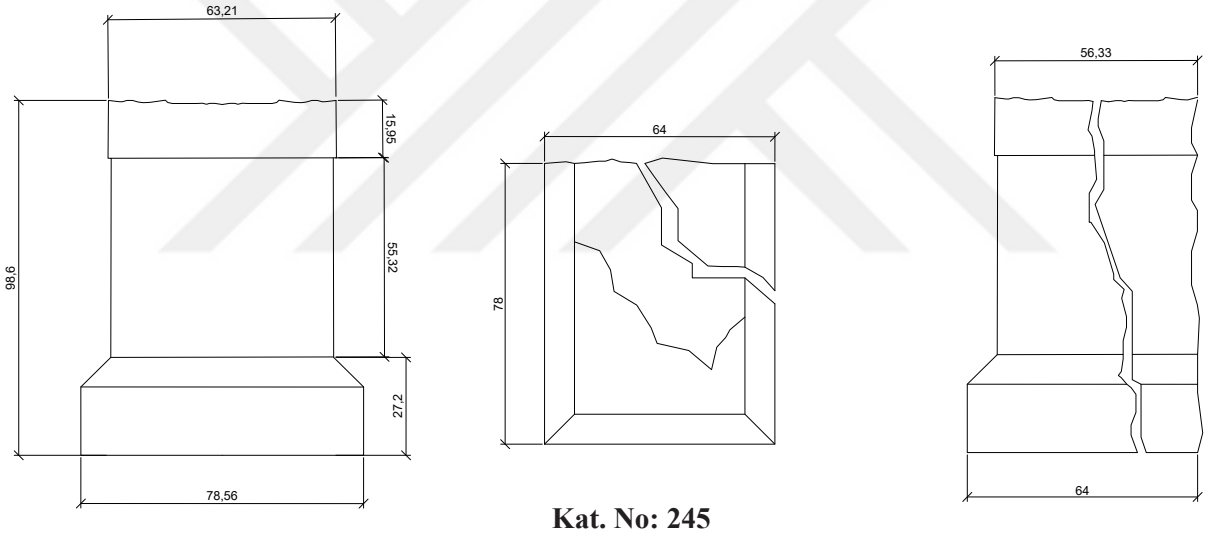
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: Kaide ilk kez yayımlanmaktadır.

584

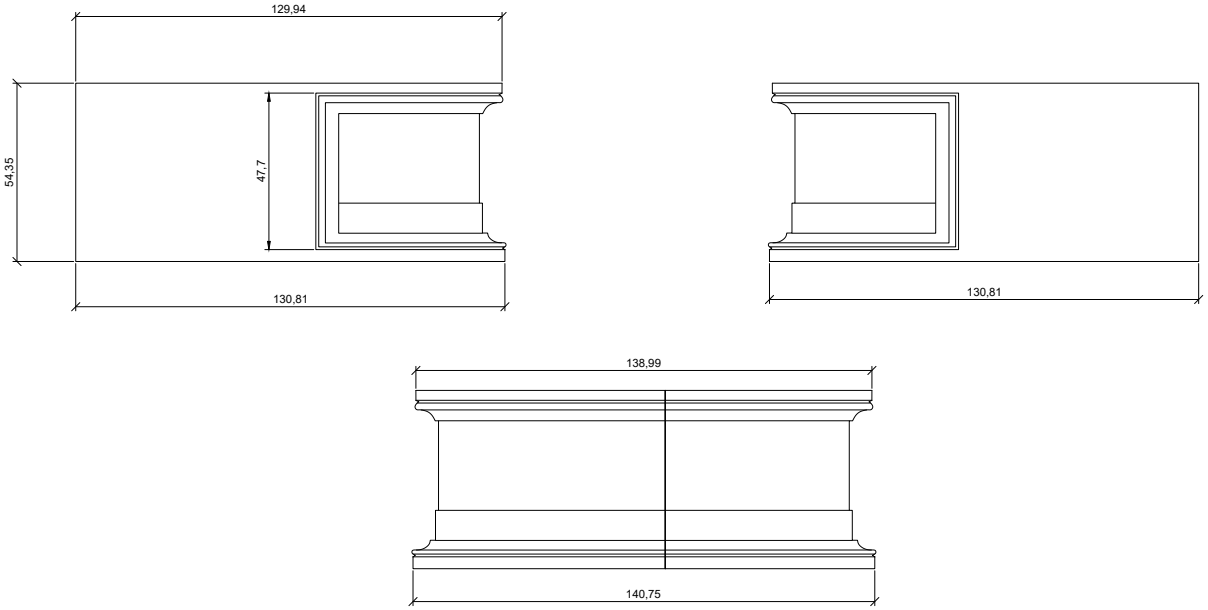

Kat. No: 244

Kat. No: 245

Kat. No: 246

Kat. No: 244

Kat. No: 245

Kat. No: 246

IMA CAVEA: BAŞ KÖŞE TRİBÜNÜ (Cavea)

Kat. No: 247
Kazı Envanter No: 17-162
Eser: Detaylandırılmamış dört yapraklı korinth başlığı
Konumu: Ima cavea, Baş köşe tribünü
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık kaide kısmından kırıktır. Yapraklarının taç kısımlarında; volüt ve helixlerinde kırıklar bulunur.
Ölçüler:
Yükseklik : 34cm
Abakus Yüksekliği: 3,5cm
Abakus Genişlik: 52cm
Kalathos Yüksekliği: 31,5cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Çelenk Yüksekliği: 26cm
Üst Çap: 32cm
Alt Çap: 37cm
Dönem: Geç Antik
Tarih: MS 4-6. yüzyıl
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 248
Kazı Envanter No: 17-189
Eser: Detaylandırılmamış dört yapraklı korinth başlığı
Konumu: Ima cavea, Baş köşe tribünü
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Başlık tam korunmuştur. Yapraklarının taç kısımlarında; volüt ve helixlerinde kırıklar bulunur.
Ölçüler:
Yükseklik : 34cm
Abakus Yüksekliği: 3,5cm
Abakus Genişlik: 54cm
Kalathos Yüksekli ği: 31,5cm
Volüt ve helix Yüksekliği: 6cm
Çelenk Yüksekliği: 26cmc
Üst Çap: 36cm
Alt Çap: 39cm
Tanım:
Dönem: Geç Antik
Tarih: MS 4-6. yüzyıl
Kaynakça: Bu başlık ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 249
Kazı Envanter No: 17-078, 079
Eser: Sütun
Konumu: Ima cavea, Baş köşe tribünü
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. iki parça kırık haldedir. Orta kısmı kayıptır.
Ölçüler:
Yükseklik: 43cm (üst) 88cm (alt) cc
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 43cm
Dönem: Geç Antik
Tarih: MS 4-6. yüzyıl
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 250
Kazı Envanter No: 17-188, 17-190
Eser: Sütun
Konumu: Ima cavea, Baş köşe tribünü
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Sütun orijinal yıkıldığı yerde ortaya çıkarılmıştır. iki parça kırık haldedir. Orta kısmı kayıptır.
Ölçüler:
Yükseklik: 73 cm(üst) 100cm(alt)
Üst Çap: 40cm
Alt Çap: 43cm
Dönem: Geç Antik
Tarih: MS 4-6. yüzyıl
Kaynakça: Bu sütun ilk kez yayımlanmaktadır.

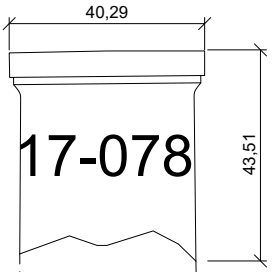

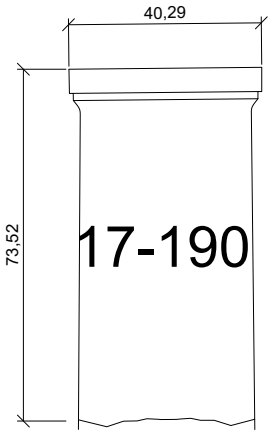

Kat. No: 247 **Kat. No: 248**

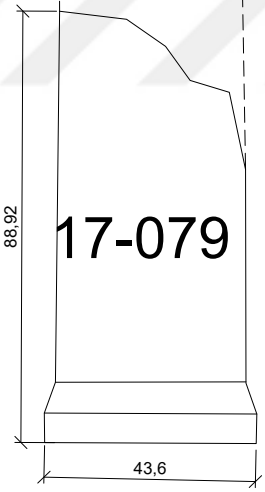

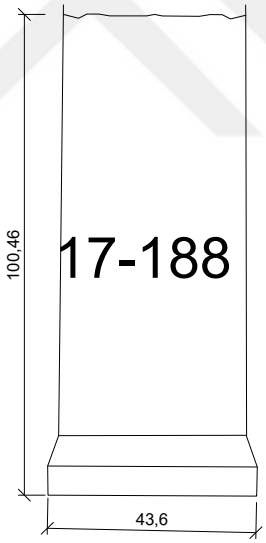

Kat. No: 249 **Kat. No: 250**

FRAGMAN HALİNDE ELE GEÇEN PARÇALAR

Kat. No: 251
Kazı Envanter No: 17-235
Eser: Sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat: 1
Ölçüler:
Yükseklik : 41cm
Genişlik: 45cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 252
Kazı Envanter No: 17-457
Eser: sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 17cm
Genişlik: 26cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 253
Kazı Envanter No: 17-536
Eser: sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik :8 cm
Genişlik: 40cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 254
Kazı Envanter No: 17-610
Eser: sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 22cm
Genişlik: 28cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 255
Kazı Envanter No: 17-624
Eser: sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat:1
Ölçüler:
Yükseklik : 11cm
Genişlik: 9cm
Dönemi: Antoninuslar
Tarih: MS 164
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 256
Kazı Envanter No: 17-685
Eser: sima parçası
Konumu: Batı analemma
Malzeme: Kireçtaşı
Korunma Durumu: Kırık
Bulunduğu Kat: 2
Ölçüler:
Yükseklik : 9cm
Genişlik: 15cm
Dönemi: Severuslar
Tarih: MS 193-217
Kaynakça: ilk kez yayımlanmaktadır.

Kat. No: 251

Kat. No: 252

Kat. No: 253

Kat. No: 254

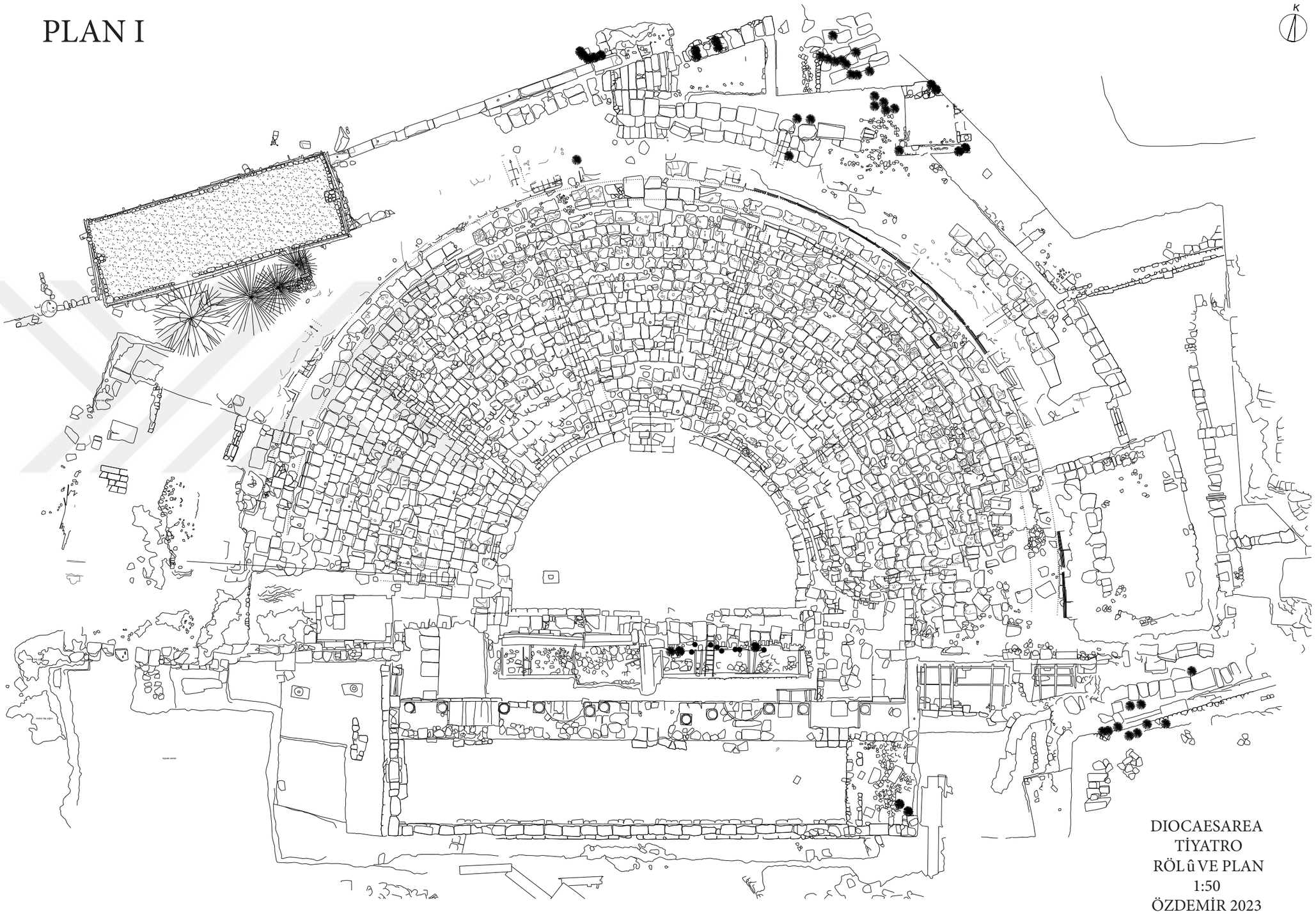
Kat. No: 255

Kat. No: 256

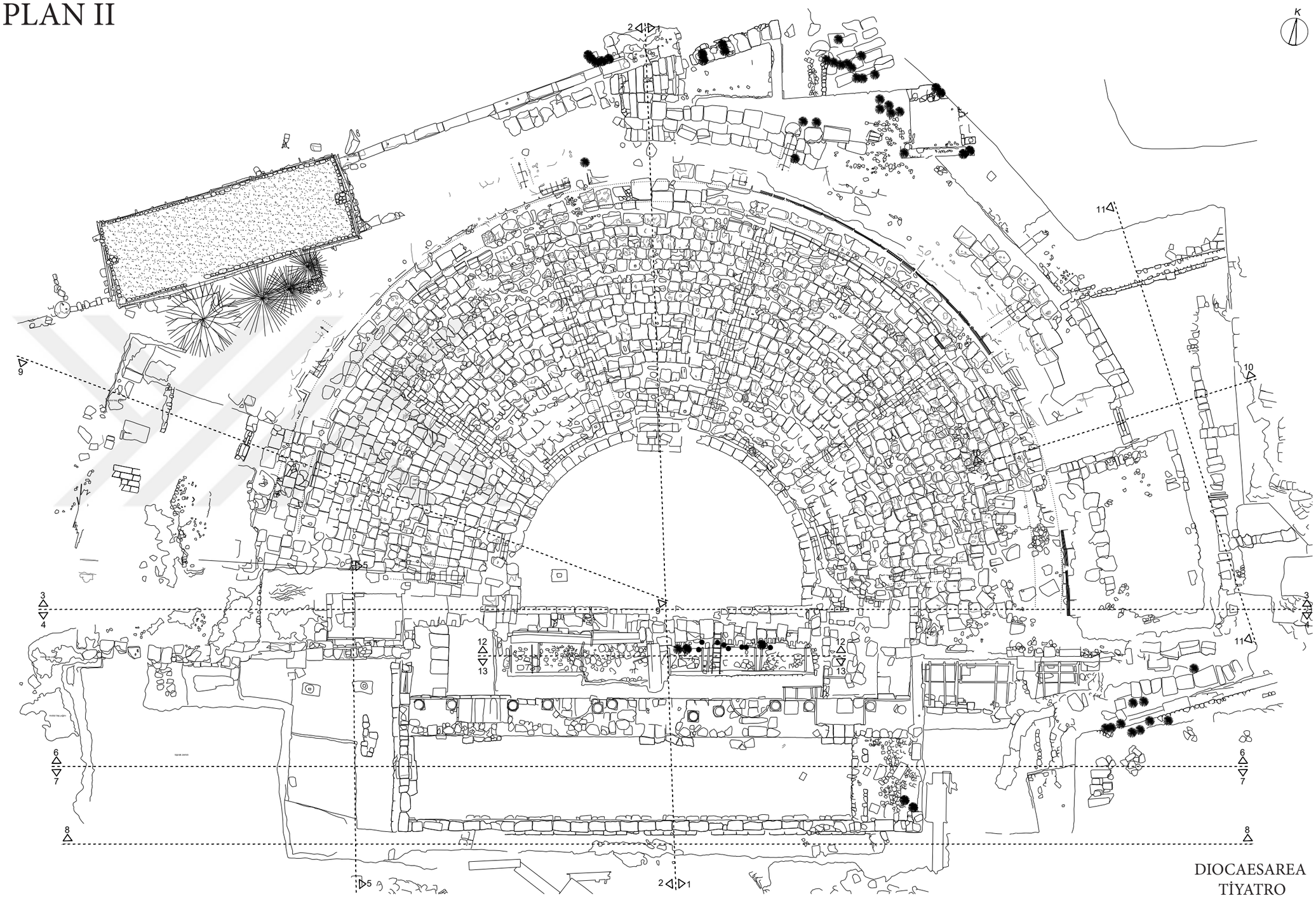
EK 4-PLANLAR

PLAN I

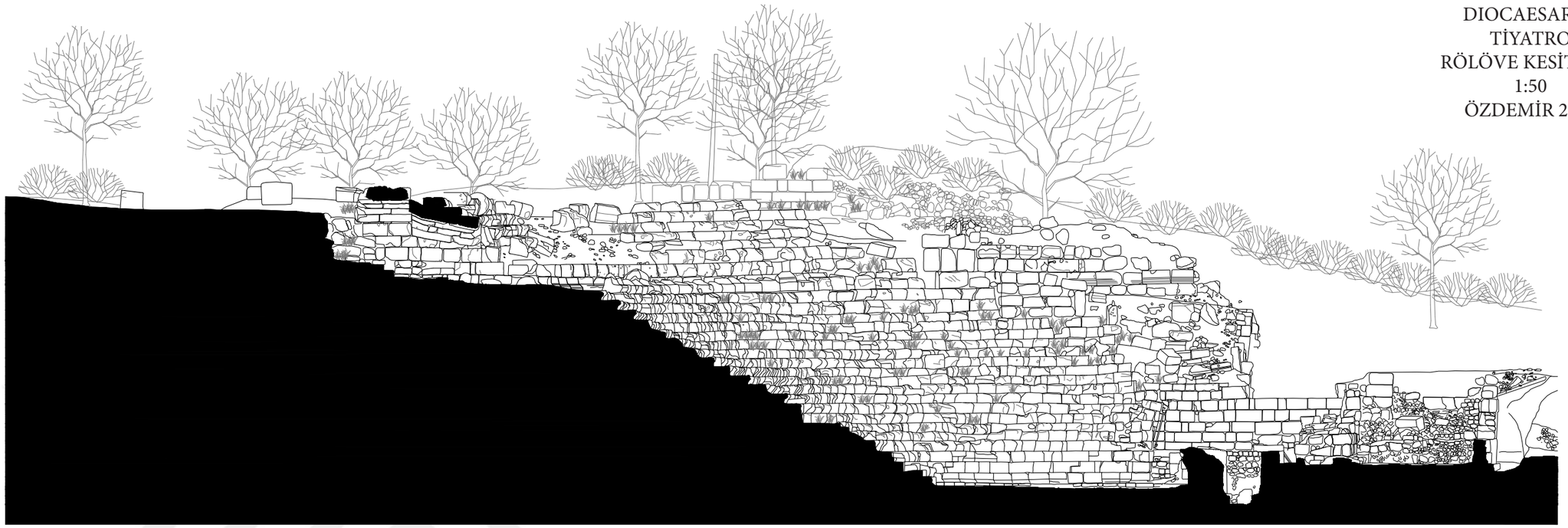
DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖL û VE PLAN
1:50
ÖZDEMİR 2023

PLAN II

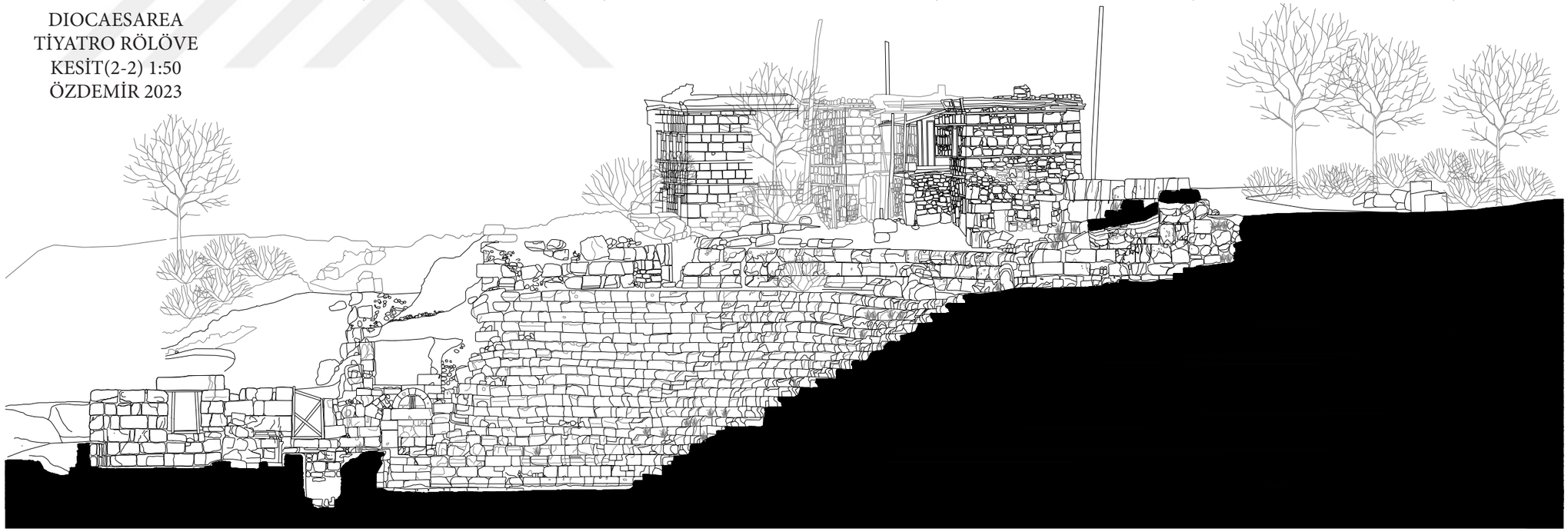

DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖLÖVE PLAN KESİT
1:50
ÖZDEMİR 2023

DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖLÖVE KESİT (1-1)
1:50
ÖZDEMİR 2023

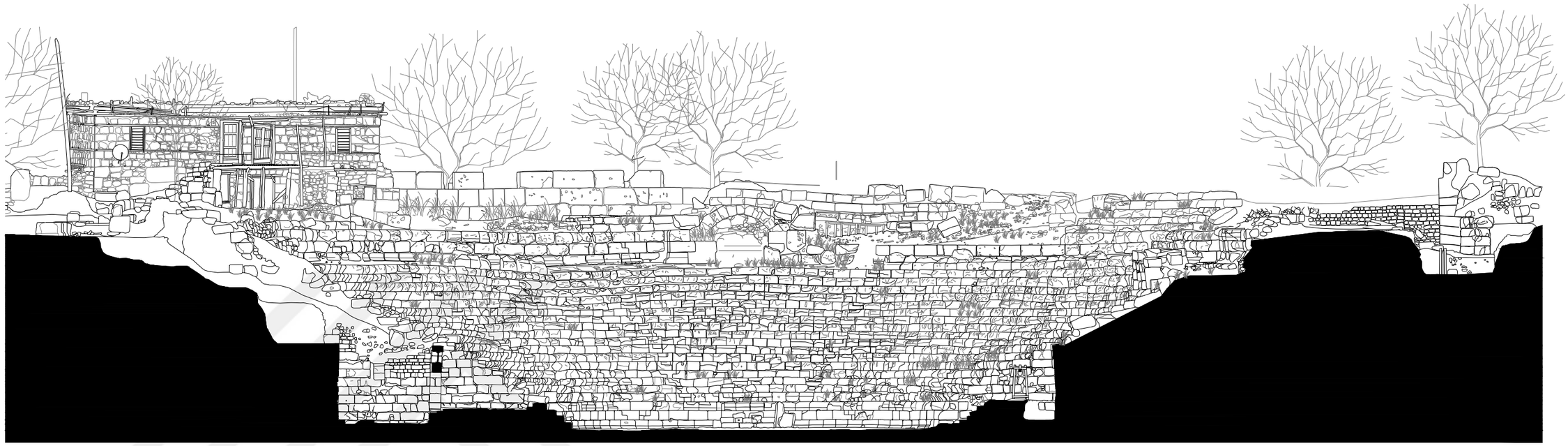

DIOCAESAREA
TİYATRO RÖLÖVE
KESİT(2-2) 1:50
ÖZDEMİR 2023

PLAN III

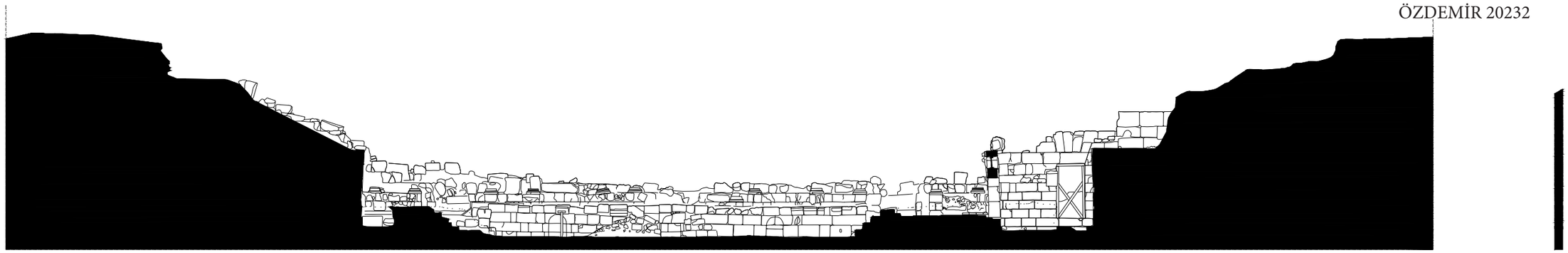
0 10 20 30m

DIOCAESAREA
TİYATRO RÖLÖVE
KESİT (3-3) 1:50
ÖZDEMİR 2023

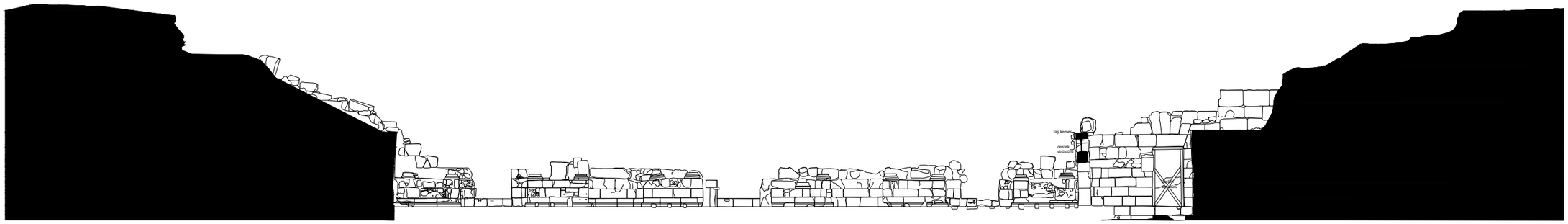
0 10 20 30m

DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖLÖVE KESİT (4-4)
1:50
ÖZDEMİR 20232

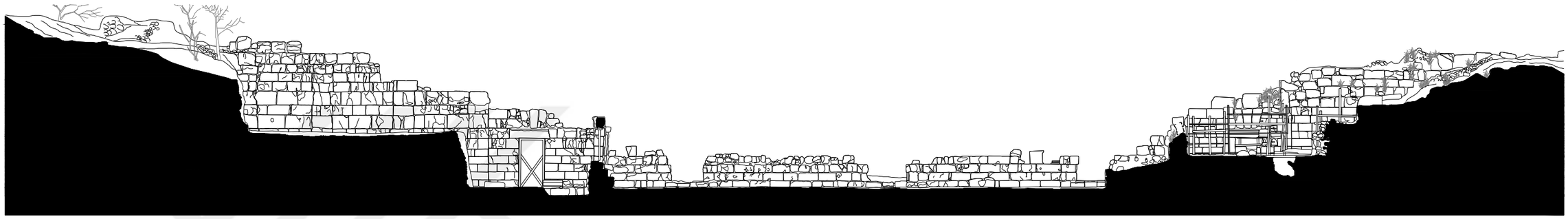

0 10 20 30m

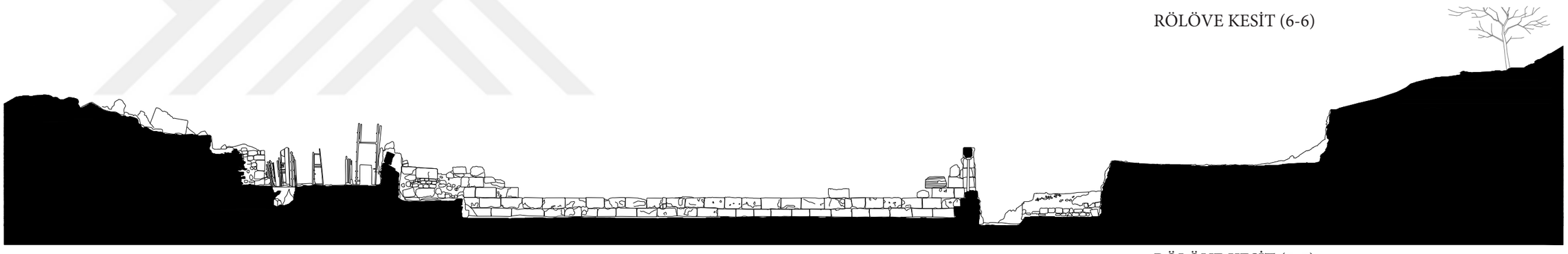
PLAN IV

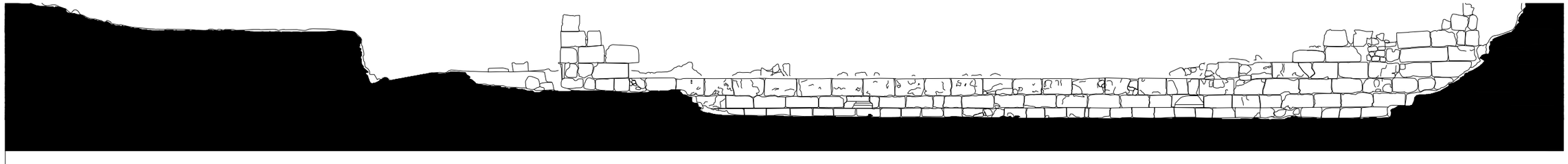
RÖLÖVE KESİT (4-4)

RÖLÖVE KESİT (6-6)

RÖLÖVE KESİT (7-7)

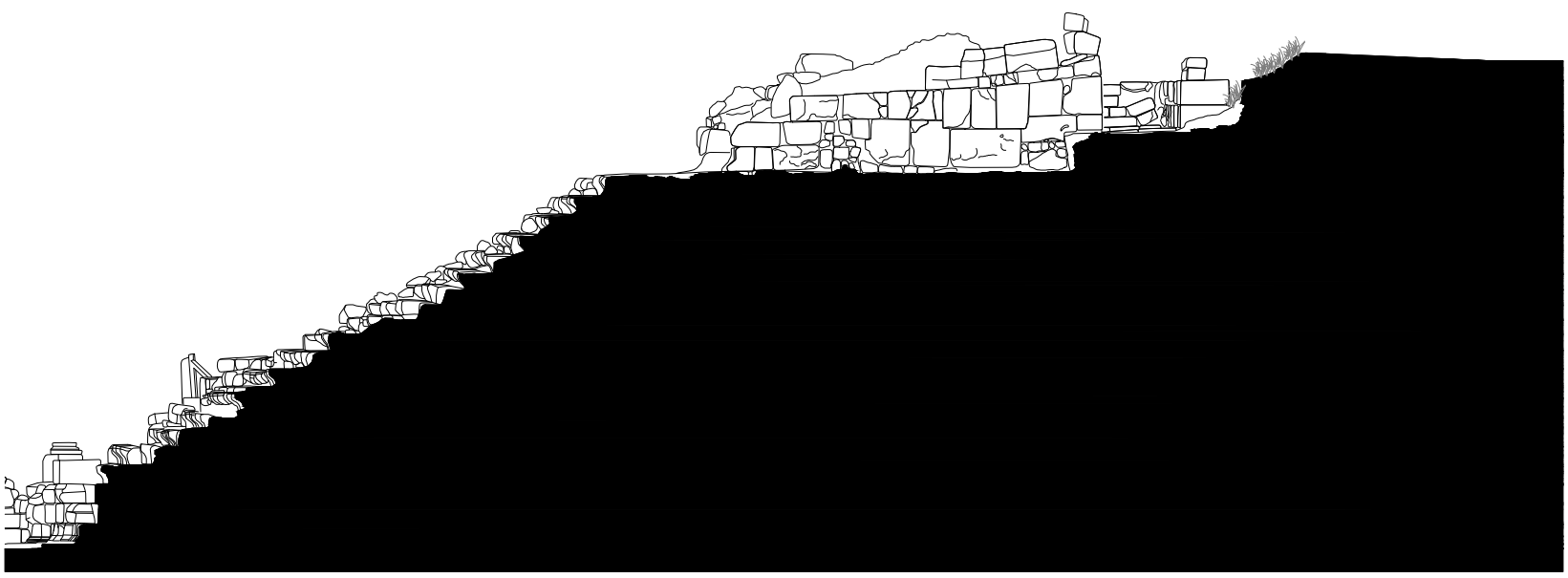
RÖLÖVE KESİT (8-8)

PLAN V

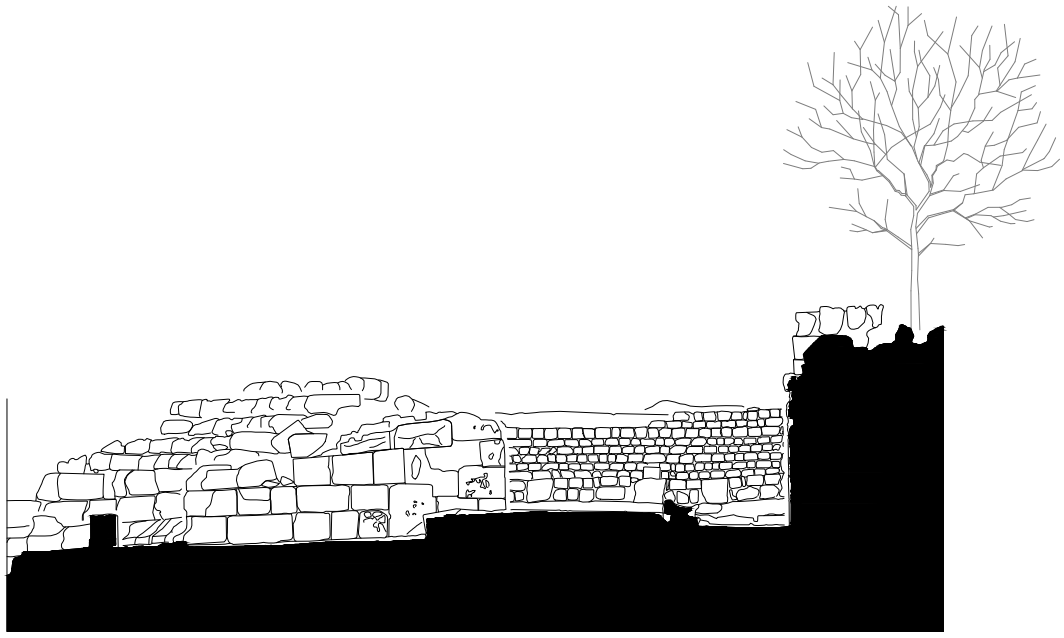
0 10 20 30m

DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖLÖVE KESİT
1:50
ÖZDEMİR 2023

Okan ÖZDEMİR, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023

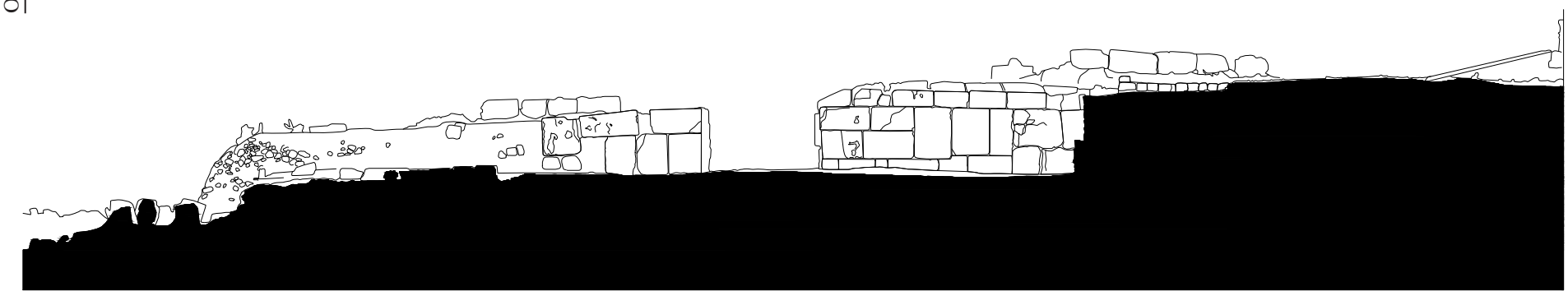

RÖLÖVE KESİT (9-9)

RÖLÖVE KESİT 10-10)

0 10 20 30m

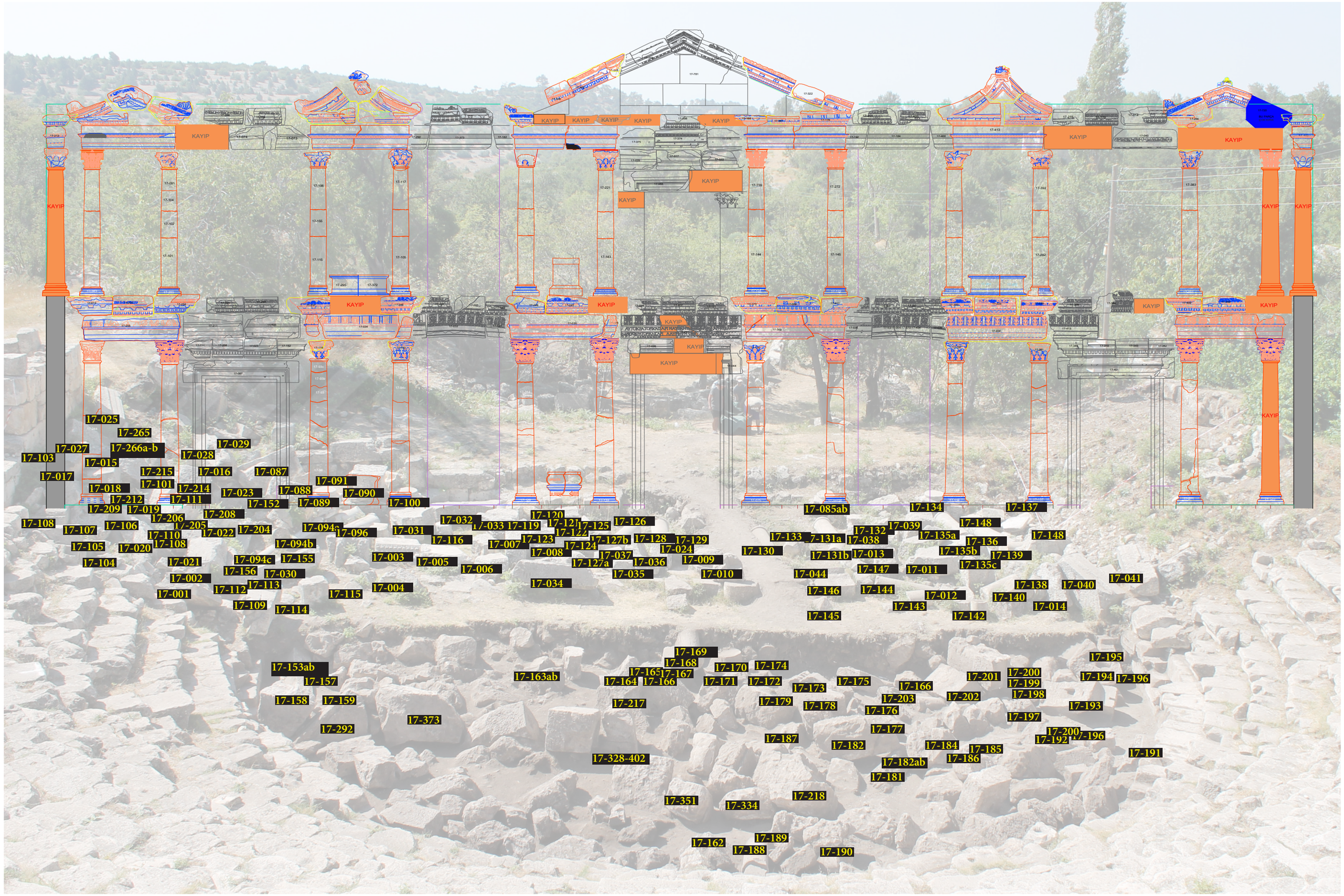

RÖLÖVE KESİT (11-11)

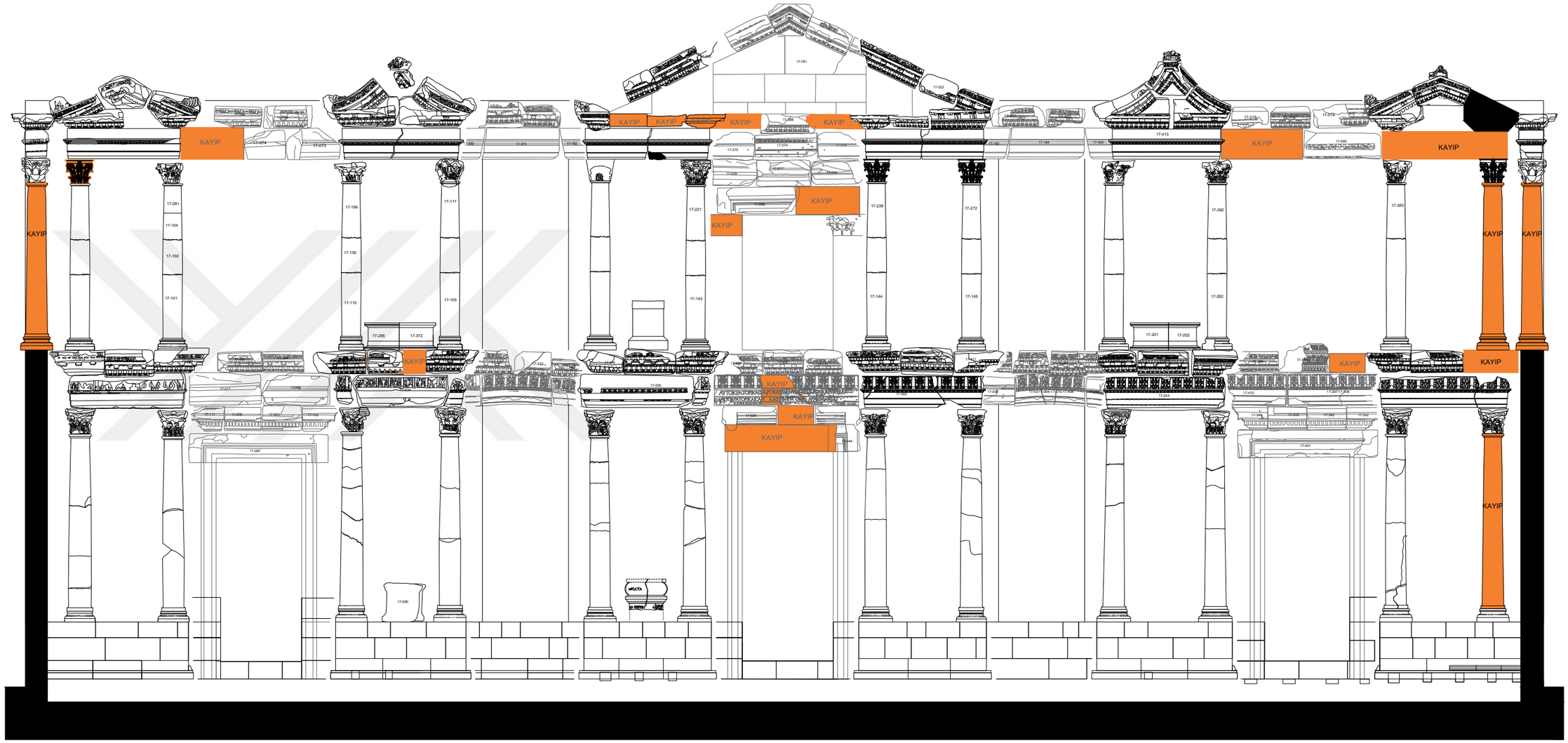
0 10 20 30m

PLAN VI

DIOCAESAREA
TİYATRO
RÖLÖVE KESİT
1:50
ÖZDEMİR 2023

KAYIP
17-025
17-265
17-027
17-266a-b
17-029
17-103
17-028
17-015
17-215
17-016
17-087
17-017
17-101
17-214
17-091
17-018
17-023
17-088
17-090
17-212
17-111
17-152
17-089
17-100
17-209
17-019
17-208
17-120
17-206
17-032
17-108
17-107
17-106
17-205
17-204
17-094a
17-096
17-031
17-033
17-119
17-121
17-125
17-126
17-110
17-022
17-116
17-123
17-085ab
17-134
17-137
17-105
17-020
17-108
17-094b
17-007
17-124
17-127b
17-128
17-129
17-133
17-131a
17-039
17-148
17-104
17-021
17-155
17-003
17-005
17-008
17-037
17-024
17-130
17-038
17-135a
17-136
17-094c
17-127a
17-036
17-009
17-131b
17-013
17-135b
17-139
17-156
17-030
17-006
17-035
17-010
17-044
17-147
17-011
17-135c
17-002
17-034
17-138
17-040
17-041
17-112
17-113
17-004
17-146
17-144
17-012
17-140
17-001
17-115
17-143
17-014
17-109
17-114
17-145
17-142
17-169
17-153ab
17-168
17-170
17-174
17-195
17-157
17-163ab
17-165
17-167
17-164
17-166
17-171
17-172
17-201
17-200
17-194
17-196
17-173
17-175
17-199
17-158
17-159
17-217
17-179
17-203
17-202
17-198
17-178
17-176
17-193
17-373
17-197
17-292
17-177
17-200
17-187
17-192
17-196
17-182
17-184
17-185
17-191
17-328-402
17-186
17-182ab
17-181
17-218
17-351
17-334
17-189
17-162
17-188
17-190

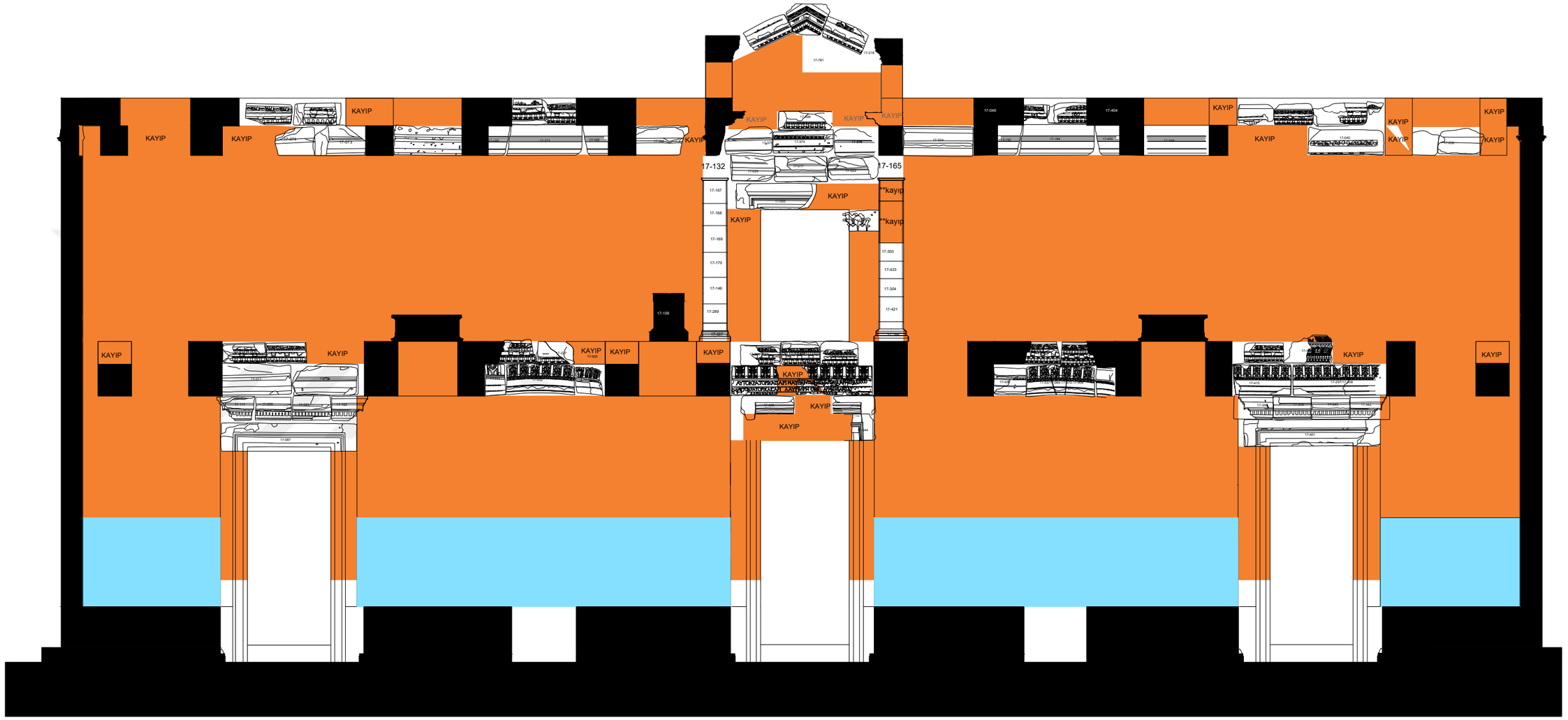
PLAN VII

PLAN VIII

0 5m

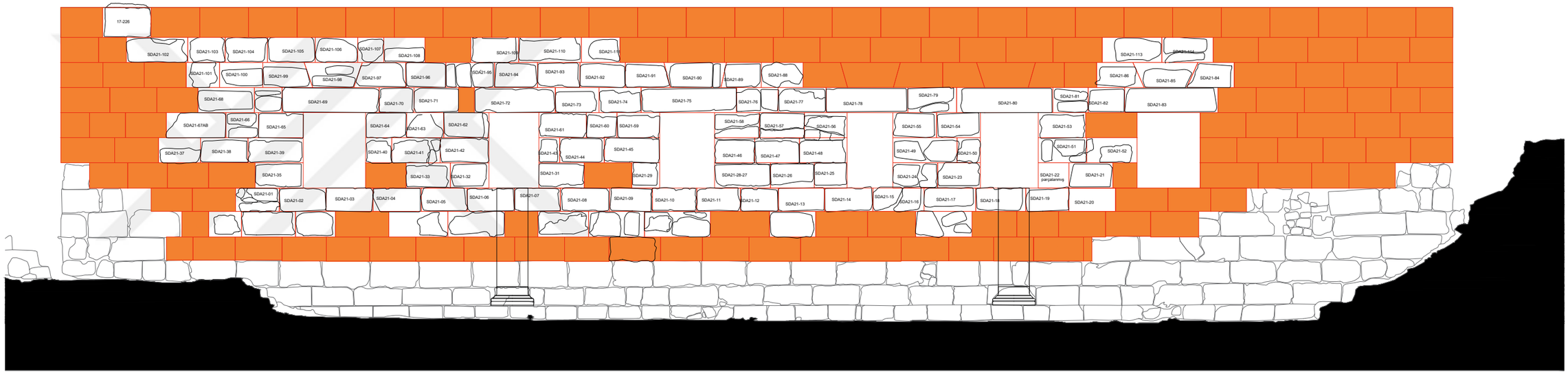
SAHNE BİNASI ANASTYLOSIS
COLUMNATIO
ÖZDEMİR
2023

PLAN IX

0 5m

SAHNE BİNASI ANASTYLOSIS
COLUMNATIO DUVARI
ÖZDEMİR
2023

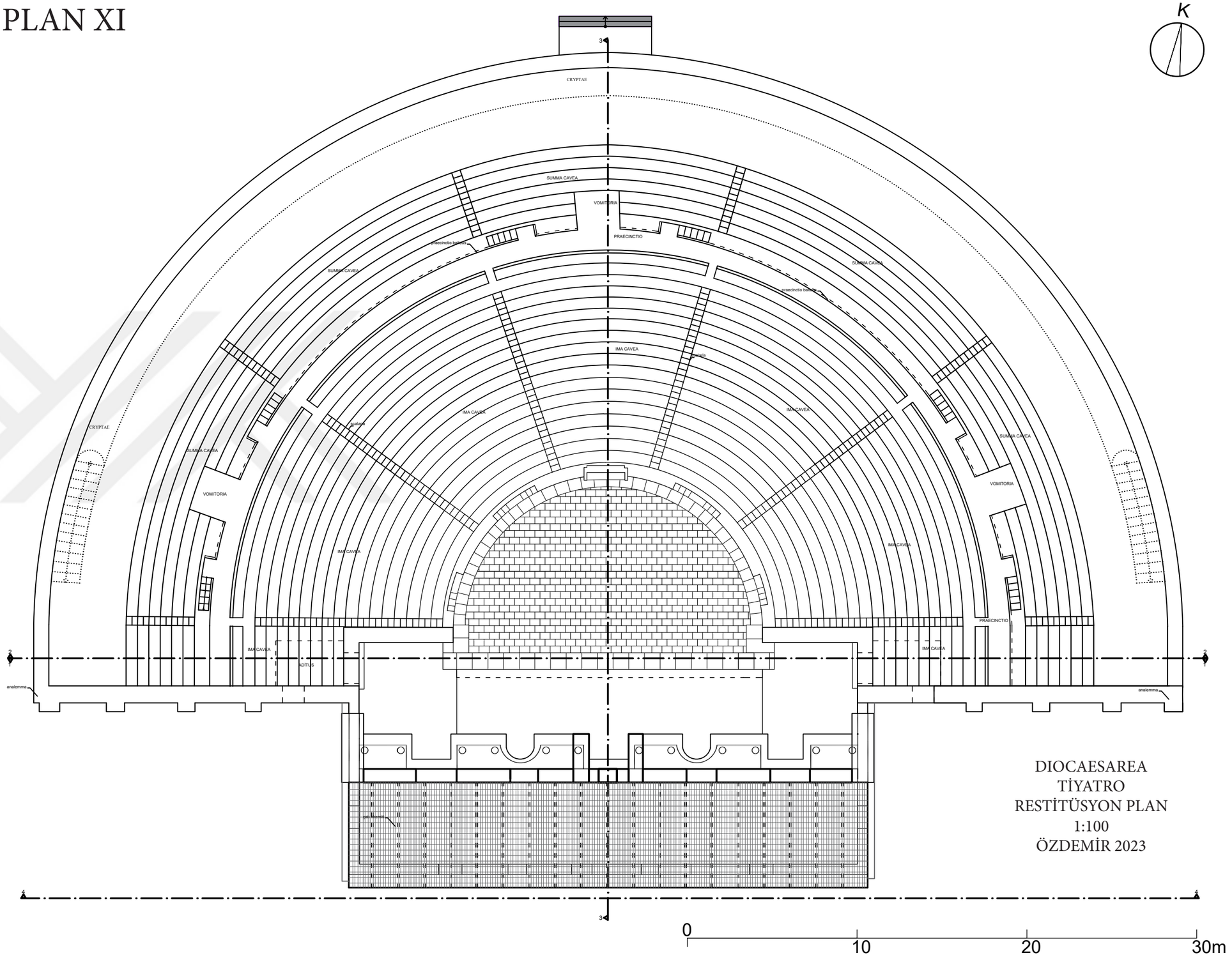

PLAN X

0 5m

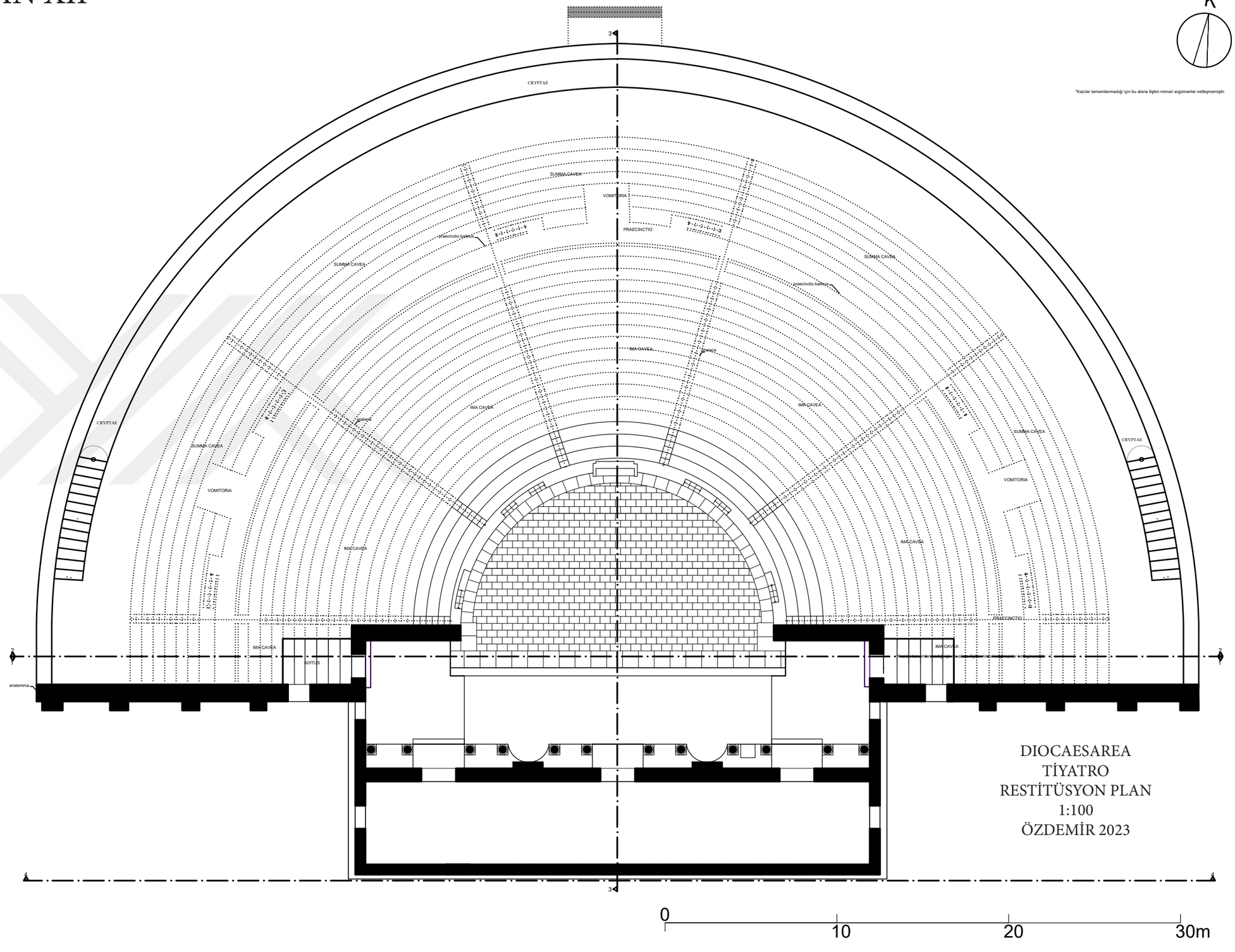
POSTSCAENIUM DUVARI
ANASTYLOSIS ÖZDEMİR
2023

PLAN XI

DIOCAESAREA
TİYATRO
RESTİTÜSYON PLAN
1:100
ÖZDEMİR 2023

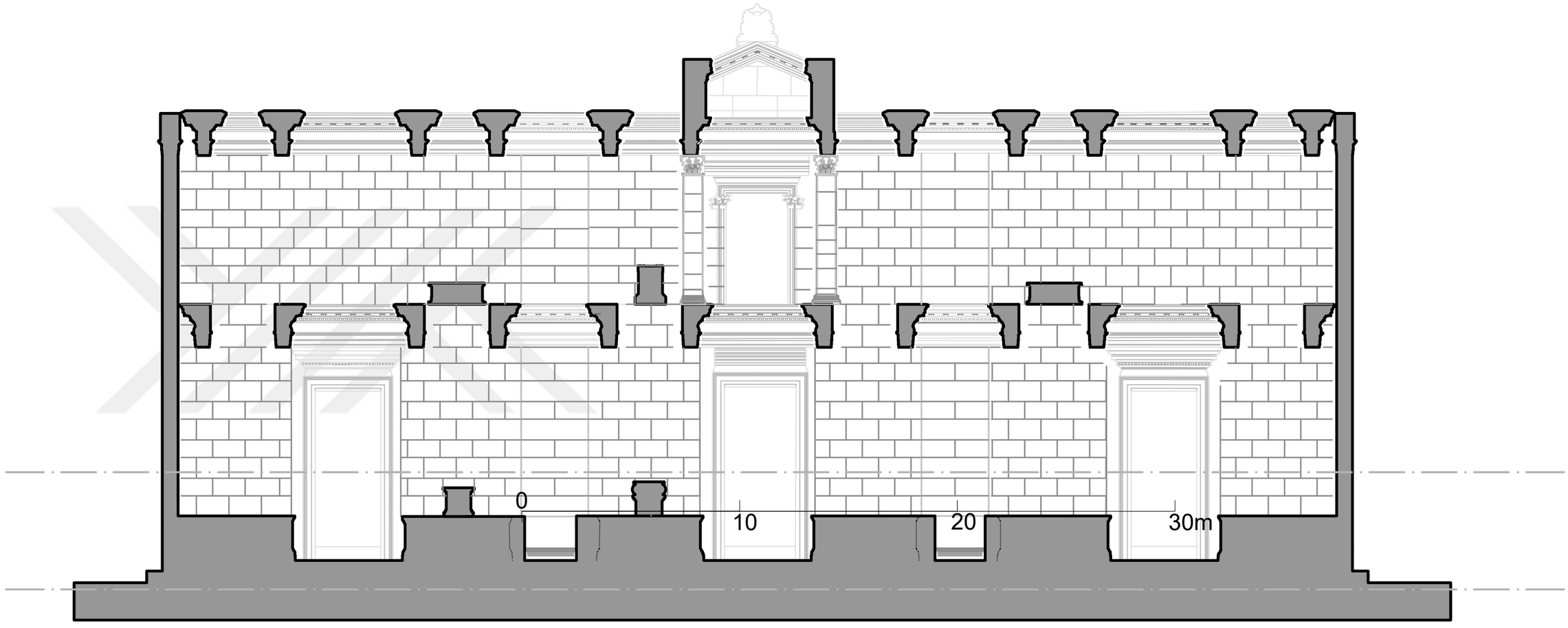
PLAN XII

K
*Kazılar tamamlanmadığı için bu alana ilişkin mimari argümanlar netleşmemiştir.
3
CRYPTAE
SUMMA CAVEA
VOMITORIA
PRAECINCTIO
praecinctio balteus
IMA CAVEA
scalae
analemma
ADITUS
DIOCAESAREA
TİYATRO
RESTİTÜSYON PLAN
1:100
ÖZDEMİR 2023
0
10
20
30m

PLAN XIII

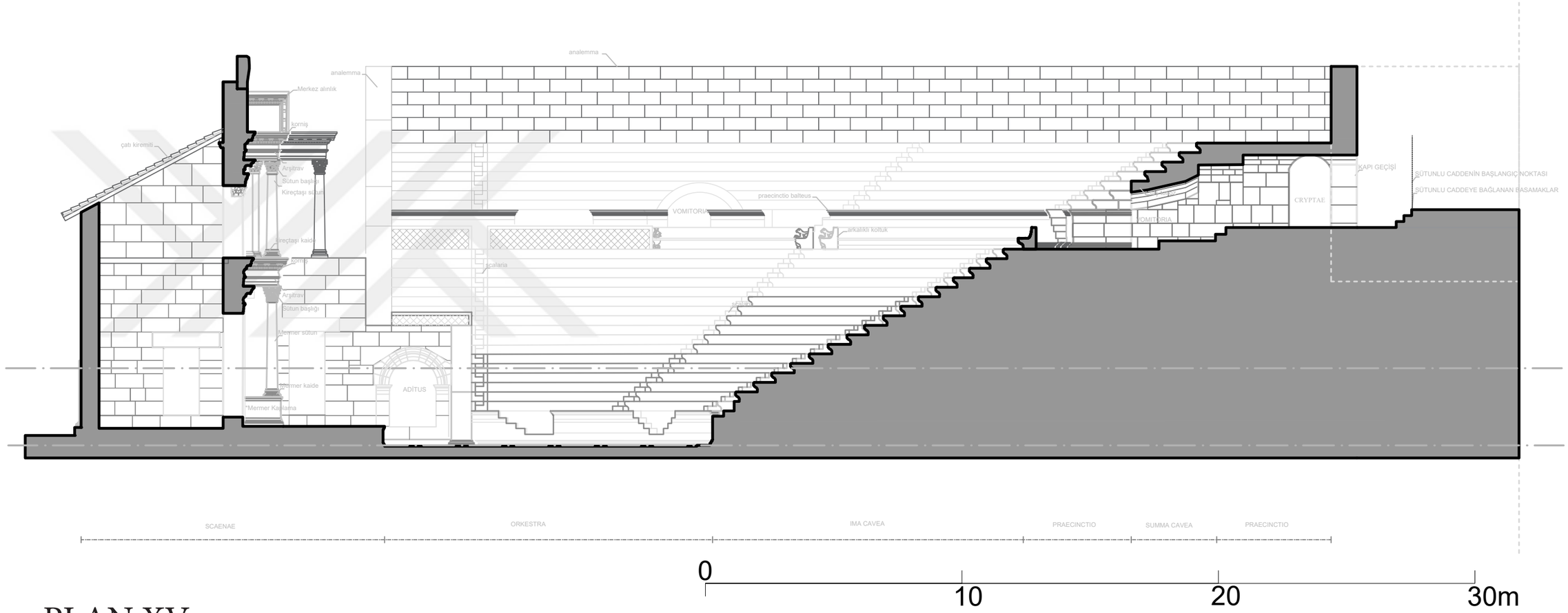
DIOCAESAREA
TİYATRO
SAHNE BİNASI RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

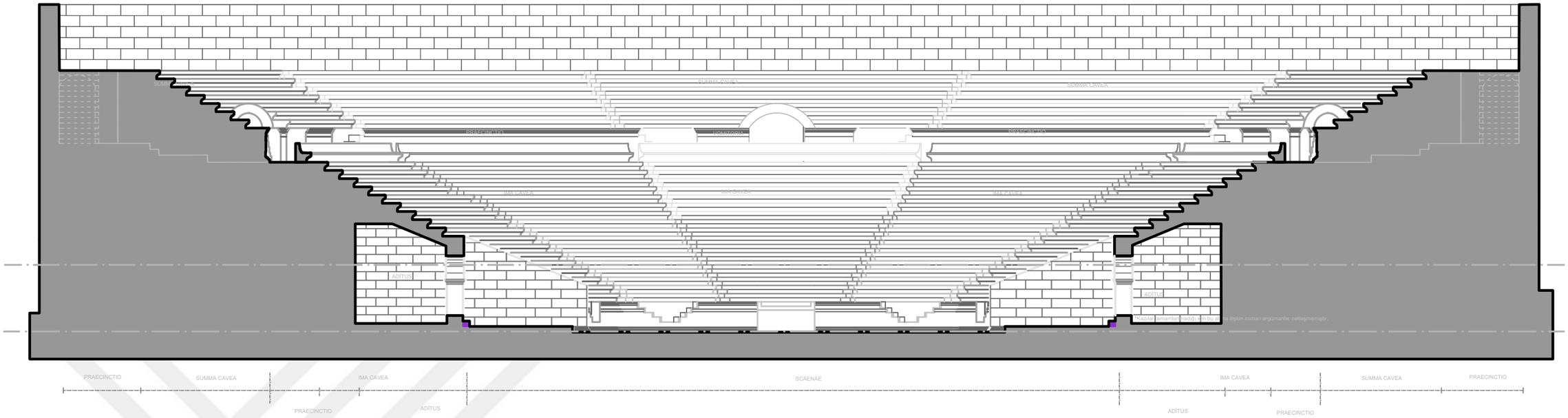
PLAN XIV

DIOCAESAREA
TİYATRO
COLUMNATIO DUVARI RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XV

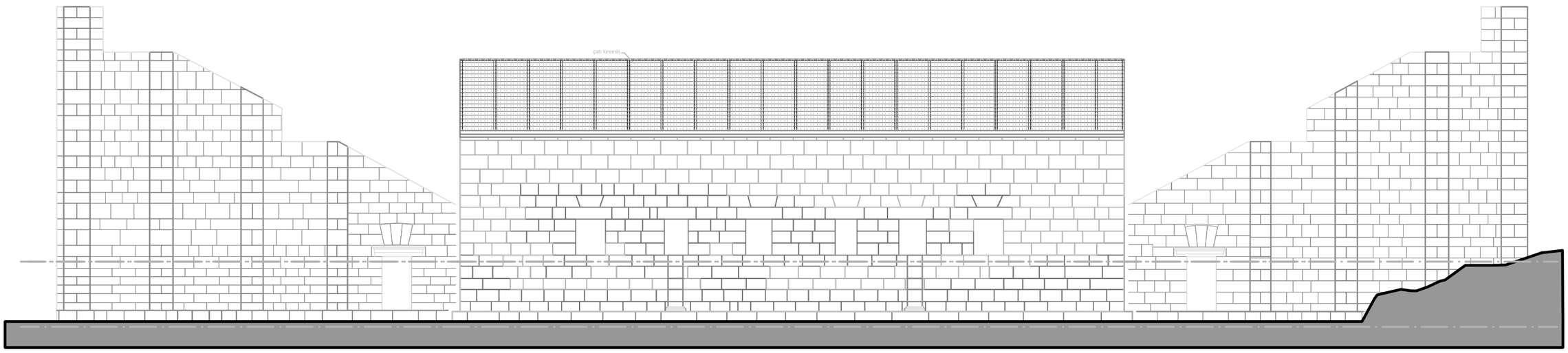
DIOCAESAREA
TİYATRO
SAHNE BİNASI VE CAVEA
RESTİTÜSYON KESİT
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XVI

0 10 20 30m

DIOCAESAREA
TİYATRO
CAVEA RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

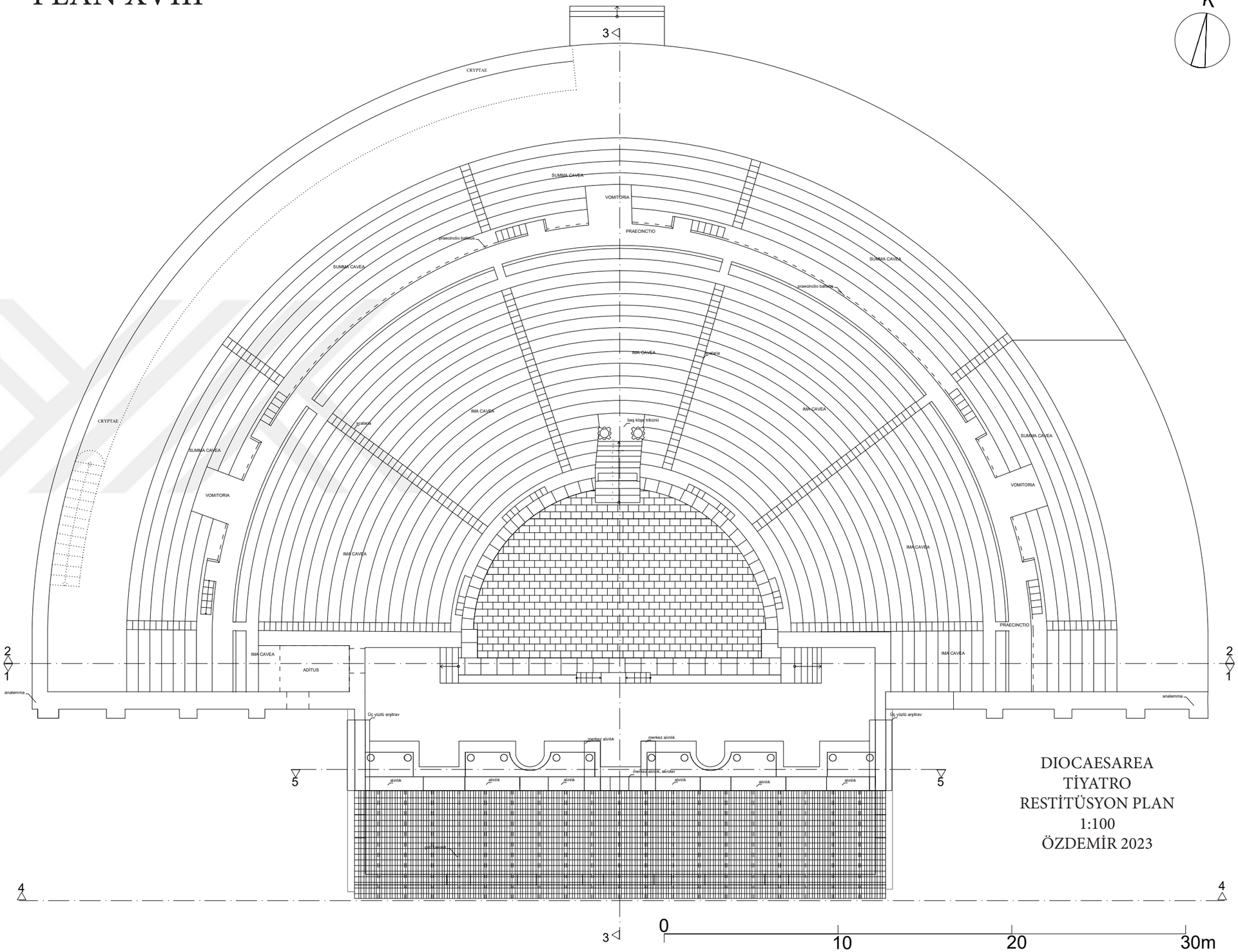

PLAN XVII

0 10 20 30m

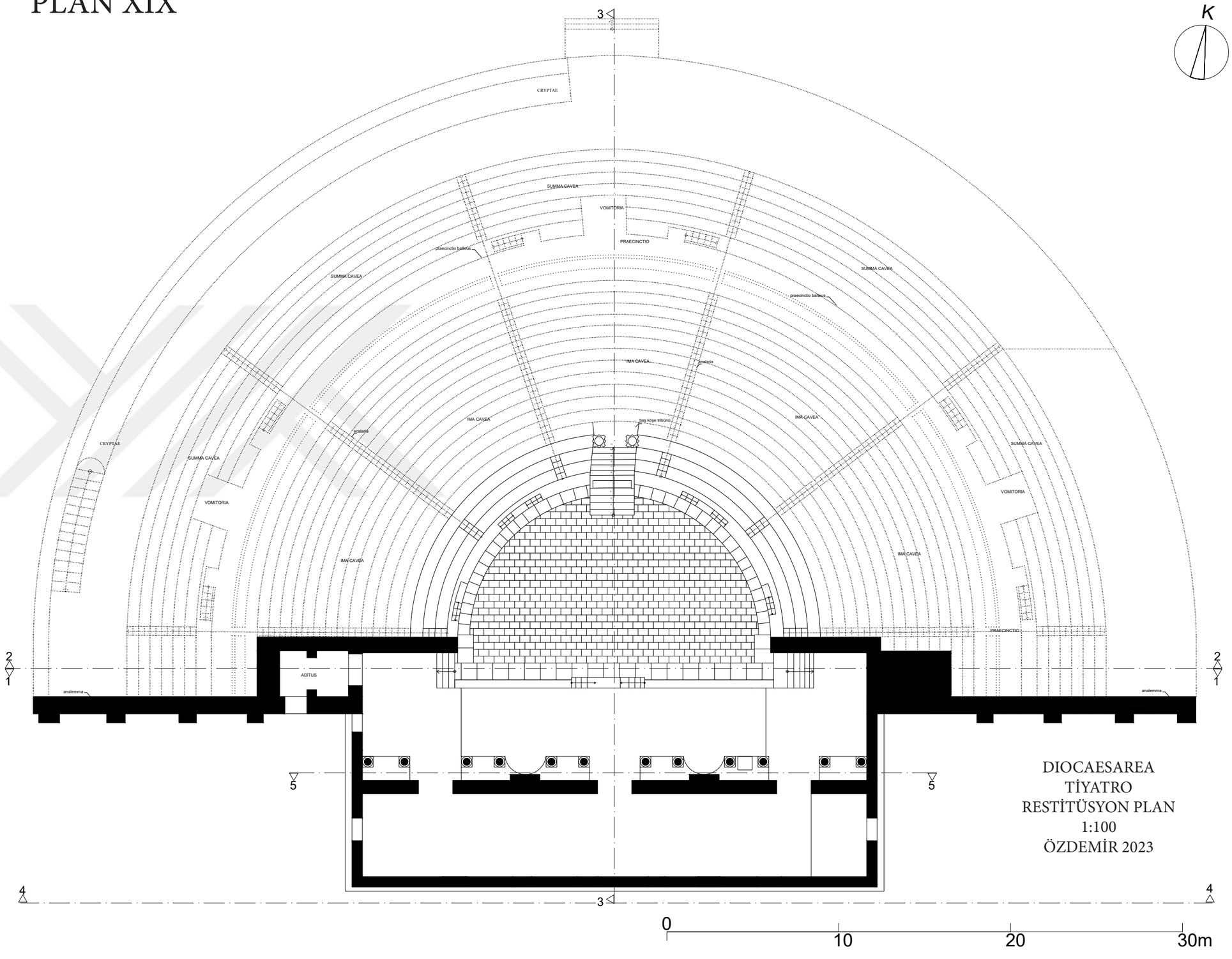
DIOCAESAREA
TİYATRO
ANALEMMATA VE
POSTSCAENIUM DUVARI
RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XVIII

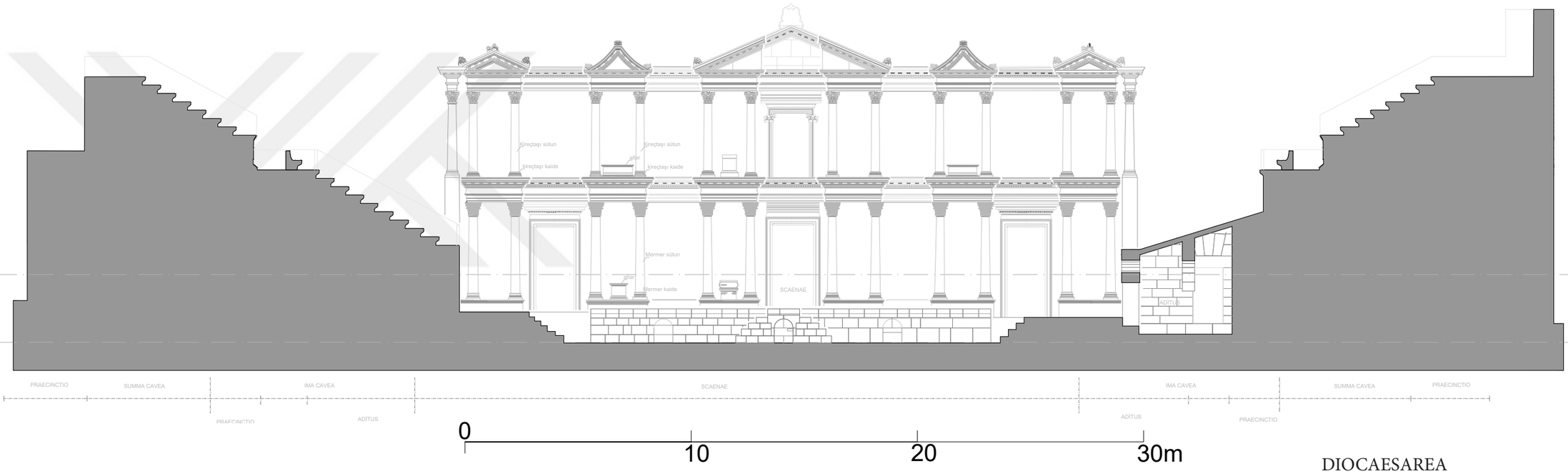
DIOCAESAREA
TİYATRO
RESTİTÜSYON PLAN
1:100
ÖZDEMİR 2023

PLAN XIX

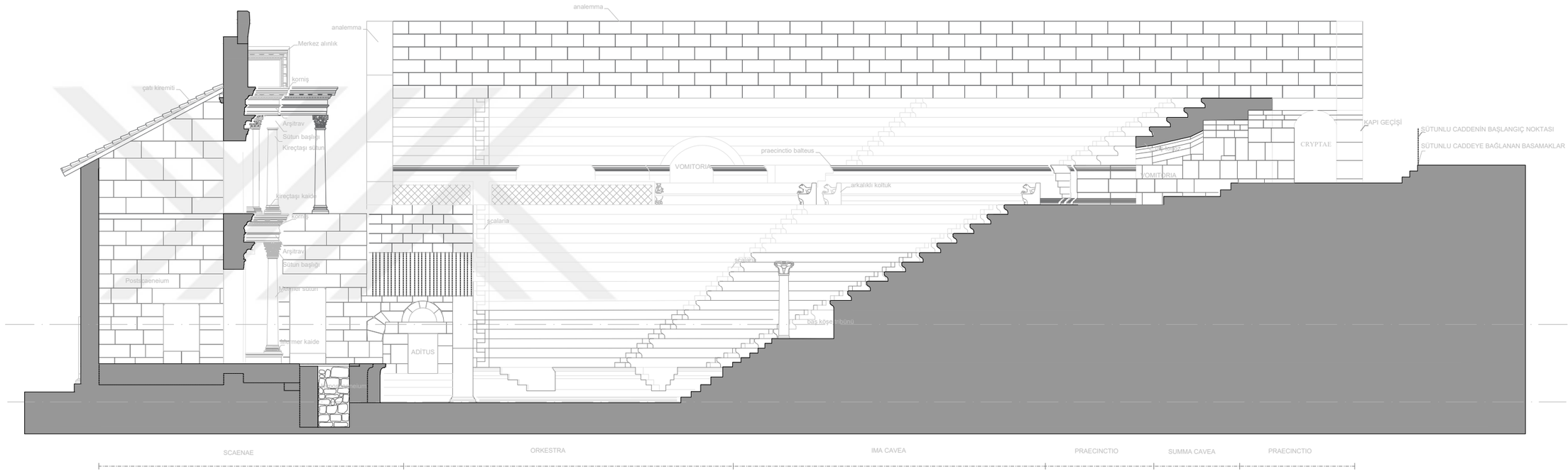

DIOCAESAREA
TİYATRO
RESTİTÜSYON PLAN
1:100
ÖZDEMİR 2023

PLAN XX

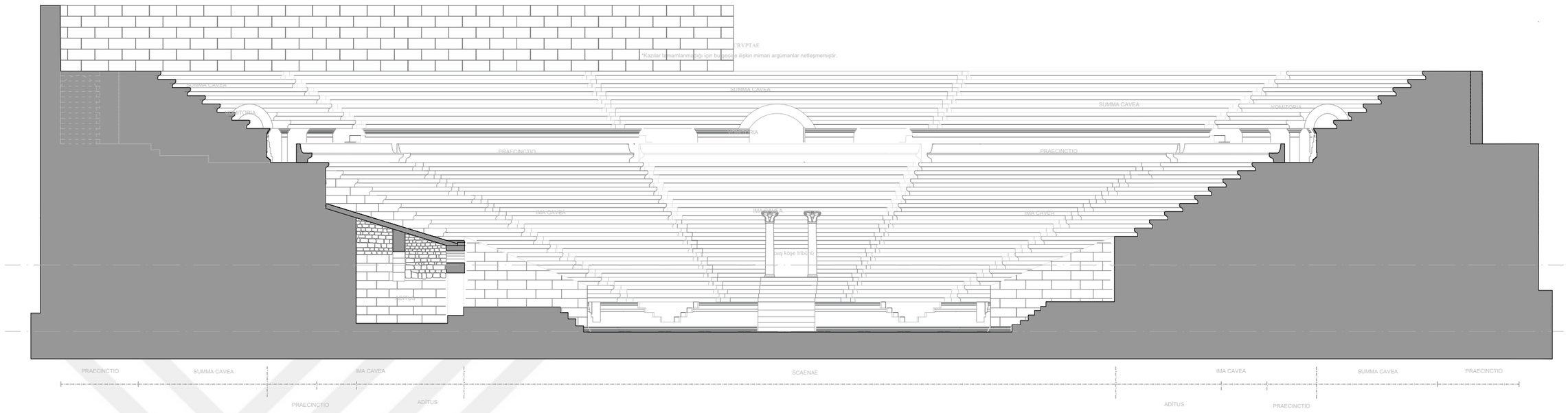
DIOCAESAREA
TİYATRO
SAHNE BİNASI RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XXI

0 10 20 30m

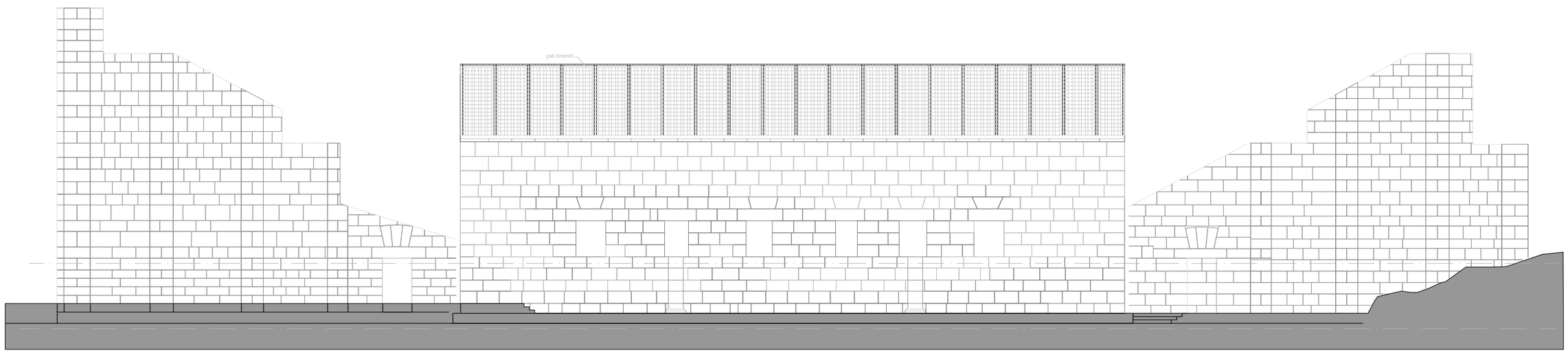
DIOCAESAREA
TİYATRO
SAHNE BİNASI VE CAVEA
RESTİTÜSYON KESİT
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XXII

0 10 20 30m

DIOCAESAREA
TİYATRO
CAVEA RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XXIII

0 10 20 30m

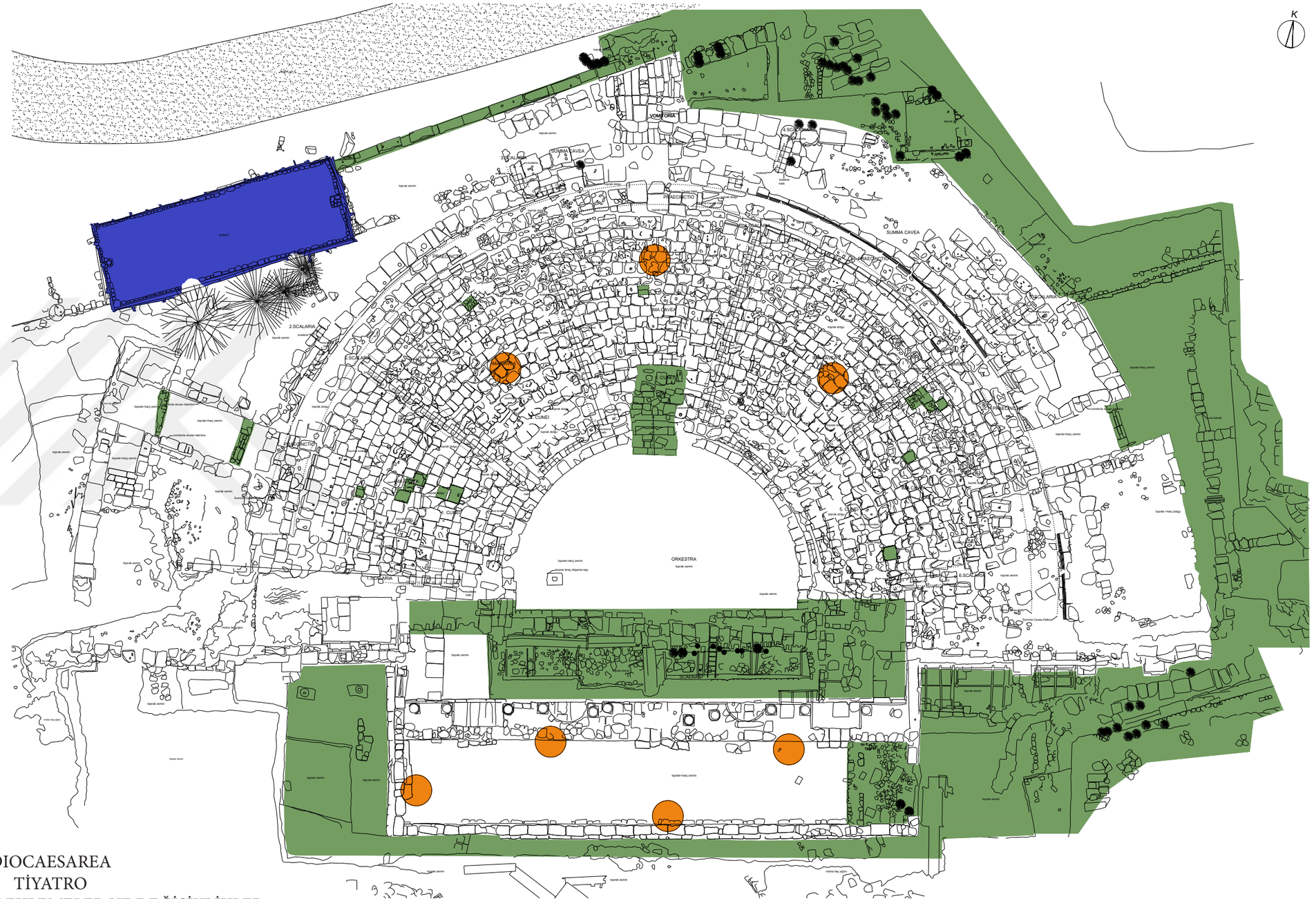
DIOCAESAREA
TİYATRO
ANALEMMATA VE POSTSCAENIUM
DUVARI RESTİTÜSYON
1:100
ÖZDEMİR
2023

PLAN XXIV

Orijinal Korunan Kısımlar

Geç Antik Eklentiler

Yörük Evi

DIOCAESAREA
TİYATRO
GEÇ ANTİK DÖNEM EKLEMELER VE DEĞİŞİKLİKLER
1:100
ÖZDEMİR
2023

BENZERLİK RAPORU ÖZET SAYFASI

DIOCAESAREA TİYATROSU

ORİJİNALLİK RAPORU

%13	%12	%9	%4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%2
2	uzuncaburc.mersin.edu.tr İnternet Kaynağı	%2
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
4	akmed.ku.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<%1
6	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
7	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<%1
8	kups.ub.uni-koeln.de İnternet Kaynağı	<%1
9	KAPLAN, Deniz. "Doğu Dağlık Kilikia'da (Olba Bölgesi) Erken İmparatorluk Dönemi'nde İmar Hareketliliğindeki Durgunlukve Isodom	<%1

ÖZGEÇMİŞ